STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03646

FARN MABL

Sholem Asch

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום אַש

געזאמלטע שריפטן

פיר און צוואַנציקסטער באַנד

פאַרלאַג „קולטור-ליגע", וואַרשע

שלום אַש

פּעטערבורג

(ערשטער בוך פון „פאַרן מבול״)

ראָמאַן

פאַרלאַג „קולטור-ליגע״, וואַרשע

Printed in Poland

Szałom Asz—Petersburg

Sp. Wyd. Kultur-Liga, Warszawa

Copyright by Schalom Ash 1929

2־טע אויפלאַגע— 1000 עקז. ווארשע 1930

Drukarnia „Di Welt",
Warszawa Nowolipie 7.

קאפיטל 1

ייד און קריסט

פון דער ווארשעווער באַן האָבן זיך געשלעפּט אין דעם צעגייענדיגן שניי איין-שפּאַניגע, מיט שטרוי-אויסגעבעטע שלי-טעלעך איבער „וואָזנעסענסקי פּראָספּעקט", אַרויף צום „איסאַ-קיעווסקי פּלאַץ". רייען גאַנצע האָבן זיך געצויגן די איין-שפּאַנער. די פורמאַנעס — אַ טייל אין אָניטשעס, פאַרבונדענע „לאַפּטשעס", אַנדערע אין פילצענע שטיוול, האָבן געפּאַרעט די שעפּסן-פעלצן, אַזוי ווי זייערע חשק-אָנגעגאָסענע שוואַרץ-גלאַנצ-דיגע פערד. מענטש און פערד האָבן שווער געאָטעמט, טאָפּט-שענדיג אין דער צעגאָסענער בלאָטע, וואָס האָט זיך געמאַכט אויף דער אויבערפלאַך פון דעם אייז-פאַרקאָוועטן ברוק, אין דעם שווער-פאַרכמורעטן נעפּל, וואָס האָט זיך אויפגעהויבן פון די קאַנאַלן און געלייגט זיך איבער גאַנץ פּעטערבורג.

פון צייט צו צייט איז געקומען צופליען אַ לייכטע „טראָיקע". די שוואַרץ-בלישצנדיגע פערד האָבן באַשפּריצט מיט בלאָטע די פורמאַנעס, און דאָס האָט זיי געגעבן אַ טעמע פאַר שילטן און רעדן. זייערע מיילער האָבן נישט גערוט. האָבן זיי זיך נישט דורכגעשאָלטן, האָבן זיי גערעדט צו די פערד, דאָ אָנרופנדיג זיי מיט די צערטלעכסטע נעמען, ווי מען רעדט צו אַן אויסדערוויילטן, און דאָ — שי.טנדיג זיי אין די געשלעכ-טער אַריין.

דאָס האָבן די פּורמאַנעס אויף זייערע איין-שפּאַניגע שליטנס געפירט פון דעם וואַרשעווער וואָקזאַל, אין צאַרס הויפּט-שטאָט, די רייכטימער פון די וואַרימע לענדער: דעם אויסדערוויילטן וויין פון די שאַמפּאַניען-פעלדער, וואָס די שטאָט האָט פאַרברויכט מער ווי אַ האַלבע וועלט. געשלאָסענע וואַגאָנען האָבן געפירט רויזן, נעלקן, פיילכן און מימאָזעס פון דער ריוויערע אין צאַרס הויפּט-שטאָט — די פרי-צייטיגע פרוכטן, וואָס זענען דערצויגן געוואָרן אין וואַרים-הייזער, די אויסדערוויילטע פּערפומען, זייפן און אַנדערע קאָסמעטיק-אַרטיקלען פון פראַנקרייכס בעסטע פאַבריקן; פאַרשידענע מינעראַלן און מינעראַל-וואַסערן. מיט איין וואָרט: אַלדאָס בעסטע און אויסטערלישסטע, וואָס אייראָפּא האָט פאַרמאָגט, איז אַריינגעקומען אין אַ גרויסער מאַסע אין דער הויפּט-שטאָט דורך דער וואַרשעווער באַן. די רייכטימער פון רוסלאַנד-לענדער זענען אַריינגעקומען קיין פעטערבורג דורך אַנדערע באַנהויפן.

אויף איינעם פון די זייטן-געסלעך, וואָס זענען אַרויסגעלאָפן פון „וואָזנעסענסקי פּראָספּעקט", איבער וועלכע די איין-שפּאַניגע שליטנס האָבן זיך יעצט געשלעפּט מיט די קאַסטנס וויין און בלומען, איז געשטאַנען אַ גרויס אַלט הויז. דאָס הויז איז געבויט געווען אין די צייטן פון אַלעקסאַנדער דעם ערשטן, אין פעטערבורגער אַמפּיר-סטיל, געל אָפּגעפאַרבט, מיט צוויי אַריינגאַנגען, וועלכע פיר שווייצאַרן אין ליווריען האָבן באַוואַכט בייטאָג און ביינאַכט. דער גרויסער אומהיימלעכער געמאַך, וועלכער האָט פאַרנומען אַ שטיק פון דער גאַס אין פראָנט און אַ האַלבע גאַס הינטן אין הויף אַרויס, איז אינגאַנצן באַשטאַנען פון איינציגע רייכע וואוינונגען. די הינטערשטע טרעפּ זענען געווען פאַרנומען פון אַ גענעראַלס אלמנה, די אייגנטימערין פון הויז. די צווייטע — פון אַ רייכן גוט-באַזיצער. דעם גאַנצן אויבערשטן שטאָק האָט פאַרנומען דער געשוואוירענער אַדוואָקאַט סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש גאַלפּערין.

שוין אין קאָרידאָר אַליין, וואָס האָט אַרויסגעפירט צום בּאַרימטן אַדוואָקאַטס אויפנאַם-צימערן, איז פון דריי אַ זייגער נאָכמיטאָג פול געווען מיט קליענטן. דער קאָרידאָר איז געווען אַן עכטער פּעטערבּורגער, גוט בּאַלויכטן און גוט געהייצט, און אויסגעלייגט מיט רויטע פּלושענע דיוואַנען. די ווענט זענען געווען פאַרהאָנגען מיט גרויסע, אומגעלומפּערטע אַמפּיר-שפּיגלען; איז אָנגענעם געווען צו וואַרטן אין אים. און די פון די קליענטען, וועלכע האָבּן געוואוסט אונטערצוקויפן דעם שווייצער, האָבן זיך אויפגעהאַלטן אין קאָרידאָר ביז פיר אַ זייגער, ווען די טירן פון די גרויסע פּאָדער-אויפנאַם-צימערן פון דעם בּאַרימטן אַדוואָקאַט וועלן זיך עפענען, כדי זיי זאָלן זיין די ערשטע צוגעלאָזן צו ווערן.

ווען די גרויסע טירן פון אַדוואָקאַטס וואוינונג האָבן זיך אויפגעעפנט, איז דאָס גרויסע הויז איבּערגעפּאַקט געוואָרן מיט מענטשן. יידן, פויערן, פּריצים — פון אַלע רוסישע פּראָווינצן האָבּן זיך געטראָגן בּאַזולהטע מענטשן; געדריקטע פון די צאַרישע בּאַאַמטע, פאַרפאָלגטע פון די אוממענטשלעכע געזעצן, געהודפּטע דורך געריכטן, פּראָקוראָרן, געפּייניגטע פון די שטאָדטישע ווילקיר-הערשנדע נאַטשאַלניקעס — האָבן די אַלע מענטשן געזוכט שוץ אין דער הויפּט-שטאָדט, אין די פּאַלאַטעס, אין די העכערע געריכטן, ביי די העכערע בּאַאַמטע. פּעטערבּורג, די שטאָדט פון צאַרן און בּאַאַמטע, די הערשערין איבּער הונדערט מיליאָנען, פאַרשפּרייט אויף אַ זעקסטל פון דער ערד, האָט צוגעצויגן טאָג-טעגלעך טויזנטער און צענדליגער טויזנטער פון אַלע עקן פון ווייטן און ברייטן רוסלאַנד, וואָס זענען געקומען זוכן אין דעם מזרח-אייראָפּעאישן מעקקאַ רעכט און געזעץ, שוץ און פּראָטעקציע, קאָנצעסיעס און פּריווילעגיעס, אויף וואָס די איינציגע שטאָדט האָט געהאַט צו זאָגן איבּער דער גרויסער, בּרייטער און רייכער אימפּעריע. אַ געוויסער טייל פון די זוכערס, אין פּעטערבּורג, האָבּן אָנגעפילט די קאָרידאָרן, די אויפנאַם-צימערן, די עפנטלעכע און פּריוואַטע, פון דעם אַדוואָקאַט גאַלפּערין, וועלכער, כאָטש אַ ייד, איז ער

דאָך נעווען באַרימט איבער האַלב רוסלאַנד מיט זיין גוטן קאָפּ, מיט זיין גלאַטער צונג (דער אַדוואָקאַט איז געווען פאַררעכנט אַלס איינער פון די בעסטע רעדנער אין רוסלאַנד) און מיט זיין איינפלוסרייכער באַקאַנטשאַפט.

די ברייטע הויכע קאָרידאָרן פון דעם אַדוואָקאַטס אויפנאַם-צימערן, וועלכע האָבן זיך פאַרלוירן אין פלאַנטערדיגער ווייטקייט, זענען געווען באַשטעלט מיט הויכע, ברייטע אַמפּיר-שראַנקן פול מיט קאָדעקסן, סענאַט-באַשלוסן, געריכטס-אַנטשיידונגען און אַנדערע יוריספּרודענץ-ביכער. אַרום, אויף די הילצערנע מאַכאָנענע סאָפעס און בענק, זענען געזעסן די ווייניגער חשובע קליענטן, דאָס רוב יידן פון דער פּראָווינץ. זיי האָט מען צוערשט אַריינגעלאָזט צו די אַסיסטענטן פון דעם אַדוואָקאַט. מערסטנס זענען דאָס געווען מענטשן, וואָס מען האָט אַרויסגעשיקט פון זייער וואוינונגס-אָרט. די מער קאָמפּליצירטע און אינטערעסאַנטע פּראָצעסן האָבן די אַסיסטענטן אָנגענומען פאַר זיך און זיי אָפּגעשיקט אין זייערע פּריוואַטע ביוראָס. די גאָר אינטערעסאַנטע, סענסאַציאָנאַלע פּראָצעסן, פון וועלכע די צייטונגען וועלן שרייבן: רעוואָלוציאָנערע פּראָצעסן, עלילת-דם, אָדער אַנדערע אַזעלכע, האָט מען צוגעלאָזן צום באַרימטן אַדוואָקאַט. אין די קליינע נעבן-חדרים האָבן געוואַרט רייכע און חשובערע מענטשן. דאָס זענען געווען דאָס רוב רייכע גרויסע האָלץ-סוחרים, נאַפט-סוחרים, אָדער צוקער-סוחרים, ערשטע גילדע, וועלכע האָבן זיך מיט דעם אַדוואָקאַט מיישב געווען וועגן קאָנצעסיעס, וועגן איינאָרדנען קינדער אין די פירמעס, אַז זיי זאָלן מעגן וואוינען מיט זיי אין מאָסקווע, אין פּעטערבורג.

נאָר אין סאַלאָן, וואו די פענסטער זענען געווען באַהאָנגען מיט שווערע זיידענע פּאָרטיערן, אָנגעשטעלט מיט ברייטע, גרויסע פראַנצויזישע שטולן, די ווענט באַהאָנגען מיט בילדער פון לעוויטאַן, אייוואַזאָווסקי און דעם נאָר-וואָס באַרימט געוואָרענעם רעריך (אַריינגענומען אונטער דעם איינפלוס פון דער מיט קונסט פאַראינטערעסירטער טאָכטער) און פול מיט גרויסע, רייכע בראָנזן און פּעטערבורגער וואַזעס — האָט די דאַמע פון

הויז אויסגעהאַלטן אַן אויסערגעוויינלעכן גאַסט, וועלכער האָט אויך, ווי אַלע אַנדערע, געוואַרט אויפן אַדוואָקאַט, דעם „ווירקלעכן סטאַטסקי סאָוויעטניק" סענאַטאָר אַקימאָוו.

פאַר אַלע אַנדערע קליענטן האָט עס געהייסן, אַז דער אַדוואָקאַט עמפּפאַנגט נאָך נישט. ער האָט זיך היינט פאַרשפּעטיגט ביי זייער אַ וויכטיגן פּראָצעס, וואָס ער האָט פאַרטיידיגט אין סענאַט. דער סענאַטאָר אַקימאָוו איז אויף דעם דירעקטן באַפעל פון דעם אַדוואָקאַט געזאָגט געוואָרן, אַז דער אַדוואָקאַט בעט ביי אים ענטשולדיגונג, ער איז פאַרנומען מיט אַ זייער וויכטיגער אַרבעט, פון וואָס עס הענגט אָפּ אַ מענטשנס לעבן. און ער בעט אים, אַז ער זאָל אַ פערטל שעה פאַרברענגען אין דער געזעלשאַפט פון זיין פרוי.

דאָס וואַרטן האָט אָבער געדויערט לענגער פון אַ פערטל שעה. דער סטאַטסקי סאָוויעטניק, אַ נידריג-געוויקסיגער, מיט אַ גלאַנציגן הויכן שטערן, וועלכער האָט דערגרייכט ביז דעם פליך אינמיטן קאָפּ, מיט אַ געשוירן בערדעלע, האָט מיט זיינע ווייכע, כמעט ווייבערשע הענט, נערוועז געריבן זיך איבער זיינע קני. זיינע בלויע אויגן האָבן אומרואיג זיך געוואָרפן פון איין עק סאַלאָן צום אַנדערן, מער איבער דעם פאַרדרוס, וואָס דער ייד וואַגט אים צו לאָזן וואַרטן, איידער איבער דער אורזאַך, וואָס האָט אים אַהער געבראַכט אין יידנס סאַלאָן. ער האָט זיך אָבער געמיט מיט אַלע מעגלעכקייטן נישט צו לאָזן מערקן זיין אויפרעגונג. ער האָט גערעדט מיט דער מאַדאַם וועגן גלייכגילטיקע זאַכן; וועגן דער אָפּערע, וועגן שלעכטן וועטער און וועגן דעם באַן-אומגליק, וואָס האָט זיך געטראָפן אין קאַווקאַז. די דאַמע, אַ מיטל-יעריגע, אַ דיקלעך-געבויטע ברונעטין, מיט שוואַרצע, גלאַנצנדיגע, זיידענע האָר, שוואַרצע, שאַרפע ברעמען, מיט אייניגע וואונדערבאַרע חן-פלעקלעך און חן-גריבלעך אין אירע באַקן, מיט איר פול מויל ווייסע, געשליפענע ציין און מיט איר פערל-שנור אויף דעם געשיקטן פּאַריזער שוואַרץ-זיידענעם קלייד, האָט אויסגעזען ווירדיג און אָנציענד. אירע לענגלעך-געשניטענע אויגן האָבן איר פּנים געגעבן מער אַ מאָנ-

גאַלישן, איידער יידישן אויסזען. און ווען נישט די באַזונדערע לאַגע, אין וועלכער דער סענאַטאָר האָט זיך געפונען, וואָס האָט געעגבערט אין זיין קאָפּ, ווי אַ ציין-ווייטאָג זייט ער האָט זיך געפונען אין דעם יידס סאַלאָן, האָט ער נישט ווייסנדיג פאַרוואָס, ערשט רעכט דערפילט די ערנסטקייט פון דער לאַגע, אין וועלכער ער געפינט זיך — ווען נישט דאָס אָרט און די צייט, וואָלט ער זיך גאָר נישקשהדיק מיט דער דאַמע אַמוזירט. זי האָט זיך געהאַלטן פריי, אומגעצוואונגען און האָט גערעדט מיט אַ נאַטירלעכקייט, וואָס האָט דעם סענאַטאָר צוערשט אין אָנהייב פאַרוואונדערט, (אַז אַ יידישע פרוי זאָל זיך אַזוי האַלטן אין זיין געגנוואַרט) — און דערנאָך אים אימפּאָנירט.

דערווייל איז דער באַרימטער אַדוואָקאַט געזעסן אין הויכן געשניצטן הילצערנעם פאָטעל, וואָס איז עפּעס אויסטערליש געמאַכט געוואָרן אין שפּאַנישן רענעסאַנס און האָט אויסגעזען ווי אַ טראָן, ביי זיין שווערן, גרויסן מאַכאָגענעם שרייבטיש, אין זיין פּריוואַטן קאַבינעט. דער גרויסער קאַבינעט איז געווען באַשטעלט מיט שווערע, געשניצטע ביכער-שראַנקן, באַלייגט מיט שווערע, ווייכע דיוואַנען, באַשטעלט מיט שווערע לעדערנע פאָטעלן, באַלויכטן מיט ליכט אונטער גרינע שיינען. זיין גרויסער קאָפּ האָר, שוואַרץ געמישט מיט גרוי, איז געווען צעשויבערט, און דאָס שוואַרץ-גרויע בערדל, וואָס האָט איינגעפאַסט זיין לענגלעך פּנים ווי אַ ראַם, האָט בולטער אַרויסגעבראַכט זיינע יידישע כאַראַקטער-שטריכן. ער האָט אויסגעזען ווי אַ רבלע. דערביי איז נאָך עפּעס אַ ישובה-בחורשע יינגקייט געלעגן אין דעם ווייכן און גלייכן פאַרלייג פון זיין אויבערשטער באַוואַקסענער ליפּ. קיין שום פּאַפּירן, פון וועלכע ס'הענגט אָפּ דאָס לעבן פון אַ מענטשן, זענען נישט געלעגן פאַר אים און קיינע קליענטן זענען נישט געווען אין זיין קאַבינעט.

ער האָט זיינע ביינערדיגע לאַנגע פינגער דורכגעפירט דורך די עקן פון זיין גרוילעך בערדל, קנייטשנדיג דערביי זיין הויכן שטערן. ער האָט געקלערט פון דעם אויסטערלישן גאַסט, וואָס זיצט ביי אים אין סאַלאָן, אין דער געזעלשאַפט פון זיין

פרוי, און ער האָט זיך גוט איבערלייגט, ווי דאָ צו האַנדלען. ער האָט שוין עפּעס געהערט פון דער אומאַנגענעמער לאַגע, אין וועלכער דער אַלמעכטיגער סענאַטאָר געפינט זיך. עפּעס האָבן צייטונגען דערפון (פאַרשטעלטערהייט נאָך) צו וויסן גע־געבן. און עפּעס מער האָט ער געהערט אין די קאָרידאָרן פון סענאַט. עס האַנדלט זיך וועגן אַ פאַלשער אונטערשריפט, וואָס דער סענאַטאָר זאָל האָבן געמאַכט, וועגן גרויסע פאַרשווענדונגען פון רעגירונגס־געלט. „ער, דער פאַרביסנסטער יידן־פיינט, דער פינסטערסטער רעאַקציאָנער, מסתּמא איז ער דאָך שוין ערגעץ אַנדערשוואו געוועזן. נאָר דאָרטן האָט מען די זאַך צוריקגע־וויזן, נישט געוואָלט אָננעמען" — האָט דער אַדוואָקאַט זיך געטראַכט — „מוז דאָך זיין אַן אורזאַך. הייסט עס, אַז דער אַלמעכטיגער אַקימאָוו איז געפאַלן; אַז מען זוכט זיין מפּלה; אויב נישט, וואָלטן זיי פאַרגלעט די זאַך, איידער עס וואָלט אַרויסגעקומען אין דער עפנטלעכקייט. ס'איז געוויס דאָ עפּעס אַן אורזאַך, פאַרוואָס דער מיניסטער וויל, אַז אַקימאָוו זאָל פאַלן. הייסט עס, אַז אין הויף האָט מען זיך אָפּגעשאָקלט פון אַקימאָוון. פאַרוואָס איז מען עפּעס געקומען צום ייד? קאָ־לעגן האָבן געראַטן, קאָלעגן האָבן צוגעשיקט — דעם יידן וועט קיינער נישט חושד זיין אין פּניות צו אַקימאָוון. אָ, מיר קענען אייך. סיי־ווי־סיי איז עס אַ שפּיל פאַרן טייוול. און זאָל עס הייסן, אַז דער ייד נעמט זיך אונטער אַלצדינג צו פאַרטיידיגען: פאַלשע אונטערשריפטן, פאַרשווענדונגען פון רעגירונגס־געלטער, און מעג עס זיין פון זיין פאַרביסנסטן שונא — אַבי פאַר געלט"...

זיין קאָפּ האָט געאַרבעט פלינק, און דערביי האָט ער זיך צוגעברומט מיט אַ גמרא־ניגונדל, פון וואָס ער האָט זיך נישט געקאָנט אָפּגעוואוינען:

„און אפשר טאַקע דערפאַר יאָ" — האָט דער אַדוואָקאַט ווייטער געצויגן דעם פאָדעם פון זיינע געדאַנקען — „אַקימאָוו, דער „פּאָרזיצנדער" — לערנט ער צוריק — „און דערפאַר וואָס אַקימאָוו איז דער פאַרביסנסטער יידן־פיינט, איז בעסער טאַקע יאָ" — האָט ער איבערגעוואויגן דעם עפעקט אין זיין געדאַנק —

„צייטונגען וועלן שרייבן פון דער „דיעלאָ", אַ ספעקטאַקל פאַר גאַנץ רוסלאַנד. געוויס... און דאָס, וואָס איך וועל אים פאַרטיידיגן, וועט דעם עפעקט מאַכן נאָך שיינענדיגער. די יורי שטייט אויסער יעדער פּאָליטיק און יעדער ליידנשאַפט, אַ ביישפּיל פון אומפּאַרטייאישקייט. און אָפּזאָגן זיך פון האָנאָראַר אויך. נעכטן פאַרטיידיגט אַ רעוואָלוציאָנער, היינט — אַ „סטאַטסקי סאָוויעטניק", אַ יידן־פיינט. די יורי קען נישט קיין פּאַרטיי..."

„דער „עסק" איז אָבער אַ פּאַסקודנער, אַ מיאוסער — אַ פאַלשע אונטערשריפט. קיין פּיצל אידעאַליזם נישטאָ. און מסתמא, אַז יענע האָבן עס אָפּגעוואָרפן, איז דאָ אַ וואונק פון אויבן. „אָקימאָוו, דו ביסט געפאַלן. דו האָסט זיך צופיל געטשעפּעט מיט דעם יידישן גאָט..."

זיין ערשטער באַשלוס איז איצט ביי אים קלאָר געוואָרן, און ער איז בייז געוואָרן אויף זיך, וואָס זיין יאָגן זיך נאָך באַרימטקייט, נאָך פּאָפּולאַריטעט האָט אים אַ מינוט געמאַכט קלערן וועגן „קאָמפּראָמיסן". זיין „פּרינציפּ" איז נישט צו פאַרטיידיגן דאָס, וואָס עס איז נישט ערלעך.

„און פון וואַנען ווייס איך? מען באַדאַרף אויסגעפינען פון אים אַליין, ווי די זאַך האַלט, און ווי זי וועט זיין, אַזוי וועלן מיר האַנדלען. איז עס אָקימאָוו, אָדער דאָס איז אַן אומבאַקאַנטער איזוואָשטשיק. אומשולדיג — פאַרטיידיגן געגן אַלעמען. שולדיג — אָפּזאָגן זיך, אַזוי ווי איך האָב שטענדיג געהאַנדלט אין אַלע פאַלן".

ער איז שטאָלץ געוואָרן אויף זיך איבער זיין באַשלוס. אינערלעך האָט אַ געפיל פון נקמה געפּרואווט אויפבלאָזן אין אים אַ פייערל: „גרויסער אָקימאָוו, וועסט זיך איצט צאַפּלען צווישן מיינע פינגער, ווי אַ יידל ביי איינעם פון דיינע קלענסטע נאַטשאַלניקעס". נור ער האָט געפּרואווט גלייך צו פאַרשטיקן דאָס געפיל פון האַס און נקמה דורך אַ פיל שטאַרקער און נענטער געפיל — דורך דעם געפיל פון אייגנליבע, מיט וועלכן זיין גאַנץ וועזן איז איצט אָנגעפילט געוואָרן, וואָס ער, אַ יידישער יונגערמאַן פון דער פּראָווינץ, איז דערגאַנגען אַזוי

ווייט, אַז סענאַטאָרן ווארטן ביי אים אין סאַלאָן, זוכן ביי אים שוץ. דאָס געפיל פון אייגנליבע האָט אים געגעבן געווער אין דער האַנט אַריין צו קעמפן געגן דעם ראַסן-געפיל פון נקמה, און האָט אויפגעהאַלטן די וואָג פון גערעכטיקייט, וואָס ער האָט געדענקט, אַז די יורי מוז אין אַלע פאַלן און אין אַלע צייטן אָפּהיטן.

„די, וואָס זוכן ביי מיר שוץ, זאָלן עס האָבן. מעג עס זיין ווער ס'איז. אָבער נאָר די, וואָס האָבן אַ רעכט באַשיצט צו ווערן". ער האָט געזאָגט דידאַזיגע ווערטער נישט נאָר אין זיין געדאַנק, נאָר הויך, מיט אַ באַטאָנונג, כמעט אַזוי ווי ער וואָלט גערעדט פאַר די „געשוואוירענע". און עפּעס ווי מיט אַ כיוון, וועלנדיג אונטערשטרייכן זיין יידישן אויסזען, האָט ער מיט די פינגער נאָך מעהר צעשויבערט זיינע שטייענדיגע הויכע האָר, זיין קורץ בערדל, און איז אַריין, מיט די לאַנגע הענט פאַרלייגט אויף הינטן, אין סאַלאָן אַריין, צו עמפּפאַנגען דעם גאַסט.

די באַגריסונג איז געווען אַ קאָרעקטע, נאָר אַ קאַלטע פון ביידע זייטן, וואָס ביידע זייטן האָבן נישט געקאָנט העלפן. אַקימאָוון האָט דער אַדוואָקאַט נאָר געקענט פון זען, און ער האָט שטענדיג געדענקט זיינע כיטרע בלויע אויגעלעך, וואָס האָבן געקוקט אויף אים, ווען ער האָט אין אַ סענאַט-קאָמיסיע פאַרטיידיגט עפּעס אַן „עסק". דער אַדוואָקאַט האָט זיך נישט געקאָנט העלפן, זעענדיג דאָס גוט-באַקאַנטע פנים פונם פאַר-זיצענדן, וועלכער האָט שטענדיג געקוקט אויף אים מיט אַ לצנותדיגער פאַראַכטונג. די שוואַכע מענטשלעכע ליידנשאַפט פון נקמה האָט פאַרברענט די גלייכע מאָס פון דער יורי. אָבער די מאַדאַם, וועלכע האָט ווי אַ געניטע מענטשן-קענערין פאַר-שטאַנען אַלצדינג, וואָס קומט פאָר אין איר מאַנס מוח, האָט אַרויסגעהאָלפן אין דער לאַגע.

— גוט, וואָס דו האָסט זיך צוגעאיילט אַריינצוקומען, סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש. איך האָב מורא, אַז דער „פאָרזי-

צענדער" (ווי זיי האָבן דעם פּרעדסעדאַטעל אַקימאָוון אָנגע-
רופן) האָט זיך שוין געלאַנגווײַליגט אין מיין געזעלשאַפט.

— אַנטשולדיגט מיר, קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, איך
האָב נישט געקאָנט פריער אַריינקומען. די פליכט פון מיין
פּראָפעסיע האָט מיך צוריקגעהאַלטן. איך האָב געמוזט צוגרייטן
„אַקטן", וואָס זענען זייער נויטיג און אייליג. זיי מוזן מאָרגן
פרי זיין אין געריכט, און אַ מענטשנס לעבן הענגט אָפּ
דערפון.

— איך פאַרשטיי, די פליכט פון דער פּראָפעסיע איז די
ערשטע זאַך. און מיר האָבן דאָ, איבעריגנס, די צייט זייער
גוט פאַרבראַכט מיט אייער פרוי. זייט מוחל, פאַרגעסן דעם
פּאָטערס נאָמען.

— איך האָב נאָך אייך נישט געזאָגט, — האָט די מאַדאַם
געלאַכט, — אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ.

— יאָ, יאָ, אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ. מיר האָבן דאָ זייער גוט
פאַרבראַכט די צייט מיט אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ — האָט דער
סענאַטאָר איבערגעחזרט דעם נאָמען, ווי ער וואָלט זיך אים
גוט געוואָלט אויסלערנען.

די מאַנסבילן זענען געזעסן, ביידע האָבן נישט געוואוסט,
וואָס צו זאָגן און ווי אַזוי אַרויסצופירן צום געשפּרעך, וועלכן
ביידע האָבן געוואָלט אָנהייבן. און עס איז ווידער געווען די
דאַמע פון הויז, וועלכע האָט זיי אַרויסגעראַטעוועט.

— ווי איך פאַרשטיי, איז דער „פּאָרזיצענדער" געקומען
צו דיר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, און צוליב דיר האָט ער זיך
געמיט און זיך געלאַנגווײַליגט מיט מיר די גאַנצע צייט.

— אַ, יאָ, אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ האָט רעכט: דאָס בין איך
טאַקע געקומען צו אייך, סאָל-סאָלאָמאָן, זייט מוחל.

— סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש — האָט דער אַדוואָקאַט איבער-
געחזרט זיין נאָמען.

— זייט מוחל, יאָ, צו אייך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש.

— ווילט איר זיך נישט באַמיען אַריינצוגיין אין מיין
קאַבינעט? דו וועסט אונז מוחל זיין, אָלגאַ מיכאַילאָווּנאַ.

— יאָ, יאָ, איר וועט אונז מוחל זיין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, — האָט דער סענאַטאָר איבערגעחזרט די ווערטער. — איר פאַרשטייט, אַ מאַנסבילשע זאַך.

אין קאַבינעט ביים אַדוואָקאַט, אין די טיפע לעדערנע שטולן, ביים שיין פון די גרויסע ברייטע גרינע לאָמפּן-שירעמס, איז דאָס געשפּרעך צווישן די צוויי מאַנספּערשוינען אָנגעגאַנגען פיל אומגעצוואונגענער.

— איר זייט נישט פאַרוואונדערט מיך צו זען דאָ ביי אייך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש? — האָט דער סענאַטאָר אָנגעהויבן.

— אַ דאָקטאָר און אַן אַדוואָקאַט האָבן קיין רעכט נישט זיך צו וואונדערן ביים אויספירן זייער פּראָפעסיע. איבעריגנס, וועט איר אפשר זיין אַזוי פריינטלעך מיך צו באַקענען מיט דער אורזאַך, וועלכער איך האָב צו פאַרדאַנקען די ערע פון אייער וויזיט? דאָס וועט אויך איינצייטיג שטילן מיין נייגעריקייט.

— האָט איר נאָך גאָרנישט געלעזן אין די צייטונגען?

— וואָס די צייטונגען שרייבן, דאָס אינטערעסירט מיך נישט. מיר האָבן גאָרנישט געלעזן און וויסן גאָרנישט.

— סאָלאָמאָן יאָסיפּאָוויטש, מיך פירט צו אייך אַ זייער ערנסטער ענין. איר ווייסט מיינע אָנשויאונגען און מיין שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. אַז איך האָב דאָך ביי זיך געפועלט צו זוכן שוץ ביי אייך, איז עס דערפאַר, ווייל איך וויל ווייזן דער וועלט, אַז איך וויל זיך נישט שיצן אונטער דעם מאַנטל פון מיניסטער פון גערעכטיקייט און איך וויל זיך נישט באַהאַלטן אין שאָטן פון „הויף״, צווישן מיינע קרובים און פריינט. אויסקלייבנדיג אייך אַלס מיין פאַרטיידיגער, אַ מענטשן — אַזוי צו זאָגן — זייט מוחל פאַר די רייד — וועלכער שטייט אויסער די איינפלוסרייכע ספערן, אַזוי צו זאָגן, אַפילו געשטימט געגן זיי — זייט מוחל פאַר די רייך — וועט דאָס באַווייזן דער גאַנצער וועלט, אַז איך שטיי, אַזוי צו זאָגן, אָפן פאַר אַלעמען. אייערע רייד, וואָס וועלן קומען פון אַ מענטשן, זייט מוחל.

אַזוי צו זאָגן, וואָס באַלאַנגט צו אַן אַנדער ספערע, צו אַן אַנדער קלאַס מענטשן, אַזוי צו זאָגן, וועלן מער געגלייבט ווערן. עס וועט מאַכן אַ בעסערן איינדרוק און זיי וועלן גיכער ווירקן אויפצוווייזן מיין אומשולד, מיין אַבסאָלוטע אומשולד, אין דעם וואָס, ווי איר וועט זיך באַלד איבערצייגן, איך בין אַריינגעפאַלן געגן מיין ווילן און ווייסן.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט מיט אַ כיוון געלאָזט דעם סענאַטאָר זיך פּלאָנטערן מיט די ווערטער. ער האָט אים נישט אַרויסגעהאָלפן מיט קיין איין וואָרט, נישט מיט קיין איין באַוועגונג. זיין פּנים איז געווען אייזן-האַרט. אין די רייד פון סענאַטאָר, איבערהויפּט אין דעם אויסדרוק „אַנדערע ספערן", האָט ער איינגעזען, אַז זיין השערה, אַז דער סענאַטאָר איז געוואָרן געשיקט צו אים פון אַנדערע אַדוואָקאַטן, וועלכע האָבן נישט געוואָלט אָננעמען די „דיעלאָ", איז אַ ריכטיגע. אין דעם אויסדרוק „אַנדערע ספערן" האָט ער דערקענט דעם באַרימטן שוואַרץ-מאהדיגן אַדוואָקאַט, דעם דעפּוטאַט סאָלאָגוב, ביי וועלכן דאָס איז געווען אַ באַליבט וואָרט.

— וועגן וואָס האַנדלט זיך אייגנטלעך? אפשר וועט איר זיין אַזוי פריינטלעך, קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, מיך באַקאַנט צו מאַכן מיטן גאַנצן ענין? — האָט געזאָגט דער אַדוואָקאַט טרוקן.

— עס האַנדלט זיך וועגן דער אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ פון מיין פּאַלאַטע, פון וואַלד-ענינים, פון וועלכער איך בין דער פּאָרזיצנדער, אויף וואָס מ'האָט אַרויסגעקראָגן פון „רעגירונגס-באַנק" הונדערט טויזנט רובל. די ראַדיקאַלע צייטונג און אַנדערע רעוואָלוציאָנערן האָבן געמאַכט אַ בלבול אויף מיר, אַז איך האָב עס אונטערגעשריבן די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, מיכאַיל קראַסניקאָוו, וואָס דאָס איז דאָך נישט אמת. וואָרים, אַזוי ווי איר ווייסט, בין איך דאָך דער פּאָרזיצנדער פון דער פּאַלאַטע, און אַן מיין אונטערשריפט האָט מען דאָס געלט נישט געקאָנט אַרויסגעבן.

— האָט מען דאָס געלט אַרויסגעקראָגן?

— יאָ. געוויס האָט מען דאָס געלט אַרויסגעקראָגן.

— ווער?

— ווער? — דער טייוול ווייסט ווער! מיין סעקרעטאַר, צי דער וויצע-נאַטשאַלניק, צי דער נאַטשאַלניק פון ביוראָ. ווער ווייסט ווער?

— און איר, קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, האָט אונטערגעשריבן, אַז מען זאָל דאָס געלט אַרויסגעבן?

— דאַכט זיך, אונטערגעשריבן. איך בין דאָך פאָרזיצנדער. וואָס ווייס איך, צי ריכטיג, אָדער נישט ריכטיג? דערלאַנגט דאָס פּאַפּיר מיט אַנדערע פּאַפּירן און אונטערגעשריבן.

— און די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, מיכאַיל קראַסניקאָוו, איז געווען אונטערגעשריבן אויפן פּאַפּיר, אָדער נישט?

דער סענאַטאָר האָט זיך גלייך געזעצט.

— אָט אין דעם האַנדלט זיך דאָך די גאַנצע זאַך. דאַכט זיך, געווען מיזן אַלע פּיטשעווקעס. איצט טענהט ער: נישט געווען. אַ פאַלשע אונטערשריפט געווען. און, איבריגנס, ווער קאָן געדענקען? און וועגן דעם בין איך דאָך טאַקע געקומען מיט אייך זיך מיישב זיין.

— קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש, דערלויבט מיר אייך צו דערקלערן אַ זייער וויכטיגן ענין, איידער מיר גייען ווייטער. ערשטנס, מוז איך אייך זאָגן, אַז דאָס, וואָס מיר רעדן דאָ, אין מיין ביוראָ, ווערט פאַרפאַלן צווישן די פיר ווענט. קיינער הערט אונז דאָ נישט. איך עפן אויף אַלע טירן צו ווייזן אייך, אַז אין די פאָר-צימערן און אין די אַנדערע צימערן געפינט זיך נישט קיין מענטש. די ווענט זענען דיק און קיינער הערט אונז נישט. און אַלס אַדוואָקאַט, איז מיין פליכט אייך צו דערקלערן... מיר דאַכט זיך, איר ווייסט עס פונקט אַזוי ווי איך. אויב איך מאַך נישט קיין טעות, זענט איר דאָך אַליין אַ געענדיגטער יוריסט.

— ניין, נאָר צוויי יאָר אַ קאַדעטישע שולע הינטער מיר.

— זייט מוחל. איך וויל אייך קלאָר מאַכן אַט-וואָס: מיר אַדוואָקאַטן, זענען פּונקט אַזוי ווי די דאָקטוירים. אום צו געבן די רפואה, מוז דער דאָקטאָר וויסן די גאַנצע קראַנקהייט, כדי צו קענען שטעלן דעם „דיאַגנאָז”. אין דער הינזיכט זענען מיר גאָר נישט קיין מענטשן מיט ליידנשאַפטן, נאָר ווי געלערנטע, וועלכע באַהאַנדלען אָביעקטיוו אַ וויסנשאַפטלעכן ענין. דאָס צימער דאָ, די ווענט דאָ מוזן וויסן דעם גאַנצן אמת. און דאָס געזעץ איז אַזעלכעס, אַז קיין דערקלערונג, וואָס אַ קליענט מאַכט אין אַ פּריוואַטן ביורא צו זיין אַדוואָקאַט, קאָן נישט גענומען ווערן אַלס עדות-זאָגן אין אַ געריכט, קאָן נישט אויסגענוצט ווערן געגן דעם אָנגעקלאָגטן, אין קיין פאַל נישט, פון פּראָקוראָר אָדער פון אַן אַנדערן. און עס איז שטרענג געגן דער עטיק פון דער אַדוואָקאַטישער פּראָפעסיע צו איבערחזרן אַפילו פאַר די סאַמע נאָענטסטע מענטשן דאָס, וואָס דער אַדוואָקאַט האָט געהערט פון זיין קליענט ביי זיך אין זיין קאַבינעט. אַלזאָ, אין דער הינזיכט קאָנט איר זיין אַבסאָלוט זיכער.

דער סענאַטאָר האָט זיך אויפגעזעצט, אויפגעהויבן זיין קאָפּ. זיינע בלויע אויגן זענען איצט באַלעבט געוואָרן, זיין נאָז און זיין אויבערשטע ליפּ האָבן געציטערט פאַר אויפרעגונג

— איך וויל, נאָך אַלעמען, אַז איר זאָלט נישט פאַרגעסן, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש (ער האָט געקריצט מיט די ציין דעם נאָמען), אַז איר רעדט צום „ווירקלעכן סטאַטסקי סאָוויעטניק”, פּאָרזיצענדן פון סענאַטאָרישן קאָמיטעט איבער די ענינים פון מלוכהשן וועלדער-מאָנאָפּאָל, סענאַטאָר גראַף קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו.

— און איך וויל, אַז איר זאָלט נישט פאַרגעסן, — זאָגט דער אַדוואָקאַט מיט אַ גוט שמייכעלע אויף זיינע בלייכע ליפּן, פאַרציענדיג די אויגן, — אַז איר רעדט צום פאַרטיידיגער פון דעמזעלבן קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו.

ביי די ווערטער האָט דער אַדוואָקאַט צוגערוקט דאָס זילבערנע פּאַפּיראָסן-קעסטל צום גראַף.

— איך האָב גאָר פאַרגעסן אייך איינצולאַדן צו רויכערן זייט מוחל.

אַ מינוט האָט געהערשט שטילקייט.

— אַז מיר וועלן אַזוי אָנהייבן, וועלן מיר ווייט נישט גיין, איז אַ שאָד אונזער ביידנס צייט, — זאָגט דער אַדוואָקאַט. — איך האָב געדענקט, אַז ווען איר זענט געקומען צו מיר, אַז איר האָט מיך אויסגעקליבן צו שענקען אייער צוטרויען, וואָס איך פאַרזיכער אייך, אַז איך ווייס עס ווי צו שעצן און צו ערן, — זענט איר גרייט איינגאַנצן מיר זיך צו פאַרטרויען; ווארים מיר מוזן האָבן איינער צום צווייטן צוטרוי און פאַרגעסן אַלץ, וואָס שיידט אונז אָפּ, ווען מיר פאַרלאָזן דעם קאַבינעט: די פאַרשידענע קלאַסן און ספערן, צו וועלכע מיר באַלאַנגען, די פאַרשידענע אנזיכטן, וואָס מיר פאַרטרעטן. מיר מוזן געדענקען: אַז מיר זענען דאָ ביידע פאַראינטערעסירט אין איין-און-דערזעלבער זאַך, און פונקט אַזוי ווי אַ חולה, וואָס פאַרלאָזט זיך אינגאַנצן אויף זיין דאָקטאָר און פאַרטרויט אים אַלע זיינע געהיימניסן, די אינטימסטע זאַכן, אַזוי מוזט איר זיך מיר פאַרטרויען. ווארים נאָר אַזוי איז מעגלעך, אַז איך זאָל אייך בייהילפיג זיין אַרויסצוקריגן זיך פון דער לאַגע, וועלכע איך, אַלס פראָפעסיאָנעלער פאַכמאַן, מוז דערקלערן פאַר גענוג ערנסט — פאַר אייער ערע און פרייהייט.

דער סענאַטאָר איז געזעסן שווייגנדיג, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער ווערט קלענער, פונקט ווי ער וואָלט זיך אונטערגעבויגן מיט זיין שוואַכן רוקן אונטער די קלאַפּנדע רייד פון דעם אַדוואָקאַטס מעטאַלענער שטימע. זיין געזיכט איז בלייך געוואָרן, זיינע אויגן — האַלב-פאַרגלעזערט, און זיינע קליינע, קלאָרע ציין האָבן זיך אינגאַנצן אַרויסגעוויזן פון זיין נישט צוגייענדיגער ליפּ. ער האָט די בלייכע, איידעלע הענט געריבן איינע אָן דער אַנדערער, און נישט געקאָנט באַהאַלטן פון אַדוואָקאַט די מלחמה, וואָס עס גייט אָן אין אים צווישן זיין שטאָלץ און פאַרטיידיגונגס-געפיל.

— וואָס ווילט איר וויסן, אַדוואָקאַט? — האָט ער ענדלעך געפרעגט.

— איך וויל וויסן, אויב דאַמאָלסט, ווען מען האָט אייך געגעבן דאָס פּאַפּיר אונטערצושרייבן אויף דער סומע פון הונדערט טויזנט רובל, איז געווען די פריערדיגע אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ, אָדער נישט?

— איך קאָן נישט געדענקען, — האָט געזאָגט דער סענאַטאָר, אויסמיידנדיג דעם אַדוואָקאַטס בליקן.

— וואָס הייסט, איהר קאָנט נישט געדענקען? דאָס איז קיין תירוץ נישט. איך וויל אייך נאָכאַמאָל דערמאָנען: ווען איך רעד אַזוי צו אייך, איז עס דערפאַר, ווייל איך וויל אייך פאַרשפּאָרן די אומאָנגענעמלעכקייטן פון אויספרעגן פון פּראָקוראָר. און איך באַדאַרף אייך נישט דערמאָנען, אַז ביים פּראָקוראָר מוזן שוין די אַנטוואָרטן זיין קלאָרע.

דער סענאַטאָר איז נאָך קלענער געוואָרן. עס האָט זיך געדוכט, אַז ער ווערט איינגאַנצן איינגעקאָרטשעט אונטער דעם אַדוואָקאַטס שטאַרקער שטימע און דרינגנדע אויגן.

— איך בין דאַמאָלסט געווען אין אַזאַ צושטאַנד, וואָס איך קאָן נישט געדענקען. עס איז געווען דער געבורטסטאָג פון מיינער אַ פריינדין און עס איז געווען דערנאָך, ווי מיר האָבן אַ ביסל אויסגעטרונקען, איר פאַרשטייט דאָך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש.

— איך פאַרשטיי. וואו האָט איר אונטערגעשריבן דאָס פּאַפּיר, ביי זיך אינדערהיים?

— ניין, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש — האָט שוין דער סענאַטאָר זיך אונטערגעגעבן — עס איז נישט געווען ביי זיך אין קאַבינעט, אויך נישט אין ביוראָ פון סענאַט. עס איז געווען אין אַן אָרט, וואָס איז נישט שיין אויסצוזאָגן... אין דער וואוינונג פון דער פּוילישער זינגערין פּעטראָוונאַ, מאַריאַ פּעטראָוונאַ...

— דאָרטן האָט מען אייך געבראַכט דאָס פּאַפּיר אונטערצושרייבן?

— יאָ, יאָ.

— און ווער האָט עס אייך געבראַכט? נישט אייער סעקרעטאַר, נישט אַ קוריער פון דער פּאַלאַטע?

— ניין, ניין. דאָס האָט מיר געגעבן דער קליינער באַאַמטער שולגין, וואָס איז זייער אַ גוטער פריינט פון דער פּוילישער זינגערין.

— און די אונטערשריפט פון נאַטשאַלניק פון ביוראָ איז נישט געווען אויפן פּאַפּיר?

— ניין, ס'איז נישט געווען. אָבער דער באַאַמטער שולגין האָט געזאָגט, אַז ער האָט עס געבראַכט פון דער פּאַלאַטע און אויף מאָרגן וועט דער נאַטשאַלניק אונטערשרייבן. עס איז צו-שפּעט געווען אים צו געבן. ער איז פרי אַוועק פון ביוראָ. מיר טוען שטענדיק אַזוי.

— דער נאַטשאַלניק האָט נישט אונטערגעשריבן. דאָס האָט שולגין אַליין אונטערגעשריבן פאַרן נאַטשאַלניק. נישט וואָר? און איהר האָט געוואוסט דערפון?

— ניין, ניין, נישט געוואוסט דערפון. ווי גאָט לעבט — נישט געוואוסט. ווי אַזוי געקאָנט וויסן, אַז דאָס איז ערשט געשעען אויפן צווייטן טאָג?

— און דאָס געלט ווער האָט גענומען? — שולגין, צי די פּוילישע זינגערין?

— אַ העלפט שולגין און אַ העלפט ו פּוילישע זינגערין.

— און איהר האָט גאָרנישט גענומען?

דער סענאַטאָר האָט נאָכאַמאָל געפּרוואוט אויפצוהייבן זיין פּנים מיט זיינע אויגן, נאָר זיי זענען באַלד אַנידערגע-דריקט געוואָרן פון אַדוואָקאַטס שטרענגן אייזערנעם געזיכט.

— נאָר פופציג טויזנט — אַן ערן-חוב צו באַצאָלן. נאָר דאָס געלט איז דאָ. מיין ווייב וויל דאָס גוט „סאַלאָמאָנקע" מיטן וואַלד פאַרקויפן צו די יידן און דאָס גאַנצע געלט באַצאָלן. און אַז מען וועט דאַרפן, וועל איך אין הויף גיין, איך וועל דעם צאַר צו די פיס פאַלן, איך וועל זיך אין אַלץ מודה זיין. שיכור געווען — און דאָס אַלץ. ער איז אַ גוטער, אוגזער

באַטיושקאַ. און אַז מען וועט מיך נישט צולאָזן, וועל איך יעקאַטערינאַ זאַכאַראָוונאַ שיקן, מיין געליבט ווייב. זי וועט אָנקומען צו דער צאַרינאַ. די צאַרינאַ האָט זי גערן, און זי וועט דעם צאַר בעטן. — שעכטן, וועלן זיי מיך נישט שעכטן; אויף דער פּראָווינץ פאַרשיקן אויף אַ געוויסע צייט. נישט וואָר, סאָלאָמאָן אָספּיאָוויטש — וואָס קאָנען זיי מיר טון? שעכטן וועלן זיי מיך נישט שעכטן. נאָר פאַרן נאָמען נישט שיין. — אַריינגעפאַלן. שיכור געווען און אַריינגעפאַלן. — אַזאַ שנאַפּס געגעבן צו טרינקען, „זשים” רופען זיי אים. פון האָלאַנד קומט ער, צי פון ענגלאַנד. אַך! דאָס זענען אַלץ די פאַרשאָלטענע ענגלענדער שולדיג, — האָט דער „סטאַטסקי סאָוויעטניק” נישט אויפגעהערט צו רעדן צו זיך.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין הויכער שטול און אַרויף און אַראָפּ זיך געדרייט איבער זיין קאַבינעט, גאָרנישט קוקנדיג שוין יעצט אויפן סענאַטאָר. ער האָט נאָר צוגעוואָרפן אַ וואָרט צו אים:

— און דער פּראָקוראָר ווייסט שוין דערפון?

— אויף מאָרגן צען אַ זייגער איינגעלאַדן. נאָר איר וועט דאָך מיר העלפן, נישט וואָר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש? — איר יידן ווייסט פון אַלעם, ווי אַזוי זיך אַרויסצוקריגן. איר האָט דעם בעסטן קאָפּ. אַלע האָבן מיך געשיקט צו אייך. נאָר צו אייך. נאָר איר אַליין קאָנט מיך אַרויסראַטעווען. ווען איר סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וועט זיך נעמען דערפאַר, זאָגן זיי איז די זאַך אַ געוואונענע. איר מיט אייער גוטן יידישן קאָפּ וועט שוין געפינען עפּעס אַן אויסטייטשונג אין געזעץ. און אַלץ וואָס מען באַדאַרף איז נאָר, ווי אַזוי אויסטייטשן דאָס געזעץ. און דאָס וועט איר שוין געפינען. און פּראָטעקציע וועלן מיר אויך האָבן. ביז צום צאַר וועלן מיר דערגרייכן. איינעקשנען זיך וועלן זיי נישט וואַגן. — מען באַדאַרף נאָר העלפן, ווי אַזוי זיך אַרויסצוקריגן פון געזעץ. דאָס אַלץ. און דאָס וועט איר שוין מוזן טון, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש...

דער סענאַטאָר איז עפּעס מיט אַמאָל רואיגער געוואָרן,

און איינגעשטילטער: ווי אַ קינד, וואָס האָט זיך פאַרשולדיגט, האָט זיך אים אויסגעדוכט, אַז מיט דעם וואָס ער האָט זיך מודה געווען פאַרן אַדוואָקאַט, איז ער שוין דערמיט די זינד אָפּגעקומען.

נאָר סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט זיך אָפּגעשטעלט אינמיטן שטוב און איז געבליבן אַ ווײַלע שטיין, קוקנדיג אויפן סענאַטאָר, אין אַ פּויזע, ווי ער פלעגט עס אָפט טון אין זיינע רעדעס פאַר די געשוואוירענע אין געריכט, ווען ער פלעגט אַרויסברענגען אַ פאַטעטישע פראַזע; זיין לאַנגע בלייכע האַנט האָט ער אויפגעהויבן אין דער הויך, האָט געוואָרפן מיט זיין צעשויבערטער טשופּרינע האָר צוריק, פון זיין „לייבן-קאָפּ" (ווי ער האָט ליב געהאַט צו הערן פון זיינע פאַרערער), און זיך אָנגערופן מיטן פולן קלאַנג פון זיין מעטאַלענער שטימע:

— דיעיסטוויטעלני סטאַטסקי סאָוויעטניק, פּרעדסעדאַטעל קאָנסטאַנטין איוואַנאָוויטש אַקימאָוו! שוין אַכט-און-צוואָנציג יאָר איז, ווי איך שטיי אויף מיין פּראָפעסיאָנעלן פּאָסטן צו פאַרטיידיגן אומשולדיגע און פאַרפאָלגטע, ווי אַ געטרייער סאָלדאַט. איך האָב געהאַט איין פּרינציפּ, וואָס האָט מיך באַגלייט דורך דעם גאַנצן וועג פון מיין קאַריערע, וואָס האָט מיר געשאַפן אָנערקענונג ביי מיינע פריינט און פיינט. אַלען געריכטן ווייסן דערפון, אַלע ריכטער, אַלע פאַרטיידיגער. איך האָב קיינמאָל נישט אויפגעהויבן מיין שטימע — האָט יעצט דער אַדוואָקאַט אויפגעהויבן מיט פאַטאָס זיין קול, — איך האָב קיינמאָל נישט באַנוצט מיין קלוגן יידישן קאָפּ, וועלכן איר, סענאַטאָר, זענט געווען אַזוי פריינטלעך צו רימען — וואָס איך פאַרזיכער אייך, איך ווייס ווי אָפּצושאַצן —, איך האָב קיינמאָל נישט אויסגענוצט מיינע יידישע פעאיקייטן — וועלכע איר האָט אויך באַוויליגט צו רימען — סיידן נאָר, ווען איך בין געווען אַבסאָלוט איבערצייגט, אַז מיין קליענט איז אומשולדיג און איך פאַרטיידיג אַ גערעכטע זאַך, וואָס איך קאָן ליידער נישט זאָגן אין דעם איצטיקן פאַל, געערטער פאָרזיצנדער! איך קאָן, ליי-

דער, נישט פאַרטיידיגן אייער זאַך, עס איז געגן מיין אָנגענו־מענעם פּרינציפּ.

— און דאָס וואָס איך האָב אייך געזאָגט, און דאָס וואָס איך האָב... —

— דאָס וויל איך אייך נאָכאַמאָל באַרואיגן און פאַרזי־כערן, אַז דאָס וואָס איר האָט געזאָגט אין דעם קאַבינעט — וועט פאַרפאַלען ווערן צווישן די פיר דיקע ווענט פון דעם קאַבינעט, און קיינמאָל וועט עס ווייטער נישט גיין.

— הייסט עס, איר האָט פּשוט אויסגענאַרט אַ געשטענד־ניש, הייסט עס? צו וואָס האָט איר דאָס באַדאַרפט? גלאַט אַזוי, אויס כיטרעקייט וועגן, אויס כיטרע יידישקייט וועגן.

— ניין, סענאַטאָר, רעגט אייך נישט אויף, איך האָב נישט אויסגענאַרט פון אייך קיין געשטענדניש. איך האָב זיך נאָר געוואָלט איבערצייגן, אויב איך קאָן די זאַך פאַרטיידיגן אָדער נישט, אַזוי טו איך מיט אַלע און אַזוי האָב איך אויך געטאָן מיט אייך.

— צום צאַר וועל איך גיין קלאָגן זיך אויף אייך. ער וועט פאַרשטיין און מוחל זיין. און אייך! — דער סענאַטאָר האָט זיך פאַרגעסן און געוויזן אַ פויסט.

דער אַדוואָקאַט האָט אים רואיג אָפּגעענטפערט:

— איך באַדויער זייער, וואָס איר רעגט זיך אויף. גייט צום צאַר. דער צאַר קאָן אַלצדינג טון. — איך גאָרנישט.

מיט די ווערטער האָט ער אויפגעעפנט פאַרן סענאַטאָר די טיר פון קאַבינעט, רופנדיג איינצייטיג דעם באַדינער:

— אָסיפּ, דערלאַנג דעם פאָרזיצענדן דעם פעלץ!

קאפיטל 2

אין מאדאַמס בודואַר

נאָכדעם, ווי דער אַדוואָקאַט האָט זיך אַ ביסל באַרואיגט פון דעם באַזוך, האָט ער געהייסן אַריינלאָזן צו זיך דעם גע-ווייגלעכן „עמפּפאַנג".

עס איז געגאַנגען רוסלאַנד אין דעם קאַבינעט פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט. אַ דעלעגאַציע פון באַעולהטע פויערן, מיט דעם גייסטלעכן אין דער שפּיץ, האָבן געבעטן, אַז דער אַדוואָקאַט זאָל פירן פאַר זיי דעם ענין אין דער פּאַלאַטע פאַר פּרעמדע רעליגיאָנען, איבער דעם וואָס מען לאָזט זיי נישט דינען זייער גאָט אויף זייער אייגענעם שטייגער; יידן פון אַ שטעטל, וועלכעס מען האָט פּלוצלינג פאַרוואַנדלט אין אַ דאָרף, און דורכדעם האָבן זיי פאַרלאָרן דאָס רעכט צו וואוינען אויף זייערע ערטער; זיי האָבן באַדאַרפט פאַרלאָזן זייער געבורטס-אָרט מיט האַק און פּאַק אין פאַרלויף פון אייניגע טעג; אַ יידישע מאַמע, וואָס איר איינציגער זון איז באַשולדיגט געוואָרן אין רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, וועגן דעם באַרימטן אַרבעטער-אויפשטאַנד אין די זילבער-גרובן אין זאַבאַיקאַל, אין וועלכן עס האָט זיך געהאַנדלט אום דאָס לעבן פון צענטליקער מענטשן, ועמעס פּראָצעס דער אַדוואָקאַט האָט געפירט בשותפות מיט אַנדערע באַרימטע רוסישע אַדוואָ-קאַטן. רייכע יידישע מאָסקווער סוחרים, וועלכע האָבן געוואָלט

זייערע געשעפטן פאַרוואַנדלען אין אַקציאָנס-טרעסטן, כּדי זיי זאָלן קאָנען קויפן אומבאַוועגלעכע גיטער, גרויסע וועלדער אין סיביר. און נאָך, און נאָך. די צוויי אַסיסטענטן זענען אַרייך און אַרויס פון זיין קאַבינעט, צוטראָגנדיק אים די נויטיגע אַקטן פאַר יעדן פּראָצעס, אין וועלכע דער אַדוואָקאַט האָט זיך געמאַכט זיינע נאָטיצן. דאָ האָבן זיי אים געבראַכט די דיקע ביכער מיט באַשטימונגען פון סענאַט-קאָדעסקען, יורידישע ביכער, אין וועלכע דער אַדוואָקאַט איז געווען אַ בקי, ווי אַ רב אין די פאַרשידענע שולחן ערוך׳ס.

איינער פון זיינע אַסיסטענטן איז געווען זאַכאַריע גאַוו-ריליאָוויטש מירקין, אַ זון פון אַ רייכן יידישן וואַלד-סוחר פון סיביר, וועלכער האָט פאַרלאָזט דעם טראַדיציאָנעלן שטאַנד פון האַנדל פון זיין פאַמיליע און זיך געווידמעט דער יוריספּרו-דענץ. ער איז געווען נאָך גאָר אַ יונגערמאַן, ערשט פאַרענ-דיגט דעם אוניווערסיטעט. צו דעם באַרימטן אַדוואָקאַט איז ער אָנגעקומען אַזוי לייכט נישט צוליב זיינע יורידישע פעאי-קייטן, נאָר צוליב זייטיגע סיבות. ער האָט פאַרקערט ביים אַדוואָקאַט נאָך פון זיינע סטודענטישע יאָרן און האָט זיך גערעכנט ווי אַ בן בית, ווי איינער פון דער משפחה. זיין פאָ-טערס גרויסער פאַרמעגן האָט דעם איינאיינציגן זון געמאַכט פאַר אַ געווינטשטן קאַנדידאַט פון דעם אַדוואָקאַטס איינציגער טאָכטער, צו וועלכער דער יונגערמאַן איז נישט גלייכגילטיג געווען. ער האָט אָבער געטון זיין אַרבעט זייער באַשיידן, אָנגעטון איז ער געגאַנגען נאָך מער ווי באַשיידן, כמעט אָרים, און דערצו איז ער געווען אַ זון פון איינעם פון די רייכסטע מענטשן פון גרויסן רוסלאַנד און האָט געקאָנט אויסגעבן גרויסע סומען, וועלכע זענען שטענדיק גרייט געווען פאַר אים אין זיין פאָטערס פעטערבורגער קאָנטאָר. נאָר דער וויכטיג-סטער אַסיסטענט פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט איז געווען יאַקאָב שמולעוויטש וויינשטיין. ער איז געקומען פון יידישן החים, ערגעץ אַרום מינסק, פון אָרימע עלטערן, אַליין אַרויס-געאַרבעט זיך, דורכגעהונגערט זיינע אוניווערסיטעט-יאָרן זייער

אַמביציעז און אַרבעטזאַם. דער באַרימטער אַדוואָקאַט האָט אים צוגענומען פאַר זיין געהילף איבער זיין אומדערהערטן, כמעט פענאָמענאַלן זכרון. דאָס איז געווען דער טיפּ פון דעם אַלטן אידישן בקי. ער פלעגט האָבן אויף זיין קאָפּ אַלע באַשטימונגען פון סענאַט אין יעדן ענין, וואָס מען האָט באַדאַרפט. ער פלעגט אָפּזיצן אַ נאַכט און דורכשטודירן אַלע מאַטעריאַלן, וואָס מען האָט באַדאַרפט צו אַן ענין, אַזוי אַז אויפן צווייטן טאָג האָט ער געקענט אַרויסוואַרפן זיין בקיאות און אַלעמען איבעראַשן. אַ חוץ בקיאות, האָט ער אויך אַרויס־געוויזן שאַרפזין, ווי אַ חריף. נאָר זיין חריפות איז דעם באַרימטן אַדוואָקאַט ווייניגער געפעלן געווען, ווי זיין בקיאות. נישט שטענדיג האָט זיין חריפות געשטימט מיט ערלעכקייט...

אין געגנזאַץ צו זאַכאַריע גאַוורילאָוויטשן, האָט יאַקאָב שמולעוויטש זייער אַכטונג געגעבן אויף זיין אויסערלעכן אויס־זען. ער איז שטענדיג געווען פיין געקליידט, און עפּעס באַזונדערס אַכטונג געגעבן אויף זיינע מאַנזשעטן: זיינע מאַנזשעטן זענען שטענדיג געווען ריין, גלאַנצנדיג, רונדיג געפאַלן איבער זיינע הענט, און באַוויזן די גרויסע זילבערנע קנעפּ. ער האָט אויך גוט אַכטונג געגעבן אויף זיין לענג־לעך־געשוירן שוואַרץ בערדל „אַלאַ הערצל“, וואָס איז דאַמאָלסט געווען שטאַרק אין דער מאָדע אין געוויסע יידישע קרייזן. עס האָט אויסגעזען, אַז ער האָט זייער שטאָלצירט מיט זיין אַסירישן אויסזען, וואָרים ער האָט אַלצדינג געטאָן, כדי דעם אַסירישן אויסזען זיינעם אַרויסצוברענגען וואָס מער בולטער. שונאים פלעגן זאָגן, אַז ער האָט צו דעם צוועק אַ ביסל צוגע־מאַרבט זיינע ברעמען און וואָנצעס. נאָר דאָס איז נישט געווען אמת, ווייל ער האָט דאָס נישט באַדאַרפט. כמעט זיין גאַנץ פּנים איז געווען באַוואַקסן מיט שטאַרקע שוואַרצע האָר. דער יונגער אַדוואָקאַט האָט געהאַט יעדן פרימאָרגן אַ גרויסע אַרבעט אויסצובערשטן די האָר פון זיין פּנים און איינצוטיילן זיי יעדן טייל אין דעם אָרט, וואו זיי באַלאַנגען: די האָר פון די באַקן — צו די באַקן־בערד און די האָר פון די וואָנצעס —

צו די וואָנצעס, און די האָר פון דער באָרד — צו דער באָרד. עס האָט אויסגעזען, אַז די האָר האָבן זיך נישט געוואָלט צו-הערן צו דעם אַדוואָקאַטס שטרענגן געבאָט, און קוים האָט ער זיי אָפּגעלאָזט, פלעגן זיי זיך באַלד ווידער צוזאַמענמישן ווי טראָפּנס וואַסער, וואָס רינען זיך צוזאַמען. יאַקאָב שמולעוויטש פלעגט זיי יעדעס מאָל מוזן דערמאָנען, וואו זייער אָרט איז, און באַשטראָפן זיי מיטן כמעט נאָדל-שטעכעדיגן בערשטל, וואָס ער האָט באַנוצט צו זיינע האָר אַ גאַנצן טאָג, ווען זיינע הענט זענען נאָר אַ מינוט פריי געווען.

ער האָט שטאַרק געהאַלטן פון זיך. דאָס האָט מען גרינג געקאָנט זען אין זיין גאַנץ באַנעמען און אין אַלע זיינע באַוועגונגען. געערעדט האָט ער מיט אַ וואַזשנעקייט און מיט אַ זיסקייט, וואָס האָט געקאָנט אַרויסברענגען פון געדולד. ער פלעגט זיין זייער פאָרזיכטיג און אָפּגעהיט מיט זיין אויס-שפּראַך, אַז זי זאָל קלינגען גראַמאַטיקאַליש און אָן אַן אַקצענט. דאָס האָט אַריינגעבראַכט אַן הפסקה אין זיין רעדן, וואָס פלעגט דענערווירן. ער איז זייער שטאָלץ געווען, וואָס ער געפינט זיך אין פעטערבורג און וואָס ער קאָן פעטערבורג רעכענען פאַר זיין וואוינאָרט. און כאָטש אין אַנדערע פאַלן פלעגט ער זיין אָפּגעהיט אין זיין שפּראַך, דאָך האָט ער פעטערבורג גע-רופן „פיטער”, און די אינזלען — „אָסטראָווא.” דערפאַר אָבער האָט ער עקשנותדיג געטריבן דאָס שפּיל צווישן רוסישן „האַ” און „גע”, ביז צו לעכערלעכקייט. ער פלעגט דעם „האַ” באַ-נוצן אָנשטאָט דעם „גע” נישט בלויז אויף עכט-רוסישע נעמען, נאָר אויך אויף יידישע. גאָלדשטיין האָט געהייסן ביי אים האָלדשטיין; ער פלעגט דערמיט וועלן באַווייזן, אַז ער קומט פון טיף אוקראַינע. און דאָס האָט זיך אים אויסגעדוכט, איז אַ גרויסער יחוס, כאָטש אַלע האָבן געוואוסט, אַז ער איז אַ מינסקער, וואו מען קאָן די „גע” גאַנץ גוט אַרויסברענגען.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, דער באַרימטער אַדוואָקאַט, האָט זיין אַסיסטענט זייער גערן געהאַט. דאָס איז געווען אפשר דערפאַר, ווייל ער האָט אין אים געזען

אַ שפּיגל־שיין פון זיין אייגענעם איך, פון זיין קלעטערן אויף דעם לייטער פון זיין קאַריערע. אין דעם אַסיסטענטס פּוסטער גאווה האָט ער דערקענט זיינע אייגענע שטריכן. דאָך האָט ער אין דעם געהילף געאַכטעט זיין פעאיקייט און זיין התמדה, וואָס האָט אים זייער פיל געהאָלפן אין זיין אַרבעט. דאָס האָט איינגעשטעלט צווישן זיי קאָרעקטע און רעספּעקטפולע באַציאונגען, כאָטש ווייט פון פריינטלעכע, וועלכע ביידע האָבן גאַנץ גוט געפילט... וואָרים דער אַסיסטענט האָט זיך, זעלבסטפאַרשטענדלעך, געהאַלטן אַ סך פעאיגער און פאַסיגער צו פאַרנעמען די פּאָזיציע פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט,—פון סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש אַליין. נאָר עס איז געווען זיין פינסטערער מזל געבוירן צו ווערן אין רוסלאַנד אין דער פינסטערער צייט, ווען אַלס ייד האָט ער נישט געקאָנט ווערן אַ „געשוואוירענער” און האָט געמוזט זיין צוגעשריבן אַלס העלפער צו אַן עלטערן אַדוואָקאַט, (וועלכער האָט אין אַ גליקלעכערער צייט אַרויסגעקראָגן דאָס רעכט צו פּראַקטיצירן).

ווי תמיד נאָכ׳ן עמפּפאַנג, האָט דער אַדוואָקאַט געבעטן זיינע צוויי אַסיסטענטן, אַז זיי זאָלן פאַרבלייבן מיט אים צו מיטאָג. יאַקאָב שמולעוויטש האָט זיך כמעט שטענדיג אָפּגעזאָגט. שטענדיג האָט ער קיין צייט נישט געהאַט, נאָר דאָס מאָל האָט דער אַדוואָקאַט געוואוסט, מיט וואָס אים צו נעמען:

— מיר וועלן האָבן ביים טיש אַראָן יאַקאָוולעוויטשן פון די מאָסקוועער טיי־סוחרים, און די גאָלדשטיינס פון באַקו, וועלכע וואָלטן געוואָלט, אַז דער געהילף זאָל זיין אַנוועזנד.

פאַר רייכע מענטשן האָט דער געהילף געהאַט אַ שוואַכקייט, און קיין זאַך איז ביי אים נישט געווען וויכטיגער, ווי צו געפינען זיך אין אַ געזעלשאַפט פון רייכע לייט, וועלכע ער האָט קיינמאָל נישט פאַרפעלט צו באַזוכן, ווען עס האָט זיך נאָר געמאַכט אַ געלעגנהייט.

— אָ, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, איך בין נישט אָנגעטון ווי ס׳פּאַסט — האָט זיך דער געהילף געקווענקלט.

— דאָס איז גאָרנישט. איך נעם עס אויף זיך.

אָבער איידער דער אַדוואָקאַט האָט פאַרלאָזט זיין קאַבינעט, האָט ער נאָך אויפגענומען דעם סטודענט פון יורידישן פאַקולטעט, אשער זילבערשטיין, זיין זונס לערער, און ער האָט אָפּגענומען דעם וועכנטלעכן באַריכט וועגן זיין זונס פּראָגרעס אין לערנען, אין מאַטעמאַטיק, און, ווי שטענדיג, וועגן דער קנאַפּער פאַרבעסערונג. דער אַדוואָקאַט האָט נישט געאָקנט פאַרשטיין, פון וואַנען עס נעמט זיך, אַז זיין איינציגער זון זאָל אַרויסווייזן אַזוי ווייניג אינטערעס אין די למודים. דער אַדוואָקאַט קומט פון אַ משפּחה פון לויטער גוטע קעפּ, און ווי יעדער געוויינלעכער מענטש אין אַזעלכע פאַלן, האָט ער געזוכט די אורזאַך פון זיין זונס הינטערשטעליקייט אין לערנען אין זיין ווייבס צד. „אַהאַ, די גרינבערגס", — האָט ער זיך געטראַכט. דערפאַר אָבער אין רוסישער געשיכטע, איבערהויפּט אין רוסישער קאָמפּאָזיציע, צייגט ער גרויסע פאָרטשריט. אין אַלעס, וואָס האָט נישט געהאַט צו טון מיט שאַרפקייט פון שכל, נאָר מיט געפיל, האָט דער זון אַרויסגעוויזן פעאיקייטן. (דער אַדוואָקאַט האָט זיך זייער געוואונדערט וועגן דעם).

— דאָס איז אַלץ שולדיג דער ספּאָרט, — האָט דער סטודענט צוגעלייגט, — די נייע מאָדע. זיין גאַנצער געדאַנק איז אָפּגעגעבן דעם „פוטבאָל", צו „מעטשעס", „לינקער טויערמאַן", „רעכטער טויערמאַן", און נאָך אַזעלכע זאַכן. אַז עס איז געווען דער „מעטש" אין צירק צווישן דעם רוסישן און דעם ענגלישן טשעמפּיאָן, האָט מען קיין לעקציע נישט געמאַכט. מיר, אין „אונזער צייט", האָבן דערפון נישט געוואוסט — האָט דער סטודענט געזאָגט צום אַדוואָקאַט.

דער אַדוואָקאַט האָט געמוזט שמייכלען ביים וואָרט „מיר" און האָט באַרואיגט דעם סטודענט:

— ספּאָרט איז נישט שלעכט. אָבער אַלץ דאַרף זיין מיט אַ מאָס. וואָס צופיל, איז נישט גוט. איך וועל רעדן מיט מישקאַן.

— נו, מ'וואַרט אויף אונז ביים טיש. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז שוין אוודאי אומגעדולדיג — האָט דער אַדוואָקאַט געגומען

דעם יונגן סטודענט אונטערן אָרעם און אַריינגעפירט אים דורך דעם סאַלאָן אין די וויטערדיגע צימערן פון דער גרויסער וואוינונג.

דער שפּייז־זאַל איז געלעגן אין צווייטן פליגל פון הויז, אין די אייגנטלעכע וואוין־צימערן פון אַדוואָקאַט, וועלכע זענען געווען אָפּגעטיילט פון די עמפּפאַנג־צימערן און די קאַבינעטן פון די אַרויסהעלפערס, דורך אַ לאַנגן קאָרידאָר. די וואוין־צימערן האָבן אויך געהאַט באַזונדערע טרעפּ און אַ באַזונדערן אַריינגאַנג פון גאַס. און האָבן זיך מיט גאָרנישט צוזאַמענגעמישט מיט די אַרבעטס־צימערן פון אַדוואָקאַט. היימישע מענטשן זענען געגאַנגען דורך די טרעפּ פון די וואוין־צימערן. די וואוין־צימערן זענען באַשטאַנען פון די שלאָף־צימערן, זיין ווייבס און זיין טאָכטערס בודואַר, זיין זונס אַרבעטס־צימער, די צימערן פאַר דער דינערשאַפט, און דאָס גרויסע עס־צימער, וואָס איז געווען אַ שוועסטער־צימער פון סאַלאָן, מיט די פיר גרויסע פענסטער אַרויס צו דער גאַס, און איז געלעגן אין דעם עקסטרעמען ווינקל פון דעם אַנדערן פליגל פון הויז. אין זיין ווייבס בודואַר, וואָס איז געווען אַ שוועסטער־צימער פון זיין קאַבינעט, האָט ער שוין געפונען די היימישע פאַרזאַמלט, וואַרטענדיג אויף אים מיטן מיטאָג. דער מיטאָג, צוליב דעם אַדוואָקאַטס גרויסער פּראַקטיק און שפּעטן עמפּפאַנג, האָט נישט געקאָנט זיין פעסט באַשטימט אין אַ געוויסער שעה. עס איז שטענדיג אַרויסגעקומען שפּעט, וואָס האָט אויפגערעגט די דינערשאַפט און יענע מיטגלידער פון דער משפּחה, וואָס האָבן זיך דעם אָוונט געקליבן צו גיין אין טעאַטער. וואָרים דער אַדוואָקאַט האָט זייער מקפּיד געווען אויף דעם, אַז ביים אָוונט־עסן זאָלן אַלע מיטגלידער פון דער משפּחה צונויפזאַמלען זיך ביים טיש, ווי עס פירט זיך „ביי לייטן“, און ער האָט פיינט געהאַט די באַזונדערע מאָלצייטן. דער אַדוואָקאַט, ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, האָבן ליב געהאַט צו זעען ביים מיטאָג די בעסערע געזעלשאַפט פון דעם קרייז פון זייערע באַקאַנטע. צוליב דעם פלעגן

שטענדיג ביי דעם אָווגט-עסן ביי סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטש פאַרקוי-מען קליינע פאַרזאַמלונגען.

אין זיין פרויס בודואַר, וואָס איז געווען איינגעאָרדנט אין דעם ווייבערשן חנעוודיגן סטיל פון לואי דעם זעכצענטן, צוזאַמענגעמישט, ווי יעדעס הויז אין פעטערבורג, מיט שלעכטן רוסישן אַמפּיר, און באַלויכטן מיט מאָדנע אויסטערלישער באַלייכטונג (וואָס איז דאַמאָלסט, צוליב מעיערכאָלדס טעאַטער-עפעקטן, געווען זייער מאָדערן אין פעטערבורגער סאַלאָנען), האָט דער אַדוואָקאַט שוין געפונען אַ גרעסערע געזעלשאַפט. עס זענען געווען די שטענדיגע געסט, זיין ווייבס געסט, און איינינגע, וואָס זענען געווען געלאַדן צום עסן צוליב די פאַר-זאַמלונגען, וואָס האָבן געזאָלט פאָרקומען נאָכן עסן אין אַדוואָ-קאַטס הויז. פון זיין ווייבס געסט איז געווען, זעלבסטפאַר-שטענדלעך, נאַאום גריגאָראָוויטש ראַזאַמין, וועמען די שטוב-מענטשן האָבן גערופן מיט דעם איינפאַכן נאָמען „דער ענג-לענדער". נאַאום גריגאָראָוויטש האָט זייער גערן קאָקעטירט מיט זיין ענגליש און מיט אַלצדינג, וואָס שטאַמט פון ענגלאַנד. ער איז שטענדיג געגאַנגען אָנגעטון לויט דער ענגלישער מאָדע, אין ברייטע הויזן, גוט-געשניטענע „קאַטעוועיס", מיט רייכע, עלעגאַנטע קראַוואַטן. זיינע פינגער און זיין קראַוואַט זענען געווען באַלייגט מיט מאָדנע, אויסטערלישע צירונג-שטיקער, ווי ביי אַלטע באַבעס. ער האָט געטראָגן פינגערלעך געמאַכט ווי בראָשן, און אויף זיין קראַוואַט האָבן זיך געשלענגלט דריי מאָדנע שלאַנג-רינגען מיט געלע אויגן. זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז דער „ענגלענדער" איז געווען איינער פון די ערשטע, וואָס האָט אין פעטערבורג געגאָלט די וואָנצעס. ער איז שוין נישט געווען קיין יונגער מענטש, נאָר ער האָט זיך געהאַלטן זייער בחוריש. נאַאום גריגאָראָוויטש איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס אַ ווייטער קרוב, אַ קוזין, צי עפּעס אַנדערש — וואָס האָט קיינער אויף ריכטיג נישט געוווסט. יעדנפאַלס, ער איז געווען אַ גרויסער פאַרערער פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, און אין באַקאַנטע קרייזן האָט מען אים גערופן: „אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס שאָטן". אַזוי ווי-

נאַאום גריגאָראָוויטש האָט שטענדיג צייט געהאַט (ער איז געווען אַ זון פון אַ באַרימטן טיי-סוחר אין מאָסקווע) און סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז געווען שטענדיג באַשעפטיגט און פאַרנומען אין זיינע „אַקטן", האָט זיך דער „ענגלענדער" פיל מער געפונען אין דער געזעלשאַפט פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, ווי איר אייגענער מאַן. מיט אים פלעגט זי אָפט אויספאָרן צו גאַסט-שטעלונגען, צו געווינט-געיעגן אין טעאַטער, אין נאַכט-קלובן. נור אַממערסטן פלעגט ער אַרומפירן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אין אַנטיק-געשעפטן. איר בודואַר, און איבערהויפּט דאָס גאַנצע הויז פון סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, האָבן געטראָגן שפּורן פון דעם „ענגלענ-דער'ס" פיינעם געשמאַק און אַנטיק-קענטשאַפט. נאַאום גריגאָראָ-וויטש איז געווען אַ גרויסער ליבהאָבער פון אַלטערטימלעכקייטן און האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ גרויסן קענער אין די זאַכן. ער האָט יעדן טאָג אַנטדעקט אַ ניי מייסטער-ווערק אין די אַנטיק-קלייטן פון פּעטערבורג. און ווען ער פלעגט קומען צו אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ — און קומען פלעגט ער טעגלעך — האָט ער יעדעס מאָל מיטגעבראַכט אַ „רעמבראַנדט", אַ „וואַן-דעיק", אַ „רובענס". דאָס מאָל איז עס געווען אַ „באָשע", אַ ריכטיגן „באָשע", וואָס ער האָט אַנטדעקט אין אַ קליינעם אַנטיק-געוועלב אויף וואָזנעסענסקי.

ווי שטענדיג אין אַזעלכע געזעלשאַפטן, פאַרשלעפּט זיך אויך אַן איינציגער גוי אָדער גויע, מערסטנס, אַן אָרימע. דאָס מאָל איז עס געווען די פאַראָרימטע גרעפין סאַפאָהאַ — מאַריאַ ניקאָלאַיעוונאַ. דאָס איז געווען אַ דאַמע אַ האַלב-פּוילישע און האַלב-רוסישע, אַן אַלטע אינטימע פריינדין פון אָלגאַ מיכאַי-לאָוונאַ. פון וואַנען עס שטאַמט די פריינטשאַפט, האָט מען קיינמאָל נישט געוואוסט. עס האָט געהייסן, אַז די גרעפין מאַריאַ ניקאָלאַיעוונאַ איז אַ שול-פריינדין פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, געגאַנגען אין איין אינסטיטוט, ביי זיי אין שטאָדט, אין כאַרקאָוו. די גרעפין האָט חתונה געהאַט מיט אַ פּעטערבורגער, וואו זי, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, געפינט זיך. דאָ האָבן זיי זיך געטראָפן און באַנייט זייער פריינטשאַפט: כאָטש דער אַדוואָקאַט

האָט קיינמאָל נישט געקאָנט דערגיין, וווהין דער גראַף, איר מאַן, איז אַהינגעקומען: צי ער איז פאַרפאַלן געוואָרן קיין אַמעריקאַ, קיין אַלאַסקאַ, ווי טייל האָבן געזאָגט, אָדער ער איז געשטאָרבן, אָדער געשאָסן געוואָרן דורך אַ צופאַל אין געיעג, ווי זי האָט דערציילט. איבריגנס, האָט דער אַדוואָקאַט קיין צייט נישט געהאַט זיך פיל אָפּצוגעבן מיט זיין פרויס פריינ-דין. ער האָט נאָר געוואוסט, אַז די גרעפין איז אַן אָרימע, און אַז אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ שטיצט זי, באָרגט איר אויס געלט, ביז זי וועט געווינען דעם פּראָצעס, וואָס זי פירט וועגן דעם מאַנס ירושה — גרויסע גיטער אויף וואָלין. די גרעפין, כאָטש דער איינציגער נישט-יידישער מיטגליד אין דער געזעלשאַפט, איז געווען מער יידיש ווי אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ, אָדער ווי אַנדערע יידישע פרויען אין איר געזעלשאַפט. די גרעפין האָט זיך אינטערעסירט מיט יידישע ענינים און געוואוסט פון אַלצ-דינג, וואָס עס קומט פאָר ביי יידן. זי האָט גערעדט וועגן דער יידישער לאַגע און וועגן אַלע ענינים, וואָס רירן אָן יידן אין רוסלאַנד, מיט אַזאַ פייער און ברען, און אַרויסגעוויזן צו זיי אַזאַ אינטערעס, ווי זי וואָלט אַליין געווען אַ יידישע טאָכטער. זי האָט אַפילו געהאַט אַ געוויסע באַקאַנטשאַפט מיט יידישע מנהגים און האָט געוואוסט יידישע ווערטלעך — וואָס האָט אַלעמען איבערראַשט. זי האָט זיך עס איינגעשאַפט, ווי זי האָט געזאָגט, מיט איר פיל אַרומגיין מיט יידן אין איר מאַנס גיטער, וועלכע האָבן זיך געפונען אין הארץ פון דעם יידישן ישוב אין רוסלאַנד — אין וואָלין.

די ביידע, דער „ענגלענדער" און די גרעפין, זענען גע-ווען פון די שטענדיגע געסט אין אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס בודואַר. פון די צופעליגע געסט, וואָס האָבן זיך געפונען היינט צו מיטאָג, איז געווען איינער פון די ברידער גאָלדשטיין, פון די באַרימטע באַקוער נאַפט-קוואַלן — באָריס חיימאָוויטש גאָלדשטיין; און איינער פון די ראַזמינאָווס, דעם ענגלענדערס אַ קוזין, פון די גרויסע מאָסקווער טיי-סוחרים ראַזמינאָוו. און ווי שטענדיג אין דער געזעלשאַפט, דער שטענדיג גוט-געזעענער, גוט-באַליב-

טער און תּמיד ווילקאָמענער, דאַוויד מאָיסעיעוויטש לאַנדוי.

די מענער האָבן זיך אויפגעשטעלט, ווען דער אַדוואָקאַט איז אַריינגעקומען, האַלטנדיג אונטערן אָרעם דעם סטודענט, וועלכן ער האָט געשלעפּט איבער די פּילע קאָרידאָרן און זאַלן, וואָס האָבן געפירט פון זיינע אַפּאַרטמענטן צו דער ווייבס, מיט די צוויי אַסיסטענטן הינטער אים. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים באַגריסט מיט אַ שמייכעלע, מיט איינעם פון אירע גוטע, פאַרחלומטע שמייכעלעך, וואָס זי האָט געקאָנט אַרויסבּרענגען מער מיט אירע לעבעדיגע אויגן, איידער פון איר מויל.

— מיד, טייערער? — האָט זי אים געפרעגט.

— ניין. אָבער מיר האָבן אייך געלאָזט היינט לאַנג וואַרטן. איר מוזט אַלע זיין הונגעריג?

— איך האָב זיי שוין דערקלערט. אַקימאָוו, סענאַטאָר אַקימאָוו, האָט דיר היינט צופיל צייט צוגענומען, — האָט זיין פרוי געזאָגט.

— בעסער געווען מיט מיין „דיעלאָ" זיך פאַרנעמען. ווען איר, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וואָלט בעסער אַ האַנט צו-געלייגט צו מיין ירושה, אָדער אַן עצה געגעבן, איידער אַזאַ אונטערשריפטן-פעלשער צו העלפן, — האָט זיך אָנגערופן די גרעפין.

(אַלע האָבן שוין געהאַט געלעזן אין די אָוונט-צייטונגען וועגן אַקימאָווס פאַלשער אונטערשריפט.)

— איך מוז אויפמערקזאַם מאַכן, אויסדריקלעך אויפ-מערקזאַם מאַכן, אַז אַקימאָווס באַזוך היינט ביי מיר שטייט נישט אין קיין צוזאַמענהאַנג מיט זיין פּראָצעס. — האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט שטרענג.

אַלע האָבן געוואוסט, אַז די מעשה איז פונקט פאַרקערט, און אַלע זענען שטאַלץ געווען אויפן אַדוואָקאַט, וואָס אַקימאָוו האָט געזוכט ביי אים שוץ, און אויך אויף דעם אַדוואָקאַטס קאַטעגאָרישע דערקלערונג.

און כּדי אָפּצוּווענדן דאָס געשפּרעך, האָט דער אַדוואָקאַט זיך געווענדט צום „ענגלענדער":

-- און וואָס האָט איר היינט אַנטדעקט, נאָאום גריגאָ-ראָוויטש — אַ „רעמבראַנדט", צי אַ „וואַן-דעיק"?

דאָס האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט מיט אַ ביטולדיגן שמייכל, און נישט וואַרטנדיג אויף אַן ענטפער, האָט ער זיך געווענדט צו דעם „גוט-געזעגנעם" דאַוויד מאָיסעיעוויטש: — אָנגעגנעם אייך צו זען. מסתמא שוין דאָ עפּעס נייעס, אַז מען זעט אייך. אַזוי גלאַט, אָן נייעס, וועט איר דאָך נישט פאַר-גינען אַ פריינט אייער אָנגענעמען באַזוך. וואָס, כ'האָב גע-טראָפן?

— אַ קלייניקייט, — האָט געשמייכלט דאַוויד מאָיסעיע-וויטש, וועלכער איז געווען דער קאָך-לעפל פון גאַנץ פעטער-בורג. קיין זאַך איז נישט געטון געוואָרן אָן אים אין יידישן פעטערבורג. — אַ קלייניקייט נאָר וועגן וועלכער מיר וועלן זיך מיט אייך דורכרעדן נאָכן עסן. באָריס חיימאָוויטש און דער געערטער אַראָן יאַקאָוולעוויטש, מיר אַלע דריי, האָבן אַ קליינעם ענין, — האָט דער גוט-געזעגנער" דאַוויד מאָיסעיעוויטש גע-וויזן אויף דעם נאַפט-סוחר און אויף דעם טיי-סוחר, וועלכע האָבן ביידע צוגעשאָקעלט מיטן קאָפּ.

דער אַדוואָקאַט האָט געמוזט שמייכלען, צוזעענדיג זייערע רחמנות-פנימער. ער האָט שוין פאַרשטאַנען, אַז דאַוויד מאָיסע-יעוויטש וויל אַרויסקריגן פון זיי געלט פאַר איינעם פון זיינע וויכטיגע צוועקן, און צוליב דעם האָט ער זיי געבראַכט צו אים. זיי ביידע האָבן טאַקע אַזוי אויסגעקוקט: מיט טרויעריגע פנימער, ווי הינער פאַר דער שחיטה, איבערהויפּט דער טיי-סוחר, אַראָן יאַקאָוולעוויטש.

דער נאַפט-סוחר, באָריס חיימאָוויטש, אַ האַרטער, אַ ביי-נערדיג-געבויטער, אַ הויכער, מיט אַן אייזערנעם ווילן און כאַ-ראַקטער, האָט נאָר צוגעשמייכלט צו דעם. אין זיין שמייכל האָט זיך געזען, אַז ער האָט זיך פאַרשלאָסן מיט אַן אייזערנעם שלאָס, און דאָס שליסעלע פון שלאָס איז ביי אים אַליין אין קעשענע: „אַז איך וועל ווען, וועל איך געבן, און אַז איך וועל נישט וועלן, וועל איך נישט געבן", — האָט זיך געדאַכט

צו הערן פון זיין שמייכעלע. פּאַרקערט, דער טיי-סוחר, אַראָן יאַקאָוולעוויטש האָט צוגעהוסט. נאָר דאָס הוסטן זיינס איז נישט געווען אַ באַדערפניש-הוסט, נאָר אַ פּאַרגעניגנס-הוסט, דאָס איז געווען אַ מאָדנע פּיעשטשן זיך: דער נגיד האָט זיך אַליין געפּיעשטשעט, צוהוסטנדיג. דאָס הוסטן איז נישט געקומען פון זיין קעל, אָדער פון זיינע לונגען, נאָר עס האָט זיך געדוכט, אַז עס קומט פון זיין בויך. זיין דיקער בויך האָט זיך צוגעטרייסלט. און ס'האָט אויסגעזען, אַזוי ווי דער נגיד וואָלט זיך נישט געוואָלט ווי טאָן, ווען ער הוסט, גלעטנדיג דערביי מיט זיינע ווייכע, ווייסע, פליישיגע הענט זיין זיידענע וועסט.

נאָר באַלד איז די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט פון אַדוואָקאַט אָנגעווענדט געוואָרן אויף דעם, וואָס עס האָט זיך דערהערט בינעטשקעס שטימע פון דער וויט:

— מיינען זיי היינט אונז צו פאַרהונגערן, צי וואָס?

און באַלד האָט זיך באַוויזן אַ שוואַרץ-געקרייזלטער קאָפּ האָר, צעגאָסן אין הונדערטער לאָקן און לאָקעלעך. זי איז אַריין מיט אימפּעט אין איר מוטערס בודואַר, נאָר איז אַ ווײַלע שטיין געבליבן צוליב דער אָנוועזנהייט פון אַזוי פיל מענטשן. אָבער נאָר אויף אַ מינוט. פאַרכאַפּנדיג מיטן אויג, אַז די מענטשן זענען באַקאַנטע, האָט זי מיט ביידע הענט געטיילט הענט אויף רעכטס און לינקס, אָנרופנדיג זיי ביים אייגענעם און פאָטערס נאָמען. מיט אַמאָל האָט זי אַלעמען איבערגעלאָזט און צוגעלאָפן צום פאָטער און צוגעשמידט זיך צו אים מיט איר לייכטער זיידענער פיגור: אַרומגענומען אים מיט אירע לייכטע, לאַנגע אָרעמס, ווי צוויי ווייסע העלזער פון שוואַנען, און מיט איר קליין פּנים, וואָס איז באַשטאַנען נאָר פון אויגן מיט שטערן, האָט זי זיך איינגעגראָבן אין זיין באָרד, קושנדיג אים ליידנשאַפטלעך.

— דו ביסט נישט קיין גוטער פּאַפּענקאַ. דו לאָזט אַלעמען פאַרהונגערן. האָסט נישט געקאָנט דיינע יידען פריער אַוועקשיקן צום טייוועל מיט זייערע „פּראָוועס״?

— מיט אַלע אַנטיסעמיטן קאָן איך זיך אַן עצה געבן

נאָר נישט מיט דעם „איינעם", — האָט דער אַדוואָקאַט געגלעט די געלאָקטע האָר פון זיין טאָכטער, — נו, ווי איז דיר געגאַנגען היינט, מיין קליינע „אַנטיסעמיטקע"?

— געהאַט צו טיי היינט סאָפיע אַרקאַדיעווגא, מיט איר גראַף זאבאראָוו, — האָט זי איינגערוימט דעם פאָטער אין אויער אַריין. און נישט וואַרטנדיג אויף קיין ענטפער, האָט זי איבער-געלאָזט דעם פאָטער און געזאָגט צו דער מוטער:

— אויב איר מיינט, אַז איך וועל וואַרטן, ביז אייער דינערשאַפט וועט זיך אויסגראַבלען, האָט איר אַ טעות. איך האָב נאָך היינט אָן „אָוונט". איך הייב אָן, -און זי איז צוגעלאָפן, אָנשטאָט צו זאַכאַריע גאַבריליאָוויטש, צו דעם וויכטיגן אַסיס-טענט, יאַקאָב שמולעוויטש, וועלכער איז די גאַנצע צייט גע-שטאַנען מעשה סטאַטיקט אין אַ ווינקל און געהאַט גרויס דרך-ארץ פאַר די גדולים, מיט וועלכע ער האָט געהאַט די „ערע" צו זיין באַקאַנט.

זי האָט דעם אַדוואָקאַטס אַרויסהעלפער געכאַפּט אונטערן אָרעם. ער איז זייער רויט געוואָרן.

— מאַמאָטשקאַ, מיר הייבן אָן. ווער עס איז הונגעריג, דער זאָל גיין נאָך מיר! — האָט זי געשלעפּט דעם זיך בכבוד-האַלטנדיגן יאַקאָב שמולעוויטשן. ס'האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס לעבעדיגע מיידל מאַכט אַ תל פון זיין גאַנצער וואַזשנעקייט.

קאַפּיטל 3

ב יי ם ט י ש

ביים טיש האָט שוין דער אַדוואָקאַט געפונען זיין זון מישאַ, וועלכער איז געווען אַכצן יאָר אַלט און האָט פאַרענדיגט דאָס לעצטע יאָר גימנאַזיום. דער אַדוואָקאַט האָט נאָך צייט געהאַט צו שענקען זיין זון אַ פייל-באַדייטנדן בליק, אַ נישט באַמערקטן פון זיינע געסט, אָבער וועלכן זיין זון האָט ריכטיג אויסגעטייטשט. „דער פאַרשאָלטענער סטודענט איז שוין געווען ביים פאָטער מיט זיין ראַפּאָרט וועגן מיין לעצטער „צענזור", — האָט מישאַ געטראַכט. אָבער מערקווירדיגערוויז האָט דער אַדוואָקאַט געמוזט פריער אויסמיידן זיין זונס ענטפער-בליק. עס איז געלעגן אַ כּוח אין די בלויע קלאָרע אויגן פון דעם יינגעלשן יונגענמאַן, אַ שטאַרקייט, וועלכע איז געלעגן אין דער שוואַכקייט פון זיי. עפּעס מאַגנעטישעס איז געלעגן אין זיינע אויסטערלישע בלויע אויגן, וועלכע קיינער פון דער משפּחה האָט נישט באַזעסן, און האָבן געמוזט פאַרוואַנדערן צו אים פון עפּעס אַן אומבאַקאַנטן און וויטן מיטגליד פון דער פאַמיליע, וואָס האָט ווען עס איז געלעבט אין אַן אַנדערן דור, אונטער אַנדערע אומשטענדן, אין אַן אַנדער אָרט, און פון וועלכן דער יונגערמאַן האָט זיי גע‏ירשנט.

דער מיטאָג איז געווען אַ ריכטיג פּעטערבורגער מיטאָג.

צו דעםברייטן גרויסן טיש, וועלכער האָט פאַרנומען כמעט די גאַנצע לענג פון דעם אומהיימלעך גרויסן צימער, אויף וועלכן עס זענען געווען אָנגעשטעלט אַן אַ שיעור פאַרצעלאַן, זילבער און ווייסע טישטוכער, איז יעדעס מאָל צוגעטראָגן געוואָרן אַן אַנדער מאכל, אָן אַ שיעור „זאַקוסקעס״, פאַרשידענע געראויכערטע פישן, שווערע בראָטנס, פאַרשידענע סאָוסן און גרינסן. דאָס געשפּרעך אַרום טיש, ווי שטענדיג אין רוסלאַנד, אין יעדער געזעלשאַפט, צו יעדער צייט, האָט זיך געדרייט וועגן יידן, וועגן רוסלאַנד, וועגן רעוואָלוציע.

ווען אַ זייטיגער, וואָס קאָן נישט די פאַרהעלטנישן, וואָלט זיך צוגעהערט צום געשפּרעך, וואָס ווערט געפירט ביים טיש, וואָלט ער געמיינט, אַז ער געפינט זיך אין אַ פּאַטריאָטישער רוסישער געזעלשאַפט, נישט אין אַ געזעלשאַפט פון פאַרפאָלגטע יידן.

עס האָט ווער דערמאָנט רוסלאַנד, אַלס פיינט פון עסטרייך, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אינספּיראַציע, וואָס זי, — עסטרייך — דערוועקט ביי די קליינע נאַציאָנען, ביי די פּאָליאַקן און ביי די רוטענער, פאַר אייגענע נאַציאָנאַלע אַמביציעס, כדי אַזוי־אַרום צו בונטעווען געגן רוסלאַנד.

— וואָס אָנבאַטרעפט די פּאָליאַקן, וואָלט איך זיי געשאָנקען. רוסלאַנד האָט גאָרנישט פון פוילן, אַ חוץ צרות. פאַרקערט, פוילן ווערט רייך אויפן חשבון פון דעם גרויסן רוסישן מאַרק, פאַר וועלכן זי אַרבעט אויס סחורות, און אָן אונז וואָלט זי קיין איין טאָג נישט געקאָנט עקזיסטירן, — האָט ווער באַמערקט ביים טיש.

— נישט קיין אייל ערד אונזערע, „מיט די היטלען וועלן מיר זיי פאַרוואַרפן״, — האָט איבערגעחזרט דער טיי־סוחר אהרן יאַקאָוולעוויטש דאָס באַקאַנטע רוסישע וואָרט, שוינענדיג זיך, ווי עס ווייזט אויס, אויסצוטראַכטן עפּעס אָריגינעלעס, און בשעת מעשה פאַרצערט אַ ביסן פון אַן איינגעטונקט שטיקל זעמל אין דעם ווייסן געשמאַקן פיש־מאַיאָנעז, וועלכעס האָט אים זייער געשמעקט.

— און פּאַרוואָס נישט, איך זע נישט איין פּאַרוואָס אַ נאַציאָן זאָל זיך נישט קאָנען אָפּרייסן פון אַן אַנדער לאַנד, ווען זי וויל דאָס, און מיר יידן מוזן אוודאי דערצו שטרעבן,— האָט זיך, אַזוי ווי די געוואוינהייט איז געוועזן אין רוסלאַנד, גענומען דער סטודענט אשר יעפימאָוויטש לעזן זיין לעקציע.

נאָר דער אַדוואָקאַט האָט אים איבערגעריסן מיט זיין אויטאָריטעט-שטים, וועלכע האָט געקלונגען ווי אַ פּסק-דין פון אַ ריכטער.

— פון הינטער די קאַרפּאַטן ביז צום שטילן פּאַציפיק, וואָס טיילט אונז אָפּ פון אַמעריקע. די קאַרפּאַטן און דער פּאַציפיק— דאָס זענען אונזערע נאַטירלעכע גרענעצן, וואָס גאָט האָט אונז געגעבן; דאָס איז אַלץ די הייליגע ערד פון אונזער מאַמעש-קען — רוסלאַנד, און ווי צו דעם, וואָס וועט דאָס דערוועגן אַנצורירן.

— וואָר, — האָט דער טיי-סוחר צוגעברומט, פאַרענדיגנדיג אַ צווייטן געשמאַקן ביסן.

— זייט מוחל, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש,—נאָך אייך קומט אויס, אַז אַלע נאַציאָנען, וואָס באַלאַנגען צו דער רוסישער אימפּעריע מוזן זיין פאַרבונדן מיט איר אויף אייביג דערפאַר, וואָס דער אָדער יענער צאַר האָט זיי איינגענומען. דאָס איז דאָך דאָס-זעלבע, זייט מוחל פאַר די רייד, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, וואָס אַלע רעאַקציאָנערן און מאָנאַרכיסטן זאָגן ביי אונז, — האָט זיך אָנגערופן יאַקאָב שמולעוויטש וויינשטיין.

— דערפאַר, וואָס די מאָנאַרכיסטן און רעאַקציאָנערן זאָגן דאָס, דערמיט וועט איר מיך נישט אָפּשרעקן, מיין טייערער יאַקאָב שמולעוויטש. ערשטנס, קאָנען די רעאַקציאָנערן און די מאָנאַרכיסטן אויך אַמאָל זאָגן אַ ריכטיג וואָרט, און דער עיקר איז דאָ נישט וואָס זיי זאָגן, נאָר מיט דעם, וואָס זיי באַרעכטיגן דאָס פון שטאַנדפּונקט פון דער פויסט, פון דער זעלנערישער ביקס, און איך באַרעכטיג דאָס פון אַ גאַנץ אַנדערער זייט, פון אַ גאַנץ אַנדערן שטאַנדפּונקט. רוסלאַנד, נאָך אונזער מיינונג נאָך, איז נישט קיין אימפּעריע, נישט קיין מלוכה,

נישט קיין נאַציאָן, זייט מוחל, — רוסלאַנד איז עפּעס מער און עפּעס גרעסערס. רוסלאַנד איז אַ פילאָזאָפישע שיטה, רוסלאַנד איז אַ לעבנס־שטייגער. מען קאָן זיין אַ רוס, אפילו ווען מען לעבט נישט אין רוסלאַנד, ווען מען האָט קיינמאָל רוסלאַנד אין די אויגן נישט אָנגעזען, און פאַרקערט, עס זענען דאָ אַזעלכע רוסן, וואָס זענען געבוירן געוואָרן ביי רוסישע עלטערן, געגאַנגען אין רוסישע גימנאַזיעס, געדינט דעם צאַר, און זענען גאָר קיין רוסן נישט. זיי זענען פּראָווינציזן, ענגלענדער, — וואָס איר ווילט, נאָר קיין רוסן נישט. ווייל רוסן זיין, הייסט צו האָבן אין זיך דעם שטענדיק וואַכעדיקן געוויסן, וואָס פאָדערט ביי אונז אַ חשבון הנפש פאַר אונזערע מעשים, וואָס דאָס פאַרמאָגט נישט קיין אַנדערע נאַציאָן אין דער וועלט, אַ חוץ אונז. רוסן — הייסט צו קאָנען צו יעדער צייט אָפּפערן מיטן פערזענלעכן גליק פאַר דעם גליק און וואויל־זיין פון אונזערע מיטברידער. רוסן — הייסט צו לעבן אין אַ שטענדיקן פיבער. צום ערשט האָבן זיי אונז טאַקע דעראָרבעט מיט געוואַלט, די צאַרן אין פאַרשידענע צייטן, די טאַטאַרן, רומעניער, קאַווקאַזער, סיבירטשיקעס, פּאָליאַקן, גרוזינער, ווייס־רוסן און קליין־רוסן און אַלערליי קירגיזן. דעראָבערט אונז, ווי איר ווילט, מיט געוואַלט, נאָר דערנאָך זענען מיר אַלע אויסגעקאָכט געוואָרן אין איין קעסל, וואָס הייסט — רוסישע נשמה. מיר זענען אַלע דערצויגן געוואָרן אויף איין ליטעראַטור, וואָס האָט שטאַרקער אין אונז באַשאַפן איין בשותּפותדיגן אידעאַל, ליבע פאַר מענטשן. און דאָס, וואָס מיר האָבן אַלע צוזאַמען דורך אַזאַ לאַנגע צייט געלעבט אונטער אַן אומגערעכטן און אכזריותדיגן סיסטעם פון אונטערדריקונג, האָט אין אונז אַלעמען בשותּפות געשאַפן איין אידעאַל פון מענטשלעכער פרייהייט, און אַ בענקשאַפט צו אַזעלכע, אַ פאָדערונג נאָך גערעכטיקייט, וואָס איז שטאַרקער, ווי איר ווילט, פון רעליגיאָן. דאָס אַלץ צוזאַמען האָט אונז פאַרבונדן אין איין בשותּפותדיגן באַנד, וואָס טראָגט מיט זיך אַ גרויסע האָפענונג אויף אַ ליכטיגע צוקונפט; דאָס האָט אין אונז אויסגעאַרבעט אַ געוויסן סיסטעם, ווען איר ווילט, אַ פי־

לאָזאָפישע שיטה, וועלכע מיר אַלע, אַלע נאַציאָנען פון רוס-לאַנד, האָבן זיך פרייוויליג אין איר פאַרייניגט צו לעבן אונטער דעם סיסטעם. און ווער עס וויל זיך אָפּבּרעכן און אונז צעברעקלען אויף קליינע הילפלאָזע אומבּאַהאָלפענע טיילן, וועלכעס וועט באַשאַפן אַ פעלד פון דעראָבערונגען און עגאָ-איסטישע אַמביציעס, דער באַגייט אַ פאַרראַט געגן דעם גרויסן אידעאַל פון דעם גייסטיגן רוסלאַנד, פון דעם ליכטיגן רוס-לאַנד, פון דעם רוסלאַנד פון דער צוקונפט.

— בראַוואָ! בראַוואָ! — האָט דער טיי-סוחר זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן און — אויסגעשאָסן.

נאָר דאָס מאָל האָט אַפילו דער נאַפט-סוחר, דער טרוקע-נער, איינגעהאַלטענער און איבערגעלייגטער באָריס חיימאָוויטש מיטגעשאָקלט מיטן קאָפּ. זיינע אויגן האָבן געגלאָצט און ער האָט געשמייכלט און צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

און דער שטענדיג „גוט-געזעגנער" און אָנגענעמער דאַ-וויד מאָיסעיעוויטש האָט זיך אָפּגעווישט מיט דער סערוועטקע דאָס פעטע מויל פון עסן, אויפגעהויבן זיך פון טיש און איז צוגעגאַנגען צו סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן, אַרומגענומען אים און צוקושט זיך מיט אים.

— אַראָפּגערעדט פון דער נשמה!

האָבן אים שוין אַנדערע נאָכגעטון. נאָך אים האָט זיך געלאָזט דער טיי-סוחר און אַפילו דער נאַפט-סוחר, נאָר דער „ענגלענדער" איז געבליבן זיצן רואיג. און די דאַמען האָבן צוגעשיקט צום אָראַטאָר קושן פון דערווייטנס.

— הייסט, עס נאָך אייך נאָך, זייט מוחל, סאָלאָמאָן אָסי-פּאָוויטש, אַז דאָס, וואָס די צאַרן האָבן צוגענומען אַזוי פיל לאַנד און אונטערטעניג געמאַכט אַזוי פיל פעלקער, איז געווען אַ גוטע זאַך? — האָט דער אַסיסטענט יאַקאָב שמולעוויטש געפּרואווט ראַטעווען זיין סיטואַציע, וועלכע ער האָט געהאַלטן פאַר געפערלעך אין געגנוואַרט פון די רייכע סוחרים.

— צוערשט איז עס נישט געווען קיין גוטע זאַך. צוערשט

איז עס אפשר געווען אַן עוולה. נאָר אַרויסגעקומען איז דער־פון אַ גרויסע זאַך: עס איז דערפון אַרויסגעקומען — רוסלאַנד.

— אין דער געשיכטע האָבן מיר זייער פיל אַזעלכע ביי־שפּילן, — קומט דער סטודענט צו הילף דעם אַדוואָקאַט.

— די יידן זענען די בעסטע רוסן. נאָכדעם ווי איר האָט אונז דערקלערט די אידעע פון רוסלאַנד, מוזן מיר קומען צו דעם באַשלוס. איך האָב קיינמאָל נישט געהערט אין אַ רו־סישער געזעלשאַפט רעדן אַזוי איבער רוסלאַנד. אין אַ רוסישער געזעלשאַפט האַלט מען אין איין שימפן אויף רוסלאַנד, נע ס׳פּאַ, מאַ שערי? — האָט געזאָגט די גרעפין.

די ווערטער פון דער גרעפין האָבן ריכטיג באַוויזן דעם גאַנצן ענטוזיאַזם פון די אָנוועזנדע צום אָראַטאָר. צום אומ־גליק פון יאַקאָב שמולעוויטש, וועלכער, ווי־עקסטראַ דערפאַר, וואָס ער האָט זיך היינט געמיט צו גלאַנצן אין די אויגן פון די רייכע סוחרים, האָט ער נישט געקאָנט רעכענען דעם היינ־טיגן טאָג פאַר אַ גליקלעכן. דער גוט־געזעענער דאַוויד מאָי־סעיעוויטש האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, ווידער אָפּגע־ווישט זיך דאָס מויל מיט דער סערוועט און זיך אויפגעהויבן און איז ווידער צוגעגאַנגען צו סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן מיט די ווערטער:

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וואָס איך שטער אייער טיש, נאָר אייער מאַן רעדט היינט ווי אַ נביא. אַ שאָד נאָר, וואָס מיר זענען די איינציגע עדות פון זיינע געטלעכע ווער־טער. גאַנץ רוסלאַנד האָט באַדאַרפט הערן, וואָס סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט געזאָגט היינט ביים טיש. גאַנץ רוסלאַנד, אַזוי ווי איך ליב גאָט. — ביי די ווערטער איז ער נאָכאַמאָל צוגעגאַנגען צו סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן און האָט אים וואָרים געדריקט די האַנט. געקושט האָט ער אים נישט דאָס מאָל, וואָס ער וואָלט עס דווקא זייער געוואָלט, נאָר ער האָט נישט געוואַגט צופיל שטערן דעם סדר פון טיש.

דאָס מאָל האָבן אים די סוחרים נישט נאָכגעפאָלגט, נאָר

דער טיי-סוחר האָט זיך באַנוגנט מיט אַ הוסטנדיגן איבער-חזרן דאַוויד מאָיסעיעוויטשעס ווערטער:

— נבואהשע ווערטער, נבואהשע ווערטער. גאַנץ רוס-לאַנד באַדאַרף זיי הערן. — און ער האָט פלינק דערביי פאַר-קייט דעם לעצטן ביסן.

— טייערער, דו רעדסט און עסט גאָרנישט. אַלץ איז ביי דיר קאַלט געוואָרן, דאָס פלייש, די בלינצעס — און די געסט עסן אויך נישט צוליב דיר. דו האַלטסט זיי געשפּאַנט מיט דיינע רייד.

— וואָס טוט זיך מיט אייך, טייערע אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ? אַ גאַנצע נאַכט וואָלט איך געזעסן און געהערט סאָלאָמאָן אָסי-פּאָוויטשן רעדן. עס זענען דאָך גילדענע ווערטער, וואָס גייען פון זיין מויל — טייערער ווי יעדעס עסן, — האָט געזאָגט דאַוויד מאָיסעיעוויטש.

— אַ גאַנצע נאַכט, — האָט נאָך אים איבערגעחזרט דער טיי-סוחר.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט פיינט געהאַט צו ווערן איבערגעשלאָגן אַפילו פון זיין אייגן ווייב. רעדן איז ביי אים געווען זיין לעבן, זיין שאַפונגס-פאָרם. און ביים טיש, ווען ער האָט געהאַט געסט, האָט ער געפילט דאָס באַדערפעניש צו רעדן, ווי אַמאָל זיינע זיידעס, וואָס האָבן געזאָגט תורה פאַר „זייערע" חסידים. דעם ווייבס באַמערקונג האָט אים געגעבן אַ שניט אין זיין רעדע-שטימונג, וואָס אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט נישט פאַר-פעלט צו באַמערקן אין דעם קרומען בליק זיינעם, וואָס ער האָט געוואָרפן אויף איר, און מיט איר געשיקטקייט האָט זי געאיילט צו פאַרריכטן דעם פעלער:

— ער איז דאָך מיד. אַ גאַנצן טאָג האָט ער היינט גע-רעדט. צוערשט אין סענאַט. און דער עמפּפאַנג איז היינט גע-ווען אַ גרויסער און אַ שווערער. און ביינאַכט שלאָפט ער אויך שלעכט. ער באַדאַרף זיך אַביסל צו שוינען כאָטש ביים טיש — כאָטש אַביסל אָפּרוען.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט רעכט. שוינט אייך, סאָלאָמאָן

אָסיפּאָוויטש, אייער געזונט איז זייער טייער — זייער טייער, — האָט דאַוויד מאַיסעיעוויטש געזאָגט.

— שוינט אייך, שוינט אייך, סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, — האָט דער טיי-סוחר צוגעהאָלפן.

פון די רייד איז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטשעס אייגליבע געוואָרן געשווינט. און ער האָט ווידער געקראָגן די צופרידענע גוטע שטימונג, פון וועלכער זיין ווייבס באַמערקונג האָט אים געהאַט אַרויסגענומען.

— עס מאַכט נישט אויס. אַמאָל, דאָרט, וועלן מיר אויס-רוען. יעצט איז קיין צייט נישטאָ.

און דאָס געשפּרעך איז איבערגעגאַנגען אויף ווייניגער וויכטיגע ענינים, ביי וועלכע דער יונגער דור, זיינע קינדער, האָבן אויפגעלעבט.

— פּאַפּעשקע, מאָרגן טאַנצט קאַרסאַווינאַ. מיר גייען אַלע אין טעאַטער. אפשר וואָלסטו מיט אונז מיטגעגאַנגען? — האָט זיך די טאָכטער אָפּגערופן.

— עס וואָלט נישט געווען קיין שלעכטע אידעע, — האָט דאָס ווייב צוגעהאָלפן, — וואָלסט אָפּגערוט אַ ביסל.

— נישטאָ קיין צייט,קינד. נעם איינעם פון דיינע קאַוואַלערן.

דאָס געשפּרעך איז איבערגעגאַנגען אויף טעאַטער, אויף באַלעט. דאָס געשפּרעך האָט שוין געפירט דער „ענגלענדער", וועלכער איז געווען אַ גרויסער בקי אין די זאַכן.

נינאָטשקע איז זיך געזעסן ביים צווייטן האַלבן טיש און האָט געהאַט אַרום זיך, ווי איר מוטער די עלטערע, אַזוי זי — די אינגערע הערין. זי האָט געפּלאַכטן מיט אירע בליקן, באַ-וועגונגען, ווערטער, שמייכל און שטימונג, ווי אַ אידענע פלעכט די טייג פון אַ קוילעטש. אָבער אַ באַזונדער פאַרגעניגן האָט זי געהאַט צו דערנידעריגן אין זיין ווירדע יאַקאָב שמולעוויטשן. עס איז געווען ביי איר אַ שפּיל אַזעלכע אים אַרומצווישן מיט זיין שטאָלץ, ווי מען ווישט מיט אַ שמאַטע.

— איר, יאַקאָב שמולעוויטש, — האָט זי זיך געווענדט צום אַסיסטענט, וואָס איז געזעסן געגנאיבער איר, — האָט מיך

קיינמאָל נישט איינגעלאַדן, אַז איך זאָל מיט אייך וואו אַרויס־גיין — אין טעאַטער אָדער אין אַ נאַכט־לאָקאַל. פון אַלע טייוו־לאָנים באַקומט מען איינלאַדונגען, נאָר פון דעם, וואָס מען וויל — קיינמאָל נישט. איך ווייס, אַז איר זענט שטענדיק פאַר־נומען, נאָר אַ כבוד וואָלט עס געווען נישט אַ קליינער.

— אַזוי? נישט איינגעפאַלן גאָר.

און יאַקאָב שמולעוויטש האָט אַרויסגעצויגן זיינע ווייסע מאַנזשעטן.

— און פאַרוואָס איז אייך נישט איינגעפאַלן? איז אַ וואונ־דער, וואָס יידישע מיידלעך אַנטלויפן מיט שקצים, אַז אונזערע אייגענע יונגעלייט זענען שטענדיק פאַרנומען מיט רעוואָלוציע, אָדער מיט אַנדערע שוואַרץ יאָר. און טאָמער געפינט זיך איינער, וואָס מיט רעוואָלוציע איז ער נישט פאַרנומען און ער וואָלט שוין יאָ צייט געהאַט זיך אָפּצוגעבן מיט אַ מיידל — איז ער אַזוי שטאָלץ, אַז מען ווייס גאָר נישט ווי אַזוי צוצוגיין צו אים.

— פון וואַנען ווייסט איר וואָס איך טו, נינאַ סאָלאָ־מאָנאָווגאַ?

— וואָס, איר פאַרנעמט זיך יאָ מיט רעוואָלוציע? זענט איר ביי מיר אויס מורינו! זענט איר לאַנגווייליג אַזוי ווי די אַנדערע. אייער גאַנצער רייץ אין מיינע אויגן איז געווען, וואָס דאָ געפינען זיך אַ מאַן, וואָס ווייסט אָפּצוהיטן זיין צייט און טראַכט פאַר זיין אייגן אינדיווידועל לעבן.

— אָ, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, איר זענט ביטער צו מיר!

— דערפאַר וואָס איר פאַרזעט מיך. למשל היינט, צוויי שעה בין איך געזעסן אין מיין בודואַר, און דאָ זענען דאָ צוויי, דריי יונגעלייט אין שטוב. אַז עס זאָל גאָר איינעם פון זיי איינפאַלן אַריינצוקומען צו מיר. מיינט איר, מען קאָן נישט ביטער ווערן?

— אָבער נישט פאַר אייערע יאָרן און נישט פאַר אייער שיינקייט, — האָט יאַקאָב שמולעוויטש געזאָגט מיט אַ קאָקע־

טישן פאַרנויג, וואָס אים האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס פּאַסט זיך זייער צו זיין שיינער פיגור.

— אָט האָט איר פּאַר אייערינגע, — האָט זאַכאַרי גאַוורילאָ-וויטש געלאַכט פון איר.

נינאָטשקאַ איז רויט געוואָרן און איינגעשטילט זיך. און יאַקאָב שמואעלעוויטש האָט ווי אַ זיגער, מיט זיינע פינגער גלייך-געמאַכט זיך די וואָנסעס, דאָס בערדל, און געטראַכט זיך: ווי געשיקט ער האָט מיט אַ גאַלאַנט וואָרט געבונדן די הענט פון דעם נאַרישן מיידל.

נאָכן טיש האָט דער אַדוואָקאַט, נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעבעטן זיין פרוי און די אַנדערע געסט, זיך צוריקגעצויגן מיט זיינע געסט, דעם טיי-סוחר אַראָן יאַקאָוולעוויטש און אשר יעפימאָוויטש, אין דער אַנדערער העלפט פון זיין וואוינונג, וואו עס האָבן שוין געוואַרט אין סאַלאָן אויף זיי אייניגע אַנדערע הערן, וואָס זענען געקומען צו דער קליינער פאַרזאַמלונג, וואָס דאַוויד מאַיסעיעוויטש לאַנדוי האָט פאַררופן. צווישן זיי איז געווען איינער אַ קאָנקורענט, וואָס האָלפערן האָט באַטראַכט פאַר אַ גרויסן זיג וואָס יענער איז געקומען צו אים, אויך אַ יונגערמאַן, וואָס קיינער האָט נישט געקענט, אָדער נישט געוואָלט קענען, און איז געזעסן באַזונדער פון די אַנדערע. נאָר אין רוסלאַנד האָט עס געקאָנט טרעפן, אַז אין אַ געזעלשאַפט פון גרויס-קאַפּיטאַליסטן זאָלן זיך טיילמאָל געפינען גאָר אַנטגעגנגעזעצטע עלעמענטן. טאַקע, מען האָט דעם יונגענמאַן נישט פאָרגעשטעלט, אָבער אַלע האָבן געוואוסט, ווער און וואָס ער איז...

דער אַדוואָקאַט האָט פאַרבעטן די הערן צו זיך אין קאַבינעט און גוט פאַרמאַכט די טיר הינטער זיך.

דאַוויד מאַיסעיעוויטש לאַנדוי האָט זיין גאַנץ לעבן אָפּגעגעבן פאַר קהלישע זאַכן. ער איז געווען, אַזוי צו זאָגן, דער שדכן צווישן די רעוואָלוציאָנערע געהיימע עלעמענטן און דער „סימפּאַטיזירנדער" רייכער בורזשואַזיע. ער האָט אין קורצן איבערגעגעבן, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך. עס האַנדלט זיך

וועגן וויכטיגע דאָקומענטן, וואָס מען האָט אַרויסגעגנבעט פון רוסלאַנד, וועלכע דעקן אויף די גאַנצע שוואַרצע געהיימע האַנט, וואָס פירט אָן מיט דער צאַרישער רעגירונג: די אָרגאַניזירונג פון פּאָגראָמען, די אכזריותדיגע פּייניגונג פון די פּאָליטישע געפאַנגענע אין די תּפיסות, די אונטערדריקונג פון פאַרשידענע נאַציאָנען. די דאָקומענטן וועלן קאָמפּראָמיטירן די צאַרישע רעגירונג אין אייראָפּע. צו דעם צוועק דאַרף מען האָבן אַ גרעסערע סומע געלט — צו פאַרעפנטלעכן זיי אין אויסלאַנד, אַרויסצוגעבן אויך אַ באַזונדערע צייט-שריפט אין אויסלאַנד, און אויף ווייטער אָנפירן מיט דער אַרבעט (אַרויסצובאַקומען די דאָקומענטן פון פאַרשידענע דעפּאַרטאַמענטן און זיי אַריבערצוגנבענען איבער דער גרענעץ), און די מיטלען דערצו זאָל שאַפן די היינטיגע פאַרזאַמלונג פון די רייכע יידן.

ווי אויף יעדער פאַרזאַמלונג אין רוסלאַנד — סיי לעגאַלע, סיי אומלעגאַלע, צי עס האַנדלט זיך וועגן רעוואָלוציע אָדער וועגן געשעפטלעכע ענינים, — איז זייער פיל גערעדט געוואָרן. עס האָבן גערעדט די אַדוואָקאַטן גלאַט צוליב דעם רעדן; עס האָט גערעדט דער אָרגאַניזאַטאָר פון דער פאַרזאַמלונג, דאַוויד מאָיסעיעוויטש — איבער דער געפאַר, וואָס עס שטייט פאַר די, וואָס באַקומען די דאָקומענטן, און ווייל זיי שטעלן איין זייער לעבן — זאָלן די יידן געבן דאָס געלט דערצו. נאָר דער פרעמדער יונגערמאַן מיטן שוואַרצן בערדל און אויגנגלעזער, וועלכער זעט אויס ווי אַ בית-המדרש בחור, ערשט נאָר וואָס אַרויס פון דער ישיבה — שווייגט און רעדט גאָרנישט. ער קוקט זיך נאָר אַרום מיט זיינע כיטרע, פלינקע אויגן פון זיינע אויגנגלעזער צו דער רייכער פאַרזאַמלונג, און איבער זיינע דינע ליפּן שוועבט אַ בטולדיגער שמייכל.

ענדלעך האָט זיך אָפּגערופן באָריס חיימאָוויטש (אַזוי איז ער געווען אַ שווייגנדיגער, נאָר ווען עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן געלט, איז ער שטענדיג געווען אַ רעדעוודיגער). ער האָט געזאָגט, קוקנדיג אויפן פרעמדן יונגנמאַן.

— לאָמיר זיך נישט נאַרן, מיר זענען דאָך בורזשויען, פאַרוואָס ווענדט מען זיך צו אונז נאָך געלט? — מיר זענען געגן רעוואָלוציע.

— נישט וועגן רעוואָלוציע האַנדלט זיך דאָ, נאָר וועגן קאָמפּראָמיטירן די רעגירונג פון אָרגאַניזירן די פּאָגראָמען — פּרואווט דאַוויד מאָיסעיעוויטש פאַריכטן די שטימונג.

און דער אַדוואָקאַט כאַפּט אונטער:

— וואָס רעדט איר, באָריס חיימאָוויטש! מיר קענען אייך און וויסן, אַז איר זענט נישט געגן רעוואָלוציע. קיין אָנשטענדיגער מענטש אין רוסלאַנד איז נישט געגן דער רעוואָלוציע — און נאָך דערצו אַ ייד.

נאָר דאָ האָט זיך אָנגערופן דער פרעמדער יונגערמאַן, וואָס האָט ביז איצט געשוויגן.

— איר ווילט וויסן, פאַרוואָס מיר ווענדן זיך צו אייך? דערפאַר ווייל דאָ איז דער קאַפּיטאַל פון רוסלאַנד. אָט, האָט גערעדט דער נאַפט פון רוסלאַנד — קוקט ער אויף באָריס חיימאָוויטשן — און אָט, נעבן מיר, זיצט דער טיי פון רוסלאַנד, און דאָרט ווייטער — דער צוקער פון רוסלאַנד, און געגנ־איבער מיר — דער וואַלד פון רוסלאַנד — ווייזט דער יונגער־מאַן מיט אַ כמעט ציניש שמייכל אויף זיינע ליפּן. די אָרימע יידן נאָר זענען באַגרענעצט אין רוסלאַנד, נישט דער יידישער קאַפּיטאַל. דערפאַר ווענדן מיר זיך צו אייך.

— דערפאַר ווענדט איר זיך צו אונז, — זאָגט באָריס חיימאָוויטש מיט אַ טרוקענעם שמייכל, — אַז מיר זענען, ווידער, נישט באַגרענעצט, וואָס פאַר אַן אינטערעס האָבן מיר צו אונ־טערשטיצן אַ באַוועגונג, וואָס איז געגן יענער מאַכט, וואָס האָט אונז געגעבן די רייכטימער פון דעם לאַנד אין אונזערע הענט? און לאָמיר זיין אָפן: און אַז איר וואָלט געקאָנט, ווען איר וועט קומען צו דער מאַכט (וואָס מיר האָפן, אַז ס׳וועט נישט אַזוי שנעל געשעען), וואָלט איר דאָך געוויס נישט דעם אָרימען יידן, נאָר דווקא דעם יידישן קאַפּיטאַל, באַגרענעצט. נישט וואָר?

— איך גלייב און איך האָף אַזוי — זאָגט דער יונ־גערמאַן.

— און לאָמיר גיין ווייטער: נישט נאָר וואָלט איר באַ־גרענעצט אין דער צוקונפט די פאַרשפּרייטונג פון יידישן קאַ־פּיטאַל, נאָר ווי איך פאַרשטיי, איר וואָלט אַפילו געזאָרגט, אַז דער אָנגעקליבענער קאַפּיטאַל, וואָס געפינט זיך שוין אין אונ־זערע הענט, זאָל, ווי איך פאַרשטיי, לויט ווי איר דריקט זיך אויס, פאַרטיילט ווערן אין ריכטיגע הענט. מיט אַנדערע ווער־טער: איר וואָלט צוגענומען אַלצדינג, וואָס מיר האָבן.

— איך האָף, אַז מיר וועלן זאָרגן דערפאַר, אַז דאָס אָפּרוימען פון דעם אָנגעקליבענעם קאַפּיטאַל זאָל פאַרקומען גרינדלעך.

— און דאָך, אַלס צו פאַרשטייער פון יידישן קאַפּיטאַל, וואָס איר ווילט צושטערן, ווענדט איר זיך צו אונז נאָך שטיצע פאַר אייער באַוועגונג?

— נישט אַלס פאַרשטייער פון יידישן קאַפּיטאַל. מיר ווייסן נישט קיין חילוק צווישן יידישן און נישט־יידישן. קאַ־פּיטאַל באַלאַנגט נישט צו קיין נאַציאָנאַליטעט און איז אינטער־נאַציאָנאַל.

— דאָך צו אַלגעמיינע קאַפּיטאַליסטן ווענדט איר זיך נישט נאָך הילף, נאָר דירעקט צו אונז, צו די יידישע.

— דערפאַר וואָס מיר ווילן אויסנוצן די אומצופרידנהייט, וואָס הערשט צווישן דעם טייל באַפעלקערונג צו דער עקזיס־טירנדער מאַכט, פאַר אונזערע צוועקן. מיר ווייסן, אַז איר זענט געבונדענע, אַז די עוולות, וואָס מען באַגייט געגן אייך אַלס יידן, מאַכן אייך רייף צו העלפן. דער פּראָטעסט, וואָס זאַמלט זיך אָן אין אייערע הערצער געגן דער עקזיסטירנדער אָרדנונג, איז די טרייב־קראַפט, וואָס יאָגט אייך ווי מיט בייטשן־שמיץ געבונדענע צו אונזערע טירן, צי איר ווילט יאָ, צי איר ווילט נישט. מיר נוצן אויס אָט אייער אומצופרידנהייט פאַר אונזערע צוועקן, און דערנאָך, ווען מיר וועלן דערגרייכן אונזער ציל, וועלן מיר זען, וואָס מיר קאָנען טון מיט אייך, — האָט גע־

זאָגט דער פרעמדער יונגערמאַן, און דער שמייכל איז כמעט נישט אַראָפּ פון זיינע ליפּן.

— אַ דאַנק פאַר דער אויפריכטיקייט. איך, פון מיין זייט, וועל נישט צולייגן קיין האַנט. איך וועל נישט צושטייער געבן מיין געלט אונטערצוגראָבן מיין אייגענע עקזיסטענץ.

ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס געשפּרעך וואָלט זיך געענדיגט, ווען סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש וואָלט זיך נישט אויפגעהויבן און געמאַכט איינע פון זיינע שטאַרקע רעדעס דעם היינטיגן טאָג.

— מיר, יידן, — האָט ער אָנגעהויבן, און דערביי מיט די הענט באַטאָנט, — אַז מיר וועלן זיך אַמאָל דעראָבערן גלייכבאַרעכטיגונג אין רוסלאַנד, וועט עס נישט זיין קיין געשאָנקענע, נאָר דעראָבערטע. אַלס אַ טייל פון דעם אונטערדריקטן עלעמענט אין רוסלאַנד, העלפן מיר דער רעוואָלוציע, און מיר זאָגן פונקט אַזוי ווי איר: מיר נוצן אויס אייער רעוואָלוציאָנערן טעמפּעראַמענט, אייער יוגנט, אייערע אָפּפערונגס-פעאיקייטן, צו דערגרייכן יענעם צוועק, צו וועלכן מיר אַלע שטרעבן. דערנאָך וועלן מיר זען, וואָס מיר קאָנען טון מיט אייך. ביז דאַן אָבער פירן אונז די וועגן צוזאַמען, און מיר קאָנען אַלע צוזאַמענגיין אין שפּאַן צו שלעפּן דעם וואָגן: די מיט זייער טעמפּעראַמענט, אַנדערע מיט זייער געלט. האָב איך רעכט, דאַוויד מאָיסעיעוויטש?

און ווידער איז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש געוואָרן אַ געגנשטאַנד פון אַלגעמיינעם ענטוזיאַזם.

און דער טיי-סוחר אַראָן יאַקאָוולעוויטש האָט געקאָנט מאַכן זיין שלום-שלוס.

— און איך זאָג אייך, מיינע הערן, אַז מיר, רייכע יידן, מוזן אַלעמען באַצאָלן צינזן פאַר אונזער רייכקייט. מיר מוזן באַצאָלן די רעאַקציאָנערן, און מיר מוזן אויך זיי באַצאָלן — ווייזט ער אויפן יונגענמאַן — מיר מוזן געבן אויף אַ קלויסטער, און אויך אויף די צוועקן. אין דעם פּרט זענען מיר ערגער פון די אָרימע יידן, גלייבט מיר, מיינע הערן —

האָט ער געזאָגט און זיך צוהוסט מיט דעם גוטן, ווייכן, נישט-זיך-ווייטוּענדיגן, פּיעשטשנדיגן הוסטל...

איידער דער אַדוואָקאַט האָט פאַרענדיגט זיין שווערן טאָג אַרבעט, נאָכדעם ווי די קליינע פאַרזאַמלונג איז זיך צעגאַנגען, איז ער, איידער ער האָט זיך באַגעבן אין זיין שלאָפצימער, צוגעגאַנגען צו דעם זונס צימער און אָנגעקלאַפּט אין טיר:

— מישענקאַ!

— מישענקאַ, האַלב שוין אויסגעטון, אין העמד און הויזן, האָט מיט שרעק אויפגעעפנט די טיר און איז נאָכמער דער-שטוינט געוואָרן צו טרעפן דעם פאָטער הינטער דער טיר.

— מישענקאַ, באַוויז מיר אָקאָרשט דיין „דניעווניק" פון שול. היינט, דאַכט זיך, באַקומען צענזורקעס.

מישענקאַ, דער אַכצן-יעריגער קינדישער בחור, האָט דעם פאָטער אָנגעקוקט מיט זיינע גרויסע בלויע אויגן, וואָס האָבן אַרויסגעקוקט פון אונטער זיינע טונקעלע ברעמען ווי עפּעס אויסטערלישע, פרעמדלענדישע איידל-שטיינער.

— פּאַפּענקאַ, איך בין נישט שולדיג. דאָס האָט זיך אָנ-געזעצט אויף מיר סאַרמאַטין, דער לערער פון מאַטעמאַטיק, שוין דאָס צווייטע מאָל, ווי ער גיט מיר אַזעלכע צייכנס.

— דו ווייסט, מישענקאַ, איך אין מיין לאַגע, אין מיין פּאָזיציע, איך קאָן נישט די קרייזן עפּעס שולדיג בלייבן.

— איך ווייס, פּאַפּענקאַ, אָבער וואָס קאָן איך טון... — האָט דער יונגערמאַן געשטאַמלט. דאַן האָט ער פאַרוואָלקנט זיין פּנים, געמאַכט אַ כמעט וויינענדיגע קינדישע גרימאַסע (וואָס דער פאָטער האָט נישט געקאָנט בייקומען), אין וועלכער זיינע בלויע אויגן האָבן זיך האַלב באַהאַלטן אונטער דער אויגן-ראַם. — איך האָב מאַטעמאַטיקע פיינט.

דער פאָטער האָט אים אָנגעקוקט מיט צאָרן, נאָר דער צאָרן איז באַלד צעגאַנגען ווי אייז אין דער זון, אונטער דעם קינדיש-הילפלאָזן, אָבער דאָך שיינעם, מעכטיגן בליק פון די

אויסטערלישע בלויע אויגן. ער האָט געקוקט אויפן פאָטער מיט אַ שטאָלצער איידלקייט, וואָס זיין אייגענער פאָטער האָט נישט געקאָנט איבערטראָגן, און אָנשטאָט די פּאַטעטישע שטראָף-רעדע, וועלכע ער האָט זיך פאָרגענומען צו האַלטן דעם זון, האָט ער אים געגעבן אַ גלעט איבערן קאָפּ און געזאָגט:

— איך האָף, מישענקאַ, אַז דו וועסט נעמען אין באַטראַכט, וואָס איך האָב דיר געזאָגט: וועסט נעמען אין אַכט מיין לאַגע.

קאַפּיטל 4

נינאָטשקאַ טוט זיך אָן

נאָכן עסן האָט נינאָטשקאַ גענומען מירקינען אונטערן אָרעם און האָט זיך צו אים אַזוי אָנגערופן:

— זאַכאַרי גאַווריל‏אָוויטש, אַז איר האָט נישט וואָס בעסערס צו טון, וואָלט איך אייך געבעטן, אַז איר זאָלט מיר באַהילפיג זיין אין מיין איבערטון זיך. געוועזן די זאַבאָראָווס און זענען דווקא באַשטאַנען, אַז איך זאָל צוקומען צום טאַנץ, און דאָ איז מיין סאָפּיאַ מיט איר פעלד-פעבל געגאַנגען אין „נאַראָדני דאָם". שוין לאַנג איר צוגעזאָגט. קיינער נישטאָ, ווער עס זאָל מיר העלפן עפּעס. די מאַמע איז פאַרנומען מיט אירע געסט — און צו אַזעלכע זאַכן באַדאַרף מען אַ מענטש אָן באַזונדערע ליידנשאַפטן. אַז נישט דרינגט ער אויף דיר אַרויף זיין אייגענעם געשמאַק, ווי די מאַמע טוט דאָס. מיר דאַכט, זיך אַז איר פּאַסט זיך זייער דערצו.

אַריינגעקומען צו זיך אין איר בודואַר, האָט זיך נינאָטשקאַ אַריינגעוואָרפן אין איר ווייכן דיוואַן, מיט די פיס אונטער זיך.

דער רויטער „בוכאַרער" דיוואַן האָט געפלאַמט אונטער איר פון דעם רויטן שיין פון אַ לעמפּל, וואָס האָט געגאָסן פון אַ ווינקעלע אַרויס — און איר שוואַרצע קרוין געקרייזלטע האָר,

וואָס האָט זיך אָנגעלענט אויף אַ צווייטן בוכאַרער דיוואַן, נאָר אַ פיל איידעלערן, מיט פיל געל-ווייסע מילך-פעלדער, האָט איר קליין געזיכט געגעבן אַ קאָליר פון אַלטן העלפאַנט-ביין.

— איר, זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש, באַזיצט אַ מאָדנעם אופן צו קוקן. דאָס, וואָס אַנדערע וואָגן נישט אַרויסצוזאָגן מיט די צינגער — זאָגט איר אַרויס מיט אייערע בליקן, און לאָזט מיך זיך אייך אָפן מודה זיין, אַז איך האָב מער מורא פאַר אייערע אויגן, ווי פאַר אַנדערע מיילער.

מירקין האָט געשמייכלט, ער האָט מיט זיין ווייסער האַנט אַרומגעגנומען זיין שוואַרץ בערדל.

— איר אַנטדעקט ביי מיר אַ זעקסטן חוש, נינאַ סאָלאָמאָ-נאָוונאַ, פון וועלכן איך האָב גאָרנישט געוואוסט. אַז איך באַזיץ אים.

— איך מיין עס מיט אַן אמת, — איר באַזיצט טאַקע אַ זעקסטן חוש — מיר דאַכט זיך, אַז איר ווייסט אַלצדינג, וואָס איך טראַכט, וואָס איך גיי טון, איידער איך ווייס עס נאָך אַליין. אַ גאַנצן אָוונט האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איר זיצט זיך דאָרט פאַר זיך און ווייסט אַלץ וועגן מיר. איר באַטראַכט אַלץ, וואָס איך טו און וואָס איך דענק; גאָרנישט איז פאַר-הוילן פון אייך, און איך מוז אייך זאָגן, אַז אָט דעם זעקסטן חוש אין אייך האָב איך נישט ליב, זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש.

זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש האָט ווידער געשמייכלט.

— איר מאַכט מיך פאַרן טרעגער פון אייער געוויסן אָן מיין ווילן. - עס איז גאָרנישט אָנגענעם צו טראָגן די ראָלע אויף זיך, וואָס איר שרייבט מיר צו.

— אויב אַזוי, פאַר וואָס האָב איך מורא פאַר אייך? יאָ, איך האָב מורא פאַר אייך, פאַר קיינעם האָב איך קיין מורא נישט, נאָר פאַר אייך.

— דאָס קאָן איך שוין נישט זאָגן. נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, עס קאָן אפשר זיין, אַז איר האָט מורא פאַר זיך. יעדער מענטש האָט פאַר עפּעס מורא. איינער פאַר גאָט, דער צוויי-טער פאַר אַ מענטש — און איז נישטאָ קיין גאָט — מאַכט מען

זיך אַ מענטש פאַר אים מורא צו האָבן, נאָר אויף אייך וואונדער איך זיך, — איך האָב געמיינט — אַזוי פלעגט איר דאָך זאָגן — אַז איר זענט דורך און דורך אַ פרייער מענטש.

— אַזוי האָב איך געמיינט, און איך בין עס אויך, און דאָך האָב איך מורא פאַר אייך, און איך קאָן נישט זאָגן, אַז איך ליב נישט דאָס געפיל מורא צו האָבן פאַר אייך, פאַרקערט, מיך פרייט עס זייער, און איך וויל מורא האָבן פאַר אייך, עס איז גוט, עס איז פונקט אַזוי, ווי מען ווייסט, אַז עס איז דאָ פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין. יאָ, זאַכאַרי גאַווורילאָוויטש, מען קאָן שוין דענסטמאָל טון וואָס מען וויל, אַבי עס איז נאָר דאָ פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין.

— אין דער ראָלע ווייס איך שוין נישט, אויב איך וואָלט זיך געפאַסט, גאַנץ איינפאַך דערפאַר, ווייל איך האָב פיינט צו משפטן, און נאָר צוליב דעם, ווייל איך וויל נישט, אַז מען זאָל מיך משפטן. אוי, האָב איך פיינט אַ משפט!

— אויב אַזוי, פאַרוואָס זענט איר אַזוי „ריין" — אַזוי אומאָנשטענדיג ריין, „אָרנטלעך", וואָלט איך געזאָגט. עס איז אַ געמיינהייט צו זיין אַזוי ערלעך און אָרנטלעך און ריין, ווי איר זענט עס, זאַכאַרי גאַווורילאָוויטש.

מירקין האָט נישט אויפגעהערט צו שמייכלען.

— זעט זיך אויס, אַז איר באַזיצט דעם זעקסטן חוש, — נישט איך, — אַז איר ווייסט אַזוי אַלץ וועגן מיר.

— יעדנפאַלס זעט איר אַזוי אויס. אָדער איר קאָנט זיך אַזוי פאַרשטעלן. ווייסט איר, פאַרוואָס איך האָב אייך אַרייַנגערופן, ווייל איך וויל, אַז איר זאָלט מיר באַהילפיג זיין צו טון אַ געמיינע, שענדלעכע זאַך. איר ווייסט דאָך, אַז איך גיי הײַנט צו די זאַכאַראָוו'ס. אַ פאַרשטעלונג וועט געגעבן ווערן, „לידאַ", „לידאַ מיטן שוואַן". אַ פריוואַטע פאָרשטעלונג, וואָס קיערענאָוו האָט אָנגעשריבן. איר ווייסט וואָס דאָס איז? איך וועל אפשר אויך נעמען אַן אָנטייל אין דער פאָרשטעלונג, און איך וויל, אַז איר זאָלט מיר באַהילפיג זיין, העלפן מיר אין אָנטון. איר זאָלט מיך דאָרטן אַהין פירן אַליין, איר זאָלט

וויסן דערפון, כּדי איר זאָלט אויך טראָגן אַ טייל פון דער זינד. אָט צוליב וואָס איך האָב אייך אַריינגערופן. איך וויל, אַז אויך איר זאָלט זיין אין דער „זינד“, אפשר וועט עס אייך אַ ביסעלע מענטשלעכער מאַכן.

— און אפשר איז עס דערפאַר, כּדי איר זאָלט פון מיר אַן הסכּמה אַרויסקריגן אויף דעם גאַנג, כּדי עס זאָל אייך גרינגער זיין אַהין צו גיין. עס איז נישט מיין „אויסגעלאַסנקייט“, צוליב וועלכער איר האָט מיך אַריינגערופן, נאָר צוליב אייער „אָנשטענדיקייט“, כּדי מיט אַ לייכטערן געוויסן צו טון זאַכן — האָט זאַכאַרי געשמייכלט.

— יאָ, אויך דאָס... אַז איר ווייסט פון זאַכן, קאָן איך זיי טון מיט אַ פיל לייכטער האַרץ. איך באַדאַרף נאָר, אַז איר זאָלט וויסן דערפון. פאַרוואָס איז דאָס אַזוי, זאַכאַרי?

— דאָס איז דערפאַר, ווייל נאָך אַלעם זענט איר אַ שוואַך, קליין מיידעלע, — זייט מיר מוחל פאַר די רייד, — נינאָטשקאַ. (זייט מיר אויך מוחל, וואָס איך דערלויב זיך אַזוי אָנצורופן אייך) און איר באַדאַרפט אַן הסכּמה אויף אַלע אייערע שוואַכקייטן; אויף אייער אייגענע אחריות האָט איר עס מורא צו נעמען.

נינאַ האָט אים אָנגעקוקט מיט אירע גרויסע אויגן, וואָס זענען געווען אין פּראָפּאָרציע צו איר נאָז, ווי דער דריי-עק פון אַ קמץ: שאַרף, בולט, גליענדיג. זי האָט נישט געוואוסט, צי זי זאָל זיך באַליידיגן אויף זיינע ווערטער, צי זי זאָל גאָר פון זיי מאַכן אַ געלעכטער.

נינאַס פּלוצלינגעס איבעררייסן דעם פאָדעם פון זייער געשפּרעך האָט זאַכאַרין אויך אַריינגעבראַכט אין אַ קאָנפוזיע, זיין גאַנצע לאַגע איצטער איז געוואָרן אומנאַטירלעך.

„וואָס, וואָס האָב איך איר מוסר צו זאָגן“? ער איז אויף זיך בייז געווען דערפאַר. איבריגנס, איז אים געווען אַלץ איינס.

נינאָטשקאַ האָט זיך באַלד אָבער געפונען. זי האָט זיך

פאַנאַנדערגעלאַכט מיט איר גאַנצער נאַטירלעכקייט, און געזאָגט שוין אין איר מיידלש-ווייבלעכער שפּילנדער קאָקעטעריע.

— איר מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, וואָס איך האָב אייך אָן אייער וויסן און אָן אייער צושטימונג גענומען פאַר דער „ראָלע", נאָר איר קענט דאָך אונז פּרויען, מיר זענען קאַליע-געמאַכטע, און מיר מיינען, אַז די גאַנצע וועלט באַלאַנגט צו אונז, און מיר קאָנען זיך נעמען, וואָס מיר ווילן.

— ביטע זייער, אַז איך קאָן נאָר אייך מיט עפּעס דינען, זשענירט אייך נישט, איך בין שטענדיג גרייט, — האָט זאַכאַרי אויך אָפּגעענטפערט אין דעמזעלבן טאָן.

— אָבער, איצט, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, מוזט איר מיר ווירקלעך באַהילפיג זיין, אָבער גאָר אין אַ גאַנץ אַנדערער „פאַרם", נישט אַלס „געוויסן-טראָגער", נאָר פאַרקערט, איר מוזט מיר באַהילפיג זיין אויסצוזוכן וואָס מער ראַפינירטער, אויסגעלאַסענער, אויב איר וועט דערלויבן. אַ געזעלשאַפט פון לויטער „עסטעטן": באָריס אַבראַמאָוויטש לעווינשטיין, דער טאַנץ-קריטיקער, וועט זיין, און נאָך אַנדערע. אַ טאַנץ פאַר „אויסדערוויילטע", וואָס נאָר „סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַס" סאַלאָן לאָזט צו — די איינגעווייטע אין דער געזעלשאַפט. און אַזוי ווי סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ האָט מיך געלאָזט זען דורך די פינגער, קאָן מעגלעך זיין, אַז איר סאַלאָן וועט היינט ווערן אויך באַלויכטן מיט דעם שיין פון איינעם פון די גרויס-פירשטן, דער גרויס-פירשט, דער „עסטעט" — איצט פאַרשטייט איר שוין, ווי וויכטיג און ערנסט מיין פונקציע איז היינט?

דאָס זאָגנדיג איז נינאָטשקאַ אַראָפּ פון איהר סאָפע אַזוי לייכט און אומבאַמערקט, ווי אַ פויגל וואָלט איבערגעפלויגן פון איין אָרט אויפן אַנדערן, און איז פאַרשוואונדן אונטער אַ יאַפּאַנעזיש לעדער-קאָלירט ווענטל, וואו זי האָט געהאַט שטיין איהר טואַלעט-טיש און איר גאַרדעראָבע-שאַנק. דאָס טואַלעט-ווינקל איז באַלויכטן געוואָרן מיט אַ מילך-ווייסער שיין.

— און וואָס וועט דאָס געגעבן ווערן היינט ביינאַכט, ביי סאָפיאַ אַרקאַדיעווגאַ?

— איר ווייסט נאָך גאָרנישט? — „לידאַ", „לידאַ" אין איר אייגענעם געשטאַלט. „אַ דראַמאַטיש-פּאָעטישע טאַנץ-טראַ-געדיע", פאַרפאַסט ספּעציעל פאַר דעם אָוונט, רעזשיסירט פון גאַרדאַנאָוו, פון קייזערלעכן טעאַטער, אויסגעפירט בלויז פון ליבהאָבער, פון דער געזעלשאַפט. פּראָפעסיאָנעלע שוישפּילער אָדער טענצער זענען פאַרבאָטן.

— און וואָס איז אייער אָנטייל אין דער פאָרשטעלונג, אַלס צוקוקערין, צי אויך אַלס... ווען איך מעג וויסן?

— אָ, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, ווי נאַאיוו איר זענט. אַזאַ גריכישער אָוונט — און זיין בלויז אַ ניכטערער צוקוקער?! איבּ-ריגנס, זאָל דער טאַנץ-אַקט ווערן אַזוי אויסקאָמבּינירט, אַז אַלע צושויער ווערן מיט-אַריינגעצויגן אין שפּיל. טייל אַלס „באַ-קוכסן", „נימפן", „פאַונען", „אַפראָדיטן", „סאַבּינקעס", „גריכי-שע געטער", יונגלינגן, ווייס איך וואָס נאָך, „פּרוכטן-טרעגער", „וויינ-אָנגיסער". די אידעע איז די, אַז אַזעלכע פּריוואַטע פאָרשטעלונגען האָבן די אויפגאַבּע אָפּצומעקן דעם גרענעץ צווישן שוישפּילער און צוקוקער, צווישן „קונסט" און „לעבן", זיי מוזן פאַרוואַנדלט ווערן — ווי לעווינשטיין האָט זיך אויס-געדריקט — אין „טאַטן". די קונסט מוז איבּערגיין אין לעבן אַריין. ווער קאָן דאָ זיין צושויער? צושויער איז שטענדיג עפּעס זשענירנדעס און דערמאָנט דיך אין שפּיל, אין גרים. דאָ זאָל נישט זיין קיין שפּיל, קיין גרים, דאָ זאָל זיין לעבן, די קונסט זאָל צו תחית המתים אויפשטיין דורך דעם לעבן — ווי לעווינשטיין האָט זיך אויסגעדריקט.

— און וואָס פאַר אַ ראָלע וועט איר שפּילן אין דעם „לעבן"? — זייט מיר מוחל פאַר דער פראַגע, נאָר אַזוי ווי איר האָט מיך שוין איינמאָל באַשטימט פאַר אייער „געוויסן-טראָגער", וויל איך אויספירן מיין חוב מיט מיין גאַנצן פליכט-באַוואוסטן געוויסן. דאָך נישט די הויפּטראָלע „לידאַ"?

— ניין, זיי געפינען, אַז מיין פיגור איז נאָך צו אומ-

אַנטוויקלט, צו מיידלש פאַר דער ראָלע, די קינסטלער האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף סאָפּיאַ אָרקאַדיעוונאַ. איר פאַרשטייט, אימפּאָנירנד, „העלענאַ״-גריכיש-בלאָנד. מיר האָבן זיי נאָר צוגעוואָרפן אַ באַשיידענע ראָלע פון אַ קליינער „אַפראָדיטע״, איינע פון לידאַ׳ס באַגלייט-מיידלעך. — אַזוי ווי איר זעט, זאַכאַרי גאַווריל‌אָוויטש, בין איך זיך מתוודה פאַר אייך אינגאַנצן און באַהאַלט גאָרנישט פאַר „זיין רעליגיעזער הייליקייט״.

אין דעם איז נינאָטשקאַ אַרויסגעקומען פון הינטער דעם יאַפּאַנעזישן ווענטל.

— איר וועט מיר מוזן העלפן צוקנעפּלען, זאַכאַרי גאַווריל‌אָוויטש, נאָר איך זאָג אייך פאָראויס, אַז אַזוי לייכט וועט עס אייך נישט אָנקומען, ווייל די גאַנצע קונסט פון דעם קלייד באַשטייט אין דעם, אַז מען זאָל עס נישט קאָנען צוקנעפּלען.

זי איז געבליבן שטיין פאַר אים ווי אַ פלעשל פאַרפיומען, וואָס מען האָט נאָר-וואָס אויפגעעפנט. זי האָט געמוזט עפּעס טון אַ כשוף מיט אירע האָר, דאָרט אונטערן ווענטל. עס איז עפּעס געוועזן לעבעדיגס און צאַפּלדיגס, שלאַנגען-פיש אַזעלכע, וואָס האָבן זיך געקרייזלט אַרום איר קאָפּ; לעבעדיגע האָר-כוואַליעס, עפּעס אַזעלכעס, וו״ס האָט לעבן פאַר זיך אַליין, און האָט געקאָנט לייכטן און אויסלעשן זיך... איר טואַלעט איז באַשטאַנען פון איין קליידל. גאָרנישט איז געווען צווישן איר חוה-נאַקעטיג לייב און דעם קליידל... אַ בלוט-רויט סאַמעט, אַזוי ענג און שמאָל געניית, אַז עס איז לחלוטין געווען אוממעגלעך פאַר זאַכאַרין צוזאַמען צוברענגען איין האָקל צום אַנדערן איבער איר נאַקעטן רוקן...

— איינעם פאַרקנעפּלט, און דריי לאָזט אָפן — דאָס איז די אידעע, — האָט זי אים צוגערופן, שטייענדיג מיטן רוקן צו אים.

פון דעם שפּאַלט האָט זיך אַרויסגעזען איר קערנדיגער פליישיגער רוקן, דער איידעלער רוקן-ביין, וואָס האָט זיך ווי אַ לעבעדיגער פיש געשלענגלט מיט אַלע זיינע רינגען. דער

רוקן איז אויך געווען אַ לעבעדיגע זאַך פאַר זיך. ער האָט געציטערט און רעאַגירט אויף יעדן ריר, ווען זאַכאַרי האָט נישט ווילנדיג דערנעגטערט זיך צו אים מיט אַ פינגער. אַ חוץ וואָס איר קערפּער איז געווען בראָנזעדיג ברוין פון דער נאַטור, האָט ער נאָך געהאַט אין זיך די זונען-שטראַלן, וואָס ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך אַ גאַנצן זומער ביים ברעג ים (עס זענען פאַראַן קערפּערס, וואָס קאָנען איינהאַלטן די זונען-שטראַלן פון איין זומער צום אַנדערן), און ער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ פרוכט, וואָס איז רייף געוואָרן פון זונען-וואַרימקייט.

— נו, מער גייט עס נישט, — האָט זאַכאַרי אויסגערופן, און איז רויט געוואָרן פון די אַנגסטן, וואָס האָבן אים באַ-שלאָגן, אָנשטרענגנדיג זיך צו פאַרקנעפּלען איין עק קלייד מיטן אַנדערן. — וואָס איז עס אַזעלכעס? — דאָ פעלט אַ האַלב קלייד.

— און מער באַדאַרף מען נישט,—רופט זיך אָן נינאָטשקאַ — אַזוי באַדאַרף עס טאַקע זיין, און זי האָט זיך אומגעדרייט און געוויזן זיך פאַר אים.

איר קערנדיגער קערפּער איז איינגעפּרעסט געוואָרן און איינגעשנורעוועט אין דער פאָרם פון דעם ענגן קלייד און האָט אַרויסגעוויזן טויזנט מאָל מער בולטער און רייפער, ווי אין דערווירקלעכקייט, די גראַציעזע ליניען פון איר קערפּער אין די קלענסטע און ליבסטע דעטאַלן.

— וואָס, און איר קלערט טאַקע אַזוי צו גיין?

— ווי אַזוי? — פרעגט נינאָטשקאַ נאַאיוו און פאַר-וואונדערט.

— אַזוי, — ווייזט זאַכאַרי מיט דער האַנט אויף איר קערפּער.

— אָ, איך זאָל נאָר בשלום אַדורכגיין די קינסטלער-אינספּעקציע, וואָס שטייט ביים טויער פון סאָפּיאַ אַרקאַד-יעוונאַס גן עדן. „שטרענג גריכיש‟, האָט מען אָנגעזאָגט. וואָס דאָס מיינט גאָר נישט צו זיין אָנגעטון. כדי אָפּצונאַרן די

באַיווע מלאכים, וועל איך וויינטרויבן אָנהענגען צווישן מיינע האָר, און באַקראַנצן מיין קאָפּ מיט אַ קראַנץ פון רויטע רויזן; דענסטמאָל וועל איך אויסזען, ווי אַן אמתע באַקכוס-באַגלייטערין, וואָס פּאַסט זיך צו זיין טריאומף-וואָגן, — איר מיינט נישט אַזוי, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש? האָט זי געזאָגט פאַרקראַנצנדיג איר קאָפּ מיט רויטע רויזן.

זאַכאַרי האָט געשמייכלט אין זיין וואָנסע אַריין.

— אַלס אייער בייכט-פאָטער, וועל איך בעטן פאַר אייך, אַז איר זאָלט אומגעשטערט אין דעם גן-עדן אַריינקומען.

— איך האָב געוואוסט, אַז איר זענט אַ גוטער, צי איר ווילט עס יאָ, צי נישט — איר קאָנט נישט העלפן.

זאַכאַ־י איז טרויעריג געוואָרן און ווידער זיך געפילט ווי עפּעס אַרויס פון דער „ראָלע", ער האָט זיך געמוזט אָנשטרענגען ווייטער זיך צו האַלטן, כדי נישט מוזן עפּעס אַנדערש צו שפּילן, וואָס וואָלט געפערלעכער געווען...

— און איצט מיין פּעלץ, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש. — עס ווערט שפּעט.

זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש האָט זי איינגעוויקלט אין איר סאָבאָלנע פּעלערינע. דאָס פוטער איז געווען אַזוי וואַרים, ווייך און לעבעדיג, ווי יונגע קינדער-לייבער... ער האָט איר געהאָלפן אָנטון די הויכע קאַלאָשן-שטיוועלעך, און איינגאַנצן אַן אויסגעווייקטע אינם דעליקאַטן פּאַרפיום, וואָס ווערט געטריבן פון דער בלום „גאַרדיניאַ", מיט אירע לעבעדיגע, רירעוודיגע האָר-פלאַמען, איז זי אַראָפּ צוזאַמען מיט אים פאַר דער טיר, וואו עס האָט שוין געוואַרט אויף זיי זייער ברייטער פּעטערבורגער קוטשער איוואַן, וואָס האָט איינגעהאַלטן מיט זיינע שטאַרקע לייצעס דעם שוואַרצן גלאַנצנדיגן ברייטן אוגער, איינגעשפּאַנט אין אַ נידעריגן עלעגאַנטן שליטן.

זיי זענען געווען איינגעוויקלט אין פוטערנע דעקן, איינעם אויפן אַנדערן, און דער שוואַרצער פינקלדיגער אוגער האָט זיך געטראָגן, ווי אַן אָדלער, באַגלייט מיט אַן אָנגענעמען קלימפּער-שפּיל, אין דעם געלן לייכטנדיגן נעפּל, וואָס איז

געהאָנגען איבער די פעטערבורגער גאַסן. דער שניי פון ברוק איז שוין געוואָרן ווייכער און נאָכגעבנדיגער און דער שליטן האָט זיך געשניטן אין אים, ווי אין אַ ווייכן פוכענעם לייב. אין דער לופטן האָט זיך געטראָגן אַ שנייאיגער זיגזאַגער וואָלקן, וואָס האָט שפּילענדיג געשמיסן אין זייערע פּנימער. דאָס ליכט פון די רויז-באַבלומטע שוי-פענסטער, פון די לאָמטערנעס איבער דער גאַס, האָט באַלויכטן די שוואַרצע באַוועגלעכע מאַסע, וואָס איז איצט אין דער טונקלקייט פון דער נאַכט צוזאַמענגעגליווערט געוואָרן אין איין פליסנדן קערפּער. אַלץ האָט געגלאַנצט און געלויכטן אין דעם געלן וואָלקן. אַפילו די אייז-באַדעקטע בלישטשנדיגע מאַרמאָר-הייזער, נעבן זיי, פּאַראַלעל מיט זיי און געגן זיי. פון אַלע זייטן האָבן זיך געלאָזט אין גאַלאָפּ, איינער נאָכן אַנדערן, שליטנס — איינגעשפּאַנט אין שוואַרצע שיינענדיגע פערד. — איין פערד האָט געפּרוּווט דעם אַנדערן איבעריאָגן, מען האָט נאָר געהערט דאָס אָנגענעמע שניידן זיך פון די שליטן-שינעס איבערן שניי, און די אָנגענעמע, טאַנצנדיגע טריט פון די פערד אין שניי.

זיי זענען געזעסן צוזאַמענגעטוליעט און צוזאַמענגעהילט אין די פּיל פוטערס, ווי אונטער איין דעק. זאַכאַרי האָט אָנגערירט און געפּילט די ווייכקייט פון איר פוטער, ווי עס וואָלט איר אייגן לייב געווען. דער שניי האָט אָנגענעם געשמיסן זייערע פּנימער, אָבער זאַכאַרי האָט עס נישט געפּילט. ער האָט נישט געפּילט די קעלט, די לופט. דאָ אין דעם געלן לויכטענדן וואָלקן האָט ער טויזנט מאָל מער דערפּילט די וואַרימקייט פון איר אָטעם, וואָס טראָגט זיך פון איר מויל און באַקן, און איינגעטרונקן אין זיך מיטן גאַנצן אָטעם דעם וואַרימען לייבלעכן פּאַרפיומען-געשמאַק, וואָס האָט זיך געטראָגן פון איר, פון אונטער איר פעלץ...

קיין וואָרט האָבן זיי איבערן גאַנצן וועג נישט אויסגערעדט. אין זיין קאָפּ, אין זיין האַרץ האָבן זיך געטראָגן פראַזן און פּראָטעסטן, וואָס זענען רייף געוואָרן און זענען געלעגן גרייט אויף זיין צונג:

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ — צו וואָס גייט איר דאָרט אַהין? — איך בעט אייך, גייט נישט צו סאָפּיאַ אַרקאַדיעוונאַ. די געזעלשאַפט איז נישט פאַר אייך.

ביי נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ איז גאָרנישט איצט געווען, נאָר די דורשטיקייט צו הערן אָט די פראַזן פון אים. נאָר דער שליטן האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר סאָפּיאַ אַרקאַדיעוונאַס הויז אויף מאָרסקאַיאַ גאַס, און דעם געטראַנק צו איר דורשט האָט ער איר נישט געגעבן...

זי האָט אים קאַלט איר שמעקנדיגע האַנט געררייכט, און איבערגעגעבן זיך צום שווייצער, וואָס האָט שוין געוואַרט אויף איר און זאַכאַרי האָט געזען דורך די באַלויכטענע טירן-פענס-טער, ווי זי איז באַלד געוואָרן פאַרלוירן צווישן די פיל קאָלאָנען און לאַמטערנעס, וועלכע האָבן באַלויכטן דעם וואַ-רימען קאָרידאָר פון סאָפּיאַ אַרקאַדיעוונאַס הויז.

אַז זאַכאַרי מירקין איז געבליבן אַליין נאָכדעם ווי ני-נאָטשקאַ איז פאַרשוואונדן צווישן די פיל קאָלאָנעס פון סאָ-פּיאַ אַרקאַדיעוונאַס גרויסן קאָרידאָר, האָט ער נישט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טון. ער האָט אָוועקגעשיקט דעם קוטשער מיטן שליטן און גענומען זיך שלייכן אַן איינזאַמער איבער די פעטערבורגער גאַסן. די גאַסן זענען איצט באַלעבט געוואָרן: איבער די ברוקן האָבן זיך געלאָזט פיל שליטנס מיט טאַנצנ-דע שוואַרצע פערד, און אָנגענעם קלינגנדע גלעקלעך, און די טראָטואַרן זענען פול געוואָרן מיט מענטשן, וואָס האָבן אַרויס-געשראָמט פון אַ נישט-ווייטן קינאָ. דער געלער לויכטנדער נעפל, וואָס איז געלעגן אין דער נידער איבער פעטערבורג. פון די פיל עלעקטרישע ליכט, האָט זיך נישט געקאָנט הויבן אין דער הויך, און דורך זיין שיין האָט דער שיטנדיגער שניי געפינקלט, ווי קרישטאַל-ברילאַנטלעך. אויפגעלויכטן און אויסגעע-לאָשן. און פון די שטראָמען מענטשן, פון דעם געלן וואַרימען עלעקטרישן ליכט, פון די דורכלויפנדיגע פערד, פון די ווייכע שטילע גלעקלעך פון די שליטנס האָט זיך אַרויסגעגאָסן אַ וואַ-רימקייט און אַ היימישקייט, אַ פריילעכקייט, און אַ גוטע ליכ.

טיק־יט, וואָס האָט געמאַכט יעדעס האַרץ פלינקער קלאַפּן, יעדן פוס פלינקער זיך באַוועגן, אַלע אברים אָנגעגאָסן מיט לוסט און מיט לעבן. מירקין האָט זיך געפילט, נאָכדעם ווי ניגאָטש־קאַ האָט אים אַזוי איבערגעלאָזט, ווי ער וואָלט געווען אַרויס־געשטעלט אויף דער גאַס. אַן איינזאַמקייט האָט אים אַרומגע־נומען אין דער אַלגעמיינער באַלעבונג, רעש און לעבנס־לוסט, וואָס איז געווען אַרום אים. אַ מינוט האָט ער זיך נאָך אומ־געקוקט, צוריקגעגאַנגען און געוואָרפן נאָכאַמאָל אַ בליק אין דעם ליכטיגן יום־טובדיגן קאָרידאָר, מיט די גרויסע קאָלאָנעס, צווישן וועלכע ניגאָטשקאַ איז פאַרשוואונדן, ווי ער וואָלט גע־וואָלט נאָך איינהאַלטן אין זיך די שפּורן פון אירע פיסלעך, וואָס האָבן נאָך ערשט וואָס דורכגעשוועבט דורך די מאַרמאָר־נע גליטשנדיגע טרעפּן פון קאָרידאָר.

און אַ פאַרלאַנג האָט אים גענומען צו זיין אַצינד אין אַ וואַרימער שטוב מיט זיך אַליין, נישט צו זיין אַרויסגעשטעלט אין ווינט אויף דער גאַס. ער האָט גערופן אַן „איזוואָשטשיק" און זיך געהייסן פירן אַהיים. ער האָט זיך גוט איינגעוויקלט אין דער דעק, אַזוי ווי ער וואָלט מורא געהאַט, אַז דער ווינט זאָל נישט אַוועקבלאָזן די וואַרימקייט און זאָל נישט אויסוועפּן עפּעס פון אים. אַהיים געקומען, איז ער גלייך אַריין צו זיך אין שלאָף־צימער. נאָכדעם ווי ער האָט געמאַכט נאַכט־טואַלעט, האָט ער געלייגט זיך אין בעט אַריין. ער האָט דאָס מאָל נישט געלעזן פאַרן שלאָף, ווי ער איז געוואוינט געווען. ער האָט אויסגעלאָשן דאָס עלעקטרישע ליכט און גוט איבערגעצויגן איבער זיך די קאָלדרע, און ווי אַמאָל אין זיינע קינדער־יאָרן, האָט ער געוואָלט אין דער טונקלקייט פון דער נאַכט אַרויס־רופן אַן אילוזיע. עס איז געקומען צו אים אַ געשטאַלט, וואָס האָט געהאַט ניגאָטשקאַס פּנים און אַ קערפּער פון וועמען אַנ־דערש... זיינע נאַז־לעכער, זיין אָפן מויל האָבן געזוכט דעם לעצטן אָטעם פון פאַרפיומען, וועלכע זענען אויך געווען געמישטע...

קאפיטל 5

די מירקינס

זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש מירקין איז אַרויסגעקומען פון אַן אייגנאַרטיגער משפחה. מען קאָן זאָגן, אַז ער האָט זיך אַליין דערצויגן, אָדער בעסער געזאָגט, ער איז געוואַקסן אָן שום דערציאונג, כאָטש ער האָט געענדיקט גימנאַזיע, דעם יורידישן פאַקולטעט, און ער געפינט זיך שוין אויף פּראַקטיק ביים באַדימטן אַדוואָקאַט.

ער איז געשטאַנען איינער אַליין אין דער וועלט, אָן פאָלק אָן פאַמיליע, אָן פאַטערלאַנד, אָן שטוב, כאָטש ער איז געווען אַ קינד פון די רייכסטע מענטשן אין גרויסן רוסלאַנד. ער איז דערצויגן געוואָרן אָן טראַדיציעס, סיי רעליגיעזע, סיי פאַמיליערע, כאָטש עס האָט זיך גערעכנט, אַז ער באַלאַנגט צו איינער פון די שענסטע משפחות אין רוסלאַנד, אַן אָפּשטאַם פון גבירים און רבנים. ער האָט נישט געהאַט קיין יום-טובים, נישט קיין אייגענע און נישט קיין פרעמדע, כאָטש געפּראַוועט האָט ער אַלע יום-טובים, סיי יידישע, סיי קריסטלעכע.

זיין זיידע, משה חיים מירקין, דער גרינדער פון דער משפחה, דער וואָס האָט אויפגעהויבן דעם נאָמען „מירקין" פון ים פון פאַרגעסנהייט און נישטיקייט און געמאַכט אים באַקאַנט, איז געווען אַ יידישער בעל-הבית פון איינער פון די גרויסע

שטעט אין ליטע. אַ משכיל, אַ ייד, וואָס האָט זיך געקוויקט מיט העברעאיש, און געלערנט כל ימיו דייטש און רוסיש. איינער פון די ערשטע, וואָס האָט זיך געקליידט „דייטש" אין זיין שטאָדט און געשוירן זיך דאָס בערדל. ער איז אויך געווען אַ גרויסער בעל חשבון. שבת ביינאַכט איז זיין שטוב געווען אַ בית ועד להחכמים. עס זענען זיך צוזאַמענגעקומען די משכילים פון שטאָט. מען האָט דיסקוסירט איבער יצחק בער לעווענזאָהנס ווערק, אויפגעלייזט חידות, פאַרטיפט זיך אין אַ שטיקל אַפּיקורסות, געלעזן פאַסקווילען אויף גוטע יידן, וואָס זענען אַרומגעגאַנגען בכתב פון איין האַנט צו אַ צווייטער. אויפגעגעבן זיך „זאַדאַטשעס", אָדער גאָר צוזאַמען געשפּילט אַ קערטל.

עס זענען אָנגעקומען די גליקלעכע יאָרן פון אַלעקסאַנדער דעם צווייטנס הערשאַפט. אַ נייער גייסט באַהערשט די יידן, אַ דראַנג נאָך בילדונג, אַריינצוקומען אין דער גרויסער וועלט. די פאַנטאַזיע האָט געמאָלן די צוקונפט מיט ליכטיגע פאַרבן. יידן האָבן זיך צוגעגרייט פאַר דעם גרויסן לעבן, וואָס זיי שטייט פאָר. די ליטווישע פּראָווינץ איז געווען די ערשטע, וואָס האָט ליקווידירט דעם פּוילישן ראָמאַנטיזם, דעם וואונש צו זעלבסשטענדיקייט, וואָס האָט נאָך דאָ און דאָרט געלעבט פאַרשטעקט אין געהיים, און אָנגעהויבן צו באַגריסן יעדן רוסישן זשאַנדאַר, דעם רוסישן באַאַמטן, אַלס ברענגער פון אַ נייעם גרויסן לעבן, וואָס קומט פון מזרח, און די רוסישע שפּראַך, אַלס פאַרמיטלערין אַריינצוטרעטן אין דער גרויסער משפּחה, וואָס הייסט „רוסלאַנד".

יידן, וואָס זענען דאַמאָלסט געווען ווי אָפּגעשניטן פון דער אויסערלעכער וועלט, איינגעמויערט אונטער זיבן מויערן פון זייער אייגנאַרטיגן לעבן, האָבן מיט אימפּעט, ווי עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער צופּאַסונגס-פעאיקייט פון דעם יידישן פאָלק, צוגעגרייט זיך פאַר דעם נייעם לעבן, וואָס שטייט זיי פאָר. און ווידער איז געווען ליטע די ערשטע פּראָווינץ, וואָס

איז פּאַראויסגעגאַנגען און איז געוואָרן דער אַוואַנגאַרד פון רוסישן יידנטום.

ר' משה חיים מירקין איז געווען אַ טיפּישער פאָרשטייער פון זיין צייט. ער האָט מיט איינמאָל דערטאַפּט דעם וועג, אויף וועלכן יידן באַדאַרפן גיין. און נישט בלויז האָט ער זיך אַליין געלאָזט, נאָר געזען, אַז אַנדערע זאָלן זיך פאַרקוקן אויף אים און אים נאָכטון. ער האָט אַגיטירט און געלט געגעבן (כאָטש ער איז געווען אַ קאַרגער ביז גאָר) אויף צו לערנען יידישע קינדער רוסיש. ער איז געווען אין דער דעלעגאַציע ביים גובערנאַטאָר וועגן עפענען לערן-שולן פאַר יידישע קינדער אין רוסיש. אַליין, כאָטש מיט אַ געבראָכענעם אַקצענט, האָט ער אין גאַס גערעדט נאָר רוסיש. ער איז געווען דער ערשטער איינצופירן אין זיין הויז די נייע מנהגים פון גיין אָן אַ הוט; אַ סאַמאָוואַר צום טיי, און באַזונדערע אויפנעם-שטובן. ער האָט געקעמפט געגן דעם פאַנאַטיזם, געגן דער באַזונדערער יידישער קליידונג, געגן דעם „זשאַרגאָן" און געגן דעם גאַנצן יידישן שטייגער. ער האָט געזאָגט, אַז „ס'איז שוין צייט אָנצוהייבן אַ ניי לעבן און צו ווערן מענטשן מיט מענטשן גלייך".

דאָס האָט אים אָבער נישט געשטערט צו באַשעפטיגן זיך מיט אַ פרנסה, וואָס האָט שוין גאָרנישט געפּאַסט צו זיינע ליבעראַלע אָנשויאונגען — ער האָט געליהען געלט אויף צינזן. אָנגעהויבן האָט ער צוערשט פון נעמען משכנות — אַ פּראָסטער שטאָט-מלווה, נאָר אָנשטאָט אַ שופלאָד, האָט ער באַנוצט אַן אייזערנעם קאַסטן מיט פיל פרענטן און קייטן, אין וועלכן עס זענען געווען אויסגעלייגט די משכנות. יעדער משכּן פאַרזען מיט אַ פּאַסענדן קוויטל, וואָס האָט געטראָגן אויף זיך דעם נאָמען פון דעם אייגנטימער, מיט אַ נומער אין רוסיש און דייטש. נישט איין כּלה-מתנת, נישט איין דרשה-געשאַנק האָבן זיך געפונען אין קאַסטן. שפּעטער, אַז די צייטן זענען געוואָרן ליבעראַלער, איז ער איבערגעגאַנגען צו באָרגן געלט צו אָרומיגע פּריצים און צו הויכע באַאמטע פון דער גובערניע-שטאָדט. דאָ

ערשט האָט משה-חיים אַנטוויקלט זיין אייגנטלעכע טעטיקייט. די פּריצים זענען דאַמאָלסט געווען נישט קיין אויסגערעכנטע, ווי די היינטיגע. אין אַ גוטן מוט, ביי אַ קערטל, האָט מען צווישן איין ברודער און דעם אַנדערן געקאָנט פאַרשפּילן דערפער, וועלדער, שטעדטלעך, גאַנצע שטרעקעס לאַנד, אַזוי גרויס ווי גאַנצע קליינע מדינהלעך. פּריצים האָבן זיך שטענדיג גענויטיגט אין באַרעס געלט, און אָנשטאָט היימישע משכנות: בראָשעס, קאָליעס מיט גאָלדענע קייטן, כלה-רינגען און שבת-לייכטער, האָבן צו ר' משה חיים מירקין אין אייזערנעם קאַסטן אָנגעהויבן צו וואַנדלען וועקסלען און קוויטן און קויף-קאָנטראַקטן אויף גיטער, אויף פעלדער און וועלדער — ביז עס איז אָנגעקומען צו די גרויסע פּוסטינער וועלדער.

איינגעוויקלט אין זיין וואַרימען טוליפּ, כאָטש עס איז געווען צווישן פּסח און שבועות, איינגעקאָרטשעט אין דעם גרויסן קאָטש, איינגעשפּאַנט מיט דריי ווייסע בולאַנעס, האָט זיך משה חיים מירקין געשלעפּט איבער פאַרזינקנדיגע בלאָטעס דורך אַן אומהיימלעכן וועג, אין אַ פרעמדער, אומבאַקאַנטער וועלט, אַרומגענומען איינגאַנצן צווישן אומענדלעך-ברייטע שטרעקעס, באַדעקט מיט דיקע דעמבעס, וואָס האָבן די שיין פון דער זון און דאָס טאָג-ליכט פאַרשטעלט מיט זייערע געדיכטע קרוינען. די דעמבעס, איינער אַריינגעפלאָכטן אין אַנדערן ביי די קרוינען מיט די צווייגן, און מיט די וואָרצלען אין דער ערד, האָבן פאַרשטעלט דעם וועג דעם מענטשן, וואָס איז צום ערשטן מאָל אַריינגעקומען אין זייערע פאַרבאָרגענע געהיימניסן. מיטן וואַלד-שומר אויפן פראָנט ביים קוטשער, מיט דער ביקס אין האַנט, און מיטן „שרייבער" זרח ביי דער זייט, האָט זיך משה חיים מירקין געלאָזט דורך דער טיפעניש פון די פּוסטינער וועלדער, וואָס דורך אַ געשיקט געשעפטל, צוזאַלנדיג דעם פּוילישן פירשט אַ געוויסע סומע צו די וועקסלען, וואָס יענער האָט שוין געהאַט שטיין ביי אים, האָט ער אַריינגעקראָגען אין זיינע הענט אַריין. ער האָט זיך אָבער אַליין נישט פאַרגעשטעלט, אַז די פּוסטינער וועלדער זענען אַזוי גרויס

און אַזוי ברייט, און אַזוי דיק, און זיי פאַרנעמען אַזאַ ברייטע שטרעקע, כאָטש עס איז אַלץ געווען איינגעשריבן אויפן פּאַפיר. פון זעקס אין דער פרי פאָרט ער שוין, און דער וואַלד-שומר זאָגט, אַז עס איז קוים אַ דריטל, אַ פערטל, אַן אָנהייב ערשט. קיין מענטשן האָבן דאָ נאָך נישט געטראָטן, און דער ערשטער, וואָס וואַגט זיך אַריינצוקומען אין זיי, איז זייער בעל-הבית, זייער אייגנטימער, וואָס זיצט איצט אין קאָטש, און מאַכט פּלענער אין זיין קאָפּ, ווי אַזוי זיי אויסצוניצן, ווי אַזוי זיי אויסצוהאַקן, צו פאַרברענען, צו טון עפּעס מיט זיי... הייזלעך אויפצושטעלן, זעג-מילן, קלעצער לאָזן האַקן, און וואָס נישט? עס זעט זיך אויס, אַז די ביימער לעזן זיינע געדאַנקען, ווייסן וואָס דער סוחר קלערט וועגן זיי — און זיי פאַרשטעלן אים דעם וועג... באַשאַפן טויזנטער שטערונגען אין אַ שעה, דעם קאָטש ווייטער נישט צו לאָזן פאָרן אין זייער טיפעניש אַריין. דאָ פאַלן די פערד איבער אַרויסשטאַרטשנדיגע וואָרצל-צווייגן. דאַ קומען אָן אַ שרענגע דיקע דעמבעס, וועלכע האַלטן זיך אָן ביי די הענט, און פאַרשטעלן דעם וועג, ווי אַ דיקע, געדיכטע וואַנט, און לאָזן נישט פאָרן ווייטער. דאָ ווערט אַזאַ רעש, אַזאַ געברומעריי, אַזאַ אומהיימלעך געוויין צווישן די ביימער, אַז די פערד שטעלן זיך אַזש אָפּ, און זיי שטרעקן אויס זייערע אויערן צו פאַרנעמען דעם שאָרך: ווער קומט אָן? אָבער ר׳ משה חיים איז נישט דער ייד, וואָס לאָזט זיך אָפּשרעקן. ווייטער, ווייטער פאָרן. שוין אויפגעגעסן דאָס פראָוויאַנט, וואָס דאָס ווייב האָט מיטגעגעבן. מען לענט זיך אונטער דאָס האַרץ פון צייט-צו-צייט מיטן שנאַפּס, וואָס מ׳פירט מיט אַ גאַנץ פעסעלע, און מען פאָרט ווייטער. ביז, ענדלעך, מען קומט-צו צו אַ בלאָטע — נישט אַריבערצופאָרן. שטיקער שניי טוליען זיך נאָך פאַרדעקט אין בלעטער. אַ גרינער מאָך-טעפּיך ציט זיך אויס אויף דער צווייטער זייט זומפּ. קיין טריט האָבן נאָך דאָ נישט באַטראָטן, קיין מענטש האָט דאָס נאָך נישט געזען. און משה חיים הייסט ווייטער פאָרן: נישקשה, אַז מ׳וועט באַדאַרפן, וועט מען נעכטיגן אין קאָטש. „צוויי ביקסן האָבן מיר און בראַנפן אויך!“

אָבער די פערד ווילן נישט פאָלגן, זיי שטרעקן אויס די אויערן און הערן זיך צו עפּעס צו, שטרעקן אויס נאָזדרעס, און ווילן עפּעס דערשמעקן. פּלוצלינג הייבן זיי אָן צו קאָפּען מיט די פיס אין דער בלאָטע, און ווי זיי גיבן אַ נעם דעם לייכטן קאָטש, און נישט קוקנדיג אויפן קוטשערס לייצעס און בייטש, גיבן זיי זיך אַ דריי אויס, און אַנטלויפן איבער די דעמבעס, צווייגן און וואָרצלען. דער קאָטש ליגט שוין אָן איבערגעדרייטער. ר׳ משה חיים אַן אַרויסגעוואָרפענער פון איין זייט; זרח דער שרייבער פון דער צווייטער זייט — און די פערד שלעפּן די רעשטן פון קאָטש נאָך זיך אין גאַלאָפּ. אַזוי ווערט ר׳ משה חיים פאַריאָגט פון זיין אייגענעם וואַלד און דער וואַלד בלייבט נישט קיין געזעענער.

אַז די שטאָט איז געוואויר געוואָרן, אַז מירקין האָט געקויפט „פּוסטינע״, האָט מען געלאַכט אין די פויסטן: וואָס וועט ער טון דערמיט? קיין וואַסער איז נישט דאָ, סיידן נישט אַנדערש ער וועט די דעמבעס אַליין עסן... משה חיים האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ: „טאַקע, וואָס וועל איך טון דערמיט? סיידן די דעמבעס אַליין עסן״.

דרייסיג יאָר האָט ר׳ משה חיים מירקין געלאָזט שטיין די פּוסטינער וועלדער אומבאַרימט. ער האָט דערווייל זיך גענומען צו די שטעט. ער האָט אַנטוויקלט אַן אומדערהערטע טעטיקייט. קיין איין מינוט האָט עס אים נישט געלאָזט איינרוען. פאַר אים איז די שטאָט באַשטאַנען פון אַ פּאָר רעגירונגס-געביידעס און צעוואָרפענע הילצערנע הייזלעך פון בעלי-הבתים. דאָס איבריגע איז געווען בלאָטעס. ר׳ משה חיים מירקין האָט זיך גענומען באַבויען אַלע בלאָטעס. גאַסן גאַנצע האָט ער אויפגעשטעלט, איינע נאָך דער אַנדערער. צוערשט הילצערנע. צווישן איין ברעט און אַנדערן האָט ער מיט חזיר-האָר באַקלעפּט. „פיר הונדערט יאָר קאָן אַזאַ הויז שטיין, אויף פיר הונדערט יאָר בוי איך״ — האָט ער געזאָגט.

דערנאָך, אַז עס איז געוואָרן אַ מאָדע מויערן, האָט ער זיך

געגומען היכע קאָמעניצעס אויפשטעלן. ביי די ראַנדן פון זיי־
נע וועלדער האָבן ציגעלניעס געברענט טאָג־און־נאַכט, און
טאָג־און־נאַכט האָט זיך געצויגן אַ לאַנגער שנור פון איינגע־
שפּאַנטע פערד און וועגן מיט ציגל פון זיינע ציגעלניעס אין
שטאָט אַריין, ביז ער האָט די גרויסע ליטווישע שטאָט אָי־
בער־געמאַכט פון אַ הילצערנע אין אַ ציגלדיגע...

אויף דער עלטער, נאָענט פאַר זיין טויט, איז ער געזעסן
אַן איינזאַמער, אַליין, פאַרלאָזן פון זיינע קינדער, אין דעם
קלענסטן צימער פון זיין גרויסער וואוינונג, און האָט געהאַלטן
אין איין חשבונען, וויפיל קוביק עס אַנטהאַלט זיין אומבאַריר־
טער פּוסטינער וואַלד. חשבונען איז געווען אַ סגולה צו זיין
אַסטמע, וואָס האָט אים געפּייניגט אין זיינע אַלטע טעג. קוים
האָט ער זיך אַריינגעלאָזן אין אויסאַרבעטן פּלענער, אין אויס־
חשבונען זיין פאַרמעגן, האָט דאָס געהאַט אַזאַ ווירקונג אויף
זיין קערפּער, אַז ער האָט געקאָנט קאָנטראָלירן דעם אַסטמע־
הוסט, וואָס האָט אים שרעקלעך געפּייניגט. דאַמאָלסט האָט זיך
אויך געמאַכט, אַז די רעגירונג האָט דעם נייעם באַן־וועג, וואָס
זאָל פאַרבינדן אירע דרום־פּראָווינצן מיט די מערבדיגע דורך
איין באַנען־קייט, באַשטימט צו בויען. דעם באַן־וועג איז אויס־
געקומען דורכצולויפן דורך דעם פּוסטינער וואַלד. און איידער
וואָס־ווען, איז אויף יענער זייט גרענעץ וואַלד אויסגעוואַקסן
אַ גאַנץ יידיש שטעטל אויף דער טעריטאָריע פון וואַלד, פון
באַן־פּאָדראַיטשיקעס, פון באַן־אַרבעטער און פון יידן, וואָס האָבן
זיך געקליבן צו לעבן פון וואַלד, ווען מען וועט אים אָנהייבן
האַקן. אין דעם וואַלד האָבן געזאָלט זיין אַ פּאָר סטאַנציעס,
און מען האָט אים שוין געמאָסטן נישט אין מיילן, נאָר אין
דעסיאַטינעס. די ידיעה האָט ר׳ משה חיים מירקין באַקומען
אויף זיין טויטן־בעט, און זיין קאָפּ האָט באַלד אָנגעהויבן אויס־
אַרבעטן פּלענער און פּראָיעקטן, וויפיל שטעטלעך ער זאָל
אויסבויען אין וואַלד. (דאָס האָט פאַרלייכטערט זיין הוסט און
פאַרלענגערט זיין לעבן אויף אַ געוויסער צייט). ביז די אַסטמע

האָט אים פאַרכאַפּט און אָנגעהויבן צו ווערגן, און משה חיים מירקין האָט אין זיך געקלאָגט:

— דער פוסטינער וואַלד לעבט אויף — און איך שטאַרב...

קיינער האָט נישט געהערט זיין אינערלעך קלאָגן, וואָרים דער הוסט האָט אים צוגעדישעט...

קאפיטל 6

גבריאל חיימאָוויטש מירקין

ר׳ משה חיים מירקין האָט איבערגעלאָזט נאָך זיך צוויי זין און צוויי טעכטער. די טעכטער האָט ער חתונה געמאַכט מיט גבירים אין דער מדינה. און ווי אַ געניטער סוחר, האָט ער איינגעטיילט די איידעמס זייער טייל ירושה נאָך ביים לעבן, כּדי די זין זאָלן נישט דאַרפן צעבּרעקלען דאָס פאַרמעגן נאָך זיין טויט. זיין עלטערער זון, יוסף מירקין, איז געגאַנגען אין זיין פאָטערס וועגן, און איבערגענומען דעם פאָטערס געשעפטן נאָך זיין טויט. ער איז פאַרבליבן וואוינען אין דערזעלבער שטאָדט. זיין יינגערן זון אָבער, גבריאלן, האָט דער אַלטער מירקין דווקא געוואָלט מאַכן פאַר אַן אַדוואָקאַט. אַזוי ווי אַ יידישער טאַטע וויל האָבן אַ קינד אַ לערנער, וואָס זאָל לויכטן נאָך זיין טויט, אַזוי האָט דער אַלטער מירקין דווקא געוואָלט האָבן אַ זון אַ „געענדיגטן". ער האָט דורך דעם געוואָלט אויסקויפן זיינע זינד געגן דער השכּלה, און דעם ציגזן-האַנדל וואָס ער האָט געפירט. און נאָכדעם ווי מירקינסביידע זין האָבן געענדיגט דאָס שטאָדטישע גימנאַזיום (מירקינס זין זענען געווען די ערשטע יידישע גימנאַזיסטן אין שטאָדט) — איז דער עלטערער זון פאַרבליבן אינדערהיים, ביים פאָטער, און דער יינגערער זין איז געפאָרן אין דער רעזידענץ-שטאָט, קיין פּעטערבורג, אויפן יורידישן פאַקולטעט, וואו עס איז נאָך דאַן, ביי די ווייניגע יידישע שילער, נישט שווער געווען אָנצוקומען.

עס האָט זיך אָבער באַלד אויסגעלאָזט, אַז דווקא דער יינגערער זון האָט אַרויסגעוויזן איבעררעשנדע געשיקטקייט אין האַנדל. דער עלטערער איז געבליבן אַ בטלן. ער האָט נאָר פאַרטאַכלעוועט דאָס פאַרמעגן פון פאָטער, וואָס אַפילו זיין „שלימזל" האָט נישט געקאָנט איינגאַנצן בייקומען. דער יינגערער זון, גבריאל, האָט נאָר צוליב דעם פאָטערס עקשנות געמוטשעט זיך מיט רוימישע רעכט. ער האָט עס אָבער באַלד פאַרנאַכלעסיגט. דערפאַר האָט ער זיך באַקענט מיט אַ גרופּע קריסטלעכע סטודענטן, צו וועלכע עס האָט אים געצויגן. (ער האָט פון זיין קינדהייט אָן געהאַט אַן אָפּנייגונג צו יידן). ער האָט מיט אַ ברייטער האַנט, מיט די געלט, וואָס דער פאָטער האָט אים צוגעשטעלט פאַרדעקט זיין יידישע אָפּשטאַמונג. עס איז געווען אַ סאָרט „גאָלדענע יוגנט" פון דער דאַמאָלסטיגער צייט, וואָס האָבן געפראַוועט שטיק מיט סוברעטקעס, וועלכע האָבן געטאַנצט „קאַן-קאַן" און געוויזן די זאָקן אין די באַשיכטע פּיס אין די קאַבאַרעטן פון פעטערבורגער נאַכט-לעבן. פון זיינע חברים האָט ער זיך אויסגעלערנט געוויסע געזעלשאַפטלעכע מאַניערן, אַ לייכט אומגיין מיט פרויען, און דער עיקר האָט ער דורך דער אומגעבונג געקראָגן אַ באַקאַנטשאַפט צווישן שפּעטערדיגע הויכע באַאַמטע, וואָס גבריאל חיימאָוויטש האָט גאַנץ גוט געוואוסט אויסצונוצן פאַר זיינע געשעפטן.

אין דער אומגעבונג האָט ער זיך אויך באַקענט מיט זיין שפּעטערדיגער פרוי, נאַטאַליאַ אָסיפּאָוונאַ זאַרוכין. דער נאָמען איז געווען אַ פאַרשטעלטער, און שפּעטער, דורך איר פאָטער אַ צוגעגעבענער. איר פאָטער איז געווען אַ באַקאַנטער דאָקטאָר אין פעטערבורג, פון יידישער אָפּשטאַמונג. יאָ, געשמדט, צי נישט געשמדט, דאָס האָט מען נישט געוואוסט. אין שטוב האָט זיך געפירט, ווי אין אַלע פעטערבורגער הייזער — קריסטלעך, פּראַוואָסלאַוונע. אַן איקאָנע אונטער אַ רויט לעמפּל, אין ווינקל,ביים דאָקטאָר אין קאַבינעט, אין עס-צימער, אין סאַלאָן. איר מוטער האָט איינגאַנצן אויסגעזען, ווי אַ קריסטין. דער

פּאָטער — נישט. די יידישע נאָז, דער הויכער שטערן און די אויגן, און אַ ים קנייטשן האָבן אַרויסגעקוקט פון די צוויי גרויסע באַקן-בערד. זאַרוכינס הויז האָט געשמט פאַר אַן אַריס-טאָקראַטישעס. גבריאל חיימאָוויטשן האָט אימפּאָנירט דער פּעטער-בורגער לאַקיי מיט די ווייסע הענטשקעס, וואָס האָט דערלאַנגט צום טיש. גבריאלן האָט אימפּאָנירט די „אַלעקסאַנדראָווסקע" אַמפּיר-מעבל, מיט וועלכע די וואוינונג פון דאָקטאָר איז געווען אָנגעפילט. די ברייט-בייכיגע שראַנקען און די שווערע בראָנזן-באַקלאַפּטע קאָמאָדן, און די גרויסע לאַנגע, אומהיימלעכע טישן. גבריאל חיימאָוויטשן האָט אימפּאָנירט דאָס, וואָס אַלע זאָגן זיך „איר" אין דעם הויז. אַפילו די טאָכטער „דוצט" נישט איר מאַמען, און די מאַמע „דוצט" נישט דעם פאָטער. נאָר דעם שטאַרקסטן איינדרוק האָט אויף אים געמאַכט דער ווייסער אַלבאַסטער האַלז, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון נאַטאַ-שעס „דעקאָלט", מיט בלויע אָדערן דורכגעצויגן, אויף וועלכן עס האָט אויף אַ שמאָל סאַמעטן בענדל געהאָנגען אַ מעדאַליאָג-טשיק מיט געהיימע האָר, און אַ פאָטאָגראַפיע פון עמיצן. דאָס האָט אַזוי גרויסאַרטיג אויסגעקוקט אין גבריאלס אויגן, אַז ער האָט עס קיינמאָל נישט פאַרגעסן.

אַריינגעפירט אין דעם הויז אַריין האָט אים אַ קוזין פון דאָקטאָר, וואָס איז געווען גבריאלס אַ גוטער פריינט און באַ-לאַנגט צו איין קרייז. און דאָקטאָר זאַרוכין, וועלכער איז גע-ווען אַ פאָטער פון פינף טעכטער, פון וועלכע נאַטאַשאַ איז געווען די דריטע, האָט, גבריאלן, ווי יעדן יונגענמאַן, זייער גוט צוגענומען.

גבריאל האָט נישט געוואוסט, צי ער וועט זיך יאָ באַ-דאַרפן שמדן, צי נישט, ווען ער וועט בעטן די האַנט פון נאַטאַשאַן (יעדנפאַלס, איז דאָס אויך געווען אַ שטיקל אַטראַקציע). אויסגעלאָזט האָט זיך, אַז ער האָט זיך נישט באַדאַרפט שמדן. פאַרקערט, דאָס, וואָס גבריאל איז אַ ייד און ער קומט פון יידישן תחום, וואו די יידישע מנהגים ווערן נאָך אָפּגעהיט, האָט אים געמאַכט גאַר סקאַצל-קומענדיג, וואָרים דאָקטאָר

זאַרוכין, כאָטש ער איז געווען אינגאַנצן שוין אַסימילירט, אינגאַנצן געלעבט אַ פעטערבורגער פּראַוואָסלאַווענעם לעבן, און קיין זאַך האָט אים נישט צוגעבונדן צו יידן, איז עפּעס צוליב אַן אומבאַוואוסטער סיבה נישט אַריבערגעגאַנגען דעם לעצטן שריט.

צום פּאָטערס טויט איז גבריאל אַהיימגעקומען אין דער ליטווישער שטאָדט (ער האָט שוין דאַמאָלסט געהאַט אַוועקגעוואָרפן דעם אוניווערסיטעט און געקליידט זיך ציוויל), און מיט זיינע צוויי יאָר פעטערבורגער לעבן, וואָס ער האָט געהאַט הינטער זיך, איז ער אַזוי פאַרענדערט געוואָרן, אַז קיינער האָט אים נישט דערקענט. ער האָט שוין דאַן געטראָגן זיין יונגע בלאָנדע באָרד פאַרקאָמט אין צוויי שפּיצן, ווי עס איז דאַמאָלסט געווען די מאָדע אין פעטערבורג, נאָכן ענגלישן סטיל, אַ גאָלדענע קייט איבער אַ סאַמעטענער וועסט, ברייטע הויזן און אַ שוואַרצן סורדוט – אַן עכטער טיפּ „פּרינץ אַלבערט”, מיט אַ רויז אין לאַץ, און אַ קליינעם שטייפן „דערבי”-הוט, האָט ער געצויגן די אויפמערקזאַמקייט אויף זיך פון דער גאַנצער שטאָט, אַלס פעטערבורגער פּראַנט. מיט זיין קאָרעקטן גרויס-שטאָטישן רוסיש, מיט זיינע אַסימילירטע מאַניערן, איז ער געוואָרן אַן אָנגעזעענער גאַסט נישט נאָר בלויז אין רייכע יידישער הייזער (פון וועלכע ער האָט זיך, אגב, געהאַלטן פון דער ווייטנס), נאָר אויך אין קריסטלעכע הייזער, אין די אָפיציעלע באַאַמטן-קרייזן.

דאָס איז געווען זיין אויפטו אַריינצוגעבן אַן אָנבאָט צו דער פאַרוואַלטונג פון באַן-מיניסטעריום וועגן צושטעלן „שוועלן”, פאַר דער אייזנבאַן-ליניע פון די פּוסטינער וועלדער. די פּוסטינער וועלדער, וועלכע זענען געלעגן אין תּחום פון דער נייער באַן-ליניע, האָבן געקאָנט צושטעלן „שוועלן” פאַר אַ פיל בידעריגערן פּרייז, ווי אַנדערע קאָנקורענטן. זיין באַקאַנטשאַפט אין די רעגירונגס-קרייזן, זיין ברייטע האַנט, זיין געזעלשאַפטלעך נאַכט-לעבן, ביים קאָרטן-טיש, אין בודוארן פון צווייפעלהאַפטע שיינע פרויען, האָט פיל געהאָלפן, אַז זיין אָנבאָט

זאָל אָנגענומען ווערן. און מיט איינמאָל איז די פירמע „ברי-דער מירקין" געוואָרן באַקאַנט אין די רעגירונגס-ספערן. עס איז געווען דאָס ערשטע גרויסע געשעפט, וואָס ער האָט גע-מאַכט מיט דעם באַן-מיניסטעריום.

ער האָט אָבער באַלד איינגעזען, אַז אין שותפות מיטן ברודער וועט ער נישט ווייט קומען. ער האָט שוין מער נישט געקאָנט איינזיצן אין דעם יידישן תחום, נישט געקאָנט פאַר-ליידן די בלאָטעס, די יידן, און ער האָט מיט זיי גאָרנישט געוואָלט האָבן צו טון. עס האָט אים געצויגן צו דער גרויסער וועלט. האָט ער מיט איין קלאַפּ — מיט דער גרויסציגלעכקייט, וואָס איז געווען אַזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר אים — ליקווידירט דעם פאָטערס געשעפטן אין תחום, איבערגעלאָזט דעם ברודער אַלע הייזער, אַלע משכנות און אַלע חובות ביי די פריצים און פירשטן, און פאַר זיך גענומען „פּוסטינע" מיט דעם רעגירונגס-קאָנטראַקט און ער איז אַוועק צוריק קיין פּעטערבורג, וואו עס האָט שוין געוואַרט אויף אים נאַטאַשאַ מיט דעם אַלבאַסטער האַלז, און מיט דעם שוואַרצן שלייפל, אויף וועלכן עס הענגט דער מיסטישער מעדאַליאָנטשיק.

עס איז דאַמאָלסט געווען די צייט, ווען די רעגירונג האָט אָנגעהויבן צו פאַרווירקלעכן דעם גיגאַנטישן פּלאַן פון דער סיבירער אייזנבאַן. מיט איינמאָל, פון איינציגע פּונקטן, וואָס ליגן איבער דעם אומענדלעכן ווייטן מהלך פון מאָסקווע ביז וולאַדיוואָסטאָק, האָט מען זיך גענומען בויען די באַן. ווי אַ לייב דערשמעקט אין וואַלד, וואו עס געפינט זיך זיין שפּייז, אַזוי האָט גבריאל דערשמעקט די גרויסע, קאָלאָסאַלע אונטער-נעמונגען, וואָס לאָזן זיך מאַכן אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אייזנבאַן-פּלאַן. ער האָט באַשאַפן אין צענטער אַ קאָנסאָרציום, צונויפגעפירט גרויסע יידישע קאַפּיטאַליסטן מיט הויכע רעגי-רונגס-באַאַמטע, אַריינגעצויגן אַ פּאָר שיינענדיגע נעמען פון גרויספירשטן, און מען האָט זיך אַוועקגעלאָזט קיין צענטראַל-רוסלאַנד, קיין סיביר, אויפגעקויפט מדינות-ווייטע שטרעקעס

וועלדער, דורך וועלכע די צוקינפטיגע באַן וועט דורכגיין. און די הויכע באַאַמטע און גרויספירשטן האָבן שוין געזען, אַז דאָס באַן-מיניסטעריום זאָלן קויפן „שוועלן״ פאַר דער אומדערהערטער שינען-לענג פון דער סיבירער באַן פון דעם קאָנסאָרציום, פאַר אַ פרייז, וואָס ער אַליין איז געווען ביכולת צו דיקטירן אין גאַנץ רוסלאַנד.

עס איז געווען נאָך דער חתונה מיט נאַטאַליען, ווען זיינע געשעפטן האָבן אים געוואָרפן פון איין שטאָט אין רוסלאַנד צו דער אַנדערער. ער האָט זיך שטענדיג געמוזט געפינען אינמיטן פון בוי-טעטיקייט, און ער האָט איבערגע-פירט זיין הויז פון פעטערבורג אין די טיפענישן פון צענטראַל רוסלאַנד.

זיין ווייב איז אָבער געווען אַ שוואַכע, אַ לאַנגזאַמע, אַ פוילערקע. זי האָט געהאַט אין דעם מאַרך פון אירע ביינער די פייכטע ראָסע, וואָס שטייגט אויף פון די פעטערבורגער קאַנאַלן, צווישן וועלכע זי האָט זיך דערצויגן. זי האָט נישט געקאָנט מיטשפרייזן מיט אים. דאָרט, וואו ער האָט געמאַכט צען טריט, האָט זי געקאָנט קוים איין טריט מאַכן. זי איז באַלד מיד געוואָרן פון איבערגעשפאַנטקייט, וואָס זיין ענערגיע, זיין טעטיקייט האָט אָנגעוואָרפן אויף איר. קוים האָט מען אַ הויז געהאַט איינגעפונדעוועט אין אַ שטאָט, האָט מען עס באַלד געמוזט איבערפירן אין אַ צווייטער שטאָט — און דאַן איז געקומען דאָס קינדלען...

מיידלעך זענען געקומען, דריי מיידלעך, איינע נאָך דער אַנדערער, און קיינע פון זיי האָט זיך נישט געהאַלטן, ביז עס איז געבוירן געוואָרן זאַכאַרי. די קינדער האָט זי געבוירן איבער דעם וועג פון מאָסקווע ביז יעקאַטערינענבורג — אין יעדער שטאָט. אַן אַנדער קינד.

ביז צו זאַכאַריס געבורט האָט זיך גבריאל אַרומגעטראָגן מיט ערנסטע ישבות אינגאַנצן איבערצוגיין צו יענער רעליגיע, וועמעס מנהגים ער האָט סיי-ווי-סיי געהאַלטן.

אייגנטלעך, האָט אים גאָרנישט אָפּגעשיידט פון אַלע זיינע פריינט. נישט נאָר האָט מען אין שטוב געפּראַוועט אַלע פּראַוואָסלאַווע יום־טובים, — אַפילו אין צערקווע פלעגט מען אויך פון צייט צו צייט גיין, צוליב אָנהאַלטן סאָציאַלע באַציאונגען. אַלע באַקאַנטע, פריינט, געשעפטס־פאַרבינדעטע, אָנגעשטעלטע, אַלע האָבן באַלאַנגט צו דער צערקווע, און אַז עס איז געקומען אַ ספּעציעלער טאָג, אַ נאַציאָנאַלער יום־טוב, אַ צאַרישער יום־טוב האָט מען זיך געמוזט ווייזן. כאָטש אַלע האָבן געוואוסט, אַז זאַכאַרי באַלאַנגט נאָך אויפן פּאַפּיר צו אַן אַנדערער רעליגיע, האָט מען אים דאָך מוחל געווען. ערשטנס, האָט זיך אין דעם אָרט, וואו ער האָט געוואוינט - אין צענטראַל־רוסלאַנד — קיין שום באַזונדערע שנאה צו יידן נישט געפילט, קיין שפור פון אַנטאַגאָניזם; צווייטנס, איז ער מיט זיינע מנהגים און זיין לעבן געווען אַזוי גלייך מיט זיי, אַז מען האָט גאָרנישט באַמערקט קיין שום אונטערשייד, און זיינע מערסטע באַקאַנטע האָבן טאַקע נישט געוואוסט, אַז זאַכאַרי חיימאָוויטש באַלאָנגט צו אַן אַנדערער רעליגיע. נאָר זיין יידישער פּאַספּאָרט און יידישער נאָמען האָט אים געשטערט אין זיינע האַנדלס־באַציאונגען אין די רעגירונגס־קרייזן. ער האָט נישט געזען קיין שום אורזאַך, פאַרוואָס ער זאָל נישט מאַכן דעם שריט — איינגאַנצן איבערגיין צו די, וועמעס לעבן ער האָט סיי־ווי־סיי געלעבט.

נאָר די רעאַקציע האָט שוין געהאַלטן אין איר בליאונג — די צייטן פון פּאָביעדאַנאָסצעוו, ביי אַלעקסאַנדער דעם דריטן, און אַפילו די האָפנונגען, וואָס מען האָט געלייגט אויפן נייעם צאַר, נאָך אַלעקסאַנדערס טויט, האָבן זיך אויך נישט פאַרווירקלעכט. פּאָביעדאַנאָסצעוו האָט געהערשט ביי ניקאָלייען, פּונקט אַזוי ווי ביי אַלעקסאַנדערן. אין מירקין'ען האָט זיך דאַמאָלסט דערוועקט (אַזוי ווי אין פילע פון זיין גלייכן) אַ שטילער פּראָטעסט, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט דערין, וואָס ער וועט ווייטער להכעיס אָנהאַלטן זיין רעליגיע. עס האָט אויסגעוויזן ווי אַ פּחדנות, דווקא איצט איבערצוגיין צו זיי אָן אַ

אורזאַך. ער האָט עס אָפּגעלייגט אויף דער צייט, ווען ביי אים וועט אַ זון געבוירן ווערן, וועט ער דעם זון אַריינבּרענגען אין יענעם גלויבן, כדי ער זאָל נישט באַדאַרפן אָן אַ פּאַרוואָס און אַ פאַרוואָס לײַדן איבער זיין יידישקייט. דאָס וועט זיין נאַטירלעך. אָבער ווען עס איז געקומען דערצו, איז שוין די שנאה צו יידן מצד די רעגירונגס-קרייזן געווען אַזוי פאַרביטערט, אַז עס האָט זיך זאַכאַרין דערוועקט אַ קאַפּריז דווקא נישט — דערפאַר, ווייל איר ווילט, און ער האָט זיך דערפון אָפּגעהאַלטן פאַר אַ געוויסער צייט, ביז די רעאַקציע וועט אַ ביסל אויפהערן, און ער וועט עס קאָנען טון מיט אַ רואיגערן געוויסן.

קיין אַנדער לעבן, קיין אַנדערע מנהגים, קיין אַנדערע יום-טובים האָט ער דעם זון סיי-ווי-סיי נישט געהאַט צו געבן און אים נישט געקאָנט געבן אויסער די, וועלכער האָט נישט געוואָלט אָפּיציעל אָננעמען „אויפן פּאַפּיר", נאָר גענאָסן פון זיי ווי געגנבעטערהייט... איז דער זון אויפגעוואַקסן אינגאַנצן אין אַ רוסישער אַטמאָספערע, אינגאַנצן אַזוי ווי אַ קינד פון זיינע שכנים. עס האָט אים מיט קיין זאַך נישט אָפּגעשיידט. ווי זיין שכנס ייִנגל, האָט אויך זאַכאַרי פאַרן שלאָפן גיין געצלמט זיך פאַר דער איקאָנע, וואָס איז געהאָנגען אין זיין קינדער-צימער, און געפרייט זיך מיט דער „יאָלקע", אָדער מיט די אָפּגעפאַרבטע אייער פון פסח, אָדער געוואַרט מיט אומגעדולד אויפן יום-טוב פון טובלען דעם הייליגן בילד אין אויפגעהאַקטן אייז... ביז צו צוועלף יאָר האָט ער גאָר אינגאַנצן נישט געוואוסט, אַז ער באַלאַנגט צו אַן אַנדערער ראַסע, צו אַן אַנדער פאָלק — צו אַן אַנדערער אמונה. חברים אין שול, אין גאָרטן, האָבן אים אויפגענומען ווי איינעם פון זיי, און נישט געוואוסט, אַז עס שיידט אים עפּעס אָפּ פון זיי.

ווען זאַכאַרי איז שוין געווען גענוג אויסגעוואַקסן אַריינצוקומען אין גימנאַזיע, האָט זיין מוטער פלוצלינג פאַרלאָזט די היים און איז אַוועק אין אויסלאַנד.

מען האָט אים געזאָגט, אַז די מוטער איז קראַנק און מוז זיך היילן. יעדנפאַלס, איז דער קליינער זאַכאַרי איבער־געבליבן אַליין אין דעם גרויסן הויז — דאָרט ווייט אין טיפן רוסלאַנד. זיין מוטער האָט ער שוין מער נישט געזען.

קאפיטל 7

זאכאריס קינדהייט

דער פאָטער איז געווען שטענדיג אין וועג צווישן פעטערבורג און יעקאַטערינענבורג. איז דער קליינער זאכאַרי מיט זיין קאָ־רעפעטיטאָר, סטעפאַן איוואַנאָוויטש (אַן עלטערער רוסישער לערער פון אַ גימנאַזיע, וואָס איז עפּעס צוליב אַ זינד אָפּגעזאָגט געוואָרן פון זיין שטעל), מאַריאַ איוואַנאָווגאַ, די הויפּט-אויפזעערין, און די דינערשאַפט, וואָס איז באַשטאַנען פון אַ קעכין, אַ שטוב-מיידל און אַ לאָקיי — געווען די איינציגע איינוואוינער פון גרויסן הויז אין יעקאַטערינענבורג. דער מאַמעס צימער אויפן ערשטן שטאָק איז געווען פאַרמאַכט, נאָר דער גרויסער זאַל, אין וועלכן עס זענען געשטאַנען די רייכע אומגעלומפּערטע מעבל מיט די פּיל בראָנזן, וואָס מען האָט געבראַכט פון פּעטערבורג, איז געווען אָפן, כאָטש עס האָט אים קיינער נישט באַנוצט. אויך דאָס ברייטע פיר-פענסטערדיגע עס-צימער מיט די פיר-און-צוואָנציג לעדערנע שטולן און גרויסן אומהיימלעכן טיש, איז אויך געווען אָפן. און דעם פאָטערס קאַבינעט מיט דעם אומענדלעכן שרייבטיש און שווערן מאַסיוון בראָנזענעם טינט-פאַס מיט די צוויי לאָקאָמיטיוו-מאָדעלן, וואָס זענען געשטאַנען אויפן טיש אַלס פּאַפּיר-באַשווערער, מיט די גרויסע פאָטאָגראַפיעס אין פאַרגיל-

דעטע ראַמען פון געגעראַלן און הויכע באַאַמטע, איז אויך גע-שטאַנען אָפן. דאָס דינסט-מיידל מיטן לאָקיי האָבן יעדן טאָג געריימט, גערייניגט די שווערע פערסישע דיוואַנעס, געווישט דעם שטויב — כאָטש זייער זעלטן איז דאָרט ווער אַריינגע-קומען.

אין דער ערשטער צייט, ווען דער קליינער זאַכאַרי איז געבליבן אַליין, האָט ער זייער געבענקט נאָך זיין מוטער. ער האָט זיך געשעמט אַרויסצואווייזן די שוואַכקייט, געוואוסט שוין, אַז עס איז נישט שיין פאַר אַ יינגל, אַ גימנאַזיסט, צו זיין אַזוי סענטימענטאַל. נאָר ווען קיינער האָט נישט באַמערקט: ווען סטעפאַן איוואַנאָוויטש איז געשלאָפן (סטעפאַן איוואַנאָוויטש, וועלכער האָט נישט פיינט געהאַט דעם ביטערן טראָפּן, האָט זייער ליב געהאַט צו שלאָפן, און ווי עס האָט זיך נאָר גע-מאַכט אַ געלעגנהייט, האָט ער עס אויסגענוצט פאַר זיין שוואַכ-קייט), האָט זיך דער קליינער זאַכאַרי אַרויפגעכאַפּט אויפן צווייטן שטאָק, אין זאַל אַריין, וואו עס איז געשטאַנען אויף אַ באַשטאַנד, נישט ווייט פון קוימען, דער מאַמעשקעס גרויסע פאָטאָגראַפיע אין אַ גילדענער ראַם, און געגלעט מיטן הענטל איבערן גלאָז אויפן אָרט פון מאַמעשקעס לעכגלעכן פנים מיט די לענגלעכע באַקן און גערעדט דערצו ווי צו אַ לעבעדיגן נפש:

— מאַמעשקע טייערע, איך האָט דיך ליב, איך האָב דיך ליב.

ער פלעגט צושטעלן זיין נעזל צום קאַלטן גלאָז, אויפן אָרט פון מאַמעשקעס ווייסן לאַנגן האַלז, און קושן דאָס גלאָז, וואָס איז קאַלט געווען פון דעם, וואָס מען האָט אין זאַל ווייניג געהייצט — און ברומען פאַר זיך:

— מאַמעשקע טייערע, איך האָב דיך ליב, איך האָב דיך ליב.

מאַמעשקע האָט געטראָגן אויף דער פאָטאָגראַפיע אין דער גאָלדענער ראַם — אַזוי ווי אין לעבן ביים אויפנעמען געסט — דאָס בלויע זיידענע קלייד מיט דעם ברייטן פאַל-

דעוודיגן און האַלב-קרינאָלינענדיגן הינטן, אויפגעהויבן דורך אַ קישנדל, פאַרקנעפּלט ביז צום לעצטן קנעפּל אין טיפן האַלז אַריין, אַ ווייסער שפּיצן-שלייער, פאַרוואָרפן לייכט איבער די אָרעמס, און אַ פעכער אין דער האַנט. די האָר פאַרקאַמט הויך אין אַ קאָקס, מיט קעמלעך באַזעצט, און איבערן גלאַטיגן שטערן האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אַ חנעוודיג גזשיוועלע, ווי עס וואָלט גע-ווען צוגעקלעפּט. שעהן-לאַנג האָט דער קליינער זאַכאַרי גע-קאָנט שטיין פאַר דער פאָטאָגראַפיע און איינקוקן זיך אין מאַמעשקעס פּנים, טיף אין די ווייסלען פון די בלויע אויגן. מאַמעשקעס אויגן האָבן גאָרנישט אויף אים געוואָלט רוען, זיי האָבן שטענדיג ערגעץ-וואו געבליקט אָן אַ זייט, צום פענס-טער אַרויס. מאַמעשקעס אויגן זענע געווען אַזעלכע זיסע און אַזעלכע צוציענדיגע, אַז דער קליינער זאַכאַרי פלעגט צופּאַלן אויסקושן דורכן גלאָז מאַמעשקעס אויגן, מאַמעשקעס גלייכע, לאַנגע נאָז, מאַמעשקעס ליפּן. אָדער איינגראָבן זיין פּנים אין דעם ווייכן הויכן האַלז.

אַלץ האָט ער ליב געהאַט אין מאַמעשקען: די ווייסע רויזן, וואָס מאַמעשקע האָט געטראָגן אויף דער ברוסט, דעם פעכער, דעם ווייסן שפּיצן-שאַל. ער האָט דערפילט נאָך איצט, דורכן גלאָז פון דער פאָטאָגראַפיע אַרויס, דעם ספּעציפישן אָנגענעמען, וואַרימען פאַרפיומען-געשמאַק פון מאַמעשקעס קליי-דער, צוזאַמען מיט נאַפטאַלין, וואָס מען האַלט אין שראַנק, כדי די קליידער אָפּצוהיטן פון מאָלן זומער-צייט... עס פלעגט אים באַפאַלן אַ גלוסטונג צו וואַרפן זיך אויף דער פאָטאָגראַפ-יע און אויסקושן יעדעס שטיקל פון מאַמעשקעס קליידונג, וואָס ער האָט עס קיינמאָל נישט געקאָנט טון אין דערווירקלעכקייט, אין לעבן.

אין לעבן פלעגט מאַמעשקע אים תמיד אָפּשרעקן און פאַרשעמען, ווען ער האָט אַרויסגעוויזן אַ קינדערשע שוואַכקייט און זיך טוליען צו איר.

— דו ביסט שוין אַ דערוואַקסן יינגל, ביסט שוין אין

גימנאַזיע, טראָגסט שוין אַ מונדיר. נישט שיין פאַר דיר אַזעל-
כע קינדערשע שטיק. אָדער גאָר שרעקן מיטן טאַטן:

— וואָס וועט זיין, זאַכאַרי, אַז פּאַפּאַ וועט געוואויר
ווערן, ווי קינדיש דו ביסט נאָך?!

און פאַר פּאַפּעשקען האָט זאַכאַרי מער מורא געהאַט
ווי פאַרן געלן לערער פון אַריטמעטיק, און ווי פאַרן שוואַרצן
מלאך מיט דער שווערד אין דער האַנט אויף דער הייליגער
איקאָנע.

אָבער וואָס האָט ער געוואָלט טון, אַז ער האָט דאָך
ליב מאַמעשקעס הענט, מיט אירע פינגער זיך שפּילן, אָדער
צו שטיין נאָענט צו אירע קני, צו שמעקן די וואַרימקייט פון
אירע פּאַרפיומען, אָדער צו גלעטן כאָטש דעם פעכער אירן,
אָדער צו שפּילן זיך מיט די פרענדזלען פון איר שאַרף.

איז דאָס, וואָס ער האָט נישט געקאָנט טון אין דער
ווירקלעכקייט אַמאָל אויף מאַמעשקעס רעאַלן פּנים, האָט ער
געטון אין דער שטיל, באַהאַלטענערהייט, ווען ער האָט אָנגע-
טראָפן מאַמעשקעס אַ קלייד. אַפילו מאַמעשקעס אַ שיכעלע,
פלעגט ער צודריקן צו זיין האַרץ און קושן עס:

— מאַמעשקע טייערע, איך האָב דיר ליב, איך האָב
דיך ליב...

די ערשטע צייט, ווען ער איז איבערגעבליבן אַליין אָן
דער מוטער, איז דער יינגל קראַנק געוואָרן. ער האָט געקראָגן
גרויסע וואַרימקייט. עס האָט גענומען אַ געוויסע צייט, ביז ער
האָט זיך דורכגעבראָכן דאָס בלייבן אַליין. עס איז אים אָנ-
געקומען אַזוי שווער, ווי עס קומט אָן שווער אַ קינד אָפּצו-
געוואוינען פון דער ברוסט... דערנאָך, אַז ער האָט מיט דער
הילף פון זיין ווילן און כאַראַקטער געבראַכט איבער זיך צו
בלייבן אָן דער מוטער, האָט ער שוין איצט זיין ליבע צו
דער מוטער אויסגעגאָסן אומגעשטערט אויף אירע פאָטאָגראַפיעס
און קליידער-שטיקער.

די ליבע צו זיין מוטער האָט ביי דעם קליינעם זאַכאַרי
איבערגעלאָזט אָן אייביגן שטריך; זי האָט באַאיינפלוסט זיינע

באַציאונגען צו פרויען. אַ לאַנגע צייט, ביז זאַכאַרי איז שוין געווען אַ דערוואַקסענער יינגל, און אַפילו נאָך אין הייגטיגער צייט, ווען עס איז אים באַזונדערס טרויעריג, קאָן זאַכאַרי נישט אַנדערש איינשלאָפן אויף זיין געלעגער, סיידן ער מוז זיך פאָרשטעלן אין זיין אילוזיע, אַז ער נורעט איין זיין פנים אין זיין מוטערס ווייכן וואַרימען האַלז. ער דערפילט דעם מוטער־פאַרפיום, וואָס דרינגט אַרויס פון איר גאַנצן לייב, און עס קומט איבער אים אַ געאיידעלטע און געלייטערטע צניעותקייט, אַ נישט־וועלטיגע גוטסקייט, וואָס נאָר ריינע מוטער־ליבע קאָן געבן... ער ווערט אַ הילפלאָז קינד צוריק, ער גיט זיך אינ־גאַנצן איבער אין דער זיכערקייט, אין דער באַשירעמקייט פון דער מוטערס אָרעמס. די באַציאונג צו זיין מוטער האָט ווייטער געווירקט אויף אים און קאָנטראָלירט זיינע מיינונגען וועגן פרויען איבערהויפט. ער קאָן זיך ביזן היינטיגן טאָג נישט צורירן צו אַ פרוי, נאָר מיט די ריינסטע און נאָבלסטע געפילן. אין יעדער פרוי, אַפילו אין די אויסגעלאַסנסטע, אין די פּראָס־טיטואירנדיגע (מיט וועלכע זיין שפּעטערדיג־סטודענטן־לעבן האָט אים זעלבסטפאַרשטענדיג, צוזאַמענגעבראַכט) זעט ער אַ סימבאָל פון זיין מוטער און זיין קינדער־ליבע צו איר... זי ווערט געריייניגט דורך זיין מוטערס ווייסן זיידענעם שאַרף; עס טראָגט זיך פון איר דער מוטערלעכער מילך־פאַרפיום, וואָס ער פלעגט דערפילן, ווען ער איז אַ קינד געווען... זי שטייט אויף אַ העכערן שטאַנד, אַרומגעהילט אין אַ וואָלקן פון מוטער־גלאָרי.

ווען ער איז עלטער געוואָרן, האָט דאָס מוטער־משוגעת אַביסל אויפגעהערט. דאָס פלאַטערן נאָך אירע בריוו האָט שוין אָפּגעלאָזן. ער זיצט שוין נישט גאַנצע אָוונטן ביים פּיאַנאָ, אַקאָמפּאַנירנדיג צו זיין מוטער ליבע־פערזן, וועלכע ער שיקט קיינמאָל נישט אָפּ (ווייל ער שעמט זיך פאַר איר מיט זיינע געפילן), ווי ער איז עס געוואוינט געווען צו טון די ערשטע צייט. איר אָרט הייבן אָן צו פאַרנעמען „באַרישנעס", שוועס־טער פון חברים, פּענסיאָנערקעס, מיט וועלכע מען טרעפט

זיך אין שטאָט-גאָרטן ביי מוזיק אָדער ביי אַ טאַנץ אויף אַן אָוונט, אָדער מען קוקט זיך דורך דורך די גראַטעס פון טעאַ-טער-לאָזשע. און זייער פיל פון זיין מוטערס אָרט האָט פאַר-נומען ביים יונגן זאַכאַרין זיין אַם, מאַריאַ איוואַנאָוונאַ.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, כאָטש מען האָט זי גערופן אויפן פאָטערס נאָמען, ווי עס פירט זיך אין רוסלאַנד צו באַצייכענען מיט דעם טיטל נאָר דעם אויסדערוויילטן קלאַס, די שטוב-מענטשן, אָבער קיינמאָל נישט די קיך-מענטשן (אַזוי ווי מען וואָלט נישט געוואָלט פאַרגינען דעם כּבוד דעם פראָסטן פאָלק צוצוגעבן, אַז זיי קומען אויך אַרויס פון אַ פאָטער), — איז געווען אַן איינפאַכע פאָלקס-פרוי, וואָס האָט געקענט קוים לעזן און דאָס האָט זי זיך אויך אויסגעלערנט ביי די מירקינס אין שטוב, און צייט זי האָט זיך אויסגעלערנט די רוסישע עברי, האָט מען זי מכבד געווען מיטן פאָטערס נאָמען און דערהויבן זי פאַר דער שטוב-אויפזעערין. די פרוי, פראָסט, איינפאַך, האָט פאַרמאָגט אַן אינערלעכע אינטעליגענץ צום באַ-וואונדערן. אויפן וואונק האָט זי פאַרשטאַנען איר בעל-הביתטע, און האָט געקאָנט אויספילן דעם וואונש פון איר מאַדאַם, איי-דער ער איז נאָך רעכט צו יענער באַוואוסט געוואָרן. זי איז אַריינגעקומען צו די מירקינס אין שטוב ביי זאַכאַריס געבורט, רעקאָמענדירט דורך אַ באַפריינדעטע פאַמיליע אַלס געזונטע מילך-רייכע אַם, און איז שוין איבערגעבליבן ביי די מירקינס אין שטוב נאָכדעם, ווי זי האָט אָבגעוואוינט דאָס קינד, צו-ערשט אַלס איינפאַכע צוהעלפערין. נאָר זי האָט זיך באַלד מיט איר אינטעליגענץ, מיט איר אינטערעס פאַר אַלעם, וואָס קומט פאָר אין שטוב, מיט איר איבערגעגעבנהייט, לחלוטין אַן אייגנ ליבע, — נישט בלויז געקויפט די הערצער פון אירע בעלי-הבתים, נאָר מען קאָן זאָגן, אָן צו וויסן, אָן צו באַמערקן ווי אַזוי דאָס איז געקומען, איז מאַריאַ איוואַנאָוונאַ געוואָרן זייער אַ וויכטיגער מיטגליד פון דער משפחה. זי האָט זיך פשוט עס אַליין געמאַכט. די בעל-הביתטע פון דעם הויז איז קיינמאָל נישט געווען קיין געזונטע און איז דעם ערשטן האַלבן טאָג

געוועזן פאַרנומען מיט זיך אַליין, מיט איר אייגענעם קערפּער, און דעם צווייטן האַלבן טאָג – מיט געזעלשאַפטלעכע פונקציעס, האָט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ אַליין גענומען די שליסל אין האַנט אַריין, כאָטש עס האָט איר קיינער נישט געגעבן.

צום קליינעם זאַכאַרין איז זי געווען מער ווי אַן אַם, מער ווי אַ מוטער. אַ שטיק צייט נאָכדעם, ווי זי האָט אים געהאַט אָפּגעוואוינט, האָט ער אַנדערש נישט געקאָנט איינשלאָפן, סיידן זי האָט געמוזט קניען ביי זיין בעט און איינוויגן אים צום שלאָף אין אירע שטאַרקע אָרעמס (געווען אַ גרויסער „פּיעשטשאָך" דער קליינער זאַכאַרי). אַפילו ווען ער איז עלטער געוואָרן און איז שוין געגאַנגען אין גימנאַזיע, האָט זי נאָך געהאַט אויף אים אַ גרויסן איינפלוס. זי איז געווען די איינציגע, וואָס האָט אים געקאָנט מאַכן עסן אַ געקעכטס, וואָס ער האָט נישט גערן געהאַט און וואָס לויט דעם הויז-דאָקטאָרס רעקאָמענדאַציע, איז עס געווען נויטיג פאַר זייז וואָג און געזונט. זי האָט אים געקאָנט מאַכן טרינקען „טראַן", צו גיין שלאָפן צו דער צייט, צו נעמען זיך צו לעקציעס, צו פאָלגן זיין דערציער סטעפּאַן איוואַנאָוויטש. דידאָזיגע ווירקונג האָט זי געהאַט אויף דעם יינגל מיט איר איינפאַכן פיזישן כּוח. זי איז געווען שטאַרק, גרויס און מעכטיג, מיט אַ פּאָר ווייכע ווייסע אָרעמס, וואָס האָבן זיך אַרויסגעהויבן פון איר ווייסן סטאַניק, מיט שטאַרקע, אַרויסהייבנדיגע, אַנטוויקלטע ברוסטן, ראָס זענען שטענדיג געווען צוזאַמענגעפּרעסט אין איר געשנורעוועטן קאַפטאַן. (אַ שיינע געווען די מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, אַ גלאַטינקע, אַ פולע און איז שטענדיג געגאַנגען ציכטיג אָנגעטון: אין אַ שוואַרץ קלייד, אַ ווייסן קאַפּטאַן, אַ ווייסן שירץ און אַ קאָלירט פויעריש טיכל אויף די פּלייצעס). און ווען מען האָט באַדאַרפט, און אַז עס איז נויטיג געווען, האָט זי פשוט גענומען דעם גימנאַזיסט אין אירע שטאַרקע אָרעמס אַריין און איינגעטיילט אים פּעטש אויף זיין אָפיציעלן גימנאַזיסטן-מונדיר...

פאַר איר האָבן אַלע מורא געהאַט אין שטוב. די דינער-

שאַפט, דער „דערציער", דער שטענדיג שלאָפנדיגער סטע-פאַן איוואַנאָוויטש, די קינדער, און ווער ווייסט, צי די שוואַכע מאַדאַם אויבן אין דער הויך אין איר ווייסן מיט פילע וואַ-רימע טעפּיכער באַלייגטן שלאָף-צימער, האָט אויך נישט געצי-טערט פאַר איר, פאַר איר באַפעלערישער שטימע, פאַר איר פעסטן גאַנג, פאַר איר ענערגיע און מוט, וואָס האָט געשפּראָצט פון איר.

זי איז געווען די, וועלכע האָט זיך די ערשטע אויפגע-הויבן אין הויז, די לעצטע געלייגט זיך שלאָפן, נאָכדעם ווי זי האָט אַלצדינג געהאַט עקזאַמענירט, אויב אַלץ איז אין אָרד-נונג. זי האָט דיקטירט די מאכלים פאַר יעדן מאָלצייט, אונ-טער אירע שליסל האָט זי אַלץ געהאַט באַהאַלטן.

איר זויג-קינד, דעם קליינעם זאַכאַרי, האָט זי פּשוט פאַרגעטערט. ער איז געווען איר אָפּגאָט, איר לעבן, אָפּגערעדט דערפון, וואָס זי האָט אים אָפּגעהיט ווי אַן אויג אין קאָפּ. זי פלעגט שעהן-לאַנג אָפּשטיין הינטער זיין טיר און איינהערן זיך צו זיין אָטעם, צי ער שלאָפט רואיג, אויב עס פעלט אים גאָרנישט. אַז ער איז קראַנק געווען (ווען עס איז אים נאָר וואָס געווען), פלעגט זי נישט אָפּטרעטן פון זיין בעט אויף אַ מאָמענט, אין אירע אָרעמס איז ער איינגעשלאָפן. דאָרט האָט ער געפונען שוץ און ווערונג פון די שוואַרצע אַנגסטנדיגע אילוזיעס, וואָס יעדעס קינד ברענגט-מיט מיט זיך פון די אומבאַקאַנטע וועלטן, פון וועלכע עס קומט...

נאָר איר הערשאַפט איבער דעם קליינעם זאַכאַרי האָט זי אומגעטיילט געהאַט איבער אים, צייט ער איז איבערגעבליבן מיט איר אַליין אין דעם גרויסן הויז, נאָכדעם ווי זיין מוטער האָט זיך באַזעצט אין אויסלאַנד.

זי האָט אים דיקטירט וואָס אָנצוטון, אַן איר דערלויבניש האָט ער זיך נישט געוואַגט אַראָפּצונעמען אַ שטיק וואַרים מלבוש, האָט עס אים געמעגט זיין איבערדריסיג און שווער. זי האָט אים באַפוילן וואָס צו עסן. פאַר איר און צוליב איר האָט ער זיך נישט געוואַגט צו פאַרברענגען אַן איבריגע שעה

אויף דעם שטאַטישן גליטש, ביי אַ קאָלעגע, אָדער ביי דער מיליטער־מוזיק אין שטאַטישן גאָרטן. געמוזט זיך באַווייזן אינדערהיים פונקט צו דער אויסגעזעצטער צייט פון עסן, אָדער צו דער לעקציע. אַז נישט, האָט ער באַקומען צו הערן איר שטימע, און ווען איר שטימע האָט נישט געהאָלפן, האָט זי אויף באַנוצט אירע הענט.

עס איז נישט געווען די פיזישע מאַכט, נאָך אַלעם, וואָס האָט דאָס יינגל זאַכאַרי געמאַכט אַזוי אונטערטעניג צו דער באַצאָלטער הויז־האַלטערין פון זיין פאָטער. ס'איז געווען די איבערגעבענע מוטערלעכע ליבע, וואָס האָט אַרויסגעפלאָסן צו איר זויג־קינד פון דער גרויסער שטאַרקער אַם, וועלכע האָט דאָס קליינע יינגל געמאַכט אונטערטעניג צו איר. דער קליי־נער זאַכאַרי האָט נישט געקאָנט מעיז זיין איר מוטערלעכקייט, און די מוטערלעכקייט פון מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האָט געפלאָסן איבער אַלע ברעגן פון איר גרויס וועזן אַרויס. עס האָט אַרויס־געפלאָסן פון אירע ברייטע שטאַרקע אָרעמס, פון אירע אויגן, פון איר מויל. אין יעדן וואָרט אירן האָט ער דערהערט דעם מוטערלעכן ציטער, וואָס די פרוי טראָגט צו אים. אין יעדן בליק אירן האָט ער דערזען דעם מוטערלעכן פונק, וואָס טליעט זיך אין איר צו אים. אין די לאַנגע אומהיימלעכע קאַלטע ווינטער־נעכט פון צענטראַל־רוסלאַנד, ווען דער ווייסער שניי ציט איבער די וועלט און ווערט דעם מענטשנס־ערד — ווען דער פראָסט קומט אַרויס פון די סיבירישע וועלדער און רינגלט אַרום די שטאָט, ווי אַ סטאַדע אומהיימלעכע וועלף, — איז דער קליינער זאַכאַרי געלעגן אין זיין בעט, געפרואווט איינשלאָפן און נישט געקאָנט. זיין קליין לייב זוכט וואַרימ־קייט אונטער די פיל קאָלדרעס און דעקן. אין דער נאַכט ליגט ער מיט פאַרמאַכטע אויגן און פרואווט זיך פאַרשטעלן זיין מוטערס פנים און פיגור, וואָס איז איצט ערגעץ־וואו וויט, און עס געלינגט אים באין אופן נישט אַרויסצורופן זי אין זיין נאַכט־בילד. דענטסמאָל דערפילט שוין מאַריאַ איוואַנאָוונאַ (וועלכע שטייט ווי אַ געטרייער הונט שוין אַ שעה הינטער דעם שלאָף־צימער פון איר זאַכאַרין און הערט זיך איין צו

זיין וואַרפן זיך אויפן געלעגער), דענסטמאָל דערפילט זי שוין די פאַרלוירנקייט און די איינזאַמקייט פון איר זויג-קינד, און אויף די שפּיץ-פינגער גנבעט זי זיך אַריין צו דעם יינגל אין שטוב אַריין, צו זיין בעט צו און נעמט זיין קליין גופל אין אירע שטאַרקע אָרעמס אַריין, און טראָגט צו צו זיין פּנימל אירע פליישיגע וואַרימע ברוסטן, וואָס גיסן זיך אַרויס פון איר געשנורעוועטן סטאַניק, צו זיינע אויגן, צו זיין מויל, און זאָגט אים אין אויער אַריין מיט אַ צערטלעך מוטערדיג קול:

— טייבעלע, דו קליינס, פאַרוואָגלט יתומל, פאַרוואָס שלאָפסטו נישט? שלאָף, שלאָף, שלאָף!

דער יינגל דערפילט די מוטערלעכקייט, וואָס נעמט אים אַריין אין אַ צווייטער היים — אין דער אינערלעכער היים, ער איז באַשיצט פון אַלעם שלעכטן. ער האָט שוין פאַר גאָר־נישט קיין מורא, און שלאָפט רואיג איין.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האַלט נאָך לאַנג אין אירע אָרעמס דאָס ליבע קליינע לייב, און אַז זי דערהערט זיין רעגלמעסיג אָטעמען, פאַרלאָזט זי זיין שטיבל אויף די שפּיץ-פינגער.

ווי אַזוי זאַכאַרי איז געוואויר געוואָרן, אַז ער איז אַ ייד

פון איר, פון מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, איז ער אויך געוואויר געוואָרן, ווער ער איז, פון וואַנען ער שטאַמט, און וועלכע איז זיין אמונה.

עס איז אַזוי געווען:

ווען זאַכאַרי איז אַלט געוואָרן אַ יאָר צוועלף (עס איז געווען דער צווייטער ווינטער, ווען מאַמעשקע איז נישט געווען מער אינדערהיים) — איז אויף ניטל-אָוונט דאָס מאָל נישט אַהיים געקומען פּאַפּעשקע. ער האָט נאָר געשריבן: „די געשעפטן פאַרהאַלטן אים איבער די יום-טובים אין דער רעזידענץ, און מאַריאַ איוואַנאָוונאַ זאָל איינריכטן דעם יום-טוב אַליין, ווי יעדעס יאָר, און טיילן דער דינערשאַפט מתנות, ווי יעדעס יאָר. פאַר זאַכאַרין שיקט ער אַרויס פון פּעטערבורג זיין מתנה אַליין". מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האָט באַפוילן, אַז אַנשטאָט אַ גרויסן בוים פון פיל הונדערטער ליכטלעך, אַזוי ווי מען טוט יעדעס יאָר, ווען מאַדאַם איז אינדערהיים — זאָל מען הײַ-יאָר קויפן אַ קליינעם בוים און נישט אַריינשטעלן אים אין גרויסן זאַל אַריין, ווי יעדעס יאָר, נאָר אויפשטעלן אים

אין דעם צווייטן עס-צימער. אויפן בוים זאָל מען נאָר אויפ־הענגען די מתנות פאַר דער דינערשאַפט, אָבער נישט פאַרן יונגן הער.

דער קליינער זאַכאַרי האָט מיט צעגליטע בעקלעך, פלאַ־טערנדיג ווי יעדעס קינד (און נאָך אַזאַ פילבאַר קינד, ווי עס איז געווען זאַכאַרי), אָפּגעוואַרט דעם יום-טוב, געזען וואָס מאַריאַ איוואַנאָוונאַ טוט, און האָט זיך מיט אַ פאַרצווייפלטער איבעררעשונג געווענדט צו איר וועגן אויפקלערן אים איר באַפעל:

— עס איז דאָך נישט דיין יום-טוב, טייבעלע, נישט דעם בעל-הבית פון שטוב יום-טוב, נאָר בלויז די משרתימס יום־טוב. צוליב דעם האָב איך געהייסן אויפשטעלן דעם בוים נאָר פאַר זיי.

— וואָס הייסט עס איז נישט מיין יום-טוב? עס איז דאָך אונזער אַלעמענס יום-טוב. קריסטוס איז געבוירן געוואָרן צו דערלייזן די וועלט.

— ניין, טייבעלע, נישט דיין יום-טוב, דו קומסט אַרויס פון אַן אַנדער פאָלק, און דו גלויבסט אין אַן אַנדערער רעליגיע, און דיין רעליגיע אָנערקענט נישט דעם יום-טוב, נאָר אַנדערע יום-טובים.

— וואָס הייסט איך קום אַרויס פון אַן אַנדער פאָלק? וואָס רעדסטו, ניאַניאַ? דו ביסט משוגע געוואָרן? וואָס הייסט איך גלויב אין אַן אַנדערער רעליגיע?

— יאָ, טייבעלע, — דיינע עלטערן, דיינע זיידעס, דיין מאַמעשקע גלויבן אין אַן אַנדער אמונה, איר האָט אַנדערע יום-טובים. איך וועל געוואויר ווערן, ווען עס פאַלן אויס איי־ערע; איך וועל געוואויר ווערן און מיר וועלן פראַוועון פאַר דיר דיינע אייגענע יום-טובים, וואָס דיין אמונה באַפעלט דיר, נישט קיין פרעמדע.

דער קליינער זאַכאַרי איז געשטאַנען פאַר איר מיט גרויסע אויפגעריסענע אויגן, מיט אַן אָפן מויל; זיינע אָפענע נאָזלעכער האָבן שווער געאָטעמט און ער האָט נישט פאַרשטאַ־ נען וואָס זי רעדט.

— שוין צייט צו וויסן, ביסט שוין אַ דערוואַקסן יינגל; צייט פאַר דיר זיך צו נעמען צו דיין אייגענער רעליגיע. אין שקאָלעס גייט עס און וואַקסט נעבעך אויף, ווי אַ קעלבל, אַן אומוויסנדער.

דאָס יינגל האָט בייז געשוויגן, בייסנדיג די ליפּן. עס איז אים באַפאַלן אַן אויסברוך פון כעס, און ער האָט זיך געוואָרפן אויף דער ניאַינע, זי אָנגעהויבן צו שלאָגן מיט די הענט און מיט די פיס. זי האָט זיך געלאָזט שלאָגן פון אים, געכאַפּט זיין קעפּל אין אירע הענט אַריין און געקושט אים.

דערנאָך, אַז ער האָט זיך באַרואיגט, איז ער אַרויפגעלאָפן אויפן ערשטן שטאָק אין זאַל אַריין (כאָטש אינם גרויסן זאַל איז געווען זייער קאַלט) און פאַרשלאָסן די טיר הינטער זיך. צוערשט האָט ער געהאַט אין זינען צוצולויפן קושן זיין מאַמעס פּנים און קלאָגן צו זיין מוטערס פאָטאָגראַפיע, צו קלאָגן זיך פאַר איר אויף דער ניאַינע, ער האָט עס אָבער נישט געטון. ער האָט געוואָרפן אַ בליק אויף דער מאַמעס פּנים און צוגעלאָפן צו דער גרויסער, ברייטער, מיט זייד אויסגעבעטער קאַנאַפּע, אַנידערגעוואָרפן זיך אויף איר, אַריינגעגראָבן דעם קאָפּ אין איינער פון די פילע קישנס און זיך צעוויינט.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ איז געשטאַנען הינטער דער טיר, געבעטן זיך ביי אים:

— עפן אויף, טייבעלע, וועסט דיך דאָך צוקילן; אין זאַל איז דאָך קאַלט.

זאַכאַרי האָט נישט געענטפערט.

— איך וועל גיין אין שטאָט אַריין און וועל געוואויר ווערן, אויב עס געפינט זיך דאָ אַ ראַבי און וועל אויסגעפינען פאַר דיר דיינע אייגענע יום-טובים, נאָר באַרואיג דיך, קינד. באַרואיג דיך, איך בעט דיך, איך בעט דיך!

ווען די ערשטע איבעראַשונג וועגן זיין נייער אמונה איז פון דעם קליינעם זאַכאַרין פאַרשוואונדן, האָט אים אָנגענומען אַ באַגער געוואויר צו ווערן, וואָס איז אַזוינס די ניי-

אמונה, צו וועלכער ער באַלאַנגט; וואָס פאַר אַ יום-טובים האָט זי, און פאַרוואָס פראַוועט מען דאָס נישט ביי זיי? און פאַר-וואָס האָט מען עס באַהאַלטן פאַר אים? און פאַרוואָס זענען דאָ אַנדערע אמונות, ווי די, וואָס אַלע האַלטן? און פאַרוואָס גלויבן אַנדערע אין די אַנדערע אמונות? די נייגיריקייט האָט געברענט ווי אַ דורשט אין אים, און ער האָט נישט געהאַט, ווער עס זאָל אים דערלאַנגען דאָס געטראַנק. אַן אינערלעכער דערהאַלטונגס-אינסטינקט, געירשנט דורך זיין בלוט, האָט אים געראָטן פאָרלויפיג צו באַהאַלטן די נייעס פאַר זיינע חברים, נישט צוליב דעם, וואָס ער האָט זיך געשעמט מיט דעם נייעם. פאַרקערט, אינערלעך האָט אים הנאה געטון, און ער האָט זיך געפרייט דערמיט, ווי מען פרייט זיך מיט אַ רייכטום, וואָס מען קריגט אומגעריכט. ער האָט באַטראַכט די גאַנצע זאַך, ווי אַן אינטימען גרויסן סוד, וואָס מען באַדאַרף פאָרלויפיג אויס-באַהאַלטן.

אוןווירקלעך האָט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ אויסגעפונען פאַר אים די איינציגע קליינע שול, וואָס האָט זיך געפונען אין דער שטאָט; זי איז געווען באַהאַלטן אין אַ גרויסן הויף, כאָטש זי איז געווען דערלויבט, און עס האָבן דאָרט געדאַוונט אַמאָל אין אַ שבת, אַ יום-טוב און ראש-השנה און יום-כיפור אַ צוואַ-מענגעקלעפטער מנין פון אויסגעדינטע ניקאָלאַיעווער סאָלדאַטן מיט זייערע קינדער. די דאַוונערס פון דער שול האָבן זיך מיט קיין זאַך נישט אונטערשיידט, נישט מיט זייער שפּראַך, נישט מיט זייערע געשוירענע בערד, פון די אַנדערע רוסישע איינוואוינער פון שטאָט, און קיינעם פון די רוסישע איינוואוי-נער פון דער שטאָט איז נישט איינגעפאַלן דערויף ספּעציעל אויפמערקזאַמקייט צו שענקען.

אַמאָל אין אַזאַ שבת (עס איז אויך עפּעס פונקט געווען אַ רוסישער יום-טוב און די קינדער זענען נישט געגאַנגען אין גימנאַזיע) — האָט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ אָנגעטון דעם קליינעם זאַכאַרי זיין וואַרימען מונדיר-פּעלצל, אַליין גענומען אויף זיך איר וואַרימען קאַפּטאַן, מיט דעם טוך איבערן קאָפּ, און האָט

אים צוגעפירט צו דעם שולכל; זי האָט אים אַריינגעשטופּט אינעווייניג אַריין. דאָס יינגל האָט עס געטון מיט אַ שלאָגעדיג האַרץ און ציטערדיגע קני. אַליין האָט זי זיך אָבער געשטעלט פון דרויסן אויף דעם פראָסט, אָפּוואַרטן, ביז ער וועט צוריק אַרויסקומען. אינעווייניג האָט דער קליינער זאַכאַרי דערזען אַזעלכע פרעמדע און אומבאַקאַנטע זאַכן, אַז ער האָט נישט געוואוסט, צי זאָל ער זיך שרעקן דערפאַר, צי זאָל ער גאָר זיך פרייען מיט זיי. עס איז גאָר נישט ענלעך געווען צו קיין צערקווע, קיין איין „איקאָנע״ איז נישט געהאָנגען אויף דער וואַנט, קיין איין צלם נישט. עס זענען געשטאַנען מענטשן, רוסן, אין פוטערלעך אָנגעטון און איבער די פוטערלעך האָבן זיי געהאַט הענגען אַזעלכע ווייסע טיכער, וואָס ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געזען. זיי האָבן אויסגעזען, ווי ווייבער. דאָרט ווייטער, ביים סאַמע וואַנט, וואו עס האָבן געברענט ליכט (און וואָס דאָרט איז געווען, ווייסט ער נישט, ווייל ער האָט נישט געוואָגט צוצוגיין און צוזען), איז געשטאַנען אויך איי-נער, אויך איינגעוויקלט אין אַזאַ ווייס טוך, האָט עפּעס גע-זאָגט, צוגעזונגען (אָבער גאָרנישט ענלעך צו דעם געזאַנג פון דעם פּאָפּ אין צערקווע) אין אַן אומפאַרשטענדלעכער שפּראַך, און אַלע האָבן אים נאָכגעזאָגט. אַ וואונדער, אַלע האָבן זיי געהאַט אויף זיך די פוטערנע היטלעך, ווי זיי וואָלטן גאָר נישט געווען אין קיין צערקווע, נאָר ווי אויף דער גאַס. איינער פון זיי איז צוגעקומען צו אים, — ער האָט נאָר געזען זיין ווייסע באָרד אַרויס פון פעלצל מיטן ווייסן ליילעך (די ווייסע ליילע-כער, וואָס זיי האָבן געטראָגן, האָבן אים יעצט אָנגעהויבן שרעקן) — האָט אים אַ בוך אין האַנט אַריינגעשטעקט, געבעטן אים ווייטער צו גיין אויבן אַרויף. דער קליינער זאַכאַרי האָט זיך דערשראָקן, איז אַרויסגעלאָפן פון שולכל אין דרויסן, וואו מאַריאַ איוואַנאָווגאַ האָט געוואַרט אויף אים אַ געפרוירענע. זי האָט אים צוריק אַהיים געבראַכט.

זי האָט אים גאָרנישט געפרעגט, וואָס אינעווייניג טוט זיך, און ער האָט איר אויך גאָרנישט דערציילט. ביים יינגל

אָבער האָט די נייגיריקייט נאָך מער געדורשט. אין זיין קינדערשער פאַנטאַזיע האָט דאָס בילד (די יידן אין די ווייסע טיכער איינגעהילט — די גאַנצע באַהאַלטענע אומגעבונג) — צעשפּילט זיך און עס האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ער האָט עפּעס געזען אַזאַ סודותדיגע זאַך, פון וועלכער מען טאָר קיינעם נישט דערציילן.

אייגנטלעך האָט ער זיך גאָר געפרייט, וואָס ער באַלאַנגט אויך צו דער מיסטישער באַהאַלטענער אמונה, צו וועלכער קיינער פון זיינע חברים באַלאַנגען נישט, און קיינער האָט נאָך נישט געזען דאָס, וואָס ער האָט געזען.

— און פאַרוואָס גייט פּאַפּעשקע קיינמאָל נישט דאָרט אַהין דאַווענען? — האָט זאַכאַרי געפרעגט די ניאַניע, ווען זיי זענען שוין באַלד געוועזן אינדערהיים.

— אויף פּאַפּעשקען טאָר מען נישט פרעגן קיין קשיות; ער וועט שוין וויסן, פאַרוואָס ער טוט דאָס נישט, און אפשר טוט ער דאָס, ווען ער איז אין דער גרויסער רעזידענץ, דאָרט איז אפשר דאָ אַ גרעסערע „צערקאָוו" פון אייער רעליגיע.

צוערשט האָט זאַכאַרי געטראַכט, אַז ער וועט וועגן דעם שרייבן זיין מוטער און פרעגן ביי איר, אַז זי זאָל אים אַלץ דערקלערן. נאָר דאָס יינגל האָט נישט געקאָנט ברענגען איבער זיך, צו פאַרטרויען דער מוטער דעם סוד, וואָס זיין אָם האָט אים אַנטפּלעקט. ער האָט פאַרמאָגט אַ געוויסע שעמעוודיקייט פאַר זיין מוטער, וואָס האָט אים נישט געלאָזט זיך אַנטפּלעקן פאַר איר. (די שעמעוודיקייט געגן פרויען קאָן נאָך זאַכאַרי ביזן היינטיגן טאָג נישט בייקומען). האָט ער איר געשריבן וועגן זיינע לעקציעס, וועגן דעם פּראָגרעס אין לערנען, וועגן זיינע חברים, וועגן דעם שליטלען זיך און נאָך אַנדערע זאַכן פון שטאָט, ווי ער פלעגט עס טון אין אַלע אַנדערע זיינע בריוו. דעם „סוד" האָט ער פאַר איר פאַרשוויגן.

נאָר ווען זיין פאָטער איז אַהיים געקומען נאָך אַ פּאָר וואָכן, האָט דאָס יינגל געפונען גענוג מוט (כאָטש ער איז צו דעם פאָטער געווען ווינציגער צוגעלאָזן און ער האָט אים

ווינציגער גערן געהאַט, ווי זיין מוטער) דעם פּאָטער דעם „סוד״ צו אַנטפּלעקן און צו פרעגן ביי אים אויפקלערונג. דעם מוט האָט אים געגעבן זיין גרויסע נייגיריקייט—אויסצוגעפינען, וואָס ער איז אַזעלכעס.

גבריאל חיימאָוויטש איז געזעסן אין זיין קאַבינעט, אין גרויסן לעדערנעם פּאָטער-שטול, הינטער דעם גרויסן שרייבּ-טיש, אויף וועלכן עס זענען געשטאַנען די צוויי אייזערנע לאָקאָמאָטיוו-מאָדעלן (וועלכע האָבן שטענדיג גערייצט דעם יינגלס פאַנטאַזיע). ער איז געווען באַלויכטן אין גרינעם שיין פון דעם גרויסן שרייב-לאָמפּ. געגנאיבער אים איז געזעסן אינ-גאַנצן פאַרלוירן, איינגעטונקט אין דער ברייטקייט און טיפקייט פון שטול דער קליינער זאַכאַרי, אין זיין גימנאַזיע-אוניפאָרם. ער האָט געקוקט אויף פּאַפּעשקעס ברייטע געלע באָרד-שפּיצן, וועלכע זענען שוין געווען דורכגעוועבט מיט גראָע האָר, גע-קוקט אין פונקט פון זיין גאָמבע, וואָס איז געווען אויסגעגאָלט און האָט אַנטפּלעקט זיין נאַקעטע פליישיגע אַראָפּהענגענדיגע ליפּ. דער קליינער זאַכאַרי האָט אָפּגעגעבן דעם פּאָטער אַ באַריכט וועגן זיין לערנען אין דער שולע, וועגן די צייכנס, וואָס ער האָט געקראָגן איבער אַריטמעטיקע און רוסישע גראַמאַטיקע, און ווי ער האָט זיך אויפגעפירט אין אַלגעמיין: וועגן די באַציאונגען פון זיינע לערער, פון זיינע חברים צו אים, און אַלץ אין אַ געשעפטלעכן, כמעט „זעלנערישן״ טאָן, ווי גבריאל האָט אויס-געלערנט זיין זון זיך צו האַלטן פאַר אים.

נאָכדעם ווי דער קליינער זאַכאַרי האָט שוין אַלצדינג באַריכטעט צו דער באַפרידיגונג פון זיין פּאָטער (וואָס דאָס יינגל האָט אָנגעזען אין פּאָטערס ווייכן שמייכל צו אים), האָט ער זיך אָנגערופן אומגעריכט, גאָר נישט זיך שרעקנדיג:

— עס איז וואָר, פּאַפּעשקע, אַז מיר באַלאַנגען צו אַן אַנדערע אמונה?

גבריאל חיימאָוויטש איז זיצן געבליבן. אַן אומנאַטירלעכע רויטקייט האָט פּלוצלינג אַרויסגעפלאַמט אויף די ווייסע פעלדער פון זיינע גרויסע באַקן, וואָס פלעגט אים תמיד טרעפן ביי

אומאָנגענעמע אונטערהאַנדלונגען, ביי אויפרעגונגען, און וואָס האָט פאַרראַטן שפּורן פון אַ קראַנקהייט, וואָס זיין גוף האָט געטראָגן. די שפּיצן פון זיין באָרד האָבן געציטערט, און ער האָט געפרעגט שטרענג זיין זון:

— ווער האָט עס דיר געזאָגט?

— מאַריאַ איוואַנאָוונאַ.

דער פאָטער האָט אַן אויפגערעגטער אויפגעהויבן זיך פון טיש און גערופן מיט אַן אויסטערלישן קול, פון וועלכן זאַכאַרי האָט צום ערשטן מאָל דערהערט, אַז זיין פאָטער איז הייזעריג און כריפּענדיג, אין די אַנדערע צימערן אַריין:

„מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, צו מיר! די מינוט!"

אַ גלעט געבנדיג דעם קליינעם זאַכאַרין איבערן קאָפּ (אַ צערטלעכקייט, וואָס דאָס יינגל איז נישט געוואוינט געווען צו פאַרנעמען פון זיין פאָטער) — האָט ער אים געגעבן אַ באַפעל: גיי אַריין צו דיר; ווען איך וועל דיך באַדאַרפן, וועל איך דיך רופן.

אין דער טיר האָט זיך דער קליינער זאַכאַרי שוין אָנ-געטראָפן מיט זיין ניאַניע, וועלכע איז אויך רויט געוואָרן, אָבער געגאַנגען מיט זיכערע און פעסטע טריט.

הינטער דער טיר האָט שוין דאָס יינגל דערהערט דעם פאָטערס הויכע שטימע. די הייזעריקייט פון פאָטערס שטימע האָט דעם יינגל מער ווי אַלץ אויפגערעגט.

„ווי אַזוי האָסטו געוואַגט?" און דאַן איז געקומען נאָך אַ וואָרט, וואָס איז ענלעך געווען צו אַ זידל-וואָרט, ווי „באַלוואַן", צי עפּעס אַנדערש, וועלכעס האָט דעם יינגל פאַרשעמט — אי פאַר זיין פאָטער, אי פאַר זיין אַם.

נאָך מאַריאַ איוואַנאָוונאַס שטימע איז נאָך העכער געווען פון זיין פאָטערס. ער האָט זי געהערט דייטלעך אין זיין צימער.

ווי לאַנג זיי האָבן זיך דאָרט געקריגט — דער טאַטע מיט מאַריע איוואַנאָוונען — ווייסט דער קליינער זאַכאַרי נישט. עס האָט אפשר גענומען צען מינוט, און אפשר צוויי שעה. נאָר ווען מען האָט אים דערנאָך אַריינגערופן צום פאָטער, האָט

ער שוין דעם לעצטן געטראָפן אַ באַרואיגטן, כאָטש זיינע באַקן זענען נאָך זייער רויט געווען און זיינע גרויסע אויערן האָבן געגליט, און אויך זיינע אויגן זענען רויט געווען. דער פּאָטער האָט אים צוגערופן צו זיך, האַרט צו זיך, צו זיינע קני (אַ זאַך, וואָס ער האָט עס אויך קיינמאָל נישט געטון) און האָט זיך צו אים אַזוי אָנגערופן:

— אַז דו וועסט דערוואַקסן ווערן, וועסטו פון אַלעם גע־וואויר ווערן, וועסט פון דיר אַליין געוווירן ווערן. ביז דאַן איז דיר נאָך נישט צייט צו וויסן. איצט דאַרפסטו דיך מיט גאָר־נישט אינטערעסירן, נאָר האָבן אין זינען בלויז דיין לערנען, צו זיין אַן ערלעכער מענטש, אַלעמען ליב צו האָבן, קיינעם נישט קיין שלעכטס צו טון, צו גיין דיין ערלעכן וועג און צו מיען זיך אַלעמען נוצלעך צו זיין — דאָס איז אונזער רעליגיע, — די רעליגיע פון אַלע מענטשן, סיי קריסט, סיי ייד. זאָגסטו מיר דאָס צו?

— יאָ! — האָט דאָס יינגל הויך און שטאַרק אָפּגעענט־פערט, כאָטש ס'איז גאָר נישט געווען זיין געוואוינהייט צו רעדן מיט אַזאַ זיכערער שטימע, נאָך דערצו, ווען דער פּאָטער איז געווען דערביי.

דער פּאָטער האָט אַרומגענומען מיט זיינע וואַרימע הענט זיין קאָפּ און געזאָגט צו אים:

— און איצט קוש מיך אויף דער באַק און גיי שלאָפן, טייערינקער!

קאַפּיטל 9

דער מוטערס טויט

אַ ייִנגל אַ שעמעוודיגער, אַ צוריקגעהאַלטענער, האָט ער שווער געקאָנט מאַכן פריינט; נאָר קוים האָט ער זיך צו ווֶעמען צוגעבונדן, איז עס געווען מיטן גאַנצן ברען פון זיין עקזאַלטירטער נשמה; אייפערזיכטיג געווען אויף זיין ייִנגל-חבר, ווי אויף אַ מיידל אַ געליבטע. דורך די יאָרן פון זיין גימנאַזיסטישן שטודיום האָט ער געהאַט אַ פּאָר אַזעלכע חברים, צו וועלכע ער האָט זיך צוגעבונדן און איז געקומען אינגאַנצן אונטער זייער איינפלוס. נאָר דאָך, מיט דער גאַנצער אייפערזיכטיגער ליבע, וועלכע ער האָט געטראָגן צו זיי, קאָן מען זאָגן, אַז דאָס ייִנגל האָט זיך דאָך געפילט איינזאַם און איז כמעט דורכגעלאָפן זיין יוגנט אָן חברים.

ביים ענד פון זיין שטודיום האָט ער געהערט, אַז מאַמעשקע איז געשטאָרבן אין אויסלאַנד, געשטאָרבן, איידער ער האָט זי געזען. אויף דעם זומער (אויף די וואַקאַציעס, ווען ער וועט האָבן פאַרענדיגט די גימנאַזיע) איז געווען אָפּגעמאַכט, אַז ער פאָרט קיין אויסלאַנד, נאָך זשענעווע, זיך זען מיט מאַמעשקען. נאָר איידער ער האָט געענדיגט דעם אַכטן קלאַס, אינמיטן ווינטער, איז זי געשטאָרבן.

די טרויעריגע בשורה האָט אים אָנגעזאָגט פּאַפּעשקע

אליין. אראפגעקומען פּאַפּעשקע אינמיטן ווינטער קיין יעקאַ-טערינענבורג, אומגעריכט. זאַכאַרי גיט אַ קוק — פּאַפּעשקע טראָגט אויפן אָרעם אַ שוואַרצן באַנד, און דאָס האַרץ גיט אים אַ קלאַפּ, און ער ווייסט נישט, פאַרוואָס מאַריאַ איוואַנאָווגאַ האָט אייך באַלד דערזען דעם שוואַרצן באַנד אויפן טאַטנס אָרעם, מיט דעם שוואַרצן באַנד אויפן הוט, און איז בלייך געוואָרן און האָט פאַרביסן די ליפּן. די דינערשאַפט האָט עס באַמערקט. און זיי זענען שטיל געוואָרן, געגאַנגען אויף די שפּיץ-פינגער. פּאַפּעשקע איז נאָכן אָפּוואַשן זיך אַריינגעגאַנגען צו זיך אין קאַבינעט און האָט געהייסן אַריינרופן צו זיך זאַכאַרין.

איידער זאַכאַרי האָט נאָך צייט געהאַט זיך צו זעצן, האָט דער פאָטער זיך אָנגערופן אין אַן אומבאַקאַנטער, נישט אויפריכטיגער שטימע (ווי עס האָט זיך דענסטמאָל זאַכאַרין אויסגעדוכט):

— איך מוז דיך פאָרברייטן, מיין טייערער, פאַר זייער אַ טרויעריג נייעס. איך האָב גענומען אויף מיר די מיסיע צו ברענגען צו דיר דאָס שליחות און בין אַליין עקסטרע אַראָפּ-געקומען צו דעם צוועק קיין יעקאַטערינענבורג. איך האָב געמאַכט די לאַנגע רייזע נאָר ספּעציעל צוליב דעם, — האָט דער פאָטער געקלאַפּט מיט די ציין און געזוכט ווערטער צו פאַרענדיגן דעם זאַץ, און עס איז אים נישט געלונגען.

זאַכאַרי (ער איז שוין דענסטמאָל געווען אַ בחור פון אַ יאָר אַכצן, מיט ברונעטע שפּראָצנדיגע וואָנסעלעך און שפּראָצנדיגע באַקן-בערד, וועלכע האָבן אויסגעקוקט, ווי אַ ווייטערדיגער המשך פון זיינע פאות) איז געשטאַנען שטייף, ווי פאַרן די-רעקטאָר פון גימנאַזיע אויף אַ פאַרהער. די פיס זענען ביי אים פאַרגליווערט געוואָרן, זיין גאַנצער קערפּער איז שטאַר געוואָרן און דאָס בלוט איז אַנטלאָפן פונם פליישיג-יינגלשן פנים. אַזוי איז ער געשטאַנען אַ בלאַסער און האָט מיט אַ ציטערדיגער ליפּ געקוקט דעם פאָטער גלייך אין פנים אַריין און געשוויגן.

— איך ווייס, אַז דו באַדאַרפסט האָבן איצט מיין פאָטער-לעכע ליבע, אַזוי צו זאָגן, מיין גאַנצע פאָטערלעכע האַרציקייט.

צוליב דעם בין איך אַראָפּגעקומען אַהער אַליין, ספּעציעל צו דעם צוועק, — האָט דער פּאָטער ווידער געשטאַמלט און נישט געקאָנט קוקן דעם זון גלייך אין די אויגן אַריין. ער האָט אויפגעהויבן זיין בליק איבער זיין גאָלדענער פּענסנע און געקוקט אין דער נאַכט אַרויס דורכן פענסטער.

ווידער האָט זאַכאַרי דערפילט אַ נישט-אויפריכטיקייט אין פּאָטערס טאָן, און דאָס האָט אים מער געוויטאָגט, ווי דאָס שרעקלעכע נייעס, וואָס דער פּאָטער האָט אים געבראַכט.

דאָס יינגל האָט אַלץ האַרטנעקיג געשוויגן, נאָר געציטערט מיט דער אונטערשטער פליישיגער ליפּ.

— דיין מאַמע איז געשטאָרבן! — האָט ענדלעך דער פּאָטער געבראַכט איבער זיך און אַרויסגעזאָגט דאָס שרעקלעכע וואָרט. — דעם ניינצנטן פעברואַר, אַכט אַ זייגער אין דער פרי, געשטאָרבן אין דעם שווייצער קור-אָרט „דאַוואָס”, אין סאַנאַטאָריום פון לונגען-קראַנקע געשטאָרבן.

ווידער האָט זאַכאַרי דערפילט עפּעס אַ נישט-ערלעכקייט אין פּאָטערס שטימע, און די אומאויפריכטיקייט האָט דעם יינגל פאַרשטיינערט, און ער איז געשטאַנען און האָט געשוויגן.

— אַזוי ווי דו ווייסט, איז זי קראַנק געווען, דיין מוטער, שטענדיג קראַנק געווען, געהאַט אַ פאַרגרעסערטע לעבער, און די לונגען זענען ביי איר אויך נישט געווען אין אָרדנונג, גאָר נישט אין אָרדנונג שוין פון אַ לאַנגער צייט, פון די מיידלשע יאָרן נאָך. דאָס האָט זיך צו איר גענומען פון דער פעטער-בורגער לופט, פון די קאַנאַלן, פון דער פייכטקייט. צוליב דעם טאַקע איז זי די גאַנצע צייט געווען אין אויסלאַנד, געמוזט זיך אויפהאַלטן אין וואַרימע קלימאַטן, אין סאַנאַטאָריומס. ליי-דער נישט געקאָנט שטענדיג זיין נעבן איר, ווי איך וואָלט עס געוואָלט, ווי איך וואָלט עס געוואונטשן — די געשעפטן האָבן שטענדיג צוריקגעהאַלטן.

ווידער האָט זאַכאַרי געציטערט מיט זיין אונטערשטער ליפּ און גאָרנישט געזאָגט. נישט געוויינט, נישט פאַרקרימט דאָס פּנים, נאָר שטרענג און גלייך, אַ בלאַסער, געקוקט דעם פּאָטער

אין פנים אַריין. דער פּאָטער האָט אַלץ אויסגעמיטן דעם בליק פון זיין זון און געקוקט צום פענסטער צו.

— די איינציגע שולד, וואָס איך טראָג געגן דיין מוטער, איז דאָס, — האָט דער פּאָטער ווידער נאָך אַ פּויזע אָנגעהויבן צו שטאַמלען, — וואָס איך האָב זיך נישט געפינען ביי איר טויטן-בעט אין דער שעה, ווען זי האָט מיך אַמנויטיגסטן באַדאַרפט. נאָר מיין פאַרענטפערונג איז די, וואָס איך האָב נישט געוואוסט, ווי ערנסט עס איז די לאַגע. קיינער פון אונז האָט נישט געוואוסט. דאָס אומגליק איז געקומען אומגעריכט, כמעט פּלוצלינג, און מיינע ערנסטע פליכטן צו אונזער פירמע, פון וועלכער טויזנטער משפחות זענען אָפּהענגיג מיט זייער ברויט, האָט מיך געהאַלטן אָנגעבונדן צו מיין שרייב-טיש. דאָס איז מיין פאַרענטפערונג פאַר דיר, מיין זון, פאַר גאָט, פאַר מענטשן. נאָר דאָך איז עס אַן אומפאַרגעבלעכע זינד. יאָ, איך ווייס עס, איך פיל עס, וואָס איך, איר מאַן, האָב זיך נישט געפונען אין דער נאָענט פון איר אויסגייענדיגער נשמה. בלויז אַנע אַליין האָט זיך געפונען. איר מאַן איז נישט געווען דערביי. איך וועל עס מיר קיינמאָל נישט קאָנען מוחל זיין, — האָט דער פּאָטער געזאָגט און פּלוצלינג אַרויסגענומען אַ ווייס טאַשן-טוך און פאַרדעקט זיך די אויגן.

„פאַרוואָס האָט ער דאָס געטון? פאַרוואָס? פאַרוואָס?" — האָט זאַכאַרי געשלאָגן אין זיך מיט די ווערטער, ווי מיט דער פויסט.

געמיינט מיט די ווערטער האָט ער דאָס טאַשן-טוך, וואָס דער פּאָטער האָט זיך צוגעלייגט צו די אויגן.

— און דו זאָגסט גאָרנישט? דו שטייסט די גאַנצע צייט? פאַרוואָס שווייגסטו? פאַרוואָס רעדסטו גאָרנישט? — האָט דער פּאָטער ווי פּלוצלינג זיך אָן אים דערמאָנט.

אויך זאַכאַרי האָט זיך אויפגעכאַפּט, ווי פון אַ באַטויבונג, וואָס ער וואָלט געקראָגן פון אַ קלאַפּ אין קאָפּ.

— יאָ, זיי מוחל, פּאַפּעשקע, זיי מוחל. איך וויל איצט

זיין אַליין, -- האָט ער געזאָגט און זיך אויסגעדרייט אַרויסצו־
גיין.

— יאָ, איך פאַרשטיי, מיין טייערער, איך פאַרשטיי, —
האָט דער פאָטער געזאָגט, און אַ שטראָם אויפריכטיגע טרערן
האָבן געגעבן אַ שפּריץ אַרויס פון זיינע אויגן.

— הער אויף! הער אויף! — האָט דאָס ייִנגל פּלוצלינג
אָנגעהויבן צו שרייען אויף זיין פאָטער מיט אַזאַ הויכער
בייזערדיגער שטימע, אַז דער פאָטער איז פאַרוואונדערט געוואָרן,
אייגנטלעך נישט ריכטיג פאַרשטאַנען, וואָס דאָס ייִנגל וויל.
באַמערקט, ווי דעם זונס הענט ביילן זיך צו פויסטן, האָט ער
אים צוגעוואָרפן:

— דו בארואיג דיך, ייִנגל, באַרואיג דיך. אַלץ האָט
אַ מאָס. מיר קאָנען גאָרנישט מאַכן — גאָט אַליין. נאָר גבריאל
חיימאָוויטש האָט שוין געלעדט צו זיך אַליין. זאַכאַרי איז
אַרויסגעלאָפן און איינגעשלאָסן זיך אין זיין צימער.

— צו שטאַרק אים אָנגעריירט, באַדאַרפט באַטראַכטן צו־
ערשט, ווי אַזוי דאָס אים צו ברענגען, נישט פאַר אַמאָל. מען
באַדאַרף נישט פאַר אַמאָל. צו שטאַרק, צו שטאַרק, — האָט
דער פאָטער געלעדט צו זיך און אָנגעקלונגען צו מאַריאַ איוואַ־
נאָוונען.

— גיט אַכטונג אויף אים, אייגענע, גיט אַכטונג אויף
אים מוטערלעך. איך האָב מורא — צו שטאַרק אים אָנגעריירט,
צו שטאַרק.

— באַרואיגט אייך, גבריאל חיימאָוויטש, באַרואיגט אייך.
דאָס ייִנגל וועט זיך אויסוויינען, וועט אים לייכטער זיין. עס
איז דאָך אַן אייגענע געבוירענע מאַמע. און זי האָט גענומען
איר ווייסן שירץ און האָט אָפּגעווישט די קאַלטע אַנגסטן פון
גבריאלס גרויסן שטערן, פון זיינע באַקן, געטריקנט זיינע
שפּיצנדיגע באַקן-בערד. און דער אַלטער האָט נישט באַמערקט,
ווי אָנשטאָט דאָס ייִנגל, פּיעשטשעט די ניאַניע אים אַליין.

— איר זענט דאָך אינגאַנצן אין אַנגסטן, גבריאל חיימאָ־
וויטש, — האָט זי געזאָגט.

גבריאל חיימאָוויטש האָט זיך געלאָזט אין זיין פאַרלוירנ־קייט טרינקענען זיין פּנים פון מאַריאַ איוואַנאָוונאַס פאַרטוך, ווי אַ קליין קינד לאָזט זיך פון אַ מוטער אויסווישן די טרערן, און געהאַלטן אין איין רעדן צו זיך:

— פאַרוואָס האָט ער געשריען אויף מיר? — און פאַר־וואָס האָט ער מיך נישט געלאָזט וויינען? פאַרוואָס?

פלוצלינג האָט ער באַמערקט, ווי מאַריאַ איוואַנאָוונאַ טריקנט אים דאָס פּנים און באַרואיגט אים. האָט ער זיך פאַר־שעמט, זי אָפּגעשטופּט מיט דער האַנט, אַרויסגענומען זיין ווייס טאַשן־טוך און אַליין געטריקנט זיך דאָס פּנים.

— דו גיי נאָר אַריין צו אים; איך האָב מורא פאַר דעם יינגל.

זאַכאַרי האָט זיך איינגעשלאָסן אין זיין צימער. — ער האָט נישט געקאָנט וויינען, עס האָט זיך אים גאָרנישט געוואָלט וויינען. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביי זיין טיש, דאָס פּנים אָנגעלענט אויף זיינע הענט און געפּראָוווט אַרויסרופן אין זיין אילוזיע זיין מוטערס געשטאַלט, און באַין אופן נישט געקאָנט. ער האָט גאָרנישט מער געדענקט, ווי זיין מוטער האָט אויס־געזען. נישט איר פּנים, נישט איר פיגור, נישט אירע הענט, ביז ער האָט זיך נישט אויפגעהויבן און איז צוגעגאַנגען צו דער וואַנט, וואו אַ קליינע פאָטאָגראַפיע פון זיין מוטער איז געהאָנגען פאַר זיין בעט.

דאָס געשטאַלט פון זיין מוטער אויף דער פאָטאָגראַפיע האָט גאָרנישט אַרויסגערופן ביי אים קיין באַזונדערע טרויעריגע געדאַנקען. זיין מוטערס פּנים האָט אים גאָרנישט דערמאָנט אין קיין לעבעדיגן נאָענטן מענטשן, וואָס איז געשטאָרבן. עס איז געווען ביי אים ווי אַ פאָטאָגראַפיע פון אַ בילד, צו וועלכן מען איז צוגעוואוינט, און מען ווייסט נישט מער, צי די פּער־זאָן, וואָס דאָס בילד שטעלט פאָר, איז ווירקלעך געווען אין לעבן, אָדער עס איז נאָר אַ פאַנטאַזיע פון קינסטלער. וויפיל ער האָט זיך נישט געמיט אַרויסצורופן אין זיין זכרון דאָס אָנדענקען פון אַ לעבעדיגן נאָענטן מענטשן, פון איר צורירונג

צו אים, כדי אַזוי אַרום אַרויסצוּרופן דעם גאַנצן שמערץ פון איר טויט, איז עס אים נישט געלונגען. ער האָט געוואוסט אַז ער באַדאַרף עפּעס טון, וואָס יעדער איינער טוט אין אַזעלכע פאַלן: ער מוז וויינען, ער דאַרף ווערן פאַרצווייפלט, שלאָגן דעם קאָפּ אָן וואַנט; ער באַדאַרף מיט עפּעס אַרויס־ווייזן זיין ווייטאָג, זיין טרויער. ער האָט נישט געוואוסט, וואָס צו טון, און נישט געקאָנט טון, ווייל ער האָט ביי זיך באַין אופן נישט געקאָנט אַרויסרופן די אילוזיע פון זיין מוטערס טויט. די גרויסע פאָטאָגראַפיע דאָרט אויבן אין זאַל, דער ווייסער האַלז, די אויגן, דאָס פּנים — דאָס האָט שוין אַזוי לאַנג ריכטיג נישט געלעבט, און דאָך לעבט עס שטענדיג. ווען ער וויל, באַדאַרף ער נאָר פאַרמאַכן די אויגן און ער קאָן זי זען: אָט דעם האַלז און אָט דאָס פּנים, און דערפילן דעם פּאַרפיום פון אירע קליידער, דעם פּאַרפיום צוזאַמען מיט דעם נאַפטאַלין־געשמאַק. דאָס איז דאָך גאָרנישט געשטאָרבן.

ער האָט זיך געשעמט אַרויסצוקומען פון זיין צימער, דערפאַר וואָס ער וויינט נישט, וואָס ער שרייט נישט, וואָס ער טוט גאָרנישט, כאָטש ער האָט דערפילט מאַריאַ איוואַנאָווגאַס טריט פאַר זיין טיר, אַרויף און אַראָפּ: ווי אַ שטומע חיה ליגט זי הינטער דער טיר, פּרואווט אַריינקוקן דורך דעם שליסל־לאָך, דורך אַ שפּאַלט, אויסצוגעפינען, וואָס ער טוט, ווי ער פילט זיך, כאָטש זי וואָגט נאָך נישט קיין וואָרט אַריינצורעדן צו אים... און געוואָלט וואָלט ער, אַז זי זאָל אים יאָ רופן, וואָלט ער געהאַט אַ תּירוץ אַרויסצוקומען פון זיין צימער...

ער האָט געהאַט צער און קרענקונג דעריבער, וואָס ער האָט זיין פאָטער איבערגעריסן די טרערן, וואָס ער האָט אויף זיין פאָטער געשריען.

— ווי אַזוי האָב איך דאָס געוואַגט? ווי אַזוי האָב איך אָס געטון? מיט וואָס פאַר אַ רעכט? אָ, וואָס פאַר אַ שלעכ־טער איך בין! וואָס פאַר אַ געמיינער מענטש. איך האָב אים איבערגעריסן די טרערן דענסטמאָל, ווען זיי זענען אַליין גע־

קומען, פון זיך, אויף דעם טויט פון זיין ווייב, וואָס איז מיין מוטער.

ער האָט פאַרשטאַנען מיט זיין שכל די גאַנצע אומגע-רעכטיקייט פון זיין טאַט, אָבער געפילט האָט ער נישט, אַז ער האָט עפּעס שלעכטס געטון. געפילט אין זיך האָט ער, אַז ער האָט רעכט געהאַט, אַז מען האָט אַזוי באַדאַרפט טון, כאָטש ער קאָן זיך נישט אָפּגעבן קיין רעכענונג, פאַרוואָס און פאַר-וועו.

אַרויסגעקומען איז ער פון זיין צימער פריער, ווי אַלע האָבן עס דערוואַרט (און אַרויסגעקומען איז ער אַליין, איי-דער עס האָט אים נאָך ווער גערופן). געפונען האָט ער נאָר מאַריאַ איוואַנאָוונאַ הינטער זיין טיר, מיטן פאַרטוך איבער די אויגן (אַז קיינער האָט נישט געזען, האָט זי געוויינט פאַר זיך, אָבער באַין אופן נישט אַרויסגעוויזן די טרערן פאַר אַנדערע).

— וואָס מרוטשעסט דו, ווי אַ קו? — האָט ער זיך אויף איר געבייזערט, און קיין איין טרער האָט מען נישט אָנגעזען אויף זיין פּנים, וואָס עס האָט דאָך אויסגעזען סקאַנדאַליעז, ווי ער וואָלט גאָר קיין האַרץ נישט געהאַט.

ער האָט זיך אַריינגעגנבעט צו זיין פאָטער אין קאַבינעט. דער פאָטער איז נאָך געזעסן, ווי פריער, ביי זיין שרייב-טיש און אַרויסגעקוקט שטאַר אין דער נאַכט אַריין דורכן פענסטער. אַ גרויס רחמנות האָט אים אַרומגענומען אויף זיין פאָטער, ווען ער האָט איצט געקוקט אויף אים אומבאַמערקט, ווי פאַרלוירן און אומגליקלעך ער פילט זיך. „און איך, באַלוואַן — האָט זאַ-כאַרי מיט ווייטאָג געטראַכט — האָב טאַקטלאָז איבערגעריסן זיינע טרערן. איך מיט מיין פאַרשטיינערט, אוממענטשלעך האַרץ. וואָס פאַר אַ „באַלוואַן”, וואָס פאַר אַ „נאַכאַל” איך בין”. ער איז צוגעגאַנגען צו זיין פאָטער מיט שטילע טריט, אַ פאַרשעמ-טער און אַ צוריקגעהאַלטענער, אַ שולדיגער:

— דו קאָנסט מיר מוחל זיין, פּאַפּעשקע? איך בעט דיך, זיי מיר מוחל! — האָט זאַכאַרי געזאָגט און קוים צוריק-געהאַלטן זיינע טרערן, וועלכע זענען איצט געקומען אַליין פון

זיך, נישט איבער זיין מוטערס טויט, נאָר אויס פאַרדרוס, וואָס ער האָט אַזוי געהאַנדלט געגן זיין פאָטער.

— דו ביסט עס, זאַכאַריושקע? — האָט זיך דער פאָטער אויפגעכאַפּט פון זיין וואָכעדיג טראַכטן — וואָס, האָסט זיך שוין באַרואיגט, קינד?

— זיי מיר מוחל, פּאַפּעשקע, איך בין געווען אַזוי גראָב, אַזוי טאַקטלאָז. זיי מיר מוחל!

— אָ, גאָר נישט, טייערער, איך פאַרשטיי דיך, איך פאַרשטיי דיך. מיר באַדאַרפן איצט ביידע זוכן טרייסט, איינער אין דעם אַנדערן. קום אַהער צו מיר, זאַכאַריושקע!

זאַכאַרי איז צוגעגאַנגען צום פאָטער, נאָר אָנשטאָט אַריינצופאַלן אין זיינע אָפענע אָרעמס, וואָס דער פאָטער האָט אויסגעשטרעקט צו אים, האָט ער גענומען דעם פאָטערס האַנט און באַגאָסן מיט וואַרימען גאַוואַר פון זיין מויל...

קאַפּיטל 10

דעם פּאָטערס ווייב

נאָכן ענדיקן גימנאַזיע איז זאַכאַרי אָנגעקומען אין אוניווערסיטעט אין פּעטערבורג. דאָס גרויסע הויז אין יעקאַטערינענבורג איז איבערגעבליבן אָפן, אַלס „טראַדיציע”. ער, מאַריאַ איוואַנאָוונאַ און מאַמעשקעס פאָטאָגראַפיע האָבן זיך אויף דער צייט פון זיין שטודיום איבערגעקליבן אין דער רעזידענץ, וואו דער פאָטער האָט געהאַט זיינע גרויסע געשעפטן. דער זון האָט געוואוינט אין אַ באַשיידענער קליינער וואוינונג, און דער פאָטער איז ווייטער געבליבן אין דעם גרויסן האָטעל „יעווראָפּעיסקאַיאַ גאָסטיניצאַ”, אין וועלכן ער האָט געהאַט זיין שטענדיג וואוינאָרט אין פּעטערבורג.

געקומען אין דער הויפט-שטאָט, באַקענט זיך ערשט רעכט מיטן פאָטער, איז זאַכאַרי געוואויר געוואָרן די אמתע סיבה, פאַרוואָס זיין מוטער האָט אים אַזוי פרי פאַרלאָזט. זיין פאָטער און זיין מוטער זענען געווען צעשיידט. די שטילע צעשיידונג איז פאָרגעקומען צוליב דעם, וואָס זיין פאָטער האָט אָנגעהאַלטן באַציאונגען מיט אַן אַנדערער פרוי, אַ געוויסע זינגערין אין פּעטערבורג. די באַציאונגען עקזיסטירן נאָך ביזן היינטיגן טאָג. דער פאָטער האַלט זי אויס אין אַ פּראַכטיגער וואוינונג אין דעם מאָדערנסטן טייל פון שטאָט, אויף „קאַמענאָ-

אָסטראָווסקי פּראָספּעקט". זי האָט פאַר איר געברויך אַן אייגע-נעם עקיפּאַזש. די דאַמע איז באַקאַנט אין פּעטערבורג, אַמאָל האָט איר נאָמען גאָר געקלונגען, אַלס אַ באַרימטע שיינהייט, אונטער איר טעאַטער-פּסעוודאָנים „העלענע". איר ריכטיגן נאָמען האָט זאַכאַרי נישט געוואוסט.

פאַר מענטשן וואוינט דער פאָטער אין האָטעל — אָבער אין אמתן איז ער נאָר איינגעשריבן דאָרט. — וואוינען וואוינט ער מיט דער דאַמע — מיט וועלכער, מען זאָגט, אַז ער האָט אומגעזעצלעכע קינדער — אויב עס איז וואָר, ווייסט זאַכאַרי נישט ביזן היינטיגן טאָג.

אַז דער צוואָנציג-יעריגער בחור (דענסטמאָל אויפן ערשטן קורס פון יורידישן פאַקולטעט, אין פּעטערבורגער אוניווערסיטעט) איז געוואויר געוואָרן פון זיין פאָטערס אַפּערע מיט דער שוי-שפּילערין (און געוואויר געוואָרן איז ער דאָס פון זיך אַליין, קיינער האָט אים ספּעציעל דאָס נישט אַנטדעקט, נאָר דער פאַקט איז געווען אַזוי אַלגעמיין באַוואוסט אין גאַנץ פּעטערבורג, צווישן אַלע באַקאַנטע, מיט וועלכע דער פאָטער האָט אים צוזאַמענגעבראַכט, אַז קיינער האָט נישט געפונען פאַר נויטיג צו באַהאַלטן דאָס פאַרן זון) — אַז ער איז געוואויר געוואָרן וועגן דער עקזיסטענץ פון דער דאַמע האָט ער פאַרשטאַנען דעם טראַגישן טרויער און צער וואָס קוקט אַרויס פון מאַמעש-קעס שיינע אויגן. ער האָט דערפילט דאָס ביטערניש, די פאַר-צווייפלונג פון מאַמעשקעס שמייכל אויף אירע שיינע ליפּן, דעם באַליידיגטן שטאָלץ, וואָס קוקט אַראָפּ פון איר פּנים. די „אויסגעטוישטע", די „פאַרשטויסענע" — זי מיט איר הויכן ווייסן אַלעבאַסטער האַלז — ווי אויף אַ שטאָלצן שוואַן — איז געוואָרן אויסגעטוישט אויף אַ ביליגע שוישפּילערין. גאָט, וויפיל האָט זי געמוזט ליידן?! — וויפיל האָט זיך געמוזט אָנזאַמלען ביטערקייט אונטער איר הויט? — אַצינד קאָן ער עס זען אין דער הויכער וואָליע, וואָס בלאָזט זיך אָן אין מאַמעשקעס האַלז — אַזוי ווי די גאַנצע ביטערקייט וואָלט זיך דאָרט אָנ-

געזאַמעלט און זי קאָן זי נישט אָראָפּשלינגען און עס בלייבט שטעקן אינמיטן האַלז...

ער האָט דערפילט די טרויעריקייט, וואָס הילט איין מאַמעשקעס געשטאַלט; דער „סוד", וואָס ער איז געוואויר גע-וואָרן, איז געווען אַ פּירוש אויף מאַמעשקעס בילד. ער האָט איצט די פאָטאָגראַפיע געזען מיט גאַנץ אַנדערע אויגן און אַלץ געקאָנט אָראָפּלעזן פון דעם פּנים, וואָס האָט שוין ער-געץ-וואו געפוילט אין דער ערד...

— גאָט, וויפיל האָט זי געמוזט ליידן, די אָרימע. — ער האָט דאָך זי געהרגעט, פּשוט געהרגעט, מיט די אייגענע הענט געטויט, — האָט דער בחור גערעדט צו זיך.

דאָך קאָן מען נישט זאָגן, אַז ער האָט געטראָגן אויפן פאָטער אַ כּעס. ווען ער האָט אים נישט געזען — יאָ. אַ כּעס, נישט עפּעס מער אָדער ווינציגער, אָדער גאָר עפּעס אַנדערש. עס איז געווען ווי אַ רחמנות-געפיל, וואָס מען האָט צו אַן אומגליקלעכן מענטשן. „ער האָט זי (די מאַמעשקע) נישט פאַרשטאַנען, ער האָט זי נישט געקאָנט זען — דער אומגליק-לעכער"! און קוים איז ער זיך צוזאַמענגעקומען מיטן פאָטער, געקוקט אים אין פּנים אַריין — אין זיינע גרויסע, פולע, וואַסערדיג-בלויע אויגן, וואָס זענען געזעסן איינגעזעצט פון אויבן, אויף די פולע טאָרבעלעך פון זיינע אויגן-ראַנדן; אַז ער האָט געזען זיינע געלע באַקן-בערד, די באַקאַנטע היימישע פאָטערישע נאָז, — איז יעדעס שלעכט געפיל צום פאָטער פאַרשוואונדן. עס איז איבערגעבליבן נאָר זונעשע פאַרערונג און קינדישע ליבע.

— נישט פאַר מיר אים צו משפּטן. ווער ווייסט, וואָס האָט אים געבראַכט דערצו? — ווער ווייסט, וואָס ער האָט געליטן דערביי, — האָט זיך דער בחור געזאָגט.

שלעכטיקייט פון אַ נאָענטן מענטשן ציט פונקט אַזוי צו, ווי גוטסקייט, און אפשר נאָך מער... איז עס אפשר נישט געווען די אכזריות, מיט וועלכער זיין פאָטער האָט באַהאַנדלט זיין מוטער, וואָס האָט דעם יונגן זאכאַרי געמאַכט אונטער

טעניג פאַר אים? יעדנפאַלס האָט זאַכאַרי פאַרמאָגט אַ טיפע אַכטונג צו זיין פאָטער, נישט קוקנדיג אויף אַלע עוולות, וואָס ער האָט געפילט געגן אים. ער האָט זיך אַפילו נישט דער-לויבט צו קריטיקירן דעם טאַטען אין דער שטיל פאַר זיך, און אַוודאי האָט ער שוין פאַרמאַכט מאַריאַ איוואַנאָוונאַס מויל, יעדעס מאָל ווען זי האָט געפּרואווט עפּעס פאַרצוואַרפן דעם פאָטער, אַז דער זוהן איז נור געוועזן דערביי, אָדער אונטער-בונטעווען אים געגן „יענער פרוי", מיט וועלכער דער פאָטער האָט זיך פאַרבונדן „אויף שאַנד און שפּאָט, פאַר גאָט און פאַר לייט".

— אין אַלעם איז זי שולדיג, זי האָט אים צו אַלעם דעם געבראַכט, דו קאָנסט נישט קיין פרויען, מיין טייבעלע, — דו ביסט נאָך אַ יינגער צוציק, — כאָטש עס וואַקסן שוין ביי דיר וואָנסעס אונטער דער נאָז. — זי האָט אים געמאַכט אַזוי שלעכט געגן דיין מוטער, די גאָטס פאַרלוירענע, היט דיך פאַר זיי.

— הער אויף, הער אויף, די מינוט! הער אויף, נישט דיר צו רעדן געגן מיין פאָטער, און יעדעס וואָרט געגן זיין כבוד איז אַ באַליידיגונג פאַר מיר, — פאַרשטאַנען, פאַרשטאַנען? די מינוט הער אויף. ווי אַזוי וואַגסטו? — האָט ער אָנגע-שריגן אויף זיין אַם און זיין דערציערין.

און וועגן „יענער פרוי", וועלכע איז אין אַלעם שולדיג, האָט ער אַליין נישט שלעכט געקלערט, און האָט אויך נישט אַנדערע געלאָזט פון איר שלעכט רעדן. איבערהויפּט, צייט ער האָט זיך מיט איר אַליין געטראָפן. יאָ, ער איז אַליין אַרויפגעגאַנגען צו איר. נאָך מער, ער האָט אַפילו אַליין דעם פאָטער אויפ-געפאָדערט, אַז ער וויל מאַכן די באַקאַנטשאַפט מיט „העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ", כאָטש דער פאָטער האָט זיך אויסגעהיט צו דערמאָנען דעם נאָמען פאַרן זון, קיינמאָל נישט גערעדט מיטן זון וועגן „יענער פרוי". ער האָט דאָך גאַנץ גוט געוואוסט, אַז דער זון ווייסט שוין פון אַלעם. ווען דער פאָטער האָט דערהערט דעם זון אַרויסרעדן דעם נאָמען, איז ער רויט גע-וואָרן. יאָ, זיינע אויערן האָבן אָנגעהויבן צו גליען (ווי דענסט-

מאָל אין יעקאַטערינענבורג, ווען ער האָט געבראַכט דעם זון, די בשורה פון דער מוטערס טויט), האָט זיך פאַרלוירן אַביסל. ווי אַ קינד ווען מ'כאַפּט עס ביי דער האַנט. דעם פאָטערס פאַר- לעגנהייט האָט אויף זאַכאַרין שרעקלעך אומאָנגענעם געווירקט. ער האָט זיך אַליין פאַרגעוואָרפן, אַז ער איז נישט גענוג טאַקטיש געווען, כאָטש ער האָט דאָך דאָס אַרויסגעבראַכט אַזוי נאַטירלעך און אָן יעדן הינטער-געדאַנק, און אַזוי איידל און דעליקאַט, ווי ער האָט נאָר געקאָנט. אָבער קוים איז דאָס ערשטע אייז געבראָכן געוואָרן, איז דער פאָטער צופרידן געווען, וואָס דער זון האָט דעם נאָמען דערמאָנט, און ער האָט זיך אָנגערופן צום זון שוין אויך נאַטירלעך, אין אַ גלייכגילטיגן טאָן:

— אַז דו ווילסט דווקא מאַכן באַקאַנטשאַפט מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, וועלן מיר אַמאָל צוזאַמען אַרויספאָרן צו איר. זי וועט זיך אויך פרייען דיך צו זען.

די „פרוי" איז גאָרנישט געווען אַזוי שרעקלעך, ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט. פאַרקערט, זי איז געווען זייער אָנגענעם, זייער באַשיידן, און מיטן פאָטער האָט זי זיך געהאַלטן זייער אָנשטענדיג. זי האָט אים נישט געזאָגט „דו" און אויך נישט „ער". זיי האָבן זיך געזאָגט „איר", און נישט איינמאָל זיך אָנגערירט ביי די הענט... און קיין קליינע קינדער זענען אויך נישט געווען, וואָס זאָלן רופן זיין פאָטער „פּאַפּעשקע", ווי ער רופט אים... ניין, זי איז געווען אַ שטאָלצע פרוי, אַ הויכע, אַ ברייטע, אַ העלע. איר לייב, וואָס האָט אַרויסגעשוואומען פון איר לייכט קלייד, איז געווען בלענדנדיג העל, רויז קאָליר. אַ קאָפּ האָט זי געהאַט אַ בלאָנדן מיט פיל-פיל קליינע לאָקן, וואָס האָבן זיך צעשאָטן ווי פוך און געמאַכט זי העכער. זי האָט גערויכערט פּאַפּיראָסן, דיניטשקע, דיניטשקע פּאַפּיראָסן מיט מונדשטוקן. פיל האָט זי זיי גערויכערט, איינעם נאָכן אַנדערן. געפּודערט איז זי געווען אַ ביסל צו פיל, ווי מען האָט זיך פון איר געשאָטן. און דער געשמאַק פון אירע פאַר- פיומען איז געווען אַ געווירציגער און אַ שטאַרקער, און געהערט זיך פון דערווייטנס...

ניין, עס זענען נישט געווען זיין מוטערס איידעלע, שטילע פּאַרפיומען, גאָר אַנדערע. און דאָס האָט אים אומבאַ־וואוסט הנאה געטון. זי איז געווען אַ פריילעכע און אַ גוטע, און אַ נאַטירלעכע. אַזוי ווי ער איז נור אַריינגעקומען, (דער פּאָטער האָט איר געקושט די האַנט, אָבער ער האָט נישט געקאָנט ברענגען איבער זיך, אַז ער זאָל איר קושן אין האַנט), — אַזוי ווי ער איז נור אַריינגעקומען, האָט זי אויסגעשטרעקט צו אים ביידע הענט און האָט אים גענומען און אַוועקגעזעצט אים נעבן זיך אויפן ווייכן דיוואַן, ביי דער ווייס־מילכדיגער באַשירמטער לאָמפּ, און האָט גערעדט צו אים אַזוי נאַטירלעך, אַזוי ווי זי וואָלט אים שוין געווען געקענט פון יאָרן און יאָרן, אַזוי אַז עס איז מיטאַמאָל אַוועק די שרעק און די אַנגסט, דאָס האַרץ־קלאַפּן און די קינדישע פאַרלוירנקייט, וועלכע זאַכאַרי האָט געהאַט ביים איבערטרעטן איר בודואַר.

— מיט אייער פאָטער זענען מיר שוין לענגסט באַקאַנט, פון לאַנגע, לאַנגע יאָרן, ווען מיר זענען נאָך ביידע יונג געווען. יעצט איז עס אונז זייער אָנגענעם צו באַקענען זיך מיטן זון, איך האָב אַזוי פיל געהערט פון אייך, דורך די אַלע יאָרן פון אייער דערציאונג, נאָך פון די צייטן, ווען איר זענט אַ קליין קינד געווען. כאָטש פון דערווייטנס, אומבאַקאַנט, דאָך האָב איך מיטגעלעבט אייערע קינדעריאָרן פון פאַר־ברייטונגס־קלאַס אָן, — האָט זי געזאָגט מיט אַ נאַטירלעך־פריינט־לעכן שמייכל, און אים דערלאַנגט די טאַץ טיי, און די שטימע אירע איז געווען אַ וואַרימע, אַן אָנגענעמע און אַ מוזיקאַלישע.

עס האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז זי איז באַקאַנט מיט אַלע דעטאַלן פון זיין יונג לעבן. זי האָט זיך נאָכגעפרעגט אויף מאַריאַ איוואַנאָוונען, צי זי דערגייט אים נאָך די יאָרן מיט איר שטרענג אויפפּאַסן אויף זיין געזונט, אַז ער זאָל עסן צו דער צייט.

— מען באַדאַרף זיך, יונגער פּריינט, באַפרייען פון איר, שוין צייט, נישט קיין קינד מער, אַז זי זאָל ציילן די שעהן פון אייער טאָג, — האָט זי אים אונטערגעגעבן קוראַזש.

— און וואו האָט איר געלאָזט סטעפאַן איוואַנאָוויטשן? וואָס, ער האָט זיך טאַקע נאָך אַלץ נישט אויסגעשלאָפן? און פילט איר נאָך אַמאָל ווייטאָג אין לינקן אָרעם, וואָס איר האָט זיך אויסגעלינקט אויפן גליטש, ווען איר זענט געווען אין פערטן קלאַס? און פון דער לונגען-אָנטצינדונג, וואָס איר האָט געקראָגן ביי דער פאַרקילונג אין זיבעטן יאָר, איז דאָך, גאָט צו דאַנקען, קיין פאָלגן נישט געבליבן. און די קאַטאַרן צו יעדן האַרבסט חזרן זיך שוין נישט איבער. און קיין „טראָן" באַדאַרפט איר אויך נישט מער טרינקען. אַזוי ווי איך זע, האָט זיך אייער וואוקס אין אייער געוויכט נאָרמאַל אַנטוויקלט.

ער האָט אָנגעקוקט זיין פאָטער פאַרוואונדערט. פון וואַנען ווייסט זי דאָס אַלץ, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט? נאָר איידער ער האָט נאָך צייט געהאַט צו וואונדערן זיך, האָט זי אים שוין באַרואיגט:

— מיר זענען מיטגעוואַקסן מיט אייך, יונגער פריינט, נישט געזעען, נישט באַקאַנט. פון דערווייטנס האָבן מיר דאָ מיטגעמאַכט יעדע אייערע קראַנקהייט, פון אַלעם האָבן מיר געוואוסט.

דאָס איז אים געווען אי אָנגענעם און אי פאַרדראָסיק. אַ ביסל אַזוי ווי קנאה פאַר זיין מוטער. נאָך אַלעמען איז זי דאָך אַ פרעמדע, וואָס האָט זי זיך געהאַט צו אינטערעסירן מיט אַ פרעמד קינד, פון וועמען זי האָט געטריבט זיין פאָטער. אָבער אָנגענעם איז אים אויך געווען: עס האָט זיך געפונען אַ מענטש, וואָס פון דערווייטנס, נישט באַקאַנט אַפילו, האָט זיך אינטערעסירט מיט יעדן געשעעניש פון זיין לעבן.

דאָס האָט באַלד געמאַכט נאָענט, מען וואָלט געזאָגט משפחהדיג.

זי האָט אים געוויזן אַלע זיינע פאָטאָגראַפיעס פון צווייטן קלאַס גימנאַזיע אָן. זיי זענען געווען אויסגעשטעלט אין רע-מעלעך ביי איר אויפן שפיגל. די פאָטאָגראַפיע אויפן גליטש און די מיט אַ גרופּע חברים ביים ענדיגן דעם פערטן קלאַס, און די איז זייז מונדיר מיט אַ בוך אין האַנט, און נאָך אַ-

דערע, — די אַלע וואָס ער האָט געשיקט זיין מוטער, וואָס זיין פאָטער האָט צוגענומען פאַר זיך, ווען ער איז געווען איב דערהיים. און די קנאה פאַר זיין מאַמע איז איצט שטאַרקער געוואָרן. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ער באַדאַרף איצט אַריינגיין אין זיין מוטערס ראָלע, פילן פאַר איר, וואָס זי קאָן שוין נישט אַליין, זיין אייפערזיכטיג פאַר זיין מוטער. „וואָס האָט זי געהאַט צוצונעמען זיינע פאָטאָגראַפיעס און צו האַלטן ביי זיך?״ אָבער דער פאַקט, וואָס ער איז שטענדיג געשטאַנען ביי איר אויפן שפיגל אַן אומבאַקאַנטער, האָט זי נענטער געמאַכט צו אים.

צום עסן האָט זי נישט איינגעהאַלטן, און דאָס איז אים געפעלן, און דער פאָטער איז אויך נישט געבליבן צום עסן. (דאָס איז אים אויך געפעלן). פאָטער און זון האָבן צוזאַמען פאַרלאָזט דעם בודואַר, מיט דעם צוזאָג, אַז ער וועט באַלד זי ווידער באַזוכן. „יעדעס מאָל, ווען איר וועט פילן ווי אַריינצוקומען צו מיר, ווען איר וועט וועלן, צי יאָ מיטן פאָטער, צי אָן פאָטער, — ווען עס וועט זיך אייך נאָר גלוסטן, אָן צערעמאָניעס, ווי צו אַ גאַנץ נאָענטן מענטשן״.

ביים אַוועקגיין האָט ער איר שוין געקושט די האַנט, און די געווירציגע, שטאַרקע פאַרפיומען האָבן שוין נישט געווירקט אַזוי וואולגאַר.

אויפן וועג, אין שליטן, האָבן טאַטע און זון געשוויגן, אָדער גאָר גערעדט וועגן אַנדערע זאַכן, נאָר אינמיטן דרינען, אין אַ געשפּרעך וועגן גאָר עפּעס אַנדערש, האָט זיך דער פאָטער אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט, אַזוי ווי ער וואָלט עס געוועזן געזאָגט פאַר זיך אַליין, אָדער ווי עס וואָלט נאָר געווען אַ געדאַנק פאַר זיך, וואָס ער קלערט הויך:

— נאָכאַמאָל חתונה האָבן וועל איך שוין נישט, — פאַר מיר איז עס שוין גענוג.

און דער זון האָט אויך אָפּגעענטפערט פאַר זיך, אין אַ געדאַנק, וואָס ער האָט געדענקט הויך:

— און פאַרוואָס נישט?

מער איז דערפון נישט געוואָרן גערעדט.

מאַריאַ איוואַנאָוונאַ איז געוואויר געוואָרן, אַז זאַכאַרי האָט באַזוכט „יענע פרוי, וואָס איז אין אַלעם שולדיג". ווי אַזוי זי איז געוואויר געוואָרן, איז אַ רעטעניש, קיינער האָט עס איר נישט געזאָגט, נאָר מאַריאַ איוואַנאָוונאַ האָט געקאָנט אַרויספילן זאַכן פון דער לופט, ווי אַ גוטער פאָליציי-הונט דערשמעקט דורכן גערוך. זי האָט עס נישט צו וויסן געגעבן דורך ווערטער, נאָר מען האָט שוין געוואוסט.

זאַכאַרי האָט זי געפונען אַ ברוגזדיגע, זייער אַ קאָרעקטע, און ווי שטענדיג אין אַזעלכע פאַלן, האָט זי אים אָנגעהויבן צו „אירצן". נאָר דאָס מאָל איז זי געווען גאָר אומדערטרעג-לעך. זי האָט געוויינט אין די ווינקלען, און מיט איינמאָל האָט זאַכאַרי גאָר געפונען דער מוטערס פאָטאָגראַפיע פאַר-האָנגען מיט אַזוי פיל שוואַרצע קרעפּע און ווייסע רויזן, אַזוי ווי זי וואָלט ערשט נעכטן געשטאָרבן.

— וואָס ווילסטו, וואָס? עס איז פּאַפּעשקעס אַ גוטער פריינט, פון לאַנגע יאָרן אָן, און זי איז גאָרנישט אַזוי שרעק-לעך, ווי דיר דאַכט זיך. זי איז זייער אַ גוטער מענטש, די העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, און איך בין איבערצייגט, אַז אַלץ, וואָס מענטשן רעדן אויף איר, איז ריינע רכילות. זי איז אַ גוטער מענטש, און דו האָסט זיך צו שעמען דערפאַר, וואָס דו קלערסט וועגן אַ ריינעם מענטש שלעכטס.

זי האָט אים געלאָזט אויסרעדן און גאָרנישט געענט-פערט, נאָר צום סוף האָט זי געגעבן אַ בורטשע-אונטער אין טיכל אַריין איינע פון אירע בורטשעס, ווי זי האָט גע-קאָנט:

— אַלע אומגעטריי געוואָרן דער געשטאָרבענער, דער טאַטע מיטן זון. וואָס טוט זי אייך אָן אַזעלכעס, די מכשפהטע?

— דו הערסט, ניאַניאַ, דו האָסט זיך דאָ נישט אַריינצו-מישן, דו הערסט!

— אוודאי, ווער בין איך דאָ דען? נאָר אַ דינסט. וואָס

האָב איך זיך דאָ אַריינצומישן? נאָר אַז דאָס האַרץ קרענקט, מעג איך דאָך רעדן. אַז מען ציט אויס די לאָפּאַטקעס, ווערט מען אַפילו פון אייגענעם בלוט פאַרגעסן.

— אָבער, הער, ניאַניאַ, הער, עס איז דאָך נישט אַזוי ווי דו מיינסט, — האָט זיך זאַכאַרי געגומען פאַרענטפערן פאַר איר.

עס האָט נישט געהאָלפן. פון דעם טאָג אָן, ווען ער האָט באַזוכט העלענאַ סטעפּאַנאָווגען, האָט ער דערפילט אַ קאַלטקייט פון זיין אייגענער אַם, עפּעס איז אין איר צו אים אָפּגעשטאָרבן.

און העלפן האָט ער זיך נישט געקאָנט, צו העלענאַ סטעפּאַנאָווגען האָט ער געמוזט אַרויפגיין. מען קאָן זאָגן, עס האָט אים איצט געצויגן צו דער פרוי. אַ פרעמדקייט, וואָס איז אים נאָענט געווען, אַ פיינטשאַפט, וואָס האָט זיך פאַר־וואַנדלט אין אַ פריינטשאַפט. נאָך אַלעם איז זי דאָך געווען דער איינציגער מענטש, וואָס האָט אים געקענט און וואָס האָט געהאַט אַ שטיקל שייכות צו אים אין דער גרויסער פרעמדער שטאָט, אַ חוץ זיין פאָטער. זי האָט געוואוסט אַלץ וועגן אים, און זי האָט געקאָנט אַזוי גוט רעדן צו אים, אַז מען קאָן זאָגן—דורך די פאַר שעה יעדעס מאָל, וואָס ער האָט פאַרבראַכט ביי איר אין בודואַר, האָט ער זיך געפונען אין אַ ריכטיגער משפּחהדיגער אַטמאָספערע. אַן אינטעליגענטע פרוי, כמעט אַזוי ווי זיין מוטער איז געווען... נישט אַזוי ווי מאַריאַ איוואַנאָווּ־נאַ, וועלכע האָט אים ביז איצט פאַרטראָטן די ווייבלעכקייט און די מוטערלעכקייט.

ער איז אַרויפגעקומען צו איר אָן דעם פאָטער און האָט יעדעס מאָל געפונען ביי איר דאָס, אין וואָס ער האָט זיך געגויטיגט: אַ פירנדע האַנט פון אַ דערפאַרענער, אינטעליגענ־טער פרוי, וואָס זאָל האָבן צו אים ריין מוטערלעכע געפילן. און זי האָט געקאָנט רעדן. רעדן וועגן אַלעם, וועגן די אינ־טימסטע זאַכן, אַזוי פריי, אָפן, אין אַ זעלבסטפאַרשטענדלעכן

טאָן, אַז מען האָט זיך גאָרנישט באַדאַרפט שעמען, אָדער עפּעס באַהאַלטן פאַר איר.

דורך איר, קאָן מען זאָגן, זענען פּאָטער און זון נענטער געוואָרן, צוגעבונדענער. פּאָטער און זון, וואָס האָבן זיך כמעט איינער דעם אַנדערן נישט געקענט, זעלטן געווען צוזאַמען, זענען דורך די ערשטע פּאָר חדשים באַלד, ווי זיי האָבן זיך געפונען אין פּעטערבורג, זייער נאָענט געוואָרן. גבריאל חיימאָוויטש האָט געפילט אַ באַדערפעניש אָפט צו זיין מיט זיין זון, אַ שוואַכקייט, וואָס ער האָט אַרויסגעוויזן צום ערשטן מאָל צייט ער האָט קינדער. ער איז שטאָלץ געוואָרן אויף זיין זון. דער פּאָטער פלעגט אָפט אַרויפקומען צו זיין זון אין זיין באַשיידענער וואוינונג אויף אָוונט-ברויט,–מאַריאַ איוואַנאָוונאַס באַשיידענע מאָלצייטן, אירע פלייש-זופּן, – און פאַרברענגען מיט זאַכאַרין שעהן-לאַנג אינדערהיים. דער פּאָטער האָט אַ סך גערעדט מיטן זון, פאַרציילט אים וועגן זיינע געשעפטן, וועגן זיינע באַגעגענישן, און אָפטמאָל אויך דיסקוטירט וועגן פּאָליטיק. גבריאל חיימאָוויטש האָט זייער מורא געהאַט, אַז דער זון זאָל זיך נישט אַנשליסן אין וואָסערע ס'איז פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז אַפילו דאַן, נאָך דער רעוואָלוציע פון פינפטן יאָר, געווען שוואַך ביי דער סטודענטשאַפט, דאָך איז געווען אַ געפאַר. דער פּאָטער פלעגט דאַן אָפט איינטענהן מיטן זון:

— געוויס, געוויס, קיינער פון אונז איז נישט צופרידן מיטן הערשנדן רעזשים. געוויס, געוויס מוז געשעען אַן ענדערונג, אָבער אויף אַ גאַנץ אַנדערן וועג, ווי אונזערע רעוואָלוציאָנערן מיינען. אונזער לאַנד איז נאָך אין אַ צושטאַנד פון כאַאָס. ביי אונז איז נאָך קיין זאַך נישט פעסט איינגעזעצט, אַלץ איז נאָך וואַקלענדיג. דער אַרבעטער, דער אינדוסטריעלער, דער פויער, דער גוט-באַזיצער, עס קאָן יעדער פון אונז עפּעס אַנדערש ווערן, ווי ער איז היינט.

— ווי אַזוי קאָן מען דאָ מאַכן אַ רעוואָלוציע? נעמט אַרויס איין שטיין, צעפאַלט זיך דער גאַנצער בנין. לאָמיר נישט

אַרבעטן איין טאָג, נישט גיין אין דעם טאָג-טעגלעכן שפּאַן ווי מיר זענען עס געוואוינט — וועט אַלץ אונטערגיין. איך ווייס עס ביי מיר אין מיין אייגן געשעפט. לאָמיך פּרוּוון מאַכן איין נייע ענדערונג, ווערן זיי אַלע אַזוי צעשראָקן, צעפירט, אַז עס נעמט מיר חדשים-לאַנג, ביז איך קאָן זיי אַריינפירן צוריק אין זייער רוטינע. פון האַלץ-העקער ביז צום אינזשעניער זענען זיי אַזוי. מיר קאָנען נאָר געדענקען בלויז איין שריט, דעם לעצטן און דעם נאָענטסטן — צוויי שריט פאַר אונז קאָנען מיר שוין נישט זעען. רעוואָלוציעס לאָזט זיך מאַכן אין איינגעפונדעוועטע לענדער, וואו אַלץ האָט זיין פעסטגעזעצט אָרט, וואו די מענטשן קאָנען געדענקען. ווען דו וועסט צעברעכן איין אָרדנונג, וועלן זיי אויפן צווייטן טאָג צוריק אַריין אין דער נייער אָרדנונג יעדער אויף זיין פּלאַץ. דאָ, אַז דו וועסט עפּעס צעברעכן, וועט אַלץ צוזאַמענפאַלן. איך ווייס עס פון מיין אייגן געשעפט. לאָמיך היינט איבערגעבן מיינע פויערן די זעג-מילן, וועלן זיי די זעגן צעברעכן, אָבער קיין נייע וועלן זיי נישט אויפבויען. און די באַנען וועלן זיך מוזן אָפּשטעלן, ווייל מיר וועלן נישט האָבן קיין שוועלן די שינעס אונטערצושטיצן.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז דעם פאָטערס ווערטער זענען געבליבן אָן איינפלוס אויף זאַכאַרין. עס איז נישט געווען די ריכטיקייט, די לאָגישקייט פון זיינע אויספירונגען, וואָס האָט דעם זון איבערצייגט — נאָר דאָס, וואָס זיין פאָטער זאָרגט זיך אַזוי איבער אים, אינטערעסירט זיך מיט אים, אַ זאַך צו וועלכער זאַכאַרי איז דאָך נישט געוואוינט געווען, און דאָס האָט אים וואַרים געמאַכט צו זיין פאָטער, און ער איז אים דאַנקבאַר געווען.

— אָבער ווי עס זאָל נישט זיין, מיין זון, נאָר דו היט זיך אויס דערפון. האָב אין זינען דיין לערנען, זון, דיין אייגן לעבן — מיין לעבן, וואָרים נאָך אַלעם האָב איך דאָך קיינעם נישט מער חוץ דיך אַליין, טייערער.

גייז, זיין פאָטער זאָל רעדן צו אים אַזעלכע רייד, זאָל

זיך אַזוי אַנטפּלעקן פאַר אים, מיט אַזעלכע סענטימענטן! — זיין פּאָטער, וואָס האָט אים איבערגעלאָזט אַליין אַ קינד יאָרן־לאַנג ביי אַן אָם און אינטערעסירט זיך מיט אים, נאָר אַזויפיל, וויפיל ער האָט געפונען פאַר נויטיג, פאַר מענשנס וועגן, און פלעגט פון צייט צו צייט מתנות צושיקן מיט אַ לאַקאָנישן בריוו: „קאָן נישט קומען, טייערינקער, אויף יום־טוב. פאַר־בומען". (מיט געלט דאָס הויז צו פירן האָט דער קאַנטאָר באַ־זאָרגט.) דער פאָטער וואָס האָט זיין מוטער פאַרטוישט אויף אַ שוישפּילערין, אַ זינגערין, און אַכט יאָר כסדר זי נישט געזען, ביז זי איז געשטאָרבן: — דער פאָטער זאָל זיך אויסדריקן, אַז ער האָט גאָרנישט מער אין זיין לעבן נאָר זיין זון, ער לעבט פאַר זיין זון! ווי אַזוי זאָל מען אַזאַ פאָטער נישט ליב האָבן און נישט צוהערן זיך צו זיינע רייד!

קאַפּיטל 11

דער מאַמעס שאָטן פאַרשווינדט

גבריאל חיימאָוויטש איז אַלט געוואָרן. — שוואַרצע רינגען האָבן זיך אים אָנגעהויבן צו מאַלן אַרום זיינע אויגן, און די אויגן־טאָרבעלעך זענען וואָס אַמאָל מער לויזער און געפאַלדע וועטער געוואָרן. אַז ער איז געקומען צום זון אין די אָוונטן, איז ער געווען שטענדיק מיד, געמוזט זיך אָפּרוען אויף דער קאַנאַפּע. און וואָס עלטער ער איז געוואָרן — אַלץ מער איז ער געוואָרן סענטימענטאַלער און אַלץ מער האָט ער אַרויס־געוויזן זיין צוגעבונדנקייט צום זון. ער האָט אים שוין יעצט, אין די לעצטע יאָרן פון זיין שטודיום, יעדן טאָג באַזוכט — דאָס וואָס ער האָט פריער געטון איין מאָל אין אַ יום־טוב. ער האָט יעצט פיעל גערעדט וועגן זייער אָפּשטאַם, וועגן זייערע עלטערן, און באַדויערט, וואָס ער האָט אַזוי פאַרנאַכ־לעסיגט זיין אמונה און דאָס גאַנצע לעבן געלעבט צווישן פרעמדע, — אַ זאַך וואָס ער האָט שטענדיק אויסגעמיטן צו רעדן מיטן זון דערפון. — וואָס מער זיי האָבן אונז פיינט, אַלץ מער הייב איך אָן צו פילן אונזער אייגענעם ווערט, און אונזער ווערט איבער זיי; מען באַדאַרף זיך נאָר פאָרשטעלן זיי אַ האַלב יאָר אין אונזער אייגענער לאַגע — וואָס וואָלט געוואָרן פון זיי?

„אונז" — האָט דער פאָטער דערמיט געמיינט יידן; און „זיי" — די קריסטן. — דער זון האָט אים אָנגעקוקט פאַרוואונדערט. — פון וואַנען נעמען זיך צום פאָטער אַזעלכע געדאַנקען, וואָס געשעט דאָס מיט דעם אַלטן?

עס איז געווען די אַלגעמיינע רעאַקציאָנערע שטימונג פון לאַנד און די ספּעציפישע יידן-פיינטשאַפט און אונטערדריקונג, וואָס האָט דעם גאַנץ פאַרפרעמדטן גבריאלן צוריקגעבראַכט אין די יידישע רייען.

— איך באַדויער זייער, וואָס איך האָב דיר נישט געגעבן קיין יידישע דערציאונג, און געהאַלטן דיך אַזוי פרעמד פון אַלעם דורך דיין גאַנצע יוגנט; נאָר — גאָרנישט — עס וועט זיך נאָך לאָזן פאַרריכטן. מען באַדאַרף זיך יעצט אָנהייבן צו פאַראינטערעסירן מיט אונזערע אייגענע — האָט ער אַמאָל דערהערט פון פאָטערס מויל, ווען ער איז אַ מידער געקומען צו אים.

— וואָס איז געשען, פּאַפּעשקע?

— גאָרנישט איז געשען — נאָר איך האָב עס שוין איבערן האַלז — זייערע רעדעס אין דער „דומע", זייערע אויסנאַם-געזעצן — זייער גאַנצע שטעלונג צו אונז!

זאַכאַרי האָט געשוויגן.

— איך באַדויער, וואָס איך האָב זיך נישט באַזעצט דאָן מיט מיין משפחה אין אויסלאַנד — און דיך אויך נישט דאָרט דערצויגן — אין אַן אַנדערער אַטמאָספערע — אפשר וואָלט בעסער געווען.

נישט דער פאָטער, נאָר דער זון איז רויט געוואָרן. צום ערשטן מאָל, וואָס דער פאָטער דערמאָנט זיין משפחה. — אין דידאָזיגע ווערטער האָט ער דערפילט דעם פאָטערס איינזאַמקייט — און אַנטוישונג.

— דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט, ווי אין אַ חלום; געמיינט: מען אַרבעט פאַר ועמען, מען איז עפּעס, מען העלפט בויען אַ לאַנד — מען ווערט מיט-אַריינגעפלאָכטן אין לעבן אַריין — מען איז אַ מיטגליד פון אַ גרויסער נאַציאָן. גאָט

מיינער, איך בין דאָך גאָרנישט מער, נאָר רוס. — עפּעס אַנדערש בין איך דאָך נישט, קיינמאָל דאָך עפּעס אַנדערש נישט געווען, מיין אייגענעס האָב איך דאָך פאַרנאַכלעסיגט — קיינמאָל עס נישט געהאַט, און דאָך מיטאַמאָל דערפילסטו דיך, אַז דו האָסט דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט, ווי אויף דער גאַס, אין שטוב ביסטו קיינמאָל נישט אַריינגעקומען.

און איינמאָל האָט אים דער פאָטער אַרויפגענומען אין קאַנטאָר אַריין, אים איבערגעגעבן אַ גרעסערע סומע געלט און געהייסן אים, ער זאָל עס אַוועקפירן צו אַ געוויסער יידישער פּערזענלעכקייט, פאַר זייער אַן ערנסטן יידישן צוועק, אין וועלכן עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן יידישן כבוד.

— איך וויל זיי ווייזן, אַז איך בין מיט זיי אין יעצטיגן טרויעריגן מאָמענט — און איך וויל, אַז מיין זון אַליין זאָל זיי איבערגעבן דאָס געלט, — איך וויל זיי ווייזן, אַז איך מיט מיין זון זענען מיט זיי.

דאָרט, ביי דער יידישער פּערזענלעכקייט, אַז מען האָט דערהערט, פון וועמען די סומע געלט קומט — האָט מען זיך פאַרוואונדערט, צוערשט אַפילו געקווענקלט זיך אָנצונעמען:

— פון גבריאל חיימאָוויטש מירקין — געמיינט, אַז ער באַלאַנגט שוין צו די אַנדערע...

דאָס איינציגע אָרט, אין וועלכן דער פאָטער האָט זיך גוט געפילט, איז דאַן געווען ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען, וואו ער פלעגט איצט מיטן זון פאַרברענגען זיין פרייע צייט. עס איז געווען כמעט דאָס איינציגע הויז, וואָס דער פאָטער און זון האָבן באַזוכט אין פּעטערבורג. צוליב זיין אָפּגעזונדערט-קייט פון יידן — האָט דער פאָטער כמעט נישט געהאַט קיין צוגאַנג צו יידישע הייזער. אין די קריסטלעכע הייזער פון באַן-מיניסטעריום-באַאַמטע, פון אַנדערע באַאַמטע, גענערעלער, מיט וועלכע דער פאָטער האָט געהאַט צו טון געשעפטלעך, און וואו ער פלעגט אָפט זיין פּריוואַט — זעט זיך אויס — האָט ער זיך לעצטנס שלעכט געפילט און האָט זיי אויסגעמיטן. נאָר ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען האָט דער פאָטער זיך געפילט איני-

דערהיים (יעצט האָט ער זיך שוין נישט זשעניר͏ט פאַרן זון), אונטער איר ווירקונג האָט ער צוריקגעקראָגן זיין זיכערקייט, זיין פעסטן טאָן, זיינע האָפענונגען האָבן אויפגעלעבט, און ער האָט צוריקגעקראָגן זיין מוט און זיין הומאָר.

זי האָט שוין אַרויסגעפילט, וואָס פאַר אַ טאָן אָנצושלאָגן, אים אַריינצובריענגען אין אַ גוטער שטימונג. מיט איין בליק אויף אים האָט זי באַלד געוואוסט, אויף וואָס פאַר אַן אָרט דער שוך קוועטשט און געזוכט אַ דערלייכטערונג. אַז זי האָט אים דערזען מיט די טריבע אויגן — האָט זי שוין פאַרשטאַנען די אומאָנגענעמלעכקייטן, וואָס ער האָט היינט געהאַט. און ווי מיט אַ בלאָז פון אַ פעכער — ווי מיט אַ וויש מיט אַ פליי דערוויש — האָט זי פון אים געקאָנט די שלעכטע געדאַנקען אָפנעמען:

— טאַקע זיך דאָ איבער וואָס צו ערגערן, דאָס לעבן זיך צו פאַרביטערן... זיי זענען דאָך אַלע פאַרקויפטע נשמות — מיט אַ דריי - רובלדיגן קאָנסטו דאָך זיי אַלע קויפן, — פון קלענסטן ביז צום גרויס-פירשט. דו מאַך נאָר זיי דאָס געלט שמעקן — וועסטו זען, ווי זיי וועלן שטיין פאַר דיר אויף די לאַפּקעס, ווי הינטלעך.

— און ווער זענען זיי גאָר, וואָס האָבן זיי געטון און וואָס טוען זיי פאַר רוסלאַנד? — געגן זייערע שלעכטע ווילנס קומט דאָך דיר אויס אויסצופירן דיינע פּלענער. מיין נישט, אַז מען ווייסט נישט דערפון, געווען ביי מיר היינט מיכאַאיל געאָרגעוויטש פון דער גרויסער „בירזשאָווקע”. מיר האָבן גערעדט וועגן דיין „באַיקאַלסקי-פּלאַן”. איבעריגנס, האָסטו געלעזן וואָס די מאָסקווער מאָרגן-צייטונג שרייבט וועגן דעם צוואָנציג יעריגן יובילעאום פון דער טראַנס-סיבירישער באַן? זיי שטעלן דאָך דיך אַוועק פון אויבן-אָן. אין דער נייער אַלגעמיינער רוסישער ענציקלאָפּעדיע — הער איך — פאַרנעמסטו דו אַזש דריי גאַנצע זייטן. איך האָב זי דאָ — ס'האָט אַריינגעשיקט מיר מיכאַאיל געאָרגעוויטש. מיין נישט, אַז רוסלאַנד ווייסט נישט. רוסלאַנד ווייסט, ווער עס בויט זי און ווער עס צעשטערט

זי — און וועט אַמאָל אַלעמען דערפאַר באַצאָלן מיט אַ פולער האַנט.

די אַלע אַרטיקלען זענען געוואָרן אינספּירירט דורך העלענאַ סטעפּאַנאָוונען און געקויפט געוואָרן פאַר גבריאל חיימאָוויטשס געלט, און זענען שטענדיג געווען אָנגעגרייט אין העלענאַס בודואַר — אויפצוהויבן די שטימונג פון אַלטן...

ווען דער זון האָט געזען דעם איינגאַנג, וואָס די פרוי האָט אויף זיין פאָטער — האָט ער זיך אַמאָל אָנגערופן צו אים אין שליטן, ווען זיי זענען צוזאַמען אַהיימגעפאָרן פון איר הויז:

— פאַרוואָס זאָלסטו, פאָטער, נישט חתונה האָבן מיט איר? — איך מיין, עס וואָלט אפשר גוט געווען פאַר דיין...

דער פאָטער האָט אים נישט געלאָזט אויסרעדן. ער האָט אים איבערגעהאַקט מיט אַ בליק, וואָס איז אַרויסגעקומען פון זיין הויכן קאָלנער אין דער נאַכט אַרויס:

— איך האָב דיר שוין געזאָגט איינמאָל, אַז פאַר מיר איז גענוג געווען דאָס מאָל...

אין אַ ווײַלע אַרום: —

— העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ איז נישט פון אונזער גלויבן. דאָס איז אויך אַן אָפּהאַלט צו די פיל אַנדערע. און דיר, מיין זון, ראָט איך אויך נישט, אַז דו זאָלסט דיר אויסקלייבן דיין באַשערטע צווישן פרעמדע. — איך בין אַ ליבעראַל, שטענדיג געווען, און צווישן ייד און קריסט איז ביי מיר קיין חילוק נישט, — דאָך וואָלט איך עס נישט געוואָלט זען — כל זמן... — נאָר דעם זאַץ האָט דער פאָטער נישט פאַרענדיגט.

אין אַ פאָר טעג אַרום איז דער פאָטער אַוועק — אין דער יידישער קהלה — און געלאָזט זיך אָפיציעל פאַרשרייבן — זיך און זיין זון — פאַר מיטגלידער. ער האָט עס נישט געטון ביז יעצט — האָט ער געזאָגט — ווייל זיי זענען אין פעטערבורג פרעמדע — צוגעשריבן צו יעקאַטערינענבורג — און דאָרט איז קיין יידישע קהלה נישטאָ.

פון דענסטמאָל אָן האָט זיך דער פאָטער אָפיציעל אָנ-

געהויבן צו אינטערעסירן מיט יידישע ענינים, און געגעבן גרויסע סומעס געלט אויף יידישע צוועקן.

דורך זיינע נייע אינטערעסן האָט ער זיך אויך באַקענט מיט דעם באַרימטן יידישן אַדוואָקאַט סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, צו וועמען זיין זון, זאַכאַרי, איז אָנגעקומען אַלס געהילף, נאָך דעם ווי ער האָט געהאַט פאַרענדיגט זיין אוניווערסיטעט־שטודיום.

דער פאָטער איז אַפילו געווען געגן דעם, אַז דער זון זאָל זיך באַשעפטיגן מיט אַדוואָקאַטישער פּראַקטיק. ער האָט נישט אַנדערש גערעכנט, אַז זיין זון וועט אַריינטרעטן אין זיין קאַנטאָר אַריין נאָך זיין שטודיום און מיט דער צייט איבער־נעמען זיין פירמע, וואָס ער האָט אַרויפגעאַרבעט, אַלס איינס פון די רייכסטע און אָנגעזעענסטע געשעפטן פון דער רוסי־שער גרויס־אינדוסטריע. ווי גרויס איז געווען דעם פאָטערס אַנטוישונג, ווען דער זון האָט אים דערקלערט זיינע וואונטשן! עס האָט געהאַלטן ביי אַ קריג, נאָר די געשיקטע, שטענדיג וואַכזאַמע העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט דאָס אויך פאַרגלעט. אונטער איר איינפלוס האָט דער פאָטער צוגעשטימט, אַז דער זון זאָל אויף אַ פּאָר יאָר לערנען די אַדוואָקאַטישע פּראַקטיק ביים באַרימטן אַדוואָקאַט, כדי — ווי עס זאָל נישט זיין — זאָל ער האָבן זיין פאַך אין האַנט. און דער זון האָט זיך נישט אינגאַנצן אָפּגעזאָגט פון דער אידעע — דאָך אַריינצוטרעטן אין פאָטערס קאַנטאָר, נאָר מען האָט עס אָפּגעלייגט נאָך אויף אַ פּאָר יאָר און פאַררעכנט די צייט, וואָס ער דינט ביים אַדוואָקאַט, אַלס פאָרטזעצונג פון זיין בילדונג.

שוין העכער אַ יאָר צייט, ווי זאַכאַרי געפינט זיך אַלס געהילף פונם באַרימטן אַדוואָקאַט. ער וואוינט נאָך אַלץ באַ־זונדער אין זיין סטודענטן־וואוינונג, און דער פאָטער אין האָטעל, און נישט אָפיציעל ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען. כאָטש לעצטנס רעדט דער פאָטער וועגן דעם, אַז מען זאָל נעמען אַ גרויסע וואוינונג, און פאָטער און זון זאָלן וואוינען צוזאַמען.

זאַכאַרי לייגט עס דערוויל אָפּ.

קיין באַזונדערע פּאָרפּאַלן האָבן זיך נישט געטראָפן מיט אים, אַ חוץ דאָס, וואָס זאַכאַרי האָט זיך באַלד ביים אָנהייב פאַרליבט אין דעם בארימטן אַדוואָקאַטס טאָכטער, נינאָטשקאַ, וועלכע האָט שוין געשמט אַלס שיינקייט אין פּעטערבורג. עס איז אויך געווען צו דערוואַרטן — עס איז געווען די ערשטע פרוי, מיט וועלכער ער האָט זיך צוזאַמענגעטראָפן אין לעבן, אַלס יונגער מענטש, נאָך דער געשטאַלט, וואָס ער האָט גע־טראָגן אין זיך פון זיין מוטער פון זיינע קינדעריאָרן.

פון דעם זונס שטילע סענטימענטן האָט געוואוסט דער פאָטער, האָט געוואוסט העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ. כאָטש ער האָט קיינעם וועגן דעם קיין וואָרט נישט פאַרטרויט — האָבן אפילו געוואוסט נינאָטשקאַס עלטערן, — און מער פון אַלע נינאָטשקאַ אַליין, און אַלע האָבן דאַרויף געקוקט ווי אויף אַ געווינטשטע זאַך, און אָפּגעוואַרט די אַנטוויקלונג פון דער געשעעניש, ביז זי וועט פירן צו דעם גליקלעכן רעזולטאַט, וועלכן אַלע האָבן זיך געוואונטשן, אַז ער זאָל וואָס שנעלער געשעען.

יאָ, איידער מיר פאַרענדיגן דאָס דערציילן וועגן זאַכאַ־ריס קינדער־ און לערן־יאָרן, געפינען מיר נאָך פאַר נויטיג צו דערמאָנען פאָלגענדן עפּיזאָד, וואָס האָט נישט קיין דירעקטע שייכות צו אונזער דערציילונג, נאָר דאָך איז עס אינטערעסאַנט צו וויסן.

נאָכדעם, באַלד נאָכדעם ווי זאַכאַרי האָט אַראָפּגעוואָרפן פון זיך די סטודענטן־קליידער און אָנגעטון זיך אין ציווילע, אַ טאָג צוויי נאָכדעם ווי ער האָט געהאַט באַקומען זיין דיפּ־לאָם — קומט ער אַמאָל אַהיים אין אָוונט צו זיך — געפינט ער, צו זיין גרויס פאַרוואונדערונג, מאַריאַ איוואַנאָוונען נישט אינדערהיים. (אַ זעלטנהייט, וואָס פלעגט זיך טרעפן צוויי מאָל אין יאָר, ביי גרויסע יום־טובדיקע פייערלעכקייטן, ווען מאַריאַ איוואַנאָוונאַ גייט אין צערקווע. אַזוי, אין מיטן יאָר, פלעגט זי זייער זעלטן פאַרלאָזן די וואוינונג, ווייל אין פּעטער־בורג האָט זי זיך געפילט פרעמד און קיין פריינט נישט גע־האַט). ער גייט אַריין צו איר אין צימער, זעט ער אירע זאַכן

געפּאַקט אין איר קאַסטן, אַפילו איר נאַכטלעגער שוין איינגע-פּאַקט און פאַרבונדן אין פּאַסקעס. ער קאָן זיך נישט דער-קלערן, וואָס דאָס זאָל הייסן, און וואַרט אָפּ מיט גרויס אומ-געדולד אויף איר צוריקקומען. ווען זי באַווייזט זיך שפּעטער אַן אָפּגעמאַטערטע, — קוקט ער זי אָן דערשטוינט און פרעגט, ווייזנדיג אויף איר קאַסטן:

— מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, וואָס איז דאָס? — מיר פאָרן ערגעץ?

— עס איז געקומען די צייט אויך פאַר מיר, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, — זאָגט זי אים פּלוצלינג מיטן נאָמען און מיטן פאָטערס נאָמען, — געקומען די צייט אויך פאַר מיר, אייך צו פאַרלאָזן. ציגעזאָגט דער טויטער, איידער זי האָט פאַרלאָזט די שטוב אויף שטענדיג, (דענסטמאָל, ווען איר זענט נאָך אַ קליי-נער געווען), אַז איך וועל איר בן-יחיד נישט פאַרלאָזן, ביז ער וועט נישט די לערן-קליידער אויסטון. יעצט זענט איר שוין, גאָט צו דאַנקן, דערוואַקסן און מיך באַדאַרפט איר שוין נישט, די שבועה צו דער געשטאָרבענער האָב איך געטריי אָפּגעהיט — קאָן איך שוין גיין מיין וועג.

זאַכאַרי האָט זי געלאָזט אויסרעדן און געקוקט אויף איר, ווי ער וואָלט נישט געוואוסט, וואָס זי וויל. ער האָט זי נישט ריכטיג פאַרשטאַנען, געמיינט, אַז עס איז עפּעס מיט איר געשעען.

— וואָס איז מיט דיר, ניאַניאַ? — דו ביסט פון זינען אַראָפּ, ווייטער גאָרנישט, אַנדערש קאָן איך דיך נישט פאַרשטיין.

— ער באַדאַרף דאָך מיך שוין נישט, צו וואָס באַדאַרף ער מיך? — ווען ער איז קליין געווען — איז געווען אַן אַנ-דערע זאַך, היינט איז ער דאָך שוין אַ דערוואַקסענער, און ער האָט דאָך שוין צו וועמען צו גיין, ווער עס זאָל זיך פאַר אים אָננעמען אויך.

זאַכאַרי האָט זיך האַרציג צעלאַכט.

— אָ, דאָס מיינסטו! דו קאָנסט דאָך נישט שטענדיג

באַכגיין נאָך מיר מיט דיווינדעלעך אין דער האַנט, איך בין דאָך שוין אַ דערוואַקסענער אויך.

— נישט דאָס מיין איך — איך מיין שוין עפּעס — אַנדערש.

— וואָס מיינסטו? —

— ער ווייסט שוין וואָס איך מיין — „יענע פרוי" — צו וועמען איר טראָגט אַלע אייערע הערצער אַהין — וואָס האָט אייך כּשוף אָנגעטון — צי וואָס?

זאַכאַרי האָט זי אַרומגענומען און זי געקושט:

— דו ביסט אייפערזיכטיג? —

— נישט איך בין אייפערזיכטיג -- נאָר דיין מאַמע אין גרוב איז אייפערזיכטיג — אָט, וועמען עס טוט וויי. — איר אייגענער זון איז איר פאַלש געוואָרן.

זאַכאַרי איז בלייך געוואָרן — און זי אָפּגעלאָזט.

עס האָט נישט געהאָלפן. זי האָט לענגער נישט געוואָלט בלייבן אין דעם הויז — „געהאַלטן איר שבעה" צו דער טויטער, און יעצט מוז זי גיין. קוים מיט צרות איז זאַכאַרין געלונגען, מיטן פאָטערס אַריינמישן זיך (פאַר וועלכן זי האָט אויס אַלטער געוואוינהייט דאָך דרך-ארץ געהאַט, דאָך דער בעל-הבית), זי צו באַוועגן צוריקצופאָרן אין יעקאַטערינענבורגער הויז אַריין, מיט אַ געזיכערטער עמעריטור-פּענסיע ביז אירע לעצטע טעג.

מאַמעשקעס גרויסע פאָטאָגראַפיע האָט זי מיטגעפירט מיט זיך צוריק קיין יעקאַטערינענבורג — און אַוועקגעשטעלט צוריק אין דעם קאַלטן, אומבאַוואוינטן זאַל.

און מיט איר איז מאַמעשקעס לעצטער שאָטן פאַרשוואונדן...

קאַפּיטל 12

אַ מאָדנע דערקלערונג

צו מאָרגנס אינדערפרי, ווען זאַכאַרי האָט זיך אויפ־געהויבן פון זיין געלעגער, האָט ער געהאַט עפּעס אָפּגעמאַכט ביי זיך, וואָס צו טון. אויס זיינע קינדישע יאָרן האָט ער גע־האַט די געוואוינהייט קיינמאָל נישט צו שטעלן אַ זאַך אויף זיך, אַרויסצובאַקומען ביי וועמען דאָס איז אַן הסכמה. ער האָט באַשטימט, איידער צו טון דעם דעצידירנדן שריט ביי ניניאָטש־קען, צו פאַרטרויען זיך פאַר איר מוטער. עס האָט אים אויס־געזען פיל לייכטער אָנצוקומען צו ניניאָטשקען דורך איר מוטער.— מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט ער זיך געפילט שוין אַ צייט משפּחהדיג, ער האָט אין איר געהאַט פריער אַנטדעקט די מו־טער, איידער נאָך — אין ניניאָטשקען די כּלה. און דאָס האָט אים געמאַכט זיין וועג צו איר פיל אויסגעטרעטענער, ווי צו ניניאָטשקען, — און אגב, זיינע געפילן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען האָבן זיך נישט באַשרענקט אויף ריין מוטערלעכע; נאָר דער מוטערלעכער רעספּעקט האָט געהאַמעוועט די אַנדערע געפילן...

ער האָט זיך אין דעם טאָג מער זאָרגזאַמער אָנגעטון ווי אַן אַנדערש מאָל, און געשטעלט זיך מיט אַ קלאַפּנדיג האַרץ אין איר בודואַר.

פרויען רופן צו הילף זייער מוטערלעכן אינסטינקט, ווען

זיי דאַכט זיך אויס, אַז מיט זייער ווייבלעכקייט אַליין זענען זיי שוין נישט אימשטאַנד צוצוציען צו זיך די געהעריגע אויפ־מערקזאַמקייט. פאַר געוויסע מענער האָבן פרויען גאָר אַ באַ־זונדער פאַרגעניגן אויסצושפּילן זייערע מוטערלעכע געפילן: צו שטראָפן זיי, צו שרייען אויף זיי, און דערביי צערטלען זיי... דאָס טוען זיי נישט, חלילה, אויס אויסגערעכנטקייט, נור אויס הוילער נאַטירלעכער נייגונג.

דערזעלבער פאַל איז געשעען מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען. כאָטש די מוטער האָט נאָך מיט גאָרנישט רעזיגנירט פאַר איר דערוואַקסענער טאָכטער — פאַרקערט, איר רייפע, פולע ווייב־לעכקייט האָט דער מוטער געגעבן אַן איבערגעוויכט איבער דעם נאָך נישט געשטעלטן כאַראַקטער פון איר טאָכטער (און אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געוואוסט פון דעם) — דאָך האָט זי נישט פאַרפעלט אַריינצונעמען אין אירע רייצן די באַזונדע־רע גנאָד, מיט וועלכער די נאַטור און דער עלטער האָבן זי באַשאָנקען — און דאָס איז געווען איר וואַרימע מוטערלעכקייט.

ווען זאַכאַרי איז אַריינגעקומען אין איר בודואַר, האָט ער זי געפונען זיצנדיג אין איר שטול, אין איר באַליבט ווינקל, ביים קאַמין, ווי פאַרוואָלקנט אין איר אייגענעם סוד, וואָס איר פיגור און וועזן האָט געוועבט אַרום זיך. זי איז געווען באַשעפטיגט מיט איר האַנט־אַרבעט.

אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר איז געווען וואַרים, ליכטיג און אָנגענעם. ווי תּמיד, אין אירע שוואַרצע זיידנס מיטן שפּיצן־קאָלנער (אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט זיך געהאַלטן אין שוואַרצן, דער קאָליר, וואָס האָט אַמבולטסטן אַרויסגע־בראַכט דעם איידעלן טען פון איר פּנים, אונטערגעשטראָכן די שוואַרצקייט פון אירע ברעמען און האָר, און צוגעגעבן איר פיגור אַ וויכטיקייט). דאָס וואַרימע ליכט פון דעם פאַרמעט־שיין אונטער דער ווייסער כינעזישער וואַזע איז געפאַלן אויף אירע ווי פערל־פינקלענדע שוואַרצע האָר, וואָס זענען געלעגן גלאַט פוןביידע זייטן שייטל פון איר אַראָפּגעבויגענעם קאָפּ. ביים אַריינקומען האָט זי מירקינען ווי גאָר נישט באַמערקט,

כאָטש זי האָט אים דורך דער טיר צוגערופן מיט איר מוזיקאַלי-שער שטימע. דאָס האָט שטענדיג געמאַכט מירקינס האַרץ שנעל קלאַפּן: „אָך, איר זענט עס? קומט נור אַריין, טייערינקער"! זי איז ווייטער געבליבן איבערגעבויגן איבער איר האַנט-אַר-בעט. ערשט אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי אויפגעהויבן צו אים איר פּנים און אָנגעקוקט אים ליב און איבערראַשט, ווי מען קוקט אויף אַן אייגן קינד.

— אָך, איר זענט עס, זאַכאַרי גאַווריל אָוויטש? קומט נור אַריין. מאַניעטשקאַ (די דינסט) האָט מיר געזאָגט, אַז איר האָט געפרעגט אויף מיר. קומט אַהער דאָ צו מיר, מיין יונ-גער פריינט. איך האָב געפילט, אַז איר ווילט מיך זען. צוליב אייך אַוועקגעשיקט דעם אָרימען נאַאום גריגאָראָוויטש, — האָט זי אים אַנטגעגנגעשמייכלט און אויסגעשטרעקט צו אים איר אויס-געאיידלטע, גוט-געפלעגטע האַנט צום קושן.

— יאָ, איך האָב אייך געוואָלט זען, זייט מוחל פאַר דער פרייהייט.

— און איר האָט גוט געטון, וואָס איר זענט געקומען. ערשטנס, האָב איך אייך געוואָלט גוט אויסזידלען, איר וועט עס דערלויבן אַן עלטערער פרוי. זאָגט מיר, איך בעט אייך, זאַכאַרי גאַווריל אָוויטש, פאַרוואָס האָט איר געלאָזט נעכטן גיין נינאָטשקען אויף דעם קאָשמאַרנעם אָוונט? איך האָב געמיינט, אַז איר זיצט אייך דאָרט ביידע ביי נינאָטשקען. צום סוף בין איך היינט געוואויר געוואָרן, אַז נישט נור איר האָט זי געלאָזט גיין, נור איר האָט איר נאָך געהאָלפן קומען אַהין.

מירקין האָט געשוויגן. מירקין איז אין דער אָנוועזנהייט פון עלטערע פרויען מער געקומען אין פאַרלעגנהייט, ווי צווישן יונגע, זיינס גלייכן.

— וואָס איז מיט אייך, זאַכאַרי גאַווריל אָוויטש? — האָט זי אים געפרעגט, און בשעת מעשה געקוקט אין זיין פּנים אַריין מיט אירע שוואַרצע, רונדיג-קאַרשעדיגע אויגן.

— וואָס מיינט איר, אָלגאַ מיכאַיל אָוונאַ? האָט מירקין

אויפגעהויבן זיינע בליקן מיט שרעק צו איר, ווי אַ קליין קינד פאַר אַ מוטער.

— ווען איך וואָלט געהאַט אַ רעכט צו זאָגן אייך מוסר, זייט מיר מוחל פאַר דער אָפנהאַרציקייט, איר ווייסט, ווי מיר אַלע אין דעם הויז האָבן אייך ליב, דורך דעם נעם איך זיך די פרייהייט צו רעדן מיט אייך אַזוי אָפן... וואָלט איך געוועזן געזאָגט: שוין צייט צו זיין פאַר אייך אַ מאַן, אַן אומאָפּהענגיגער פרייער מאַן מיט פאַראַנטוואָרטלעכקייט. עס איז שוין צייט אייך אַרויסצוגיין פון דער קינדער-שטוב, זאַכאַרי גאַווריילאָוויטש. זייט מיר מוחל, נאָר איך זאָג עס מיט מיין גאַנצער ליבע צו אייך. איר זענט דאָך נישט בייז אויף מיר...

— אָ, ניין, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, ניין. פאַרקערט, איך דאַנק אייך זייער. איך דאַנק אייך, — האָט זאַכאַרי געזאָגט, רויט ווערנדיג.

— צו אַלעם ערשטן, פאַרוואָס זענט איר אַזוי אומרואיג? אַ מאַן טאָר קיינמאָל נישט זיין אומרואיג. גלייך דעם האָבן נור מיר, פרויען, אַ רעכט. פאַרוואָס זענט איר נישט אַזוי זיכער? מיט איין וואָרט, פאַרוואָס זענט איר נאָך אַזאַ קינד? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ זיך פאַרגעסן און איז אַרויס פון איר געדולד, — שוין צייט פאַר אייך צו זיין אַ מאַן, איר הערט, זאַכאַרי, אַ פרייער, פעסטער, אַנטשיידענער מאַן, — האָט זי צו אים געזאָגט מיט אַ מוטערלעכער שטרענגקייט.

— יאָ, יאָ, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, רעדט, איך בעט אייך, רעדט, האַלט אייך נישט צוריק, איך דאַנק אייך פאַר אַלעם.

— איך ווייס, דאָס איז אייער דערציאונג שולדיג. איך ווייס. שטענדיג אונטער פאַרטיכער פון באַבעס: שטענדיג האָבן באַבעס אייך באַוואַכט. צוערשט מאַריאַ איוואַנאָוונאַ, און איצט האָט איבערגענומען איר ראָלע די „שיינע העלענע". אָ, איר פּאַסט שוין גאָרנישט די ראָלע. און דאָס איינציגע, וואָס איך וואָלט מיר געוואונטשן פון אייך איז: באַפרייט זיך איינמאָל פאַר אַלעמאָל פון באַבעס, זייט שוין אַמאָל איר אַליין. קיינער נישט, נאָר איר. זאָגט איר מיר דאָס צו?

מירקין האָט אויסגעהערט אירע שטראָף-רייד. זיין פּנים

האָט געגליט, און עס איז אים גוט געווען. אַ געפיל, וואָס ער האָט קיינמאָל נישט פאַרמאָגט, האָט אָנגעגאָסן אַלע זיינע אברים. עס איז געווען דאָס געפיל, וואָס אַ קינד האָט, ווען די מוטער לייגט עס שלאָפן און דעקט עס גוט צו מיט אַ וואַרימער דעקע...

— און וואָס וואָלט איר געמיינט, דאַרף איך טון ? — האָט מירקין געפרעגט, — זאָגט מיר, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— אָ. דאָס איז דאָך טאָקע די צרה מיט אייך, זייט מיר מוחל, וואָס איר פרעגט שטענדיג אַנדערע: „וואָס באַדאַרף איך טון?" וואָס מיינט איר, איך וועל איבערנעמען די ראָלע פון מאַריאַ איוואַנאָוונען, אָדער פון דער „שיינער העלענע" ? ניין, נישט צוליב דעם רעד איך דאָס מיט אייך. נישט פרעגן אַנדערע, נאָר זיך אַליין. אָפּהאַקן, איינמאָל פאַר אַלע מאָל, מיט אַלע איינפלוסן. אויפהערן פרעגן אַנדערע, און אַרויפוואַרפן דאָס קלערן, דאָס אַנטשיידן און דאָס אחריות אויף אַנדערע, נאָר איבערנעמען דאָס אַלץ אויף זיך אַליין. אפשר איז עס זייער באַקוועם צו פאַרלאָזן זיך אויף אַנדערע, אָבער עס איז נישט זייער מאַנלעך, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש. דאָס פּאַסט פאַר אַ יינגל, נישט פאַר אַ מאַן.

— איר האָט רעכט, איר האָט רעכט, — האָט מירקין גערעדט מער צו זיך, ווי צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

— איך ווייס, אַז איר פאַרשטייט מיך, און צוליב דעם נעם איך מיר די פרייהייט צו רעדן צו אייך אַזוי. קיין זאַך גייט מיר נישט אָן, נאָר אייער וואוילזיין. גלייבט איר מיר דאָס ?

— איך דאַנק אייך, איך דאַנק אייך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ,— האָט מירקין געזאָגט און אויסגעזוכט איר האַנט און זי באַדעקט מיט קושן און מיט דער וואַרימקייט פון זיין רויט פּנים.

זי האָט נישט צוריקגעצויגן פון אים איר ווייסע קליינע האַנט. מיט איר צווייטער האַנט האָט זי געגלעט זיינע האָר. און באַלד האָט ער אָנגעלענט זיין קאָפּ אויף איר שויס, און עס איז אים גוט געווען.

— וואָרים איר זענט דאָך נאָך אַזאַ קינד, מיט אייערע זיבן-און-צוואָנציג יאָר, און עס איז שוין צייט צו זיין אַ מאַן, זאַכאַרי.

אַ מינוט האָבן זיי געשוויגן. פּלוצלינג האָט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונען אַליין דערוואַכט אַ צערטלעכקייט. זי איז אַליין שוואַך געוואָרן. זי האָט ערשט איצט באַמערקט, ווי ער האַלט אַלץ איר האַנט צו זיינע ליפּן און צערטלט זי. זי האָט זיך געלאָזט און האָט צו אים געזאָגט:

— און איצט האָב איך אייך אויסגעזידלט. איר זענט געקומען צו מיר נאָך אַ ראַט, נאָך וואַרימקייט, און איידער איך האָב אייך נאָך אויסגעהערט, האָב איך אייך אויסגעזידלט. זייט מיר מוחל, טייערינקער.

— איך דאַנק אייך, איך דאַנק אייך, — האָט מירקין נישט אויפגעהערט צו מורמלען פאַר זיך.

— און וואָס האָט איר מיר געוואָלט זאָגן, זאַכאַרי, ווען איר זענט אַריינגעקומען צו מיר?

— גאָרנישט האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, גאָרנישט, איך בין צו אייך געקומען, איר זאָלט מיך אויסזידלען. דאָס איז אַלץ. איך ווייס, אַז איך האָב עס באַדאַרפט און פון אייער האַנט. יאָ, און נאָך עפּעס האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, — האָט זיך מירקין ווי אָן עפּעס דערמאָנט און האָט אָנגעהויבן צו שטאַמלען זוכנדיג ווערטער מיט אַ קלאַפּנדיג האַרץ, — איך האָב געוואָלט פון אייך בעטן די האַנט פון אייער טאָכטער, פון נינאָטשקען... וועט איר זי מיר געבן?

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז איצט, ביי איר גאַנצער מוטערלעכער זיכערקייט, וואָס זי האָט געגן דעם שוואַכן יונגעמאַן אויסגעשפּילט, אַ ביסל פאַרלוירן געוואָרן. אָבער דאָס האָט נאָר געדויערט איין מינוט. איר שיין פּנים האָט זיך אָנגעהויבן צו רויטלען, ווי ביי אַ קליין מיידל. באַלד איז די רויטלעכקייט פאַרלוירן געוואָרן אין דער איידעלער קרעם-ווייסקייט פון איר הויט.

— ניין.

— און מיט נינאָטשקען האָט איר שוין גערעדט וועגן דעם? — האָט זי אים געפרעגט, און מען האָט געהערט די באַוועגונג פון איר האַרץ גאַנץ הויך.

— און ווי אַזוי רעדט איר דאָס מיט מיר צוערשט? — האָט זי אָנגעהויבן צו שמייכלען און באַווייזן אירע ווייסע ציין, וואָס זענען געזעסן אין איר מויל אויפגעצויגן, ווי די פּערל אויף איר האַלז.

— איך האָב געמיינט, אַז איך וועל צוערשט מיט אייך איבעררעדן. איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר מיט אייך איז מיר לייכטער צו רעדן. איר פאַרשטייט מיך, איר ווייסט אַלץ... און איך האָב אייך געוואָלט בעטן, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר זאָלט מיר העלפן דאָס דורכצופירן.

— וואָס דורכפירן? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געפרעגט.

— אָט דאָס... איך מיין נינאָטשקאַס איינשטימיקייט, ווען איך בין אייך נישט דערווידער. דאָס הייסט, ווען איר, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, זענט איינשטימיג דערצו... האָב איך אייך געוואָלט בעטן...

— און פאַרוואָס זאָלט איר דאָס אַליין נישט טון?

— איך וועל עס טון. שוין לאַנג געוואָלט טון. יעדן טאָג קום איך אַהער מיט דעם געדאַנק דאָס צו טון, און איך טו עס נישט.

— אָט דאָס איז דאָך, וואָס איך פאַרלאַנג פון אייך — אַנטשיידנהייט. ווי אַזוי קאָן איך פאַר אייך דאָס טון, אַז איר אַליין זענט נישט פאַרטיג דערצו?

— פאַרטיג בין איך יאָ, געוויס, געוויס. איך קלער דאָך וועגן דעם און איך וויל דאָך דאָס, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— און פאַרוואָס טוט איר דאָס נישט? וואָס, איר האָט מורא, אַז נינאָטשקאַ זאָל אייך נישט אָפּזאָגן?

— יאָ, דאָס אויך, אָבער נישט בלויז דאָס. גוט, וועט זי מיר אָפּזאָגן. וואָס קאָן דאָ זיין, וועט דאָך דאָס יעדענפאַלס פאַר מיר קלאָר זיין, — האָט זאַכאַרי גערעדט צו זיך.

— און דאָך, פאַרוואָס טוט איר דאָס נישט?

— אָט דאָס איז עס דאָך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, עס פעלט מוט.

— זאַכאַרי גאַווריל‏אָוויטש. — האָט פּלוצלינג אָלגאַ מיכאַי-

לאָוונאַ מיט אַן אויפגערעגטער שטימע געזאָגט, — איר ווייסט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר? איר ווייסט, וואָס איר רעדט? איר ווילט זיך דערקלערן ניבאָטשקען אין ליבע, און דאָך טוט איר עס נישט, ווייל אייך פעלט אויס מוט. זאָל איך עס זיין די, וועלכע זאָל רעדן פאַר אייך? איר ווייסט דאָך, איך בין איר מוטער. ניבאָטשקאַס גורל איז מיין אייגענער. ווי אַזוי וואָלט איך געקאָנט רעדן מיט איר וועגן דעם, אַפילו אַז איך זאָל עס וועלן? אייער אַריינקומען אין אונזער משפחה איז מיר זייער סימפּאַטיש. איך זאָג עס אָפן, אַז עס איז מיר סימפּאַטיש. יאָ, זייער געוואונטשן (און זי רויטלט זיך, ווי אַ קליין מיידל). דאָך, ווי אַזוי וואָלט איך געקאָנט רעדן מיט איר אין נאָמען פון אַ מאַן, וואָס האָט אַליין קיין מוט נישט איר דאָס צו זאָגן? איר ווייסט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר אין דער ראָלע, אין וועלכער איר שטעלט זיך אַליין אַריין?

— ניין, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. ניין, עס האַנדלט זיך נישט וועגן מוט. יאָ, איצט זע איך עס. עס איז מוט, און נאָך עפּעס אַנדערש. וואָלט עס זיך געהאַנדלט בלויז וועגן מוט, וואָלט איך עס געקאָנט ווי עס איז טון. נאָר עס איז דאָך עפּעס אַנדערש. א י י ך קאָן איך דאָס זאָגן מיטן גאַנצן האַרצן, אָפן, מיט מיין גאַנצן באַגער, מיט מיין גאַנצן וואונטש. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איך בעט ביי אייך די האַנט פון אייער טאָכטער, און ניבאָטשקען קאָן איך עס נישט זאָגן, — האָט מירקין דערנידעריגט זיין שטימע.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז שטיל געוואָרן, דערשראָקן אַ ביסל. זי האָט שווער געאָטעמט, און איר האַרץ האָט ווידער הויך געקלאַפּט, נישט וויסנדיג פאַרוואָס. ווען מירקין האָט אַרויסגערעדט די לעצטע עטלעכע ווערטער, האָט ער איר געקוקט גלייך אין די אויגן אַריין, מיט אַזאַ אָפנקייט און מיט אַזאַ דרייסטקייט, וואָס זי האָט עס קיינמאָל ביי אים נישט באַמערקט. און זי איז פון דעם שטאַרק פאַרוואונדערט געוואָרן. זיינע אויגן האָבן געפלאַמט און זיינע ליפּן האָבן געציטערט. זיין אָטעם, זיין גאַנץ פּנים, זיינע באַוועגונגען האָבן אויסגעדריקט

עפעס אַ פאַרלאַנג, וואָס זי האָט נישט פאַרשטאַנען און נישט געוואָלט פאַרשטיין.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט זיך ווייטער גערויטלט. נור ביסלעכווייז איז ווידער די רויטלעכקייט פאַרלוירן געוואָרן און אויסגעמישט זיך מיט דער איידעלער ווייסקייט פון איר הויט. ווידער האָט זי זיך נור אויף איין מינוט פאַרלוירן, אַראָפּגע־לאָזט דעם קאָפּ, און געזוכט אויסצומיידן זיין ברענענדיגן, חלומדיגן בליק, וואָס האָט איבעראַשנד־מוטיג געלויכטן איר אין פנים אַריין. זי האָט זיך אָבער באַלד געשטאַרקט, און עס איז איר געלונגען צוריקגעווינען איר גלייכגעוויכט און רואי־קייט. און טרוקן, מיט אַ זאַכמעסיגן טאָן, האָט זי אים גע־פרעגט:

— זאָגט מיר, זאַכאַרי גאַווריל‏אָוויטש, האָט איר ליב נינאַ סאָלאָמאָוונען!?

— איך ווייס נישט, — האָט זאַכאַרי אָפּגעענטפערט, נישט אָװעקנעמענדיג זיין ברענענדיגן בליק פון איר.

— איר ווייסט נישט? — האָט זי געפרעגט מיט אַ פאַר־וואונדערטן שמייכל, ביי וועלכן זי האָט ווידער באַוויזן אירע שיינע ציין, — איר ווייסט נישט? און דאָך בעט איר איר האַנט ביי מיר?

— ווייל איך וויל... איך וויל, אַז איר זאָלט מיין מוטער זיין.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אַ ציטער געטון. איר קליינער, רונדיגער, אויסגעבעטעטער קערפּער האָט זיך אין איר שטיל אַ וואַקל געטון, זי האָט פאַרמאַכט אירע אויגן, און אירע קליינע הענט האָבן זיך צונויפגעדריקט אין פויסטן, און מיט פאַר־מאַכטע אויגן האָט זי געזאָגט:

— הערט אויף, הערט אויף רעדן נאַרישקייטן...

דאָך האָט זי אים אַ צי געטון צו זיך מיט אירע קראַמפּ־האַפטיגע הענט, וועלכע האָבן איצט אינגאַנצן געציטערט, און

מיט פאַרמאַכטע אויגן האָט זי אים אַ קוש געטון אויפן שטערן.

מירקין האָט געזוכט איר האַנט.

— און איצט באַרואיגט אייך, קליינער יינגל — האָט זי שוין געזאָגט אין איר רואיגן, שמייכלענדיגן טאָן. — מיר וועלן שפּעטער רעדן דערפון, דאַכט זיך ניניאָטשקאַ גייט.

קאַפּיטל 13

ווי זאַכאַרי איז געוואָרן אַ חתן

פון דערווייטנס האָבן זיך טאַקע דערהערט האַסטיגע טריט. פון הינטער דער טיר האָט נינאָטשקאַ גערופן:

— מאַמע, איר זענט אַליין?

איידער אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט נאָך צייט געהאַט אירע געדאַנקען צו זאַמלען, האָט נינאָטשקאַ, צוזאַמען מיט אַ קלאַפּ אין דער טיר, זי אויפגעעפנט און איז אַריינגעקומען אין נעגליזש, אין אירע יאַפּאַנישע „פּיזשאַמשס“, אין איר פוטער־באַנייטן זיידענעם שלאָפראָק. אירע צעוואָרפענע האָר זענען געפאַלן ווילד איבער איר נאַקעטקייט. אָנגעטראָפן זאַכאַרין, האָט זי זיך גאָרנישט פאַרוואונדערט, אַזוי ווי זי וואָלט זיך געווען גערעכט דאַרויף, און זיך אָנגערופן:

— נו, געוויס ווי שטענדיג, ביי מאַמעשקען. אָ, איך באַדויער, וואָס איך האָב אייך געשטערט, אָבער גוט, וואָס איך האָב אייך אָנגעטראָפן, זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש. איך האָב אייך געוואָלט זאָגן, אַז ווייטער אַזוי וועט עס נישט גיין, אָדער איר וועט מוזן מיטגיין מיט מיר אין מיינע ערטער, אָדער איך וועל מיטגיין מיט אייך אין אייערע ערטער. עס איז גאָרנישט קיין פאַרגעניגן צו ווערן אָפּגעפירט פון אַ קאַוואַליער ביז צו דער טיר און צו מענטשן צו גיין אַליין, ווען יעדע

דאַמע איז מיטגעקומען מיט איר אייגענעם באַשיצער. אַז ניט, וועט אויסקומען צו שאַפן זיך אַזאַ באַגלייטער, וואָס זאָל אַ שריט ווייטער פירן פון דער טיר. געהערט, מאַמעשקע, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש האָט מיך נעכטן צוגעפירט צום קאָרי־דאָר פון סאָפיא אַרקאַדיעוונאַס הויז און נישט ווייטער. און בחנם, איר מעגט עס באַדויערן, אין אַ געוויסער אַרט איז עס געווען אינטערעסאַנט, זייער אינטערעסאַנט.

— נינאָטשקאַ, וואָס טוסטו? זע, ווי דו ביסט אָנגעטון?

— וואָס איז דען, עס איז דאָך קיינער נישטאָ, — האָט זי זיך אומגעקוקט אויף מירקינען.

נישט די מוטער און נישט מירקין האָבן געשאָנקען פיל אויפמערקזאַמקייט צו אירע ווערטער. זיי זענען ווייטער גע־בליבן זיצן אויף זייערע ערטער. עס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי הערן זיך גאָר נישט צו צו אירע רייד, און זיי קאָנען זיך נאָך נישט אַרויסאַרבעטן פון דער אַנדערער וועלט, אין וועל־כער זיי זענען געווען פאַרזונקען ביי נינאָטשקאַס אַריינקומען.

— אָ, איך זע, איך האָב געשטערט. וועגן עפּעס ערנ־סטעס געווען גערעדט. איך בעט איבער טויזנט מאָל; איך וויל נישט איבערפירן די שטימונג, — זאָגט זי און וויל זיך דערווייטערן.

נאָר דאָ האָט זיך פּלוצלינג מירקין אויפגעהויבן, ווי באַהאַלטנדיג זיינע אויגן אין אַן אַנדערער זייט, אין אַ ווינקל צו, וואו קיינער איז נישט געזעסן, און האָט זיך אָנגערופן:

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ! איך בעט אייך, טוט מיר אָן דעם כבוד, דעם אומפאַרדינטן כבוד, — האָט מירקין ווי אַ טרינקענדער אָנגעכאַפּט זיך אין דעם וואָרט, — איך בעט אייך, איך ווייס, איך האָב נישט פאַרדינט דעם כבוד; איך ווייס, איך ווייס, — האָט מירקין געשטאַמלט און פּלוצלינג זיך גע־שטאַרקט און אַרויסגעזאָגט שנעל און זיכער:

— באַגליקט מיך מיט אייער האַנט. יאָ, דאָס איז עס, וואָס איך האָב אייך געוואָלט בעטן.

נינאָטשקאַ האָט אים אָנגעקוקט פאַרוואונדערט.

— וואָס, איר זענט משוגע געוואָרן, צי וואָס? אַזוי פּלוצלינג אינמיטן דרינען? אויף מיר איז דאָך אפילו קיין אָנשטענדיג קליידל נישטאָ.

— לאַכט נישט, איך בעט אייך. איך ווייס, עס איז נישט פאַר מיר, נאָר פון דעם הענגט אָפּ מיין גליק, — קוקט ער פּלוצלינג אויף אָלגאַ מיכאַילאָוונען מיט בעטנדיגע בליקן און לייגט צו: מיין גליק און מיין לעבן.

— ניין, איך לאַך נישט, נאָר איך פאַרשטיי נישט. אַהאַ! איצט זע איך ערשט (האָט נינאָטשקאַ פּלוצלינג אויסגעשריען, ווי זי וואָלט דערזען עפּעס שרעקלעכס), וועגן דעם איז דאָ געערעדט געוואָרן; איצט פאַרשטיי איך שוין די ערנסטע שטימונג, — האָט זי געזאָגט, און זי אַליין איז ערנסט געוואָרן און בייז.

— יאָ, — האָט זיך פּלוצלינג אָנגערופן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ פון איר שטול אַראָפּ, — זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש האָט געבעטן דיין האַנט ביי מיר, נינאָטשקאַ.

— און ווי שטענדיג, איז ער פריער געגאַנגען צו דער מאַמען, איידער ער האָט עס מיר פאַרטרויט.

מירקין האָט זיך די מינוט פאַרלוירן, אָבער ער האָט זיך געשטאַרקט, ווייטער מער קוקנדיג אויף אָלגאַ מיכאַילאָוו-נען, ווי אויף איר טאָכטער.

— עס איז דערפאַר, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, ווייל איך האָב נישט געוואוסט, ווי איר וועט עס אָננעמען, ווייל איך האָב נישט געוואַגט פאַר אייך...

— און פאַר דער מוטער האָט איר יאָ געוואַגט?

— יאָ, פאַר אייער מוטער האָב איך יאָ געוואַגט, — האָט מירקין געענטפערט זיכער.

— אויב אַזוי, גייט, איך בעט אייך, צו מיין מוטער נאָך אַן ענטפער, — און זי האָט זיך אַוועקגעדרייט צו דער טיר.

— נינאַ, ווי אַזוי קאָנסטו דאָס? דו האָסט דען קיין האַרץ נישט? — האָט אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ זידאָג גערופן פון

איר שטול אַראָפּ, — זאַכאַרי האָט נאָר פאַר מיר פאַרטרויט זיך.

— דאָס איז מיין עסק, מאַמע, נישט וואָר? — האָט נינאָטשקאַ איבערגעשלאָגן דער מוטערס רייד, און איר פּנים האָט מיטאַמאָל אויסגעדרוקט אַ מאָדנע גרימאַסע פון צער און צאַרי, וואָס די מוטער האָט נישט דערקענט אין איר.

— יאָ, טאָכטער, דו האָסט רעכט, — האָט אָלגאַ מיכאַי־לאָוונאַ געזאָגט און אַראָפּגעלאָזט אירע שיינע אויגן צו דער ערד, פאַרשעמענדיג זיך פאַר דער טאָכטער.

נאָר דאָ איז עפּעס פלוצלינג געשעען: נינאָטשקאַ, אָנ־שטאָט אַרויסצוגיין צו דער טיר, ווי זי האָט געפּלאַנט, איז זי צוגעפאַלן צו דער מוטער, אַרויפגעפאַלן אויף איר האַלז און האָט זיך צעוויינט ווי אַ קליין קינד, באַדעקט מיט קושן איר געזיכט, איר האַנט און געבעטן זיך ביי איר מיט אַ וויי־נענדיגער שטימע:

— זייט מיר מוחל, מאַמעשקע, אום גאָטס ווילן, זייט מיר מוחל. איך האָב אייך נישט געוואָלט באַליידיגן: איך האָב עס גאָרנישט געוואָלט. זייט מיר מוחל, — האָט זי זיך אויך גע־ווענדט צו זאַכאַריס זייט.

— וואָס זאָל איך דיר מוחל זיין, מיין קינד? איך האָב דיר גאָרנישט וואָס מוחל צו זיין, — האָט די מוטער אַרומ־גענומען האַרציג איר טאָכטער.

מירקין איז געשטאַנען די גאַנצע צייט פון דער סצענע צווישן מוטער און טאָכטער, ווי אויף הייסע קוילן, אַמבעסטן וואָלט געווען, ווען עס עפנט זיך יעצט די פּאָדלאָגע, און ער ווערט ערגעץ־וואו פאַרשוואונדן; ער האָט נישט געפונען גענוג כּוחות אין זיינע פיס אויפצוהייבן זיך און אַרויסצוגיין פון צימער, וואָס זיין טאַקט און זיין געפיל האָבן אים דיקטירט. די פיס האָבן אים פּשוט נישט געדינט; זיי זענען געווען ווי אונטערגעשניטן, ער האָט געהאַלטן אין איין רעדן צו זיך, ווי פאַרענטפערנדיג זיך:

— דאָס איז אַלץ מיין שולד, אַלץ מיין שולד. איך

בין אַ נאַר; איך בין אַ גרויסער נאַר; איך האָב גאָרנישט געזאָגט. זייט מיר מוחל, — און ער האָט דאָך אָנגעהויבן זיינע שוואַכע פיס צו שלעפּען צו דער טיר.

— ניין, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, גייט נישט אַוועק. איך בעט אייך, גייט נישט אַוועק. איר האָט דאָך עפּעס געבעטן ביי מיר, איך בין דאָך אייך שולדיג אַן ענטפער. גייט נישט אַוועק. האַלט אים איין, מאַמעשקע. איך בעט אייך, האַלט אים איין, נאָר איין אויגנבליק, איך קום באַלד צוריק, און איר, מאַמעשקע, גייט אויך נישט אַוועק. געדענקט אָן גאָט און גייט נישט אַוועק. איך בין באַלד צוריק דאָ. — און מיט די ווערטער איז זי אַרויסגעלאָפן פון צימער, ווי אַ ווינטער.

אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ און מירקין זענען איבערגעבליבן אין די פּאָזיציעס, אין וועלכע נינאָטשקאַ האָט זיי פאַרלאָזט, ווי פאַרשטיינערט, ווי אויף קאָמאַנדע. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אויף איר אָרט אין איר ווייכן באַקוועמען פאָטער-שטול, און מירקין אין מיטן צימער, דאָרט, וואו ער איז געשטאַנען. נישט קיין איין וואָרט האָבן זיי אויסגערעדט צווישן זיך און נישט איינמאָל זיך געקוקט אין פּנים אַריין. עס איז געווען, ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ וואָלט איינגאַנצן פאַרלוירן יענעם מוטערלעכן שטאָלץ און באַוואוסטזיין, וואָס זי האָט ערשט פאַר אַ פּאָר מינוט אַזוי רייכלעך פאַרמאָגט. זי איז געוואָרן, ווי אַ קליין שול-מיידל, וואָס מען כאַפּט ביי דער האַנט ביי עפּעס אַן אומאָנגענעמען ליגן די רויטלעכקייט, וואָס האָט יעצט אַרויסגעשלאָגן אויף איר פּנים, איז שוין געבליבן שטיין. זי האָט מיט איר ווייסער שיינער האַנט געהאַלטן פאַרמאַכט אירע אויגן-הייטלעך און איר ברוסט האָט זיך הויך געהויבן, באַוועגנדיג די פּערל, וואָס האָבן געבליט ווי לעבעדיגע טראָפּן אַראָפּ פון איר שיינעם פולן ברוסט-ברעט. זי האָט געוואוסט, אַז זי מוז עפּעס זאָגן, אַז זי מוז עפּעס טון אַרויסצוקומען פון אָט דער אוממעגלעכער, כמעט סקאַנדאַליעזער לאַגע, אין וועלכער זי געפינט זיך. זי מוז זיך ראַטעווען. און דאָך האָט זי זיך נישט געקאָנט קיין עצה געבן, געשטאַנען ווי פאַר אַ ריכטער. אין דערזעלבער לאַגע האָט זיך

געפונען מירקין, און אַפילו נאָך אין אַ קאָמישערער. ער האָט אַ פּאָר מאָל געפּרוּאווט אויפהייבן זיינע אויגן און עפּעס זאָגן, נאָר זעענדיג אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס פאַרמאַכטע אויגן-הייטלעך, האָט ער אויך געשוויגן.

די סיטואַציע האָט געדויערט אַ מינוט פינף און אפשר מער, און נינאָטשקאַ איז אַלץ נישט געקומען. דער סקאַנדאַל איז אַלץ געוואַקסן. דאָך האָבןביידע נישט געפונען גענוג מוט און ענערגיע אויפצוהייבן זיך פון זייערע ערטער. עס איז געווען, ווי נינאָטשקאַס געבאָט האָט זיי צוגעשמידט צו זייערע ערטער, צו וואַרטן, וואָס דאָ וועט זיין.

ענדלעך האָט זיך נינאָטשקאַ באַוויזן. זי איז געווען אָנגעטון נישט ווי שטענדיג אין עפּעס פאַנטאַסטישעס, נאָר אין אַ בירגערלעך-קאָנסערוואַטיוון קלייד, לאַנג ביז צו די קנעכלן (וואָס איז דענסטמאָל די מאָדע געווען) אין שוואַרץ-סאַמעט, פאַרוואָרפן מיט אַ שאַרף פון ווענעציאַנישע שפּיצן. די שפּיצן האָבן איר האַלז ווייכער און ווייבלעכער געמאַכט. אירע האָר זענען אויך דאָס מאָל געווען „לייטישער" פאַרקעמט און געהאַלטן זיך ביי די פּאָר שפּילקעס צוגעבונדן צו זייערע ערטער און נישט געפלויגן אין דער הויך. נינאַ האָט אויסגעזען פאַרנעמער און געזעצטער און דערוועקט צו זיך רעספּעקט.

— איצט, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, קאָנט איר מיר זאָגן, וואָס איר האָט מיר צו זאָגן, — האָט זי זיך אָנגערופן צו דעם פאַרלוירענעם מירקינען.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געפונען יעצט די ענערגיע. זי האָט זיך אויפגעהויבן פון איר אָרט און געפּרוּאווט אַרויסגיין מיט לייכטע טריט.

— ניין, מאַמעשקע, איצט איז שוין צו שפּעט. קוים האָט ער עס שוין געזאָגט אין אייער געגנוואַרט, קאָנט איר ווייטער הערן, — האָט נינאָטשקאַ געפּרוּאווט איינהאַלטן די מוטער.

אָן ווערטער, נאָר מיט אַ קוש אין שטערן, האָט זיך

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אַרויסגעמאַכט פון אירע הענט און געוואָלט פאַרשווינדן.

— ניין, מאַמעשקע, איר מוזט אומבאַדינגט בלייבן, אַ נישט, גיי איך אויך אַוועק. וואָרים די דערקלערונג, וואָס וועט דאָ אָפּגעגעבן ווערן, באַלאַנגט אויך צו אייך...

— נינאָטשקאַ, וואָס איז מיט דיר? — האָט די מוטער אויסגערופן און איז בלייך געוואָרן.

— גאָרנישט, מאַמעשקע, איר מוזט בלייבן דאָ. ביטע, זעצט אייך צוריק אויף אייער אָרט. — און זי האָט אָנגענומען מיט אירע הענט איר מוטער אונטער איר אָרעם און האָט זי צוגעפירט צו איר פריערדיגן אָרט, צום פאָטער-שטול. די מוטער האָט אויסגעפירט איר געבאָט, ווי אונטער אַ היפּנאָז.

אַז די מוטער איז שוין געזעסן אויף איר פּלאַץ, האָט זי זיך אָנגערופן צום בלייכן מירקינען:

— און איצט, וואָס האָט איר מיר צו זאָגן? איך בין גרייט צו הערן.

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, איך בעט אייך מיך צו באַגליקן מיט אייער האַנט! — האָט מירקין אַרויסגעזאָגט זיינע אין געדאַנק אויסגעלערנטע ווערטער, ווי אַ באַפעל.

— און איר, מאַמעשקע, האָט געגעבן אייער צושטימונג? — האָט נינאַ זיך געווענדט צו דער זיצנדיגער מוטער.

— נינאָטשקאַ, וואָס איז מיט דיר? ווי קום איך דאָ אַהער? דאָס האָסט דו דאָך צו אַנטשיידן, נישט איך, — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געפונען איר לשון און געזאָגט אין אַ שמייכל.

— ניין, מאַמעשקע, אַזוי ווי איר האָט באַשטימט, אַזוי וועט זיין. איר האָט געגעבן אייער צושטימונג, יאָ צי ניין?

— יאָ, — האָט די מוטער אָפּגעענטפערט מיט אַ נידריגער שטימע, פאַרשעמט.

— אויב אַזוי, גיב איך אויך מיין צושטימונג. דאָ, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, האָט איר „אונזער" האַנט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געוואָלט אויפשטיין. זי האָט מיט

אירע קליינע ציין זיך געגעבן אַ שאַרפֿן ביס אין איר ליפּ אַריין און געשוויגן.

מירקין האָט נישט געוואַגט צו נעמען איר האַנט אין זיינע, נאָר נינאָטשקאַ האָט זיין האַנט אָנגעכאַפּט און פעסט זי געדריקט, צובויגנדיג זיך צו אים, און האָט אים געקושט.

— און איצט, טייערער, קומט צו דער מאַמען. זאָל זי אייך אויך קושן, — האָט נינאָטשקאַ צוגעפירט מירקינען צו איר מוטער, פון וועלכער עס האָט זיך דערהערט דאָס האַרץ-קלאַפּן פון דערווייטנס.

— מאַמעשקע, קוש אים!

רויט ווערנדיג ווי אַ פאַרשעמטע כלה, האָט אָלגאַ מי-כאַילאָוונאַ, אונטער איר טאָכטערס באַפעל, צוגעלייגט אירע ליפּן צו מירקינס שטערן.

— און איצט וועלן מיר ברענגען די בשורה צום פאָ-טער, — האָט נינאָטשקאַ געזאָגט. זי האָט אָנגעקלונגען נאָכן לאָקיי, וועלכן זי האָט אָפּגעשיקט אין פאָטערס קאַבינעט אַריין מיט דער ביטע, אַז ער זאָל דאָ באַלד אַריינקומען.

די פּאָר מינוט, איידער סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט זיך באַוויזן, זענען זיי אַלע דריי געזעסן און האָבן נישט געוואוסט, וואָס צו רעדן און וואָס צו טון. די שטימונג איז נאָך דער דערקלערונג געוואָרן נאָך מער פיינלעכער, ווי פריער. נאָר קוים האָט זיך דער באַרימטער אַדוואָקאַט באַוויזן אין דער טיר, מיט זיינע צעשויבערטע האָר, האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ גלייך צוריק געפונען איר גאַנצע זיכערקייט, איר ווייב-לעכן לייכטן שטאָלץ און איר מוטערלעכע וויכטיקייט. אין אַ געררירטער שטימע האָט זי איר מאַן אָנגעזאָגט מיט גרויס פרייד:

— סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, אַ גרויס גליק איז געשעען אין אונזער פאַמיליע: זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש האָט ערשט-וואָס גע-בעטן נינאָטשקאָס האַנט און נינאָטשקאַ האָט זי אים נישט אָפּגעזאָגט, — האָט זי באַטאָנט דעם לעצטן האַלבן זאַץ.

דער אַדוואָקאַט, וואָס האָט אויף דעם געשעעניש שוין לאַנג אויסגעוואַרט, האָט אויסגערופן:

— גאָט צו דאַנקען, איך בין גליקלעך. — און צוקושט זיך מיט מירקינען.

— און איצט מיין טייערע, הייס דעם לאָקיי, אַז ער זאָל שאַמפּאַניער אַריינשטעלן אין אייז. זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, איר בלייבט דאָך מיט אונז צום עסן.

— מאַמעשקע, איך מיין, אַז זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש האָט באַדאַרפט איצט פאָרן צו זיין פאָטער אים אָנזאָגן די בשורה, — האָט זיך אָנגערופן נינאָטשקאַ.

ווידער רויט ווערנדיק, וואָס זי, אַלס מוטער האָט פאַרגעסן אין דער זעלבסטפאַרשטענדלעכער טאַקטישקייט, האָט זי זיך אָנגערופן פאַרשעמט:

— יאָ, נינאָטשקאַ, דו האָסט רעכט. זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש באַדאַרף פאָרן צו זיין פאָטער; איך האָב זיך פאַרגעסן. דאָס איז פון פרייד, — און זי האָט אַרויסגענומען איר געשטריקט קליין זיידן טיכל און אויסגעווישט זיך אַ טרער פון איר אויג.

— אָבער שפּעטער אומבאַדינגט קומען, נישט אַנדערש, נאָך היינט אָוונט, מיט גבריאל חיימאָוויטשן, געהערט? — האָט זי אָנגעזאָגט איר צוקונפטיגן איידעם, וועלכער האָט זיך איצט אַראָפּגעבויגן איבער איר ווייסער האַנט.

נאָר ביים טיש, ביי דער אַלגעמיינער פרייטלעכער שטימונג, וואָס דער פאָטער און דער זון מישענקאַ האָבן אַרויסגעוויזן צוליב דעם פריילעכן נייעס, האָבן מוטער און טאָכטער אויסגעמיטן צו טרעפן זיך מיט די בליקן.

קאַפּיטל 14

אַ טראָפּן אין ים

אין אַ פּאָר טעג אַרום נאָך דער פריער-דערמאָנטער געשעעניש, ווען מירקין איז צוגעקומען צום הויז פון אַדוואָקאַט צו דעם נאָכמיטאָגדיקן עמפּפאַנג, האָט ער אָנגעטראָפן פאַרן הויז אַ רעדל מענטשן. צוגעקומען נענטער, האָט עס אים גענומען אַ גוטע ווײַלע, ביז ער האָט געקאָנט אויסגעפינען, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך. אין מיטן דעם רעדל איז געשטאַנען אַ יידישע פרוי (אַזעלכע האָט זי געמוזט זײַן; מירקין האָט ביז דענסטמאָל נאָך נישט געזען אַזאַ „עקזעמפּלאַר". עפּעס מאָדנע אָנגעטון, אַ טוכענעם, אויפגעבנייטן טשופּעק איבערן קאָפּ, מיט שוואַרצע בענדער, מיט אַ פּאַטשיילע אַרומגעהילט) — געשטאַנען האַלב געפרוירן, מיט אַ רויטער נאָז און רויטע פאַרווייִנטע אויגן. זי האָט געפּישטשעט, ווי אַ פויגל, אין אַ שפּראַך, וואָס קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען. אין האַנט האָט זי געהאַלטן אַ שטיקל פּאַפּיר, אַ בריוול אַזעלכעס, וואָס איז געווען צוזאַמענגעקנייטשט און אויסגעדרייט. זי האָט עס בשום אופן נישט געוואָלט אַרויסלאָזן פון דער האַנט, נאָר געוויזן פון דערווייטנס, אַז זי וויל צום באַרימטן אַדוואָקאַט האָלפערן, „אַז ער זאָל זײַן אַ מליץ-יושר פאַר איר זון, משה בן ר' חיים" — האָט זי געבראָמט פאַר זיך, ווי אַן אָפּגעמוטשעטע הון קרעכצט.

שפעטער איז מירקין געוואויר געוואָרן, אַז אַ גוט-האַרציגער טרעגער האָט זי פון דער וואַרשעווער באַן-סטאַציע, וואו זי איז אָנגעקומען מיט אַ פריערדיגן צוג, אַהערגעפירט, לויט דעם אַדרעס, וואָס איז געווען אָנגעוויזן אין בריוועלע, צו דער טיר פון אַדוואָקאַט. דער הויז-דינער האָט זי אָבער נישט געוואָלט אַריינלאָזן, איר געזאָגט אַז דער „עמפּפאַנג" הייבט זיך ערשט אָן ביים באַרימטן אַדוואָקאַט פון פיר אַ זייגער אָן. די יידענע וואָס האָט קיין איין וואָרט רוסיש נישט פאַרשטאַנען, האָט נישט געוואוסט, וואָס דער גוי וויל פון איר. זי האָט זיך געריסן אין דער הויך צום אַדוואָקאַט, און דער שווייצער האָט זי אַלץ געטריבן פון קאָרידאָר. זי איז געשטאַנען שוין לאַנג אויף דער קעלט פאַרן הויז, געמיינט, אַז זי וועט אָנטרעפן אַ יידן, ביי וועמען זי וועט קאָנען עפּעס פרעגן, נאָר קיין ייד איז נישט פאַרבייגעגאַנגען. עס זענען יאָ דורכגעגאַנגען פאַרשוינען מיט בערד, און זי האָט געמיינט, אַז עס זענען יידן, האָט זי צו זיי גערעדט אין איר לשון, האָט זי קיינער נישט פאַרשטאַנען. איז זי אַזוי, די יידענע, געשטאַנען פון פרימאָרגן אָן, אַ געפרוירענע, איינגעהילט אין איר טוך, מיט איר פוילישער קופּקע, וועלכע זי האָט אָנגעטון צוליב „פּעטערבורג", און אַלץ געבּרומט פאַר זיך: „אַז ער זאָל זיין אַ מליץ-יושר פאַר מיין זון משה בן ר' חיים". דער שווייצער האָט זי אָבער פאַר דער טיר אויך נישט געלאָזט שטיין, און גענומען זי טרייבן (ווייל די יידענע האָט יעדן איינעם, וואָס איז אַריין אָדער אַרויס פון קאָרידאָר, און וואָס האָט זיך איר געקאָנט אויסוויזן, אַז דאָס איז דער באַרימטער „מליץ-יושר", באַאומרואיגט, אָנגעכאַפּט פאַרן אַרבל, און גענומען קושן, און מיט טרערן אין די אויגן געוויזן אויפן בריוול). די יידענע האָט בשום אופן נישט געוואָלט אַוועקגיין פון הויז. דאָס האָבן באַמערקט אַ פּאָר פאַרבייגייענדע און זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט צו באַטראַכטן די יידענע. אַ טאַטערישער פרוכטן-הענדלער האָט זי אָנגענומען פאַר איינער פון זיין ראַסע און צו איר גערעדט טאַטעריש, און די יידענע האָט אים נישט געקענט צוריק אָפּ-

ענטפערן. ווער ווייסט, מיט וואָס דער אינצידענט וואָלט זיך געווען געענדיגט (געוויס מיט דעם, וואָס די יידענע וואָלט אָוועקגעפירט געוואָרן אין צירקל אריין), ווען עס וואָלט זיך נישט באַוויזן מירקין.

אַז דער שווייצער האָט אים דערזען, האָט ער די יידענע אָפּגעלאָזט און דערקלערט, ווענן וואָס עס האַנדלט זיך.

— פון פרימאָרגן זיצט זי דאָ, אָנגעקומען גלייך פון באַן מיטן פעקל אין האַנט. מ'האָט איר געזאָגט, אַז דער עמפּפאַנג הייבט זיך ערשט אָן פיר אַ זייגער, און זי וויל נישט אָפּטרעטן. זי באַאומרואיגט יעדן פאַרבייגייענדיגן.

מירקין האָט אים שטיל געמאַכט און שוין מיטגענומען די יידענע מיט זיך.

די יידענע האָט אָנגענומען מירקינען פאַרן גרויסן מליץ־יושר, און אַ מבול פון ווערטער האָבן זיך געשאָטן פון איר מויל, אַזוי ווי זי וואָלט זיי געווען אָרויסגעזאָגט, נאָר כּדי איינצושלינגען זיי צוריק:

— האַר לעבן, איר קאָנט מיר ראַטעווען מיין קינד. איר אַליין, דער הייליגער רבי האָט עס געזאָגט. אוי, פּאַניע קרוין!

מירקין האָט נישט פאַרשטאַנען קיין איין וואָרט, וואָס די יידענע זאָגט, נאָר דאָך האָט ער עפּעס יאָ פאַרשטאַנען. עס איז געווען אַ נייע זאַך, וואָס האָט זיך דערוועקט אין אים. וואָס פרעמדער די יידענע איז אים פאָרגעקומען, וואָס אומפאַרשטענדלעכער זי האָט גערעדט, אַלץ מער האָט אים גערייצט די נייגיריקייט אויסצוגעפינען, ווער זי איז אַזעלכע. ער האָט זי אָוועקגעזעצט אין פאָדער־צימער, און האָט צו איר עפּעס געזאָגט, נישט מיט ווערטער, נאָר דורכן וואונק, דורך די האַנט־באַוועגונגען, און ער איז אַריינגעגאַנגען אין די אינערלעכע צימערן פון אַדוואָקאַט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז נישט געווען אינדערהיים. איר דינסט האָט אים דערציילט, אַז זי איז אַרויסגעפאָרן מיט נאַאום

גריגאָראָוויטשן, וועלכער איז געקומען נאָך איר. דער אַדוואָקאַט איז נאָך אין סענאַט. נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ געפינט זיך אין איר צימער. זי איז נישט אין זייער אַ גוטן מוט. זי האָט קאָפּ-ווייטאָג.

מירקין האָט זיך אַרומגעדרייט אין די גרויסע צימערן. ער איז אַריין צו זיך, אין בשותּפותדיגן קאַבינעט, וואָס ער האָט געהאַט מיט וויינשטיינען און אָנגעהויבן איבערצוקוקן אַקטן, וואָס ער האָט באַדאַרפט צוגרייטן פאַרן אַדוואָקאַט.

דער קאָפּ איז אים אָבער נישט געווען צו דער אַרבעט. די יידענע אין קאָרידאָר, פון וועלכער עס האָט זיך אַלץ גע-הערט אַ שטיל זיפצן, ווי אַ זשיפּען פון אַ האַלב-געשחטענער הון (ער הערט איר זשיפּען דאָ ביי זיך אין קאַבינעט), לאָזט אים נישט צורו. עס רייצט זיין נייגיריקייט: „ווער זענען זיי דאָס אַזעלכע — דאָרט, ווייט, ווייט, טיף אין תּחום? ווי אַזוי לעבן זיי דאָרט? וואָס פאַר אַ שפּראַך רעדן זיי דאָס? ווי פרעמד און ווייט דאָס איז אַלץ-ווי מענטשן פון אַ גאַנץ אַנדער לאַנד, פון לענדער, צו וועלכע מען קומט קיינמאָל נישט, ווי עסקימאָסן, אָדער אַן אַנדערער נישט-אויסגעפאָרשטער שבט פון דער גרויסער רוסישער אימפּעריע".

דורך דעם יאָר, וואָס ער האָט פּראַקטיצירט ביים באַ-רימטן אַדוואָקאַט, איז אים שוין נישט איינמאָל אויסגעקומען זיך צו באַקענען מיט יידן, וואָס קומען פון יידישן תּחום, פון אויבן-אויף באַקאַנט צו ווערן מיט זייער לעבן, מיט די ספּע-ציפישע יידישע פּראָבלעמען, וואָס די אויסנאַם-געזעצן און די באַגרענעצונגען שאַפן פאַר זיי. אָבער דאָס וואָס היינט, האָט ער נאָך קיינמאָל נישט געזען. אַ סוד פון דער טיפענער פון אומבאַקאַנטע און געהיימניספולע וועלטן. ער דערפילט ערשט יעצט, ווי יענע וועלטן גייען אים אָן.

ער האָט אַליין נישט געוואוסט, אַז ער וועט זיין אַזוי פאַראינטערעסירט אין דעם פאַל. און פאַרוואָס איז ער איינגנטלעך אַזוי פאַראינטערעסירט?

שפּעטער, אַז מען האָט די יידענע צוגעלאָזט צום באַ-

רימטן אַדוואָקאַט, איז געווען זייער שווער אויסצוגעפינען די ריכטיגע סיבה, וואָס עס האָט זי געבראַכט צו קומען קיין פעטערבורג. קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען איר שפּראַך. די האָפּענונגען, וועלכע מען האָט געלייגט אויף יאַקאָב שמולעוויטש (אויפן ערשטן אַסיסטענט), וועלכער איז דאָך אַליין געקומען פון תחום, האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר אָפּגענאַרטע. יאַקאָב שמולעוויטש האָט זיך באַליידיגט: אַז מען האָט גאָר געקאָנט דערוועגן זיך צו טראַכטן וועגן דעם, אַז ער פאַרשטייט „זשאַרגאָן". ביי זיי אין שטוב איז קיין אַנדער וואָרט אַ חוץ רוסיש, זייט דריי דורות, נישט גערעדט געוואָרן. ער, מער פון אַלע אַנדערע, האָט זיך אָפּגעשאָקלט פון דער גאַנצער מעשה. בשעת־מעשה האָט ער צווישן זיין גראָבן און קליינעם פינגערל געהאַלטן זיין האָר־בערשטל (אַ קונץ־שטיקל פון אים) און באַ־האַלטענערהייט זיך געבאַרשט די וואָנסעס און דאָס בערדל, רעדנדיג דערביי מיט זיין כאַראַקטעריסטישן „ר" רוסיש.

— איך קאָן דאָס נישט פאַרשטיין, ווי אַזוי קאָן מען זיך דאָס לאָזן אַליין אין דער רעזידענץ נאָך יורידישע עצות, נישט קענענדיג די שפּראַך פון אונזער לאַנד.

פון דער סיטואַציע האָט אַרויסגעראַטעוועט דער באַרימ־טער אַדוואָקאַט אַליין. ער האָט זיך גוט דערמאָנט יעדעס וואָרט פון זיינע קינדעריאָרן און זיך געפרייט דאַרויף, וואָס ער האָט אַ געלעגנהייט צו רעדן אַ שפּראַך, וואָס איז געווען זיין אייגענע קינדער־ און מוטער־שפּראַך. און כאָטש דער יידענעס אויסרעדן איז אים געווען פרעמד און שווער צו פאַר־שטיין (זי האָט גערעדט מיט אַ טיפן פּוילישן אַקצענט, זינגנדיג די ווערטער, און אַזוי ווי זי איז נאָך געקומען פון אַ חסידי־שער משפחה, האָט זי באַנוצט פיל גמרא־ווערטער), דאָך האָט ער זיך געמאַטערט און האָט כמעט אַלץ פאַרשטאַנען.

זי האָט דערציילט אין איר כאַראַקטעריסטישן לשון אַ שווידערלעכע געשיכטע:

„אַ זון האָט זי אַן איינאיינציגן ביי דער מאַמען און ביי גאָט. אַ לערנער גאָר איינער אין דער וועלט — היתר־הוראה:

אין דער קעשענע, אַ באַווייבטער שוין, מיט צוויי קינדערלעך. האָט מען אים, צוליב דעם וואָס מען האָט פאַרגעסן אויסצו־שטרייכן פון די ביכער זיינעם אַ יונגן ברודער, וואָס איז, לא־עלינו, געשטאָרבן, צוגענומען אין סאָלדאַטן. איז ער דאָך אָבער אַ פרומער ביז גאָר, און איידער אָפּצוווייכן פון גאָטס וועג אויף אַ האָר, איז דאָך שוין גלייכער הונדערט מאָל דער טויט, לא־עלינו. און ווער שמועסט נאָך פון עסן טרפות און אַלע טמא זאַכן. געגוג, ער האָט זיך נעבעך אויסגעריכט אַ ביטער שווער יאָר, וואָס דאָס איז גאָר נישט צו באַשרייבן. מען האָט אים אָנגעטון כּלערליי געברענטע צרות און אכזריות, וואָס אַזעלכעס שטייט גאָרנישט אין דער תוכחה. מען האָט געריסן פון אים זיין לייב לעבעדיגערהייט. ער איז פון גאָטס וועגן, חלילה, נישט אָפּגעטראָטן אויף אַ האָר. ביי די גוים אין די הענט האָט ער זיך אויפגעפירט יידישלעך. איז געגאַנגען אויף זייערע דינסטן און האָט געברומט דאָס דאַוונען אויסוויייניג. ווי ער האָט נאָר געקאָנט, האָט ער אָנגעטון אַ טלית און תפילין, אָדער אַריינגעקוקט אין אַ יידיש ספר, וואָס ער האָט מיטגע־נומען אין זיין רוקנזאַק אַריין. האָבן נישט געקאָנט איבערטראָגן די גוים, וואָס ער האַלט אַזוי געטריי זיין אמונה, און זיי האָבן זיך אָנגעזעצט אויף אים, חלילה עובר צו זיין אויף גאָטס גע־באָט. און אפשר איז עס געווען גאָטס אַ זאַך. מען האָט אים געוואָלט אויספרואוון „מן השמים״, צי ער וועט קאָנעןביישטיין די נסיונות און האַלטן זיך ביי זיין אמונה, ווי אין קו־הישר שטייט געשריבן. געגוג צו זאָגן, איינמאָל האָבן זיי מיט אים אַ שפּאַס געטריבן. דער עלטסטער זיינער, מיט נאָך אַ פּאָר זיינע חברה־לייט, פעלדפעבל, ווי מען רופט דאָס ביי זיי, זענען גע־גאַנגען און האָבן גענומען אַ שטיק „דבר־אחר״ און געשטופּט אים אין מויל אַריין. האָט ער זיך דאָך אוודאי געוועָרט. ווי דען אַנדערש? אַזוי ווי עס שטייט געשריבן, אַז אַ ייד מוז זיך דאָס לעבן חלילה איינשטעלן און נישט אָפּטרעטן פון ריכטיגן וועג. געגוג, זיי האָבן אים אַנידערגעוואָרפן אויף דער ערד. שיכור זענען זיי געווען. ווארים ווען זיי וואָלטן נישט געווען

שיכּור, וואָלטן זיי דאָך פאַרשטאַנען, אַז מען טאָר אַזאַ זאַך נישט טון. אַפילו די אייגענע אמונה פאַרבאָט דאָס. גענוג, זיי האָבן אים מיט געוואָלט דאָס חזיר אין מויל געשטופּט. ווײַ, וואָס מײַנע אויערן האָבן דאָס דערלעבט צו הערן! ר׳ יודלס איינאיינציגן זון, דעם אור־החיימס אַן אייניקל, זאָל מען טון אַזאַ זאַך (איז די יידענע פלוצלינג אַרויס מיט אַ גרויס געוויין). און ווי זיי האָבן אים דעם דבר־אחר געשטופּט אין מויל אַרײַן, האָט ער זיך דאָך אַוודאי געוועהרט, האָט ער בײַ זײַן עלטסטן דאָס העמדל צעריסן, און אַ צווייטן עלטסטן האָט ער געביסן אין דער האַנט. מען ווייסט דען, וואָס מען טוט בײַ אַזאַ זאַך? האָבן זיי אים פאַרקלאָגט פאַר די גרויסע נאַטשאַלניקעס, אַז ער האָט זײַנע עלטסטע מעיז פּנים געווען, און פאַר דעם קומט בעוונותנו הרבים אַ גרויסע שטראָף. גענוג, עס איז קיינער נישט געווען, וואָס זאָל זיך פאַר אים אָננעמען, ווער האָט דען גע־זאָלט וויסן? ער האָט אַפילו אַהיים נישט געשריבן אויך, און זיי האָבן אים פאַרמשפּט אויף צוואַנציג יאָר „אַרעסטאַנטסקע ראָטע", וואָס דאָס הייסט קאַטאָרגע, און מען שיקט אים שוין אַ געבונדענעם אין קייטן אַוועק. האָב איך דאָך נישט געוואוסט וואָס צו טון, בין איך אַרײַן צום רבין זאָל לעבן, און אַזוי־לאַנג געשלאָגן מיט דעם קאָפּ אין רבינס טהיר, ביז מען האָט מיך גלייך צוגעלאָזט צו אים. האָב איך דאָך עפּעס געמאַכט אַ גוואַלט, אַז מען זאָל אַזעלכעס צולאָזן, אַז דעם אור־החיימס אַן אייניקל זאָל יונגערהייט פאַרפוילט ווערן אין די תּפיסות! האָט מיר דער רבי געזאָגט, אַז דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, אַז מען זאָל זיך ווענדן נאָך פּעטערבורג, אַז דאָרט געפינט זיך אַ גרויסער מליץ־יושר, אַן אוהב־ישראל, וואָס ווען ער זאָל נאָר וועלן, קאָן ער דײַן זון אַרויסראַטעווען. וואָס ווערט אַ מאַמע נישט טון צוליב אַ קינד? האָב איך זיך אײַנגעשטעלט דאָס לעבן, און בין געקומען צום גרויסן האַר נאָך פּעטערבורג: — „האַר לעבן!" — איז די יידענע אַרויס מיט אַ בראָך טרערן, געוואָרפן זיך צו די פיס פון אַדוואָקאַט, געכאַפּט זײַן האַנט קושן: „ראַטעוועט מיר מײַן קינד, מײַן איינציגן לערנער!"

אַ לאַנגע ווײַלע איז דער אַדוואָקאַט געבליבן זיצן אַ בלײַכער און אַ שווײַגנדיקער. ער האָט זײַנע פינגער נערוועז דורכגעפירט איבער זײַנע גרויסע קודלעס האָר, נערוועז זײַן בערדל נעצופּט. די ייִדענע האָט איצט געשטופּט צו אים דאָס בריוול, וואָס זי האָט געהאַלטן אין האַנט.

— נאַ, לייענט, האַר לעבן, לייענט, וואָס דער הייליקער רבי שרײַבט וועגן אים. דער הייליקער רבי האָט עס אַליין אָנגעשריבן מיט זײַן אייגענער האַנט צום האַר לעבן. דער האַר וועט זיך אַ גרויס שטיק עולם הבא פאַרדינען. אַלע עבירות וועלן אים שוין פאַרגעבן ווערן, פאַר אַזאַ גרויסע מצוה, צו ראַטעווען אַ ייִדישע נשמה פון גוייִשע הענט.

די ווערטער האָבן גערירט דעם אַדוואָקאַטס האַרץ, מער ווי אַלץ. עס איז נישט געווען די הבטחות, וואָס זי האָט אים צוגעזאָגט. עס איז געווען דער נאַאיווער שטאַרקער גלויבן, וואָס האָט זיך געהערט פון דער ייִדענעס רייד, וואָס האָט גערירט דעם אַדוואָקאַטס האַרץ.

דער אַדוואָקאַט האָט זיך אויפגעהויבן און געדרייט זיך איבערן צימער אַרויף און אַראָפּ. ער האָט נאָך גאָרנישט געזאָגט. זײַנע צוויי אַסיסטענטן זענען געשטאַנען בײַם טיש, באַטראַכט די ייִדענע מיט נײַגיריקייט.

— איך זע נישט, איך זע גאָרנישט, וואָס מען קאָן דאָ מאַכן! — האָט געהאַלטן אין איין רעדן פאַר זיך דער אַדוואָקאַט, אין אַ שפּראַך, וואָס די ייִדענע האָט נישט פאַרשטאַנען, — ער איז פאַראורטיילט דורך דעם קריגס־געריכט.

— און צוליב אַזאַ קלייניקייט, איבער אַ שטיקל חזיר, לאָזט אַ מענטש זיך זײַן אייגן לעבן פאַרלירן? — האָט פלוצלינג יאַקאָב שמולעוויטש געפונען דער ייִדענעס לשון אין זײַן מויל, — וואָס וואָלט געווען, אַז ער וואָלט געווען אויפגעגעסן דאָס שטיקעלע חזיר?

— האַר לעבן, וואָס רעדט דער האַר? טויזנט מאָל גלײַ-

כער דער טויט, איידער חלילה! — האָט די יידענע אויס־געשריען.

— דאָ קאָן איך נאָר, מיין ליבע יידענע, איין איינצי־גער מענטש העלפן. און דאָס איז דער צאַר אַליין! — האָט פלוצלינג דער אַדוואָקאַט זיך אָנגערופן. — קריגס־געריכט, אויף דעם איז קיין אַפּעלאַציע נישטאָ. קיין מענטש קאָן איך דאָ נישט העלפן.

— דער רבונו של עולם! — שטרעקט אויס די יידענע די האַנט צום הימל.

דער באַרימטער אַדוואָקאַט האָט זיך פאַרשעמט פאַר דער יידענעס ענטפער, און ער האָט געזאָגט ווי פאַר זיך:

— געוויס, געוויס, דער רבונו של עולם. אָבער דער רבונו של עולם קאָן עס נאָר טון דורך דעם צאַר, דערפאַר ווייל ער איז פאַרמשפט געוואָרן דורכן קריגס־געריכט. אָבער ווער וועט גיין צום צאַר? ווער קאָן אים די זאַך פאַרברענגען? איר ווייסט, אין וואָס פאַראַ צייטן מיר לעבן? — האָט דער אַדוואָקאַט געזאָגט ווי פאַר זיך.

— דער רבי האָט מיר געזאָגט, וואָס איך זאָל טון, דעם קייסערס האַרץ אויף צום גוטן איבערצוקערן, — האָט די יידענע דעם אַדוואָקאַט געטרייסט — אויך דער קייסער איז ביים רבונו של עולם אין די הענט.

אַ שמייכל איז פאַרלוידן געוואָרן אויפן אַדוואָקאַטס ליפּן.

— דערווייל קאָן מען אייך יעדן אויגנבליק דאָ כאַפּן. קיין וואוינרעכט אין פּעטערבורג האָט איר דאָך נישט, און מען קאָן אייך אַהיימשיקן מיטן עטאַפּ.

— איז שוין גאָר קיין עצה נישטאָ פאַר מיין בראָך? — איז די יידענע געבליבן בלינד דערשראָקן.

— איך ווייס נישט, וואָס מיר קאָנען דאָ טון. איך זע נישט קיין מעגלעכקייט, קיין אויסוועג... אַ צוטריט צום צאַר האָבן מיר נישט.

— איך וועל נישט גיין פון דאַנען. דער רבי האָט מיך געשיקט צום גרויסן האַר, מן הסתם ווייסט ער, וואָס ער רעדט. מיין קינד איז אין סכנה. וואוהין זאָל איך גיין? איך וועל זיך אַוועקלייגן פאַרן צאַרס פּאַלאַץ. זאָלן זיי מיך צעטרעטן מיט די פיס. איך האָב שוין פאַר גאָרנישט קיין מורא, מיין קינד איז ביי די גוים אין די נעגל. — און די יידענע האָט זיך געגעבן אַ וואָרף אַנידער פאַר די פיס פונם אַדוואָקאַט.

דער אַדוואָקאַט איז געבליבן אין פאַרלעגנהייט און געקוקט, ווי ער וואָלט געזוכט אַן עצה ביי זיינע צוויי אַסיסטענטן. יאַקאָב שמולעוויטש האָט געמאַכט אַן אומאָנגענעמע גרימאַסע. דאָסזעלבע האָט אויך געטון דער אַנדערער. דער אַדוואָקאַט האָט זיך אין דער שטיל אָנגעהויבן צו באַראָטן מיט זיינע אַסיסטענטן.

— סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, אפשר וועט זיך דאָך לאָזן עפּעס מאַכן? דאָס, דאָס איז דאָך אומדערהערט... — האָט מירקין אַרויסגעשטאַמלט.

— וואָס קאָן מען מאַכן מיט איר? זי האָט דאָך קיין וואוינרעכט נישט. מען קאָן זי דאָך יעדן אויגנבליק אַרויסשיקן. יאַקאָב שמולעוויטש, — ווענדעט ער זיך צו זיין אַסיסטענט, — קאָן מען נישט עפּעס זען איינצואָרדנען דורך אונזערע קליענטן, וואָס קומען פון „תחום"? זיי מוזן דאָך עפּעס האָבן אַ וועג, ווי אַזוי זיך דערווייל איינצואָרדנען אין פּעטערבורג. גיט אַ פרעג, למשל, די פרוי הורוויץ, זי קומט אויך, דאַכט זיך פון וואַרשע. איר ווייסט שוין, די מוטער פון אונזער רעוואָלוציאָנער.

— איך וויל דערמיט גאָרנישט האָבן צו טון. מיר קאָנען נאָך האָבן אומאָנגענעמלעכקייטן.

— איך וועל זיך דערצו נעמען. איך וועל עס איינאָרדנען, — האָט זיך אָנגערופן מירקין.

— וואָס ווייסט איר פון וואוינרעכט! איר האָט דאָך דערמיט קיינמאָל נישט געהאַט צו טון, — זאָגט דער אַדוואָקאַט, און גייט אַליין אַרויס אין קאָרידאָר, וואו עס האָבן

געוואַרט די אָרימע קליענטן אויף זייער רייע, לויפט דורך מיט זיינע פלינקע דורכנעמענדיגע אויגן די וואַרטנדיגע, וואָס האָבן זיך אויפגעשטעלט ביים אַדוואָקאַטס דערשיינען. באַמערקט אַ יידן, געגעבן אַ וואונק צו אים. דער ייד מאַכט זיך גלייך די באָרד, הוסט זיך אויס און גייט נאָכן אַדוואָקאַט.

— וויינשטיין פון ווילנע, דער פּאָטער פון סטודענט לעוו אָסיפּאָוויטש וויינשטיין, — זאָגט דער אַדוואָקאַט, וואָס האָט געדענקט די נעמען און די „עסקים” פון אַלע זיינע קליענטן.

— יאָ, איך האָב געקראָגן אַ בריוו, — הייבט דער פּאָטער אָן צו דערציילן פון זיין „עסק”.

— נישט וועגן דעם וויל איך רעדן מיט אייך. איך האָב צו אייך אַ בקשה. איר האַלט זיך דאָך אויף אין פּעטערבורג אומלעגאַל, פאַרשטייט זיך — האָט נישט קיין מורא, איך וועל אייך נישט אַרויסגעבן. קאָנט איר נישט מיטנעמען די יידענע און זי אויך איינאָרדנען?

— איך האַלט זיך אויף ביי דער „קוואַסנעצאָווא”, — זאָגט דער ייד אַ פאַרשעמטער און לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ.

— איך האָב אייך נישט געפרעגט, וואו און וואָס — דערהויבט דער אַדוואָקאַט זיין שטימע אין אַ בייזערדיגן טאָן. — מיר אַלע לעבן נישט אין רוסלאַנד, ווי מיר וואָלטן געוואָלט, נאָר ווי מיר מוזן. נעמט מיט די יידענע.

— עס זענען אַפילו דאָרט פאַראַן אויך פרויען. איך מיין...

— איך האָב אייך נאָכאַמאָל געזאָגט, אַז איך ווייס נישט און וויל נישט וויסן, וואָס פאַר אַן אָרט דאָס איז. זייט אַזוי גוט און נעמט מיט די פרוי מיט זיך.

— גייט מיט מיט דעם יידן, — ווענדעט זיך דער אַד-וואָקאַט צו דער פרוי, — ביז מיר וועלן באַטראַכטן, וואָס מיר קאָנען טון.

— יאַקאָב שמולעוויטש, נעמט דעם נאָמען פון איר זון און פאַלק, וואו ער האָט געדינט. זייט אַזוי פריינטלעך...

— גייט, גייט, — העלפט דער אַדוואָקאַט אויפהייבן די ײדענע פון דר׳ערד. — ווי זאָגט איר, אַלץ איז אין גאַנצן העגט.

— און אַצינד נאָך דער רייע. ווער איז דער נעכסטער?

פאַרן אַדוואָקאַט האָט זיך פאָרגעשטעלט אַ דעפּוטאַציע פון אונטישע פויערן, מיט זייער גלח בראש...

קאפיטל 15

מאדאם קוואסנעצאָווא

נישט ווייט פון אַדוואָקאַטס וואוינונג, אויף דערזעלבער גאַס, האָט זיך געפונען דאָס אָרט, וואָס איז באַוואוסט געווען אין דער הויפּט-שטאָדט, אַלס „קוואַסנעצאָוואַס אינסטיטוט". ס'האָט זיך געפונען אין אַ הויז, אויף אַן אומהיימלעכן גרויסן הויף. דער הויף איז שטענדיג געווען אַ פאַרוואַלגערטער. אַ סוחר פון אַלטוואַרג האָט געלאָזט דאָרט שטיין זיינע אַלטע מעבל-שטיקער, אַן אייזן-הענדלער — זיין פאַרלעגן אייזן-אָפּפאַל, און אַ הערינג-סקלאַד — אומענדלעכע שורות פון טונען... דער הויף איז געווען ווי אַ לאַבירינט. אַז מ'איז אַריינגעקומען אין אים, האָט מען מער זיך פון אים נישט געקאָנט אַרויס-קריגן. אין דעמדאָזיקן הויז האָט די קוואַסנעצאָווא געהאַט איר „זאַוועדעניע", וואָס האָט ביי אַ טייל פעטערבורגער איינוואוי-נער (און דאָס דווקא צווישן די בכבודע באַאַמטישע קרייזן) זיך גערופן „קוואַסנעצאָוואַס אינסטיטוט", און נישט בחנם.

אין אַ קעלער פון דעם הויז, בשותּפות מיט איר פאַר-וואַלטער וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, האָט די קוואַסנעצאָווא געהאַט אַ „טיי-לאַווקע". בלויע שילדן, אויף וועלכע עס איז געשטאַנען אויסגעמאָלט, ווי ווייס-העמדיגע רוסן שוויצן אַרום אַ סאַמאָוואַר טיי, זענען געהאַנגען פאַר דעם איינגאַנג פון גאַס

אַרויס. נאָר די לעבעדיגע רוסן מיט די אויפגעפּראַלטע באַ-בערדטע ברוסטן, וואָס האָבן אַרויסגעקוקט פון די אויפגעקנעפּל-טע ווייסע העמדער — האָבן געפּאַרעט אין די הינטערשטע שטובן פון קעלער, און פון די אויפגעעפנטע טירן האָט גע-זעצט אַ רויך, ווי פון אַ שוויץ-באָד אַרויס. אויפן ערשטן שטאָק איבער דער „טיי-לאַוועקע", האָט זיך געפונען דער „אינסטיטוט". אין איין קוואַרטיר פון איין זייט קאָרידאָר זענען די גרויסע ברייטע אומהיימלעכע צימערן פון דעם אַלטן פּעטערבורגער הויז איבערגעמאַכט געוואָרן אין קליינע קאַמערלעך, אָפּגעצוימט איינס פון אַנדערן מיט דיניטשקע האָלצערנע ווענט, און באַ-קלעפּט — ווי אין אייזעניש — מיט שטענדיג זיך שיילנדיגע באַבלימטע טאַפּעטן. דער „זאַל", וועלכער האָט אַרויסגעקוקט מיט זיינע פיר אויגן-פענסטער צו דער גאַס אַרויס — איז אי-בערגעבליבן אומבאַרירט. באַמעבלט מיט רויטע פּלושענע קאַ-נאַפּעס און פאָטעלן, אַרום שוואַרצע געשניצטע טישן, האָבן זיך דאָרט אויפגעהאַלטן די געסט, וואָס זענען געקומען צו די דאַמען פון דעם „אינסטיטוט". אין אַ צווייטער וואוינונג, וואָס איז געלעגן וויז-אַ-ווי דעם „אינסטיטוט", אויפן זעלבן קאָרידאָר, איז אויף דער פּראָנט-טיר געשטאַנען אויפגעקלאַפּט אַ מעשן בלעכל מיט דער אויפשריפט: „פּריוואַטע וואוינונג פון מאַדאַם קוואַסנעצאָוואַ".

דאָרט אין דער וואוינונג איז אַריינגערונען אַ שטראָמל טרערן, וואָס האָט זיך געגאָסן ווי אַ שטראָמל בלוט פון דער וואונד, וואָס האָט זיך גערופן „רוסלאַנד"...

קוואַסנעצאָוואַ האָט די מאַדאַם געהייסן נאָר אין איין טייל וואוינונג, וואו עס האָט זיך געפונען דער „אינסטיטוט". אָבער אויף איר אייגענער קוואַרטיר, וויז-אַ-ווי פון „אינסטיטוט", האָט זיך די מאַדאַם גערופן נאָך ביי איר יידישן נאָמען, וואָס זי האָט מיטגעבראַכט פון די אָדעסער געגנטן — דבורה-לאה ברוינשטיין.

אַלע „איקאָנעס" פון איר נייעם גלויבן האָבן זיך געלויכטן אונטער רויטע פלעמעלעך אין די קליינע קאַמערלעך פונם „אינ-

סטיטוט״. אויף איר אייגענער וואוינונג האָט די מאַדאַם געהאַט אויסגעהאָנגען אַן „אל-מלא-רחמים-לוח״, אויף וועלכן עס זענען געווען אויסגעמאָלט דריי מצבות, וואָס האָבן געטראָגן אין דער רוסישער און יידישער שפּראַך די נעמען פון איר פאָטער, מוטער און מאַן. די טעג אין רוסישן און יידישן קאַלענדאַר, אין וועלכע עס פאַלן אויס זייערע יאָר-צייטן, זענען געווען אויפגעשריבן אויפן „לוח״. איבער די טישן האָבן זיך אַרומגעוואַלגערט סדורים און חומשים, וואָס זענען נישט לאַנג צוריק באַנוצט געוואָרן, און אויף אַ קליין שענקל, איבער וועלכן טאַקע עס איז געהאָנגען דער אויבן-דערמאָנטער „אל מלא רחמים״, האָבן זיך געפונען צוויי מעשענע לייכטערלעך, אין וועלכע עס האָבן נאָך געשטעקט צוויי אינמיטן אויסגעלאָשענע ליכט.

די „קוואַסנעצאָוואַ״ איז געווען אַ באַיאָרטע, פליישיגע פרוי מיט אַ רויט פול פּנים, און אַן אויסערגעוויינלעך דיקן האַלז, וואָס האָט געמאַכט אַן איינדרוק, ווי אַ ברייט-ראַנדיגער קוימען פון אַ גוט אונטערגעהייצטן קעסל, אַן וועלכן איר ברייט-ברוסטיגע און ברייט-ביינערנע פיגור — (וואָס איז געווען ווי געגאָסן פון איין שטיק) — האָט דערמאָנט. זי האָט געטראָגן אַ ברוין שייטל אויף אירע גרויע האָר, נישט צוליב פרומקייט, נאָר צוליב איר „פּראָפּעסיע״. זי האָט באַלאַנגט צו דער „רעכטגלויביגער אמונה״, וועלכע זי האָט אָנגענומען צוזאַמען מיט איר מאַן, צוערשט אויס ריין מאַטעריעלע גרונדן, כדי צו קאָנען וואוינען אין פּעטערבורג אומגעשטערט און צו קאָנען פריי אָפּגעבן זיך מיט איר באַשעפטיגונג. נאָר שפּעטער איז זי איבערגעגאַנגען אין דעם גלויבן אַריין מיט אַ רעכטן אמת. זי האָט פרום געהאַלטן די אַלע רעכט-גלויביגע יום-טובים, רעגלמעסיג באַזוכט די צערקווע און ווי נאָר זי האָט געהאַט אַ געלעגנהייט, האָט זי אָנגעצונדן אַ ליכטל פאַר איר פאַרשטאָרבענעם מאַנס נשמה. נאָר דאָס האָט איר נישט געשטערט ווייטער זיך צו קלאַמערן צו דער אמונה, פון וועלכער זי האָט געשטאַמט, אויס דעם איינפאַכן פּראַקטישן גרונד: אין צווייען

איז שטאַרקער... צוזאַמען מיט די רעכטגלויביגע יום-טובים האָט זי אויך געפּראַוועט די יידישע, וועלכע זי האָט גאַנץ גוט געדענקט און געהאַלטן פון זיי אַ פּינקטלעכן חשבון. דבורה-לאה האָט מיט אַ געשיקטקייט געקאָנט אַזוי די יום-טובים פון די ביידע געטער צוזאַמענבינדן, אַז מען האָט גאָרנישט אָנגעזען, אַז זיי שטייען איינס צום אַנדערן אין אַ סתירה. דבורה-לאה האָט שלום געמאַכט אין דעם טויזנט-יעריגן קריג, וואָס די באַגרינדער פון די אמונות האָבן אַריינגעוואָרפן צווישן די מענטשן. צווישן די באַמאָלטע אייער, חזיר-קעפּלעך, קוכנס, וואָס זי האָט אויסגעשטעלט אויף איר פּסח-טיש פאַרן פּאָפּ צו באַשפּריצן מיטן הייליגן וואַסער, האָט זי אויך נישט פאַרפעלט אַריינצונעמען די יידישע מצות. ביינאַכט האָט זי אָפּגעריכט דעם סדר, צומאָרגנס איז זי געגאַנגען אין צערקווע אַריין זיך קושן מיט אַלע: „קריסטוס איז אויפגעשטאַנען". נעבן דעם קריסטוס-בוים האָט זיך געפונען אַ יידישער חנוכה-לאָמפּ, וועלכן זי האָט געלאָזט באַלויכטן אין זיינע אַלע ניין ליכטלעך.

דעם שלום צווישן די געטער, געגן די אָנגענומענע דאָגמעס פון די הערשנדע רעליגיאָנען, — האָט נאָך אייגנטלעך איינגעפירט איר מאַן, אַנשעל קולאַק, וואָס האָט זיין געשעפט, צוזאַמען מיט זיין ווייב, איבערגעפירט פון אָדעסער פאָרט — אין דער הויפּט-שטאָט אַריין. צוליב דעם ליכטיגן אָנדענקען פון געשטאָרבענעם, האָט דבורה-לאה נישט געענדערט אויף אַ האָר פון זיין פירן זיך, סיי אין זיינע געשעפטלעכע וועגן, און סיי אין זיין גלויבנס-שטייגער...

די אַלע יום-טובים, סיי די יידישע, סיי די רעכט-גלויביגע, האָט דבורה-לאה געפּראַוועט פּריוואַט, ביי זיך אין שלאָפצימער, וואָס איז געלעגן אָפּגעזונדערט, אין דער ענד פון איר גרויסער וואוינונג. דאָרט האָט זי געהאַט הענגען אי אַן איקאָנע, אי אַ „ר' מאיר בעל-הנס"-פּושקעלע, אונטער אַ בילד פון דעם הייליגנס קבר, וואָס איז איר געוואָרן צוגעשיקט אויף איר אַדרעס, פון סאַמע דער הייליגער שטאָט „ירושלים". און כדי די געטער נישט צו מאַכן אייפערזיכטיג, — האָט דבורה-לאה

יעדעס מאָל, ווען זי האָט אין דעם איקאָנע-לעמפּל אַריינגעגאָסן פרישן אייל — אויך אַריינגעוואָרפן איר שיינע נדבה אין פּושקעלע, וואָס זי פלעגט — ווען עס איז פול געוואָרן — אַליין אָפּטראָגן און איבערגעבן מיט אירע אייגענע הענט צו אַ גבאי פון דער סינאַגאָגע. דאָרט, אין איר שלאָף-צימער, פלעגט זי וואוינען, עסן, פאַרברענגען, און ציילן ביינאַכט, ביים אַראָפּגעלאָזענעם ראָלעט, איר אָפּגעשפּאָרט פאַרמעגן, וואָס זי האָט געהאַלטן פאַרשטעקט אין אַ סעקרעטנעם אָרט... די איבריגע שטובן פון איר וואוינונג האָט זי אָפּגעגעבן פאַר נאַכט-לעגער פאַר יידן, וואָס האָבן זיך געמוזט אויפהאַלטן אין דער רעזידענץ אומלעגאַל.

דבורה-לאה האָט געהאַלטן איר „אינסטיטוט" ציכטיג, שטרענג און אָנשטענדיג, געפירט מיט אַ פעסטער האַנט, צו קיין סקאַנדאַלן נישט צוגעלאָזט. איר „קליענטעלע" איז געווען אַ געציילטע און איז באַשטאַנען בלויז פון באַווייבטע בכבודע מענער, וועלכע האָבן געוואָלט באַגיין אַן עבירהלע אין דער שטיל, אָן איבריגן רעש... אָן רעקאָמאַנדאַציע האָט זי קיין נעסט צו זיך נישט צוגעלאָזט (דערויף האָט שוין זאָרגפעלטיג אַכטונג געגעבן איר פאַרוואַלטער, וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, וועגן וועלכן מיר וועלן שפּעטער דערציילן). מיט פּאָליציי האָט זי זיך געפירט קאָרעקט, פּינקטלעך אויסגעצאָלט זייער אָפּגעמאַכטן געהאַלט (אַזוי אַז דער „רעווירנאָווע" אויף דער גאַס האָט זי געגריסט יעדעס מאָל, ווען זי האָט זיך באַוויזן). צווישן דער שכנימשאַפט איז זי געווען געאַכט, נישט קוקנדיג אויף איר פרנסה — צוליב איר פריינטלעכקייט און אָפענער האַנט אין צדקה - זאַכן. (די „דאַמען" האָבן געהאַט דעם שטרענגסטן באַפעל אויף קיין אופן נישט צו באַלעסטיגן די שכנים). אַפילו צווישן דער העכערער באַאַמטנשאַפט האָט מען זי געקענט און געאַכט. — איז ביי איר אין הויז געווען די זיכערסטע וואוינונג פאַר די נישט-לעגאַלע יידן אין פעטערבורג.

זעלבסטפאַרשטענדלעך, האָט זי די וואוילטאַט געטון נישט צוליב לוין — דבורה-לאה האָט פון אירע קוואַרטיראַנטן קיין

באַצאָלט נישט געוומען, זי האָט עס געטון אויס מצוה וועגן פאַר דער נשמה פון איר פאַרשטאָרבענעם מאַן (קיין קינדער האָבן זיי, נעבעך, נישט געהאַט).

נישט איינמאָל האָט זי באַמערקט, דורכגייענדיג פאַרביי דעם הויז פון אַדוואָקאַט, ווי עס האַלטן זיך אויף אין קאָרידאָר, וואַרטנדיג אויף דער „אויפנאַם", באַזאָרגטע, דערשראָקענע יידן און ווייבער, וואָס אין זייער אויסזעען, אין די קאַפּאָטעס, אין די אַנגסטדיגע אויסדרוקן פון זייערע פּנימער, האָט מען גלייך דערקענט, אַז זיי קומען פון „תחום". דבורה-לאה פלעגט זיך אָפּשטעלן פאַרן הויז און פאַרפירן געשפּרעכן מיט די באַזאָרגטע יידן. אַ חוץ די צרות, וואָס האָבן זיי געבראַכט פון זייערע ווייטע פּראָווינצן אין דער הויפּט-שטאָט, איז נאָך צוגעקומען די זאָרג פון אויפהאַלט אין דער הויפּט-שטאָט, די אימה פאַרן פּאָליציי-צירקל. דבורה-לאה האָט צוערשט פון רחמנות וועגן אַריינגענומען אין איר וואוינונג איינעם אָדער אַן אַנדערן יידן. ביסלעכווייז איז איר שטוב פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ רעגל-מעסיגן אומלעגאַלן האָטעל פאַר רעכטלאָזע. זי פלעגט שוין קומען אַליין פון צייט צו צייט און נאָכפרעגן צווישן די באַזאָרגטע יידן, צי עס באַדאַרף נישט ווער אַ נאַכטלעגער. צוערשט האָט מען זיך דערשראָקן פאַר איר, זי האָט אָבער באַלד געוואונען צוטרויען — און ביסלעכווייז איז איר קוואַרטיר געוואָרן אַ באַ-האַלטענער אַדרעס, וואָס איז אַרומגעגאַנגען צווישן די אומ-גליקלעכע פון האַנט צו האַנט, פון מויל צו מויל.

דאָס איינציגע, וואָס דבורה-לאה האָט פאַרלאַנגט פון אירע אומלעגאַלע קוואַרטיראַנטן (אַ פאַרגיטיגונג פאַר איר גאַסטפריינט-לעכקייט), איז געווען, אַז זיי זאָלן אָפּריכטן זייער דאַוונען ביי איר אין דער וואוינונג. דבורה-לאה פלעגט זיך צוהערן פון אַ שפּאַלט פון טיר, פון איר שלאָף-צימער אַרויס, צום לאַנג שוין אָפּגעוואוינטן, אָבער נאָך טיף איינגעזונקענעם טרויעריגן יידישן דאַוונען-ניגון, וואָס האָט געשלומערט אין איר, און מיט אַ גראָבן קרבן-מנחה-סדור אויף אירע קני פלעגט זי מיטברומען די געבעטן...

אין די מערסטע פֿאַלן האָבן די קוואַרטיראַנטן גאָרנישט געוואוסט, וואָס פֿאַר אַ וואוינונג דאָס איז, און וועלכער זיי האַלטן זיך אויף. די „דאַמען" פֿון דבורה־לאהס „זאַוועדעניע", האָבן געהאַט דעם שטרענגן באַפֿעל, אויף קיין פֿאַל נישט איבערצוטרעטן די שוועל פֿון איר פּריוואַט־וואוינונג. אויך פֿלעגט דבורה־לאה נאָר אין זעלטענע פֿאַלן, ביים באַזוך פֿון אַ הויך־געשטעלטן באַאַמטן אין איר „אינסטיטוט", זיך געפֿינען אויף דער צווייטער זייט פֿון איר וואוינונג, — ווען עס איז נויטיג געווען זיך צו באַמיען פּערזענלעך און רעפּרעזענטירן זיך פֿאַרן הויכן גאַסט. דאָס געשעפֿט איז געטריבן געוואָרן דורך איר באַגליבטן פֿאַרוואַלטער, וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, דורך וועלכן עס איז אויך געגאַנגען די קאָמוניקאַציע צווישן דעם „אינסטיטוט" און דבורה־לאהס שלאָף־צימער.

אַזוי־אַרום איז די וואוינונג פֿון דבורה־לאה, ווי־זאַ־ווי פֿון „אינסטיטוט", פֿאַרוואַנדלט געוואָרן מיט דער צייט אין אַ צוזאַמענקונפֿט פֿאַר פֿיל פֿון די, וועלכע דער ווילקיר פֿון די אויסנאַם־געזעצן און באַרבאַרישע באַאַמטע האָט געבראַכט צו זוכן שוץ אין דער הויפּט־שטאָדט. די קוואַרטיר איז מיט דער צייט געוואָרן אַן „אַדרעסני סטאָל" פֿון יידישע צרות און פּיין. די שטובן פֿון דער וואוינונג האָבן זיך געווייקט אין טרערן, ווי אַ שוואָם אין וואַסער... צווישן די ווענט זענען געהערט געוואָרן קרעכצן פֿון צעבראָכענע הערצער, פֿון קלאָגעדיגע תהלים־זאָגערס, און וועמענס גורל די אייגנטימערין פֿון דער קוואַרטיר האָט נישט קיין קליינעם אָנטייל גענומען. אויף דער קוואַרטיר האָט אויך דער גורל געבראַכט אסתר האָדל קלאַפּאייזן, וואָס איז געקומען פֿון דער ענד פֿון דער גרויסער רוסישער אימפּעריע, צו זוכן גערעכטיקייט פֿאַר איר זון אין דער הויפּט־שטאָט.

ווען מאַדאַם קוואַסנעצאָוואַ איז געוואויר געוואָרן די סיבה, וואָס האָט געבראַכט די יידישע פֿרוי קיין פּעטערבורג (אגב, דער יידענעס שטרענגע רעליגיעזיטעט, איר אַלטע יידישע קליידונג האָט נישט ווינציג רעספּעקט און אַכטונג גלייך

איינגעפלאָסן ביי דער מאַדאַם פון דער „זאַוועדעניע״), איז זי אַזוי געריהרט געוואָרן, אַז זי האָט געלאָזט אַריינרופן איר פאַר-וואַלטער וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש, מיט וועלכן זי האָט זיך געמוזט טיילן מיט דעם איינדרוק, וואָס זי האָט ערשט נאָר-וואָס איבערגעלעבט.

וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש האָט גיכער אויסגעזען, ווי אַ פאַרוואַלטער פון אַ געשעפט, וואָס פאַרקויפט הייליגע בילדער פאַר גלויביגע, איידער פון אַזאַ „זאַוועדעניע״. אַזוי ווי זיין בעל-הביתטע, איז ער געווען נישט אין זיין ערשטער יוגנט און האָט דערוועקט צו זיך אַכטונג דורך זיינע גלאַט-געשמאַלצטע, שוין פאַרגראָעטע האָר, וואָס האָבן זיך רעגלמעסיג אַראָפּגעלאָזט איבער זיינע אויערן, דורך זיין גוט-געפלעגטע באָרד און דורך זיין בכבודע קליידונג. וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש האָט שטענ-דיג אין זיין דינסט אין „אינסטיטוט״, ווי ביי זייער אַ בכבודער באַשעפטיגונג, געטראָגן זיין שוואַרצן סורדוט, און די סאַמעטענע וועסט, איבער וועלכער עס איז געהאָנגען אַ גאָלדענע קייט.

פונקט ווי זיין בעל-הביתטע, איז ער געווען שטרענג רעליגיעז, און מען קאָן זאָגן, אַז דעם רעליגיעזן קולט, וואָס האָט געהערשט נישט נאָר בלויז אין דעם הויז פון דער „קוואַסנעצאָוואַ״, נאָר אויך אין איר „אינסטיטוט״, האָט מען אין אַ גרויסער מאָס צו פאַרדאַנקען די שטרענג-רעליגיעזע געפילן פון וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש. (אין פעטערבורג איז אַרומגעגאַנגען אַ ווערטל אויף גאָטספאָרכטיגע פרויען: „אַזוי רעליגיעז, ווי אַ „דאַמע״ פון דער קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט״). זעלבסטפאַרשטענדלעך, איז דער באַגריף פון די „דאַמען״ פון „אינסטיטוט״ אין דעם ווערטל געווען איבערגעטריבן, נאָר וואָס איז יאָ וואָר געווען, איז דאָס: אַזוי ווי וואַסיל אַלעקסאַנדראָ-וויטש איז געווען זייער אַ פליכט-באַוואוסטער מענטש, האָט ער אַכטונג געגעבן נישט בלויז אויף דער גוטער באַנעמונג פון די „דאַמען״ (למשל, אויף זייער אַרט באַגריסן זיך מיט די בכבודע באַאַמטע, פון וועלכע עס איז באַשטאַנען די קליענטעלע), נישט נאָר בלויז אויף זייער היגיענישע ריינקייט (וואָס דאָס

איז געווען נויטווענדיג פאַר דעם געערטן געזונט פון די גע־ערטע באַזוכער), נאָר אויך אויף די מאָראַלישע און רעליגיעזע פּירונגען פון די „דאַמען". ער האָט געזאָרגט וועגן דעם, אַז די „דאַמען" זאָלן רעגלמעסיג באַזוכן די צערקווע יעדן שבת פאַרנאַכט, וואוהין ער פלעגט זיי פּערזענלעך באַגלייטן און זיי זאָלן אַכטן די פּאָפּן און אַנדערע רעליגיעזע מענטשן. וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש איז אַרויסגעגאַנגען פון דעם שטאַנדפּונקט, אַז ווען אַ מענטש היט אָפּ די רעליגיעזע מנהגים, איז ער שוין ממילא אין בעסטער אָרדנונג, און עס קאָן דורך אים קיינעם קיין שלעכטס נישט געשעען...

דערביי מוז מען צוגעבן, אַז וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן איז נישט דווקא אָנגעגאַנגען, אַז מען זאָל אָפּהיטן די מנהגים פון זיין קירכע. אין דער הינזיכט איז ער געווען זייער ליבעראַל. יעדע אמונה איז ביי אים געווען וויכטיג, און ער האָט גע־האַלטן יעדן מענטש, וואָס היט אָפּ זיין אייגענע רעליגיע, פאַר אַ פאַרטרויענסווערטן און אָנשטענדיגן מענטשן...

שונאים זאָגן אַפילו, אַז דאָס וואָס די „קוואַסנעצאָוואַ" האָלט פון ביידע רעליגיעס, איז עס דער איינפלוס פון וואַסיל אַלע־קסאַנדראָוויטשן, צו וועלכן, ווי שונאים זאָגן, די מאַדאַם איז נישט גאַנץ גלייכגילטיג זייט איר מאַנס טויט. דאָס זאָגן שונאים און לצנים. דער אמת איז, אַז דאָס אַריינגעמען צו זיך אויף קוואַרטיר פרומע אומלעגאַלע קוואַרטיראַנטן איז געווען מיט דער פולער איינשטימיקייט און סימפּאַטיע פון וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן (וואָס איבריגנס אָן זיין אָנטייל אין דעם „פאַרברעכן" וואָלט עס געווען צוליב פּאָליצייאישע סיבות פאַר דער „קוואַסנעצאָווואַ" אוממעגלעך אויסצופירן). ער איז געווען אַזאַ איבערגעבענער פריינט פון אַלע רעליגיעזע מענטשן, אַז ער האָט אַפילו מוחל געווען די קוואַרטיראַנטן פון „קוואַסנעצאָוואַס" וואוינונג דאָס וואָס זיי בעטן פאַר דער נשמה פון זיינס אַ „קאָנקורענט" — דער „קוואַסנעצאָוואַס" מאַן, אַנשעל קולאַק. וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש איז, ווי שונאים זאָגן, אייפערזיכטיג געווען אויפן געשטאָרבענעם ביים לעבן, און ער קאָן אים

נישט מוחל זיין די צוגעבונדנקייט פון דער „קוואַסנעצאָוואַ” צו אים, אַפילו נאָך זיין טויט...

קאָן מען זיך דאָך פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַן איינדרוק די געשיכטע פון אסתר-האָדל, דערציילט אין דער איבער-זעצונג פון דבורה-לאה, האָט געמאַכט אויף וואַסיל אַלעקסאַנ-דראָוויטשן. ער האָט אַרויסגענומען זיין קאָלירטן טאַשן-טוך פון דער הינטער-קעשענע פון זיין בכבודן סורדוט, גוט אויס-געשנייצט זיך זיין רויטע נאָז, און אויסגעווישט די אויגן און געזאָגט אין אַ וויינענדיקן טאָן:

„אַזאַ זאַך זאָל קאָנען געשעען אין אונזער הייליגן רוס-לאַנד, דערפאַר וואָס אַ מענטש וויל האַלטן זיינע רעליגיעזע געבאָטן! ניין, איך מוז עס דערציילן דעם געערטן פאָרזיצענדן אַקים מאַקסימאָוויטש צאַפוכין, ווען ער וועט אונז דאָס נעכסטע מאָל באַערן מיט אַ וויזיט. איך בין זיכער, אַז דער געערטער אַקים מאַקסימאָוויטש, וואָס איז אַן אויסגעקאָכטער מיט די הויכגעשטעלטע קרייזן, וועט עפּעס געפינען אַן עצה”.

און צו דער יידענע האָט ער זיך אָנגערופן אין זיין שפּראַך:

— דו זייַ דאָ מיט אונז. מיר וועלן שוין זען, וואָס מיר קאָנען טון פאַר דיר. מיר האָבן, גאָט צו דאַנקען, גרויס באַ-קאַנטשאַפט, און וואָס אַנדערע קאָנען נישט — קאָנען מיר.

די יידענע אסתר-האָדל איז פון די רייד אָפּגעשפּרונגען, דערפאַר, ווייל דער „ערל” האָט זי באַרירט מיט דער האַנט, וואָס איז דעם געאַכטן וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן זייער גע-פעלן.

און די מאַדאַם פון הויז האָט אַרויסגענומען דאָס צווייטע טאַשן-טוך פון דער קעשענע פון איר קלייד, אָפּגעווישט איר נאָז און די פולע באַוואַסערטע אויגן, און געזאָגט:

— מוטער לעבן, איר זענט אַריינגעפאַלן אין גוטע הענט. דער קריסט דאָ (ווייזט זי אויף וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן) איז אַ פרומער גוי און ער האָט גרויס באַקאַנטשאַפט צווישן נאַ-טשאַלסטווע. עס קומט צו מיר אַריין די גאַנצע וועלט, די

שענסטע מענטשן, די העכסטע לייט. גאַנץ פעטערבורג וועלן מיר אויפקאָכן. דערווייל זיצט אייך דאָ ווי לאַנג איר ווילט. איר וועט אייך קריגן אייער כשר עסן פון יידישן רעסטאָראַן. עס וועט אייך גאָרנישט פעלן, פון אַלעם בעסטן. נאָר זיצט אייך און בעט צו גאָט, ווי מען האָט אייך געבאָטן.

און אסתר-האָדל האָט פרום די אויגן פאַרגלאָצט און אָנגעהויבן צו שאָקלען זיך ווי ביים דאַווענען:

— דעם רבינס כּוח, — מען זעט דאָך באַשיינפערלעך, דעם הייליגנס וואונדער.

און דער ייד וואָס האָט זי אַהער געבראַכט, האָט צו איר געזאָגט, נישט אָן קנאה, מיט אַ קרעכץ:

— הלוואי זאָל איך אַזוי באַלד געהאָלפן ווערן, ווי איר וועט געהאָלפן ווערן!

דערויף האָט זיך אסתר-האָדל אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקל און האָט אָנגעהויבן צו זאָגן מיט אַן איכהדיגן ניגונדל:

„אשרי האיש...״

מאַדאַם „קוואַסנעצאָווא״ און וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטש זענען געשטאַנען מיט גוט-בליקנדיגע פאַרחלומטע אויגן, צוגעקוקט צו דער יידענעס שאָקלען און געפרייט זיך, וואָס אַזאַ פרום מענטש איז אַריינגעקומען צו זיי אין קוואַרטיר, — ביז מען האָט געלאָזט וויסן וואַסיל אַלעקסאַנדראָוויטשן, אַז מען באַדאַרף אים אין „אינסטיטוט״...

קאַפּיטל 16

די שוואַם אין טרערן

מירקין האָט אַליין נישט געוואוסט, אַז דאָס באַגעגעניש מיט דער ווייטער פּראָווינציעלער פרוי וועט אויף אים אַזאַ איינדרוק מאַכן. צוערשט אַ וואונדערלעכע זאַך: ער האָט אַלץ פאַרשטאַנען, וואָס די יידענע האָט געזאָגט. פון וואַנען? עס איז געווען, ווי אַ קליין באַהאַלטן אָדערל וואָלט זיך אין אים אויפגעעפנט און איינגעזאַפּט אין זיך די אומפאַרשטענדלעכע ווערטער און צעלאָזט זיי אין זיינע חושים. און יעצט האָט ער זיי.

ביז יעצט האָט ער געהאַט אין די ענינים פון טאָג־טעגלעכן ווילקיר, וואָס זענען פאַרגעבראַכט געוואָרן פאַר דעם גרויסן אַדוואָקאַט, אַ ריין פּראָפעסיאָנעלן אינטערעס, אויף אַזוי פיל, אויף וויפיל זיין פּראָפעסיע איז אים איבערהויפּט אָנגעגאַנגען. דורך דער יידענע, דורך איר לעבעדיקן הייניטיקן גוואַלט, האָט ער געקראָגן אין די אַלע עוולות אַ ריין פּערזענלעכן אינטערעס. אַן אייגענע זאַך. צי איז עס געווען דער עלעמענטאַרער געשריי, וואָס האָט זיך געריסן פון דעם בלינדן גלויבן, וואָס לעבט נאָך אַזוי שטאַרק אין דעם פאָלק, וואָס האָט מירקינען אַזוי טיף אָנגערירט? דורך דעם יאָר, וואָס אים קומט אויס צו פּראַקטיצירן ביים באַרימטען אַדוואָקאַט, איז ער

נישט איינמאָל דערשטוינט געבליבן פאַר די מוראדיגע זאַכן פון טאָג־טעגלעכן לעבן. נאָר דאָס מאָל איז עפּעס אַנדערש געווען. ער איז געבליבן דערציטערט און דערשטוינט פאַר דעם טויזנט־יעריגן געהיימניס, פאַר דער אומצוגענגלעכער מיסטישער פאַר־באָרגעניש, וואָס לעבט נאָך אַזוי פריש און אַזוי מעכטיג דאָרט טיף צווישן די מענטשן, וועלכע באַלאַנגען צו איין ראַסע, ווי ער. ער איז דערציטערט געבליבן פאַר דעם גלויבן, וואָס ער האָט קיינמאָל נישט געהאַט.

ער האָט אָפּגעמאַכט ביי זיך, זיך אָנצונעמען פאַר דער יידענע, איר צו העלפן מיט וואָס ער וועט קאָנען. אַז זי האָט זיך אַ פּאָר טעג נישט באַוויזן, האָט ער באַשטימט זי צו זוכן אין איר וואוינונג: אפשר דאַרף זי עפּעס, געלט, אָדער עפּעס אַנדערש? אפשר קאָן זי גאָרנישט זיין דאָרט, וואו זי איז? און אפשר געפינט זי זיך שוין אין אַ צירקל און וואַרט אָפּ־געשיקט צו ווערן מיטן עטאַפּ אין איר היים?

ער האָט געוואוסט, אַז עפּעס איז נישט רעכט מיט דער קוואַרטיר, אויף וועלכער די יידענע געפינט זיך — כאָטש וואָס עס שטעלט מיט זיך פאַר די קוואַרטיר, האָט ער נישט גע־וואוסט. עס זענען געווען זאַכן ביים אַדוואָקאַט, וועלכע מען האָט באַהאַלטן פון אים. פון אַלע די געהיימניסן האָט נאָר געוואוסט זיין קאָלעגע יאַקאָב שמולעוויטש, מיט וועלכן דער באַרימטער אַדוואָקאַט פלעגט זיך אָפטמאָל איינשליסן אין זיין קאַבינעט, מישב זייענדיג זיך עפּעס מיט אים, אָן מירקינס דערביי־זיין. די קוואַסנעצאָוואַס קוואַרטיר האָט געמוזט זיין איינע פון יענע געהיימניספולע זאַכן, ווייל מען רעדט קיינמאָל נישט וועגן איר. ער האָט זיך דעם אַדרעס פאַרשריבן אין געהיים.

אַמאָל אין אַן אָוונט, נאָכן עמפּפאַנג, איז ער אַהין אַוועק אויפצוזוכן די יידענע פון פּראָווינץ. אַרויפגייענדיג אויף די טרעפּ צו דער קוואַסנעצאָווא, וועלכע זענען געווען אויסער־געוויינלעך העל באַלויכטן, האָט מירקין פאַרנומען איינצעלנע פריילעכע טענער פון אַ שלעכט געשטימטער פּיאַנאָ, אַרויס־

רייסנדיג זיך פון דער פריש אָפּגעפּאַרבטער טיר פון קוואַסנע-צאָוואַס „אינסטיטוט”. כאָטש דער ניגון, וואָס האָט זיך אַרויסגע-ריסן פון דער פאַרמאַכטער וואוינונג, איז געווען אַ פּריילעכער, פּאָפּולערער קאַבאַרעט-נומער, דאָך האָט ער געווירקט אַזוי טרויעריג, אַז עס האָט מירקינען אַרומגענומען אַן אומפּאַר-שטענדלעך בענקעניש.

אַז מירקין האָט זיך דערנענטערט צו דער טיר פון דער קוואַסנעצאָוואַס וואוינונג, האָט פון דאָרט אַרויסגעדרונגען אַ גאַנץ אַנדערער ניגון, אַ ניגון פון צעבראָכענע שטימען, וואָס זאָגן תהלים אין אַן איכה-טאָן. אַ מינוט איז מירקין געבליבן שטיין און האָט זיך צוגעהערט צו דיביידע פאַרשידנאַרטיגע ניגונים, וואָס האָבן זיך אַרויסגעריסן פון די צוויי באַזונדערע וואוינונגען, וואָס זענען געווען איינע נעבן דער אַנדערער, און זיי האָבן ביידע געטראָגן דעמזעלבן נאָמען, נאָר מיטן חילוק, וואָס אויף דער טיר, פון וואַנען עס האָט זיך געהערט דער קאַבאַרעט-ניגון, איז געשטאַנען אויפגעשריבן: „אינסטיטוט גאָספּאָזשי קוואַסנעצאָוואָי”, און אויף דער טיר, פון וואַנען עס האָט זיך געהערט דאָס תהלים-זאָגן, איז געשטאַנען אויפגעשריבן: „קוואַר-טיראַ גאָספּאָזשי קוואַסנעצאָוואָי”. אַ מינוט האָט זיך מירקינען אויסגעדוכט, אַז די ניגונים מישן זיך צוזאַמען, ווי זיי וואָלטן איינער דעם אַנדערן דערפילט און צוזאַמענגעגאָסן זיך אין איין האַרמאָניע...

אַז מירקין איז אַריינגעקומען אין שטוב אַריין (וואָס איז אים, איבריגנס, נישט אַזוי לייכט אָנגעקומען, און עס איז אים ערשט געלונגען נאָכדעם, ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר דער מאַדאַם קוואַסנעצאָווא אַליין, וואָס איז צו דעם צוועק אַרויסגערופן געוואָרן פון איר שלאָף-צימער), האָט ער געטראָפן אַ צוויי-דריי ווייבער מיט אַ פּאָר פאַרזאָרגטע יידן, וואָס זענען געזעסן יעדער אין אַן אַנדער ווינקל, טייל ביים טיש, אַנדערע אויף אַ באַנק ביים שענקל, אויף וועלכן עס האָבן נאָך גע-האַלטן אין ברענען די צוויי ליכטלעך אין די לייכטער, און יעדער איינער פון זיי האָט זיך געשאַקלט איבער זיין תהלימל

און געזאָגט מיט אַ צעבראָכן האַרץ. עס האָט זיך אויסגעלאָזט, אַז זייט די יידענע איז אַריינגעקומען צו דער קוואַסנעצאָווען, איז איר וואוינונג פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ ריכטיגן בית-מדרש. זי, די יידענע, האָט געהאַט אַ סגולה פון איר רבין יעדן טאָג זיבן-און-דרייסיג מאָל איבערצוזאָגן געוויסע קאַפּיטלעך תּהלים, אַזוי לאַנג ווי זי וועט זיין אין פּעטערבורג, און זי וועט געוויס געהאָלפן ווערן. זענען די אַנדערע איינוואוינער אויך אָנגעשטעקט געוואָרן פון דער יידענעס תּהלים-זאָגן, און זיי האָבן איר נאָכגעטון, און ביי דער קוואַסנעצאָווען איז אָנגעגאַנגען אַן אמתער געיעג אויף תּהלים-זאָגן. דאָס תּהלים-זאָגן ביי דער קוואַסנעצאָווען אויפן קוואַרטיר איז שוין נישט געמאָסטן געוואָרן אויף דער אייל, נאָר אויף דער וויאָרסט; ווער עס וועט קאָנען מער וויאָרסטן תּהלים אַרויסוואַרפן פון מויל אַ טאָג...

פונקט אַזוי ווי פּאַציענטן אין אַ שפּיטאָל זענען איי-פּערזיכטיג, ווען דער דאָקטאָר שענקט ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט אַ קראַנקן, אַזוי זענען אַלע איינוואוינער פון דער קוואַסנעצאָוואַס וואוינונג שוין לאַנג אייפּערזיכטיג געווען אויף דער פרומער יידענע פון דער פּוילישער פּראָווינץ, מיט וועלכער אַלע האָבן זיך אַזוי אינטערעסירט. און יעצט, דערזעענדיג דעם געהילף פונם באַרימטן אַדוואָקאַט אַריינקומענדיג אין דער קוואַרטיר און נאָכפרעגנדיג זיך אויף דער יידענע, איז אַ געמורמל דורכגעגאַנגען צווישן די קוואַרטיראַנטן. אַ פרוי, אָנגעטון אין שוואַרצן, שוין האַלבנדיג אויף איר קאָפּ אירע אייגענע, האָר וועלכע זענען באַשטאַנען אַ ביסל צעשויבערט, מיט אַן אויסערגעוויינלעך ענערגיש באַלעבאַט פּנים, וואָס האָט, טראָץ די קנייטשן אויף איר נידעריגן שטערן, צוגעצויגן צו זיך מיט די ליבלעכע אויגן און מיט דער גראָדער, גראַציעזער ליניע פון דער נאָז, מויל און גאָמבע, האָט זיך אָנגערופן פון אַ ווינקל אַרויס:

— גיט נאָר אַ קוק, וואָס פאַר אַ וואַרע זיי מאַכן דאָס פאַר דער יידענע, פון אַדוואָקאַט ביז צו דער קוואַסנעצאָוואַס

געסט, אַזוי ווי זי אַליין וואָלט געווען די איינציגע מאַמע דאָ, וואָס האָט אַ זון. איך וועל זיך אויך אָנטון אַ קופּקע, אפשר וועלן זיי זיך אויך אינטערעסירן מיט מיין זון.

— זי איז דאָך עפּעס אַנדערש. זי האָט דאָך אַ זון אַ וואויל-לערנער, און ער זיצט פאַר זיין יידישקייט, — האָט אַ צווייטע יידענע געפּרואווט די ערשטע באַרואיגן.

— מיין זון איז אויך אַ וואויל-לערנער, אַ קליינער לער-נער איז ער? צוּ איין-און-צוואַנציג יאָר דריטן פאַקולטעט געווען, און ער קען שפּראַכן, וואָס נאָר צוויי-דריי מענטשן אין דער וועלט קענען זיי. אַלע פּראָפעסאָרן רימען אים. אָט דאָ האָב איך בריוו פון זיינע פּראָפעסאָרן. וואָס, דווקא באַנק-קוועטשן הייסט לערנען? אַנדערע זאַכן זענען ביי אייך גאָרנישט? גענומען אַ יונגן בוים און אים אונטערגעהאַקט די הענט!

— וואָס גלייכט זי זיך צו יענער? יענע האָט אַ זון אַ רב, וואָס זיצט איבער זיין יידישקייט!

— איך האָב אויך אַ זון אַ רב, אויך אַ רב, און ער זיצט אויך איבער יידישקייט. וואָס דען, ער האָט עמיצן באַ-גנבעט, עמיצן דערהרגעט?

— ווער האָט אים געהייסן אָפּגעבן זיך מיט „יענע זאַכן".

— „יענע זאַכן" זענען פּונקט אַזוי ניצלעך און גוט, ווי נישט וועלן חזיר-עסן, גלייבט מיר, און אפשר נאָך מער. זיי וועלן מער נוצן ברענגען דער וועלט. איך שעם זיך גאָרנישט מיט מיין קינדס „פאַרברעכן". הלוואי וואָלטן אַלע מאַמעס קינ-דער געווען אַזעלכע „פאַרברעכער", ווי מיין זון, וואָלטן מיר היינט שוין גאַנץ אַנדערש אויסגעזען. — און איבערלאָזנדיק די ווייבער אין איר ווינקל, איז זי צוגעגאַנגען צו מירקינען, וועל-כער איז געשטאַנען נעבן דער פּוילישער יידענע אין דער קופּקע און זי עפּעס אויסגעפרעגט.

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, פּאַניע געהילף, ווי לאַנג איז דער שיעור, ווי לאַנג נאָך וועל איך דאָ זיצן אין דעם

טמא הויז, און צוהערן זיך צו זייער תהלים-זאָגן? איך האָב איבערגעלאָזט אינדערהיים אַ פולע שטוב מיט קינדערלעך, און בין געקומען ראַטעווען מיין זון. ווילט איר עפּעס טון פאַר מיר, צי נישט? זאָגט מיר. דאָרט, ביי אייך אין דער קאָנצע-ליאַריע, לאָזט מען צו אייך נישט צו, — האָט זי געזאָגט צו מירקינען.

— שווייגט, שוויגט, וואָט רעדט איר? זי וועט דאָך דער-הערן! — ווייזט די צווייטע יידענע אויף דער טיר פון שלאָף-צימער, וואו די קוואַסנעצאָווא געפינט זיך.

— זאָל זי הערן! איך האָב שוין פאַר קיינעם קיין מורא נישט. וואָס קומט מיר אַרויס פון זייער תהלים-זאָגן, אַז עס רינט אַלץ אַריין דאָרט אַהין, צו זיי אונטער די בעטן... — ווייזט די יידענע מיטן פינגער, וואו עס געפינט זיך דער „קוואַסנעצאָווא-אינסטיטוט״.

מירקין האָט זי געקענט. עס איז געוועזן פרוי הורוויץ פון וואַרשע. שוין צוויי חדשים זיצט זי דאָ איבער דעם „ענין״ פון איר זון, אַ סטודענט פון פילאָלאָגישן אינסטיטוט, וועלכער ווערט באַשולדיגט אין אָנגעהערן צו אַ געהיימער פוילישער סאָציאַליסטישער אָרגאַניזאַציע, וואָס האָט דעם ציל „אַראָפּצו-וואַרפן די הערשנדע אָרדנונג״. בעת דער רעוויזיע האָט מען געפונען ביי אים אַ גאַנצן אַרכיוו פון זיין פאַרטיי, פאַרשריבן אין אַן אומפאַרשטענדלעכער שפּראַך.

— די פּאַפּירן פון אייער זון געפינען זיך ביים פּראָפע-סאָר פון זיין אינסטיטוט. זיינע נאָטיצן זענען געשריבן אין דער אַלטער קאָפּטישער שפּראַך. אין גאַנץ רוסלאַנד געפינען זיך נאָר אייניגע מענטשן, וואָס פאַרשטייען זי, און ביז עס וועלן נישט אָנקומען די איבערזעצונגען פון די נאָטיצן פון פּראָפעסאָר, קאָן מען גאָרנישט טון, — האָט איר מירקין גע-ענטפערט.

נישט קוקנדיג אויף דעם נישט צו פיל האָפנונג דער-וועקנדן ענטפער, וואָס מירקין האָט איר געגעבן, איז דאָך מאַדאַם הורוויץ שטאָלץ געוואָרן. אַ פּייערל האָט זיך אָנגע-

צונדן אין אירע אַזוי שיין באַלעבאַטע, גרויסע אויגן, און אַ נחת-גרימאַסע האָט זיך געגן איר ווילן צעגאָסן איבער אירע גלאַטע, גראַציעזע ליפּן.

— און מענטשן מיינען, אַז עס איז נאָר דאָ איין מאַמע אויף דער וועלט, וואָס האָט אַ קינד אַ וואויל-לערנער...

נאָר איידער זי האָט נאָך פאַרענדיגט דעם זאַץ, האָט די מינע פון נחת זיך פאַרוואַנדלט אין אַ גרימאַסע פון צער אויף אירע ליפּן. אירע אויגן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט טרערן, און זי האָט געזאָגט ווי פאַר זיך:

— איידער מ'האָט דאָס דערלעבט צו זען ענדיגן די גימנאַזיע. מיט גרינע גאַל איז אָנגעקומען דאָס קוואַרטאַל צו באַצאָלן. יעדער מונדיר. יעדעס בוך... מיין מאַן איז אַן אָרימער לערער, האָט אַ שולע פאַר אָרימע קינדער. גאַנצע נעכט אויפגעזעסן, און ביז מ'האָט דאָס שוין דערלעבט צו זען ענדיגן... דאָס ברויט איז אין די געדערים זויער געוואָרן, ביז עס איז שוין אָנגעקומען אין אוניווערסיטעט. וועלטן האָט מען איינגעלייגט... און דאָ מיט איינמאָל גענומען און פאַרשיקט, און מ'ווייסט אַפילו נישט, וואו זיין געביין געפינט זיך!

— האָט ער זיך נישט געדאַרפט אַריינלאָזן אין „יענע זאַכן". ווער האָט אים געהייסן? — קאָכט זיך אַ ייד, וועלכער איז ביז איצט געווען פאַרנומען מיט זיין תהלים. ער האָט געמאַכט אַ קנייטש אין תהלים, אויפגעשטעלט זיך און אָנגערופן זיך אין אַ בייזן לשון:

— אַזעלכע זאַכן זענען גוט פאַר רייכע מענטשן. ווי קומען אָרימע לייט דערצו? אַן אָרימאַן מוז שווייגן, זען און הערן און שווייגן... די גימנאַזיע געענדיגט, אין אוניווערסיטעט אַריינגעקומען. נישט איינער וואָלט זיך דאָס געוואונטשן, וואָס נאָך ווילסטו, יידל פאַרך? אַלדאָס שלעכטס קומט אַרויס פון זיי. וואָס איז דאָס דיין עסק?

— אוי ווי, געגן מלכות צו גיין! — האָבן ביי דער יידענע פון דער ווייטער פוילישער פּראָווינץ די באַקן זיך

אָנגעהויבן קנייטשן, געוואויר ווערנדיג, ווען וואָס עס האַנדלט זיך.

נאָר די מוטער פון דעם סטודענט, פרוי הורוויץ, איז פּלוצלינג אויפגעשפּרונגען. די האָר אויף איר קאָפּ, וועלכע זענען שטאַרק געזעסן מיט זייערע וואָרצלען אין איר קאָפּ-הויט, האָבן זיך אויפגעשטעלט. אויפגעהויבן האָבן זיך אויך די נאַטירלעך-געקרייזלטע צוויי לאָקן, וואָס זענען געפאַלן איבער איר שטערן. דאָס פּייערל אין אירע אויגן האָט איצט גע-ברענט מיט אַ כּעס, פאַר וועלכן די מענטשן, וואָס האָבן זיך אין הויז געפונען, האָבן זיך דערשראָקן, אויסגעמיטן איר בליק און זיך צוריק אויף זייערע ערטער אָוועקגעזעצט. אַ סעקונדע האָט זי פאַרביסן מיט אירע קליינע ציין די אויבערשטע ליפּ, וואָס האָט איר לאַנגער גאָמבע געגעבן נאָך אַ לענגערן אויס-שניט. איר שטאַרקע ברוסט האָט זיך געהויבן פון איר לייכטן שוואַרצן קאַפּטאַנדל, און זי האָט זיך אָנגערופן:

— ווען דען עסק איז עס אָפּצוגעבן זיך מיט „יענע זאַכן", די נגידימס? פאַר זיי איז גוט אַזוי ווי עס איז. אוי, איז פאַר זיי גוט! וואָס פעלט זיי דען? זיי קאָנען וואוינען אין פּעטערבורג. זיי קאָנען האַנדלען מיט וואָס זיי ווילן. זיי קומט קיין זאַך נישט אָן שווער. ניין, עס איז נאָר דער עסק פון די אָרימעלייט. און איך בין שטאָלץ דערויף, וואָס מיין זון גיט זיך אָפּ מיט „יענע זאַכן". אַז ער וואָלט מיר אַליין געוואָרן געפרעגט, וואָלט איך אים געוואָלט געהייסן זיך אָפּגעבן מיט „יענע זאַכן", ווייל איידער אַזאַ וועלט, זאָל בעסער אַלצדינג אונטערגיין. איך האָב נישט קיין מורא, זאָלן זיי מיך אויך צונעמען".

— האָט איר דאָך טאַקע דאָס, וואָס איר ווילט!

— האָב איך טאַקע דאָס, וואָס איך וויל! — האָט די יידענע געזאָגט זיכער און שטאָלץ און זיך אָוועקגעדרייט פון זיי.

ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס וואָלט זיך געענדיגט, ווען אין דער טיר פון איר שלאָף-צימער וואָלט זיך נישט פּלוצלינג

באַוויזן קוואַסנעצאָוואַ אין איר האַרטן קלייד, ווי עס וואָלט געמאַכט געווען פון לעדער, און אין איר ברייטער, אויך ווי פון לעדער, שערץ. פון איר באַנד האָט אַראָפּגעקלונגען אַן אויסערגעוויינלעך-גרויסער בינט שליסלען פון די פאַרבאָרגענע ווינקלען פון איר גרויס הויז, וועלכע האָבן באַגלייט אירע טריט מיט אַ קלאַנג. זי איז געבליבן שטיין אויף דער שוועל פון דעם קוואַרטיר-צימער, און גוט באַקוקנדיג מיט אירע קליינע מייזל-אויגן פון איר פאַרפעצט פּנים אַרויס די אַלע קוואַרטיראַנטן, האָט זי זיך אָנגערופן, נישט אָן גוטסקייט און נישט אָן אַ שמייכעלע:

— און איך האָב געמיינט, אַז מענטשן, וואָס געפינען זיך אין אַזעלכע אומגליקן, גיבן זיך אָפּ מיט דאַוונען, מיט תּפילה טון. צום סוף קריגט מען זיך גאָר.

די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך איינגעשטילט, און יעדער איז זיך אַוועק אין זיין ווינקל. נאָר דאָס יידל, וואָס האָט זיך צעוווערטלט מיט דער מוטער פון דעם סטודענט, האָט זיך אָנגערופן מיט אַ שמייכעלע:

— אָ, ווער קריגט זיך, דער געהילף פון דעם אַדוואָקאַט איז געקומען, רעדן מיר זיך אויס פאַר אים דאָס האַרץ.

די קוואַסנעצאָוואַ האָט אָן אַ וואָרט אָפּצוענטפערן פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר פון איר שלאָף-צימער, און די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך איינגעשטילט.

קאַפּיטל 17

אַ תפילה ביינאַכט

דורך דער גאַנצער צייט פון דער אויבן באַשריבענער סצענע איז געזעסן אַ ייד ביים פענסטער; עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער הערט זיך גאָרנישט איין, וואָס קומט פאָר אין דער גרויסער שטוב. קיין תהלים האָט ער נישט געזאָגט, קיין ספר האָט ער נישט געהאַלטן. אָנלענענדיג זיין אומגעוויינלעך גרויסן קאָפּ מיט זיין לאַנגער באָרד אויף זיין אומגעוויינלעך גרויסער האַנט, האָט ער אַרויסגעקוקט אין דער נאַכט אַריין, אַ פאַרקלערטער און אַ שווייגנדיגער.

דער ייד האָט שוין לענגסט צוגעצויגן מירקינס אויפמערקזאַמקייט מיט זיין אויסערגעוויינלעכן וואוקס און מיט זיין פאַרפרעמדט שווייגן. עס האָט אויסגעוויזן, ווי דער ייד וואָלט גאָרנישט געווען אַנוועזנד דאָ אין שטוב — אַזוי פאַרטיפט איז ער געווען עפּעס אין זיך. פאַררוקט דאָס קליינע ליטווישע קאַפּעלושל אויף אַ שפּיץ פון זיין גרויסן שטערן, האָט ער מיט אַן עק פון זיין גרויסער ברייטער באָרד פאַרשטעלט זיין פנים, פאַרמאַכט די אויגן און ערגעץ־וואו אַריינגעקוקט אין זיך אַריין. נאָכדעם ווי מירקין האָט זיך איבערצייגט, אַז דער יידענע, אין וועלכער ער איז פאַראינטערעסירט געוואָרן, פעלט פאַרלויפיג גאָרנישט, און נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוגעהערט

צו די דיסקוסיעס פון די קוואַרטיראַנטן, האָט ער פאַרלאָזט די קוואַרטיר. דער פרעמדער ייד האָט זיך אויפגעהויבן און איז אים נאָכגעגאַנגען. אין דרויסן, אין קאָרידאָר, אויף די אויסערגעוויינלעך באַלויכטענע טרעפּ, אין געוויש פון דעם קאַבאַרעט-ניגון, וואָס האָט זיך געהערט פון דער שלעכט-געשטימטער פּיאַנאָ פון דער קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט" אַרויס, האָט דער ייד מירקינען אָפּגעשטעלט. מירקין איז מיטאַמאָל דערשראָקן געוואָרן פאַר דעם אומנאַטירלעכן וואוקס פון דעם פרעמדן ייד, פאַר זיין גרויס פּנים, פאַר זיין לאַנגער באָרד און פאַר זיינע אויסגעצויגענע הענט. מירקן האָט געגעבן דעם יידן אויסגעזען, ווי אַ יינגל געגן אַ דערוואַקסענעם מענטשן. מיט אַ מעכטיגער מעטאַלענער שטימע האָט ער זיך פאָרגע-שטעלט פאַר מירקינען:

— פאָרזיצנדער פון טאָלעסטינער קהלה, משה ברוך באָמקין!

מירקין איז שטיין געבליבן אָן לשון.

דער ייד האָט זיך אינפאָרמירט ביי מירקינען וועגן זיין „עסק". ער איז געקומען אין אַ שליחות פון זיין קהלה, אַ קליין שטעטל אַרום ווילנער געגנט; מען האָט פּלוצלינג דאָס שטעטל פאַרוואַנדלט אין אַ דאָרף און באַפוילן די יידן צו פאַרלאָזן זייער היים. דער ייד האָט די טירן פון אַלע שתדלנים פון פּעטערבורג אָפּגעשלאָגן און איצט געפינט זיך דער „עסק" אין די הענט פון באַרימטן אַדוואָקאַט. מירקין האָט אים נישט גע-קאָנט געבן קיין איבעריג קלאָרן ענטפער, ווייל ער האָט אַליין נישט פיל געוואוסט פון דעם יידנס עסק, און אָפּגעפּטרט אים מיט אַלגעמיינע הבטחות: „מען טוט אַלץ, וואָס מען קאָן". דער ייד האָט אים אויסגעהערט אין ערנסטער פאַרקלערונג, אין טיפן שווייגן. נאָר ווי מירקין איז אַרויסגעקומען אויף דער גאַס אַרויס, האָט דער ייד אים נישט פאַרלאָזט און איז געגאַנגען נעבן מירקינס זייט אין שווייגעניש. מירקין האָט זיך פאַרוואונ-דערט און אים געפרעגט, צי ער באַדאַרף אויך גיין אַרויף צו „איסאַאַקיעווסקי", וואָרים ער, מירקין, גייט דאָרט אַהין.

— איך קאָן גיין אויף איסאַאַקיעווסקי פּלאַץ אויך: וואָס איז דער חילוק? — האָט דער ייד געזאָגט ווי פאַר זיך און איז ווייטער געגאַנגען נעבן מירקינען און האָט גע־שוויגן.

מירקין האָט אַפילו בדעה געהאַט צוערשט צו נעמען אַ שליטן, נאָר דער ייד האָט אים פאַראינטערעסירט. האָט ער באַ־שטימט בעסער צו גיין.

— אַז עס איז זיך נישטאָ וואוּאַהין צו טון! — האָט דער ייד געזאָגט ווי פאַר זיך. -- שוין באַלד אַ חודש, ווי איך האָב נישט קיין טלית און תּפילין אָנגעטון אין דער שטאָט.

— און פאַרוואָס? — פרעגט מירקין.

— איך וועל דאָך נישט תּפלה טון אין אַן אומריין אָרט, — האָט דער ייד געזאָגט אין רוסיש.

מירקין האָט געשוויגן.

— צוויי וואָכן האָב איך זיך אויף דער גאַס אַרומגע־וואַלגערט און נישט געוואָלט אַהין אַריינגיין שטיין. איך בין דער פאָרזיצנדער פון אונזער קהלה. איך האָב דערוואַקסענע קינדער, אויסגעגעבענע טעכטער. קיינמאָל אין מיין לעבן האָבן מיינע פיס נישט איבערגעטרעטן די שוועל פון אַזאַ הויז. איצט אויף דער עלטער, איך דער פאָרזיצנדער פון דער טאָלעסטי־נער קהלה, וואוין אין אַזאַ הויז...

אַ לאַנגע ווײַלע האָט דער ייד ווידער געשוויגן, ביז ער האָט זיך אָנגערופן:

— צוויי וואָכן קיין העמד נישט איבערגעטון, אין קיין מענטשלעך בעט נישט געלעגן. געוואַלגערט זיך פון איין טיי־לאַווקע צו דער אַנדערער, אויפן וואָקזאַל גענעכטיגט, אַמאָל שוין פאַרהאַלטן געוואָרן אויך — אויסגעקויפט זיך פאַר געלט. ווי לאַנג איז דער שיעור? כ'האָב עס נישט לענגער געקאָנט אויסהאַלטן. וואָלט זיך געהאַנדלט וועגן מיין אייגענעם עסק —

כאָטש דאָס פאַרמעגן צו פאַרלירן, אָדער חלילה דאָס אייגענע לעבן, וואָלט איך קיין איין שעה נישט געבליבן אין דער זינדיגער שטאָט. נאָר עס האַנדלט זיך וועגן אַ גאַנצער עדה. קהל האָט געשיקט מיך, דעם פאָרזיצענדן פון טאָלעסטינער קהלה.

דער ייד האָט ווידער פאַרשוויגן, ווי ער וואָלט דאָרט עפּעס אַראָפּגעשלונגען אין זיך און געוואַרט, ביז ער וועט עס גוט פאַרדייען. דערנאָך האָט ער זיך ווידער אָנגערופן:

— אָבער גאָט בעטן אין אַזאַ הויז — ווי קאָן מען ? באַרישע מענטשן זאָגן נאָך תהלים. עס איז דאָך דער גרעסטער חלול-השם. עס רינט דאָך אַלץ דאָרט אַריין — צו זיי... די יידענע האָט דען נישט רעכט, די פרוי הורוויץ פון וואַרשע...

ער פאַרשווייגט ווידער.

— אָבער וואָס איז זיך דאָ צו קלאָגן אויף אייגענע עוולות, מ׳שטייגסגעזאָגט ? וואָס איז דער מענטש, אַז זיי האָבן זיך גענומען גאָט אַליין צו משפטן ? צוועלף פויערן וועלן אים משפטן אין קיעוו — דעם יידישן גאָט.

(דער ייד האָט געגעבן אָנצוהערן אויף דעם פאַרשטייענדן ביילים-פּראָצעס).

נאָר דאָס מאָל איז דער ייד פאַרשוויגן געוואָרן אויף אַ לענגערע צייט, ווי ער וואָלט דאָרט געהאַט אַראָפּצושלינגען אַ שווער, שווער מאכל, וואָס ער באַדאַרף עס לאַנג צו פאַרדייען.

די נאַכט איז געווען אַ שוואַרצע און אַ פינסטערע. קיין איין שטערן האָט זיך אין הימל נישט באַוויזן, נאָר אַ טיפע שווערע טונקלקייט האָט גערעגנט פון אויבן. אין דער טונקלקייט האָבן די ליכטער פון די לאַמטערנס און געוועלבער אַרויסגעשיינט מיט אַ בולט-ברענענדיגן פייער און באַלויכטן רונדיגע קרייזן אַרום זיך, איבערלאָזנדיג דעם גאַנצן חלל ווידער פאַרפאַלן אין אַ שווערער טונקלקייט... פון דער פינסטערער נאַכט האָבן זיך דאָך די סילועטן פון די מעכטיגע הייזער אַרויסגעשניטן און געשטאַכן מיט זייער מאַסיווקייט דעם שווע

בענדיגן נאַכט-חלל. זיי האָבן אויסגעזען נישט ווי הייזער, נאָר ווי שאָטנס פון מעכטיגע, נישט אָנזעענדיגע וועזנס, וואָס געפינען זיך ערגעץ-וואו אין דער לופטן.

זיי זענען איצט אַרויסגעקומען אויף דעם ברייטן אומ-היימלעכן איסאַאַקיעווסקין פּלאַץ. זיי זענען ביידע, ווי צוויי טראָפּנס, פאַרלוירן געוואָרן אין דעם ים פון פינסטערניש, וואָס האָט איינגעשלונגען דעם גרויסן פּלאַץ. דער מעכטיגער סאָבאָר, געבויט פון גראַניט און שטאָל, האָט זיך צעלייגט איבערן גאַנצן פּלאַץ און עס האָט זיך געדאַכט, אַז די גאַנצע נאַכט, וואָס ליגט איצט איבער דעם פּלאַץ, באַשטייט פון גראַניט און שטאָל — נישט דורכצושפּאַרן. קיין פונק פון אַ ליכט האָט זיך נישט געזען איבערן פּלאַץ, נאָר פון איין זייט גאַס איז גע-שטאַנען אַ גרויס און מעכטיג הויז און פון אַלע זיינע הויכע רייכע פענסטער האָט זיך אַרויסגעגאָסן אַ יום-טובדיג ליכט.

— היינט איז אַ זיצונג פון מיניסטאָרן-ראַט, — האָט מיר-קין געזאָגט, קוקנדיג אויף דעם באַלויכטענעם פענסטער פון דעם גרויסן הויז אַרויס, וואו עס האָט זיך געפונען דער מיניסטאָרן-ראַט.

— היינט איז אַ זיצונג פון מיניסטאָרן-ראַט, — האָט דער ייד נאָך אים אָפּגעענטפערט.

מירקינען איז עפּעס אומהיימלעך געוואָרן פאַרן יידן. ער האָט זיך אָנגערופן:

— איך גיי צו טראָאיצקי בריק. און איר?

— איך גיי אויך דאָרט אַהין, צום ווינטער-פּאַלאַץ.

— וואָס האָט איר ביים ווינטער-פּאַלאַץ צו טון?

— גאָרנישט, גלאַט אַזוי... יעדן אָוונט, איידער איך לייג זיך שלאָפן, גיי איך זיך איבער צום ווינטער-פּאַלאַץ.

— צום ווינטער-פּאַלאַץ? נאָך וואָס?

— נאָך וואָס, פרעגט איר? — איך גיי דאָרט אַהין תּפלה טון, — ענטפערט אָפּ דער ייד.

מירקין איז דערשטוינט געבליבן, אָבער געשוויגן. אַזוי אויך זיין באַגלייטער. אַזוי זענען זיי שוין געגאַנגען איבערן גאַנצן וועג. דער פּלאַץ פאַרן צאַרס שלאָס איז נאָך מער געווען

איינגעטונקט אין דער פינסטערניש, ווי דער איסאַאַקיעווסקי פּלאַץ.

די הייזער פון די פאַרשידענע מיניסטעריומס אַרום דעם פּלאַץ זענען אַלע געווען אויסגעלאָשן און איינגעשלונגען אין דער נאַכט אַריין. אין מיטן פּלאַץ האָבן זיך נאָר געפינקלט די קעמפּפנדיגע ליכטער פון די פיר לאַמטערנעס אַרום ניקאָלאַיס דענקמאָל, וואָס די נאַכט האָט זיי געוואָלט דורכאויס איינשלינגען. די נאַכט האָט אויך געוואָגט אויסצוציען אירע לאַפּעס אויפן קייזערלעכן שלאָס. דער גרויסער שלאָס איז געשטאַנען ווי אַ טויטן-הויז, אַריינגעוואָרפן אין דער נאַכט אַריין. נאָר פון אַ הויכן, הויכן שטאָק האָט זיך אַרויסגעפינקלט איין-איינציג פאַרגעסן ליכטל פון אַ הויך פענסטער אַראָפּ. דאָס ליכטל, האָט זיך געדאַכט, דרינגט נישט פון פענסטער אַרויס, נאָר עס הענגט ערגעץ-וואו אין דער לופטן. אַ ווינט האָט גענומען בלאָזן פון דעם אָפענעם ניעוואַ-ברעג, און האָט גענומען טראָגן די פּאָלעס פון די קאַפּאָטעס און די היטלעך פון די גייענדיגע. דער ייד איז געבליבן שטיין אויפן מיטן פּלאַץ, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט פאַרהיטן זיין היטל פון קאָפּ. אַזוי האָט זיך אויך מירקין אָפּגעשטעלט. פּלוצלינג האָט מירקין דער-זען, ווי דער ייד הויבט אויף איבער זיין קאָפּ זיינע אומנאַ-טירלעך לאַנגע הענט, וואָס האָבן זיך אין דער פינסטערקייט פון דער נאַכט נאָך העכער אויסגעוויזן. מירקינען האָט זיך געדאַכט, אַז דער ייד דערגרייכט ערגעץ-וואו מיט זיינע הויכע הענט די נישט-געזעענע וועלטן. און פּלוצלינג, טייטעלנדיג מיט זיין מעכטיגער האַנט צו דעם לויכטנדיגן ליכטל פון ווינטער-פּאַלאַץ, זאָגט דער ייד אין אַ בעטנדיגער מעטאַלענער פעסטער שטימע, וואָס איז געקומען, דאַכט זיך, נישט פון זיין קעל, נאָר פון ערגעץ-וואו נאָך טיפער:

— וואַרף דיין אַנגסט אויף די גוים, וואָס קענען דיך נישט און אויף די פעלקער, וואָס לעסטיגן דיין נאָמען. צופיר דאָס הויז און לאָז נישט איבער אַ שטיין אויף אַ שטיין — אַזוי ווי דו האָסט צו אשור און צו בבל געטון!

— וואָס איז דאָס? — פרעגט מירקין דערשראָקן, אָנ־כאַפּנדיק דעם יידן בײַ דער האַנט.

— מײַן תּפֿלה פֿאַר גאָט. — ענטפֿערט אָפּ דער ייִד און פֿאַרשווינדט אין דער פֿינסטערער נאַכט, איבערלאָזנדיק מירקינען אַ פֿאַרוואונדערטן און אַ דערשראָקענעם איינעם אַליין.

קאפיטל 18

אין רעסטאָראַן „דאנאָן"

אין רעסטאָראַן „דאנאָן", אויף מאָרסקאַיאַ, האָט דער אַלטער גבריאל חיימאָוויטש מירקין געגעבן אַ פאַמיליען־מאָלצייט לכבוד דער כּלה פון זיין זון, נינאָטשקאַ, און אירע עלטערן. עס זענען נאָר דערביי געווען די נאָענטסטע מיטגלידער פון דער משפחה: דער באַרימטער אַדוואָקאַט מיט זיין פרוי, די כּלה מיט איר חתן, און גבריאל חיימאָוויטש. יאָ, נאָך איינער: אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס קוזין, איר „נישט־אָפּטרעטנדיגער שאָטן", נאַאום גרינאָראָוויטש, וועלכער האָט זיך גערעכנט צו דער משפּחה. זעלבסטפאַרשטענדלעך, האָט דערביי העלענאַ ניקאָלאַיעוונאַ, גבריאל חיימאָוויטשעס אומגעזעצלעכע פרוי, געפעלט. זי האָט עפּעס אַליין אַזוי געהאַט איינגעאָרדנט, אַז זי איז אויף איינצע טעג אַרויסגעפאָרן צו אירער אַ פריינדין נאָך גאַטשינע, ביז די פאַמיליע־פייערלעכקייטן, וועלכע האָבן געזאָלט פאָרקומען צוליב די תּנאים פון זאַכאַרישקען, וועלן זיין פאַר־איבער, און זי וועט קיינעם נישט שטערן. דאָס עסן איז פאַר־געקומען נאָך אַן אָפּער־פאָרשטעלונג, וואו מען האָט געהערט שאַליאַפּינען אין „מעפיסטאָ" און געזען דעם נייעם פעטער־בורגער טאַנץ־שטערן, די קאַרסאַווינאַ. אין דער לאָזשע אין טעאַטער איז אויך געווען מישענקאַ, דער כּלהס ברודער. נאָך

אין רעסטאָראַן האָט דער אַדוואָקאַט בשום אופן נישט געוואָלט געבן די דערלויבניש דעם זון מיטצוגיין, כּדי עס זאָל נישט עמיצער באַמערקן זיין גימנאַזיע־אוניפאָרם און צוליב דעם זאָלן זיך נישט אַנטוויקלען קיין נייע שוועריקייטן ביים זונס היי־יאָריגן פאַרענדיגן די גימנאַזיע. דער אַדוואָקאַט איז שוין סיי־ווי־סיי געווען באַזאָרגט, צוליב זיינע שלעכטע צייכנונגען אין מאַטעמאַטיק.

די מענער האָבן געטראָגן אויף זייערע פראַקן זייערע אוניווערסיטעטס־אויסצייכנונגען, און גבריאל חיימאָוויטש, ווי־שטענדיג, זיין „אַננאַ" פון דריטער קלאַס, וואָס ער האָט געקראָגן פאַר זיינע פאַרדינסטן אין די אַזיאַטישע אייזנבאַנען.

דאָס עסן האָט מען סערווירט פאַר דער קליינער גע־זעלשאַפט אין אַ פּריוואַטן קאַבינעט, איבער דעם פאַמיליען־כאַ־ראַקטער, וואָס דאָס עסן האָט געטראָגן, און אויך איבער דער אַנטיסעמיטישער שטימונג, וואָס האָט דאַמאָלסט דערגרייכט אין דער צאַרישער הויפּט־שטאָט צו דער העכסטער מדרגה, צוליב דעם פאָרשטייענדן ביילים־פּראָצעס. (דעם פּראָצעס האָט מען פאַר דעם באַרימטן אַדוואָקאַט נישט געטאָרט דערמאָנען, ווייל צו־ליב זיין נישט קאָנען דורכקומען מיט דעם פאַרטיידיגונגס־קאָמיטעט, איז די הויפּט־פאַרטיידיגונג איבערגעגעבן געוואָרן נישט אים, נאָר זיינעם אַ קאָנקורענט).

דער גרויסער, הויכער זאַל, אין וועלכן די קליינע גע־זעלשאַפט האָט זיך געפונען אַרום דעם ברייטן רונדיגן יום־טובדיג באַדעקטן טיש, איז באַגאָסן געווען מיט צעבערס עלעקטריש ליכט, וואָס האָט אַרויסגעשטראָמט פון אַלע ווינקלען פון באַלקן און פון די ווענט. דאָס ליכט האָט זיך אָפּגעשלאָגן אָן די הויכע מאַרמאָרנע זיילן פון זאַל, און האָט זיך געפינקלט אין טויזנטער רעגנבויגנס אין קרישטאָל, און געבלישטשעט אַרויס פון פאַרגאָלדעטן בראָנז. הינטער יעדן שטול פון יעדן גאַסט איז געשטאַנען אַן אויסגעצויגענער קעלנער אין בלאַנק־ווייסן אַנגעטון, וועלכער האָט מיט לייכטע, נישט־געזעענע באַ־

וועגוונגען באַדינט זיין הערר, ביי דעם מיט בלומען באַדעקטען טיש.

דאָס עסן איז געווען, ווי תּמיד אין רוסלאַנד, רייך, פיל און אויסטערליש. פאָרטוגעזישע אויסטריצעס, וואָס מ'האָט אין ספּעציעל געאייזטע וואַגאָנען געבראַכט פון אויסלאַנד, רוסישער קאַוויאָר, פראַנצויזישער שאַמפּאַניער. די קעלנער זענען געלאָפן הין און צוריק און אַריינגעבראַכט פאַר די געסט צו ווייזן די לעבעדיגע גליטשיגע פאָרעלן, וואָס האָבן זיך געצאַפּלט אין די נעצן. אין זייערע בלויע שליימיגע שופּן איז נאָך געלעגן דער קאַלטער סוד פון די בערג-וואַסערן, פון וואַנען מען האָט זיי אַרויסגעכאַפּט. רחמנות-דערוועקנדע, פּישטשענדיגע, מיט גלאַנציגע פעדערן באַקליידטע פייגל אין שטייגן. דאָס אויג-דערקוויקנדיגע, מיט זייערע נאַטור-פאַרבן, ספּעקטאָווע גרינסן, אַז זיי זאָלן נאָך מיט זייער לעבעדיגן אָטעם דערוועקן דעם אַפּעטיט צו זיך פון די עסערס.

דאָס געשפּרעך ביים טיש איז אָנגעגאַנגען לאַנגזאַם און אַ ביסל שטייפלעך. די מחותּנים האָבן זיך ווייניג-וואָס געקענט. די מוטער מיט דער טאָכטער זענען גבריאל חיימאָוויטשן גע-פעלן געוואָרן פון ערשטן אויגנבליק: אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ מיט איר שווייגנדיגער האַלטונג און נינאָטשקאַ מיט איר האַרציגער ליבלעכקייט, פאַר וועלכע גבריאל וואָלט אַלצדינג אַוועקגעגעבן. דעם אַדוואָקאַטס צוריקגעהאַלטענע קאַלטקייט האָט דעם אַלטן מירקין אַ ביסל אָפּגעשטויסן (סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש האָט קיינ-מאָל נישט פאַרגעסן דעם כּבוד, וואָס ער אַליין און אַנדערע זענען אים שולדיג און, ווי מענטשן, וואָס לעבן אונטער דער זון פון באַרימטקייט, האָט ער שטענדיג דערוואַרט, ביי יעדער נייער באַקאַנטשאַפט, פון וועמען דאָס זאָל נישט זיין, דעם אויסדרוק פון באַגייסטערונג.) אָבער גבריאל חיימאָוויטש האָט זיך אויך נישט געהאַלטן פאַר אַבי-ווער. די קילקייט, וואָס האָט געהערשט צווישן די צוויי הויפּט-מחותּנים, האָט שטייפלעך פאַרשווערט דאָס געשפּרעך. נאָר מ'האָט אייגנטלעך גאָרנישט געדאַרפט רעדן. פאַר אַ גוטער געמיטלעכער שטימונג האָט גע-

זאָרגט דער שאַמפּאַניער און די גוטע מוזיק, וואָס איז געשפּילט געוואָרן פון אַ רומענישן אָרקעסטער.

נאָר דערפאַר האָט די קילקייט, וואָס האָט געהערשט צווישן די מענער, געגעבן אַ געלעגנהייט נינאָטשקאַס באַלעבטן טעמפּעראַמענט אַרויסצווייזן זיין רירעוודיגן טאַלאַנט צו פאַרקניפּן די מענער און זיי אַריינצוברענגען אין אַ פריינטלעכער שטימונג. אין אירע אויערן זענען געזעסן נאַקעט-בלויז די גרויסע ניס-בריליאַנטן פון דעם ריינסטן ווייס-בלויען קאָליר, וואָס גבריאל חיימאָוויטש האָט מיט איינציגע טעג צוריק אויסגעכאַפּט ביים באַרימטן פּעטערבורגער יוּוועליר „פאַרזשע". די בריליאַנטן זענען געווען באַשטימט פאַר אַ גרויספירשטלעכער געליבטער, נאָר דער אַלטער מירקין האָט זיי אויסגעדונגען און צוגעשיקט פאַרן טעאַטער-גיין אין אַן אומענדלעך-גרויסן בוקעט ניצער-פיילכן. (אָ, ער האָט געוואוסט, דער גבריאל חיימאָוויטש, ווי אומצוגיין מיט דאַמען.) אויף איר נאַקעטן הויכן מיידלש-קינדישן האַלדז זענען געווען די געציילטע אָריענטאַלישע פּערל, וואָס זאַכאַריס מוטער האָט איבערגעלאָזט נאָך איר טויט אַ מתנה פון איר פאַר זאַכאַריס כלה. נאָר מער ווי די בריליאַנטן און מער פון די פּערל האָבן לעבעדיג געצאַפּלט אירע טינט-שוואַרצע פאַר-לאָקטע האָר און איר ברוין-טונקעלער אָפּגעברענטער קערפּער, וואָס האָט זיך, ווי אַ יוּוועל פון זיין ראַם, אַרויסגעגאָסן פון איר שוואַרץ-שפּאַניש שפּיצן-קלייד, אויפגעניייט אויף בורשטין-קאָלירנדיגן אַטלעס...

זי איז געזעסן צווישן איר פאָטער און איר צוקונפטיגן שווער. איר חתן האָט זי איבערגעגעבן צו איר מוטער (ער איז דאָך געווען איינגאַנצן אַ פאַרכאַפּטער פון אָלגאַ מיכאַילאָוו-נאַס שטילער פאַרנעמלעכקייט), און זי אַליין מיט אירע צווי נאַקעטע הענט, געפלאָכטן צווישן איר פאָטער און איר שווער, האָט דאָ נאָך דעם איינעם „אוכאַזשעוועט", און דאָ נאָך דעם אַנדערן, און נישט איינמאָל האָבן זיי ביידע געמוזט שמייכלען אין איין שמייכל, וואָס נינאָטשקאַס חן האָט ביי זיי אַרויסגערופן מיט איר געשיקטן מאַנעוור.

דאָס געשפּרעך האָט זיך איצט געדרייט אַרום דער פראַגע פון וואוינונגען, אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פאָרשטייענדן איינ-אָרדנען זיך פון דעם נייעם פּאָר. (זעלבסטפאַרשטענדלעך, איז וועגן לעצטן נישט דערמאָנט געוואָרן, כאָטש אַלע האָבן גע-וואוסט, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך.) נאָאום גריגאָראָוויטש, דער „קוזין", איז געווען דער הויפּט-אָנפירער און באַלעבטסטער אַנטיילנעמער אין דעם געשפּרעך. דאָס פּראָבלעם איז געווען, ווי אַזוי איז בעסער איינצוּאָרדנען זיך: אָדער אין אַ מאָדערן הויז, וואָס האָט אַלע נייע באַקוועמלעכקייטן, אין דעם נייעם פאָרנעמען קוואַרטאַל אויף „קאַמענע-אָסטראָווסקי פּראָס-פּעקט", וואָס איז געוואָרן אין פעטערבורג זייער מאָדערן, צי (ווי דער „ענגלענדער" האָט געהאַלטן אין איין אַגיטירן פאַר זיין פּראָיעקט) אין אַן אַלטן אַלעקסאַנדראָווסקי „אָסאָבניאַק" אויף דער אַריסטאָקראַטישער „נאַבערעזשני", געבויט פון דעם באַ-רימטן אַרכיטעקט „קוואַרענגהי", אָדער אין אַן אַנדערן קוואַר-טאַל, נישט ווייט פון „אַדמיראַלטייסקי", וואָס מען קאָן נאָך קריגן פאַר אַ גוטן פּרייז. זעלבסטפאַרשטענדלעך, דאַרף מען עס צופּאַסן צו די נייעסטע פאָדערונגען, מיט אַלע באַקוועמ-לעכקייטן, מיט צענטראַל-באַהייצונג און אַ פּריוואַטער ווינדע, נישט צו באַדאַרפן קריכן אויף די אומהיימלעכע הויכע שטיינערנע טרעפּן. זעלבסטפאַרשטענדלעך, מוז עס געמאַכט ווערן דורך אַ פּעאיקן אַרכיטעקט, אַז ער זאָל נישט איבערפירן דעם סטיל פון הויז, און עס אויסמעבלירן מיט אַלטע אַנטיק-מעבל, אַלעק-סאַנדרינסקי אַמפּיר, אָדער פראַנצויזישע לואיסן, וועלכע ער, דער „ענגלענדער", וואָס איז אַ מבין אין די זאַכן און קען אַלע פאַרוואָרפענסטע אַנטיק-געשעפטן פון פעטערבורג, נעמט זיך אונטער דאָס איינצושאַפן; און אַמאָל קאָן מען נאָך אָנטרעפן אויף אמת-גוטע שטיקלעך.

— אַזאַ הויז, וואו טויטע מומעס, למשל, וואַנדערן אַרום ביינאַכט און זעצן זיך אַוועק אויף די אַלטע פאָטעלן אין די ווינקעלעך, וואו זיי זענען געוואוינט געווען צו מאָטלען ביי זייער לעבן, אָדער קומען פון קבר אַרויס אויפצוזוכן זייערע

ליבע-בריוו און אַנדערע זינד, וואָס זיי האָבן פאַרגעסן אין די שופלאָדן פון די אַלטע שראַנקן, — האָט נינאָטשקאַ חוזק גע־מאַכט אין איר בעסטן הומאָר, אין וועלכן זי האָט זיך געפונען.

— טיילמאָל ביסטו גרויזאַם, נינאָטשקאַ, — האָט זיך אָפּגע־רופן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ און אונטערדריקט אַ שמייכל, וועלכער האָט זיך באַוויזן און באַלעבט אירע שיינע אויגן, — אָפּטמאָל קלער איך: פון וואַנען קומט עס צו דיר?

— ניין, מאַמעשקע, איך מיין עס מיט אַן אמת — עס איז אפשר ראָמאַנטיש אַזוי צו לעבן אין אַלעקסאַנדראָווסקי גייסט, עכט פעטערבורגיש, ווי די „פּיקאָוואַיאַ דאַמאַ". אָבער מיר האָבן גענוג אונזערע אייגענע גייסטער אין אונזער היינטיגן לעבן, און מיר דאַרפן נישט אַרויסרופן אַלטע פון קבר אַרויס. ווי מיינסטו, פּאַפּעשקע, — האָט זי געזאָגט, אויסשטרעקנדיג איר נאַקעטע רעכטע האַנט צום פּאָטער, און געווענדט זיך מיט איר באַלעבט פּנים צו איר לינקער זייט, צו גבריאלן: — ווי גאָט איז מיר ליב, איך האָב אַליין מורא פאַר די גייסטער וואָס וואוינען אין מיר, דאַרף איך נאָך האָבן אַ הויז מיט גייסטער...

— האָט נישט קיין מורא, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, מירן אייך העלפן די גייסטער פאַרטרייבן, אי פון הויז, אי פון אייך אַליין, — האָט דער אַלטער מירקין געקושט איר אויסגעשטרעקטע לינקע האַנט.

און כּדי איבערצובעטן דעם אָפּגעשמיסענעם „ענגלענדער"' האָט דער באַרימטער אַדוואָקאַט געזאָגט צו אים פון איבערן טיש:

— נו, וואָס קאָן מען טון, נאַאום גריגאָראָוויטש? גאָר אַ גאַנץ נייער דור דער היינטיגער. קיין איין ברעקל ראָמאַנטיק נישט, טרוקענער רעאַליזם. נישט ווי מיר.

— דאָס איז אמת, — האָט געזאַגט דער אַלטער נאַאום

גריגאָראָוויטש, האַלב אין געלעכטער, האַלב אין אַ קרעכץ, און בשעת מעשה געקוקט אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס שיינע אויגן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וועלכע איז געזעסן אויף דער צווייטער זייט פון גבריאל חיימאָוויטש, האָט מיט אַ גראַציעזער באַוועגונג אויפגעהויבן אַ האָר, וואָס האָט זיך איר אַראָפּגעגליטשט איבער איר שטערן און צוריק אַרויפגעלייגט אים אויפן שוואַרצן גלאַטן שייטל, וואו ער האָט באַלאַנגט. זי האָט זיך אָנגערופן:

— און דאָך בין איך זיי נישט מקנא, די נייע. — און ווענדנדיק זיך מיט איר שמייכל צו נאַאום גריגאָראָוויטשן, האָט זי געזאָגט דירעקט צו אים: — נישקשה, מיר, נאַאום, בלייבן געטריי אונזער דור.

די אין ווייס געקליידעטע קעלנער האָבן דערווייל סערווירט מיט כמעט נישט-געזעענע, איינגאַנצן אומגעהערטע באַוועגונגען, די פּאָרעלן, וואָס האָבן ערשט מיט אַ פּאָר מינוט פריער אַזוי פריש-לעבעדיג געצאַפּלט זיך אין נעץ. גבריאל חיימאָוויטש האָט אויף זיין גאָפּל אָנגענומען אַ שטיקל ווייסע פלייש פון דער פּאָרעלס בויך, און מיט דער צווייטער האַנט געוויזן אויף זיין זון:

— אָט דער האָט זיך נאָך פּאַרוואַנדלט אין פריערדיגן דור אַריין.

— זאָגט עס נאָכאַמאָל, גבריאל חיימאָוויטש, — האָט נינאָטשקאַ צו אים געזאָגט, — איך האָב עס שוין איינמאָל מיטגעטיילט מיין נייעם הער. איך ווייס גאָרנישט, ווי אַזוי איך וועל דורכקומען מיט אים; אָדער ער וועט זיך מוזן צופּאַסן צו מיין דור, אָדער איך צו זיינעם, וואָס איך גלויב קוים.

— נישקשה, מיר נעמען אים זייער גערן אויף אין אונזער דור אַריין. נישט וואָר, נאַאום? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ געזאָגט, און אַליין נישט באַמערקנדיג, וואָס זי טוט, האָט זי איר נאַקעטע גראַציעזע האַנט אַרויפגעלייגט אויף איר שכנס אַקסל.

פון דער באַוועגונג האָבן זיך ביידע גערויטלט, אי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, אי מירקין; מ'האָט עס אָבער קוים באַמערקט.

מירקין איז געזעסן איבערגעבויגן, כמעט איינגעהויקערט איבער זיין טעלער. ער האָט עפּעס נישט געוואַגט אויפצוהייבן זיין בליק און אַריבערצוקוקן דאָרט, אויף יענער זייט, וואו עס זענען געזעסן זיין כלה און זיין פאָטער. דערפאַר אָבער איז זיין גאַנץ וועזן פול געווען מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען. ער איז גליקלעך געווען, וואָס ער זיצט נעבן איר, וואָס די באַוועגונגען פון אירע הענט זענען אַזוי נאָענט צו אים. ער האָט טיף געטרונקען דעם איידעלן געשמאַק, וואָס האָט זיך געטראָגן פון איר שאַרף, פון איר קלייד, פון איר אָפּענעם בוזעם. ער האָט איינגעאָטעמט דעם אָטעם פון איר פיגור, פון אירע האָר, פון איר נשמה אַרויס. איר לייכטער, גאָרנישט ווילנדיגער און דערביי אַזוי פיל זאָגנדיגער בליק, האָט אים נישט דענערווירט, נישט געריצט, נישט גערופן, נאָר האָט אים אַריינגעבראַכט אין אַ פאָלקאָמער רואיקייט, אין אַן אַבסאָלוטער זיכערקייט. ער האָט זיך גאָרנישט געפילט זינדיג מיט דעם געפיל צו איר, וואָס האָט באַוואוינט זיין גאַנץ וועזן. פאַרקערט, ער האָט זיך דורכדעם געפילט געאיידלט אויסגעלייטערט און בעסער. און וואָסערע מאָדנע קאָמישע געדאַנקען — געדאַנקען, וואָס זענען נאָך פאַרטויבט אין אַן אומקלאָרער ווייטקייט; געדאַנקען, וואָס זענען נאָך נישט רייף, וואָס ער וויל זיך זיי נישט אינגאַנצן דערקלערן... דורך זיין לעגאַלער פאַרבונדנקייט צו נינאָטשקען, האָט זאַכאַרי זיך געפילט שולדיג אין עפּעס. און אַ מינוט האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַט אַזוי זיצנדיג אין דעם רייכן זאַל מיט זיין כלה, מיט זיין פאָטער, אַז עפּעס קומט דאָ פאָר נישט ריכטיגס, נישט ערלעכס. אָבער ער האָט נאָר באַדאַרפט פון דער זייט וואַרפן אַ בליק אויף דער הויכער, גלייכער פיגור פון אָלגאַ מיכאַילאָוונען, כאַפּן איר איידעלן אָטעם, אום אויסצוגעפינען, אַז אַלץ איז ריכטיק און באַדאַרף אַזוי זיין.

עס איז געווען אַזוי, ווי דאָס געפיל פון אַ קינד צו אַ מוטער, וואָס ער האָט געהאַט פאַר אָלגאַ מיכאַילאָווגען, וואָלט געפשרט און רעכט געמאַכט יענעס נישט קלאָרע געפיל, וואָס ער האָט געהאַט פאַר זיין כלה...

קאַפּיטל 19

קאַרשן אין שניי

נאָכן עסן האָט גבריאל חיימאָוויטש פאָרגעשלאָגן דער געזעלשאַפט דורכצופאָרן זיך אויף די „סטרעלקעס" צו די ציגיינער. דער אַדוואָקאַט האָט זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט דער-פון. „שוין נישט פאַר אונז, גבריאל חיימאָוויטש — פאַר אַזעלכע יונגעלייט, ווי איר זענט." נינאָטשקאַ האָט זיך אָן דעם אָנ-געכאַפּט, דווקא באַשטאַנען דאַרויף. דער אַדוואָקאַט מיט זיין ווייב זענען אַהיים געפאָרן. די איבריגע געזעלשאַפט איז גע-פאָרן אויף צוויי שליטנס איבער דער „ניעווע" אין פולן גאַלאָפּ צו די „אָסטראָוואַ".

אין ערשטן שליטן זענען געזעסן נינאָטשקאַ און גבריאל חיימאָוויטש. זיין ברייטע פיגור און דער גרויסער, ברייטער שאָפּענער פעלץ האָבן פאַרנומען דעם גאַנצן שליטן און דאָס קליינע מיידל איינגאַנצן אין זיך אַריינגענומען. דער פורמאַן האָט געוואוסט, וועמען ער פירט און וואוהין ער פירט זיי, און מיט אַ גאַלאָפּ, וואָס מען האָט זיך נאָר געקאָנט דערלויבן אין פעטערבורג מיט געסט פון רעסטאָראַן „דאנאן" נאָך צוויי אַ זייגער ביינאַכט, האָט ער זיך געלאָזט איבער דער ברייטער „ניעווע" ווי אַ פייל פון בויגן, אַזוי, אַז זאַכאַרי און נאַאום, וועלכע זענען געווען אין צווייטן שליטן נאָך זיי, האָבן זיי צייטנווייז פאַרלוירן פון די אויגן.

דער ווינט פון פלינקן געיעג האָט אויפגעהויבן קרישטאָל־ריינעם שניי, וואָס איז ווי אַ ווייסע דעק געלעגן איבער דער „ניעווע”, און זיי געפּאַטשט אין פּנים אַריין, כאָטש די נאַכט איז געווען אַ רואיגע און אַן אויסגעשטערנטע און אַ ליכטיג באַלבנהטע. גבריאל חיימאָוויטש, וועלכער איז געוואָרן אָנגעגאָסן מיט חשק פון דעם שאַמפּאַניער, וואָס ער האָט געטרונקען, איז ווי צוריק יונג געוואָרן. עס האָט זיך מיט אַמאָל געגעבן אַ וועק־אויף אין אים די גאַנצע לעבנסלוסט פון פאַרשוואונדענע טעג... און איצט, האַלטנדיג נעבן זיך די קליינע נינאָטשקאַ האָט ער, ווי אַמאָל זיין זון, אַריינגעטרונקען אין זיך דעם פּאַרפיום, וואָס האָט זיך געטראָגן פון אונטער איר וואַרימען פּעלץ, און ער האָט איר געסודעט אין אויער מיט זיין קאַלט־וואַרימען אָטעם:

— איך בין זייער גליקלעך, זייער גליקלעך, נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ, וואָס איר האָט איינגעשטימט צו ווערן זאַכאַרים ווייב. איך בין זייער גליקלעך. און איך דאַנק אייך זייער.

— און איך אויך, פּאַפּעשקע... דערלויבט מיר אייך אָנצורופן פּאַפּעשקע, גבריאל חיימאָוויטש, איך בעט אייך... — און זי האָט איר וואַרים פּנים צוגעטראָגן און צוגעלייגט צו זיינע פלייישיגע קאַלטע באַקן.

— מיר וועלן זיין פריינט, נישט וואָר, נינאָטשקאַ?

— יאָ, פּאַפּעשקע, נישט אַנדערש, נישט אַנדערש, — און זי האָט מיט איר האַנט אַרומגענומען זיין ברייטן רוקן און אָנגערירט זיינע באַקנבערד. — איך האָב אַזוי ליב באַקנבערד. פאַרוואָס טראָגט נישט זאַכאַרי קיין באַקנבערד? איך האָב ליב, אַז אַ מאַנספאַרשוין זעט אויס ווי אַ מאַנספאַרשוין, שטאַרק, ברייט. איך וועל אים מאַכן טראָגן באַקנבערד, דעם זאַכאַריושקאַ. אַזוי ווי זיין פאָטער.

— יאָ, ער איז דאָך נאָך אַ ייִנגל, דער זאַכאַרישקאַ. מען באַדאַרף אים אויפוועקן. אַ גוטער, אַ האַרציגער, נאָר אַ ייִנגל. איך ווייס ניט, וואָס צו טון מיט אים.

— יאָ, פּאַפּעשקע, דאָס איז, וואָס איך זאָג. איך ווייס נישט פאַרוואָס איך האָב אים ליב געקראָגן, דעם זאַכאַרישקאַ.

נישט אַנדערש, נאָר דאָס בלוט אין אים... דערפילט זיין פאָטער אין אים... — לאַכט נינאַטשקאַ און טוליעט זיך צו אים. גבריאל חיימאָוויטש איז מיט אַמאָל ערנסט געוואָרן:

— איך בין אַזוי גליקלעך. דו ווייסט אַליין נישט, קינד, ווי דו האָסט גליקלעך געמאַכט אַן אַלטן פאַרלאָזענעם מאַן...

— וואָס פאַר אַן אַלטער זענט איר, פאַפּעשקע? איך וואָלט געוואונטשן, אַז זאַכאַריושקאַ זאָל זיין אַזוי אַלט ווי איר.

— יאָ, מיידל, אַן אַלטער און אַ פאַרלאָזענער, שטענדיג געווען אַן איינזאַמער. ביי אונז איז דאָך קיין פאַמיליע נישט געווען, און איצט וועסטו אונז אַ פאַמיליע מאַכן. ווי איך האָב געבענקט נאָך דעם!...

— רעדט נישט אַזוי, פאַפּעשקע! עס פּאַסט פאַר אייך נישט אַזוי צו רעדן. איר זענט אַזאַ שטאַרקער, אַזאַ פעסטער, פאַפּעשקע. אייך פּאַסט צו רעדן גאָר אַנדערש.

— דאָס איז פון פרייד, טאָכטער, פון פרייד...—און דער אַלטער האָט איר קאָפּ צוגעבויגן צו זיין ברוסט, — פון פרייד און פון גליק.

— נו, איר האָט דאָס אַ מאַניער, פאַפּעשקע, אַ דאַמע אַ מתנה צו דערלאַנגען. בריליאַנטן אין אַ בוקעט פיילכן באַהאַלטן. די יונגע וואָלטן זיך ביי אייך לערנען באַדאַרפט. נישט ביי די היינטיגע. וואָס פאַר אַ דערפאַרונג!

גבריאל האָט באַהאַלטן אַ שמייכל אין זיינע צוויי באָרדשפיצן אַריין.

— אַך, פאַפּעשקע, נישט איינע געווען ביי אייך, וועלכער איר האָט געקאָנט אויף אַזאַ מאַניער דאָס האַרץ מיטן קאָפּ פאַרדרייען. גוט, וואָס מען האָט נישט געלעבט אין אייער צייט, — סטראַשעט זי אים מיטן פינגער.

— געווען, מיידעלע, געווען, — ברומט דער אַלטער.

— איהר וועט מיר אַלץ מוזן דערציילן, אַלץ. פאַפּעשקע, קיין סודות פאַר מיר!

אין דעם האָט זיך דער שליטן אָפּגעשטעלט אין אַ ווייסבאַשנייט וועלדל, פאַרן באַרימטן ציגיינער-קאַבאַרעט „פאָנטאַנקאַ".

— און וואו זענען זיי? — האָט ניגאָטשקאַ געפרעגט. — כ'האָב געמיינט, אַז זיי זענען מיט אונז.

— דאָס פערד ווייסט באַלד, ווען עס פירט, — רופט זיך אָן דער אַלטער. נאָר פון דערווייטנס האָט זיך שוין געהערט דאָס קלימפּערן פון צווייטן שליטן.

אין „פאָנטאַנקאַ" האָט מען דעם אַלטן גוט געקענט. קוים האָט מען אים דערזען, האָבן זיך צו אים אַ לאָז געטון פון קעלנער ביז דעם טאָטערשן באַלעבאָס מיטן שרויט-באַשפּריצטן פּנים, וועלכער איז געקומען צולויפן פונם פרייליכן, רוישיגן זאַל אַרויס.

— אַך, גבריאל חיימאָוויטש, פאָטערל אונזערער! ווי לאַנג איז עס שוין, ווי מיר האָבן נישט געהאַט דעם כּבוד אייך צו זען ביי אונז! נעמט צו די פוטערס! וואָס פאַר אַ גליק, וואָס פאַר אַ יום-טוב! דאָס „רויטע צימער" איז דערווייל באַזעצט, נאָר מיר וועלן עס פריימאַכן פאַר אייך. גיי, קאָלקע און זע אַרויסצופּטרן די לייט. איר וועט זיין געדולדיג אַ מי-נוט, נישט אין אַלגעמיינעם זאַל, ניין, אין מיין ביוראָ, ביז עס וועט פאַרטיג ווערן.

פופצן פאַר הענט זענען גרייט געווען צוצונעמען די פוטערס און זיי צו באַדינען, נאָר דער טאָטערשער באַלעבאָס האָט קיינעם נישט צוגעלאָזט צו זיי. ער אַליין האָט געוואָלט האָבן דעם גאַנצן כּבוד.

— און נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונאַ איז נאָך מיט אייך? — נאָך נישט אַנטלאָפן?

— נאָך דאָ, פאָטערל, נאָך דאָ, ווי אַנדערש? וועט דאָס זיין אַ פרייד! באַוויליגט איר זי צו באַשטעלן מיט דער גאַנ-צער קאַפּעליע צו אייך אין קאַבינעט?

— ניין, נאָר זי אַליין מעג קומען, און די אַקראָבאַטין-טענצערין, נישט אַנדערש, נאָר די אַקראָבאַטין-טענצערין.

— וואויל, פאָטערל, וואויל, איר האָט באַדאַרפט זען, וואָס פאַר אַ פאָרשטעלונג זי האָט איצט געגעבן, די אַקראָבאַטין, אין גרויסן זאַל. דער זאַל איז געגאַנגען כאָדאָראָם. מען האָט

די סערוועטקעס געוואָרפן, ווי גאָט לעבט. און אַ פּובליקום האָבן מיר היינט אַן אויסדערוויילטס, פיל הויכע נאַטשאַלסטוואָ פאַראַן, נישט די קליינע, וואָס צאָלן נישט. און פון הויף איז מען אויך דאָ. פירשט באַריס האָט אָנגעזאָגט, און פירשט אַרבאַזאָוו מיט זיין געזעלשאַפט, און פון האַנדלס-מיניסטעריום, און פיל רייכע לייט, אַזוי, אַז זיי האָבן אויסגעדונגען איינער ביים אַנדערן די פּאָר ברילאַנטן, וואָס „קאָקאָטשקע" האָט געהאָט צו באַשענקען די אַקראָבאַטין. געמאַכט אַ גוט געשעפט היינט, „קאָקאָטשקע", — האָט דער טאָטער נישט אויפגעהערט צו דערציילן.

— דו לאָז איבער דיין „קאָקאָטשקע" מיט דער אַקראָבאַטין און הייס בעסער דעם שאַמפּאַניער אויף אייז שטעלן, — זאָגט דער אַלטער מירקין, — און זע, אויב דאָס צימער איז שוין פריי.

— וועלכן ווינטשט איר, מאָנאָפּאָלקע ?

— ווי שטענדיג.

אַ פּאָר קעלנער זענען אַוועקגעלאָפן אויספירן דעם באַפעל, און באַלד האָט מען די געזעלשאַפט אַריינגעפירט אין „רויטן קאַבינעט", וואָס איז נאָך פול געווען מיט רויך פון פרעמדע מענער און מיט פּאַרפיומען פון פרעמדע דאַמען, וואָס דער טאָטער האָט געהאָלפן צו פּאַרטרייבן מיט זיין סערוועט.

— אָך, גבריאל חיימאָוויטש, געדענקט איר יענע יאָרן, וואָס איז אָנגעבראָיעט געוואָרן מיט דער נאַטשאַלסטוואָ פון באַן-מיניסטעריום. אַך, איז דאָס געווען אַ צייט, ווען איר האָט געהייסן נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונען אין אַ באַליע אָנגעוואַרימטן שאַמפּאַניער אַריינזעצן... נישט אַנדערש, נאָר אין באַליע אַריינזעצן, — האָט דער טאָטער געזאָגט, איבערדעקנדיג דעם טיש מיט פרישן באַדעקעכץ.

— ווער האָט דיך געפרעגט, באַלוואַן ! — שרייט אויף אים גבריאל, — וואָס מאָלסטו מיט דער צונג, אַז מען באַצאָלט דיר נישט דערפאַר ?

נאָר דער טאָטער האָט שוין געקענט זיינע געסט. וואָס

מער זיי האָבן געשריגן אויף אים, אַז ער זאָל האַלטן זיין מויל און נישט פּלוידערן, אַלץ מער האָבן זיי געוואָלט, אַז מען זאָל דערציילן פון זייערע גבורות.

— אָדער, דאַמאָלסט, גבריאל חיימאָוויטש, ווען איר האָט געגעבן דאָס מיטאָג פאַר דעם פאָרזיצענדן פון דער באַן־קאָמיסיע, גראַף קארמין, ווען איר האָט געהייסן, אַז נאַקעטע פראַנצויזקעלעך זאָלן באַדינען די געסט...

— איך האָב דאָך דיר באַפוילן צו שווייגן, פאַרשטאַנען? — האָט גבריאל חיימאָוויטש געזאָגט אין דעם טאָן, וועלכן ער באַנוצט פאַר זיינע אָנגעשטעלטע, און מען האָט אים געפאָלגט. זייערע געל־גרויע באַקנבערד האָבן זיך אויפגעשטעלט, זיינע ברעמען האָבן זיך אויפגעשטעלט, און די צוויי טשופּריגעס, וואָס זענען געלעגן גלאַטיק פון ביידע זייטן פון זיין שרונט, האָבן זיך אויך באַוואויגן.

— איך הער, — האָט דער טאָטער געזאָגט, ווי אַ סאָלדאַט, און שוין געטון זיין ווייטערדיגע אַרבעט אין שווייגן.

— אין רוסלאַנד קאָן מען ניכטערערהייט גאָרנישט אויפטון. מען דאַרף זיי צוערשט אָנשיכורן, אום עפּעס דורכצופירן: אַז נישט, ליגן זיי דיר שטיינער אין וועג, — האָט דער אַלטער מירקין זיך געווענדעט צו די אַרומיגע, ווי פאַרענטפערנדיג זיך פאַר עפּעס. — פאַרשטענדלעך, מען האָט געמוזט אַמאָל אויסטרינקען, און ער דערציילט דיר דאָ מעשיות!

— אַך, פּאַפּעשקע, בייזער דיך נישט, — האָט נינאָטשקאַ אים צערטלעך געגלעט איבער זיינע באַקן מיט איר נאַקעטער האַנט, וואָס זי האָט איצט באַפרייט פון דער הענטשקע. און מירקין האָט זיך געוואונדערט, ווי אַזוי זי האָט עס געוואַגט.

גבריאל חיימאָוויטש האָט געשמייכלט און איבערגעבעטן דעם טאָטערשן באַלעבאָס מיטן וואָרט „באָלוואַן", וואָס יענער האָט אָנגענומען פאַר אַ קאָמפּלימענט און געדאַנקט דערפאַר מיט אַ שמייכל.

דערווייל האָבן די קעלנער געבראַכט דעם שאַמפּאַניער, די גלעזער, פרוכטן. די פרוכטן זענען געווען אויסגעבעט ווי

ווי לייבעלעך פון קליינע קינדער אין וואַטענע קעסטעלעך. דאָס פרישסטע גרינס פון באַרגעס און דאָס רויטלעכע ליכט, וואָס די זון האָט באַקושט מיט אירע שטראַלן, האָט אַראָפּגעשיינט פון די פלוימען און אויסטערלישע פערסיקעס. נאָר נינאָטשקאַ, וואָס איז געזעסן מיט גבריאל חיימאָוויטשן אויף דער באַקווע-מער קאַנאַפּע, האָט מיט אירע דינע פינגערלעך געזוכט עפּעס צווישן די פרוכט, אָנגענומען אַ באַרנע — אָוועקגעלייגט: אַ מיל-גרוים — אַ שמעק געטון, און לאַנגווייליג אַוועקגעלייגט.

— וואָס ווילסטו, נינאָטשקאַ? — האָט דער אַלטער מירקין געפרעגט.

— גאָרנישט, עפּעס אַ נאַרישער פאַרלאַנג, נאָר גאָרנישט...

— וואָס אַזעלכעס, זאָג מיידעלע! געדענק אָן גאָט, זאָג!

— עס האָט זיך מיר פאַרגלוסט קאַרשן. איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר ווען מיר זענען דורכגעפאָרן די געפרוירענע „ניעווע" אין ווינט און שניי, האָב איך עפּעס געקלערט פון קאַרשן.

גבריאל חיימאָוויטש האָט געגעבן אַ וואונק צום קעלנער און געהייסן אַריינרופן דעם באַלעבאָס.

ווען דער מיט שרויטן באַשפּריצטער טאָטער האָט זיך געשטעלט פאַר גבריאל חיימאָוויטשן מיט דער גאַנצער בערייט-קייט אים צו דינען, האָט אים דער אַלטער מירקין געזאָגט:

— זאָג נאָר, אַלטיטשקער, איז נישט מעגלעך ערגעץ-וואו קאַרשן צו באַקומען? גיב נאָר אַ קוק.

— נישט מעגלעך, פאָטערל, ווי גאָט איז ליב, נישט מעג-לעך. טעלעגראַפירט שוין דריי מאָל נאָך ניצע: „שיקט קאַרשן!" „נאָך נישט רייף געוואָרן אין די וואַרים-הייזער!" האָט מען געענטפערט! — קלאַפּט זיך אין האַרץ אַריין דער טאָטער.

— דו זאָגסט נישט קיין ליגן? — קוקט אים אָן גבריאל חיימאָוויטש מיט זיינע אויפגעהויבענע ברעמען.

— פאָפּעשקע, ווי אַזוי קאָנט איר דאָס? און עס לוינט זיך, אסור, נישט, — האָט נינאָטשקאַ אים באַרואיגט.

— ניין, בארינע, גבריאל חיימאָוויטש קאָן אַלץ זאָגן אויף

מיר, אַלץ וואָס אים ווילט זיך, – קלאַפּט זיך דער טאַטער אין ברוסט, – ער האָט מיך דאָך געקענט, ווען איך בין נאָך נעווען אַ שיק-ייִנגל אין דעם אַלטן געשעפט, און ער איז דאָך מיין בעל-טובה. ער האָט דאָך מיר דאָס געלט אויסגעבאָרגט דאָס געשעפט אָפּצוקויפן, ווען דער אַלטער באַלעבאָס איז געשטאָרבן. אַרויפגעקומען אין קאַנטאָר. „וויפיל דאַרפסטו?" „אַזוי פיל און אַזוי פיל". „גיי צו דער קאַסע!" מיך נישט געקענט און מיר געטרויט. און דאָס געלט אָפּגעצאָלט בלויז מיט געטראַנקען, מיט טרינק-געלט בלויז. אָט אַזעלכער איז גבריאל חיימאָוויטש.

– און ווענגן דעם האָב איך אויך געהייסן שוויגן. געהערט?

– געהערט, גבריאל חיימאָוויטש.

– און דאָך זאָגסטו אַ ליגן. דו האָסט יאָ קאַרשן.

– נאָר איין-איינציג קערבל, אַ טוץ, צי אַ שטיק צוואָנציג אינגאַנצן. פאַרן גרויספירשט באַריס. נאָך מיט אַ וואָך צוריק באַשטעלט. „דו טעלעגראַפיר נאָך מאָנטע קאַרלאָ, און לאָז דיר ברענגען קאַרשן אויפן צוויי-און-צוואָנציגסטן. אַז נישט, וועל איך פון דיר די הויט אָפּשינדן אַ לעבעדיגן", האָבן זיי באַוויליגט צו לאָזן וויסן פון פאַלאַץ דורך זייער סעקרעטאַר. געמיינט, אַז זיי וועלן שיקן אַ קעסטעלע כאַטש, און דאָ שיקן זיי דיר אַ סך פאַפּיר, פיל וואַטע, ווי אַ קינד דיר איינגעוויקלט, אַז עס זאָל זיך נישט צוקילן. אינגאַנצן אַ שטיק צוואָנציג, נאָך נישט רייף געוואָרן אין די וואַרים-הייזער, שרייבן זיי. נאָר איך וועל זיי אייך אָוועקגעבן. איך ווייס, אַז דער פירשט וועט מיך שלאָגן, מיט זיין שפּיץ-רוט וועט ער מיך דורכשמייסן. זאָל ער שלאָגן, נישקשה, דיר בין איך אַ דאַנק שולדיג, מיין בעל-טובה. איר ווייסט, ער האָט דאָך מיר דרייסיג טויזנט רובל געבאָרגט צו קויפן די „איגסטיטוציע", און ער האָט מיך רעכט נישט געקענט, אַ ייִנגל נאָך געווען. אַלץ האָב איך אים צו פאַרדאַנקען. דערלויבט, גבריאל חיימאָוויטש, אייער געערטע האַנט צו קושן.

— גענוג, האָב איך געזאָגט! גיי ברענג די קאַרשן, דער באַרינּיע האָט זיך פאַרגלוסט „קאַרשן אין ווינטער".

דאָס זאָגנדיק, האָט גבריאל חיימאָוויטש אַרויסגענומען פון זיין בוזעם־קעשענע אַ קליין נאָטיץ־ביכל און, נישט קוקנדיק אויף דער גאַנצער געזעלשאַפט, האָט ער מיט זיין גאָלדענעם בלייפעדער פון דער זייגער־קייט עפּעס פאַרצייכנט.

— זאַכאַרי, פאַרגעס נישט מאָרגן אַרויפצוקומען צו מיר אין קאַנטאָר, איידער דו גייסט אין געריכט. איך האָב עפּעס מיט דיר איבערצורעדן, — האָט דער אַלטער מירקין פּלוצלינג, צו אַלעמענס באַוואונדערונג, געזאָגט צו זיין זון.

דערווייל איז דער טאָטערשער באַלעבאָס אַוועק, און די געזעלשאַפט האָט אַ געוויסע צייט געטרונקען שאַמפּאַניער אין שווייגן. אין אַ מינוט צען אַרום האָט ער זיך באַוויזן. אין זיינע הענט האָט דער טאָטער געטראָגן אַ גרויסע פּאָרצעלייענע שיסל פול מיט ווייסן, אומבאַריירטן שניי, און, אַזוי ווי אויף להכעיס דער נאַטור און ווי זיך צו דרייצן מיט איר, זענען אין שניי געלעגן אויסגעבעטע רויטע, פליישיגע קאַרשן. יעדער קאַרש באַזונדער האָט אַרויסגעלאָכט מיט זיין פרילינג־רויטקייט פון דער ווינטערדיגער ווייסקייט.

— איך דאַנק אייך, גבריאל חיימאָוויטש, — האָט דער טאָטער געזאָגט און געשטעלט דעם טעלער קאַרשן פאַר נינאָטשקען...

נינאָטשקאַ האָט גענומען אַ קאַרש, אים צווערשט איבערגעוואַשן אין פרישן שניי, איינגעטונקט אים אין איר גלאָז שאַמפּאַניער, און דערלאַנגט גבריאל חיימאָוויטשן אין מויל אַריין.

— פאַרזוכט, פּאַפּעשקע.

דערנאָך האָט זי גענומען דעם טעלער און צוריק דערלאַנגט דעם דערשטוינטן טאָטער.

— נעמט עס צו, באַהאַלט עס פאַרן פירשט. אַ שאָד איי־ער הויט.

— וואָס איז מיט דיר, נינאָטשקאַ? — האָט דער אַלטער מירקין געפרעגט.

— גאָרנישט, פּאַפּעשקע. צוערשט האָט זיך מיר עס פאַרגלוסט. איך האָב געמיינט, אַז מען קאָן עס נישט קריגן. געזען, אַז מען קריגט עס, גלוסט זיך עס מיר נישט מער, — האָט זי צו אים געשמייכלט מיט אירע שוואַרצע אויגן אין זיין רויטן פּנים אַריין.

— נעם עס צו! — האָט דער אַלטער באַפוילן דעם טאָ־טער מיט אַ בייזער שטימע.

— פּאַפּעשקע, בייזערט אייך נישט, — האָט נינאָטשקאַ געזאָגט צום אַלטן, מיט איר קליינעם פינגער אויפן מויל, קוקנדיג מיט אירע אויגן אים אין פּנים אַריין.

דער אַלטער האָט באַלד געמוזט שמייכלען, אַזוי אַז דער טאָטער האָט שוין געוואַגט אים צו פרעגן:

— גבריאל חיימאָוויטש, נאַטאַשאַ סטעפּאַנאָוונען באַווי־ליגט איר צו לאָזן דערשיינען? זי גייט אויס אייך צו זען.

— גוט, — האָט דער אַלטער געצויגן זיין וואָרט.

קאַפּיטל 20

אַ פּעטערבורגער נאַכט

מירקינען איז אויסגעקומען צו זיצן אויף דער צווייטער זייט טיש, אין איין רייע מיט דעם „ענגלענדער". ער האָט געשוויגן. דער „ענגלענדער" האָט זיך יאָ אָנגערופן מיט אַ וואָרט אָדער צוויי. מירקין האָט אָבער ווי אויף צו להכעיס קיין וואָרט פון זיך נישט געקאָנט אַרויסברענגען.

ער האָט געקוקט אויף זיין פאָטער, און די גאַנצע ווייט־קייט, וואָס איז געלעגן צווישן אים און זיין פאָטער דורך זיינע קינדער־יאָרן, האָט זיך ווידער באַנייט:

— ווער איז דאָס אָט דער ברייט־ביייניגער, ברייט־פּלייצע שיגער מענטש, וואָס זיצט דאָ געגנאיבער אים מיט זיין כלה? — מיט זיין צוקונפטיג ווייב, מיט דער מוטער פון זיינע צוקונפטיגע קינדער? — ווער איז ער דאָס דער מענטש מיט די רויטע לאַנגע באַקן־פעלדער, מיט זיינע צעשפּרייטע געל־גראָלעכע באַקן־בערד, וואָסערדיגע בלוילעכע אויגן? די אויגן־טאָרבעלעך, וואָס פאַלדעווען זיך אין אַלטן מירקינס פּנים, זענען דעם זון יאָ באַקאַנט, און עס דערמאָנט אים, אַז ער האָט אַ שייכות מיט אים, אָבער דער גאַנצער שטאַרק־געשניטענער קערפּער קומט אים פאָר צום ערשטן מאָל, ווי פון אַ פרעמדן מענטש.

— וואָס האָט ער דאָס געטון די גאַנצע צייט איינער

אַליין אין פעטערבורג אָן זיין פאַמיליע? — מיט וועמען איז ער דאָס געווען? ווער איז ער? ווער קען אים?

נינאָטשקאַ האָט שוין אַלץ געוואוסט, וואָס עס טוט זיך דאָרט אונטער מירקינס שטייף-געפּרעסטן העמד, אונטער דעם גלאַנצנדיגן הויכן שטערן זיינעם. זי האָט פּלוצלינג אויסגע-שטרעקט צו אים די האַנט, אַ נאַקעטע, אַ ברוינע, אַ דיניטשקע פון איר שפּיציגן אַרבל אַרויס פון איבער דעם טיש. מיט אירע נערוועזע, דינע פינגער אָנגעהויבן אים אַרויסצוכשופן:

— קום דאָ אַהער, זאַכאַרישקאַ, קום אָט דאָ אַהער, נעבן מיר; איך האָב דיך אַ גאַנצן אָוונט נישט געזען, — (איז זי פּלוצלינג איבערגעגאַנגען צו אים אויף „דו", צום ערשטן מאָל, צייט זיי קענען זיך. און אַזוי ווי זי וואָלט זיך אַליין געווען דערשראָקן דערפאַר, האָט זי צוגעלייגט:) — איך האָב זיך פאַרבענקט נאָך אייך, קומט דאָ אַהער צו מיר, איך בעט אייך, אָט דאָ אויף דער קאַנאַפּע. זייט מיר מוחל, נאַאום גריגאָראָ-וויטש, וואָס איר וועט דאָרט בלייבן אַליין.

פאַרשעמטערהייט, געטרויטלטערהייט איז מירקין אַריבער-געגאַנגען צו איר און אַוועקגעזעצט זיך נעבן איר, אויף דער צווייטער זייט פון זיין פאָטער.

נינאָטשקאַ איז שוין געווען אין איר בעסטער שטימונג נאָך די פּאָר גלעזלעך שאַמפּאַניער. זי האָט גענומען איר גלאָז און דערלאַנגט מירקינען אין מויל אַריין. מירקין האָט אַ שלוק געגעבן — און דאָסזעלבע גלאָז דערנאָך דערלאַנגט זיין פאָטער, און דערנאָך האָט זי אַליין געטרונקען.

— אַזוי, איצט ווייס איך אייערע ביידנס געדאַנקען, — האָט זי געשמייכלט, און אַרויפלייגנדיג איר האַנט אויף מירקינס אַקסל, האָט זי דורכגעפירט מיט אירע פינגער איבער זיינע האָר:

— ווייסט איר, גבריאל חיימאָוויטש, אַז זאַכאַרישקאַ איז אַ זייער גרויסער פריינט מיט מיין מאַמעשקען, מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען, אָבער אַזעלכע גרויסע פריינט, אַז אָפטמאָל בין איך אייפערזיכטיג אויף איר. יאָ, איך זאָג עס אָפן, און איך

האָב מורא, אַז צוערשט האָט זיך זאַכאַרישקאַ פאַרליבט אין מאַמעשקען, און ערשט דערנאָך אין מיר. נישט וואָר, זאַכאַ-רישקע, זייט אייך מודה.

— יאָ, איך האָב אָלגאַ מיכאַילאָוונען זייער גערן און איך אַכט זי זייער, — זאָגט מירקין מיט אַ שמייכל.

— אויף אָלגאַ מיכאַילאָוונען קאָן מען נאָך אייפערזיכטיג זיין, — זאָגט דער פאָטער.

— אָבער איך בין גאָרנישט אייפערזיכטיג, — לאַכט נינאָטשקאַ, — פאַרקערט, איך בין זייער גליקלעך, וואָס דו, זאַכאַרישקאַ, האָסט אַזוי ליב מיין מאַמען. דאָס מאַכט מיך נאָר צו דיר נענטער, משפּחהדיגער, אַזוי צו זאָגן — אַזוי ווי צו נאָאום גריגאָראָוויטשן. נאָאום גריגאָראָוויטש „אוכאַזשעוועט" אויך נאָך מאַמעשקען, דערפאַר האָב איך אים אויך זייער גערן, — שטרעקט זי אויס צום „ענגלענדער" אַריבער די האַנט. — איך ווייס נישט, איך האָב אַ שוואַכקייט צו אַלע, וואָס האָבן אַ שוואַכקייט צו מאַמעשקען, און איך ווייס נישט, אויב דאָס איז נישט געווען די סיבה פון אונזער גאַנצן פאַרקנסן זיך.

אַלע זענען אַביסל זשעגירט געוואָרן פון נינאָטשקאַס רייד. אַ שטילקייט איז איינגעטראָטן, נאָר די פיינלעכקייט פון דער שטילקייט איז באַלד פאַרשוואונדן, ווען עס האָט ווער זיין שמאָל-געשניצט קעפל אַריינגעשטעקט צווישן די פאָרהאַנגען, וואָס האָבן געהאָנגען איבער דער איינגאַנגס-טיר פון „רויטן קאַבינעט", און געפרעגט מיט אַן אויסדרעסירטער רוסישער אויסשפּראַך:

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, דערלויבט אַ מינוט אַריינצוקומען צו אייך?

— דאָס זענט איר, באָריס אַבראַמאָוויטש? קומט נאָר אַריין.

עס זענען דאָ קירכן-מייז, טעאַטער-מייז און אויך קאַבאַרעטן-מייז. פאַרשידן זענען די מייז, אַזוי ווי אַנדערש עס זענען די אינסטיטוציעס, וועלכע זיי באַוואוינען. די קאַבאַרעטן-מויז איז אַן איינזאַמע אין איר גרויסקייט, אַ פאַרחלומטע אין דער וועלט פון רעאַלקייט, אויסדערוויילט פון אַלע איבעריגע מייז פון דער

גאַנצער מייזן-וועלט דורך איר עסטעטישן דורשט, וועלכן קיינער קאָן קיינמאָל נישט שטילן. אַלץ וואָס איז דאָ אין אונזער אָרים וועלטל איז נאַריש, געמיין און טאַלאַנטלאָז — און קוקנ־דיג אויף אירע געפּוצטע נעגל, זוכט זי אַ דערלייזונג פאַר איר טראַגישן „איך" אין אַ גרויס וואָרט, אין אַ ניי וואָרט, וואָס זאָל קומען און באַפרייען די וועלט פון איר געפּאַלנקייט. די וועלט — פאַרשטייט זיך, די מייזן-וועלט. און דאָס וואָרט — אַ נייער וועג אין דער קונסט, אַן אויסדרוק פון נייע פאָרמען און אַ נייעם געוויכט פון אינהאַלט. און אַזוי ווי די קאַבאַרעטן־מויז קאָן נאָך געפינען געטראַנק פאַר איר דורשטיגער נשמה אין אַבסטראַקטע פאָרמען, — דערוואַרט זי די וועלט-דערלייזונג דורך דעם טאַנץ, וואָס איז — נאָך איר מיינונג נאָך — דער פּאַסנדסטער אויסדרוק פאַר דעם ריטם פון מאָדערנעם מענטשן (אגב ציט זי אויך דורך דעם טאַנץ, וואָס זי האָט געהאָלפן מיט אירע עסטעטישע עסייען פּאָפּולער צו מאַכן אין די פעטערבורגער סאַלאָנען — איר בידנע חיונה), נאָר אַזוי ווי דאָס גרויסע טאַנץ-וואָרט קומט נישט, אין וועלכן עס זאָל זיך טראָגן דאָס „געשריי פון אונזער צייט" (ווי זי האָט זיך אַנומלט אויסגעדריקט) האָט זי זיך אַוועקגעוואָרפן. דאָס „אַוועק־וואַרפן" איז באַשטאַנען פון ליגן גאַנצע טעג אויף איר געלע־גער און דעלעקטירן זיך מיט אַ גריכישער ביבל און פאָרנאָגראַ־פישע פאָטאָגראַפיעס, וואָס גוטע פריינט האָבן אויפגענומען ביי־אייגענער דערפאַרונג, און די נעכט פאַרברענגען אין די סאַלאָנען פון דעם מין פון סאָפיאַ אַרקאַדיעווגאַ, אין וועלכע ס'ווערן גע־געבן „פּריוואַטע" פאַרשטעלונגען. דאָס עיקר „אַוועקוואַרפן" זיך באַשטייט אָבער אין דעם, וואָס די עסטעטישע מויז פאַרברענגט גאַנצע נעכט אין קאַבאַרעט „פאַנטאַנקע" און זוכט אַ היילונג פאַר איר פאַרדורשטער נשמה אין די פאַרפיומען פון שיינע דאַמען און געשענקטן סעקט, און אויך אין שפּילן זיך מיט די דערוויל נאָך ליידיג-שטייענדיגע סוּבּרעטינס און ציגיינער־מיידלעך... די קאַבאַרעטן-מויז איז נישט קיין אַנדערע, נאָר ווי דער באַרימטער טאַנץ-קריטיקער באָריס אַבראַמאָוויטש

לעווינשטיין, וועמעס אויסגעשניצט פּנים האָט איצט אַריינ־געקוקט מעפיסטאָפעליש דורך די פאָרהאַנגען ביי דער טיר פון „רויטן קאַבינעט”.

ער האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר דער געזעלשאַפט אין זיין גאַנצער פערזענלעכקייט, אַ הויכער, אַ דאַרער און אויסגע־צערטער, ווי אויסגעשניטן פון האָלץ, אין אַ שוואַרצן סורדוט, מיט אַ שוואַרץ וועסטל פון אַ פּראָטעסטאַנטישן גלח, פאַרקנעפּלט ביז אַרויף צום סאַמע קאָלנער (אַן אייגענע מאַניער אַזעלכע). ער פאַרבויגט זיך אַרטיג און געצירט אין אַ סאַלאָן-מאַניער, וואַרט געדולדיג ביז מען וועט בעטן אים זיצן און בויגט זיך אַריבער אין דער האַלבער פיגור צום קושן נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַס אויס־געשטרעקט ווייס הענטל.

— פאַרבעבקט זיך נאָך אַ מענטשן אין דער „סאַכאַראַ”, וואָס הייסט פעטערבורג. איר וועט מיר מוחל זיין, וואָס איך האָב זיך געדראַטעוועט צו אייך. געהערט פון סאָפיאַ אַרקאַ־דיעווגען, אַז איר געפינט זיך דאָ. די הערדן וועלן דאָך מיר מוחל זיין מיין פרייהייט.

— אָבער, באָריס אַבראַמאָוויטש, מיר האָבן געבענקט נאָך אייך. זעצט אייך נאָר, איך בעט אייך. דאָס זענען אַלע אונ־זעריגע. מיין פאַפּעשקע, גבריאל חיימאָוויטש, דאָס איז מיין חתן, און נאַאומען קענט איר דאָך. איר קומט אונז זייער צונויץ, און איר קומט אויך אין זייער אַ ריכטיגער מינוט. מיר פירן דאָ אַ געשפּרעך, אין וועלכן איר קאָנט אונז זייער באַלערנען. מיר גאַרן נאָך אייער וואָרט, מייסטער.

דער אַלטער מירקין האָט אַפילו אויפגעהויבן זיינע הויכע ברעמען איבער זיין שטערן ביי נינאָטשקאָס ווערטער. מען האָט געזען, אַז עס געפעלט אים נישט, וואָס זי ציט אַריין אַ ווילד־פרעמדן אין דעם אינטימען פאַמיליען-געשפּרעך, אָבער ני־נאָטשקאַ האָט אים שוין געוואוסט, ווי צו צוימען, און מיט אירע קאַלטע פינגערלעך האָט זי אים אויסגעגלייכט די קנייטשן איבערן שטערן.

— באָריס אַבראַמאָוויטש איז דאָך אַן אייגענער מענטש.

מיר קאָנען פאַר אים גאַנץ פריי רעדן, און ער איז דאָך אַזאַ קלוגער. איר וועט אים הערן באַלד, פאַפּעשקע, — האָט זי ווי געוואָלט אַרונטערלאָזן דאָס געשפּרעך אויף אַ נידעריגערן טאָן, ווי איר אינסטינקט האָט איר דיקטירט, אַזוי ווי מען וויל אָפּלאָזן אַ פּאַסיק, ווען ער קוועטשט צופיל דעם בויך.

— מיר זענען אַלע נייגיריג צו הערן, וואָס איר האָט דעריבער צו זאָגן, — ווענדעט זי זיך צו באָריס אַבראַמאָוויטשן, — מיר רעדן וועגן משפחה-געפילן. וואָס איז משפחה? באָריס אַבראַמאָוויטש, דערקלערט אונז.

— משפחה, משפחה, — ציט באָריס אַבראַמאָוויטש צוויי פינגער פון דער לינקער האַנט, — משפחה איז מאַטעריע, דער מיטגליד איז די פאָרם, געקנאָטן פון דער מאַטעריע.

— און אַז מען פאַרליבט זיך, למשל? אין וואָס פאַרליבט מען זיך, באָריס אַבראַמאָוויטש, אין דער מאַטעריע אָדער אין דער פאָרם? — פרעגט נינאָטשקאַ.

— פאָרם ענדערט זיך, מאַטעריע איז שטענדיגס. ליבע איז עלעמענטאַר, סעקסועל. דאָס עלעמענטאַרע אין מענטשן זוכט דאָס שטענדיגע, נישט דאָס דורכגייענדיגע. מען פאַרליבט זיך נישט אין אויסערלעכקייט, נאָר אין בלוט, אין ראַסע, אין דער מאַטעריע. צוערשט האָבן מיידלעך חתונה געהאַט אין שבט אַריין, דערנאָך צו דער משפחה, ערשט גאָר צום לעצטן, אין אונזער דעקאַדענטישער צייט, צום איינצלנעם. ווייסט איר, ווי אַזוי יעגערס כאַפּן ווילדע חיות? זיי כשופן זיי אַריין אין די פאַנג-שטאַנגען, וואָס זיי לייגן אויס פאַר זיי, דורך סעקסועלן געשמאַק פון זייערע מינים. דער מענטש ווערט אויך אַזוי אַרום געפאַנגען. יעדע משפחה האָט איר אייגענעם משפחה-געשמאַק, — איך וואָלט געזאָגט סעקסועלן געשמאַק, אַז איך זאָל זיך דערלויבן פריי אויסצודריקן.

— נו, פאַפּעשקע, האָט איר געהערט? דאָס איז באָריס אַבראַמאָוויטש. אויף אייער געזונט. טרינקט, באָריס אַבראַמאָוויטש. אויב אַזוי, נאָך אייך נאָך, קומט אויס, אַז ווען איך האָב זיך פאַרליבט אין זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטשן, וואָלט איך שוין באַ-

דארפט איינצייטיג פאַרליבן זיך אין זיין פּאַפּעשקען, — האָט בינאָטשקאַ געלאַכט. — איך מוז זיך טאַקע מודה זיין, אַז איך האָב אים טאַקע זייער גערן, דעם פּאַפּעשקע, — האָט זי געזאָגט, אָנשפּאַרנדיג איר קאָפּ אויף דעם אַלטנס ברוסט.

דער אַלטער האָט איר אַ קוש געגעבן אין שטערן און געזאָגט:

— גאַנץ אויף אַלע בײדע זייטן.

אין דעם האָט זיך די טיר לייכט אויפגעעפנט און דער טאַטערשער בעל-הבית האָט אַריינגעלאָזט נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונען מיט איר יידישן מוזיק-באַגלייטער.

נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונאַ איז נישט געווען קיין ציגיינערין. זי איז געווען אַן אַרמענערין מיט סעמיטישע גרויסע לעבעדיגע אויגן, וועלכע האָבן געהאַט אין זיך דעם גאַנצן צער און לייד, וואָס איר פאָלק איז אויסגעשטאַנען פון אונטערדריקונג און פאַרשקלאַפונג. זי איז שוין נישט געווען אין איר ערשטער יוגנט. אַ פרוי אין די פערציגער, אַ פליישיגע, אַ דיקלעכע; אירע פעך-שוואַרצע האָר זענען געווען פאַרקעמט שרונט-גלאַטיג, מיט אַ גרויסן געפלאָכטענעם קאָקס פון הינטן, און לויטן סטיל פון די שפּאַנישע ציגיינערינס האָט זי געטראָגן אַ גרויסן קאַם אין אירע האָר און אַריינגעזעצט אין די האָר אונטער דעם קאַם רויטע נעגעלעך-בלומען. צוערשט, אַז זי האָט דערזען איר גוט באַקאַנטן גבריאל חיימאָוויטשן, האָט זי אים געוואָלט אַנטגעגנלויפן מיט אירע פליישיגע אויסגעשטרעקטע אָרעמס, וועלכע האָבן זיך אַרויסגענומען פון די לאַנגע פרענזן פון איר שפּאַנישן קרעם-ווייסן טוך, וועלכעס האָט אַרומגענומען איר קערנדיגן, גוט דערהאַלטענעם קערפּער, (טראָץ דעם רוישיגן נאַכט-לעבן). נאָר עס איז געווען געווען איין ערנסטער בליק פון אַלטן מירקינס אויפגעהויבענע ברעמען, אַז עס זאָל צוימען אירע טריט און איר דערמאָנען איר שטעלע.

זי איז געבליבן שטיין פון דערווייטנס, מיט אַ פאַרלוירע־נעם פאַרלעגענעם שמייכל אויף אירע ליפּן, און לייכט זיך

פאַרבויגן הינטער איר באַגלייטער, דעם יידישן „ציגיינער"-שפּילער אויף דער מאַנדאָלינע.

דער באַגלייטער האָט גענומען גרימפּלען אויף דער מאַנ-דאָלינע, און נאַטאַליאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט מיט אַ טרוקענער, אָנשטענדיגער, נאָר געשעפטסמעסיגער מינע אָנגעהויבן צו זינ-גען אירע ציגיינערשע ראָמאַנסן.

איר שטימע, כאָטש האַלב-פאַרטרונקען פון אַלקאָהאָל, האָט גצהאַט אין זיך ־ירנדיגס און עלעגישעס. זי האָט גע-זונגען זייער געפילפול און זיך אַליין איבערגענומען מיט דעם גורל פון די פאַרלוירענע העלדן-ציגיינער, קאָזאַקן מיט די פאַרפאַלענע מיידלעך פון ליבע, צאָרן און אייפערזוכט, מיט וועלכע עס ווימלען די ראָמאַנטיש-ציגיינערשע ראָמאַנסן. און ווי אויף יעדן רוסישן מענטשן, האָבן די ציגיינערשע לידער געהאַט אויך זייער ווירקונג אויף דער קליינער געזעלשאַפט. דער שאַמפּאַניער, די ציגיינערשע לידער און באָריס אַבראַמאָ-וויטשעס קלוגע רייד האָבן ניגאָטשקען אַריינגעבראַכט אין אַ בענקנדיגע־ שטימונג, אַ שטימונג פון קאַבאַרעט-טראַגישעס.

זי האָט אָנגעשפּאַרט איר קעפּל אויף זאַכאַרישקעס ברוסט און שפּילנדיג זיך מיט זיינע פינגער, האָט זי מיטגעברומט נאָך דער זינגערין:

„נאָך אַמאָל...

„נאָך פיל, פיל מאָל"...

פּלוצלינג האָט זי זיך אָנגערופן צום אַלטן אין דער שטיל:

— גבריאל חיימאָוויטש, שיקט אַוועק די זינגערין. איך בעט אייך, מיר ווען זיין אַליין מיט אייגענע.

גבריאל חיימאָוויטש האָט געגעבן דער זינגערין, וואָס ער האָט איר געוואָלט געבן, און געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— דער באַרינע ווילט זיך נישט מער. די באַרינע האָט אירע שטימונגען, נו, גיי דיר, נאַטאַשקאַ. אַן אַנדערש מאָל וועלן מיר עס פאַרבעסערן.

— איך האָב אויך אַמאָל געהאַט מיינע שטימונגען. היינט

באַדאַרף איך זיך צופּאַסן צו אַנדערע, — האָט נאַטאַליאַ געזאָגט, און איז אַוועקגעגאַנגען אַ באַליידיגטע.

נינאָטשקען איז אומאָנגענעם געוואָרן.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, איך קאָן נישט גלייכגילטיג אויסהערן ציגיינערשע לידער. זיי וועקן מיך צופיל אויף, ווי זיי וואָלטן עפּעס געמאָנט.

און דערנאָך האָט זי צוגעלייגט ווי פאַר זיך:

— עס איז, ווי איך וואָלט פאַר זיי עפּעס מורא געהאַט.

נינאָטשקאַ האָט גענומען איר שאַמפּאַניער גלאָז אין האַנט אַריין, געהאַלטן דעם ראַנד צו אירע קליינע ליפּן, און געזאָגט האַלב ווי אין שפּאַס, האַלב אין ערנסט, לאַכנדיג איינצייטיג צו ביידע,—אי צום פאָטער, אי צום זון, ווי נאָר זי אַליין האָט עס געקאָנט:

— איר וועט מיך דאַרפן גוט היטן!

— פאַרוואָס, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ? — האָט דער אַלטער געפרעגט.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר אָפטמאָל האָב איך מורא פאַר זיך אַליין. עס איז, ווי איך קען זיך אַליין נישט; איך ווייס נישט, וואָס איך וועל טון מאָרגן. איר הערט? אָט נעמלעך ווען איך בין געווען יענעם אָוונט ביי סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ. איר באַדאַרפט עס באַדויערן, זאַכאַריטשקאַ, וואָס איר האָט מיך דאָרט אַליין אַהינגעשיקט. — אינטערעסאַנט געווען דער אָוונט, זייער אינטערעסאַנט. איך האָף, אַז פון הייַנט מאָל אָן וועט איר מיך נישט לאָזן מער גיין אויף אַזעלכע אָוונטן,— האָט זי געזאָגט צו איר חתן, סטראַשנדיג אים מיטן פינגער. — האָב איך דאָרטן אָנגעטראָפן אויף אַ מענטשן, אַ פרוי אַזעלכע; פיל אינטערעסאַנטע מענטשן געווען דאָרט אויף דעם אָוונט. נישט וואָר, באָריס אַבראַמאָוויטש? האָב איך אָנגעטראָפן דאָרט אויף אַ פּערזאָן, האָט זי מיר דערציילט. נו, וועגן דעם פויערל, וואָס איז איצט אַזוי פּאָפּולער אין די פּעטערבורגער סאַלאָנען. צוערשט האָב איך עס נישט געקאָנט פאַרשטיין, ווי אַזוי קאָנען אינטעליגענטע, אַריסטאָקראַטישע קולטורעלע פרויען זיין

צוזאַמען מיט פויערטעס, כאַמקעס, און גאָרנישט אייפערזיכטיג זיין איינע אויף דער אַנדערער; זיי האָבן זיך גאָר ליב איינע די אַנדערע, און די רייכע לערנען זיך פון די פּראָסטע וואָס מער גרעבער און פּראָסטער צו זיין, כדי צו געפעלן דעם פויערל, אַזוי ווי ער וואָלט זיי צוזאַמענגעגליט אין איין היי־ליג פייער. דערנאָך האָט זי מיר דערקלערט, די פּערזאָן — דעם ענין, אַזוי צו זאָגן. זי האָט מיר געגעבן צו פאַרשטיין דעם טעם דערפון. און איך מוז זאָגן, אַז עס איז נישט דורכ־געגאַנגען ביי מיר אָן אינטערעס. וואָרים נאָך אַלעם, ווייסט דאָך דער טייוול, ווער מיר זענען דאָס אַזעלכע.

דער עולם איז שטיל געוואָרן, אַפילו באָריס אַבראַמאָ־וויטש. ניניאָטשקאַ האָט זיך אומגעקוקט אויף איר חתן, און פּלוצלינג, ווי זי וואָלט זיך דערמאָנט אין עפּעס, אַזוי ווי זיך אַליין צו פאַרענטפערן, איז זי עפּעס בייז געוואָרן, און ווענדנ־דיג זיך צום אַלטן מירקין, האָט זי געזאָגט אין אַ וויינענדיגן טאָן:

— גבריאל חיימאָוויטש, איך האָב אים שוין געזאָגט, דעם זאַכאַרישקען, און איך זאָג אים נאָכאַמאָל: עס איז אַ בעמיינהייט, אַז אַ מענטש זאָל זיין אַזוי אָנשטענדיג, ווי זאַ־כאַרישקאַ. ער פאַרשעמט מיך שטענדיג און דערמאָנט מיך שטענדיג, ווי זינדיג איך בין, ניין, ניין, זאַכאַרישקאַ, — ווענ־דעט זי זיך פּלוצלינג צו איר חתן, — איך בין נישט פאַראינ־טערעסירט געוואָרן אין דעם פויערל, נאָר וואָס האָט מיר ווירק־לעך פאַרוואונדערט, — זאָגט זי צו דער גאַנצער געזעלשאַפט, — וואָס איך בין נישט אויפגעבראַכט געוואָרן דעריבער... וואָס ס'האָט מיך נישט אָנגעכאַפּט קיין עקל פאַר דעם אַלעם.— נו, נאָך אַלעמען בין איך דאָך, אַזוי צו זאָגן, אַ מאָראַלישער מענטש, כאָטש זאַכאַרישקע מיינט אַפילו, אַז איך בין פאַר־דאָרבן. וואָס מיינט איר וועגן דעם, באָריס אַבראַמאָוויטש? אפשר וועט איר אונז זאָגן אייער באַלערנדיג וואָרט?

— אין רוסלאַנד, מיינע טייערע, צווישן רוסישע מענטשן, — האָט באָריס אַבראַמאָוויטש גענומען זיין גלאָז און באַנעצט

זיינע פאַרטריקנטע ליפּן, — הערשט אַ גאַנץ אַנדערער סאָרט מאָראַל, ווי אין אַלע אַנדערע טיילן פון דער וועלט, איך וואָלט זיך אַפילו דערלויבט צו זאָגן — אַ העכערער סאָרט מאָראַל, נישט דער עגאָאיסטישער, וואָס שטייט אויף דער וואַך אַלס שומר פון אייגנטום, נאָר איך וואָלט זיך אויסגעדריקט „אַ קאָלעקטיווע מאָראַל”. עס איז די מאָראַל פון אַ משפחה, נישט פון אַן איינצלנעם מענטש. עס איז, אַזוי צו זאָגן, „מיר אַלע”. מיר לעבן נאָך אין אַ פריערדיגן סדר-העולם, אָדער שוין אין אַ שפּעטערדיגן, אין אַ קאָלעקטיוויזם — ווי עס האָט אַמאָל געמוזט הערשן, ווען שבטים האָבן רעגירט, אין דער צייט פון דער „מוטערטום”. דורך דעם עגזיסטירט נישט ביי אונז קיין פּריוואַטלעכקייט. האָט איר באַמערקט, אַז ביי אונז איז גאָר נישטאָ קיין באַהאַלטענעס? גאַנץ רוסלאַנד איז ווי איין גרויס באָד-הויז. אין אייראָפּע שעמט זיך איין מענטש פאַרן אַנדערן מיט זיין נאַקעטקייט, ביי אונז האָבן מיר אַ באַזונדערע הנאה, ווען מיר קאָנען זיך ווייזן איינער דעם אַנדערן אַ נאַקעטער... און אַזוי ווי עס איז אויסערלעך, אַזוי איז אויך אינערלעך. נישט נאָר קאָן אַ רוסישער מענטש נישט האַלטן קיין סוד, נאָר ער האָט עפּעס אַ באַזונדער פאַרגעניגן, אַז ער האָט אין וואָס זיך מודה צו זיין און פאַר וועמען מתוודה צו זיין זיך. און טאָמער האָט ער שוין גאָרנישט אויף זיין געוויסן, טראַכט ער אויס נישט געשטויגענע נישט געפלויגענע זינד, אַבי ער זאָל זיך נאָר האָבן אין וואָס מתוודה צו זיין. וואָס באַווייזט דאָס? דאָס באַווייזט, אַז דער רוסישער מענטש קאָן נאָך נישט לעבן אַליין מיט זיין אייגענעם איך, אין זיין אייגענער וועלט. דער רוסישער מענטש, ווי קיין אַנדערער, באַדאַרף האָבן די סביבה פון קאָלעקטיוויזם, אַלס די נאַטירלעכע פאָרם פון זיין לעבן, נישט נאָר אין סאָציאַלע ענינים, ווי עס לעבן ביי אונז די פויערן, נאָר נאָך פיל מער באַדאַרף ער האָבן דעם קאָלעקטיוויזם אין זיין אינטים אייגן לעבן: ער האָט מורא צו זיין אַליין מיט זיך. ער מוז האָבן אין זיך זיין מיטמענטש. גאַנץ רוסלאַנד איז פאַרברידערט און פאַר-

שוועסטערט. נישט קוקנדיג, וואָס ביי אונז זענען אפשר די סאָציאַלע שיכטן פיל בולטער און טיפער געגראָבן, ווי אין אַלע אַנדערע לענדער, זענען אָבער נאָר די גריבער פון אויבן־אויף, אין וועלטלעכע גיטער. דער רייכערער מענטש פאַרגינט זיך דריי מאָל אַ טאָג „וואָדקע", אַנשטאָט וואָס דער אָרימער — נאָר איינמאָל. אָבער אינערלעך, אין כאַראַקטער, אין דער נשמה, איז נאָך רוסלאַנד איין קאָלעקטיווע מאַסע. דורך דעם — דאָס טיילן זיך מיט זינד, מיט מצוה, מיט אינטימע זאַכן, מיט איין וואָרט, — מיט דער נשמה. אפשר ביי אַנדערע פעלקער איז דאָס סאָציאַלע לעבן געקומען דורך צוגעוואוינטקייט און בויט. ביים רוסישן איז עס געווען אַ נאַטור־באַדערפעניש, אַזוי ווי עס איז לופט און שפייז.

די ווערטער זענען געקומען ביי אים מיט אימפעט, ווי ער וואָלט זיי פון זיך אַרויסגעוואָרפן, און דערביי אָבער האָט ער עס געמאַכט אַזוי, ווי עס וואָלט אים אַלץ געווען לאַנג־ווייליג, אַפילו זיינע אייגענע קלוגע ווערטער.

— דאָס איז באָריס אַבראַמאָוויטש, — האָט נאָכאַמאָל בינאָטשקאַ אויסגערופן. — פאַפעשקע, האָט איר שוין געהערט אַזעלכעס? אויף אייער וואויל, — טרינקט מיט מיר.

— אָבער יעדעס פאָלק, וואָס איז שטאָלץ אויף זיינע באַזונדערע אייגנשאַפטן, קלערט אַזוי פאַר זיך. ביי אונז אויפן פאַקולטעט האָבן מיר געהאַט אַ חבר אַ ייד, אַ ציוניסט — אַלע אייערע אויספירונגען וואָס איר האָט געמאַכט אויפן רו־סישן פאָלק, באָריס אַבראַמאָוויטש, האָט ער כמעט געבראַכט אַלס ראיה אויף דעם יידישן פאָלק, אין זיינע אַגיטאַציע־געשפרעכן וואָס ער האָט געפירט מיט מיר, צו געווינען מיך פאַר זיינע אידייען, — רופט זיך אָן דער יונגער מירקין.

— וואָס מיינט איר, עס איז טאַקע דאָ אַ גרויסע ענלעכ־קייט אין דער הינזיכט צווישן דעם רוסישן און יידישן פאָלק, אין דעם בשותפותדיגן לעבן, אין דער צוזאַמענגעקניפטקייט. יעדעס פאָלק, וואָס איז דורכגעגאַנגען אַ ליידנדיגע געשיכטע, האָט די אייגנשאַפט פון ברידערלעכקייט, נאָר מיט דעם אונ־

טערשייד, וואָס דער רוסישער מענטש האָט גערן זיך צו טיילן מיט זיין חבר אין עברות, וואָס ער איז באַגאַנגען, האָט דער ייד נאָר ליב צו טיילן מיטן אַנדערן זיינע מצוות. עברות באַהאַלט ער, אָדער ער איז זיי גאָר מבטל. דאָס קומט דערפון, וואָס דער רוסישער מענטש האָט ליב צו האָבן אַ באַשווערט געוויסן; אָן אַ פּעקל עברות קאָן ער זיך גאָר נישט רירן, און טאָמער באַגייט ער זיי נישט, טראַכט ער זיי אַליין אויס אויף זיך, אַבי נאָר אַרומצוטראָגן מיט קינס צייכן אויפן שטערן. דער ייד, פאַרקערט, האָט ליב צו האָבן אַ ריין געוויסן, שטענדיג צו זיין אויסגעהיט. אין דעם באַשטייט די גאַנצע ביטערקייט פון יידן, שטענדיג צו האַלטן אַ ריינע „קאָנטע" אין זיינע ביכער, ווי ער וואָלט זיך גערעכנט יעדער אויגנבליק אויף אַ רעוויזיע, און מעג ער נאָך אָפּטון די געמיינסטע פאַרברעכנס, וועט ער שוין וויסן אַזוי זיי צו כשרן ביי זיך, אַז עס וועט אַרויסקומען אַ מצוהלע. אַנישט וועט ער גאָר גאָט נעמען אין שותפות אַריין, אַזוי ווי עס איז געווען מיטן פּאַטריאַרך יעקב. ווען אַ גוי וואָלט אָפּגעטון לבנען דאָס וואָס יעקב האָט געטון, — כאָטש דעם פאַקט מיט די שטעקלעך ביים וואַסער, — וואָלט ער זיך לכל הפחות געהאַלטן פאַר אַ שולדיגן; יעקב האָט גאָר דערפון געמאַכט אַ „מצוהלע" פאַרן ווייב, פאַר די קינדערלעך. דער ייד קאָן זיינע טאָג-טעגלעכע עגאָאיסטישע ריין ברויטאישע אינטערעסן פאַרוואַנדלען אין הייליקייטן. דאָס, זאָלט איר מיר מוחל זיין פאַר די רייד, איז אַ יידישע ביטערקייט.

— אַראָפּגערעדט פון דער נשמה, באָריס אַבראַמאָוויטש, — שטרעקט אויס צו אים ניגאָטשקאַ איר האַנט פון איבערן טיש. — איך האָב אָפּטמאָל געקלערט וועגן דעם. עס זענען דאָ מענטשן, וואָס זיי מעגן אָפּטון נאָך וואָס פאַר געמיינהייטן, קומען ביי זיי אַרויס די פאַרברעכנס הוילע לויכטנדע מצוות מיט שטראַלן באַקראַנצט; און פאַרקערט, ווידער, זענען דאָ אַזעלכע, מעגן זיי נאָך האָבן די ריינסטע כוונות, וואָס זיי טוען, קומט אַרויס אַן עברהלע. אָט, נעמט מיך, למשל, וואָס איך זאָל נישט וועלן

טון אַ גוטע, אַן אָנשטענדיגע זאַך, קומט עפּעס שטענדיג אַרויס דערפון אַזעלכעס, וואָס לאָזט נישט דערנאָך דאָס געוויסן רוען. און איך זאָג אייך, אין דער הינזיכט האָב איך פיינט די יידן. עס איז אַ געמיינהייט און אַ נידערטרעכטיקייט שטענדיג גערעכט צו זיין. בין איך שוין גליקלעכער, אַז איך בין אַ זינדיגע, ווי אַלע גויים זענען, און אויך פּאַפּעשקע איז אין דער הינזיכט גאָר נישט קיין ייד. ער האָט אויך ליב אַביסעלע צו טראָגן אויפן געוויסן. נישט וואָר, פּאַפּעשקע? — ווענדעט זי זיך צום אַלטן. — און נאַאום גריגאָראָוויטש האָט אויך עפּעס אויף זיין געוויסן. אָ, איך ווייס עס. נאָר אָט דער, — ווייזט זי אויף איר חתן, — איז אינגאַנצן אַ ייד. שטענדיג ריין, ווי אַ טויב. איך ווייס גאָרנישט, ווי איך וועל ביי זיין זייט קאָנען אָפּלעבן מיין לעבן. נאָר עס ענדערט זיך, גאָט צו דאַנקען. — יאָ, זאַכאַרישקאַ? קום, לאָמיר אויסטרינקען פאַר זאַכאַרישקאַס זינדיגע געדאַנקען. דאָס מאַכט אים אַזוי נאָענט צו מיר. טרינק, זאַכאַרישקאַ, — דערלאַנגט זי אים דעם שאַמפּאַניער כוס צום מויל: פאַר דיינע זינד.

— מיר וועלן זיך מיען, אַז זיי זאָלן זיין וואָס מער, נאָר דו זאָלסט נישט דערנאָך חרטה האָבן, מיידעלע, — זאָגט דער אַלטער מירקין.

אין דער טיר האָט זיך געהערט אַ קלאַפּ, און ווידער איז די געזעלשאַפט געשטערט געוואָרן. צווישן די אויפגעשפּרייטע פאָרהאַנגען האָט זיך באַוויזן אַ הויכע שלאַנקע, בלאַנדע פרוי מיט ווייסע רויזן אין אירע אָרעמס. אירע גאָלדענע האָר האָבן זיך, זעט אויס, פון דעם לאַנגן באַלעבטן אָוונט אַביסל פריי געמאַכט פון דער פריזור, אָנגעהויבן זיך צו צעלאָזן, ווי אַ ווינט וואָלט זיי געבלאָזן. זי האָט אויסגעשטרעקט פון דער ווייטנס נאָך אירע ווייסע, לאַנגע הענט פון איר פּיקסענער פּעלערינע אַרויס מיט די גרויסע רויזן-קעפּ, און זיך אָנגערופן מיט אַ מעלאָדישער שטימע:

— זיי מיר מוחל, נינאָטשקאַ, מיין פרייקייט. נאָר געהערט

אַז דו ביסט דאָ מיט דיין חתן, האָב איך זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, אַז איך זאָל דיך נישט קושן און גראַטולירן דיר.

— אַך, סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ, איר זענט דאָ? — האָט זיך נינאָטשקאַ אויפגעכאַפּט און איז איר אַנטגעגנגעקומען. די פרויען האָבן זיך האַרציג און לאַנג צעקושט.

— דערלויבט מיר אייך פאָרצושטעלן, גבריאל חיימאָוויטש מירקין, מיין פּאַפּעשקע; זאַכאַרי גאַווריאָוויטש מירקין, מיין חתן, און נאַאום גריגאָראָוויטש ראַזמין. גרעפין אַרבוזאָוו — סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ.

די הערן זענען געשטאַנען אין שווייגן.

— ניין, איך וויל נישט שטערן. זייט מיר אַלע געזונט און גליקלעך. איך האָב נאָר געוואָלט מיט דיר צעקושן זיך, נישט מער. זייט מוחל, — האָט די גרעפין געזאָגט און זי האָט אַ בליק געוואָרפן אויף די מענער, זיך לענגער אָפּגעשטעלט מיט אירע גרויסע טרויעריגע אויגן אויף זאַכאַרין, ווי זי וואָלט אים געוואָלט דורך דעם אויגנבליק קענען לערנען.

דער גראַף, וואָס האָט געוואַרט אויף איר ביי דער טיר אין זיין פעלץ שוין, האָט געמוזט אַריינקומען נאָך זיין פרוי. ער איז געווען אַ יונגער נאָך, אַ רואיגער, האַלב אַ פאַרשלאָפענער, מיט מאָנגאָלישע אויגן.

— זייט מוחל מיין פעלץ, — האָט דער גראַף געזאָגט מיט אַ ביטולדיגן שמייכל, געשאָקלט קאַלט די הענט פון די מענער, געזעגנט זיך און גענומען זיין פרוי אונטערן אָרעם און זי אַרויסגעפירט.

— דאָס איז די גרעפין אַרבוזאָוו — סאָפיא אַרקאַדיעוונאַ? — האָט דער יונגער מירקין עפּעס געפרעגט דערשטוינט.

— יאָ, וואָס וואונדערט זי דיך? ווייל זי איז אַזוי יונג און שיין? וואָס האָסטו געמיינט, אַז זי איז אַן אַלט ווייב? — האָט נינאָטשקאַ געפרעגט.

— ניין, איך וואונדער זיך, איך וואונדער זיך, — האָט מירקין געזאָגט ווי פאַר זיך, — וואָס זי איז אַזוי טרויעריג, אַזאַ

ווייטאָגדיגער בליק אין אירע אויגן, און איך האָב געמיינט, אַז זי איז תּמיד אַ פריילעכע.

— אין וואָס דערקענסטו דאָס, אַז זי איז טרויעריג? — פרעגט נינאָטשקאָ.

— אין איר רעדן, „בלייבט מיר אַלע געזונט און גליקלעך". גליקלעכע מענטשן רעדן נישט אַזוי.

— דאָס איז וואָר, — איז מסכּים דער קלוגער באָריס אַבראַמאָוויטש.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, מיר קומט פאָר, אַזוי ווי זי וואָלט געשטאַמט פון יידן. נאָר געוויס נישט? — פרעגט זאַכאַרי.

— דו האָסט געטראָפן. זי איז טאַקע אַ יידישקע, נאָר זי איז איבערגעגאַנגען אויף פּראַוואָסלאַוויע, כּדי צו קאָנען חתונה האָבן פאַר איר גראַף. נאָר ווי אַזוי ביסטו דאָס געפאַלן אויפן געדאַנק, אַז זי איז אַ יידישקע? זי זעט דאָך גאָרנישט אויס ווי אַזעלכע.

— איך ווייס נישט פאַרוואָס, עס איז מיר אַזוי איינגעפאַלן. אין אירע אויגן ליגט עפּעס אַזעלכעס — און: „זייט מיר אַלע געזונט און גליקלעך", — האָט מירקין נאָכאַמאָל איבערגעחזרט דער גרעפינס ווערטער פאַר זיך.

— נו, נו, זאַכאַרישקאָ... די גרעפין האָט אויף דיר, זעט אויס, אַ גרויסן איינדרוק געמאַכט. אויף מאַמעשקען בין איך נישט אייפערזיכטיג, אָבער אויף דער גרעפין וועל איך זיין אייפערזיכטיג.

— בעסער אַזוי. האָסט אַליין געזאָגט, מיידעלע, אַז דו ווילסט, אַז זאַכאַרי זאָל אויך עפּעס האָבן אויפן געוויסן, — האָט דער אַלטער מירקין געלאַכט.

נאָר איידער זיי האָבן נאָך צייט געהאַט זיך צו באַפרייען פון דער גרעפינס איינדרוק, זענען זיי ווידער איבערראַשט געוואָרן פון אַן אַנדערן באַזוך. אַ קלאַפּ אין דער טיר, און צוויי דינער פון קאַבאַרעט האָבן אַריינגעבראַכט אַ זעלטןגרויסן קאָרב מיט רויטע רויזן, וואָס זיי האָבן אים קוים דערשלעפּט. הינטער זיי איז נאָכגעגאַנגען אַ יונגערמאַן, אַ דאַרער

און אַ הויכער מיט זייער אַ שאַרף-סעמיטישן אויסזען, וואָס האָט זיך אַמבולטסטן אַרויס געוויזן אין זיין אויסגעשניטענער ביינער-דיגער נאָז און אַ פּהענגענדיגער ליפּ. די פּראָצעסיע איז אָנגעקומען פאַרן טיש, וואו די דינער האָבן אַוועקגעשטעלט דעם קאָרב בלומען פאַר נינאָטשקען און אָפּגעטרעטן. אויף זייער אָרט, פאַרן בוקעט, איז געבליבן שטיין דער יונגערמאַן. ער האָט זיך פאַרבויגן פאַר נינאָטשקען, פאַר גבריאל חיימאָוויטש, און די צוויי עקן פון זיין לאַנגן פראַק האָבן זיך פאַר-שפּרייט. ער האָט זיך אָנגערופן אין אַ פייערלעכן טאָן: — גבריאל חיימאָוויטש, דערלויבט מיר אייך צו גראַטולירן צו דער פרייליכער געשעעניש אין אייער משפּחה.

דער אַלטער מירקין האָט געלאָזט פאַלן די אויסגע-שטרעקטע האַנט פון דעם יונגנמאַן, און געגעבן אַ שטאַרקן קלימפּער מיטן טיש-גלאָק. און ווען דער דערשראָקענער טאָ-טערשער בעל-הבית האָט זיך באַוויזן אין דער טיר, האָט זיך דער אַלטער אָנגערופן אין זייער אַ רואיגן געשעפטלעכן טאָן:

— הייס דיינע דינער, אַז זיי זאָלן אַרויסטראָגן דעם קאָרב בלומען נאָך דעם הער. — און ער האָט אַוועקגעבויגן זיין בליק און אָנגעהויבן רעדן צו די ביים טיש.

— נו, מיר וועלן זיך נאָך אַמאָל באַגעגענען, גבריאל חיימאָוויטש, — האָט געזאָגט דער יונגערמאַן, וואָס איז אַרויס מיט אַ קאָפּ-שאָקלען פון אַ פריילעכן געמאַכטן שמייכלע אויף זיינע קליינע וואָנסעלעך.

— דאָס איז מישקאַ מאַלאָדיעץ, ערשטער קאָמבינאַטאָר אין דער רעזידענץ, — דערקלערט פאַר דער געזעלשאַפט זיין האַנדלונג דער אַלטער. ער האָט שוין פאַרמאָגט מיליאָנען, פאַר-לוירן און ווידער זיי באַקומען. ער זוכט אַ געלעגנהייט שוין זייט יאָרן אַריינצוקומען מיט אונז אין געשעפטלעכע פאַרבינ-דונגען. איך לאָז אים נישט אַריין אין קאַנטאָר... נו, עס איז שוין צייט צו גיין. זעט זיך אויס, אַז מען איז אין זאַל גע-וואָרן געוואָרן, אַז מיר געפינען זיך דאָ.

דער אַלטער האָט אָנגעקלונגען נאָך דער רעכנונג, און

נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעלאָזט דער דינערשאַפט אַ רייכן טרינק-געלט, האָט ער אונטער דעם טיפן פאַרבויגן זיך און גוטע וואונטשן פון בעל-הבית און דינערשאַפט געהאָלפן נינאָטשקען צו פאַרלאָזן דעם קאַבאַרעט.

צוקומענדיג אָבער צו דער טיר פון זייער קאַבינעט, האָבן זיי ווידער אָנגעטראָפן אַ גרופּע יונגע מענער, וואָס האָבן זיי געפּרואווט פאַרשטעלן דעם וועג. צוויי ציוויל-געקליידעטע יונגעלייט מיט בענדלעך אין די לאַצן פון זייערע פראַק און איניגע אָפיצירן אין אוניפאָרמען.

— נאָך אַלעם זענען זיי דאָך „בייליסעס"... אַלע זענען זיי „בייליסעס", ווי זיי וועלן זיך נישט פאַרשטעלן אין פראַקן, — האָט איינער פון די ציוויל-געקליידעטע געזאָגט, און די איבריגע האָבן געלאַכט מיט אַ שיכור געלעכטער.

דער אַלטער מירקין האָט זיך געמאַכט נישט-הערנדיג. ער האָט געהאַלטן נינאָטשקען פעסט אונטערן אָרעם און געזוכט אַ וועג, ווי אויסצומיידן די שכורע געזעלשאַפט. נאָר זאַכאַרי האָט זיך אָפּגעשטעלט, בלייך געוואָרן און געטראָטן אין פּנים אַריין דעם יונגנמאַן, וואָס האָט זיי באַליידיגט.

— ווער האָט עס געזאָגט?

נאָר איידער זאַכאַרי האָט נאָך צייט געהאַט צו פאַרענדיגן דעם זאַץ, האָט ער דערפילט, ווי אַ שטאַרקע האַנט נעמט אים אָן ביים אָרעם און שלעפּט אים נאָך זיך מיט ענערגיע.

— אַ גוטע נאַכט, מיינע העררן. זייט אַזוי פריינטלעך, און גיט אַ וועג אַ דאַמע, — האָט זיך אָנגערופן דער אַלטער מירקין צו דער שכורער געזעלשאַפט, מיט אַ גוטמוטיג שמייכעלע. פון זיך אַליין, ווי אינסטינקטיוו, האָבן זיי אָפּגעטראָטן דעם וועג פאַר נינאָטשקען, פאַרבויגט זיך, פאַרגעסנדיג אַפילו צו פאַרענדיגן זייער לאַכן.

— וואָס ווילסטו, געשאָסן צו ווערן אויפן אָרט, ייִנגל? ווען איך וואָלט געוואָלט ראַאַגירן אויף שכורים, וואָלט איך די סיבירישע

באַן נישט געווען געבויט, — האָט דער אַלטער געזאָגט צום זון, ווען זיי זענען אַרויסגעקומען.

אויף דער גאַס האָט זיי אָפּגעפּרישט דער קילער, מחיה-דיגער פּראָסטיגער ווינט, וואָס טוט שטענדיג אַזוי וואויל נאָך אַ רויך-פאַרשטיקטן אָוונט. ס'האָט נאָך אויסגעזען טיפע נאַכט, ווי די נאַכט וואָלט זיך ערשט אָנגעפאַנגען, כאָטש עס איז שוין געווען גאַנץ שפּעט אויפן זייגער. קיין לבנה איז שוין נישט געווען, און די שטערן האָבן שוין אויך געהאַלטן אין פאַרשווינדן. אַרום די אָפּוואַרטנדיגע שליטנס, פאַר דער טיר פון קאַבאַרעט, האָט זיך צונויפגעקליבן די אַרומיגע אָרימע באַפעלקערונג פון די פעטערבורגער אינזלען. זיי האָבן אָפּגעוואַרט די געסט, וואָס קומען אַרויס פון רעסטאָראַן, כדי נדבות צו באַקומען. עס זענען געווען מוטערס מיט קינדער אונטער די טיכער ביי די ברוסטן, יינגלעך און מיידלעך ביי די שירצן, האַלב-נאַקעטע אַלטע לייט. מיט באָרוועסע פיס האָבן זיי גע-טראָטן אין שניי, געציטערט פון קעלט, בלאָזנדיג און הויכנדיג אין די פינגער, כאָטש זיי האָבן זיך אַלע געהאַט אַרומגעקליבן אַרום אַ פייער, וואָס דער בעל-הבית פון קאַבאַרעט האָט פאַר דעם צוועק געלאָזט אָנצינדן פאַר זיי. דער יונגער מירקין, בלייך, אויפגערעגט פון דער סצענע, וואָס ער האָט נאָר-וואָס איבערגעלעבט, האָט נאָך נישט צייט געהאַט צונויפצוזאַמלען זיינע חושים. דער אַלטער מירקין, וואַרטנדיג אויף די שליטנס, וואָס אַ דינער איז געלאָפן רופן, האָט אַ קללה צעביסן צווישן זיינע ציין, קוקנדיג אויף די אָרימע לייט אין דער קעלט.

— „סדום!“ —

— גבריאל חיימאָוויטש, געדענקט אין גאָט, וואָס איז געשעען? מען האָט געוואָגט אייך צו באַליידיגן ביי מיר אין הויז? — איז דער טאָטערשער בעל-הבית אים נאָכגעקומען צו-לויפן אין דרויסן צו די שליטנס אַרויס.

— באָלוואַן, גאָרנישט איז געשעען. ווער זאָגט עס איז עפּעס געשעען? נאַ, דאָ האָסטו הונדערט רובל, און צעטייל אויף קוילן פאַר זיי דאָ, פאַרן כבוד פון נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ

האַלפּערן, — האָט דער אַלטער מירקין אַרויסגענומען אַ הונדערטער פון זיין ברוסטן-טאַש און דערלאַנגט דעם בעל-הבית, אָנווייזנדיג אויף די אָרימע ווייבער מיט די קינדער.

דער וועג אַהיים איז צוגעגאַנגען אין שווייגן. כאָטש די פיינלעכקייט פון דעם אומאָנגענעמען אינצידענט איז פיל געמילדערט און געלאָשן געוואָרן דורך דעם אַלטן מירקינס פאַרהאַלטן זיך און האַנדלען, דאָך איז דער וועג געוואָרן פאַרבראַכט אויף שטילן נאָכדענקען. נאָר ביי דעם טויער פון אַדוואָקאַטס הויז, ווען נינאָטשקאַ האָט געוואַרט אויפן שווייצער, אַז ער זאָל איר עפענען, האָט זי אַ פלינקן קוש געגעבן איר חתן אין זיין מויל אַריין (צום ערשטן מאָל אין זיין מויל), און געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— און נאָך אַלעמען געפעלט מיר אייער פאָטער בעסער פאַר אייך!

קאַפּיטל 21

אַ באַגעגעניש

צומאָרגנס האָט זיך מירקין אויפגעהויבן אין די שפּעטשעהן פון טאָג. ער האָט זיך דערמאָנט אָן פּאָטערס אָנזאָג צוקומען אין קאַנטאָר אַריין, איידער ער גייט צום באַרימטן אַדוואָקאַט. עס איז שוין געווען שפּעט, און ער האָט זיך געאיילט מיטן אָנטון, געגומען אַ שליטן און פאַרפאָרן צום גרויסן באַנקהויז אויף „נעווסקי”, וואו זיין פּאָטער האָט געהאַט זיין קאַנטאָר.

כאָטש עס איז געווען סוף מערץ, און די קעלט האָט געהאַט די לעצטע טעג אַביסל נאָכגעלאָזט, האָט זיך מיט איינמאָל געמאַכט אַ נייער פראָסט, דער שניי אויפן ברוק איז אויסגעטרוקנט געוואָרן האַרט און געקרישלט זיך, ווי פאַרפל. מענטשן זענען געלאָפן איבער די גאַסן מיט פאַרבונדענע אויערן, איינגעקאָרטשעט, און געהויכט זיך אין די הענט. אין דער לופטן איז געשטאַנען אַ נעפּל, וואָס איז געפרוירן געוואָרן — און האָט מיט אַ פאַרבלייערט מילכיגן וואָלקן אַרומגעהילט גאַנץ פּעטערבורג. דער הימל איז געווען, ווי אַ גרויסע געפרוירענע שויב, דורך וועלכער די מלאכים מיען זיך אַראָפּצוקוקן אויף דר'ערד און קאָנען נישט. די זון, וואָס האָט דורך אַ צופאַל פון צייט-צו-צייט זיך דורכגעריסן דורך דעם נעפּל, איז אויך געווען צוגעפרוירן צו איר אָרט און זיך נישט געקאָנט רירן. עס האָט

זיך געדאַכט, אַז זי וועט שוין דאָרט איבערבלייבן אַ צוגעפרוי־רענע אין די אייביקייטן אַריין.

דאָס באַנק־הויז פון דער פירמע „מירקין" האָט זיך געפונען אין איינעם פון די נייע נעווסקי־הייזער. דער שוואַרצער מאַרמאָר האָט זיך געגלאַנצט פון פראָסטיגן טוי, וואָס האָט אים באַדעקט. נאָר קוים איז מירקין אַריינגעקומען אין די מעכטיגע גרויסע זאַלן, האָט אים אַרומגענומען אַזאַ היץ פון די פיל מענטשן, באַוועגונגען, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז די מענטשן פאַרען פון זיך...

עס האָט אים גענומען אַ לאַנגע צייט, ביז מען האָט אים צוגעלאָזן צום פאָטער. דער וואַרט־צימער, וואָס האָט געפירט צום שעפס קאַבינעט, איז געווען פול באַזעצט מיט אינטערעסאַנטן, טייל אין ציוויל־קליידער, טייל אין אוניפאָרמען — מענטשן מיט וואַזשנע שטייפע מינעס און האַרטע קראַגנס — און אויך אָרימע אַרבעטנדיגע מיט רוסישע שוואַרצע העמדלעך און שטיוול; פרויען אין ערנסטן שוואַרצן, פרויען אין טיכער; יונגע, שיינע און עלטערע, באַאַמטע מיט מעדאַלן און מיט דיקע פאָרטפעלן אונטערן אָרעם, וואָס האָבן געמאַכט אַ ברוגזדיגע מינע, וואָס מען דערלויבט זיך צו רויבן פון זיי זייער טייערע צייט.

נאָר די צוויי שווייצערן אין באַנקישע אוניפאָרמען מיט הויכע געפּוצטע שטיוול האָבן ענערגיש, כאָטש מיט דרך־ארץ און מיט אַ לייכטן שמייכל, וואָס נאָר רוסישע לייט קאָנען אַרויסברענגען פון זיך, צוריקגעהאַלטן דעם געדראַנג פון די מענטשן, ביי יעדן אויסגעפרעגט וועגן דעם כאַראַקטער פון זיין וויזיט און אָפּגעפירט די וואַרטנדיגע צו פאַרשידענע דעפּאַרטאַמענטן, פון וואָס די לעצטע זענען אומצופרידן געבליבן נישט האָבנדיג די געלעגנהייט צו זעען דעם שעף אַליין.

— באַפוילן נישט צו שטערן — אַ וויכטיגע באַראַטונג — עס וועט זיך לאַנג פאַרציען. — ווילט איר זיך ווענדן צום סעקרעטאַר אָקים סטעפּאַנאָוויטש?

מירקין האָט זייער זעלטן באַזוכט זיין פּאָטער אין קאַנ־טאָר; די שווייצערן אָבער האָבן אים דאָך געקענט.

— זיי האָבן געזאָגט צו דערלויבן צו וואַרטן, זיי וועלן זיך באַלד באַווייזן.

די שווערע טיר פון פּאָטערס קאַבינעט האָט זיך אויפ־געעפנט. אַן אַראָמאַט פון אָנגענעמען סיגאַר־רויך מיט אַ היימי־שער וואַרימקייט האָט זיך צושרשט אַרויסגעריסן פון קאַבינעט, דערנאָך האָט זיך באַוויזן דער קליינער בלאָנדער פּאָרזיצנדער אַקימאָוו, וועלכן זאַכאַרי האָט דערקענט פון זיין באַזוך ביים אַדוואָקאַט, און הינטער אים — זיין פּאָטערס ברייטע פיגור און זיין הויכע באַסאָווע שטימע, וועלכע האָבן באַגלייט דעם סענאַטאָר ביז צו דער טיר.

— וואַסילי, פירט זאַכאַרי גאַווריליאָוויטשן אין קאַבינעט,— האָש ער זיך געווענדעט צו איינעם פון די שווייצערן. — איך קום באַלד אַריין, — האָט ער צוגעגעבן צום זון, נאָכדעם, ווי ער האָט דעם סענאַטאָר באַגלייט ביז צו דער טיר. ער האָט זיך אַרומגעקוקט אַרום אויף די וואַרטנדיגע, וועלכע האָבן זיך אויפגעהויבן ביי זיין דערשיינען, און געווענדעט זיך צו זיי מיט זיין באַפעלנדיגער שטימע, געמילדערט דורך זיין אַר־טיקייט.

— איר וועט מיר מוחל זיין, מיינע הערין, עס איז מיר אוממעגלעך אייך היינט צו זעען, איר וועט זיך באַדאַרפן ווענדן יעדער צו זיין אָפּטיילונג, צו וועלכער ער באַדאַרף. זיי האָבן אינסטרוקציעס אייך אַנטגעגן צו קומען מיט וואָס זיי קאָנען נאָר. וואַסילי, ווייזן די פּענסיעס פירט צום סעקרעטאַר; ער ווייסט באַשייד.

— גבריאל חיימאָוויטש, איך האָב צו אייך אַ געשעפט פון ערשטער וויכטיקייט, — האָט זיך צוגעריסן צו אים אַ שלאַנ־קער הויכער הער אין אַ שטייפן קראַגן.

— מיט געשעפטן וועט איר זיך ווענדן אין דער ריכ־טיגער אָפּטיילונג. איך באַדויער, איך האָב קיין צייט נישט,

— האָט דער אַלטער מירקין געזאָגט מיט אַ שמייכל אין זיינע באַקנבערד און צוגעמאַכט די טיר הינטער זיך.

— פּאַפּעשקע, איז דאָס נישט געווען אַקימאָוו, וואָס איז נאָר-וואָס אַרויס פון דיר? — „סטאַטסקי סאָוויעטניק”, אַקימאָוו?

— יאָ, — האָט דער פאָטער אָפּגעענטפערט דעם דער-שטוינטן זון, אַריינשטעקנדיג זיינע געלע מיט זומער-פלעקלעך באַשפּרינקלטע הענט אין די זייטן-קעשנדלעך פון זיין ברייטער סאַמעטענער וועסט, איבער וועלכער די גרויסע קייט פון זיין זייגער האָט זיך געבאָמבלט.

— דער אונטערשריפט-פעלשער, וואָס טוט ער דאָ ביי דיר? — האָט זאַכאַרי געפרעגט.

— אונטערשריפט-פעלשער! — האָט דער אַלטער האַלב פאַרקרימט זיין אויבערשטע ליפּ, — עס איז, ווי מען רופט דאָס אָן, און דאָך, נאָך אַלעם, איז עס אַקימאָוו, סענאַטאָר, פאָרזיצנדער פון די וואַלד-קאָנצעסיעס, ווירקלעכער „סטאַטסקי סאָוויעטניק”.

— ער איז געווען ביי סאַלאָמאָן אָסיפּאָוויטשן מיט זיין „עסק”. ער האָט אים אָבער געוויזן די טיר.

— אומזיסט האָט ער עס געטון, צו פלינק זיך געאיילט. מען באַדאַרף נישט אַזוי געשווינט משפּטן. אין רוסלאַנד קאָן זיך דאָס אַלעמען טרעפן. איר, אַדוואָקאַטן, ווייסט גישט מער, נאָר געזעץ. אויב עס איז פאַרשריבן אין קאָדעקס, איז עס אַ געזעץ. אַז נישט — נישט. ניין, מיין ייִנגל, רוסלאַנד האָט אַן אַנדער פאַרשטענדניש פון רעכט. ווי האָט זיך נעכטן אויסגעדריקט דער באַריס אַבראַמאָוויטש, אַז אין רוסלאַנד איז דאָ אַן אַנדערער באַגריף פון עטיק און מאָראַל. אַ קלוגער מענטש אָט דער טאַנץ-קריטיקער. מען זעט גאָרנישט אָן אויף אים. און דאָס-זעלבע איז אויך מיט רעכט: דאָס, וואָס ביי אַנדערע פעלקער הייסט אַ פאַרברעכן, איז עס נאָך נישט קיין מאָס פאַר רוסלאַנד. מיר האָבן דאָ אַן איינזעעניש מיטן מענטשן, נישט מיטן געזעץ. ווי האָט ער זיך אויסגעדריקט, דער „טאַנץ-מייסטער”: „אַ מאָ-

ראַל נישט פאַרן איינצלנעם, נאָר פאַרן גאַנצן שבט". אָט דאָס איז אויך מיט רעכט. „רעכט נישט פאַרן איינצלנעם, נאָר פאַר דער גאַנצער משפחה — פאַרן שבט".

— פאַר דער קאַסטע, פאַר דעם קלאַס, — מיינסטו פאַפעשקע.

— אָ, דאָס רעדסטו שוין ווי אַ סאָציאַליסט, און דאָס האָב איך פיינט, נישט דערפאַר, ווייל זיי זענען סאָציאַליסטן, נאָר דערפאַר, ווייל זיי ווילן אָט זייערע דאָקטרינעס, ווי אַ מאַשינקע צופאַסן, פון דייטשן, פון ענגלישן אויפן רוסישן מענטשן. דאָס דייטשע העמדל פאַסט זיך אָבער נישט פאַרן רוסישן מענטש. ווען עס וועט אַמאָל קומען אַן אַנדערע גע- רעכטיקייט, אַ סאָציאַלע גערעכטיקייט, ווי איר רופט עס אָן, וועט עס נישט ווערן אימפּאָרטירט צו אונז פון פרעמדע לענ- דער, נאָר זי וועט אַרויסוואַקסן פון דער טיפעניש פון דער אינערלעכער רוסישער נשמה, צוגעפּאַסט לויט איר כאַראַקטער, באַגריפן און אייגענער מאָס פון יושר — אַזאַ אייגענע רוסישע פּרוכט. איך האָב דאָך דיר שוין איינמאָל געזאָגט, אַז רוסלאַנד איז נאָך נישט פאַרטיג. דער רוסישער מענטש האַלט זיך ערשט אין אַרויסשיילן. דער רוסישער מענטש איז נאָך וואַקלענדיג. היינט קאָן ער דיר זיין אַ מיליאָנער, אַ צאַר איבער מדינות, אַ גרויסער סוחר, אַ גרויסער גוטבאַזיצער, און צומאָרגנס — אַ שכור, אַ נע-ונדניק, אָן אַ ריכטיגער סיבה; ער איז נאָך יונג, דער רוסישער מענטש, און ווי אַזעלכן, באַדאַרף מען אים באַ- האַנדלען — ווי אַ קינד, ווי אַן אומשולדיג קינד, וואָס ווייסט אַליין נישט, אַז עס טוט שלעכט... אָט האָסטו זיך נעכטן גע- וואָלט אַנטגעגנשטעלן אַ שכורן מענטשן דערפאַר, וואָס ער האָט דיך באַליידיגט, טיף באַליידיגט. וואָס וואָלט געווען, ווען איך שלעפּ דיך נישט אַוועק? זיין חבר וואָלט אַרויסגענומען דעם רעוואָלווער און דיך דערשאָסן אויפן אָרט. אפשר וואָלט מען אים באַשטראָפט מיט אַ חודש דערפאַר, און אפשר דאָס אויך נישט. און איך בין זיכער, אַז מיט דעם, וואָס איך האָב זיי געזאָגט „גוט נאַכט", האָבן זיי זיך פאַרשעמט. און היינט, אָט

דערזעלבער יונגערמאַן, אַז עס וועט אים ווער אויפמערקזאַם מאַכן דאַרויף, אַז ער האָט פאַרשעמט אַ חתן אין דער געגנ-וואָרט פון זיין כלה, כאָטש אַ ייד, וועט אים זיין געוויסן פייניגן און ער וועט גרייט זיין צו קומען צולויפן און דיך איבערבעטן. איבריגנס, ווייסטו, ווער עס האָט אונז נעכטן באַליידיגט? נישט קיין אַנדערער, ווי אַקימאָווס זון. איך קען אים גאַנץ גוט, נישט איינמאָל שוין געווען ביי מיר געלט באָרגן.

— אַקימאָווס זון! — שרייט אויס מירקין, — און דו האָסט דעם פאָטער געזאָגט דערפון?

— דאָס איז ער טאַקע געווען ביי מיר, דער פאָטער יינער, מיך איבערבעטן. איך ווייס נישט, ווער עס האָט אים געזאָגט דערפון, אַז מיר האָבן נעכטן געהאַט אומאָנגענעמלעכ-קייט מיט זיין זון. דער זון, זאָגט ער, שעמט זיך די אויגן צו ווייזן פאַר מיר, און האָט דעם פאָטער געשיקט, אַז ער זאָל קומען מיך איבערבעטן. אפשר מיינסטו, אַז ער האָט דאָס גע-טון צוליב עפּעס אַן אויסרעכנונג, דערפאַר ווייל ער באַדאַרף מיין טובה? — איך בין איבערצייגט, אַז נישט, אַז דאָס געוויסן האָט אים געטריבן, און אפשר האָבן אים די חברים אַליין אויפמערקזאַם געמאַכט דאַרויף שפּעטער. איך האָב אָבער יאָ אויסגענוצט די געלעגנהייט און האָב דעם פאָטער געבאָרגט די הונדערט טויזנט רובל, וואָס ער האָט באַדאַרפט גוטמאַכן, די ביכער אויסצוגלייכן. איך ווייס, איך האָב דערמיט געהאַנדלט זייער יידיש, נאָר איך האָב זיך נישט געקאָנט העלפן. דאָ האָט שוין מיין ראָסע געאַרבעט.

— די ביכער אויסצוגלייכן, — לאַכט מירקין — מילד אויסגעדריקט — פאַלשע אונטערשריפט.

— איך האָב דיר איינמאָל געזאָגט: אין רוסלאַנד איז נישטאָ קיין פאַרברעכן: אין רוסלאַנד איז נאָר דאָ אַ פאַרזען, אַ טעות, און איך בין איבערצייגט, אַז מען וועט עס אַזוי דאָרט אויך אויפפאַסן, איך מיין אין הויף. די ביכער אויסצוגלייכן, נישט קיין פאַלשע אונטערשריפט.

— און ער האָט זיי גענומען פון דיר?

— צוערשט האָט ער זיך געקווענקלט, ווי הייסט, — זאָגט ער, איך בין געקומען דיך איבערבעטן פאַר מיין זונס גראָבקייט, און דו ווילסט מיר מיט אַ טובה באַצאָלן? — דאָס גייט נישט, דאָס פאַרשעמט מיך צופיל, כאָטש מיט אַן אמת גערעדט, ווייס איך ווירקלעך נישט, פון וואַנען דאָס געלט צו נעמען. אין מיניסטעריום ווילן זיי שוין אַלץ אויסגלייכן. דער פּראָקוראָר האָט געקריגן אַ באַפעל, דערוויייל די „דיעלאָ" צוריקהאַלטן. יעקאַטערינאַ זאַוורוכאָוונאַ האָט זיך דער צאַרין געוואָרפן צו די פיס און דאָס „פויערל" האָט אויך צוגעהאָלפן— „אַן איינעם מענטשן באַדאַרף מען אַרויסהעלפן פון דער בלאָטע, —האָט ער געזאָגט, — גאָט האָט געהייסן". נאָר דאָס געלט הייסן זיי צוריקגעבן, די ביכער אויסצוגלייכן, און איך ווייס עס נישט פון וואַנען צו נעמען, און דו קומסט מיט אַן אָפענער האַנט. דאָס איז צופיל קריסטלעך, — האָט ער אויס-גערופן. — דו ווייסט דאָך, — זאָג איך, — אַז יידן זענען די בעסטע קריסטן, — און אויסגעשריבן דעם טשעק. איבריגנס, איז עס נישט אַזאַ שלעכטע געשעפט. דער אַקימאָוו וועט נאָך אַמאָל צוריקקומען, ער איז נאָך נישט פאַרפאַלן: יעקאַטערינאַ זאַוורוכאָוונאַ און דאָס „פויערל". און אַ מענטש געדענקט לענגער אַ טובה, וואָס מען טוט אים דענסטמאָל, ווען ער איז געפאַלן, ווען ער ליגט אין דער טיפעניש, איידער דענסטמאָל, ווען ער שטייט אין דער הויך — נאָך דערצו אַ רוסישער מענטש.

— איך דערלויב מיר צו צווייפלען, אַז דאָס איז געווען דער מאָטיוו פון דיין האַנדלען, פּאַפּעשקע, — האָט מירקין געזאָגט.

דער אַלטער מירקין האָט זיך מיט זיינעביידע הענט גלייך געמאַכט די וואָנסעס, ווי ער וואָלט עפּעס אַראָפּגעשלונגען דאָרט, אונטער זיין האַנט, און נישט געוואָלט, אַז עס זאָל ווער באַמערקן, אויסגעצויגן זיך די צוויי לאַנגע שפּיצן פון זיינע באַקנבערד און אויף צוריק זיך אַ וואַקל געגעבן אין זיין טיפער באַקוועמער לעדערנער פאָטערשטול.

— איך בין אַ סוחר, איך האָב מיינע פּרינציפּן אינם האַנדל, איך האָב אָבער אויך מיינע מעטאָדן; איך שעם זיך נישט מיט זיי. זיי האָבן מיך געפירט צום וועג פון מיין דערפאָלג. נאָר דאָס מאָל האָב איך נישט געקלערט וועגן זיך און איך גלייב, אַז דאָס, וואָס מיר האָבן, וועט פאַר דיר און דיינע קינדער (ווען אַזעלכע וועלן זיין) סטייען רייכלעך. נאָר האָסטו מיר דען נישט אַמאָל דערציילט וועגן אַ יידענע, וואָס איז געקומען פון תחום צו אייך דאָרט וועגן איר משוגענעם זון? מען האָט אים עפּעס דאָרט פאַרשיקט אויף צוואָנציג יאָר „אַרעסטאַנטסקע ראָטע". איר קאָנט זיך נישט קיין עצה געבן. דעם אורטייל האָט אַרויסגעגעבן דאָס קריגס-געריכט, און דער צאַר אַליין קאָן אים נאָר באַגנעדיגן... איר האָט נישט קיינעם, ווער עס זאָל די זאַך ברענגען פאַר דעם צאַר? נישט וואָר? האָט דער אַלטער מירקין אַריבערגעבויגן זיך איבער זיין ברייטן מאַכאָגענעם טיש און מיטן מאַסיוון בראָנזענעם פּאַפּיר-מעסער אין האַנט געטייטלט צום זון:

— זיי מוחל, פּאַפּעשקע, זיי מוחל, איך האָב גאָרנישט געמיינט.

— באַרואיג זיך, באַרואיג זיך, איך ווייס עס, — האָט דער אַלטער געשמייכלט, — איך האָב וועגן דעם אַלעם דערציילט אַקימאָוון. איך האָב אים געשילדערט דעם יידישן סאָלדאַט, בעסער, דעם פרומען יידן אין סאָלדאַטסקע קליידער, וואָס זיין אמונה איז דאָס איינציגע, וואָס ער פאַרמאָגט, און איז גרייט פאַר איר זיין לעבן אַוועקצוגעבן. אָ, גוט צו האָבן אַן אמונה, — האָט דער אַלטער געקרעכצט פאַר זיך.

— נו, וואָס האָט ער געזאָגט, דער אַקימאָוו? — האָט מירקין געפרעגט דעם פאָטער אומגעדולדיג.

— געזאָגט? געוויינט האָט ער, ווי אַ קליין קינד געוויינט, אויפריכטיג, אמת געוויינט, אין האַרצן זיך געשלאָגן און געשווארן זיך, אַז דאָס ערשטע מאָל, ווען מען וועט אים צולאָזן צום צאַר, וועט ער זיך וואַרפן פאַר אים צו די פיס און נישט בעטן פאר זיך, נאָר פאַר דעם יידישן סאָלדאַט. אַלצדינג

וועל איך דעם באַטיושקע דערציילן. — און איך גלייב אים, און נאָך מער, אַז דער יידישער סאָלדאַט וועט אַרויסהעלפן אַקימאָווען. — דער צאַר וועט זיך צעווייגען, ווען ער וועט דערהערן, און וועט שוין איינצייטיג אַקימאָוון אויך באַגנעדיגן. איר קענט נישט דעם רוסישן מענטשן. דאָס זענען דאָך קינדער; זיי שלאָגן און ווייסן נישט פאַרוואָס, טוען גוטס און ווייסן נישט פאַרוואָס. איר וועט מיר נאָר באַדאַרפן צושטעלן דעם נאָמען און פאָלק פון סאָלדאַט, און די שטאָט, פון וואַנען ער קומט, כדי איך זאָל עס אַלץ איבערגעבן אַקימאָוון. ער דערוואַרט נאָך די טעג צו ווערן צוגעלאָזן צום צאַר, ווען ער וועט נאָר די „ביכער אויסגלייכן". איך וועל אייך לאָזן וויסן דערפון.

פּאַפּעשקע! — האָט מירקין אויסגעשריגן ווי אַמאָל, ווען ער איז נאָך אין יעקאַטערינענבורג געווען, ווען דער פּאָטער האָט אים פּלוצלינג איבערראַשט מיט אַ באַזוך, אַזוי האָט ער זיך איצט געוואָלט וואַרפן צו אים.

— און דו האָסט זיך נעכטן געוואָלט שלאָגן פאַר אַ באַליידיגונג פון אַ שכור, און ביסט בייז געווען, וואָס איך האָב דיך אָוועקגעשלעפּט. אַ דועל! זע, וויפל גוטע זאַכן עס זענען דערפון אַרויסגעקומען, פון דער נעכטיגער באַליידיגונג: אַ מענטש האָט חרטה געהאַט, אַ צווייטער מענטש גערעטעוועט געוואָרן, און דיין יידענע וועט קאָנען אַ פריילעכע פאָרן אַהיים. און חלילה אַנדערש — וואָלט איך היינט געהאַט צו באַקלאָגן אַ טויטן, — לאַכט דער פּאָטער.

— דו האָסט רעכט, פּאַפּעשקע, — האָט מירקין געזאָגט, ווי אַ יינגל, וואָס מען לערנט אַ לעקציע.

— נאָר נישט וועגן דעם האָב איך געוואָלט רעדן מיט דיר. איך האָב דאָך דיך צו עפּעס גערופן. יאָ, וואַרט נאָר אַ מינוט. זעץ זיך, זעץ זיך (דער אַלטער האָט דערווייל אַרויסגענומען זיין נאַטיץ-ביכל, אויסגעטון זיין פּאַנסנע אויף דער נאָז און אַריינגעקוקט).

— יאָ, וועגן ניבאַטשקען האָב איך געוואָלט רעדן מיט

דיר. ווילסט עס דאָ? אָדער אפשר לאָמיר גיין וואו, איך בין שוין היינט פאַרטיג מיט מיין טאָג אַרבעט, און דאַנקען גאָט, דעם בעסטן טאָג פאַר אַ לאַנגע, לאַנגע צייט. געראַטעוועט דער יידענע איר זון. ווייסטו וואָס גאָר, — פאַלט איין דעם אַלטן, — דו האָסט נאָך נישט געגעסן? — קלינג אָן, אַז דו וועסט היינט נישט קומען אויף „עמפפאַנג". איך וויל איבערהויפט, אַז דו זאָלסט ענדערן דיין לעבנס-שטייגער. וועגן דעם וויל איך טאַקע דאָס רעדן מיט דיר, און מירן פאָרן אין „אייראָפעיסקי". דאָרט וועט אונז קיינער נישט שטערן, אפשר וועלן מיר דער-נאָך צוזאַמען אַריבערפאָרן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען. איך וואָלט געוואָלט אויסגעפינען, ווי ניניאָטשקאַ פילט זיך נאָך דער נעכ-טיגער אומאָנגענעמלעכקייט.

קאַפּיטל 22

טאַטע און זון

אַז טאַטע און זון האָבן זיך ביידע שוין געהאַט באַקוועם באַמאַכט אין אַ ווינקל-טיש פון גרויסן „אייראָפּעיסקי" זאַל, וואָס איז נאָך צוליב די פּריַיזן שעהן כמעט ליידיק געווען, האָט דער פאָטער אָנגעהויבן צוערשט אין אַ טאָן, ווי ער וואָלט צו זיך אַליין געוועזן גערעדט.

— זי איז נישט קיין איינפאַך מיידל, די נינאָטשקאַ דיינע, זייער אַן אינטערעסאַנטע, דערפאַר אָבער אויך אַ קאָמפּליצירטער כאַראַקטער. אַ שווערע „זאַדאַטשע", ווען דו וועסט מיר מוחל זיין פאַרן אויסדרוק. איך האָב מורא, מיין זון, דו מוזט דיך פאָרברייטן דערצו, דאָס הייסט דו מוזט אָנהייבן צו פירן גאָר אַ גאַנץ אַנדער אַרט לעבן, ווען דו ווילסט איר מאַן זיין, ווען דו ווילסט מיט איר גליקלעך זיין.

מירקין האָט געשוויגן, הערנדיג געשוויגן.

— איך קען זיך אויף פרויען. יאָ, זי איז נישט קיין איינפאַכע, די נינאָטשקאַ: זי איז אָבער דערפאַר אַן אויסערגעוויינלעכער, אינטערעסאַנטער, ווארימער מענטש — מיט אַ געפּיל פון אַן עכטן רוסישן מענטש. ניין, שרעק זיך נישט פאַר אירע ווערטער. איך ווייס עס, איך קען זיך דערויף. מיידלשע רייד, אַביסל קאָקעטסטווע, ווייבערישע קאָקעטסטווע — אָבער אין טיפן, אין אמתן איז

זי א הארציגער, א גוטער, א ריינער מענטש. ניין, ניין, מיך שרעקן גארנישט אירע ווערטער, נאר דערציען באדארף מען זי. יעדעס ווייב באדארף מען דערציען. א ווייב נעמט מען זיך נישט א פארטיגס, און וועגן דעם אט וויל איך רעדן מיט דיר; דו וועסט דאך מיר דערלויבן?

— רעד אומגעשטערט, פאפעשקע!

— אין איין וועג בין איך זייער גליקלעך, וואס דו האסט דיר אויסגעקליבן דיין גינאטשקען. איך מיין, אז דאס איז די פרוי, וואס דו באדארפסט; זי וועט דיך אויפוועקן. יא, מיין זון, דו באדארפסט, מען זאל דיך אויפטרייסלען. דו מאכסט דעם איינדרוק, ווי דו וואלסט געוועזן געשלאפן. זיי מוחל פאר די רייד: מיט דיין גימנאזיע, אוניווערסיטעט, מיט דיין עטלע-בע און צוואנציג יאריגן לעבן, ביסטו נאך נישט ארויסגעקומען פון דיין יינגלשן חלום. איך וויים, איך וויים — דאס איז מיין שולד: דיין דערציאונג, דיין שטענדיג אליין זיין, אן א פאמיליע — דאס איז מיין שולד, נאר צייט, זאכארי, ארויסצוגיין פון אט די קינדערשע חלומות, צייט ווערן א מאן — א מאן מיט אן אייגענעם ווילן, מיט א שטארקן ווילן, מיט א פארלאנג נישט אלעמען צו קוקן אין די אויגן אריין. דו באליידיקסט דיך נישט אויף מיר, וואס איך רעד צו דיר אזוי פריי?

— ניין, ניין, — זאגט מירקין, — דיזעלבע ווערטער, אט פונקט דיזעלבע ווערטער, האט מיר געזאגט אלגא מיכאילאוונא.

— אויב זי האט דיר אויך דאסזעלבע געזאגט, בין איך צו-פרידן. דו מוזט דיך נעמען אין די הענט אריין. איך וויל, אז מיין זון זאל זיין א שטארקער זעלבשטענדיקער מענטש. אין דער הינזיכט, מיין איך, וועט דיר נינא סאלאמאנאוונא זייער פיל העלפן; זי וועט דיך, אזוי צו זאגן, מיטרייסן מיט זיך, און איך בין צופרידן.

— און נאך דיר נאך, פאפעשקע, וואס באדארף איך טון אוצלכעס? — פרעגט פלוצלינג מירקין, איבערהאקנדיק דעם פאטערס רייד.

— דאָס ערשטע, גלויב איך, באַדאַרפסטו ענדערן דיין באַשעפטיגונג — די באַשעפטיגונג, וואָס דו האָסט דיר אויסגעקליבן. אַ פּראַקטיצירנדיגער אַדוואָקאַט איז נישט זייער צוגעפּאַסט פאַר דיינע פעאיקייטן. ווען דו וועסט מיר מוחל זיין, פאַר דעם לעבן, וואָס איך פאַרשטיי, דיר וועט אויסקומען צו פירן נאָכדעם, ווי דו וועסט זיך פאַרבונדן מיט נינאָטשקען, איז עס גאָרנישט קיין צוגעפּאַסטע פּראָפעסיע — און זי איז אויך נישט פאַר דיר. דו באַדאַרפסט אַריינקומען צו אונז אין דער פירמע. מיר וועלן דיך באַשטימען פאַר אַ וויצע-פּאָרזיצענדן מיט אַ יערלעכן געהאַלט, וואָס וועט דיר געבן אַ מעגלעכקייט צו פירן אַ לעבן, ווי נינאָטשקאַ דערוואַרט. קיין סך אַרבעט וועסטו נישט האָבן. מיר האָבן גוטע פּראָקורענטן, טיכטיגע מענטשן. — אַמאָל אויף אַ זיצונג אַרויסהעלפן מיט אַ דעה, פאַרשטענדיגן זיך מיט אונזערע יורידישע קאָנסולענטן. דאָס וועט דיך מאַכן אומאָפּהענגיג, דאָס וועט דיר געבן אַ פּאָזיציע, אַ שטעלונג אין דער געזעלשאַפט, וואָס יעדער איינער דערוואַרט, דו וועסט פאַרנעמען אַלס מיין זון. עס וועט דיר אויך געבן מאַכט. מענטשן וועלן זיין אונטערטעניג צו דיר; דו וועסט זיך באַדאַרפן אַרומזען וועגן אַ וואוינונג, אַ רייכע, פּאָרנעמע, ערשט-קלאַסיגע וואוינונג אין שטאָט — אַן „אָסאָבניאַק", ווי דיין „ענגלענדער" וויל, אָדער אַ מאָדערנע. דיין „ענגלענדער" האָט נישט וואָס צו טון, קאָן ער אַרומלויפן און דיר איינשאַפן אַנטיקע מעבל. דו וועסט באַדאַרפן האָבן דיין אייגענעם אויטאָמאָביל, פערד האַלטן אייגענע. ווי אַזוי מיינסטו, — נינאָטשקאַ וועט זיך אַריינציען צו דיר אין דיין קאַוואַלערסקע וואוינונג, וואָס דו האָסט? זי דערוואַרט דאָך פון דיר אַ הויז, וואו זי זאָל קאָנען צונעמען פריינט און זיך נישט באַדאַרפן שעמען, און זי האָט עס רעכט צו דערוואַרטן אויך; און דו אויך, מיין זון. נישט אומזיסט האָט דיין זיידע געאַרבעט און אָנגעזאַמלט פאַ'מעגנס; און דיין פאָטער האָט זיך געמיט ווי ווייט ער האָט געקאָנט, און מיט גאָטס הילף איז אים געלונגען

עפעס אָנצוקלייבן, אַז זיין זון זאָל געניסן דערפון, אַז זיין זון זאָל גליקלעך זיין.

— דענקסטו, טאַטע, אַז דאָס איז גליק, — אַ רייך הויז צונעמען געסט, בעלער געבן, ווי סאָפיאַ אַרקאַדיעוונאַ?

דער אַלטער מירקין איז אַביסל פאַרוואונדערט געוואָרן אויף דער פראַגע און פאַרטראַכט זיך, און מיט דער פענסנע, וואָס ער האָט אַראָפּגענומען פון זיין נאָז, אין דער האַנט, האָט ער געגעבן אַ וואונק צום קעלנער, וועלכער האָט איצט זיך דערנעענטערט מיט דעם וויין, אַז ער זאָל נישט שטערן. נאָכדעם, ווי דער קעלנער האָט אָן גערודער אַוועקגעשטעלט דעם ווייסן „גראַף" מיט די גלעזער אויפן טיש, האָט אים דער אַלטער נאָכגערופן:

— מיטן סערווירן די פיש קאָנסטו וואַרטן ביז מירן דיך רופן, שטער נישט.

— געהערט, — האָט דער קעלנער געזאָגט און דער-ווייטערט זיך.

— גליק, — האָט דער אַלטער צעקייט דאָס וואָרט, און זיינע אויגן, וואָס זענען איצט רויט געוואָרן, האָבן זיך אָנ-געבלאָזן און אַרויסגעזעצט זיך אויף די געשוואָלענע ראַנדן פון זיינע אויגן-טאָרבעס, — גליק — ווער ווייס, וואָס גליק איז? אַזוי פיל מענטשן געזען, און קיינער האָט מיר נאָך נישט געזאָגט, וואָס דאָס איז אַזעלכעס. איך וויל אָבער, אַז מיין זון זאָל האָבן אַ היים, וואָס זיין פאָטער האָט עס נישט געהאַט. — און דער אַלטער איז פאַרשוויגן געוואָרן.

— פּאַפּעשקע, — האָט מירקין אויסגערופן.

— וואָס איז דאָ צו פאַרשווייגן, איך ווייס מיין שולד; און אפשר איז עס מיין שולד אויך נישט, אַ קללה אַזעלכע, צי וואָס? יעדנפאַלס איז עס נישט געווען. דיר ווינטש איך עס אַנדערש. עס גלוסט זיך אַביסל אָנצואוואַרימען, זון, איז כאָטש ביי דיין פייער, ווען דו וועסט דערלויבן, זיי מוחל... די עלטער. עס ווערט לאַנגווייליג און עס בענקט זיך נאָך עפעס. יאָ, יאָ, איך וואָלט דיך געוואָלט זען גליקלעך.

מירקין איז שטיל געבליבן. זיין האַרץ איז איצט ווייך געוואָרן צום פאַטערס גורל און אָנגעגאָסן מיט רחמנות צו אים, ווי אין אַמאָליגע יאָרן.

— פאַרוואָס רעדסטו אַזוי?

און ווי אויף עפּעס אַנדערש אַרויפצופירן דאָס געשפּרעך, האָט דער אַלטער צוגעלייגט:

— און נאָך אַלעם גלויב איך, אַז ניבאָטשקאַ וועט זיין אַ גוט ווייב; זי וועט מאַכן אַ וואַרים הויז; עס שאַדט נישט, וואָס זי האָט קאַפּריזן. דאָס איז גאָרנישט; חתונה-האָבן, וועט זי זיין דאַמען-אַרטיג, ווי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ.

— דו גלויבסט אַזוי, פּאַפּעשקע?

— איך ווייס עס. נישט איינמאָל שוין דאָס געזען, נאָר דו באַדאַרפסט דיך אויך אַביסל ענדערן, מענטשן ווערן. אָבער זאָג מיר נאָר, האָסט דו ווירקלעך ליב ניבאָטשקען, אַז דו האָסט זיך באַשלאָסן אויף דעם שריט? עפּעס זעסטו מיר אויס אַביסל קאַלטלעך צו איר, אפשר דיין נאַטור.

— מיט אַן אמת געזאָגט, ווייס איך נישט, פּאַטער.

— וואָס הייסט דאָס? אַך, איר יונגער דור! שווער אייך צו פאַרשטיין. וואָס הייסט דו ווייסט נישט? און דו גייסט טון אַזאַ שריט!

— יאָ, געוויס. ווי הייסט אַנדערש? נאָר נאָך נישט צו-געוואוינט — קומט נאָך אויס אַביסל פרעמד.

— אָ, דאָס מיינסטו? דאָס וועט זיך באַדאַרפן ענדערן, און מיט דער חתונה וועט זיך דאָס ממילא ענדערן. מען באַ-דאַרף נאָר מאַכן אַ גרויסע וואַרימע היים, אַן אמתע היים, אַ פּריצישע, ס'איז צייט, זון, שוין לאַנג צייט. און אפשר וועל איך זיך אויך איבערציען צו אייך, ווען איר וועט דערלויבן. פאַרמיאוסט געוואָרן דאָס האָטעל-לעבן.

— ווי אַזוי? — פרעגט מירקין דערשטוינט.

— פּשוט, מיר וועלן נעמען אַ גרויסע וואוינונג, אָדער אַ הויז קויפן. יאָ, בעסער קויפן אַ הויז: מירן עס אַ נאָמען געבן „הויז מירקין". איך וועל דאָרט האָבן מיין אייגענע

וואוינונג. נינאָטשקאַ וועט זיין די מאַדאַם. מירן אויפנעמען בשותּפותדיגע געסט, געבן אָוונט-מאָלצייטן פאַר פריינט. מיט איין וואָרט, מיר וועלן אין פעטערבורג פאַרלייגן אונזער היים — „הויז מירקין". נאָך יעקאַטערינענבורג וועלן מיר דאָך שוין נישט צוריקקערן; נישטאָ דאָרט וואָס צו זוכן מער.

מירקין האָט געשטאַמלט אַ ווײַלע, איידער ער האָט אַרויסגעבראַכט דאָס וואָרט:

— און מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען וואָס וועט זיין?

— מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען? מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען — וואָס זאָל זיין מיט איר? זי האָט איר אייגענע היים.

— איך מיין, העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ וועט דאָס גערן האָבן, זיי מוחל, גערן האָבן, וואָס דו וועסט וואוינען מיט אונז?

— וואָס האָט זי יאָ גערן צו האָבן אָדער נישט? זי האָט זיך איר לעבן.

— פּאַפּעשקע, איך בעט דיך איבער, וואָס איך וואָג דאָס, נאָר ווי אַזוי וועט דאָס זיין מיט איר?

— איך האָב דאָך דיר געזאָגט, וואָס ס'זאָל זיין מיט איר. העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט גענוג געלט, און אַז זי וועט באַדאַרפן, וועל איך איר נאָך געבן. עס מוז דאָך אַמאָל אַן ענדע נעמען, — האָט דער אַלטער געשמייכלט.

— פּאַפּעשקע, דו מיינסט דאָך נישט איבערצורייסן מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען? — האָט מירקין כּמעט אויסגעשריען.

— שוין לאַנג באַשטימט, און איצט וועל איך עס אויספירן. איך מיין, אַז זי איז פאַרגעברייט דערויף!

— פּאַפּעשקע, ווי קאָנסטו דאָס? די פרוי האָט דאָך דיר איר לעבן אַוועקגעגעבן, — האָט דער זון אויסגעשריען.

— וואָס ווייסטו, וואָס זי האָט מיר געגעבן — איר לעבן אָדער נישט. נישט דיר דאָס צו משפּטן. און דו האָסט דאָך נישט געוואָלט, אַז דיין פאָטער זאָל ווייטער פירן אַזאַ אומקלאָר לעבן. ניין, אויך צייט שוין פאַר דיין פאָטער מיט לייטן גלייך צו ווערן.

— אָבער פּאַפּאַ, פּאַפּאַ, ווי הייסט, ווי אַזוי קאָנסטו דאָס טוט דיר גאָרנישט לייד די פרוי, וואָס האָט פאַר דיר אַזוי פיל געטון?

— יאָ לייד, אָדער נישט לייד, מען באַדאַרף עס טון. און פאַר אַ זאַך, וואָס מען באַדאַרף טון, טאָר מען זיך נישט אָפּשטעלן, וואָס עס זאָל נישט קאָסטן. איבריגנס, די געשיכטע מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען איז מיינע אַן אייגענע און דו ווייסט דאָך מיר דערלויבן מיינע עסקים אַליין צו ברענגען אין אָרדנונג.

מירקין האָט שוין געשוויגן.

— נו, קעלנער, איצט קאָנסטו דערלאַנגען די פיש, — האָט דער אַלטער מירקין געגעבן אַ וואונק צו די פון דער־ווייטנס וואַרטנדיגע מענטשן.

דאָס עסן איז שוין צוגעגאַנגען אין שווייגן, אָדער אין אַ געשפּרעך וועגן נישט אינטערעסאַנטע און קיינעם נישט אָנ־גייענדיגע זאַכן.

נאָכן עסן זענען זיי ביידע פאַרפאָרן צום באַרימטן אַדוואָ־קאַט. ווען זיי זענען אַריינגעקומען צו אָלגאַ מיכאַילאָווגען, איז זיי ניאַטשקאַ שוין אַנטגעגנגעלאָפן מיט אַ בריוו אין דער האַנט.

— שטעלט אייך פאָר, דער „נאַכאַל", וואָס האָט אונז נעכטן געוואָלט באַליידיגן, איז נישט געווען קיין אַנדערער, ווי דער יונגער אַקימאָוו, דער זון פון דעם באַקאַנטן פעל־שער, — זאָגט מיט פאַרוואונדערונג ניאַטשקאַ.

— ווי אַזוי? פון וואַנען ווייסטו עס, מיידעלע? — וואונ־דערט זיך דער אַלטער מירקין, אַראָפּנעמענדיק זיין גאָלדענע פענסנע און איבערווישנדיג די גלעזער.

— אָט, נאָר-וואָס געקריגן פון אים אַ בריוו, וואו ער בעט איבער, שכור געווען, זאָגט ער. און בלומען צוגעשיקט.

— דאָס איז אינטערעסאַנט, זייער אינטערעסאַנט, — זאָגט דער אַלטער, נעמענדיג דעם בריוו פון ניאַטשקאַס האַנט.

דער זון איז געשטאַנען ביי דער סצענע און אים אָנ־געקוקט. אַ געוואַלטיגער געדאַנק איז אים געקומען אויפן זינען און אַ שרעק איז אים באַפאַלן, ווי עס באַפאַלט אַ שרעק שוואַכע מענטשן, ווען זיי ווערן בייז — אַ שרעק פאַר זיין פאָטער.

— „ער האָט דאָך איר דעם בריוו געקויפט, אַזוי ווי ער קויפט אַלצדינג".

די ווערטער זענען געלעגן אויף די ליפּן פון דעם יונגנ־מאַן, נאָר דאָך האָט ער מיט די ליפּן באַרירט ניִנאָטשקאַס האַנט און געשוויגן.

ענדע פון ערשטן טייל

צווייטער טייל

קאפיטל 1

מישענקא

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז געווען אַ רירנדע מוטער פאַר פרעמדע קינדער, דאָרט, וואו איר מוטערלעכקייט איז געווען אַ באַזונדערע באַצירונג צו איר ווייבלעכקייט. אָבער זי איז שוין גאָרנישט געווען אַזאַ וואַרימע מוטער צו אירע אייגענע קינדער, ד. ה. דאָרט, וואו די מוטערלעכקייט איז באַשטאַנען פון ערנסטע פליכטן און האָט פאַרלאַנגט קרבנות אויפן חשבון פון איר אייגענער פרייהייט.

ניגאַטשקאַ איז פרי דערוואַקסן געוואָרן, דאָס הייסט זי האָט מיט געוואַלט אַרויסגעבראָכן זיך פון די צוימען פון איר דערציערין און פון איר קינדער-צימער, און אַליין זיך דער-קלערט אַלס דערוואַקסענע, צום פאַרדרוס און פאַרצווייפלונג פון איר מוטער. דאָס יינגל אָבער, כאָטש ער איז שוין געווען אין לעצטן קלאַס גימנאַזיע, האָט זיך איר, צוליב זיין ווייבערשן כאַראַקטער, נאָך איינגעגעבן צו האַלטן אין די קייטן פון קינדער-רעזשימ, דאָס הייסט עס האָט זיך דעם באַרימטן אַד-וואָקאַט מיט זיין פרוי אויסגעוויזן, אַז זייער מישענקאַ איז נאָך אַ קינד, און זיין לעבן שפיגלט זיך נאָך אַלץ אָפּ אין זיין קינדער-צימער...

אָבער קיינער האָט נישט געוואוסט, וואָס עס טוט זיך

דאָרט אָפּ אין מישענקאַס האַרץ און מוח הינטער די ווענט פון זיין צימער...

זיין פאָטער איז געווען צופיל באַשעפטיגט, אַז ער זאָל זיך באַקענען מיט זיינע קינדער, און זיין מוטער צופיל פאַר-נומען מיט זיך אַליין.

צווישן מוטער און טאָכטער, נאָכדעם ווי ניגאָטשקאַ איז דערוואַקסן געוואָרן, האָט זיך אויסגעוועבט אַ געוויסע פריינט-שאַפט. אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט שלום געמאַכט מיט דעם גע-דאַנק, אַז ניגאָטשקאַ איז אַ מענטש, אַ דערוואַקסענער מענטש— אַ פרוי פאַר זיך, — און אַלס גלייכע מיט גלייכער זענען אריינ-געטראָטן צווישן זיי פריינטלעכע באַציאונגען, וועלכע דער בשותּפותדיקער „סוד", וואָס הערשט שטענדיג צווישן ווייבער, האָט געהאָלפן אויסצואוועבן צווישן זיי. גאַנץ אַנדערש זענען אָבער געווען די באַציאונגען צווישן מוטער און זון.

מען קאָן נישט זאָגן, אַז אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט איר איינציגן זון זייער האָלד געהאַט. ווען מישענקאַ איז געווען אַ קליינטשינגער און מען האָט אים געקאָנט גלעטן איבערן בלאָנדן קעפל, זענען אויך אירע געפילן צום יינגל נישט גע-ווען באַזונדערס ווארים; זי האָט ליבער געהאַט דאָס מיידל. נאָר צייט מישענקאַ האָלט זיך פאַר אַ דערוואַקסענעם, איז איר דער יונגער בחור מיט די שיינע בלויע אויגן און קינדערשן אומשולדיגן אָנבליק פון זיין פנים פאַרגעקומען פרעמד, און מ'קאָן אַפילו זאָגן אומסימפּאַטיש. און אַ מאָדנע זאַך: די אומ-סימפּאַטישקייט צו איר זון האָט אַרויסגערופן ביי דער מוטער דווקא זיין שיינקייט... ווען מישענקאַ איז נאָך געווען אַ קינד, האָבן אים די ווייבער, אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס פריינדינס, אַרויפ-געשטעלט אויפן טיש און געהאַלטן אין איין באַטראַכטן זיין שיין פנים, זיינע געלאָקטע האָר און זיין איידעלע פיגור. ווײ-בער האָבן אים ליב געהאַט צו קושן, צו גלעטן און צו באַ-גייסטערן זיך מיט דיווירקלעך וואונדערבאַרע איידעלע ליניעס פון זיין יונג קערפּערל, ווי מיט אַ הינטל פון אַ גוטער ראַסע. שוין דענסטמאָל האָט אָלגאַ מיכאַילאָװנאַ געפילט אַ ווידערגע-

שמאַק פאַר איר ליאַלקעדיג אויסגעוואַקסן קינד. עס איז גע־וועזן ווי אַ באַהאַלטן קנאה־געפיל וואָלט דאָרט אין איר גע־ווירקט איבער דעם, וואָס דאָס קינד ציט אָפּ די אויפמערק־זאַמקייט פון דער מוטער צו זיך — און עס האָט איר פאַר־דראָסן, וואָס מענטשן באַגייסטערן זיך אַזוי מיט איר קינדס שיינקייט.

— אַ ליאַלקעלע אַזעלכע, — פלעגט זי זאָגן.

זי האָט נאָך געקאָנט פאַרטראָגן זיין שיינקייט, ווען מי־שענקאַ איז קליין געוועזן; נאָר ווען דאָס יינגל איז אויסגע־וואַקסן און נישט פאַרלוירן די מיידלשע ווייכקייט זיינע, האָט זיך פשוט ביי דער מוטער אַנטוויקלט אַן אַנטיפּאַטיע צו אים.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געחלומט וועגן אַ זון, וואָס וועט זיין אַ שטאַרקער, אַ מענלעכער, אַ הויך־געוואַקסענער, מיט אַ ברייטן רוקן, מיט שטאַרקע מוסקולנע הענט, מיט אַ פּנים אַ שטעכעדיגס פון די פרישע האָר פון באָרד, וואָס רייסן זיך אַרויס — און דאָ איז גאָר אויסגעוואַקסן אַ יינגל מיט אַ שלאַנקן בויגזאַמען ווייכן קערפּער און אַ פּנים פון אַ מיידל: גלאַטיג, לענגלעך, אומשולדיג, נאָר אַרומצונעמען און צו גלעטן עס, מיט גרויסע בלויע אויגן, וואָס קוקן דיר קיינמאָל נישט גלייך, נאָר ערגעץ אָן אַ זייט. און טאָמער דערוועגן זיי זיך יאָ דיר צו קוקן גלייך אין פּנים אַריין, איז שטענדיג עפּעס מיט אַ מין באַהאַלטענעם געדאַנק, מיט אַ זינדיגן געדאַנק און באַוועגונגען נישט קיין דרייסטע, פעסטע, נאָר פוילע, בעטנדיגע — עפּעס ווי ס׳וואָלט געוואָלט, אַז מ׳זאָל עס אָנרירן, פּיעשטשען עס... פון וואַנען קומט דאָס צו אים? די ענלעכקייט צו איר אַליין האָט די מוטער געמאַכט פרעמד און קאַלט צו איר זון און נישט איינמאָל האָט זי זיך אויסגעדריקט צו איר נישט אָפּטרעטנדיגן שאָטן, דעם „ענגלענדער" נאַאום גריגאָריעוויטש, אין פאַרטרוילעכע שמועסן:

— דווקא דאָס מיידל איז ביי מיר אויסגעוואַקסן אַ שטאַר־קע, מיט כאַראַקטער און ווילן, ווי אַ יינגל, און דאָס יינגל —

די גוטע יאָר ווייסן עס — מישענקאַ זעט דאָך אויס ווי אַ „באַרישניאַ"...

מישענקאַ האָט דערשפּירט דער מוטערס געפיל צו אים. ער האָט איר באַצאָלט מיט דערזעלבער מאָס. ווען ער האָט נאָך פאַר זיין פאָטער געהאַט אַ געוויסן רעספּעקט צוליב זיין באַרימטקייט אין שטאָט (כאָטש זיין פאָטערס גרויסער נאָמען האָט דעם ייִנגל נישט פאַרבייגעלאָזט אָן קנאה צו אים) און אויך צוליב זיין ערנסטער און שטענדיגער באַשעפטיגונג, האָט ער דערפאַר אָבער פאַר זיין מוטער פאַרמאָגט נאָר גרינגשעצונג און אַ געוויסע פאַראַכטונג. ער איז געווען דער איינציגער אין הויז, וואָס האָט זיין מוטער דורכגעזען דורך און דורך. נישט איינמאָל האָט ער זי אין זיין געדאַנק פאַרגליכן צו דער מוטער פון זיין פריינט, צו מאַרקאָוויטשעס מוטער, וועלכע גיט אַוועק איר לעבן פאַר איר זון. פאַרגליכן דאָס, וואָס זיין פריינטס עלטערן טוען פאַר זייער זון, און וואָס זיין מוטער האָט געטון פאַר אים, און ער האָט זי געהאַלטן דעריבער פאַר אָן עגאָאיסטקע, אַ ליידיג-גייערין, וואָס גייט נאָך ביזן היינטיגן טאָג אַרום מיט געדאַנקען פון אַ שטענדיג כלה-מיידל, און איז מקנא דער טאָכטער אויף אירע כלה-יאָרן. מוטער און זון האָבן געוואוסט פון זייערע געפילן פון איינעם צום אַנדערן.

מישענקאַ האָט כמעט געלעבט אָפּגעזונדערט פון זיינע עלטערנס הויז. דער פאָטער — ווי געזאָגט — איז געווען צו-פיל באַשעפטיגט. אַ חוץ דעם אָפּיציעלן אינטערעסירן זיך מיט זיין שטודיום, מער מיט זיינע צייכנונגען פון קלאַס-זשורנאַל, וואָס דאָס איז וויכטיג געווען פאַר זיין ווייטערדיגער קאַריערע, האָט ער זיך מיט זיין זון נישט אָפּגעגעבן. די מוטער האָט שוין בולט דערשפּירט די געפילן, וואָס איר קינד פאַרמאָגט פאַר איר. זי איז צופיל שטאָלץ געווען, אַז זי זאָל זיך פאַר אים אויספיינען און אים אַרויסווייזן מער צערטלעכקייט, וויפיל זי האָט באמת פאַרמאָגט פאַר אים. ווילנדיג אויסמיידן אומאָנגענעמלעכקייטן און הויז-סצענעס, וואָס אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט פיינט געהאַט, האָט זי אים אָמבעסטן אויסגעמיטן, און

מישענקאַ האָט געלעבט אַליין מיט זיך, מיט די שטרעבונגען פון זיין קרייז חברים, און צוזאַמען מיט זיין פריינט און שול־חבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש.

עס איז געווען נאָכן אָוונט־עסן בייַם בּאַרימטן אַדוואָ־קאַט. די עלטערן זענען אַוועק אין דער אָפּערע, וואוהין גבריאל חיימאָוויטש האָט ווידער אַמאָל איינגעלאַדן. מישענקאַ איז איבערגעבליבן אַליין און האָט אָפּגעוואַרט זיין חבר אָסיפּ. ביז דער חבר איז געקומען, האָט מישענקאַ זיך באַשעפטיגט דערמיט, וואָס ער האָט נאָכגעקוקט אין דער אָוונט־צייטונג, אין דער בערזע־אָפּטיילונג, דעם קורס פון אַקציעס, ספּעציעל פון די סיבירישע זילבער־גרובנס, אין וועלכע ער, מישענקאַ, איז געווען „פּאַראינטערעסירט"...

אין דער בערזע איז מישענקאַ געווען אייגנטלעך מער פּאַראינטערעסירט טעאָרעטיש, און דער אינטערעס איז צו אים געקומען פונם איינפלוס פון זיין חבר מאַרקאָוויטש.

מישענקאַ האָט געהאַט אַ גרויסן חשק שנעל עפּעס־וואָס צו ווערן. זיין פאָטערס באַרימטקייט האָט דעם יינגל צוגע־דריקט. ער האָט געהאַט אַמביציעס אַליין עפּעס צו ווערן פאַר זיך, וואָס זאָל מאַכן זיין נאָמען קלינגען אַזוי ווי זיין פאָ־טערס. ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז דורך אַ פּראָפעסיע וועט ער עס קיינמאָל נישט דערגרייכן, אַפילו ווען ער זאָל שוין ענדיגן אויף אַדוואָקאַט און אַריינטרעטן אין פאָטערס ביורא, וועט ער שטענדיג זיין דעם פאָטערס זון, און צו לערנען האָט מישענקאַ קיין גרויסן חשק נישט געהאַט. האָט ער געטרוימט וועגן לופט־פּליעריי, וואָס האָט דענסטמאָל אָנגעהויבן זייער באַרימט צו ווערן און איז געווען אויף אַלעמענס ליפּן, און וועגן בערזע־ספּעקולאַציעס, וואָס וועט אים מיט איין מאָל רייך מאַכן.

אין אַ רעגירונגס־שולע פאַר לופט־פּליעריי, צו וואָס ער וואָלט חשק געהאַט, האָט ער געוואוסט, וועט פאַר אים, אַלס ייד און אַלס זון פון אַ ראַדיקאַלן אַדוואָקאַט, אוממעגלעך זיין

אָנצוקומען. מישענקאַ האָט זייער ערנסט געקלערט וועגן שמדן זיך צוליב דעם צוועק. עס האָט אים נאָר פון דעם אָפּגעהאַלטן זיין אומאַנטשידענער כאַראַקטער און זיין מורא: אפשר וועט אים אויסקומען צו ליידן מאַטעריעל, ווען דער פאָטער וועט אים אָפּשניידן פון יעדער הילף. ווידער, וואָס אָנבעלאַנגט בערזע-טראַנזאַקציעס, איז וויפיל מישענקאַ האָט זיך נישט געמיט צו באַקומען דערין אַן איינבליק, האָט ער זיך קיינמאָל נישט געקאָנט אָריענטירן אין זיי, ווי זיין חבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש. אין גרונט, האָט עס אים אויך ווייניג אינטערעסירט. ער האָט נאָר אויבערפלעכלעך אַרויסגעוויזן אַן אינטערעס אין דער בערזע צוליב זיין חבר. האָט ער נישט געוואוסט, וואָס מיט זיך צו טון. צו לערנען? ער וואָלט מער געוואונטשן, אַז עס זאָל אַרויסקומען עפּעס אַזעלכעס, אַז עס זאָל ווערן אונטערגעשניטן זיין לערן-קאַריערע. צו אַן אַנדערער באַשעפטיגונג האָט ער אויך קיין באַזונדערן חשק נישט געהאַט, און זיין פאַראינטערעסירטקייט מיט אַקציעס און לופט-פליעריי איז ווייטער פון לעזן צייטונגען נישט געגאַנגען.

דערווייל האָט מישענקאַ אַנטדעקט אין זיך אַן אייגנשאַפט, וואָס האָט אים צוערשט פאַרוואונדערט, דערנאָך אַמוזירט און איצט שוין פאַראינטערעסירט: ער איז זייער געפעלן מיט זיין שיינקייט. און ווירקלעך האָט מישענקאַ ביים ערשטן אויגנבליק, ווען מען האָט אים דערזען, געמוזט אַרויסרופן באַוואונדערונג מיט זיין אויסערגעוויינלעכער יינגלשער גראַציע. די אויפמערקזאַמקייט האָבן אים געשאָנקן ביידע געשלעכטער, סיי פרויען און סיי מענער... עפּעס איז געלעגן אין זיין בויגזאַמער פיגור אַזאַ ווייכקייט, אַז עס האָט זיך געגלוסט צוגיין צו אים און אים צו גלעטן, אַזוי ווי עס גלוסט זיך צו גלעטן אַ שיינעם ראַסעדיגן סיבירער הונט, ווען ער באַוועגט מיט זיינע מוסקולירטע אויסגעטאָקטע אברים און הויבט אויף זיין שיינעם איידעלן קאָפּ. עפּעס איז געלעגן אין דעם גלאַטן פנים פון דעם מיידלשן יונגנמאַן (און מיינסטן אין זיינע טיפע אויגן), אַזאַ טרויעריגער, איידעלער, זינדיג-ריינער בליק, וואָס

האָט צוגעצויגן צו זיך די הערצער סיי פון יונג, סיי פון אַלט. די אויגן־שניטן זענען ביי אים געווען ווי ביי זיין מוטער: לענגלעכע, מאַנגאָלישע און באַשירעמט מיט געדיכטע, אויסגע־קעמטע, ווי איינציגווייז אַריינגעזעצטע, טונקעלע הערעלעך. דער אויגן־פּאַס איז ביי אים געזעסן אויך ווי ביי זיין מוטער, בולט אויסגעבויגן און אויסגעהויבן. ווי לבנות האָבן זיינע אויגן אַרויסגעשיינט אונטער אַ ווייבלעכן שטערן־שאַרבן — אויגן בלויע, אויסטערליש בלויע און קלאָרע, טיפע. ער האָט געקאָנט קוקן פון זיי מיט אַזאַ אומשולדיג־תאווהדיגן בליק, אַז עס האָט זיך געצווייפלט, צי דער יונגערמאַן מיינט עפּעס דערביי, צי נישט... און צי ווייסט ער איבערהויפּט עפּעס דערפון. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז דער שיינער בחור גייט אַרום מיט אַ מעסער אין האַנט און ווייסט נישט, ווען ער שעכט.

און צוערשט האָט מישענקאַ טאַקע גאָרנישט געוואוסט, אַז ער פאַרמאָגט אַזאַ באַזונדערן כוח אין זיינע אויגן, אין זיין עלאַסטישער ווייכער פיגור, אין זיינע פולע געפּיצש־טשעטע און זיך בעטנדיגע באַוועגונגען. דערנאָך האָט מען אים געזאָגט — עס האָבן אים געזאָגט חברים אין קלאַס — מיידלעך, חברטעס, אויף קינדער־טענץ. דערנאָך, אַז ער איז אויסגעוואָקסן, און זיין שיינקייט האָט נאָך מער זיך אַנטוויקלט, האָבן אים אָנגעהויבן צו שענקען אויפמערקזאַמקייט פרויען, סיי יונגע, סיי אַלטע — פרויען פון דער געזעלשאַפט, זיין מו־טערס און זיין שוועסטערס חברטעס — פרויען פון אַלע שיכטן ביז צו די דינסטמיידלעך אין הויז. און עס האָבן זיך געפונען אַפילו מענער, וואָס האָבן עס אים געזאָגט. און געזאָגט האָט מען עס אים אויף פאַרשידענע מינים, אויף שפּאַס און אין ערנסט: מיט די אויגן, מיטן מויל, טייל מיט בלישטשנדיגע בליקן, אַנדערע מיט לאַשטשנדיגע גנבהשע גלעטן — ביז דער יונגערמאַן איז געוואויר געוואָרן וועגן זיין קראַפט.

היינט ווייסט ער שוין, און נישט עס איז אים זיין שיינ־קייט צו־ווידער און צו־לאַסט און איבערדריסיג, ווי עס איז אים אַמאָל געווען (ווען ער איז נאָך געווען אַ קינדיש יינגל,

ווען די ווייבער האָבן אים בגנבה געקוקשט), נאָר הײנט ווײסט ער שוין וועגן זײן שײנקײט, און ער ווייסט שוין אויך, אַז דאָס איז זײן שטאַרקײט, און איז פאַראינטערעסירט וואָס מער אַרויסצוברענגען זײן באַזונדערן חן, און וואַרט שוין אויף דער צײט, ווען ער וועט זיך קאָנען קלײדן ציוויל און ביים בעסטן שנײדער אין שטאָט. און אַפילו הײנט לײגט ער זײער גרויס געוויכט אויף זײנע העמדער, אויף זײנע קאָלנערס, אויף זײנע שקאַרפעטן און אויף זײנע טאַשן-טיכלעך, אַז זײ זאָלן זײן פון אײן קאָליר און פאַרב. אין זײן וועסטן-טעשעלע האַלט ער שטענדיג אַ שפּיגעלע, ווי אַ מײדל, און נעמט עס אַרויס בײ יעדער געלעגנהײט און שפּיגלט זיך דערינען שעהן-לאַנג, אויספּרובירנדיג די לאָקן פון זײנע האָר, אויף וועלכער זײט זײ לײגן זיך בעסער, און באַמיט זיך אַרויסצוברענגען דעם שאָטן-קאָליר פון זײן רײן-גלאַטיג פּנים און זײנע בלויע אויגן, אַזוי ווי ער טוט דאָס איצט, נאָכדעם ווי די ציפּערן פון די פאַרשידענע אַקציעס זענען אים לאַנגווײליג געוואָרן.

עס האָבן זיך דערהערט טריט דערנענטערן, נאָר אָנשטאָט זײן חבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש, וועמען מישענקאַ האָט דערוואַרט, האָט זיך אַרײנגעגנבעט דורך דער טיר און איז געבליבן בײ איר שטײן ווי אַ הונט, זײן מוטערס דינסטמײדל אַנושקאַ.

זי איז געבליבן שטײן בײ דער טיר. איר שוואַרצער קאָפּ האָר, באַקלײדט מיט אַ ווײס דינסט-שלײפל, האָט זי געהאַלטן אַראָפּגעבויגן אויף איר ברוסט, ווי אַ פעלד-גאַפּע, וואָס באַהאַלט איר קאָפּ צווישן די פליגל.

— וואָס ווילסטו? — האָט מישענקאַ געפרעגט אין אַ קאַפּריזנעם, פּיעשטשנדיגן טאָן.

און ווי אַ פעלד-גאַפּע האָט זי נאָך נידעריגער געבויגן איר קאָפּ, און פון אירע פליגן-הענט האָט זי איר פּנים אַרויסגעבויגן, און מען האָט נאָר אַרויסגעזען אויגן און אַ מויל.

— טײערער, טײערער, טײערער... האָט זי געשטאַמלט פאַר זיך, און אויג און מויל האָבן געחלשט, בײגנדיק זיך נאָך אים.

— וויפיל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, אַז דו זאָלסט נישט אַריינקומען אין מיין צימער, אַז איך וועל דיך נישט רופן?

-- זייט מוחל, הימלישער. נישט אויסגעהאַלטן.

— נו, גיי, גיי, מען וועט באַלד קומען.

— נאָר איין מינוט, איין מינוט לאָזט קוקן אויף אייך, קיינער איז נישטאָ.

— איך וויל נישט, גיי די מינוט. אַז נישט, מיטן פוס אַרויסקאָפּען ווי אַ הונט!

— נאָר נאָך איין מינוטעלע. שוין, איך גיי שוין, דאָס האַרץ פרייט זיך, -- האָט זי די שוואַרצע פאַרחלשטע אויגן אויסגעפּוטשעט צו אים.

מישענקאַ האָט זיך אויפגעהויבן פון זיין פּלאַץ און האָט אָנגעהויבן מיט האַסטיגע טריט צוצוגיין צו איר. וואָס נענטער ער איז צוגעקומען צו איר, האָט מען אָנגעזען, אַז איר דינער קערפּער, אין שוואַרצן איינגעהילט, האָט פּאַר ציטער־קייט זיך געבויגן און איינגעקאָרטשעט ווי אַ קריך־וואָרעם. אירע הענט, וועלכע האָבן זיך אַליין אַרומגעהאַלטן ביי איר ברוסט, זענען ווי קראַנקע שלאַנגען אויסגעדרייט געוואָרן, און איר ווייס פּנים, וואָס האָט אַרויסגעחלשט פון אונטער אירע הענט, איז געוואָרן נאָך בלייכער, שאַרפער און לעבעדיגער. איר אָטעם האָט הויך געהעשעט, שלאָגנדיג אין איר האַרץ, און טראָגנ־דיג וואַרימקייט פון אירע נאָזלעכער און פון אירע ציטערנ־דיגע אָפענע ליפּן, וואָס האָבן זיך מאָדנע קראַנקהאַפט פאַר־קרימט, ווי אַ ביטערקייט פון אַ סם וואָלט אַרויסגעשלאָגן אויף זיי.

— נו, גיי, די מינוט! — האָט ער זי אָנגענומען ביי איר רוקן און געפּרואווט זי ברוטאַליש אַרויסשטופּן פון דער טיר.

נאָר דאָס דינסטמיידל האָט געגעבן אַ פאַל צו זיינע פיס און האָט ווי אַ שלענגלעכע חיה אַרומגעבונדן זיך אַרום זיי מיט אירע בויגזאַמע עלאַסטישע, ווייכע הענט. זי האָט איר ווייס פליישיג פּנים איינגעגראָבן צווישן זיינע קני, קושנדיג

מיט היסטערישער ליידנשאַפט זיינע לאַנגע הענט, און אַרויס־געררעדט די ווערטער ווי אַ דורשטיגע:

— שיינער, געטלעכער! אַך, דו, ווי אַ מלאך זעסטו אויס!

זי האָט אויפגעהויבן איר בלייך פנים צו אים, ווי צו אַ הייליג בילד, און האָט געזאָגט אין אַ געבעט, מער מיט אירע אויפגעריסענע שוואַרצע אויגן, איידער מיט אירע פאַר־חלשטע ליפּן:

— קיינער איז נישטאָ, אַלע זענען אַוועק. לאָז מיך דיך גלעטן.

— טראָג זיך אָפּ די מינוט!

— איך הער, טייערער, איך הער. איך גיי, איך גיי, — האָט זי געזאָגט, און איר דינער קערפּער האָט געציטערט אין פיבער.

ווען זי האָט געוואָלט זיך אויפהייבן פון איר אָרט אויס־צופירן זיין באַפעל, האָט זי נישט געקאָנט. ווען זי האָט אַרויפ־געבויגן איר פאַרחלשט פנים צו אים, האָבן זיך אירע פולע לאַנגע צעפּ צעלאָזט און זענען אַראָפּגעפאַלן אויף דער ערד. מישענקאָ האָט נישט באַמערקט, ווי ער טרעט אויף זיי מיט זיינע פיס; זי האָט אים גאָרנישט געזאָגט, האָט נאָר אַרויפ־געקוקט צו אים און געשמייכלט.

— און פאַרוואָס גייסטו נישט? איך האָב דאָך דיר געזאָגט!

זי האָט אים נישט געענטפערט, נאָר געשמייכלט אין זיין פנים אַריין.

— וואָס איז מיט דיר, ביסט משוגע געוואָרן, צי וואָס? דו הערסט דאָך, מען קלינגט. ווילסט, איך זאָל גיין עפענען די טיר, פאַרשאָלטענע?

זי האָט אים ווידער נישט אָפּגעענטפערט, נאָר אַרויפ־געקוקט צו אים און געשמייכלט, אויסציענדיג איר קאָפּ צו אים, אַזוי ווי זי וואָלט זיך אַ פאַרגעניגן געוואָלט אָנטון, זיך

וויי צו טון דורך אירע אויסגעריסענע האָר, אויף וועלכע ער טרעט.

— גיי צום טייוול! — גיט ער איר אַ שטופּ און וויל אַליין גיין עפענען די טיר. ערשט איצט, מאַכנדיג אַ טריט, האָט ער באַמערקט, ווי זיינע פיס זענען פאַרפּלאָנטערט גע־וואָרן אין אירע האָר, אויף וועלכע ער האָט געטראָטן די גאַנצע צייט. מער אויס גוט־דערצוויגנקייט, איידער אויס מיט־געפיל, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און געפרעגט:

— איך האָב דיר ווייט געטון? נישט באַמערקט, זיי מוחל.

— אַך, גאָרנישט! — האָט זי אויסגערופן מיט פריידיגע אויגן און האָט אים געשמייכלט מיט גליק אין פּנים אַריין.

קאַפּיטל 2

זיין חבר אָסיפּ מאַרקאָוויטש

אין קאָרידאָר האָט זיך באַוויזן אַ יונגערמאַן. נאָכדעם ווי אַנושקאַ האָט אים געהאָלפן דעם מאַנטל אַראָפּנעמען, איז געבליבן שטיין אַ פראַנט. אַלצדינג האָט אויף דעם יונגנמאַן געפּאַסט: דער קאָליר פונם שניפּס צום קאָליר פון טאַשן-טיכל; דער קאָליר פון די זאָקן צום קאָליר פון דער וועסט — אַן אויסגעשניטענע וועסט פון גרוי-ברוין. — שטייט ער אַ ווײַלע און קוקט זיך אַרום. די לאַנגע נאָז שנופּט, ווי ער וואָלט געוואָלט אַזוי-אַרום דערשמעקן, וואָס ער דערזעט נישט. עס זענען דאָ מענטשן, וואָס זעען מיט די אויגן; עס זענען דאָ אַזעלכע, וואָס זעען מיט די ליפּן. ער האָט דערזען מיט דער נאָז... די נאָז-לעכער זענען געווען שאַרף, ווי גוט-געשליפן גלאָז אין אַ פאָטאָגראַפישן אַפּאַראַט. און עס האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט צוערשט מיט די נאָז-לעכער דערשמעקט די גאַנצע שטוב, איידער נאָך ער האָט זי גוט דערזען.

בעפאָר ער האָט געמאַכט אַ טריט ווייטער, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט ביים שפּיגל אין קאָרידאָר, אַרויסגענומען אַ קעמל און פאַרקעמט די גלאַטיק געפּאַלענע און זאָרגפעלטיג געשניטענע האָר, זיי נאָך צוגעגלעט מיט די הענט, אַ לעצטן פּרואוו געגעבן דעם שניפּס, צי ער זיצט ענג פאַרקניפּט און פּאַסט

פונקט אַריין אין קליינעם אויסשניט פון קראַגן. און אַזוי ווי ער וואָלט נישט געוואָלט גלויבן דעם גרויסן שפּיגל, וואָס שטייט אין קאָרידאָר – נעמט ער נאָך אַרויס אַ קליין געשליפן שפּיגעלע פון זיין וועסטל-קעשענע און גיט זיך אַ לעצט מאָל אַן עקזאַמענירן אַדורך – צי אַלץ ליגט ביי אים אין אָרדנונג, נאָר דערביי שטערט אים מישענקאַס שטימע פון זיין טיר אַרויס.

– דאָס ביסטו, אָסיפּ?

– יאָ, דאָס בין איך, – ענטפערט אָפּ דער יונגערמאַן, און זיין שטימע פאַרראַט עפּעס אַן אינערלעכע מורא און נישט קיין זיכערקייט.

– דו ביסט נישט אין מונדיר? – פרעגט מישענקאַ, אַרויסקומענדיג פון זיין שטוב אין קאָרידאָר אים אַנטקעגן.

– ניין, – זאָגט דער יונגערמאַן ווי דערשראָקן, – דיינע עלטערן זענען דאָך נישטאָ?

– ניין, ניין, קיינער איז נישטאָ. זיי זענען אַלע ערגעץ-וואו אַוועק מיט דער נייער משפחה, מיט די מירקינס.

– איך האָב זיך ליב אָנצוטון ווי אַ מענטש, נישט שטענ-דיג ווי אַ יינגל אין מונדירל, – ענטפערט אָפּ דער יונגערמאַן אויף מישענקאַס פראַגע, – נו. וואָס טוסטו?

– האָסט געזען היינט די בערזע? סיבירישע זילבער איז אַרויף אויף פופצן פונקטן. פּאַפּאַטשקאַ האָט געכאַפּט דורך היינ-טיגן טאָג אַ רובל פופציג טויזנט, צי גאַנצע זעכציג; באַדאַרפסט מיך האָרכן און קויפן אַ פּאָר אַקציעס.

– יאָ, געלעזן, קיין געלט נישט געווען, – ענטפערט אָפּ מישענקאַ, – קום אַריין צו מיר.

– קום אַריין אין סאַלאָן.

– פאַרוואָס אין סאַלאָן? איך האָב עס נישט ליב, קום אַריין צו מיר. אַנושקאַ וועט אונז ברענגען עפּעס צו טרינקען.

– מירן נאָר אַביסל זיצן אין סאַלאָן, איך האָב ליב אייער סאַלאָן.

אָן חשק האָט אים מישענקאַ אַריינגעפירט אין סאַלאָן, וועלכן ער האָט האַלב באַלויכטן.

— מער ליכט, איך בעט דיך. איך האָב ליב, ווען סאַ-לאָנען זענען באַלויכטן.

מישענקאַ האָט געמאַכט מער ליכט, און דער יונגערמאַן האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף איינעם פון די אויסגעבעטע שטולן, זייער עלעגאַנט פאַרלייגט אַ פוס אויף אַ פוס, און ווען ער האָט גערעדט מיט מישענקען, איז זיין קאָפּ נישט געווען דערביי. זיינע שוואַרצע באַוועגלעכע אויגלעך האָבן שנעל אַרומ-געבלאָנדזשעט פון איין זאַך אויף דער אַנדערער, איינגעטרונ-קען אין זיך די רייכע בילדער, די רייכע מעבל און די רייכע דיוואַנעס, וואָס האָבן באַפּוצט דעם סאַלאָן.

— און וואו זענען זיי דאָס אַוועק, דיינע? — פרעגט דער יונגערמאַן און וואַרפט אַ גנבהשן בליק אויף דעם זילבער-שענקל, און זיין דינע אויבערשטע ליפּ גיט זיך פאַר קנאה אַזש אַ קנייטש און דריקט אויף זיינע ציין.

— אין טעאַטער אַריין, צי אין אַ רעסטאָראַן? דער גוּ-טער יאָר ווייסט זיי. זינט זיי האָבן זיך מיט די מירקינס משדך געווען, האַלט מען אין איין אַרומפאָרן אין די רעסטאָ-ראַנען; דער אַלטער מירקין לאָזט נישט אָפּ.

— אַ גרויסע „שישקע", דער מירקין אייערער, דאָס ערשטע האָלץ-קאַנטאָר אין גאַנצן לאַנד.

— איך האָב זיי נישט ליב, די נייע משפחה... דער אַל-טער ווי דער אַלטער, נאָר דער חתן — אַזאַ וואונדערלעכער, אַ פרעמדער. מען ווייסט קיינמאָל נישט, וואָס ער קלערט, און דאַכט זיך מער פאַרליבט אין מאַמאָטשקען ווי אין נינאָטשקען. זיצט גאַנצע טעג ביי מאַמאָטשקאַן. און דאַכט זיך, זי האָט אים אויסגעשדכנט פאַר דער טאָכטער יעדנפאַלס, זי האָט אים צוּ-געקעטעוועט. איך האַלט זיך פון זיי פון דערווייטנס.

אָסיפּ האָט געלאַכט מער מיט זיין אויפשנופנדיג שאַרף דין נעזל, איידער מיט זיינע ליפּעלעך. זיינע שוואַרצע אויגן האָבן אַ גלאַנץ געגעבן און אויפגעגעסן די רייכע גאָלד-באַ-צירטע בילדער, וואָס האָבן געהאָנגען אויף דער וואַנט, און ער האָט זיך אָנגערופן:

— אומזיסט האַלטסטו זיך פון דערווייטנס. דו ווייסט, ווער עס זענען אַזעלכע די מירקינס? ער שטורעמט דאָך די בערזע; מיט איין מאַך קאָן ער אָנפילן דיינע קעשענעס מיט געלט. אָ, ווען איך וואָלט אַזאַ משפחה געהאַט, וואָלט איך גע־וואוסט ווי זי אויסצונוצן.

— מיך אינטערעסירן זיי נישט. נו, גענוג געזעסן אין סאַלאָן. איך האָב פיינט זייערע זאַלן. קום, מיר וועלן אַריין צו מיר. אַנושקאַ וועט אונז ברענגען עפּעס אויסצוטרינקען.

— ניין, אין עס־צימער, ווי גאָט איז דיר ליב. איך האָב אַזוי ליב אייער „סטאָלאָוואַיאַ", — האָט זיך דער יונגערמאַן געבעטן ביי מישענקען.

ווען אָסיפּ איז דורכגעגאַנגען דורך די פיל צימערן, וואָס האָבן געפירט פון זאַל אין עס־צימער, האָט ער אויף איין מי־נוט נישט אַראָפּגענומען זיינע אויגן פון די מעבל, פון די זאַכן, וואָס האָבן באַקליידט די צימערן. ער האָט זיך גאָר־נישט געקאָנט זאַט אָנקוקן, אומבאַוואוסט האָט זיך דאָרט ביי אים אין האַרץ געזאַמלט אַ ביטערקייט און אַ כעס, וואָס די קנאה האָט אַרויסגערופן. ער האָט זיך פאַרגליכן צו מישענקען, וועלכן ער האָט באַטראַכט פאַר אַ האַלבן אידיאָט. און עס האָט אים געקרענקט: פאַרוואָס איז אים, אָסיפּן, נישט באַשערט געווען געבוירן צו ווערן ביי אַזעלכע באַרימטע און רייכע על־טערן, נאָר מישענקען!

וואָרים כאָטש אָסיפּ מאַרקאָוויטש האָט לייכט אַרויסגע־וואָרפן פון מויל, אַז זיין פּאַפּאַטשקאַ האָט היינט ביי אַ בערזע־ספּעקולאַציע געמאַכט „אַ פופציג טויזנט רובל און אפשר די גאַנצע זעכציג" (וואָס, אגב, האָט עס פאַרוואונדערט אַביסל דעם נאַאיוון מישענקען, פאַרוואָס לעבן זיי ווידער אַזוי אָרים?), — האָט דאָך היינט אָסיפּס מוטער, מאַדאַם מאַרקאָוויטש, געמוזט פאַרקויפן אין אַן אַנטיק־קלייטל אויף „סאַדאָווע" דאָס לעצטע האַלבע טוץ זילבערנע גאָפּל און מעסער צו קאָנען איינשאַפן איר זון דאָס פאַנטאַסטיש גרויע אויסגעשניטענע וועסטל מיט דעם טיכל, וואָס זאָל צופּאַסן צו דעם קאָליר פון זיין קראַוואַט.

כדי ער זאָל קאָנען גיין צו די „האַלפּעריגס". איר זון האָט איר פאַרטרויט, אַז ער איז אַהין דאָרט פאַרבעטן, און עס איז נישט אויסגעשלאָסן, אַז ער זאָל זיך דאָרט באַגעגענען מיט די מירקינס, מיט וועלכע די האַלפּעריגס האָבן זיך משדך געווען. וואָרים די מאַרקאָוויטשעס, ווי אָרים זיי זענען נישט געווען, האָבן דווקא געוואָלט, אַז דער זון זאָל זיך חברן מיט רייכע קינדער, און פאַר דעם צוועק, אַז זייער קינד זאָלן אַריינקו־מען אין רייכע הייזער, איז נישט געווען קיין זאַך צו טייער. די מוטער איז גרייט געווען צו ברענגען יעדן קרבן. זיי זענען אַמאָל אַליין געווען רייך, די מאַרקאָוויטשעס — דאָרט אין פּוילן, פון וואַנען זיי קומען. נאָר זייט אָסיפ געדענקט, האָבן זיינע עלטערן שטענדיג געלעבט דאָ אין פּעטערבורג אין גרוי־סער נויט. דער פאָטער זיינער איז געווען אַ מעקלער אויף דער בערזע און קיינמאָל געגוג נישט פאַרדינט צו באַזאָרגן די משפּחה מיט פּרנסה. שטענדיג האָט מען זיך געגויטיגט, גע־וואוינט אין פינסטערע דריי צימערן. דער פאָטער און די מו־טער זיינע האָבן זיך קיין קלייד נישט געמאַכט פאַר יאָרן און יאָרן — איבערגעלאַטעט אַ מאַנטל און געגאַנגען אין אָפּגעטראָ־גענע שיך. אַליין האָט מען זיך באַגנוגנט מיט גאָרנישט, נאָר פאַרן קינד, פאַר זייער זון, האָט געמוזט זיין פון אַלעם בעסטן און שענסטן, אַז ער זאָל מיט גאָרנישט פאַרשעמט ווערן פאַר זיינע רייכע חברים, מיט וועלכע זיינע עלטערן האָבן געוואָלט, אַז ער זאָל זיך חברן.

ביי די מאַרקאָוויטשעס אין שטוב האָט מען געחלומט וועגן רייכקייט. מען האָט פאַרגעטערט רייכקייט. מען האָט געוואוסט אַלצדינג, וואָס עס טוט זיך ביי רייכע מענטשן. יעדע געשעע־ניש אין דער משפּחה פון באַראָן גינצבורג, פון די פּאָליאַקאָווס און יעדן אַנדערן גביר האָט מען געוואוסט ביי די מאַרקאָווי־טשעס אין שטוב פיל פריער, איידער עס איז נאָך אין אמתן געשען, און דיסקוטירט וועגן דעם. און אויפן זון האָט מען געלייגט מיט קיין זאַך נישט באַרעכטיגטע האָפענונג (אַ חוץ בלויז מיט דעם וואונטש), אַז ער וועט ווערן רייך. ווי אַזוי?

האָט מען נישט געהאַט קיין קלאָרע פאָרשטעלונג — אַ שדוך; ער, דער זון, מוז באַלאַנגען שוין צו זיי, צו די רייכע. אין דעם גייסט האָט מען אים דערצויגן און מען האָט אים געיאָגט צו דעם, אַז ער זאָל זיך חברן מיט זיי. די מאַרקאָוויטשעס האָבן געהונגערט, און דאָס יינגל האָט מען געשיקט אין אַן אויס-דערוויילטער גימנאַזיע, וואו עס גייען נאָר די קינדער פון די רייכע יידן. מען האָט אים בלויז נאָר פאַר דעם צוועק גע-לערנט, און, ווי כּדי צו פאַרשטעלן זיין אָרימקייט, האָט מען אים איבערגעטריבן - רייך אָנגעטון, אין די בעסטע מונדירן און לאַקירטע שיך. און אַז עס איז געלונגען אָסיפּן צו שליסן אין דער שולע פריינטשאַפט מיט רייכע חברים, איז מען אינדערהיים ביי די מאַרקאָוויטשעס מער גליקלעך און שטאָלץ געווען, ווי זיי וואָלטן אַליין רייך געוואָרן. אַז אָסיפּ איז אַהיימגעקומען פון אַ באַזוך ביי אַ רייכן חבר, האָט מען אים אינדערהיים גע-האַלטן אין איין אויספרעגן. זיין שטענדיק פאַרטונעטע און פאַרזאָרגטע מוטער (וואָס אויף אירע פּלייצעס איז דאָך געלעגן דער גאַנצער עול צו שאַפן דאָס, וואָס דאָס יינגל האָט באַדאַרפט) האָט אים געהאַלטן אין איין פרעגן, ווי עס זעט אויס דער זאַל, און ווי עס זעט אויס די „סטאָלאָוואַיאַ“, און מיט וואָס מען האָט אים מכבד געווען? און ווען ער האָט דאָרט גע-טראָפן, און מיט וועמען ער האָט גערעדט?

און עס איז געווען, ווי דאָס יינגל וואָלט זיך געווען פאָרגעבערייט צו זיין קאַריערע, צו זיין אַמאָל רייך. ער האָט געקאָנט אָפּשטיין פאַר די גרויסע רעסטאָראַנען נאָר צו זען די טואַלעטן פון די דאַמען. ער האָט געקאָנט די נעמען פון די אויסטערלישע שפּייזן פון דער שפּייז-קאַרטע פון די גרוי-סע רעסטאָראַנען (כאָטש ער האָט זיי נאָך קיינמאָל נישט פאַר-זוכט); געוואוסט אַלע מאָדעלן פון אויטאָמאָבילן, געקענט די נעמען פון אַלע באַרימטע כאָריסטקעס, טענצערינס און קורטי-זאַנקעס, וואָס זענען באַרימט געווען אין דער לעב-וועלט; די אַדרעסן פון אַלע אויסדערוויילטע פריילעכע הייזלעך. ביז צו

דער לעצטער „האָסע״ אויף דער בערזע, וועגן וועלכער זיין פאָטער האָט אים אינפאָרמירט.

אַז ער איז אַריינגעקומען צו אַ רייכן חבר, האָט ער נאָר געוואָלט זיצן אין סאַלאָן, פאַרברענגען אינם שפּייז־זאַל, אָדער אין אַ שיינעם בודואַר, כדי ער זאָל דערנאָך קאָנען דערציילן פאַר זיינע עלטערן, ווי עס וואוינט זיך ביי אַ נגיד און ווי עס זעט דאָרט אויס, אָדער נישט דווקא בלויז צוליב דעם. ער האָט טאָקע באמת אַ גרויסן חשק געהאַט צו פאַרברענגען אין די רייכע צימערן, וועלכע ער האָט נישט אינדערהיים געהאַט. אָבער איינצייטיג מיט דער פאַרערונג פון רייכע, און מיטן פאַרלאַנג אַריינצוקומען אין זייערע רייען, האָט זיך ביי דעם יינגל דערוועקט אַזאַ קנאה צו זייער לעבן, אַז זי איז פאַר־וואַנדלט געוואָרן אין אַ ביטערער שנאה. זיינע דיקע ליפּן פלע־גען בלייך ווערן, יעדער טראָפּן בלוט איז אַנטלאָפן פון זיי, און נישט וויסנדיג, פלעגט ער אין געהיים צונויפדריקן אַ פויסט און אַ קללה האָט זיך געריסן פון זיין קנאה פאַר־ברענט האַרץ איבער דעם וואוילטאָג, אין וועלכן אַנדערע גע־פינען זיך. ער האָט זיך געפילט, ווי ער שטייט שטענדיג אין דרויסן און קאָן נאָר בלויז אַריינקוקן דורך דעם פענסטער אין די ליכטיגע און וואַרימע הייזער אַריין...

אויך איצט, ווען מישאַ האָט אים דורכגעפירט דורך פיל רייכע צימערן, געוויזן זיין מוטערס בודואַר, זיין שוועסטערס שטוב, וועגן וועלכער אָסיפּ האָט אים נישט אָפּגעלאָזט (ער האָט געוואָלט אַלצדינג זען), האָט ער אויך געברענט פאַר איי־פערזוכט. ער האָט פאַרגליכן זייער אָרימע, פינסטערע קליינע וואוינונג, וועלכע זיי מוזן תמיד באַלויכטן מיט עלעקטריע (אַזוי, אַז ער ווייסט קיינמאָל נישט, ווען עס איז טאָג און ווען עס איז נאַכט) מיט דער רייכער וואוינונג. ווען ער האָט פאַרגליכן זיין אייגענע לאַגע ביי זיינע אָרימע עלטערן, וואָס נעמען אָוועק דעם ביסן פון מויל, כדי אים צו קויפן אַ פּאָר לאַקירטע שיך, מיט מישענקאַס, די מעגלעכקייטן, וואָס מישענ־קאַ האָט צוליב זיין באַרימטן פאָטער (און איצט דורך זיין

שוועסטערס שדוך מיט דעם מעכטיגן מירקין) און זיין אייגענע לאַגע ביי אַ טאַטן, אַן אָרימען מעקלער — האָט די פראַגע: „פאַרוואָס אַלץ איינעם, און דעם אַנדערן גאָרנישט"? געעגבערט אין זיין קאָפּ, ווי ביי יעדן אָרימען. ער האָט פיינט געהאַט זיין חבר פאַר זיין גליק און רייכקייט און אים אָנגערופן אין זיין האַרץ מיט די שענדלעכסטע נעמען. איין מינוט זיך פאָר־געשטעלט זיך אַליין אין מישענקאַס לאַגע — גאָט, ווי ווייט ער וואָלט געקומען!

ביי דעם געדאַנק האָט ער אָפּגערוט. דער געדאַנק האָט אים געגעבן שטאָף פאַר זיין פאַנטאַזיע וועגן די גרויסע זאַכן, צו וועלכע ער וואָלט געקאָנט דערגיין, ווען ער וואָלט געווען אויף מישענקאַס אָרט. דערנאָך, אַז ער איז געזעסן אין אַ באַ־קוועמער, טיפער, אויסגעבעטער שטול, אין גרויסן, מיט פיל ליכטער באַלויכטענעם, עס־צימער, האָט ער זיך שוין אינגאַנצן געפונען אין מישענקאַס שטיול. ער האָט זיך געזען אַלס זון פון דעם הויז, אַלס איידעם פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט, און עס איז אים אַזוי גוט געווען אין דער לאַגע, אַז עס האָט זיך בשום אופן נישט געגלוסט אַרויסצוטרעטן, — ווען מישענקאַ האָט אים געשלעפּט און געוועקט, — אין ניכטערן לעבן אַריין.

— נו, וואָס וועלן מיר דאָ זיצן, ווי די ווייבער ביי מאַ־מאַס עמפּפאַנג אין די פאָטער־שטולן? מיר האָבן דאָך געצאָלט ערגעץ־וואו גיין? — זאָגט מישענקאַ.

— וואו וועלן מיר גיין, אַז מיר האָבן קיין געלט נישט: איך האָב פופציג קאָפּיקעס, און דאָס זענען אויך די לעצטע, וואָס מאַמאָטשקאַ האָט געהאַט (ער האָט זיך צוריקגעכאַפּט אין דער לעצטער מינוט, רויט ווערנדיג, וואָרים אין זיין פאַרנו־מענקייט, אין זיין פאַנטאַזיע האָט ער געוואָלט זאָגן אַן אמת, נאָר נאָך גענוג צייט געווען אַרויסצודרייען זיך.) — וואָס מאַ־מאָטשקאַ האָט מיר געגעבן.

— און דאָרט באַדאַרפן מיר האָבן כאָטש אַ צען־רובל־דיגן פאַר אונז ביידען. פון וואַנען וועסטו נעמען? גלייכער, אַז מיר זאָלן בלייבן דאָ אַביסל.

— ווארט נאָר אַ מינוט, איך וועל נאָר זען, — רופט זיך אָן מישענקאַ און לאָזט איבער זיין חבר און גייט אַליין אָפּ אין זיין צימער. ער גיט צוויי שנעלע קלונגען אין עלעקטרישן גלאָק, וואָס דאָס איז געווען אַן אָפּגעמאַכטער סימן.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן אַנושקאַ. זי האָט נישט ווי פריער, באַהאַלטן איר פּנים אין אירע הענט. נאָר דאָס גליק, אַז זי זאָל גערופן ווערן פון אים, האָט איר געגעבן די דרייסטקייט צו קומען אים אין פּנים אַריין מיט פולע שמייכלענדיגע אויגן, מיטן גאַנצן בלייכן גליקלעכן פּנים און מיט די אויפגעהויבענע פאַרחלשטע ליפּן.

— אַנושקאַ, איך באַדאַרף האָבן צען רובל, דו האָסט נישט?

גליקלעך דערפון, וואָס ער ווענדט זיך צו איר נאָך עפּעס, און דערשראָקן איבער עפּעס-וואָס, האָט איר שמייכל און בליק געוואָרפן זיך צווישן גליק און פאַרצווייפלונג.

— איך האָב נאָר פינף רובל, אַ גאָלד-שטיקל, וואָס דער אַלטער הער מירקין האָט מיר איבערגעלאָזט, ווען ער איז דאָ געווען צום לעצטן מאָל; איך וועל עס באַלד ברענגען, — זאָגט זי אין אַ ציטערדיגן פלאַטער, און אין דעם שיין פון אירע אויגן ברענט אַ געשליפן ליכט, וואָס דריקט אויס אַ ברענענ-דיגע בקשה פאַר אים צו באַוויליגן.

— איך באַדאַרף צען רובל, נישט פינף. פינף וועט מיר נישט סטייען, — זאָגט מישענקאַ אין אַ קרענקלעכן קאַפּריז, פאַרמאַכט זיינע אויגן און קנייטשט זיין קליינעם שטערן — אַ באַוועגונג, וואָס ווירקט שטאַרק אויף דער שוואַכער אַנושקען.

— איין מינוט נאָר, איך וועל אַרויפלויפן צום שווייצער; איך וועל מיר צובאָרגן ביים שווייצער. ביי דער דינערשאַפט שעם איך זיך שוין, — זאָגט אַנושקאַ, קוים דעם אָטעם כאַפּנ-דיג.

— נו, גיי שנעל, איך וואַרט.

— די מינוט.

אַנושקאַ איז פאַרשוואונדן, און מישענקאַ איז צוריק אַריין צו זיין חבר אין עס-צימער. אין אַ פּאָר מינוט אַרום האָט אַנושקאַ איר קעפּל אַריינגעשטעקט דורך דער טיר פון עס-צימער און האָט אַריינגערופן מיט אַ קוים אָטעם-כאַפּנדיגער שטימע:

— מישאַ סאַלאָמאָנאָוויטש, דערלויבט אויף אַ מינוט, עס איז ווער דאָ, וואָס וויל אייך זען.

מישענקאַ האָט זיך אויפגעהויבן און איז אַרויס אין קאָרידאָר, צומאַכנדיג די טיר הינטער זיך. אין דרויסן האָט שוין געוואַרט אויף אים אַנושקאַ און האָט מיט אַ מאָדנעם טריומפירנדן גלאַנץ אין אירע אויגן (וואָס מישענקאַ האָט גאָרנישט באַמערקט), געזאָגט אַ גליקלעכע:

— באַקומען, מישאַ, דער שווייצער האָט מיר אויסגעבאָרגט, — און זי האָט דערלאַנגט אים דאָס געלט, וואָס איז וואַרים געווען פון איר האַנט.

— גוט, — האָט מישענקאַ געזאָגט, — איך וועל אָפּגעבן, ווען איך וועל באַקומען פון פּאַפּאַטשקען.

— מען באַדאַרף נישט, מען באַדאַרף נישט, איינציגער, לייכטנדיגער, — שטייט זי מיט געביילטע פויסטן און קוקט אים אין פּנים אַריין, ווי מען קוקט צו אַ גאָט.

— ווי דו ווילסט, — זאָגט מישענקאַ, — און דרייט זיך אויס און גייט צוריק אַריין אין עס-צימער און רופט אויס צו זיין חבר: געלט איז דאָ, צען רובל. מיר קאָנען גיין!

אָסיפּ האָט אַ שמייכל געגעבן, אַ קרומען שמייכל אויף זיין בלוטלאָזער ליפּ. זיין שוואַרץ אויג האָט אַ פינקל געגעבן און זיין לאַנגע, דינע נאָז האָט אַ צוק געגעבן.

— דו באַדאַרפסט שוין גאָרנישט זאָרגן, מישענקאַ, דיין שיין פּנים וועט פאַר דיר אַלצדינג טון.

אויף מישענקאַס לענגלעכע אויסגעשניצטע באַקן איז אַן איידעלע רויטקייט אַרויסגעקומען און האָט ווי אַ שיינענדיגער טוי זיי באַלויכטן. דאָס איז געווען פון דערזעלבער מיידל-

שער רויטלעכקייט, וואָס קומט אַזוי לייכט אַרויס אויף זיין מוטערס פנים, און פונקט ווי ביי זיין מוטער, איז די רויט־לעכקייט זיך צעגאַנגען אין דער שטענדיגער ליכט־פאַרב פון זיין איידעלער הויט, פון וועלכער זי האָט אַרויסגעשיינט ווי פון אונטער אַ דינעם דורכזיכטיגן שלייער.

קאַפּיטל 3

נאַאוּם גריגאָריעוויטש ראָזמין

דאָס הויז פון דער פאַמיליע מירקין איז געוואָרן גע־קויפט. נישט אַזוי ווי דער „ענגלענדער" נאַאוּם גריגאָריעוויטש האָט עס זיך געוואונטשן: אַן אַלטער „אַלעקסאַנדראָווסקי אָסאָב־ניאַק". עס איז געווען אַ מאָדערן הויז אין אַמעריקאַנער סטיל, מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן, לייכט צו פירן, וואָס אַן אינזשע־ניר האָט געהאַט פאַר זיך אויפגעשטעלט און איז געוואָרן גע־צוואונגען צו פאַרקויפן עס צוליב געלט־נויט. נישט אויף דער „נאַבערעזשנאַיאַ", נאָר ערגעץ וואו אין דער נאָענט פון פינ־לענדישן באַן־הויף, אין אַ געזונטער געגנט פון שטאָט. דער אַלטער מירקין, גבריאל חיימאָוויטש, האָט עס גענומען אין דער האַנט אַריין און מיט זיין געוואוינהייט דורכצופירן זאַכן — איז ער צוגעטראָטן צו דער גרינדונג פון דעם „הויז מירקין" מיט זיין גאַנצער מירקינשער ענערגיע און לעבנס־קראַפט. עס האָט זיך שוין געהאַט געדאַכט, אַז די ענערגיע און לעבנס־קראַפט האָט ביי דעם אַלטן, אין דער לעצטער צייט, אָנגעהויבן אָפּצולאָזן (צו דער פרייד פון זיינע שונאים). זייט אָבער דעם גליקלעכן געשעעניש אין זיין פאַמיליע, האָט זיך זיין ענער־גיע ווידער באַנייט, ווי עס וואָלטן דאָרטן אינעווייניג אין אים אויפגעעפנט זיך נייע באַהאַלטענע קוואַלן פון לעבנס־און

חשק-שטראָמען. די מעקלערס האָבן געקראָגן דעם באַפעל אויפצוזוכן אַ פּאַסנדיג הויז, און נאָכדעם ווי נינאָטשקאַ האָט עס אַקצעפּטירט, האָט ער דאָס הויז גלייך געקויפט. צענטליגער פּאַר הענט פון מויערער, טישלער, שלאָסערס, מאָלערס זענען באַשעפטיגט צוצופּאַסן דאָס הויז לויט די באַדערפנישן פון דער מירקינשער משפחה... אויף דעם מירקינשן אויטאָמאָביל פירט איצט דער „ענגלענדער" נאָאום גריגאָריעוויטש אַרום אָלגאַ מיכאַילאָוונען, נינאָטשקען און זייער אָפט אויך זאַכאַרין איבער פאַרשידענע אַנטיק-געשעפטן, אַרומצוקוקן פּאַסנדע מעבל-שטיקער, וואָס דער „ענגלענדער" צוזאַמען מיט די דעקאָראַטאָרן זוכן אויס פאַר דעם הויז. וואָרים דער אַלטער מירקין איז איילינ און וויל נישט אַנדערש נאָר, אַז ווען דאָס הויז וועט פאַרטיג ווערן, זאָל פאָרקומען די חתונה פונם יונגן פּאָר. נאָך וואָס אָפּלייגן?

יאָ, זאַכאַרי ווערט אויך פון צייט-צו-צייט מיטגעשלעפּט פון זיין כּלה, אויפגעמונטערט דורך אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, צו וועלכער ער פילט זיך (זייט ער איז אַריינגעטראָטן אין אַזאַ באָענטן פאַמיליען-באַנד), מער צוגעצויגן און טוט שוין, וואָס זי וויל פון אים. ער שלעפּט זיך מיט דעם „ענגלענדער", נאָאום גריגאָריעוויטש, איבער די פאַרשידענע אַנטיק-געשעפטן, גאַלעריעס, בילדער-אויסשטעלונגען, וואו מען קויפט איין דעם הויז-באַזיץ פון די מירקינס. ער ווערט אויפגעפאָדערט אַרויס-צוזאָגן זיין מיינונג איבער דער אָדער יענער קונסט-זאַך, וואָס זאָל באַצירן אויף לעבן-לאַנג דאָס הויז פון די מירקינס. נאָך אַלעמען איז עס דאָך זיין הויז, דאָס הויז פון יונגן מירקין, וועלכעס ווערט איצט געגרינדעט. די מעבל, די בילדער, די אויסשטאַטונגען ווערן דאָך פאַר אים איינגעשאַפט, פאַר זיין טאָג-טעגלעכן לעבן. ער וועט דאָך באַדאַרפן וואוינען מיט זיי זיין גאַנץ לעבן. פאַרוואָס זאָל ער זיין גלייכגילטיג צו זיי?

אָבער דער זאַכאַרי מירקין פילט גאָרנישט, אַז די אַלע זאַכן, וועגן וועלכע עס האַנדלט זיך דאָ, ווערן דאָס איינגע-שאַפט פאַר זיין געברויך. ער פילט גאָרנישט, אַז דאָס הויז, וואָס ווערט דאָ געגרינדעט, איז פאַר אים — זיין הויז. אַפּט-

מאָל זאָגט ער יאָ אַרויס זיין מיינונג איבער דער אָדער יענער זאַך, וועגן דער איינריכטונג פון דעם אָדער פון אַן אַנדערן צימער, טיילמאָל פון אייגענעם חשק, אַן אַנדערשמאָל אַרויסגע־פאָדערט דורך אַ פראַגע פון זיין כלה, אָדער פון זיין כלהס מוטער. שטענדיג אָבער מיט אַזאַ גלייכגילטיקייט, ווי עס וואָלט זיך גאָרנישט געווען געהאַנדלט וועגן זיין אייגענער היים, נאָר גלאַט אַזוי וועגן אַ קונסט־זאַך אין דער וועלט אַריין.

מען שרייבט עס צו צו זיין פלעגמאַטישער נאַטור און מען מאַכט זיך נישט פיל דערפון. ער אַליין גיט צו וויסן דורך זיין גלייכגילטיגן שמייכל, דורך זיינע קאַלטע באַמערקונ־גען, אַז מען זאָל זיך נישט רעכענען מיט אים אין די זאַכן, ער פאַרלאָזט זיך אויף זיין קונסט־פאַרשטייענדיגער מחותּנעסטע, וואָס וועט באַלט זיין שוויגער זיין.

נאָר איינמאָל איז עס געווען, ווען מען האָט אים גע־רופן, אַז ער זאָל זען אַן אַלט פראַנצויזיש געשניצט שלאָף־צי־מער, וואָס דער „ענגלענדער" האָט דווקא געוואָלט, אַז זיי זאָלן עס זיך איינשאַפן. זאַכאַרי האָט באַטראַכט דאָס גרויסע אומגע־לומפערטע בעט מיט די זיילן און באַלדאַכין, וואָס האָט גע־דאַכט זיך, אַז עס איז גאָרנישט צוגעפּאַסט פאַרן מענטשלעכן געברויך, נאָר פאַר עפּעס שפּילנדיגע הימלישע מלאַכימלעך, האָט אַן אומפאַרשטענדלעכער שמייכל, אומבאַקאַנט ביי אים, אַרויסגעגליטשט זיך איבער זיינע ליפּן. ער האָט זיך גאָר־נישט געקאָנט פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַ שייכות ער האָט מיט דעם בעט. ער האָט זיך אָנגערופן צו דעם קונסט־ליבנדיגן באַאום גריגאָריעוויטשן, וואָס האָט אים געפירט אָנקוקן דאָס שלאָף־צימער:

— איך פאַרשטיי נישט, ווי אַזוי מענטשן קאָנען טוישן זייערע בעטן? אַ בעט איז דאָס איינציגע מעבל־שטיק, וואָס אַ מענטש קאָן אָנרופן זיין אייגן. עס איז, אַזוי צו זאָגן, זיין אייגנטלעכע היים, ווי זיין הויט.

— איר רעכנט דאָך נישט מיטצוברענגען אין דער נייער

וואוינונג אריין אייער בחורש בעט? — האָט דער „ענגלענדער״ צווייַדייטיג געשמייכלט.

— פאַרוואָס נישט? — וואונדערט זיך זאַכאַרי, — פאַרוואָס זאָל איך עס ענדערן?

— נו, אַ שיין לעבן וועט דאָס זיין. איר וועט ברענגען אין דער וואוינונג אַריין אייער בחורש בעט, נינאָטשקאַ — איר מיידלש בעט, און וואו וועט דאָס געבוירן ווערן דער דור מירקין, אויף וועלכן אַלע וואַרטן אַזוי אומגעדולדיג פון אייך אין צו מערסטן, ווי איך פאַרשטיי, אייער פאָטער?

ווי לייכט און ווי געלעכטעריש די באַמערקונג איז נישט געזאָגט געוואָרן, דאָך האָט זי מירקינען אויפגעדעקט דאָס גאַנצע פנים פון זיין לאַגע — און אויך דאָס מוסר זאָגן פון זיין פאָטער און פון אָלגאַ מיכאַילאָוונען. ער האָט דערפילט דעם שריט, וואָס ער גייט טון און דאָס גאַנצע אחריות, וואָס ער נעמט אויף זיך מיט דעם שריט.

— דאָס מיינט מען טאַקע מיך, מיך אַליין, — האָט ער זיך געזאָגט אין גידאַנק, נאָר צום „ענגלענדער״ אין אַ וויץ:

— מיינט איר נישט, נאַאום גריגאָריעוויטש, אַז דאָס בעט איז צו אַלט, כדי צו געבוירן אין אים אַ נייעם דור?

געזאָגט האָט ער דאָס פשוט. נאָר אַרויסגעקומען איז דערפון עפּעס אַנדערש. עס איז געווען דער טאָן, וואָס האָט געמאַכט נאַאום גריגאָריעוויטשן דערשטוינען, נאָר אַלס גוט דערצויגענער אייראָפּעער (פאַר וועלכן דער „ענגלענדער״ האָט זיך געהאַלטן אין געגנזאַץ צו זיין גאַנצער אומגעבונג), האָט ער זיך צוריקגעהאַלטן פון צו מאַכן אַ באַמערקונג בנוגע אַ זאַך, וואָס באַלאַנגט צו אַן אַנדערנס פריוואַטלעכקייט; ער האָט אָפּגעלענקט דאָס געשפּרעך אויף אַן אַנדערן וועג:

— זעט זיך אויס, אַז איר האַלט די זאַכן פון איינריכטן אייער וואוינונג צו גרינג, אַז איר זאָלט שענקען דערויף אייער אויפמערקזאַמקייט. אומזיסט — פאַר מיר זיינען די זאַכן, וואָס זאָלן צוזאַמען מיט מיר פאַרברענגען מיין גאַנץ לעבן — זייער וויכטיג. יעדעס מעבל-שטיק, וואָס איך נעם אַריין אין מיין

וואוינונג; יעדעס בילד, אויף וועלכן עס וועט מיר אויסקומען צו קוקן, קומט מיר פּאַר ווי אַ לעבעדיגע זאַך, מיט וועלכער עס וועט מיר אויסקומען צו טיילן מיין טעגלעך לעבן. מיינט נישט, אַז די זאַכן זענען טויט. אַז איר וועט זיך אַריינקוקן אין זיי, איינלעבן זיך מיט זיי – וועט איר הערן דעם טאָן פון יעדער באַזונדער, יעדע שטול וועט אייך דערציילן פון דער עפּאָכע, אין וועלכער זי איז געמאַכט געוואָרן, פון דער נשמה פון איר בעל-מלאכה, וואָס האָט זי אויסגעדיכטעט, פון דעם קינסטלערישן קאַפּריז, וואָס האָט אויסגעגאָסן איר ליניע. אין דעם בויג, אין דעם אויסשניט – אַז איר וועט זיך איינגעוואוינען צו קוקן – וועט איר הערן די וועלן פון דער קינסטלערישער פאַנטאַזיע פון זייער מייסטער, – אין די ליניעס פון אייער מעבל נישט ווינציגער, ווי אין די סטראָפן פון אַ ליד. מען דאַרף קענען אַראָפּלעזן פּאָעזיע פון מעבל-שטיקער (פון אַן אַלטער קאָמאָד, פון אַן אַלטן שראַנק, פון אַ טיש, פון אַ באַנק) נישט ווינציגער ווי מען באַדאַרף הערן מוזיק, אָדער פילן פּאָעזיע, אָדער רעאַגירן אויף פאַרבן – און מיר איז אַ וואונדער אויף אייך, זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, וואָס איר זענט אַזוי גלייכגילטיג צו די אַלע זאַכן, אַזוי ווי איר וואָלט זיך געשעמט אַרויסצוצייגן אייערע עסטעטישע באַדערפנישן. אייער פאָטער – זעט איר – האָט עס גלייך פאַרשטאַנען, און ער איז איצט פאַראינטערעסירט אין יעדן מעבל-שטיק, וואָס קומט אַריין אין דער נייער וואוינונג, נישט ווינציגער ווי אין די קוואַליפיקאַציעס און כאַראַקטער פון אַ נייעם אָנגעשטעלטן, וואָס ער נעמט צו אין זיין געשעפט. ער וויל, אַז מיר זאָלן דווקא אויסריכטן די וואוינונג מיט עכטע, אמתע שטיקער, נישט קוקנדיק אויף קיין פּרייז. יעדן טאָג פרעגט ער מיך דורך דעם טעלעפאָן, ווי עס האַלט מיט דעם אויסריכטן פון דער וואוינונג. איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אַז ער וועט אַזויפיל אינטערעס אַרויסווייזן צו די זאַכן.

– אַזוי איז ער פאַראינטערעסירט, מיין פאָטער, אין דער וואוינונג? – וואונדערט זיך זאַכאַרי, און לייגט צו אין האַלבן

שפּאָס: אויב אַזוי, וואָלט איר באַדאַרפט אפשר, נאַאום גרי־גאָריעוויטש, מיין פּאָטער ווייזן דאָס בעט, צי עס פּאַסט זיך, אַז עס זאָל אין אים געבוירן ווערן דער נייער דור „מירקין־וואָרים, נאָך אַלעמען, גלויב איך, אַז מיין טאַטע איז אַממיינסטן פאַראינטערעסירט אין דעם נייעם מירקינשן דור, מער פון מיר, און מער פון נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ.

— זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, וואָס זענט איר היינט אַזוי ביטער? נאָך גוט, וואָס די דאַמען זענען נישטאָ מיט אונז. איך האָב נישט געוואוסט, אַז איר קאָנט אַזוי רעדן וועגן די זאַכן, מיט אַזאַ — דערלויבט מיר פריי אַרויסצורעדן — ציניש־קייט.

— איך גלויב נישט, אַז איך האָב באַליידיקט אייערע אומשולדיגע געפילן, נאַאום גריגאָריעוויטש. מיר זענען דאָך צווישן בחורים.

— ניין, נאָר דער טאָן, וואָס איר באַנוצט, איז אַ גאַנץ נייער, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש. ביי אַן אַנדערן וואָלט עס מיך נישט געווען געוואונדערט, אין אונזער היינטיגער צייט, נאָר פון אייך — דערלויבט מיר אייך אָפן צו זאָגן — האָב איך דערוואַרט, אַז איר וועט זיך אַנדערש אויסדרוקן וועגן אייער צוקונפטיג פאַמיליען־לעבן. אָדער איר וועט גאָרנישט רעדן וועגן דעם. איר ווייסט דאָך, מיר האַלטן אייך דאָך צווישן די ראָמאַנטיקער, און אויך אַנדערע — אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ!

ביי אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס נאָמען האָט זיך מירקין געררויטלט.

— איך האָב נישט געוואוסט, אַז איר וועט עס אַזוי ערנסט נעמען, נאַאום גריגאָריעוויטש, — אַ שטימונג אַזעלכע.

— איך ווייס עס, איך ווייס עס, — זאָגט נאַאום גרי־גאָריעוויטש, — אָבער דערלויבט מיר אייך גאַנץ אָפן צו זאָגן, אַז עס שאָקירט מיך, ווען איך הער, ווי היינטיגע יונגעלייט דריקן זיך אויס וועגן די הייליגסטע און אינטימסטע געפילן מיט אַזאַ רויקייט. איך קאָן עס נאָך נישט איבערטראָגן.

מירקין האָט זיך געוואונדערט, וואָס דער „ענגלענדער" נעמט עס אַזוי צום האַרצן. וואָרים, נאָך אַלעמען לאַכט ער

דאָך אויס זיך אַליין, זיין אייגענעם גורל. — וועמעס עסק איז עס?

פאַרן „ענגלענדער" האָט מירקין פאַרמאָגט אַ געוויסע גרינגשעצונג, ווי אַלע, וואָס האָבן זיך געפונען אין דער אומגעבונג פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט. דער אַדוואָקאַט, אפשר גאָרנישט מיינענדיג דערביי (און אפשר אויך צוליב אומבאַוואוסטן אייפערזוכט-אינסטינקט), האָט באַאיינפלוסט אַלע זיינע אַרומיגע געגן „ענגלענדער". ביי יעדער באַגעגעניש מיט נאָאום גריגאָריעוויטשן האָט דער אַדוואָקאַט נישט אויסגעמיטן די געלעגנהייט צו מאַכן גיפטיגע ביטול-באַמערקונגען אויפן „ענגלענדערס" אַדרעס, כּדי אים אויסצולאַכן. זאַכאַרין אָבער, ווי גרינג ער האָט נישט געשעצט דעם ליידיג-אַרומגייענדיגן פעטערבורגער „דענדי", האָט אָבער פאַרבונדן אַ געוויסע נאָענטקייט, אַ שייכות צו אים. דאָס איז געווען דאָס אינטימע באַהאַלטענע געפיל, וואָס דער „ענגלענדער" האָט פאַרמאָגט צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען (פון וועלכן זאַכאַרי, פונקט אַזוי ווי אַלע אַנדערע הויז-מענטשן, האָט געוואוסט). אייפערזוכט צעטיילט נישט בלויז די קאָנקורענטן, אין אַ געוויסער מאָס פאַרבינדט זיי דאָסזעלבע געפיל צו איין-און-דערזעלבער פערזאָן, וואָס מאַכט זיי פאַר שונאים... אַזוי ווי די פערזאָן, וועלכע זיי ליבן בשותּפות, וואָלט זיי ערגעץ-וואו אין געהיים פאַרברידערט...

זאַכאַרי האָט געוואוסט, אַז דער „ענגלענדער" האָט זיך אָפּגעזאָגט פון זיין אייגן גליק פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען. צוליב איר איז ער פאַרבליבן זיצן אַן אַלטער בחור, און ער לעבט אין זיין פאַנטאַזיע נאָר מיט איר. ער פאַרפעלט נישט אַרויסצואוויייזן זיינע געפילן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען ביי יעדער געלעגנהייט, באַשענקט זי ביי זיין יעדעס מאָל קומען אין הויז מיט קליינע אויפמערקזאַמקייטן. אַמאָל מיט אַן אַלטער פאַרצעלייענער טייטאַץ, אַמאָל מיט אַ מיניאַטור, כאָטש ער מאַכט זיך דורך דעם לעכערלעך פאַר אַלע אַרומיגע. עס איז געווען, ווי דעם „ענגלענדער" וואָלט עס גאָרנישט געאַרט, וואָס מענטשן קלערן וועגן אים. ער איז נאָכגעגאַנגען זיינע געפילן דאָרט,

וואו זיי האָבן אים געפירט, נישט זאָרגנדיג זיך, וואָס אַנדערע טראַכטן וועגן דעם.

— נאַאום גריגאָריעוויטש, וואָס איז דער ציל פון אייער לעבן ?—
האָט זיך פּלוצלינג זאַכאַרי אָנגערופן צום „ענגלענדער", ווען זיי האָבן זיך אַריינגעזעצט אין אויטאָמאָביל אַהיימצופאָרן.

נאַאום גריגאָריעוויטש האָט אים אָנגעקוקט. זיינע בלויע אויגן זענען געוואָרן באַדעקט ווי מיט אַ טוי. ער האָט מיט זיין זיידן טיכל פון ברוסט-טאַש איבערגעווישט זיין צעוואָרמטן שטערן און געהאַלטן אין איין אָנקוקן זאַכאַרין. ער האָט צוערשט געמיינט, אַז דער לעצטער לאַכט פון אים, און וויל מיט דער פראַגע אָנשפּילן אויף זיין לערקייט. נאָר דער ערנסטער אויס-דרוק פון זאַכאַריס פּנים און די שטילקייט, מיט וועלכער ער האָט איט די פראַגע געפרעגט, האָט באַלד דעם „ענגלענדער" איבערצייגט אין דער אויפריכטיקייט, און איינצייטיג אויך דערקלערט זאַכאַריס פאַרהאַלטן זיך: עפּעס וואָס מוז עגבערן אין דעם יונגנמאַנס מוח.

— איך וועל מיט אייך זיין אויך אַזוי אָפן, ווי איר זענט געווען מיט מיר. מיר וועלן אויף אַ מינוט אַוועקלייגן דעם ראָמאַנטישן נעפּל, אין וועלכן איך האָב זיך אויסגעקליבן צו לעבן פאַר מיין אייגענער באַקוועמלעכקייט און גלוסטונג, און פּרוּוון קוקן די זאַכן אין תוך אַריין: קיינער האָט מיך נישט געפרעגט, אויב איך וויל געבוירן ווערן, אַז איך זאָל זיך אויסזוכן אַן אורזאַך דערפאַר און אַ ציל. מיין פאָטער האָט געהאַט אַ געוויסע פיזיש-סעקסועלע באַדערפעניש, בין איך גע-בוירן געוואָרן (איר זעט, איך בין איצט דער ציניקער). וואָלט ער געווען געוואוסט פון די מעטאָדן, וואָס מיר באַנוצן היינט אויסצומיידן אומבאַקוועמלעכקייטן, וואָלט איך גאָרנישט געווען געקומען אויף דער וועלט, אַלס אַ פינפט קינד, וואָס איך בין... און אַלס „צופאַל", וויל איך דורכלעבן מיין לעבן אונטער די אומשטענדן, וואָס פּאַסן מיר אַמבעסטן לויט מיין געמיט און איינדרוקס-פעאיקייטן. איך באַטראַכט זיך פּונקט אַזוי ווי אַ פליג, ווי אַ גרינסל, וואָס איז אַרויסגעוואָרפן געוואָרן אין לעבן

אַריין. דורך איר איסטינקט רייסט זיך די פליג אָדער דאָס בלעטל צום זונען-שטראַל, די בין צו דער בלום, אַזוי רייס איך זיך דורך מיין אינסטינקט צו יענע שטראַלן, צו יענעם האָניג, וואָס איז צוגעפּאַסט צו מיין גומען. דורך מיין פאָטערס אָנגעזאַמלטע פאַרמעגנס איז מיר געגעבן געוואָרן אַ מעגלעכקייט אויסצופיינערן מיינע לעבנס-באַדערפנישן אין טויזנטער פאַרשידענע פאָרמען און ניואַנסן. מיין פאָטערס רייכטום דערלויבט מיר אויך די אויסגעפיינערטע באַדערפנישן צו באַפרידיגן, און איך געניס פון די שיינקייטן, וואָס זענען אויפגעהאַלטן געוואָרן דורך פאָרמען, ליניען און קאָלירן, אין אַלטע מעבל-שטיקער, אין אַלטן פאָרצעליין, אין אַלטע בילדער. וואָלט מיין געשמאַק נישט אַזוי קרענקלעך געוואָרן אויסגעבילדעט, וואָלט איך וואָרשיינלעך באַגנוגנט זיך מיט יענע פאָרמען, וואָס די מעגלעכקייטן און די אומגעבונג וואָלטן מיר געשאַפן. איך וואָלט זיך געווען געפריידט מיט דער זון, מיטן שניי אויפן ברוק, מיט אַ שפּילנדיגן הימל, מיט אַ קאָנצערט, וואָס איך וואָלט געווען געהערט. וואָלט איך געבוירן געוואָרן אויפן דאָרף, ביי אַנדערע אומשטענדן: מיטן וואַלד, מיט פעלד, און זומער און ווינטער מיט דער פשוטער לאַנדשאַפט. איך גלויב, אַז ביי דעם שטימונגס-געמיט, וואָס איך באַזיץ, וואָלט איך אין יעדער לאַגע געווען געפונען מיין פרייד און גליק, מיין שפּייז צו מיין גומען, ווייל איך גיי דורך דעם לעבן ווי אַ פליג, ווי אַ זונען-שטראַל, וואָס רייסט זיך דורך אַ שפּאַלט. איך נעם אויף אין מיר אַלצדינג, וואָס טראָגט שפּייז פאַר מיין ראַפינירטן אינסטינקט, פאַר מיין דורשט. איך זויג מיר אויס די פאָרמען, וועלכע זענען אַמבעסטן צוגעפּאַסט פאַר מיין אינדיווידועלן געברויך פון יעדער זאַך, וואָס איך געפין. נעמט כאָטש מיינע סעקסועלע באַדערפנישן: אַנדערע זוכן זייער צופרידנקייט דורך איבערגעזעטיגטקייט; איך געפין מיין צופרידנקייט אין שטענדיגן הונגער... אין דעם לעכצן נאָך לוסט. איר ווייסט אַלע וועגן מיינע געפילן צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען. איך באַהאַלט זיי גאָרנישט. דורכדעם, וואָס איך האָב זיך פאַרליבט

אין אַ פרוי, וואָס וועט קיינמאָל נישט זיין מיר צוגענגלעך (וואָס איך וועל קיינמאָל נישט דערוועגן אַפילו אין מיין גע־דאַנק זי אַרויסצורופן צו זעטיגן מיין בענקשאַפט) — איז דאָס אַ צוגעפּאַסטע פאָרם פאַר מיינע (גראָב גערעדט) סעקסועלע באַ־דערפנישן. קיינער האָט נישט אַרויפגעוואָרפן אויף מיר דעם ראָמאַנטישן מאַנטל, וועלכן אַלע וואַרפן מיר פאָר. איך האָב זיך איינגעהילט אין אים דערפאַר, ווייל ער איז אַמבעסטן צו־געפּאַסט פאַר מיין אינערלעך געשטאַלט. איך האַלט נישט דאָס ביסל אָרימע יאָרן אַלס אַ צוועק פאַר זיך, נאָר אַ קליין באַ־גרענעצט, מיט טויט אָנגעצייכנט שטראָמל, אין וועלכן מיר זענען צופעליג אַריינגעפאַלן, וואָס גיסט זיך אין אייביגן ים פון פאַרניכטונג.

— און דאָס באַפרידיגט אייך? — פרעגט זאַכאַרי, — איר קאָנט זיך באַגנוגענען?

— און מיט וואָס קאָן מען זיך יאָ באַגנוגענען? דאָס איז אפשר דאָס איינציגע געטלעכע, וואָס מיר פאַרמאָגן, דער איינציגער שפּור פון אייביקייט. לאָזט איבער דאָס „באַגנוגענען".

— אויב אַזוי, צו וואָס ווידער דאָס געבוירן ווערן?

— ווען מיר וואָלטן נאָר געקאָנט דאָס פאַרמיידן.

זאַכאַרי האָט אַ מינוט געקלערט, דאַן האָט ער געזאָגט ווי צו פאַר זיך, און ווי עס האָט זיך דעם „ענגלענדער" אויס־געדאַכט, שטיל:

— מיר קאָנען אָבער פאַרמיידן דאָס לעבן.

דער „ענגלענדער" האָט אויך אַ מינוט געשוויגן, ווי ער וואָלט געוועזן זאַכאַריס געדאַנק גוט צעקייט, אָפּגעענטפערט אויך אין דער שטיל, ווי פאַר זיך:

— יאָ, דאָס קאָנען מיר פאַרמיידן.

דערויף זענען שוין ביידע שטיל געוואָרן.

קאַפּיטל 4

העלענאַ סטעפּאַנאָווגאַ

— נו, גאָט צו דאַנקען, מיט העלענאַ סטעפּאַנאָוונען אַלץ אויסגעגליכן, — רופט זיך אָן דער פאָטער צו זאַכאַרין, ווען דער לעצטער איז אַריינגעקומען אין דעם מירקינשן קאָנטאָר צום פאָטער אין קאַבינעט.

— ווי הייסט? — פרעגט דערשטוינט זאַכאַרי.

— וואָס מיינסטו, „ווי הייסט?“ — מיר זענען מיט גוטן דורכגעקומען, אומאָנגענעמלעכקייטן פאַרמיטן, גאָט צו דאַנקען. — נאָך אַלעמען איז זי אַ קלוגע פרוי, העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, — זאָגט דער אַלטער, און נעמט אַרויס זיין ברייט טאַשנטוך און ווישט זיך איבער זיין רויטן שטאַרקן קאַרק און האַלז, אויף וועלכע עס האָבן אָנגעהויבן אַנגסטן אויסצושלאָגן. זאַכאַרי האָט געשוויגן.

— נו, איצטער שטייט שוין, גאָט צו דאַנקען, גאָרנישט מער אין וועג. מען האָט באַדאַרפט, אַז דיין „ענגלענדער“ זאָל וואָס שנעלער איינאָרדנען די וואוינונג. קיין סך יאָרן וועלן שוין סיי ווי סיי נישט איבערבלייבן צו לעבן.

זאַכאַרי האָט אַלץ געשוויגן.

— און דו פירסט זיך אויך שיין אויף, מיין זון. ניאַטשקאַ האָט זיך געקלאָגט אויף דיר, אַז מען זעט דיך גאָר-

נישט לעצטנס. איך פאַרשטיי נישט, ווי אַזוי דערוואַרטסטו, אַז זי זאָל דיר נאָכלויפן? די נאַרישקייטן מוזן אויפהערן.

— וועלכע נאַרישקייטן? — האָט זאַכאַרי געפרעגט ווי אין חלום.

— איך מיין דיינע משוגעתן, יוען דו וועסט מיר מוחל זיין פאַרן אויסדרוק. ווי אַנדערש קאָן מען דאָס אָנרופן? אַ יונגערמאַן קריגט דאָס שענסטע מיידל פון פעטערבורג, און איידער ער האָט זי נאָך רעכט אָנגעקוקט, פאַר דער חופּה נאָך, אין זיינע חתן־יאָרן, פאַרנאַכלעסיגט ער זי שוין. ווי שטעלסטו דיר פאָר דיין צוקונפטיג לעבן? וואָס איז עס אַזעל־כעס — מיט וואָס טראָגסטו דיך אַרום? — זאָג, געפעלט דיר נישט? מיינסטו, אַז עס איז נישט פאַר דיר? — טאָ שניידט מען אָפּ. און באַלד. וואָס פאַר אַ וועג איז עס אַזוי צו האַנ־דלען? מען קלייבט אַ וואוינונג פאַר דיר און דו וויַזט נישט אַרויס דעם קלענסטן אינטערעס. און לאָמיך דיר זאָגן, אַז איך הייב זי אָן צו באַדויערן, די ניוּאָטשקאַ דיינע. — וואָס איז עס אַזעלכעס? — מען באַדאַרף דאָך אַמאָל וויסן, אייגנט־לעך, וואָס מען וויל?

זאַכאַרי האָט געלאָזט דעם פאָטער אויסרעדן, אַזוי ווי ער וואָלט זיך גוט געוווינט איינגעהערט צו זיינע רייד. נאָר איינגעהערט האָט ער זיך צו עפּעס אַנדערש, און אויף דעם פאָטערס פאָרוואורף איז ער מיט איינמאָל אַרויס מיט אַ פּעס, וואָס מ'האָט עס ביז איצט נישט באַמערקט ביי אים.

— אָבער דאָס איז דאָך אוממעגלעך. דאָס איז דאָך אומ־דערהערט, דאָס איז דאָך...

— וואָס מיינסטו? וואָס איז אומדערהערט?

— דיין האַנדלען געגן העלענאַ סטעפּאַנאָוונען. ווי אַזוי קאָנסטו דאָס?

דער פאָטער איז רויט געוואָרן. זיינע אויערן האָבן אָנגעג־הויבן צו גליען. מען האָט אָנגעזען, אַז פאַר אויפרעגונג קאָן ער נישט געפינען קיין ווערטער. אָבער דאָס האָט נאָר גע־דויערט אַ קליינע ווייַלע. באַלד האָט ער זיך געגעבן אַ וואַקל

צוריק אין דער באַוועגלעכער שטול, און האָט געזאָגט רואיג, קאַלט, מיט אַן אונטערשלאַג פון אַ לצנותדיגן שמייכל:

— עס איז אַפילו זייער מאָדערן, אינגאַנצן לויט דער צייט, אַז קינדער זאָלן עלטערן אָנווייזן אויף זייער פירן זיך — אַנשטאָט פאַרקערט. — נאָר איך דערוואַרט נישט פון קיינעם, אַז ער זאָל זיך אַריינמישן אין מיינע פריוואַטע זאַכן, אַפילו פון מיין אייגענעם זון נישט.

— ווי אַזוי איז דאָס אייגנס, פריוואַטס? — דאָס איז אונזער אַלעמענס.

נאָר דער אַלטער מירקין האָט זיך שוין געהאַלטן פעסט אין די הענט.

— טאַקע דערפאַר ווייל עס איז אונזער אַלעמענס עסק — האָב איך באַדאַרפט מאַכן וואָס שנעלער אַ סוף דערצו. פון וואַנען ווייסטו, אַז עס איז מיר אַזוי לייכט אָנגעקומען? אפשר באַזיצט נאָך דיין פאָטער אַזויפיל מענטשלעך געפיל ווי דו?—און אפשר שפילן נאָך ביי אים מיט אויך אַנדערע פאַקטאָרן? סענטימענטאַלע, עגאָאיסטישע, אַזוי צו זאָגן, און ווען איך בין באַשטאַנען אויף דעם קרבן, איז עס נישט געווען צוליב מיין אייגענער באַקוועמלעכקייט, נאָר טאַקע צוליב דער אַלגעמיינער זאַך. פון וואַנען ווייס טו, ווי נינאָטשקאַ און אירע עלטערן וואָלטן זיך באַצויגן דערצו, ווען אין אַ שיינעם טאָג וואָלט דאָרט אַ רעפּאָרטער צו וויסן געלאָזט וועגן מיינע באַציאונגען מיט העלענאַ סטעפאַנאָוונען אין אַ צייטונג. וואָרים, ווי דו זאָלסט מיך נישט וועלן פאַרלייקענען, בין איך דאָך דער פאָטער פון דעם זון. און איך האָב אַ כלל, אַז איידער איך גיי טון אַ שריט, קלייב איך אָפּ אַלע שטרויכלונגען, וואָס ליגן אויף מיין וועג.

דעם פאָטערס רואיגער און זעלבסטפאַרשטענדלעכער טאָן האָט אָנטוואָפנט דעם יונגן מירקין. ער איז געשטאַנען געגנאיבער זיין פאָטער, ווי אַ קינד, וואָס שטייט פאַר אַ גרויסן באַלאָן, וועלכן עס וויל אָננעמען מיט זיינע קליינע הענטלעך און קאָן נישט, ער גליטשט זיך אַרויס. ווי יעדער שוואַכער כאַראַקטער, ווען ער דערפילט זיין אָנמעכטיקייט, ווערט ער

בייז, אַזוי האָט זאַכאַרי אויך געמיינט זיין גאַנצן פולווער אויס-צושיסן געגן זיין פאָטער, ווען ער האָט געזאָגט.

— איך גיי אַהין צו איר, איך גיי צו העלענאַ סטעפּאַ-נאָוונען, זי איבערבעטן, זי צו באַרואיגן — האָט דער יונגער מירקין נישט געפונען דאָס פּאַסיגע וואָרט.

— גיי טאַקע אַהין צו איר, זי דערוואַרט דיך. זי ווייסט נישט, פאַרוואָס דו מיידסט זי אויס אין דער לעצטער צייט — ווי אונז אַלע. איך האָב איר צוגעזאָגט, אַז איך וועל דיך אַהינשיקן, אָבער זי „איבערצובעטן", זי צו „באַרואיגן", צו „פאַרזיכערן" האָסטו נישט וואָס. וועסט זיך באַלד איבערצייגן אין דעם. און אַז דו וועסט זי זען — גיב איר טאַקע איבער, אַז אַלץ איז געוואָרן אַזוי איינגעריכטעט, אַזוי ווי זי האָט געוואונטשן. איבעריגנס, איך שרייב איר וועגן דעם.

— זיי מוחל, פאָטער, אַז איך וועל זיך אָפּזאָגן אויס-צופירן די שליחות דיינע.

— אפשר האָסטו רעכט, זאַכאַרי, און זיי מיר מוחל פאַר מיין אומטאַקטישקייט, — האָט דער פאָטער רואיג געזאָגט.

מירקין האָט זיך אויפגעהויבן, און מיט אַ פאַרשעמטן „זיי-געזונט" צו זיין פאָטער איז ער אַראָפּ, ווי אַ יינגל וואָס האָט געכאַפּט אַן עליה, גענומען אַ דראָשקע, (דער שניי איז זיך שוין צעגאַנגען איבער דעם פעטערבורגער ברוק) און גע-הייסן זיך פירן אויף „קאַמעני אָסטראָוו", צו העלענאַ סטעפּאַ-נאָוונאַס וואוינונג.

ער האָט זי אָנגעטראָפן אַזוי ווי זיין פאָטער האָט אים פאַרזיכערט, גאָרנישט אין דער טראַגישער פאַרצווייפלטער לאַגע, אין וועלכער ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז העלענאַ סטעפּאַ-נאָוונאַ מוז זיך געפינען, נאָכדעם ווי זי האָט זיך צעשיידט מיט זיין פאָטער. פונקט ווי שטענדיג, האָט זי אים אויפ-גענומען אַ שמייכלדיגע, מיט אויפריכטיגער צופרידנקייט, וואָס זי האָט אַזוי געשיקט געקאָנט אַרויסברענגען דורך איר אָפענעם שמייכל און הארציגע ווערטער.

ווי תמיד, איז זי געווען איבערגעטריבן אָנגעפּודערט,

און אירע בלאָנדע האָר צעשאָטן אין לאָקעלעך, וועלכע זענען געהאָנגען, ווי צוגעהעקלטע טראָלדזן פון איר קאָפּ אַראָפּ. זי האָט צו אים אויסגעשטרעקט אירע ראָזע אָנגעפּודערטע און מיט קרעם אויסגעווייכטע הענט פון אירע ברייטע אַראָפּהענגענדיגע באַטיסטענע אַרבל, און אַריינגעפירט אים צו זיך אין צימער, אָוועקגעזעצט אים נעבן זיך אויף דער חנעוודיגער אויסגעהאָפטענער „טיי-סאָפע”, אין איר באַליבט ווינקל. ווי תמיד, זענען אַלע שפּיגל-טישלעך, קאָמאָדעלעך און אַנדערע שפּילמעבל פון איר פּרויען-צימער נאָך אַלץ באַשטעלט געווען מיט פאָטאָגראַפיעס פון זיין פאָטער און פון אים אַליין, ווען ער איז נאָך אַ קינד געווען. זי האָט גערעדט צו אים אָפּנהאַרציג, מיט גרויס אינטערעס, און האָט אים אויסגעפרעגט וועגן נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ און וועגן דער פאַרשטייענדיגער חתונה זייערער.

— אַזוי ווי איך פאַרשטיי, איז עס שוין גאַרנישט ווייט. איר וואַרט נאָר, ביז איר וועט פאַרטיג ווערן מיט דער איינריכטונג פון אייער וואוינונג?

— יאָ, אַזוי איז עס.

— העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ, איך בין געקומען אייך איבערבעטן פאַר מיין פאָטערס אומדערהערטער האַנדלונג. מיר אַלע, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ און איך, קאָנען מיט גאַרנישט פאַרענטפערן דעם פאָטערס אומפאַרשטענדלעכע טאַט, און איך וויל אייך פאַרזיכערן, אַז אונזער גאַנצע סימפּאַטיע איז אויף אייער זייט.

— אָ, דאָס מיינט איר, — שמייכלט לייכט העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ, און באַווייזט די חן-גריבלעך אין אירע באַקן. — איך האָב זיך געריכט דערויף, און איך בין געווען צוגעגרייט דערויף.

— נאָך די אַלע יאָרן פון אייער צוזאַמענלעבן? — וואונדערט זיך מירקין.

— איך קען אייער פאָטער צו גוט, אַז איך זאָל זיך ניט ריכטן אויף איבערראַשונגען. אויף אייער פאָטער איז זיך

גאָרנישט צו וואונדערן, מיין יונגער פריינט. ער איז דאָך נישט קיין געוויינלעכער מענטש, ווי מיר אַלע. מיר אַלע, אַז מיר קומען אין אַ געוויסן עלטער — ווייסן מיר, וואו מיר געהערן, אייער פאָטער איז אַ שטענדיגער באַנייער. קיין עלטער עקזיס־טירט נישט פאַר אים. ער קאָן אָראָפּוואַרפן פון זיך זיין ווינ־טער-פעל, אַזוי נאַטירלעך ווי אַ חיה, און מיט אַן אמת גע־רעדט — בין איך צופרידן וואָס עס האָט זיך אַזוי געענדיגט. ער איז געווען, אייער פאָטער, צו רירעוודיג אַפילו פאַר מיר. איך בין אַן עלטערע פרוי און איך ווייס, אַז איך האָב שוין גאָרנישט מער צו דערוואַרטן פונם לעבן. אייער פאָטער וואַרט אַלץ נאָך אויף נסים. ער רעזיגנירט קיינמאָל נישט, און ער האָט רעכט אויך. ער באַנייט זיך שטענדיג. אָט, דאַכט זיך שוין, אַז גבריאל חיימאָוויטש איז שוין אָנגעקומען מיט זיין שיפל צו אַ ברעג און וועט וואַרפן דעם אַנקער, און מיטאַמאָל, ער ציט אַרויף דעם אַנקער און צילט ווידער צו אַן אַנדערן פּאָרט. ווער ווייסט וואָס עס איז נאָך צוגעגרייט אין דער צו־קונפט פאַר אייער פאָטער.

— איך וויל אים גאָרנישט באַשיצן, פאַרענטפערן. זיין טאַט באַרעכטיגט אייך צו האָבן יעדע מיינונג וועגן מיין פאָ־טער, העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ, און איך וויל אייך פאַרזיכערן, אַז איר האָט אונזער גאַנצע סימפּאַטיע.

— אָבער, פאַרקערט, איר זענט זיך זייער טועה, מיין יונגער פריינט. מיר זענען מיט גבריאל חיימאָוויטשן אין די בעסטע באַציאונגען. איך האָב פון אים די בעסטע מיינונג, איך האָב עס אים אַליין געראַטן צו טון. איך האָב אים שטענדיג געזאָגט: „מיט אייך, גבריאל חיימאָוויטש, באַדאַרף מען שטענ־דיג זיין געפּאַקט, גרייט אויף דער רייזע". און דורך די יאָרן וואָס מיר זענען געווען צוזאַמען, האָב איך אויסגעלערנט זיך צוויי זאַכן וועגן אייער פאָטער. ערשטנס: אַז מען טאָר זיך נישט שטעלן אים אין וועג אַריין, ווייל ער וועט צעברעכן אַלע צוימען; און צווייטנס, אַז עס האָט קיין נוץ נישט, ווייל ער וועט עס סיי ווי סיי טון. עס דרימלען אין אים געהיימע

זאַפּאַסן פון ענערגיע און מען ווייסט קיינמאָל נישט, ווען אַזאַ זאַפּאַס לעבנס-שטראָם וועט זיך אַריינלאָזן אין זיינע אָדערן און באַנייען זיין בלוט. איך האָב עס אים שטענדיג געזאָגט: „איך וועל עס שוין דערפילן, ווען אַן עקספּלאָזיע באַדאַרף קומען וועל איך אייך אַליין שיקן אין וועג אַריין", און איך האָב עס אויך דערפילט פיל פריער פאַר אים. עס איז געווען אינם מאָמענט, ווען איר האָט זיך פאַרקנסט מיט נינאַ סאָלאָמאָנאָוונען. דענסטמאָל האָב איך אים געזאָגט: „איצט איז די צייט". איך אַליין האָב אפשר צוגעהאָלפן אָט די לעבנס-קראַפט אין אים אַרויסצורופן. און פאַר וואָס נישט? עס וואָלט געווען אַ זינד פאַר גאָט, פאַר אונז אַלעמען, אַ שאָד צו לאָזן גיין לאבוד אָט די טייערע ענערגיע, וואָס דערוועקט זיך אין אייער פאָטער. ער אַנטוויקלט דאָן אַזאַ טעטיקייט; זיינע כוחות ווערן באַנייט, זיין דענקען ווערט פריש און ער שאַפט דענסטמאָל זיינע גרויסע פּלענער. ניין, נאָך נישט פאַרביי די צייט פאַר גבריאל חיימאָוויטשן. און צו וואָס אים שטערן? איך גלויב אין אים צופיל, איך אַכט אים און איך ליב אים, אַז איך זאָל מיך וואַרפן פאַר אַ שטערונג אויף זיין וועג. מיט איין וואָרט, איך אַליין האָב דאָס געטון. איך אַליין האָב אַרויסגערופן די ענדע. איר האָט נישט פאַר גאָרנישט אייער פאָטער עפּעס פאָרצוּוואַרפן.

— דער פאָטער האָט געמיינט, אַז ער האָט באַדאַרפט פאַר מענטשן עס טון, אַז זיין באַציאונג צו אייך (וואָס איך פאַרשטיי נישט פאַרוואָס איר האָט זי נישט לעגאַליזירט) קאָן אין אַ געוויסער מאָס שלעכט באַאיינפלוסן די עפנטלעכע מיינונג צו אונז און שטערן אונז אין אונזער געזעלשאַפטלעכער שטעלונג, וועלכע ער דערוואַרט, אַז נינאָטשקאַ וועט פאַרנעמען נאָך אונזער אָפיציעלן פאַרבינדן זיך; איך קאָן אָבער בשום אופן נישט פאַרשטיין וואָס פאַר אַ שייכות דאָס האָט צו אונז.

— אייער פאָטער האָט רעכט. איך בין איינפאַרשטאַנען מיט אים. נינאָטשקאַ מוז פאַרנעמען איר פּאַסנדיגע שטעלונג

אין דער געזעלשאַפט. אויך איר. און דאָס וואָס אייער פאָטער האָט אומלעגאַלע באַציאונגען צו אַ געוועזענער זינגערין, איז זעלבסטפאַרשטענדלעך אַ שטערונג. און נאָר איין זאַך קאָנט איר אויפוואַרפן אייער פאָטער: ווען גבריאל חיימאָוויטש האָט וועמען עס איז אין לעבן ליב, דאָס הייסט, ווען אייער פאָטער איז פעאיג אויפן קלענסטן קרבן, אָפזאָגן זיך פון זיין מינדסטער אייגנליבע, איז עס נאָר פאַר איינעם,—פאַר זיין זון. אַלץ איבעריגס עקזיסטירט נאָר פאַר אים, ווי שפייז פאַר דער חיה אין וואַלד. איך בין איבערצייגט, אַז זיין ליבע און איבערגעבנקייט צו זיין קינד איז געווען דער איינציגער מאָטיוו פון זיין האַנדלען. און אַזוי באַדאַרפט איר עס אויך נעמען. דווקא די לעצטע איצטיגע טאַט זיינע איז געשעען נאָר אויס ריינע אידעאַלע גרונדן. איך פאַרזיכער אייך, דאָס איך פיל מיט אים מיט. איך וואָלט אויך אפשר אַזוי געווען געהאַנדלט, ווען דאָס מזל וואָלט בעסער געווען צו מיר. פאַר מיין קינד וואָלט איך אַלץ אימשטאַנד געווען מקריב צו זיין, אַפילו מיין ליבע צו גבריאל חיימאָוויטשן.

— אָך, איר זענט צו איידל, העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ,—קושט זאַכאַרי שטאַרק גערירט איר האַנט.

— אָבער, אַזוי ווי איך פאַרשטיי, האָט אייער פאָטער בדעה זיך צו באַזעצן מיט אייך אינם הויז, וואָס איר עפנט אויף. איז עס נישט אַזוי? — זאָגט זי פלוצלינג.

— יאָ, ער געפינט דאָס האָטעל-לעבן נישט מער אַמוזאַנט. וואָס דענקט איר דעריבער?

— געוויס וועט עס פאַר גבריאל חיימאָוויטשן זיין אַ קוואַל פון נחת די נייע משפחהדיגע דערפאַרונגען, איך קען אים פאַרשטיין און איך פיל מיט אים מיט, כאָטש מען זאָגט אַז „האָטעל-געסט לעבן זיך זייער שלעכט איין אין אַ היים". עס ציט זיי, אַזוי צו זאָגן, צוריק אין „וואַלד" אריין. אַ כשוף אַזעלכער ביי זיי, זאָגט מען. אין דעם פאַל וועט אָבער זיין אַ צווייטער כשוף, כדי אייער פאָטער איינצוהאַלטן אין דער „היים". איך מיין די איידעלע נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, צו וועלכער, ווי

איך פאַרשטיי, אייער פאָטער איז זייער צוגעבונדן, און ווי איך בין זיכער, וועט זי אויסנוצן אַלע אירע רייצן כדי גבריאל חיימאָ-וויטשן צוצוקייטלען צו דער „היים".

זאַכאַרי, נישט וויסנדיג פאַרוואָס, האָט פון דער לעצ-טער פראַזע פון העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ געפילט זיך אומאָנגענעם, און ווי תמיד אין אַזעלכע פאַלן, האָט ער נאַריש געשמייכלט און צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, אויסמיידנדיג אַרויסצובּרענגען אַ וואָרט. ענדלעך האָט ער זיך אויפגעהויבן און טיף פאַרנייגנ-דיג זיך פאַר העלענאַ סטעפאַנאָוונען, האָט ער זיך געקליבן צו גיין.

— יאָ, איידער איר גייט, — רופט זיך אָן העלענאַ סטעפ-אַנאָוונאַ פּלוצלינג. — איך האָב אַ קליין פּעקל איבערצוגעבן אייער פאָטער. וואָלט איר נישט געוואָלט זיין אַזוי פריינטלעך און עס מיטנעמען? אייער פאָטער האָט עס פאַרגעסן ביי מיר, אָדער ער ווייסט אַליין נישט, אַז עס געפינט זיך דאָ, און עס איז פון אַזאַ כאַראַקטער, אַז עס וואָלט געווען אַ שאָד, אַז עס זאָל פאַרלוירן גיין.

— איר וועט מיר מוחל זיין, העלענאַ סטעפאַנאָוונאַ, אַז איך וועל זיך אָפּזאָגן אויסצופירן דאָס מאָל אייער שליחות. אויך דער פאָטער האָט מיר געוואָלט עפּעס מיטבאַפעלן צו אייך, און איך האָב זיך אָפּגעזאָגט, ווייל עס ווילט זיך מיר נישט אין דעם, פאַר אונז אַלע, אומאָנגענעמען געשעעניש מיט קיין זאַך מיטהעלפן.

— אָבער, מיין יונגער פריינט, מען באַדאַרף נישט נע-מען זאַכן טראַגיש, ווען זיי זענען עס נישט. אייער פאָטער און איך זענען שוין אַלטע לייט (כאָטש גבריאל חיימאָוויטש מיינט נישט אַזוי) און וואָס אָנבאַטרעפט דאָס קעסטעלע, וואָס איך האָב אייך אָנגעבאָטן מיטצונעמען פאַר אייער פאָטער, אַנט-האַלט דאָס אַזעלכעס, וואָס האָט אפשר מער אינטערעס, אַ וויכטיגערן אינטערעס פאַר אייך, ווי פאַר אייער פאָטער. עס האַנדלט זיך נעמלעך וועגן אייער געשטאָרבענער מוטערס בריוו. אין זיין צייט פלעגט אייער פאָטער וויכטיגע דאָקומענטן און

בריזו באַהאַלטן ביי מיר, איבער זיין שטענדיגן אַרומוואַנדערן־אַנדערע דאָקומענטן, פון אַ פינאַנציעלן כאַראַקטער, האָט ער אַרויסגענומען, נאָר דאָס פעקל האָט ער, זעט זיך אויס, פאַרגעסן. איך האָב סיי ווי סיי געזעכנט אין אַ שיינעם טאָג אייך עס איבערצוגעבן, ווייל איך ווייס, אַז זיי וועלן אייך זייער אינטערעסירן.

זי האָט אים איבערגעגעבן אַ רוסיש זילבערן שאַכטעלע, וואָס זי האָט אַרויסגענומען פון אַ קאַסע, פאַרבונדן דורך אַ ווייבערישער האַנט, מיט אַ ראָזן באַנד, צולייגנדיג:

— גלויבט מיר, אַז איך האָב זיי אָפגעהיט, ווי אַ הייליקייט. וואָרים, נאָך אַלעמען, וואָס איז געווען צווישן מיר און אייער פאָטער, האָב איך אייער פאַרשטאָרבענער מוטער פאַרגעטערט.

מירקין האָט צוגענומען דאָס פעקל, און נישט ווייסנדיג פאַרוואָס, האָט ער זיך זייער קאַלט פאַרבויגן פאַר איר, און שנעל פאַרלאָזט איר הויז, קוים אַנרירנדיג קאַלט איר דערלאַנגטע האַנט.

קאַפּיטל 5

אַ שטימע פון קבר

מירקין איז אַראָפּגעלאָפן פון העלענאַ סטעפּאַנאָווינאַס טרעפּ, און אַ קללה מיט אַ זידל־וואָרט זענען צעביסן געוואָרן אין זיינע ציין. דער משפחה־אינסטינקט, געקומען צו אים מער דורך דעם ירושה־בלוט איידער דורך דער דערציאונג האָט זיך געגעבן אַ צאַפּל.

— פּאַפּאָטשקאַ האָט גוט געטון. נאָך אַלעמען איז זי דאָך אַ פאַלשע פּאָלקע. ווי זי האָט מיך געוואָלט בונטעווען געגן טאַטן מיט אירע כיטרע, גלאַטינקע ריידעלעך. געמיינט — נישט פאַרשטאַנען דעם ווּאונק, די אומפאַרשעמטע אָנצוהערענישן אויף בינאָטשקען... ווי געמיין, באַדאַרפט איר אָפּענטפערן אויפן אָרט.

אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבערנע רוסישע קעסטעלע מיט זיין מוטערס בריוו, איינגעוויקלט אין פּאַפּיר. ער האָט געגעבן אַ בליק אויפן קעסטעלע: „מען דאַרף זיי אָפּגעבן פּאַפּאָטשקען אַזוי ווי זיי זענען. צו־וואָס דערוועקן אַלטע זכרונות? מאַמאָטשקאַ אַליין וואָלט נישט געוואָלט, אַז איך זאָל וויסן איר סוד".

ער האָט גענומען אַ דראָשקע, אָנשטאָט אָבער צו פאָרן אויף „נעווסקי", אין פּאַטערס קאַנטאָר אַריין, האָט ער זיך געהייסן

אהיימפירן. די גאַנצע צייט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבער־נע קעסטעלע אויף זיינע קני און ער האָט געהאַט דאָס גע־פיל, אַז ער האַלט אויף זיך אַ האַנט פון אַ טויטן מענטש, וואָס באַלאַנגט אין קבר. „מ'דאַרף עס איבערגעבן אַזוי ווי עס איז דעם פאָטער", האָט ער צו זיך נאָכאַמאָל געזאָגט, „עס איז זייער ביידנס סוד, דעם פאָטערס מיט דער מוטערס".

דאָך האָט ער עס מיטגענומען מיט זיך, און נישט וויסנ־דיג אַליין פאַרוואָס, האָט ער זיך איינגעשלאָסן מיט דעם קעס־טעלע אין זיין צימער און אָנגעזאָגט דער דינסט, אַז מען זאָל אים נישט שטערן.

ער האָט אַוועקגעשטעלט דאָס קעסטעלע אויף זיין טיש, און אַליין האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין אַלטער סאָפע, וואָס האָט איבערגעוואַנדלט מיט אים פון זיינע סטודענטן־יאָרן. ער האָט געקוקט אויף דעם קעסטעלע און האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז דאָרט, אויפן טיש, שטייט אַ קעסטעלע אַש, אַש פון אַ טויטן מענטש. עפּעס אַ חלום ליגט דאָרט, וואָס באַלאַנגט נישט צו אים. און ער האָט נאָכאַמאָל באַשטימט פאַר קיין פאַל עס נישט אויפצועפענען און אַריינצוקוקן:

— איך וויל נישט וויסן, וואָס דאָרטן טוט זיך — עס באַ־לאַנגט נישט צו מיר.

פלוצלינג האָט ער דערפילט אַ קוריאָזיטעט. ער איז ניי־גיריג געוואָרן — נייגיריג און נישט מער. קיין ריכטיגן אינ־טערעס האָט ער דערין נישט געהאַט.

די קוריאָזיטעט האָט שוין געהערשט איבער אים. ער האָט זיך אויפגעהויבן, גענומען דאָס קעסטעלע, אַראָפּגעריסן דאָס פּאַפּיר, אויפגעעפנט דאָס טירל און מיט כעס (דערפאַר וואָס ער איז שוואַך געוואָרן און נישט אויסגעפירט זיין איי־גענעם באַשלוס) האָט ער מיט איינמאָל אַרויסגעוואָרפן אַלצדינג, וואָס דאָס קעסטעלע האָט אין זיך געהאַט.

עס האָבן זיך געגעבן אַ שיט אַלטע בריוו איבערן טיש, בריוו געשריבן מיט אַ דראָבנער, איידעלער האַנט־שריפט, וואָס ביים אָנבליק פון דער באַקאַנטער שריפט האָט עס געגעבן אַן

אָנגענעמען שטאָך. אַ ציטער איז דורכגעגאַנגען דורך זיינע גלידער, דער ציטער וואָס ער האָט געהאַט, ווען ער איז נאָך אַ קינד געווען, ווען עס האָט זיך אים געמאַכט אָנצורירן עפּעס אַ זאַך, וואָס האָט באַלאַנגט צו נאַטשקען.

צוערשט האָבן זיך אים געוואָרפן אין די אויגן די פאַר־שידענע פירמעס, אַדרעסן, וואָס זענען געווען אָפּגעדרוקט אויף די בריוו און קאָנווערטן: אַדרעסן פון האָטעלן, פּענסיאָנאַטן מיט שיינע גראַווירטע צייכנס און מאָנאָגראַמען. ער האָט אויפ־געכאַפּט איין בריוו און געוואָלט אָנהייבן צו לעזן. ער האָט אָבער פלוצלינג באַמערקט מאַמאָטשקאַס אַ פאָטאָגראַפיע, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון צווישן די בריוו.

ער האָט דאָס בילד גענומען אין האַנט אַריין. עס איז געווען אַ קליינע קאַבינעט-פאָטאָגראַפיע, געמאַכט ערגעץ-וואו אין אויסלאַנד, אָפּגעבלאַקירט. די מאַמע האָט אויף איר אויס־געקוקט זייער טרויעריג און קרענקלעך. אירע אויגן האָבן גלייכ־גילטיג געקוקט און זענען געווען אויסגעלאָשן אונטער אירע אַזוי איידל אויסגעבויגענע ברעמען. געטראָגן האָט זי אַ הויכן הוט אויף דער פאָטאָגראַפיע, אַן ענגליש געשניטענעם רייזע־קאָסטיום און אַ ברייט שפיצן-קעלנערל אַרום איר האַלז. אין דער האַנט האָט זי געהאַלטן אַ שירעם.

— ווי שיין זי איז, ווי שיין! ווי אַזוי האָט ער נישט גע־קאָנט פילן איר שיינקייט? ווי אַזוי האָט ער געקאָנט זי נישט פאַרשטיין?

אויס קינדישער געוואוינהייט האָט ער צוגעטראָגן די פאָטאָגראַפיע צו זיינע ליפּן. דעם קוש האָט ער נישט אויס־געפירט, ווייל ער האָט זיך אינמיטן פאַרשעמט פאַר זיך אַליין.

ער האָט געכאַפּט אַ בריוו צו לעזן, אַן אָנהייב פון אַ זייטל:

„ווען איך האָב אויף זיך אַליין גענומען די שטראָף צו זיין אָפּגע־שיידט פון מיין קינד (וואָס איז דאָך די איינציגע פרייד פון מיין לעבן), האָב איך עס נישט געטון צוליב מיינס אַ זינד, נאָר צוליב דעם אורטייל פון מיין גורל, וואָס האָט אַזוי צוגעפּסקנט. איצט

אָבער זע איך, אַז איך האָב צו טייער באַצאָלט. איך האָב באַדאַרפט קעמפן מיט מיין גורל, ווי שוואַך איך בין נישט און ווי ווייניג אויסזיכטן איך האָב געהאַט אויף אַ נצחון. בעסער געוועזן צו פאַלן אין קאַמף מיטן גורל, איידער אים פחדנותדיג אויסצומיידן, ווי איך האָב עס געטון".

— געננוג, געננוג. צו וואָס? — האָט צו זיך זאַכאַרי געזאָגט און אַוועקגעוואָרפן דעם בריוו. די נייגיריקייט האָט אָבער אים ווייטער געכשופט. ער האָט אויפגעכאַפּט אַ צווייטן בריוו, וואָס האָט געטראָגן אויף זיך די פירמע פון אַ באַרימטער שוויי־צאַרישער סאַנאַטאַריע פאַר שווינדזוכט-קראַנקע:

„דו מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, אַז נאָך דעם אַלעם, וואָס איז צווישן אונז פאָרגעקומען, הער איך דיך נישט אויף צו פייניגן מיט מיינע בריוו. מיין נאַרישן שטאָלץ, וואָס האָט מיך געקאָסט מיין פרייד און פאַראורטיילט מיך צו זיין אָפּ־געשניטן פון מיין קינד, — בין איך שוין לאַנג בייגעקומען, און עס איז מיר אויך נישט קיין חילוק, וואָס דו וועסט דענ־קען וועגן מיר. נאָך אַלעמען האָב איך דאָך נישט צו וועמען צו שרייבן, נאָר צו דיר, ווייל קיין אַנדערע אינטערעסירן מיך נישט. און היינט, ווען די זון איז צום ערשטן מאָל אַרויסגע־קומען נאָך אַ לאַנגן ווינטער, און איך האָב דערזען די רויטע שפיצן פון די ביימער, האָט זיך מיר פאַרגלוסט צו וועמען צו שרייבן. זיי מוחל". —

— גאָט, גאָט, וויפיל זי האָט געליטן, די אָרימע! זי האָט אים ליב געהאַט ביז צו דער לעצטער מינוט, נאָך דעם אַלעם, וואָס ער האָט איר אָנגעטון.

ער האָט ווידער אַוועקגעוואָרפן דעם בריוו און געכאַפּט דעם גאַנצן פּאַק און אַריינגעוואָרפן אין קאַסטן אַריין. נאָר אויפן טיש איז נאָך איבערגעבליבן איינער, אַזוי ווי אַן אומ־געזעצנע האַנט וואָלט אים עקסרא געוועזן אַוועקגעלייגט און צוגעגרייט פאַר זיינעטוועגן.

זאַכאַרי האָט אים גענומען און איבערגעלעזן דאָס לעצטע צייטל:

„איך ווייס, אַז זאַכאַריושקאַ וועט מיר קיינמאָל עס נישט קאָנען מוחל זיין, וואָס איך האָב אים אַזוי יונג פאַרלאָזט און אים באַרויבט פון מוטערלעכער ליבע, וואָס וועט זיך געוויס אָפּרופן אויף זיין כאַראַקטער. איך האָב גאָרנישט צו פאַרלאַנגען און גאָרנישט צו דערוואַרטן פון מיין קינד, ווילכן איך האָב אַזוי הפקרדיג אַוועקגעוואָרפן פאַר אייגנליבע, פאַר אָנגעריירטן שטאָלץ, פאַר פאַרוואונדעטער ערע. איך זע איצט דעם גאַנצן פעלער אין מיין אומפאַרגעסלעכן פאַרברעכן. וואָס איז שטאָלץ? וואָס איז ערע, פאַר וועלכער מען איז אַלצדינג מקריב? אַן אמתע מוטער ווייסט נאָר פון איין זאַך: פון מוטער-ליבע, און מיין אָרט איז געווען אינדערהיים. אַ פאַרשעמטע, אַ קרענקלעכע, אַ פאַרלאָזטע, אַן אויסגעטווישטע—אַבי נאָר אינדערהיים, נעבן מיין קינד. און גוט איז מיר געשעען, וואָס דאָס מזל האָט מיך אַזוי באַשטראָפט. און גוט איז מיר געשעען, וואָס דו האָסט מיך אַזוי האַרטנעקיג געמשפט. גוט איז מיר געשעען — וואָס מיין קינד וועט פאַר מיר גאָרנישט פאַרמאָגן. איצט, ביי דער ענדע פון מיין לעבן, זע איך דאָס אַזוי קלאָר איין, און עס איז מיר גאָרנישט איבערגעבליבן, נאָר ביי אייך אַלעמען מחילה צו בעטן און מערסטן ביי דיר, וואָס דיך האָב איך ליב, וואָס איך מוז דיך ליב האָבן געגן מיין ווילן, צי דו טוסט מיר גוטס, צי דו טוסט מיר שלעכטס. און אפשר דערפאַר, וואָס דו טוסט מיר שלעכטס, ליב איך דיך מער. זע, ווי איך בין שוין ביי-געקומען מיין שטאָלץ! איך בין זיך מודה פאַר דיר, אַז איך האָב ליב די האַנט, וואָס שלאָגט מיך, און איך בין פעאיג אַלצדינג צו טון, שלום צו מאַכן מיט מיינע ערגסטע שונאים, ווען דו זועסט עס פון מיר פאַרלאַנגען. וואָרים, מיט גאָטס הילף בין איך בייגעקומען דעם נאַרישן שטאָלץ...״

מירקין האָט מער נישט געקאָנט לעזן. ווי מען פאַרמאַכט אַ שרייענדיג מויל, האָט ער אַריינגעוואָרפן דעם בריוו צווישן די איבריגע — און פאַרמאַכט דאָס טירל איבער זיי.

— אומגליקלעכע מאַמאָטשקאַ! ער האָט דיך פאַרמוטשעט און דו האָסט אים ליב געהאַט ביז צו דער לעצטער מינוט!

ער האָט זיך פאַרוואונדערט, פאַרוואָס ער איז נישט ביים אויף זיין פאָטער. פאַרקערט, דורך די האַרץ־שרייענדיגע בריוו פון זיין מוטער האָט ער צו זיין פאָטער דערשפירט אַ משפּחה־שע נאָענטקייט, אַזוי ווי ער וואָלט צוזאַמען מיט זיין מוטער בייגעקומען דעם שטאָלץ:

— וואָס איז דאָ צו מאַכן, אפשר האָט ער אויך אַנדערש נישט געקאָנט?

— יעדנפאַלס איז קלאָר איין זאַך, אַז וואוינען מיט אונז צוזאַמען באַדאַרף ער נישט,—איז אים געקומען פלוצלינג אויפן זינען דער געדאַנק. — אין דער הינזיכט האָט העלענאַ סטעפּאַ־נאָוונאַ זייער רעכט. איך וועל עס אים קלאָר זאָגן, און נאָך היינט. קלאָר אים אַרויסזאָגן, אַז ער האָט נישט וואָס צו ענדערן זיין אָרט לעבן. דאָס גאַנצע לעבן אָפּגעלעבט אין אַ האָטעל — מוז ער ווייטער אַזוי לעבן. פאַרפאַלן — ער האָט אַזוי געוואָלט.

ער האָט צוריק איינגעפּאַקט דאָס זילבערנע קעסטעלע אינם פּאַפּיר, פאַרבונדן עס מיט דעם בענדעלע, אַזוי ווי העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט עס אים געגעבן, און גענומען עס אַוועקטראָגן צו זיין פאָטער.

— קיין איין טאָג באַדאַרף דאָס נישט איבערבלייבן מיט מיר. דאָס באַלאַנגט צו אים און ער באַדאַרף דאָס אויפעסן, אויב ער קאָן.

אַז ער איז אַראָפּגעקומען אויף דער גאַס, איז נאָך געווען גרויסער טאָג און די זון האָט געשיינט און עס איז געווען פרילינג. לייכטע, אויפמונטערנדיגע ווינטן האָבן געבלאָזן, און מענטשן, פאַרשוויצטע, זענען געשטאַנען אויף דער גאַס און האָבן אויפגערוימט דעם לעצטן שניי, אַריינגעשאָפלט אים אין גרויסע פורן. עס האָט זיך אַנטפּלעקט די אויבערפלאַך פון דער פאַר־ברוקירטער גאַס; עס האָט זיך אַנטפּלעקט די ערד אַרום די ביימער, און מירקין האָט זיך פאַרוואונדערט, אַז פעטערבורג שטייט — ווי יעדע שטאָט — אויף ערד, און נישט אויף שניי.

דער טאָג איז געווען אַ שיינער, אַ זוניגער און אַ פריי־

לעכער. מענטשן זענען גליקלעך געווען, האָבן הויך גערעדט, געלאַכט און זענען פלינקער געגאַנגען ווי אַן אַנדערש מאָל. דאָ און דאָרט האָט מען באַמערקט שוין, ווי איינער און אַ צווייטער האָט זיך באַוויזן גייענדיג איבער דער גאַס אָן אַ פּעלץ און אָן אַן אויבערציער, וואָס דאָס האָט פאַרוואונדערט נאָך אַזאַ לאַנגן ווינטער.

מירקין איז אויך אויפגעמונטערט געוואָרן פון דער פרייער פרילינגס-לופט. דער פרילינגס-ווינט האָט פאַריאָגט פון אים די אומאָנגענעמע דעראינערונג פון דעם באַזוך ביי העלענאַ סטעפּאַנאָוונען און האָט אים מער אַריינגעטריבן אין דער עלעגישער שטימונג, וואָס זיין מוטערס בריוו האָבן אויף אים אָנגעהויכט. ער האָט גענומען אַן איינשפּאַנער און געהייסן זיך פירן אין זיין פּאָטערס קאַנטאָר אויף „נעווסקי". ווען ער האָט געהאַלטן דאָס קעסטעלע אין דער האַנט, האָט עס אים שוין נישט ווי פריער דערמאָנט אָן אַ טויטער האַנט פון אַ חלום אַרויס, נאָר אָן עפּעס לעבעדיגס, נאָענטעס און הייליגס. נאָך אַלעמען באַדאַרף מען אויף זיי גוט אויפּפּאַסן, משפחה-רע-ליקוויען, — האָט ער זיך געטראַכט,—זאָגן פּאַפּאָטשקען, אַז מען זאָל זיי איינשליסן אין קאַסע.

— און באַלט שיעור זיי פאַרגעסן. ווי אַזוי האָט ער עס געקאָנט, מאַמאָטשקאַס בריוו? — האָט ער זיך מער פאַרוואונ-דערט אויפן פּאָטער, איידער בייז צו זיין אויף אים.

דעם פּאָטער אין קאַנטאָר האָט ער שוין נישט מער גע-טראָפן, כאָטש עס איז נאָך געווען אַ שטיק צייט פאַר דעם טאָג-שלוס. מען האָט אים געזאָגט, אַז ער איז ערגעץ-וואו אַרויס-געפאָרן הינטער דער שטאָט.

געשלאָגן זיך מיט דער דעה, צי איבערלאָזן דאָס קעסטעלע ביים פּאָטער אויפן טיש, צי מיטנעמען עס מיט זיך. באַ-שטימט — מיטנעמען עס מיט זיך און דערווייל עס איבערלאָזן ביי נינאָטשקען.

— זאָגן איר וועגן די בריוו, צי נישט? — האָט ער זיך געשלאָגן מיט דער דעה. באַשטימט — יאָ צו זאָגן.

— עס וועט זי אינטערעסירן, און נאָך אַלעמען באַדאַרף זי וויסן דערפון.

ער האָט גענומען אַ דראָשקע, אויף פאָרן צום אַדוואָקאַט. עס איז שוין צייט געווען צום עמפּפאַנג.

אַריינגעקומען צום אַדוואָקאַט, האָט ער געוואָלט אַריינגיין צו נינאָטשקען און דערציילן איר וועגן די בריוו. נינאָטשקאַ איז אויך אינדערהיים נישט געווען. „דאָ איז געווען גבריאל חיימאָוויטש, אָנגעקומען מיט זיין אויטאָ, און ערגעץ־וואו צוזאַמען אַרויסגעפאָרן, דאַכט זיך, אויף אַ שפּאַציר" — האָט געזאָגט דאָס דינסטמיידל אַנושקאַ.

כאָטש עס האָט זיך געטראָפן זייער אָפט, אַז זיין פאָטער זאָל פאַרפאָרן מיט זיין אויטאָ צו נינאָטשקען און זי ערגעץ־וואו מיטנעמען, — דאָך האָט עס דאָס מאָל גאַנץ אַנדערש באַווירט מירקינען. ער איז געבליבן פון דער נייעס, ווי עס וואָלט עפּעס געווען געשעען אַן אויסערגעוויינלעכע זאַך. און דאָס וואָס די זון האָט איצט אַזוי ברייט און ליכטיג אַריינגעשיינט דורך די גרויסע פענסטער, און דאָס וואָס ער האָט באַמערקט אויפן וועג, דאָס מען קערט שוין אָפּ דעם לעצטן שפּור פונם שניי פון די פעטערבורגער גאַסן — דאָס אַלץ, דאָס פּלוצלינגדיגע אַרויספאָרן פון זיין פאָטער מיט זיין כלה, האָט אים געמאַכט מער פאַרוואונדערט און באַפרעמדט, אַזוי אַז דער ערשטער פרילינגס־טאָג, וואָס האָט זיך אַזוי פּלוצלינג באַוויזן אין פעטערבורג, האָט נאָך מער פאַרשטאַרקט זיין חשד, ווי דער פרילינג וואָלט געווען אַ שותף צו זיין פאָטער און צו זיין כלה אין דער פאַרשווערונג, וואָס ווערט דאָ געמאַכט געגן אים.

— און דאָס וואָס איז? — האָט ער געפרעגט זיך אַליין, יוי עס וואָלט עפּעס אויסערגעוויינלעכס געווען געשעען.

עס האָט זיך אים מיטאַמאָל אויסגעדאַכט, אַז די גאַנץ נאָענטע פריינטשאַפט, וואָס איז אַזוי ענג געשלאָסן געוואָרן צווישן זיין פאָטער און זיין כלה דורך דער קורצער צייט פון זיין שדוך, קוועלט נישט אַרויס פון ריינע משפחהדיגע געפילן,

וואָס האָבן זיך אַזוי פּלוצלינג דערוועקט אין זיין פּאָטער (צוליב זיין עלטער און זיין בענקשאַפט נאָך אַ היים, ווי מירקין פּלעגט עס זיך ביז איצט אויסטייטשן). די קליינע און גרויסע אויפמערקזאַמקייטן, וואָס זיין פּאָטער שענקט זיין כּלה, טראָגן אַ באַפרעמדטן, נישט דערקלערטן כאַראַקטער און שטאַמען פון זיינע פאַרדאָרבענע, אומקלאָרע, זינדיגע אינסטינקטן.

אַ היץ האָט אַרויסגעשלאָגן אויף זאַכאַריס לייב, וואָס האָט געמאַכט זיין העמד צוגעקלעפּט צו זיין הויט. אַ נאַסקייט איז אים באַפאַלן.

— וואָס איז דאָס? בין איך משוגע געוואָרן? — האָט ער זיך געפּרואווט באַרואיגן. — דאָס זענען דאָך נישט דערלאָזבאַרע געדאַנקען, אָט די וואָס איך קלער. איך גיי פון זינען אַראָפּ, נישט אַנדערש. וואָס איז דאָס אַזעלכעס? איך וועל אים דערהרגענען, ווי אַ הונט! — איז אַ שרעקלעך וואָרט דורכגעלאָפן דורך זיין גאַנץ לייב און געמאַכט אויפציטערן יעדן טראָפּן בלוט אין זיינע אָדערן און אַ טרייסל געגעבן זיינע אברים, ווי עס וואָלט ווער זיינע נאַקעטע נערוון אָנגערירט.

ער האָט מיטאַמאָל אַלץ דערזען, ווי עס וואָלט ווער אַ פאָרהאַנג אויפגעהויבן פון די געשעענישן. „מאַמאָטשקאַ און איך — מיר זענען איינס. איך טראָג מאַמאָטשקאַס גורל".

ער האָט זיך געוואָלט ווערן געגן דעם געדאַנק, געפּילט זיך, ווי עס האָט ווער אַ משוגעים-העמדל אַרויפגעוואָרפן אויף אים, און ער וויל עס אַראָפּטרייסלען. האָט ער שטאַרקער באַטאָנט און העכער געזאָגט דאָס שרעקלעכע וואָרט:

— דערהרגענען, ווי אַ הונט דערהרגענען. פאַר אַלעמדינג!

אינערלעך האָט ער געוואוסט, אַז דאָס זענען הוילע ווערטער; אַז בחינם איז דאָס ווערן זיך און דאָס פּרוואוון אַראָפּטרייסלען פון זיך דעם אָנגעוואָרפענעם גורל — ער בלייבט אין אים.

אָבער די ליפּן האָבן נאָך געהאַלטן אין איין איבערחזרן:

— דערהרגנען, ווי אַ הונט דערהרגנען!

ער איז געשטאַנען, ווען ער האָט גערעדט צו זיך די ווערטער, אין קאָרידאָר, צווישן די אויפנאַם-צימערן און דער פּריוואַטער וואוינונג פונם אַדוואָקאַט. ער האָט געוואוסט, אַז יעדן אויגנבליק קאָן ווער אַרויסקומען פון דעם אַדוואָקאַטס משפחה און אים באַמערקן אַזוי שטיין. עס האָט זיך מירקינען אויסגעדוכט, אַז אַלע מוזן איצט קאָנען אָראָפּלעזן זיינע געדאַנקען פון זיין שטערן. אפשר אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ אַליין קאָן אַרויסקומען פון איר צימער און אים אַזוי טרעפן. און עס איז געווען די אימה פאַר אָלגאַ מיכאַילאָווגען, וואָס האָט אים אַרויסגענומען פון זיין פאַרלוירנקייט. ער איז אַריין אין דער צווייטער אָפּטיילונג פון דער וואוינונג, וואו עס האַלטן זיך אויף די קליענטן, און כדי עפּעס צו טון, כדי וועגן עפּעס אַנדערש צו קלערן און מיט וואָס אַנדערש זיך פאַרנעמען, איז ער אַריינגעגאַנגען אין דעם בשותּפותדיגן עמפּפאַנג-צימער, וואָס ער האָט געהאַט מיטן ערשטן העלפער פונם אַדוואָקאַט, יאַקאָב שמולעוויטש וויינשטיין, וועלכן ער האָט שוין אָנגעטראָפן זיצנדיג איבער אַ פּאַק אַקטן.

— אָ, איר זענט עס, יאַקאָב שמולעוויטש? — רופט זיך מירקין אָן אַ דערשטוינטער, ווי ער וואָלט אים צום ערשטן מאָל באַגעגנט נאָך אַ לאַנגער פאַרלאָזנקייט. — גוט, וואָס איך האָב אייך געטראָפן. איר וועט זיך היינט מוזן באַגיין אָן מיר, עפּעס זייער וויכטיגס צו באַזאָרגן.

— דאָס מיינט איר? — ענטפערט אים אָפּ יאַקאָב שמולעוויטש, נישט אויפהויבנדיג זיין פּנים פון די פּאַפּירן אַרויס, אין וועלכע ער האָט עס געהאַט איינגעגראָבן. — מיר זענען דאָך סיי ווי סיי צוגעגרייט צו אייער אַוועקגיין.

— צוגעגרייט צו מיין אַוועקגיין? — וואונדערט זיך מירקין.

— נו, יאָ. מען זאָגט דאָך, אַז איר האָט בדעה צו ענדערן אייער פּראָפעסיע, אייער גאַנץ אַרט לעבן.

— אָ, דאָס מיינט איר? יאָ, יאָ, איך האָב בדעה צו ענ־
דערן מיין פּראָפּעסיע, מיין גאַנץ אַרט לעבן. יאָ, יאָ,–שטאַמלט
פּאַר זיך מירקין און פּאַרלאָזט זיין חבר, אַ פאַרוואונדערטן
איבער זיין צעשטרייטקייט.

קאַפּיטל 6

דער גערא‏ַנגל מיטן מזל

מירקין האָט אָנגעהויבן צו שפּאַנען איבער די פּעטער־בורגער גאַסן און ווי זיין געדאַנקען־גאַנג וואָלט זיך געווען פאַרפּלאָנטערט אין דער פּראַזע, וואָס יאַקאָב שמולעוויטש האָט אין זיין געהירן אריינגעוואָרפן — האָט ער געהאַלטן אין איין איבערחזרן פאַר זיך די ווערטער:

— צוגעגרייט צו מיין אָוועקגיין.

ווי צו להכעיס אים (ווי עס האָט זיך אים אויסגעוויזן), האָט זיך דער טאָג באַין אופן נישט געוואָלט ענדיגן. דער טאָג איז געשטאַנען אַ זוניגער, אַ שיינענדיגער און אַ בחורשער. דער טאָג האָט זיך געפריידט מיט די מענטשן, און די מענטשן האָבן זיך געפריידט מיט אים. די פערד זענען פלינקער געלאָפן איבער דער בריק, די מענטשן זענען שנעלער געגאַנגען, און אַלע האָבן זיך ערגעץ־וואו געאיילט צו אַ גרויסן יום־טוב, צו וועלכן ער איז נישט געבעטן געוואָרן.

אַז ער, מירקין, איז אַרויסגעקומען פאַרן איסאַקיעווסקי פלאַץ, האָט ער זיך פאַרוואונדערט, ווי ער איז דאָס מאָל אַזוי ברייט געוואָרן, און אַזוי גרויס. און נאָך אַ זאַך: פּיאָטרס דענקמאָל און דער איסאַקיעווסקי קאַטעדראַל שטייען אין אַ וואַלד מיט ביימער. פון וואַנען האָבן זיך דאָ ביימער גענומען? יעדן

טאָג, דורך דעם גאַנצן ווינטער, איז ער צוויי מאָל דורכגע־
גאַנגען דורך דעם פּלאַץ און קיינמאָל נישט באַמערקט, אַז עס
געפינען זיך דאָביימער. און איצט שטייען זיי הויכע, ווי אַ
מוטערס אַ האַנט וואָלט זיי אָפּגעוואַשן, אָפּגעצוואָגן די קעפּ.
זייערע בעזימדיגע צווייגן וואַרפן אַ שאָטנדיג איידל געוועב
פון אַ נעץ איבער דער פון שניי באַפרייטער ערד. אַ רויטער
פויגל הויבט זיך אויף איבער די נאַקעטע צווייגן. די וועלט איז
באַפרייט און גרויס און שיין. „צוגעגרייט צו מיין אַוועקגיין —
אַלץ איז צוגעגרייט פאַר מיין אַוועקגיין, און פּונקט אַזוי ווי
דאָרט, אין קאַנטאָר ביים אַדוואָקאַט, וועט זיך ווייטער פירן
דעם עמפּפאַנג, אַ טאָג נאָכדעם, ווען כ'וועל אים פאַרלאָזן —
אַזוי וועט דאָס אַלץ ווייטער שטיין, ווייטער לעבן, אַ טאָג נאָכ־
דעם, ווי איך וועל אַוועקגיין" — האָט ער געטראַכט.

— אָבער וואו וועל איך גיין? — האָט ער זיך געפרעגט.
און כדי צו פאַריאָגן עפּעס פון זיך, נישט צו קלערן, האָט ער
זיך געלאָזט מיטן שטראָם מענטשן. אַלץ האָט געאיילט צו
„נאַבערעזשנאַיאַ", צו דער ניעוואַ.

אויפן ברעג ביי דער ניעוואַ, איבער דער גאַנצער ברייט
פון דער טראָאיצקי-בריק, איבער דער גאַנצער לענג אויף דער
„נאַבערעזשנאַיאַ", פון ווינטער-פּאַלאַץ אָן ביז ווייט אַראָפּ —
איז געווען אָנגעשטעלט מיט מאַסן מענטשן, וואָס האָבן באַ־
טראַכט דאָס שפּיל פון די קריעס אייז איבער דער ניעוואַ. עס
איז געווען אַ שפּיל פון גיגאַנטן. גאַנצע אייז-בערג זענען אָנגע־
קומען צו שווימען און אָנגעשלאָגן זיך איינס אָן אַנדערן ביי
די באָקעס. אַנדערע אייז-בערג האָבן בלאָקירט פאַר זיי דעם
וועג צום פינישן אויסגוס, האָט זיך איינער אויפן אַנדערן
אַרויפגעגליטשט, איין באַרג אויפן אַנדערן — האָט זיך אָנגעהויבן
אַ געראַנגל פון איין קריע מיט דער אַנדערער, וועלכע איז
שטאַרקער געווען, שווערער און מעכטיגער — האָט איר שוואַ־
כערע חברטע אונטערגעטונקט אין וואַסער, צעבראָכן, צעקרישלט
און געמאַכט זי שווימען.

די מענגע מענטשן, אַלט און יונג, מענער און פרויען,

זענען אַלע פאַרכאַפּט געוואָרן פון דעם געמיינזאַמען שפּיל, וואָס זיי האָבן באַטראַכט. מיט אַ זאָרגלאָזער יינגלשער פריי־לעכקייט האָבן זיי זיך, אומבאַקאַנטע פרעמדע מענטשן, געטיילט מיט די איינדרוקן, דורכגערעדט זיך אויף הויך־לשון.

מירקין האָט זיך אָפּגעשטעלט און איז פאַרטרונקען גע־וואָרן צווישן דער מענגע. דאָ, אין דער מאַסע, האָט ער זיך פאַרלוירן פון זיך אַליין, אַנטלאָפן פון זיין אייגענער וועלט, און איז אַ מינוט פאַרכאַפּט געוואָרן צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע — אין דעם שפּיל פון ווינטער מיטן פרילינג.

נאָר באַלד האָט אָנגעהויבן עגבערן אין זיין קאָפּ, ווי ביי אַ מענטש, וואָס טראָגט זיך אַרום מיט אַ געפערלעכער, געהיי־מער קראַנקהייט, וועלכע מען פאַרטרויט פאַר קיינעם נישט, און מען מוז שטענדיג קלערן וועגן איר... אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס זילבערנע קעסטעלע מיט דער מוטערס בריוו, וואָס העלענאַ סטעפּאַנאָוונאַ האָט אים געגעבן. עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז דאָס זילבערנע קעסטעלע איז שוין צוגע־וואַקסן צו אים און וועט שוין דאָרט איבערבלייבן ביי אים אַ צוגעוואַקסנס דאָס גאַנצע לעבן. אין אמתן — ער האָט שוין מער גאָרנישט געפילט, אַז ער האַלט עפּעס אין דער האַנט. — אין קאָפּ, צי אין האַרץ, צי ערגעץ אַנדערש־וואו האָט אַ פאַר־באָרגענע האַנט געוואָרפן אויף אַ לייוונט, פאַר זיינע גייסטיגע אויגן, האַלב פאַרטושטע בילדער, ווי מען זעט אין אַ הינטער־פלעט, דאָס לעבן וואָס וועט זיין נאָך אים, און עס איז געווען מיטאַמאָל, ווי עס וואָלט זיך פאַר אים אויפגעעפנט אַ בוך, אַזוי האָט ער קלאָר פאַרשטאַנען איצט דעם גאַנצן מיין פון דער פראַזע: „זיי זענען צוגעגרייט צו מיין אָוועקגיין". און פאַרוואָס נישט?

אייגנטלעך איז דאָך אַלץ ריכטיג, און באַדאַרף דאָך אַזוי זיין. דאָס נייע הויז פון די מירקינס איז שוין באַלד פאַרטיג. פּאַפּאָטשקאַ און ניגאָטשקאַ וועלן זיך דאָרט אַריינבציען, פּאַפּאָטשקאַ וועט זיין גליקלעך, ענדלעך געפונען אַ היים. ניגאָטשקאַ וועט זיין גליקלעך, אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ וועט זיין

גליקלעך — אַלע וועלן זיין גליקלעך, צופרידן. אַלץ וועט אַזוי זיין, ווי עס באַדאַרף צו זיין. נאָר איך בין נישט צו־פרידן — באַדאַרף איך אַוועקגיין. ער וועט אַוועקגיין, ווי אַ ווינטל וועט פאַרבייבלאָזן. אַלדאָס איבעריגע וועט איבער־בלייבן. די גאַס וועט זיין דיזעלבע, מענטשן וועלן זיך ווייטער איילן. ביי אַלגאַ מיכאַילאָוונען אין שטוב וועט זיין ווי תמיד. די מעבל וועלן ווייטער שטיין אויף זייער אָרט; די גרויסע שאַפעס מיט די אַקטן. די קליענטן פון דער פראַווינץ וועלן זיצן אין קאָרידאָר, אין וואַרט־צימער. אַרום זיי וועט זיך פאָרען יאַקאָב שמולעוויטש. דער באַרימטער אַדוואָקאַט וועט זיין אָפגעזונדערט אין זיין קאַבינעט, און אַלע וועלן וואַרטן מיט אימה אויף דער טיר פון קאַבינעט, ווען זי וועט זיך עפענען. אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ מיט איר ווייס לייב, דאָרט הינטער איר שוואַרץ קלייד, מיט איר אַראָפּגעבויגענעם צניעותדיגן קאָפּ, וועט זיצן אין אַ פאָטעל, אין איר באַליבט ווינקל, און באַ־טראַכטן אַ קאָפּע־טעצל, אַ בילדל אָדער אַן אַנדער מתנהלע, וואָס נאַאום גריגאָריעוויטש האָט איר געבראַכט. אפשר וועט זי דערביי צו אים שמייכלען, און דער „ענגלענדער" וועט זיך שמעלצן פאַר נחת. אין איר בודואַר וועט זיך ניאַנטשקאַ אַ האַלב־באַקעטע אַרומוואַלגערן אויף איר דיוואַן מיט אירע געקרייזלטע לאָקן, לעזן אַן אומאַנשטענדיג בוך, וואָס דער טאַנץ־קריטיקער האָט איר אויסגעבאָרגט, אָדער זיצן ערגעץ־וואו פאַרבאָרגן אין אַן אָפּגעזונדערטן ווייטן צימער מיט איר פריינדין, די בלאָנדע גרעטכן, און קושן זיך אָדער טון אַנדערע אינטימע זאַכן... זיין פאָטער וועט אין ערשטן האַלבן טאָג, ווי שטענדיג, זיין באַשעפטיגט אין זיין קאַנטאָר, זיך נישט לאָזן שטערן. נאָך דעם דערליידיגן די פּאָסט, וועט ער פאַרפאָרן נאָך ניאַנטשקען מיט זיין אויטאָמאָביל און זי אַרויסנעמען. זיי וועלן זיצן אין אַ „קאַבאַק" ערגעץ־וואו הינטער דער שטאָט און טרינקען רוסישן שנאַפּס (פאַרוואָס דווקא אין אַ „קאַבאַק" און טרינקען רוסישן שנאַפּס? ער האָט זיך נישט געקאָנט באַפרייען פון דעם בילד, וואָס צוליב אַ קאַפּריז פון זיין פאַנטאַזיע האָט זיך אים אויס־

געמאָלט). אָדער אפשר וועלן זיי שוין וואוינען דענסטמאָל צו־זאַמען אין נייעם הויז, זיי ביידע — פאַרוואָס נישט? ווי אַזוי וועט אויסזען דאָס נייע הויז מיט די אַלע זאַכן, וואָס נאָאום גריגאָריעוויטש האָט פאַר זיי איינגעשאַפט, און ווי וועט אויס־זען זייער צוזאַמענלעבן, דעם פּאָטער זיינעמס מיט גינאָטשקען? — דאָס קאָן ער זיך נישט פאָרשטעלן.

— און איך, וואו וועל זיין? איך — וועל נישט זיין. די האַנט, דער פוס, די זייט, וואָס איך טאַפּ אָן, דער קערפּער מיינער וועט נישט זיין... ערגעץ אַנדערש־וואו זיין... וואו אַנדערש־וואו? — ניין. עס וועט פון אים עפּעס אַנדערש ווערן.

ער קאָן זיך בשום אופן נישט פאָרשטעלן צו זיין גע־זונטער לעבנס־אינסטינקט פאַרשטעלט פאַר זיינע אויגן דאָס בילד, ווי אַזוי אין קערפּער וועט אויסזען זיין „איך" — ווען ער וועט נישט זיין... אָנשטאָט דעם, וויל ער איבערשרייען זיין פחדנות־געפיל מיט דעם „ענגלענדערס" פילאָזאָפישע באַ־רעכטיגונג, וועלכע ער שרייט כמעט אַרויס הויך:

— אַז איך בין אַ פליג. וואָס איז דער חילוק, יואַן איך וועל זשומען אַביסל ווינציגער? אַז איך בין אַ גרעזל — וועל איך אָפּגעווישט ווערן פון דער ערד אַביסל פריער. אין הונ־דערט יאָר אַרום פון היינט, אין צוואַנציג יאָר. איין טאָג נאָך מיין טויט, איין שעה, איין מינוט — וואָס וועט מיר זיין דער חילוק, צי איך האָב אויסגעלעבט די גאַנצע פאַרציע זיבעציג יאָר, צי אַ פערטל פאַרציע נאָר? און פאַר די מענטשן אַט דאָ אַרום, פאַר די מענטשן וואָס שטייען אַט דאָ נעבן מיר — עק־זיסטיר איך דאָך איבערהויפּט נישט. אַזוי פיל מיליאַרדן באַ־שעפעניש לעבן אויף דער וועלט, און קיינער ווייס נישט אויב איך לעב יאָ, אָדער נישט. וואָס־זשע איז דער חילוק, צי איך לעב טאַקע פאַקטיש, אָדער נישט?

ער קוקט אין וואַסער אַראָפּ און זעט, ווי עס קומט אָן צו שווימען אַן אומפאָרמדיק קאַנטיק שטיק אייז פון אַ מעכטי־גער גרויס. דאָס שטיק אייז האָט געטראָגן אויף זיך שפּורן

פון אַ דאָרף, צי פון אַן אַנדערן ישוב, און שטיקער האָלץ זענען געווען איינגעפּרוירן אין אים, און אַנדערע מענטשלעכע געברויכלעכע אָפּוואַרפן. דאָס שטיק אייז האָט אַרויסגערופן אויפמערקזאַמקייט ביי פיל באָאָבאַכטער, ווייל עס האָט דער־מאָנט, אַז עס קומט פון אַ מענטשלעכן ישוב. ער האָט זיך געטראַכט: ווען איך וואַרף זיך אַזוי איצט אין וואַסער אַריין, וואָלט עס פונקט געווען צייט, אַז דאָס שטיק אייז זאָל מיין לייב צערייבן. עס וואָלט אפשר אַ שטיק פון מיר מיטגעשלעפּט מיט זיך אין זיין גאַנג. און וויל איך, אַז עס זאָל מיך דער־גרייכן — באַדאַרף איך זיך שוין אַצינד אַראָפּוואַרפן, אַז נישט, וועל איך עס פאַרשפּעטיגן, עס וועט שוין אַוועקשווימען. ער האָט זיך נאָכאַמאָל איינגעקוקט אין דער גרויסער קריע, וואָס האָט זיך צוליב איר שווערקייט און שפּיציקייט אָנגעטשעפּעט אָן אַנדערע שטיקער. אירע שפּיצן האָבן זיך גענעצט אין וואַ־סער, נאָר איר אויבערפלאַך אין מיטן איז געווען אומבאַריהרט און האָט אויסגעזען אַזוי ווי עס וואָלט נאָך געווען געשטעקט אין אַ מענטשלעכן ישוב. מען האָט נאָך אָנגעזען דערויף אַן אויסגעפאָרענעם וועג פון אַ שליטן, אַ שטיק האָלץ האָט זיך געוואַלגערט אויף איר, אויך שאַרבנס פון צעבראָכענע טעלער, אַן אַלטער טאָפּ און שטרוי. און דווקא דער ישוב, וואָס האָט געלעבט אויפן שווימענדיגן שטיק — האָט ביי אים אַרויסגע־רופן אַ סענסאַציע פון לעבן. ער האָט געזען אַ דאָרף, און ווינטער־שליטנס זענען געפאָרן אויף אים. אפשר האָבן מענטשן זיך געליבט אויף אים.

און דווקא דאָס שטיק אייז, וואָס האָט געזאָלט צעמאָלן זיין געביין, האָט אים צוריקגערופן צום לעבן... ער האָט זיך אומגעקוקט און פאַרוואונדערט זיך, וואָס די וועלט איז אַזוי ליכטיג און פריי, אַזוי גרויס און אַזוי ברייט. ער האָט דער־זען דעם אומענדלעכן הימל, וואָס האָט זיך אויסגעשפּרייט אויף דער צווייטער זייט ניעוואַ. גרינע דעכער פון הייזער, גאָלדענע טורעמס פון צערקוועס זענען פריילעך און שפּילנ־דיג באַהעלט געוואָרן פון דער זון. די גאָלדענע נאָדל פון דער

„אַדמיראַלטעיסקי” האָט געשפּילט אינגאַנצן ווי אַן אָנגעצונדן ליכט — געפינקלט פון זיך שטראַלן אַראָפּ, וועלכע זענען ער-געץ-וואו אין דער לופטן אויפגעריבן געוואָרן און אויסגעמישט זיך מיט דער לופט. די הייזער אויף יענער זייט, די פּעטראָ-פּאַוולאָווסקע פעסטונג מיט אירע קלויסטער-שפּיצן, האָט אויס-געזען ווי אַ קינדער-שפּיל. אין אמתן, די גאַנצע ערד, די גאַנ-צע וועלט האָט אויסגעזען ווי אַ געלעכטער, ווי אַ שפּילצייג. ריכטיגעס, גרויסעס, ערנסטעס, אמתעס — איז נאָר בלויז גע-ווען דער הימל, דער הימל און זיין אומענדלעכקייט, וואָס האָט דאַכט זיך העכער אויפגעהויבן זיין געוועלב איבער דער וועלט. דער הימל איז אויך געווען ווי איין אומענדלעכער ים. אין אים זענען אויך געשוואומען קריעס-וואָלקנס, נאָר די קריעס-וואָלקנס דאָרט אויבן זענען נישט געווען ממשותדיגע, קאַנטיגע, אָפּגעשניטענע און אָפּגעוואויגענע, ווי די קריעס אייז. זיי זענען געווען צוזאַמענגעוועבטע דורך קנילן רויך. אַן עלאַסטישקייט האָט ציטערנדיג און ווינטיג דורכגעפּאַלדעוועט דורך דעם גאַנצן הימלישן געוועב — ווי אַ ווינט בלאָזט אין אַ צוזאַמענגעפּאַלענער פּלאַכטע. אין דער דורכזיכטיגער, לייכ-טער פריילינגס-ספערע האָט קיין ממשותדיגס, ווי ערד, לאַנד, הייזער זיך נישט נעזען. זיי זענען אַריינגענומען געוואָרן אין דער דורכזיכטיגער, שפּינוועבעדיגער, באַוועגלעכער ספערע. אַלץ האָט זיך געוואַקלט, ווי פאַרבן שימערן. איבער דער וועלט האָט געהערשט דער הימל. דער הימל מיט זיינע שווימענדיגע, ליכטיגע און טונקעלע וואָלקנס, וועלכע האָבן זיך געבאָדן אין די טיפענישן פון דער הימלישער בלויקייט. אַמאָל האָבן די וואָלקנס אויסגעזען פאַרווישטע, פאַרוועבטע און פאַרטרונקענע, ווי שימערירנדע לייבער פון אומגעזעענע ברואים, הינטער אַ באַוועגלעכן געוועב פון דורכזיכטיגע פאָרהאַנגען. און אַן אַנ-דערש מאָל האָבן זיי אָנגענומען קאָנקרעטע פאָרמען. עס איז געווען, ווי אַ נקבה-בריאה וואָלט אַרויפגעטויכט פון דער טי-פעניש פונם הימלישן ליכט-ים און אויסגעשפּרייט צו טריקענען אירע פאַכנדיגע פליגלען. אַן אַנדערש מאָל זענען די וואָלקנס

פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ סטאַדע געוואַשענע שעפּסן, גע־פליגלטע שעפּסן, וואָס הויערן אויף אַ הימל־פעלד און טריקע־נען זייער פעדער־וואָל. אין דער לופט האָט אַרומגעשוועבט אַן עטער, אַ רויטער־פיילכן־עטער, אַרויסגעטעמט פון נאַקעטע ביי־מער־צווייגן, פון דעם מויל פון דער באַפרייטער ערד; אַן עטער וואָס האָט אָנגעטרונקען יעדן לעבעדיגן נפש מיט לוסט, און אויך אָנגעטרונקען דעם קראַנקן זאַכאַרי. זיינע אָדערן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט בלוט־כּוחות, זיינע מוסקולן מיט חשק. ער האָט דערפילט דעם טעם פון זיין בלוט, פון זיין לעבעדי־דיג בלוט, אויפן ראַנד פון זיין מויל.

— ניין, עס איז נישט גלייך אַ טאָג צו אַ יאָר. דורך יע־דער מינוט באַנייט זיך די אייביקייט; דורך יעדער עמפּפינ־דונג — דער גאַנצער שאַפונגס־פּראָצעס. דורך יעדן ציטער — דער האַרץ־נערוו פון דער וועלט. דאָס איז לעבן — אייביקייט.

—ווער זאָגט אַ פליג? אַ מענטשלעכער אָדלער מיט אומגע־צוימטן, אומבאַגרענעצטן ווילן. דער מענטש איז באַשאַפן גע־וואָרן פאַרן לעבן! אַלדאָס איבריגע איז קרענקלעך, פלאַגעניש און פחדנות. איך, זאַכאַרי מירקין, אַרויסגעוואָרפן דורך אַ צופאַל פון אַן אַ ט אָ מ ׳ ל אין לעבן אַריין, בין דער צוועק און דער ציל פאַר זיך אַליין. איך בין די וועלט, דער אוניווערסום, דער גאַנצער שאַפונגס־פּראָצעס. דורך יעדן אָטעם מיינעם אָטעמט די וועלט. דורך יעדן מיין חשק־דערוועק — דערהויבן זיך חשק־ווערלן איבער דער וועלט, אין דער לופט. אָט איצט דערפיל איך דעם חשק. איך לאָז אים אָפּן, און אַלע מיינע אָדערן עפענען זיך. מיין בלוט טרינקט פון דעם חשק ביז צו שכּרות, ניין, ביז צו דער באַוואוסטזיניגער ניכטערקייט.

און ער האָט אויפגעעפנט די מיילער פון זיינע הויט־קע־מערלעך, צו טרינקען אַ געטראַנק, וואָס אַן איינגעשלאָסענער חשק דאָרט אין אים, האָט איצט פריי געלאָזט.

ער האָט געגעבן אַ וואָרף אַראָפּ פון זיך אַ קייט, אַ רייס אַראָפּ אַ חתימה אויף אַ לאַנג־פאַרחתמעט פלעשל, און דער גע־טראַנק איז געקומען.

אין זיך האָט ער איצט געהאַט אָלגאַ מיכאַילאָווגען... יאָ, אָלגאַ מיכאַילאָווגען אַליין. א נאַקעטע, אַן אויסגעבעטענע, מיט אירע שטאַרקע, דיקע, מוטערלעכע בריסטן. זי האַלט אים אַרום מיט אירע פעסטע אָרעמס. ער דערפילט די קילקייט און די גלאַטיקייט און די ווייכקייט פון איר לייב, פון איר רייפן גע-פאַלדעוועטן בויך, וואָס ער האָט זיך שטענדיג אין זיין געהיי-מער פאַנטאַזיע פאָרגעשטעלט, אַז ער ציטערט דאָרט אונטער איר זיידן-שוואַרץ קלייד, פונקט אַזוי ווי רעמבראַנדטס בילד „דיאַנאַ“, וועלכע ליגט אַ נאַקעטע אויף אירע ווייכע קישנס און וואַרט אויף ווענמען... שעהן-לאַנג פלעגט ער אָפּשטיין ביי דעם בילד, אין זיינע באַהאַלטענע געדאַנקען זיך אויסמאָלן עפּעס... אַצינד האָט ער די געדאַנקען פרייגעלאָזט, און עס איז געווען, ווי דאָס מירקינשע בלוט, וואָס איז איינגעהאַלטן, איינגעשלאָסן און פאַרמאַכט געווען אין אים, האָט זיך אויפגע-כאַפּט, מיט דער גאַנצער קראַפט אָפּגעריסן זיך פון די קייטן— און האָט אָנגעהויבן צו ווירקן אין אים.

— ניין, נישט שטאַרבן. פאַר וועמעס באַקוועמלעכקייט? איך וועל אויפפאָדערן, אויפפאָדערן מיין לעבן פון אייך און נעמען באַצאָלט פון יעדן איינעם, וואָס האָט מיר עפּעס צו געבן. קיין נאַרישע סקרופּולן און שוואַכקייטן. פּאַפּאַטשקאַ האָט רעכט — און אַזוי באַדאַרף איך אויך טון. איך בין אַ מירקין! גענוג שוין געווען, איינגעהאַלטן און סענטימענטאַל. צייט אויפצוהערן אַ קינד צו זיין - אַ שוואַכער, סענטימענטאַלער. צייט צו פאָדערן פון לעבן דאָס זייניגע.

און מיטאַמאָל האָט ער דערפילט די שווערקייט פון זילבערנעם קעסטעלע — מיט דעם אַלעם וואָס עס האָט אַנט-האַלטן אין זיך — אין זיין האַנט. און עס האָט זיך אים אויס-געדאַכט, אַז אָט דאָס קעסטעלע איז אין אַלעם שולדיג געווען, וואָס ער איז אַזוי שוואַך און קינדיש געווען ביז איצט, — וואָס ער האָט גאָרנישט געוואַגט און אויף גאָרנישט דעצידירט געווען. עס האָט אים אָנגענומען אַ פאַרלאַנג צו באַפרייען זיך פון דעם קעסטעלע. געדאַכט האָט זיך אים, אַז ער טראָגט אַרום

דאָס קעסטעלע אין זיין האַנט זיין גאַנץ לעבן, פון ערשטן טאָג אָן, זייט ער איז געבוירן געוואָרן — ביז איצט. און דאָס קעס-טעלע האָט אים אין אַלעם געשטערט. — צייט, צייט צו באַ-פרייען זיך דערפון. און ווי ער וואָלט געוואָלט מיט איין מאָל אַראָפּוואַרפן פון זיך די אומגעזעענע קייטן, וואָס האָבן אים צו-געהאַמערט און צוגעבונדן צו זיין מוטער, האָט ער גענומען דאָס קעסטעלע מיט אַלץ, וואָס עס האָט אַנטהאַלטן אין זיך, און געגעבן אַ וואָרף אַראָפּ אין וואַסער אַריין צווישן די קריעס אייז.

עס האָט זיך איבערגעקוליעט אויפן וועג פון פאַלן, און איידער די בריוו האָבן נאָך צייט געהאַט אַרויסצופאַלן, איז עס שוין פאַרשוואונדן צווישן די קריעס אייז.

— גאָט מיינער, וואָס האָב איך געטון?! — האָט ער אויסגעשריגן אין ערשטן אויגנבליק פאַר שרעק, נאָר אינעוויי-ניג האָט ער דערפילט אַ דערלייכטערונג און אַ באַפרייאונג — ווי מיט דער טאַט וואָלט זיך עפּעס געענדיגט און עפּעס זיך אָנגעהויבן.

מענטשן זענען אויפמערקזאַם געוואָרן אויף דעם פאַל פון קעסטעלע, און מען האָט אָנגעהויבן צו קוקן אויף דעם וואַר-פער. כדי אויסצומיידן מענטשלעכע באַאָבאַכטונג, האָט ער אָנ-געהויבן פלינק אַוועקצוגיין — אויסגעמישט זיך מיט דער מענגע, וואָס האָט געשטראָמט צום ניעווסקי פּראָספּעקט.

דער „ניעווסקי" איז נאָך מער געווען באַלעבט, ווי די „נאָבערעזשנאַיאַ" און די „טראָאיצקי"-בריק. עס האָט זיך גע-דאַכט, אַז גאַנץ פּעטערבורג געפינט זיך דעם ערשטן טאָג פון פרילינג אויף דער גאַס. איבער דער גאַנצער לענג פון „ניעווסקי", וואו עס איז נאָר געווען אַ שפּילקע פרייער פּלאַץ, זענען גע-שטאַנען קונים ביי אויפגעשלאָגענע ביידלעך און האָבן געקויפט באַמאָלטע פסח-אייער, פאַרשידענע וואורשטן און פליישן, לע-קעכלעך און קיכלעך, און אַנדערע זיסקייטן. פויערן, פויער-טעס, בעלי-מלאכות האָבן פאַרקויפט היימיש-געמאַכטע שפּיל-וואַרג פאַר קינדער: ליאַלקעס, זעלנער, הילצערנע אייער. קינ-

דער האָבן זיך געפריידט מיטן שפּילוואַרג, ווייבער זענען געשטאַנען און געדונגען זיך מיט די סוחרים, און מענער האָבן געקוקט אויף זיי מיט פרילינגס-דערוואַכטע פאַרלאַנגען.

דער פסח האָט זיך אָנגעהויבן.

קאפיטל 7

דערוועקט בלוט

אַז מירקין איז אַהיימגעקומען אַ מידער, מיט אַן אויס־געמאַטערטער נשמה, האָט ער געפונען אַ בריוול וואַרטן אויף אים, געשריבן בשותּפות פון זיין פאָטער און זיין כּלה: „אַרויס־געפאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעוונאַ" לכּבוד דעם ערשטן פרילינגס־טאָג. זיי וועלן דאָרטן בלייבן צום עסן. פאַרפאָרן נאָך אים. באַדויערן וואָס נישט געטראָפן אינדערהיים. נישט אַנדערש, נאָר ער זאָל מיטנעמען אָלגאַ מיכאַילאָוונען און אויף אַ געדונגענעם אויטאָמאָביל אַרויסקומען צו זיי, וואו זיי וואַרטן אויף אים". נינאָטשקאַ האָט צוגעשריבן: „זאַכאַריושקאַ טייערער, זע, נאָר נישט אָפּ; אַז נישט, וועל איך בייז ווערן. און מיט דיר וועט מאַמאָטשקאַ מיטקומען. דו קאָנסט ביי איר אַלץ פועלן".

דאָס דינסטמיידל האָט אים געזאָגט, אַז פונם אַדוואָקאַט האָט מען צו אים שוין עטלעכע מאָל אָנגעקלונגען, און אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט צו וויסן געלאָזט, אַז נישט אַנדערש, אַזוי ווי ער וועט נאָר אַהיימקומען, זאָל ער גלייך קומען צופאָרן אָדער אָנקלינגען.

מירקין איז אַ מינוט געבליבן שטיין איבערראַשט פון דער נייעס. ער האָט אַ מינוט געצווייפלט, וואָס צו טון, און ווידער געהאַט דאָס געפיל, וואָס ער האָט שטענדיק געהאַט,

ווען ער האָט זיך צוגערירט צו זיין פאָטער: ווי אַ קינד שטייט ביי אַ גרויסן באַלאָן און ווייסט נישט ווי אים אָנצוגע־מען. באַלט האָט ער זיך אַליין געזאָגט: „געוויס וועל איך גיין, געוויס. און וועגן פאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעווניאַ" וועלן מיר זען. אפשר דאָרטן און אפשר אַנדערש־וואו".

ער האָט אָנגענומען דאָס רערל פון טעלעפאָן און האָט אָפּגערופן אָלגאַ מיכאַילאָווגען.

זיין האַרץ האָט אָנגעהויבן הויך צו קלאַפּן. דאָס האַרץ איז געוואָרן אַ זאַך פאַר זיך, וואָס זיצט אין אים. ער האָט זיך אינערלעך געזידלט, פאַרוואָס ער קאָן זיך נישט קאָנטראָ־לירן. נאָר זיין האַרץ איז שוין געווען אַן אַנדער וועזן, און ער האָט דעריבער קיין שום שליטה נישט געהאַט.

— וואו זענט איר דאָס פאַרפאַלן געוואָרן, זאַכאַריושקאַ? מיר האָבן שוין געשיקט שטאַפעטן איבער דער שטאָט אייך זוכן, — האָט זיך דערהערט פון דער צווייטער זייט אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס אָנגענעמער ווייבערשער ווייכער קול.

— פאַרכאַפּט געוואָרן פון פרילינג, זייט מוחל. איך האָב אַרומגעבלאָנדזשעט איבער די גאַסן, ווי אַ שכּורער, געזען, ווי דאָס אייז גייט איבער דער ניעוואַ, — האָט מירקין געזאָגט אין אַ וואויל־יינגערישן טאָן, און אַליין זיך פאַרוואונדערט איבער זיין דרייסטקייט אַזוי צו רעדן מיט אָלגאַ מיכאַילאָווגען.

— קומט גלייך צופאָרן. די „יונגע" (אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ האָט גערופן דעם אַלטן מירקינען און ניגאַטשקען מיטן נאָמען „די יונגע") זענען אַרויסגעפאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעווניאַ", און וואַרטן אויף אונז. נאָר איך האָב מורא, אַז עס איז שוין צו שפּעט.

— איך קום גלייך צופאָרן, — האָט מירקין פאַרזיכערט

ער האָט זיך אַרומגעוואַשן, באַגאָסן זיך מיט אָ־דע־קאָלאָן, און איבערגעטון זיך אין פרישע וועש, אַ שוואַרצן אָנצוג, און זאַכאַרי האָט זיך געפילט אַ ביסל אויסגעהיילט פון זיין קרענק. נאָר די גאַנצע צייט פון זיין איבערטון זיך האָט ער זיך נישט געקאָנט באַפרייען פון דעם געפיל, וואָס האָט אים פאַרשאַפט

ביטערקייט און דערוועקט אין אים אַ כּעס אויף זיך אַליין. ער האָט געמלעך, בײַ זיך אויסגעזען ווי אַ צום־טויט־פאַראור־טיילטער, וועלכער גרייט זיך צו צום לעצטן מאָלצייט, וואָס ער האָט זיך אויסגעבעטן בײַם תּליון. „פאַרוואָס? — האָט ער זיך אַליין געפרעגט, — ווער צווינגט מיך, אַז איך זאָל אַנדערש זײַן ווי איך בין, ווי פּאַפּאָטשקאַ, ווי נינאָטשקאַ, ווי די גאַנצע וועלט? פאַרוואָס זאָל איך אַנדערש נעמען דאָס לעבן, ווי אַלע איבעריגע?"

נאָר העלפן האָט ער זיך נישט געקאָנט. מיט אָט דעם געפיל האָט ער גענומען די דראָשקע צו פאָרן צו אָלגאַ מי־כאַילאָווגען, און מיט דעם געפיל האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר אַ בלומען־האַנדל צו קויפן בלומען פאַר אָלגאַ מיכאַי־לאָוונען.

נישט זייענדיג געניט אין די זאַכן, האָט ער געקויפט אַ גאַנצן בוים בעז, וואָס האָט געמוזט אַרויסרופן אויפמערק־זאַמקייט שוין מיט זײַן אומגעוויינלעכער גרויס; אַרויף אויף דער דראָשקע און פאַרפאָרן אויף „קאַזאַנסקאַיאַ", צו דעם קאָ־רידאָר, וואָס פירט אַרויף צו דער פּריוואַטער וואוינונג פונם אַדוואָקאַט.

מיט נישט קיין קאָנטראָלירט האַרץ, וואָס האָט געשלאָגן אָן זײַן דעה, און מיט דעם געפיל פון צום־טויט־פאַראור־טיילטנס לעצטן מאָלצייט, וואָס האָט ווי אַ גריל אין אַ קוי־מען נישט אויפגעהערט צו מאָנען אין אים, איז ער אַרויף אויף די טרעפּ, לאָזנדיג פאָראויס דעם שווייצער טראָגן דעם גרויסן בוים בעז, און אַרײַנגעקומען אין שטוב.

— און דאָס וואָס איז? — האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ גע־פרעגט כּמעט אַ דערשראָקענע, ווען זי האָט דערזען מירקינען אָן אויסגעפּוצטן, מיט אַ בלייך פּנים, האַלטנדיג אין דער האַנט דעם אויסערגעוויינלעך הויכן בוים בעז.

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, היינט איז געווען דער ערשטער פרילינגס־טאָג, און איך האָב געפילט דאָס באַדערפעניש אײַך צו ברענגען בלומען. זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, פאַר

דער פרייהייט, — האָט מירקין געזאָגט דרייסט. נאָר ער איז זייער בלייך געווען

— מיר בלומען? ווי קום איך דערצו?

— יאָ, אייך, דווקא אייך, — האָט מירקין איבערגעחזרט.

— נו, זאָל זיין. אַ דאַנק אייך. אַ גאַנצן בוים, ווי האָט איר דאָס געקאָנט דערשלעפּן? — קומט דאָ אַהער צו מיר, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, — האָט זי אים איינגעלאַדן צו זיך אין איר ווינקל אַריין, — איך וואַרט אויף אייך פון פינף אַ זייגער אָן. געווען דאָ אייער פּאַפּאָטשקאַ, צוגענומען ניגאָטשקען און אַוועקגעפאָרן אין „נאָוואַיאַ דערעווניאַ". מיר האָבן געזאָלט נאָכקומען, אומזיסט געוואַרט אויף אייך. איצט וועט שוין זיין צו שפּעט אַרויסצופאָרן. וואו זענט איר דאָס פאַרפאַלן געוואָרן? מיטאָג האָט איר שוין געגעסן?

— זייט מוחל, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, נישט געוואוסט, אַז איר וואַרט אויף מיר. איך בין היינט שכּור געווען פון דעם ערשטן פרילינגס-טאָג, אַרומגעשלייכט זיך איבער די גאַסן, געזען ווי דאָס אייז שווימט איבער דער ניעוואַ. אַזויפיל מענטשן געווען אויף טראָאיצקער בריק, אַרומגעוואַלגערט זיך אויף „ניעווסקי", באַטראַכט די שפּילוואַרג, וואָס מען פאַרקויפט אויף פּסח. איך ווייס אַליין נישט, וואָס עס איז געווען מיט מיר היינט.

— וואָס פאַר אַ ייִנגל איר זענט נאָך, זאַכאַרי! זיך געלאָזט פאַרפירן פון פרילינג און איבערגעלאָזט אַן אַלט ווייב איינע אַליין וואַרטן אויף אייך. איך בין דאָך דאָ איינע אַליין. סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז פאַרפאָרן אויף דער פאַרזאַמלונג, וואָס זיי האָבן היינט ביי לאַנדוין. מישענקאַ איז אַוועק צו זיין פריינט מאַרקאָוויטש מאַכן לעקציעס צוזאַמען, און דאָ וואַרט איך אויף אייך. אַפילו נאַאום גריגאָריעוויטש האָט היינט נישט אַריינגעשמעקט. אַלע האָט איר מיך פאַרלאָזט אין ערשטן פרילינגס-טאָג. זעט, ווי מען קאָן רעכענען אויף אייך!

מירקין האָט זי אָנגעקוקט, ווען זי האָט גערעדט די אויבנדערמאָנטע ווערטער. עס איז געווען, ווי דער שטן אַליין וואָלט זי געווען אַזוי אַוועקגעזעצט, אַז זי זאָל זיין שפּייז פאַר זיינע

געדאַנקען, פאַר זיינע געפילן און חושים. אַנדערש ווי אַלע מאָל, איז זי היינט נישט געווען אַרומגעהילט אין שוואַרצן זיידנס, נאָר איז געווען אָנגעטון אין אַ טיף־אויסגעשניטן רויט זיידן קלייד, אַ קלייד, אַ קלייד, אַ קלייד געמאַכט פאַר רייכע פרויען, וואָס העלפט אַרויסברענגען די שטאַרקייט, די שאַרפקייט פון אַ רייפן, סאָלידן פרויען־קערפּער. פאַלנדיג שלאַבריג איבער אירע רונדע אָרעמס, איבער איר אויסגעבעטן קאַרק, איבער איר פולער ברוסט, האָט עס אַנטדעקט דאָ און דאָרט די העלקייט פון איר הויט, וואָס איז געווען דורכגעוועבט מיט בלויע אָדערן און האָט אַרויסגעשמעקט מיט דער זיסקייט פון מוטער־מילך... באַצויגן מיט אַ צניעות־שעמעוודיגער רויזיגקייט... דער קערפּער, וועלכער האָט אַזוי לאַנג געשלומערט אין די פאַרבאָרגענישן פון זיינע פאַרלאַנגען, האָט זיך אַנטדעקט פאַר אים מיט אַלע זיינע גלוסטונגען און איינגעקנעטענער תאווה, וואָס ליגט דאָרטן אין די פאַלדן פון איר הויט, אונטער אירע ברוסטן, אין איר בויך, אין אירע ווייסע זייטן־עקן, אין אירע שטאַרקע היפּטן, דאָרטן, אונטער דעם זייד. די מחשבות האָבן פאַרשכורט דאָס לעצטע ביסל באַוואוסטזיין; דאָס לעצטע ביסל ניכטערקייט פון זיינע חושים איז פאַרשוואונדן.

— וואָס קוקט איר אויף מיר אַזוי פרעמד, זאַכאַרי גאַוו־ריל, וויטש? — האָט זי געפרעגט, האַלב דערשראָקן. און זיך געוויטלט ווי אַ כלה־מיידל, ווי איר בלוט וואָלט אָפּגעענטפערט אונטער דער גלוט פון זיינע דורשטיגע בליקן.

— אָ, גאָרנישט, — האָט זאַכאַרי געשמייכלט טאַקע פרעמד, — איר טראָגט היינט אַ ניי קלייד?

— ווי איר באַמערקט! פון ווען אָן שענקט איר דאָס אויפמערקזאַמקייט צו פרויען־קליידער, זאַכאַרי? וואָס איז דאָס היינט מיט אייך?

— איר מוזט מיר ווירקלעך מוחל זיין, איך ווייס נישט, צי איז אין דעם שולדיג דער פרילינג, וואָס איז געקומען צו אונז אַזוי פּלוצלינג... איך בין היינט נישט אַליין... ווי שכורלעך...

— זייער צופרידן אייך צו זען אַזעלכן. איך האָב נישט געוואוסט, אַז איר קאָנט זיך אַזוי איבערנעמען מיט אַ פרילינגס-טאָג. דאָס איז אַ סמן פון אייער לעבנס-פרייד.

— ווירקלעך, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. איך פיל זיך היינט, ווי אַ ייִנגל... — און ער האָט איבערגעהאַקט.

— נו, דערציילט מיר, וואָס האָט איר היינט געטון אַ גאַנצן טאָג?

— וואָס דערציילן? פאַרשידנס, נאַרישקייט געקלערט. פרילינגס-שטימונגען אוודאי. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, וואָלט מען אפשר אַרויסגעפאָרן נאָך „נאָוואַיאַ דערעוווניאַ", אָדער ערגעץ אַנדערש-וואו? די נאַכט איז היינט וואונדערלעך. אַזאַ עטער שטייט היינט אין דער לופט, אַזעלכע ווינטן יאָגן, און אַזאַ פרעמד ליכט, ווי אַ שימער פון די ווייסע נעכט, וואָס דערנענטערן זיך צו אונז, וואָלט שוין אָנגעקומען.

— וואוהין וועלן מיר פאָרן? איר האָט באַדאַרפט פריער קומען, זיי וועלן זיך אוודאי באַלד צוריקקערן. נו, וואָס איז מיט אייך היינט אָוונט? אַזוי פאַטעטיש... איך האָב אייך קיינ-מאָל נישט געזען אַזעלכן.

— איך ווייס נישט, איך ווייס אַליין נישט, — האָט זאַכאַרי געזאָגט און צוגעמאַכט די אויגן מיט זיין האַנט.

— עפּעס-וואָס קאָכט זיך דאָרט אין אייך, עפּעס איז דאָרטן ביי אייך נישט קלאָר. וואָס האָט געטראָפן? דערציילט, זאַכאַריושקאַ, — האָט זי גוט-מוטערלעך איר האַנט אַרויפגעלייגט אויף זיין אַקסל.

זאַכאַרי האָט אַ צוק געגעבן. אַ טרייסל איז דורכגעגאַנ-גען דורך זיין איבערלעבכס, ער האָט געכאַפּט איר האַנט, און צודריקנדיק צוערשט צו זיין האַלז, האָט ער איינגעגראָבן אין איר זיינע ליפן און זיינע אויגן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז באַגאָסן געוואָרן מיט אַ כוואַליע רויטקייט, וואָס האָט אַרויסגעשלאָגן אויף איר פּנים און אויף דער הויט פון איר לייב. זי האָט פלינק צוגענומען פון אים זיין האַנט.

— מיט אַן אמת גערעדט, — האָט זי געזאָגט, — ווען איך וואָלט אייך נישט געקענט, וואָלט איך פאַר אייך מורא געהאַט. איר זענט עפּעס אַזאַ פרעמדער...

דאָס זענען געווען ווערטער, וואָס האָבן אים מוט געגעבן.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איך האָב אייך ליב, אייך אַליין... אייך, אייך האָב איך ליב. עס איז מיר גאַנץ גלייך, וואָס איר וועט קלערן וועגן מיר, און אַזוי איז עס שוין, פאַרפאַלן... איך גיי אויס נאָך אייך... איך דורשט נאָך אייך. נאָך אייער לייב, נאָך אייער נשמה, נאָך אייך אינגאַנצן... האָט רחמנות אויף מיר, נעמט מיך צו צו זיך, נעמט מיך צו אינגאַנצן, אינגאַנצן צו אייך, טיף צו אייך. איך קאָן מער נישט לעבן אָן אייך, איך וועל שטאַרבן... איך וועל... — האָט ער גערעדט פאַר פייער און פאַר וואַסער און זיך געבויגן און געבויגט צו איר מיט זיין מויל, אויגן, שפּיצן-פינגער, מיט זיין גאַנצן קערפּער, בלייבנדיג אַ צוגעשמידטער זיצן אויף זיין אָרט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז אויפגעשפּרונגען און דעם ערשטן אויגנבליק האָט זי געהאַט בדעה אים צו פאַרלאָזן און אַרויסצוגיין, ווי איר געוויסן, איר פרויען-שטאָלץ און איר מוטערלעכע פליכט האָבן געפאָדערט פון איר. נאָר אין דעמזעלבן אויגנבליק האָט זיך אָנגערופן אַן אַנדער געפיל: די געוואוינהייט צו אים און די געטריישאַפט צו דעם פאַריתומטן יינגל, וועלכער האָט קיינמאָל נישט געוואָסן פון מוטער-ליבע. פרויען זענען קיינמאָל נישט גלייכגילטיג צו מוטערלאָזע קינדער. עס איז אַזוי ווי אַ געהיים נאַטור-געזעץ וואָלט געווען געווירקט אין זיי איינע די אַנדערע צו פאַרטרעטן. אין דעם פאַל איז נאָך צוהילף געקומען דאָס, וואָס זאַכאַרי איז איר צוקונפטיגער איידעם; וואָס זאַכאַרי האָט פון שטענדיג אָן געהאַט אַ נייגונג צו איר, און איר פאַרטרויט מער ווי ניאַטשקען. דאָס האָט אָלגאַ מיכאַילאָוונען דערמאָנט אָן אירע מוטערלעכע פליכטן, וואָס זי מוז האָבן צו דעם יונגנמאַן, וועלכער האָט געפונען אַ היים ביי איר.

דערצו האָט זאַכאַריס צושטאַנד אַרויסגערופן רחמנות. דאָס רחמנות אויף אים האָט איר האַרץ ווייך געמאַכט. זי איז גרייט געווען אַלץ צו טון פאַר דעם יונגנמאַן, אַזוי ווי ער וואָלט איר אייגן קינד געווען. זי האָט זיך געזען אין דער ראָלע פון זיין מוטער, וועלכע זי מוז פאַרטרעטן, דורך דעם צוטרויען און צונייגונג, וואָס דער יונגערמאַן האָט איר געשאָנקען. אים פאַרלאָזן איצט, הייסט אים שטופן מיט די אייגענע הענט אין אָפּגרונט. זי מוז זיין שטאַרק. זי מוז פאַרטרעטן איצט די שטאַרקע מוטער-האַנט, וואָס אים האָט געפעלט דורך זיין גאַנץ לעבן.

זי איז געבליבן שטיין ביים קוימען און, אָנגעלענט אויפן מאַרמאָר-ברעט פון קוימען, האָט זי פאַרמאַכט מיט איר האַנט אירע אויגן. איר גאַנצער אויפגעוועקטער קערפער האָט געציטערט, און מען האָט געזען, ווי ער באַוועגט זיך אונטער די לייכטע פאַלדן פון איר זיידן קלייד.

אַ מינוט האָט אַזוי געדויערט דאָס געגנזייטיגע שווייגן.

— וואָס, איר זענט משוגע געוואָרן, צי וואָס? ווי אַזוי האָט איר געוואָגט? ווי אַזוי?

– איך בין משוגע געוואָרן... נאָך ערגער. איך ווייס, אַז איך דאַרף נישט לעבן...

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים איצט אָנגעקוקט מיט אירע אויגן פון אונטער איר האַנט. זי האָט אים אָנגעקוקט פרעמד, פאַרשנדיג און פאַרוואונדערט. עס איז געווען דאָס קינדערשע געוויין אין זיינע אויגן, דער קינדערשער, חלושדיגער פאַרלאַנג און זיינע ליידן, דאָס קינדערשע געשריי פון זיינע אויסגעשטרעקטע הענט צו איר, וואָס האָט זי אָנגעבונדן צו איר אָרט און אָנגעגאָסן איר האַרץ מיט רחמנות צו אים.

— איך ווייס, אַז יעדער אויגנבליק, וואָס איך בלייב דאָ מיט אייך, איז אַ זינד, נאָכדעם ווי איר האָט מיר אַנטדעקט אייערע פרעמדע, אומפאַרשטענדלעכע געפילן... איך טאָר דאָ מער קיין איין אויגנבליק נישט פאַרבלייבן מיט אייך.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, גייט נישט, פאַרלאָזט מיך נישט. איר קאָנט מיך נישט פאַרלאָזן...

ער האָט מיטאַמאָל אַוועקגעדרייט זיין פּנים פון איר, וואָרים זיינע אויגן זענען אָנגעגאָסן געוואָרן מיט טרערן.

איר האַרץ האָט אַ טרייסל געגעבן און אירע הענט האָבן געציטערט. אויך אירע אויגן זענען פול געוואָרן. זי האָט גע-מאַכט אַ טריט נענטער צו אים, און האָט אַרויפגעלייגט אירע הענט אויף זיין קאָפּ, קוקנדיג אים אין פּנים אַריין.

— זאַכאַרי גאַווריל אָוויטש, וואָס איז אייך? וואָס איז מיט אייך געשעען? דערציילט מיר!

— איך ווייס נישט, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. איך בענק נאָך אייך, און אָן אייך וועל איך שטאַרבן, — האָט ער אויפגעהויבן זיין פּנים פון צווישן אירע הענט און געקוקט איר אין די אויגן אַריין מיט זיין קינדערש געבעט.

— איך האָב דאָך אייך ליב אַזוי ווי אַ מוטער... איר האָט דאָך דאָס געבעטן ביי מיר, איז אייך דאָס נישט גענוג?

מירקין האָט געשוויגן, נאָר אַלץ געקוקט איר אין פּנים אַריין מיט אַ לעכצנדיג געבעט.

— וואָס איז אייך? דערציילט מיר. איך האָב אייך ליב ווי מישענקען, און אפשר נאָך מער. און ווי קאָנט איר האָבן אַזעלכע געדאַנקען צו אַ פרוי, וועלכע איר האַלט פאַר אַ מוטער?

אירע לעצטע ווערטער האָבן זאַכאַרין אינגאַנצן פאַרטויבט, ער האָט מיט זיין פּנים געגעבן זיך אַ גראָב איין אין איר האַלז, אין זיינע נאָז-לעכער און אָפן מויל זענען געקומען צו-שלאָגן מוטער-וועלן און פרויען-וועלן, וואָס האָבן פון דעם אויפגעברויזטן בלוט זיינע אָדערן אָנגעטריבן מיט ענערגיע, און קראַפט אַריינגעיאָגט אין זיינע מוסקולן. ער האָט זי אַרומ-גענומען, און די לאַנגע, לאַנגע אויסגעווייטאָגטע בענק-שאַפט נאָך איר איז צו אים וואָר געקומען. ער האָט דערפילט די ווייכקייט פון איר לייב און די גלאַטיקייט, די קילקייט; ער האָט

זיך געפילט ווי אַן אויסגעהונגערט קינד, וואָס פאַלט צו, נאָך טעג וואַרטן, צווישן דער מוטערס בריסטן.

– וואָס טוט איר? דאָס איז דאָך זינד... סדום'ישע זינד... איך בין דאָך... איך בין דאָך, אַזוי צו זאָגן, כמעט אייער מוטער...

איר אָטעם האָט זיך קורץ אָפּגעהאַקט, זי האָט עלאַסטיש, שלאַנגענדיג, זיך אונטערגעגעבן צו די אָנגעצויגענע מוסקולן פון זיינע הענט, ווי אַן אויסגעהונגערטע מוטער, איז איר גאַנץ לייב אָנגעגאָסן געוואָרן מיט מילך, ווי אַ ברוסט... זי האָט זיך איבערגעגעבן מיט אַ ווייטאָגדיגער אַנטציקונג אין זיינע אָרעמס.

– וואָס טוט איר מיט מיר? וואָס טוט איר? – האָט זי שוואַך גערעדט, אָנגעלענט איר פנים אויף זיין קאָפּ.

– מוטער, אייגענע, געבוירענע... – האָט ער פאַרצוקט געקרעכצט.

זייערע הערצער האָבן צוזאַמען געקלאַפּט, ווי זייער בלוט וואָלט זיך געוואָלט אַרויסשלאָגן פון זייערע לייבער און אויס-מישן זיך...

– מוטער, מוטער... – האָט ער נישט אויפגעהערט צו קרעכצן.

– וואָס?... וואָס?... האָט זי אונטערגעשטאַמלט.

– טו אַלץ פאַר מ"ר. אַלץ, אַלץ...

– יאָ, אַלץ... אַלץ... אַלץ... – האָט זי אין דער שטיל אָפּגעענטפערט.

פון אירע אויפגעריסענע ליפּן איז געקומען איר וואַרי-מער גאָוועך און גערונען איבער זאַכאַריס האַלז און נאַקן.

קאַפּיטל 8

אין אייגענער קלעם

ווי אַ פאַרוואונדעטע חיה, וואָס שלעפּט איר פאַרוואונדעטן קערפּער ערגעץ אין אַ לאָך אַריין צו שטאַרבן רואיק, אַזוי האָט זאַכאַרי איצט אַהיימגעשלעפּט זיין איבעריקן קראַנקן גוף. ער האָט אים נישט געפילט. זיינע געדאַנקען זענען געווען פאַרהילט אין אַ שוואַרצן נעפּל, ווי אַן אייביגע, אומענדלעכע נאַכט וואָלט אים שוין געווען אַרומגערינגלט. אין דער פינסטערער נאַכט האָבן זיך געטראָגן שטראַלן. שטראַלן אין פאַרשידענע רעגנבויגנדיגע קאָלירן, וואָס ער האָט דערזען אַביסל פריער, ווען ער איז מיט זיין גאַנץ וועזן אַריינגעפאַלן אין אייביגער מוטערלעכקייט... די קאָלירן האָבן זיך נאָך נישט אויסגעלאָשן פאַר זיינע אויגן. אויף זיינע ליפּן האָט זיך נאָך אויפגעהאַלטן אַ זיס-זינדיגער געשמאַק, וואָס האָט אים דערמאָנט אָן עפּעס. ער האָט געוואָלט אויפהאַלטן דעם טעם אויף די ליפּן ביז צו דער לעצטער מינוט, ביז צום לעצטן הויך.

ער האָט זיך נישט געוואונדערט, פאַרוואָס ער פילט נאָך דאָס אַלץ. אין אמתן האָט ער גאָרנישט געוואוסט, אַז ער פילט דאָס אַלץ. דורך דער גאַנצער צייט, וואָס ער האָט זיך געפונען אויף דער דראָשקע, אויפן וועג אַהיים, איז ער געווען אין אַ חלום. אַלץ האָט זיך געדרייט, ווי אַ קאַרוזעל, אַרום

אים. די נאַכט, די שטערן, די אָנגעצונדענע לאַמטערנעס, די באַלויכטענע הייזער, די באַוועגונג פון פורן און מענטשן. אַלץ האָט זיך געפלאָכטן אַרום אים, ווי ליכטיגע צעפּ פון אַ מכשפה. ער אַליין איז נאָך געשוואומען אין דעם שוואַרצן וואָלקן און מיט די אויגן געוועזן פאַרזונקען אין אָפּגרונט פון קאָלירטע ליכט...

נאָר קוים איז ער אַהיימגעקומען צו זיך, דערזען די באַקאַנטע שטוב מיט די באַקאַנטע מעבל אין זיין אַרבעט-צימער, דעם דיוואַן, אויף וועלכן ער רוט זיך אויס טיילמאָל, די פאָטאָגראַפיעס, וואָס הענגען פאַר אים אויף דער וואַנט, די שטול, וואָס שטייט פאַר זיין שרייב-טיש, די פּאַפּירן, וואָס ליגן אויף אים; ווען ער האָט זיך אַרומגעקוקט אין זיינע אייגענע פיר ווענט, האָט ער זיך אויפגעוועקט. און ער האָט ערשט איצט אָנגעהויבן צו באַגרייפן, וואָס עס איז געשעען מיט אים. די נאַכט מיט די פינקלדיגע ליכטער איז פאַרשוואונדן. אויף די ראַנדן פון די ליפּן האַלט זיך נאָך אויף דער לעצטער טעם פון דער זינדיגער וואַרימקייט. ער וואונדערט זיך, פאַרוואָס ער לעבט נאָך? פאַרוואָס איז דער טויט אַליין נישט געקומען, ווען מען דאַרף אים, ווען מען איז רייף פאַר אים? פאַרוואָס וואַרט ער ביז מען וועט אים אַליין אַרויסרופן? ער וואונדערט זיך, פאַרוואָס ער קאָן נאָך גיין, באַוועגן זיך, רירן מיט זיינע הענט? באַלאַנגט ער שוין דען נישט דאָרט אַהין, צו יענע לייט, וועלכע גייען נישט?...

ער וואַרפט זיך אויפן דיוואַן און פאַרמאַכט די אויגן. ער וויל נאָכאַמאָל אַרויסרופן דעם חלום, וואָס ער האָט ערשט פאַר אַ קורצער צייט אַזוי קלאָר און דייטלעך איבערגעלעבט אויף דער וואָר. אַן אויסגעלייטערטער שמייכל באַווייזט זיך אויף זיין בלייך געזיכט. ער קלערט וועגן עפּעס, וואָס טוט אים גוט, און געגן זיין ווילן, אָבער אין איינקלאַנג מיט זיין גאַנצן מהות, ווערט ער אָנגעגאָסן מיט פרייד דערפון, און ער איז אַפילו שטאָלץ דערויף.

— גאָט מיינער, דאָס קאָן דאָך נישט וואָר זיין? דאָס קאָן דאָך נישט! דאָס קאָן דאָך נישט!

אָבער באַלד קומט דער רעאַלער זכּרון און ווייזט אויף דעם חשבון-בוך קלאָר: יאָ, אַזוי און אַזוי איז עס געווען.

ער דערמאָנט זיך דעם פּרייז, וואָס ער האָט דערפאַר צו באַצאָלן.

— פאַרוואָס קומט עס נישט אַליין, ווען מען וויל עס? פאַרוואָס וואַרט עס? — קלערט ער אַ ווײַלע.

און ער לייגט צו הויך פאַר זיך, אויפן קול:

— אַז ער קומט נישט, זעט זיך אויס, וועט מען אים דאַרפן אַרויסרופן.

ער קוקט זיך אום אין שטוב. און די שטוב זעט שוין אויס ביי אים, ווי אַ צוגעמאַכט טויטן-הויז. פון דאַנען טאָר ער שוין נישט, און וועט ער שוין נישט אַרויסקומען. אַלע דערוואַרטן דאָס פון אים. אַלע נאָענטע און ווייטע, און דער עיקר, ער אַליין פון זיך.

און ער דערזעט זיין לעבן פאַר זיך. אַ שטיקעלע וועג האָט ער נאָך צו לויפן, דאַן קומט ער אָן צו אַ גרוב. דורך דער גרוב וועט ער מוזן דורכשפּרינגען! וואָס איז דער חילוק, פריער צי שפּעטער? קיין אַנדער אויסוועג איז נישטאָ. ער מוז סיי-ווי-סיי אָנקומען צו דער גרוב. ער וועט ליבער באַלד אַריבערשפּרינגען. זעט זיך אויס, אַז מען וועט אים באַדאַרפן אַליין אַרויסרופן, און וואָס שנעלער איז בעסער.

און כּדי נאָך אַ מינוט צייט צו געווינען אָפּצונאַרן זיך, באַשעפטיגט ער זיך אין געדאַנק מיט זיינע לעצטע פאַר-בערייטונגען, בריוו-שרייבן; צו וועמען? צו נינאָטשקען, ביי איר מחילה בעטן, גאָרנישט מער, נאָר איין וואָרט: „נינאָ סאָלאָמאָנאָווונאַ, זייט מוחל". אָבער צו וואָס? נינאָטשקאַ דערשיינט פלוצלינג פאַר אים, ווי אַ נישט-דערגרייכבאַרע ריינקייט, אַ הייליגע, אַ ליידנדע. — ווי קום איך איר בריוו צו שרייבן? ניין, מען באַדאַרף נישט. דאָס איינציגע, וואָס זי קאָן דערוואַרטן

פון מיר: ווי אַמשנעלסטן און אָן ווערטער, אָפּצוראַמען זיך פון איר וועג, און דאָס וועל איך טון.

— איך באַצאָל, איך באַצאָל, — זאָגט ער צו זיך. און ווי אַ בעל-חוב, וואָס האָלט דעם גאַנצן חוב אין באַר אין זיינע הענט, אַזוי האָלט ער זיין לעבן גרייט אין זיין האַנט צו באַצאָלן. ער איז דורך דעם אַביסל שטאַרקער געוואָרן ביי זיך, און נישט אַזוי געפאַלן.

— איך באַצאָל, איך באַצאָל! — האָט ער כמעט אויס-געשריגען הויך, ווי ער וואָלט זיך געגען וועמען געווערט.

— דעם טאַטן וואָלט מען יאָ באַדאַרפט עפּעס איבערלאָזן אַ וואָרט: „נישט ווערט צו טרויערן, בעסער אַזוי און גלייכער אַזוי”. אויך זיין פאָטער ווערט אין זיינע אויגן אויפגעהויבן צו אַ נישט דערגרייכטער הויכקייט. ער איז דאָך אַ ריינער עטישער מענטש, נאָך זיינע באַגריפן. ער האָט דאָך זיין מאָראַל. און איך וואָס?

ער האָט מיטאַמאָל דערפילט, אַז ער האָט אַפילו נישט קיין רעכט צו קלערן וועגן דעם. עס איז בלויז פּחדנישעס אָפּשלעפּן, יעדע מינוט, וואָס ער לעבט און קלערט.

— אָן איבערלייגענישן. צום עסק! מ'דאַרף אָנהייבן! — און ווידער ווערט דער פעסטער באַשלוס פון זיין טאַט צו באַר געלט אין דער האַנט פונם בעל-חוב, און גיט אים נאָך דרייסטקייט אויף נאָך אַ מינוט.

ער דערוועגט זיך נישט אויפצועפענען די טיר פון דעם געדאַנק. אַלגאַ מיכאַילאָוונען אוודאי נישט. זי דערוואַרט צו געפינען די נייעס אין דער מאָרגנדיגער צייטונג, אָן יעדער געדענק.

איצט האָט ער דאָס געפיל, אַז דאָס שטיקעלע וועג איז אָפּגעלאָפן, און ער איז אָנגעקומען צו דער גרוב... איצט באַ-דאַרף מען מאַכן דעם שפרונג.

לאַנגזאַם, ווי געשמיסן דורך ריטער, הייבט ער זיך אויף פון זיין דיוואַן: — ווי אַזוי עס אויסצופירן? — ער האָט

גאָרנישט געקלערט דערפון. צום לייכטסטן וואָלט עס געווען, אַ רעוואָלווער. קיין רעוואָלווער האָט ער נישט אָנגעגרייט.

קלערט אַ זעלבסטמערדער, ווי אַזוי אויסצופירן זיין טויט? ווייניג וועגן? — מען וואַרפט זיך אַרונטער אונטערן ערשטן־בעסטן טראַמוויי, אין טייך; אָט אַזוי ווי ער שטייט, קאָן ער צוגיין צום פענסטער און אַראָפּוואַרפן זיך פון אים.

— ניין, נישט אויף דער גאַס, נישט אויף דער גאַס, אין שניי, אין בלאָטע. מענטשן וועלן טרעטן, — בעט ער זיך ביי וועמען אָפּ.

קלערט אַ זעלבסטמערדער וועגן דעם, וואָס עס וועט פון זיין טויטן גוף ווערן? דאָס זענען דאָך פשוט פחדנישע געדאַנקען.

ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט אַמאָל געלייענט וועגן דעם, ווי אַ סטודענט האָט זיך אויפגעהאָנגען מיט זיינע שלייקעס אויפן האָק פון לאָמפּ.

ער נעמט שוין זוכן דעם האָק פון לאָמפּ. יאָ, דאָס איז בעסער, אָבער נאָך נישט אינגאַנצן גוט. צופיל אָנגעשטרענגט, צופיל רעש דעם לאָמפּ אַראָפּצונעמען. די דינסט וועט אויפמערקזאַם ווערן און קאָן שטערן.

נאָך אַלעמען איז דאָך קיינעם נישט קיין חילוק, ווי אַזוי איך וועל עס מאַכן, אַבי איך זאָל עס טון. און טון וועל איך עס נאָך היינט אין אָוונט. איך וועל דאָס צימער נישט פאַרלאָזן מער. מען באַדאַרף נאָר אויסזוכן אַ פשוטן און איינפאַכן אופן, אָן גערודער, אויף אַן אינטימען אופן.

ער דערמאָנט זיך, אַז ער האָט אַמאָל געלעזן אַ בוך, אַז אַ פאַרליבטער האָט זיך דאָס לעבן גענומען דורך דעם, וואָס ער האָט זיך די אָדערן פון זיין האַנט אויפגעשניטן. ער האָט געקוקט די גאַנצע צייט אויף דער פאָטאָגראַפיע פון זיין געליבטער, וואָס איז געשטאַנען פאַר אים. דער טויט איז אַן אומשמערצלעכער, אַן אָנגענעמער, אַזוי צו זאָגן.

— קלערט דער זעלבסטמערדער—צי דער טויט איז אַן אָנגענעמער, אַן אומשמערצלעכער? לאַכט ער זיך אויס, דאָס זענען דאָך פחדנישע געדאַנקען.

דאָך שטעלט ער זיך אָפּ ביי אויפשניידן די אָדערן. דאָס איז אָן רעש, אינטימער.

לאַנגזאַם, ווי אונטער שמיץ, הייבט ער זיך אָן אויסצוטון, איין קליידער-שטיק נאָך דעם אַנדערן, דערביי נישט פאַרגעסנדיג עס אַוועקצולייגן אין אַ גוטער אָרדנונג, האָבנדיג אַ נישט אויסגעשפּראָכנעם פאַרלאַנג, אַז די שטוב זאָל עסטעטיש אויסזען נאָך אים.

אַז ער האָט זיך דערזען אין שראַנק-שפּיגל אַ נאַקעטן, איז אים מיטאַמאָל אַנטפּלעקט געוואָרן די גאַנצע באַדייטונג פון זיין טאַט.

— גאָט מיינער, דאָס מיינט מען דאָך מיך, דאָס לייב דאָ. און צוליב דעם האָב איך זיך דאָס אויסגעטון, און שטיי אַ נאַקעטער, כדי אַן ענדע צו מאַכן פון מיר?

זיין לעבנס-אינסטינקט האָט אַ פּראָטעסט-ציטער געגעבן אין אים. נישט קלערנדיג, הייבט ער אָן מיט זיין האַנט צו גלעטן זיין לייב, זיין ברוסט, זיינע זייטן, ווי ער וואָלט זיך אַליין געפּיעשטשעט, אַליין זיך געליבט, אַליין זיך באַגלייט אויפן לעצטן וועג.

— מוז עס אַזוי זיין? — איז שוין טאַקע גאָר קיין אַנדערער אויסוועג נישטאָ? — קלערט דאָרט וואָס אין אים, אָן זיין ווילן.

— וואָס פאַר אַ נידערטרעכטיגער פּחדן איך בין! — ווערט ער בייז אויף זיך. פאַר מיין פּחדנות דאַרף איך שטאַרבן.

מיט האַסטיגע טריט גייט ער צו צו זיין וואַש-טיש און נעמט אַרויס זיין ראַזיר-מעסערל פון דער מאַשינקע, באַוויזט זיינע אָנגעבלאָזענע אָדערן אויפן שלייף פון זיין געלענק: — אָט דאָ איין שנייד געבן, אַ טיפן שניט און דאָס בלוט לאָזן רינען.

זיין קאָפּ ווערט וואַרים. די לופט הייבט אָן דיקער צו ווערן און ער דערהערט מיטאַמאָל זיין האַרץ הויך קלאַפּן.

— אָבער עס איז דאָך נישטאָ קיין אַנדערע עצה. עס איז דאָך נישטאָ! עס איז דאָך נישטאָ! — וויל ער זיך איינשרייען מיט כמעט אַ געוויין.

— איך מוז דאָך! איך מוז דאָך!

ער שטעלט זיך אָפּ פאַרן שפּיגל, אויפן וועג צום דיוואַן מיט דעם ראַזיר-מעסערל אין האַנט און באַטראַכט זיין אייגן לייב. ער דערקענט זיך. דאָס לייב, וואָס איז מיט אים אַזוי לאַנג געווען, פון ערשטן טאָג אָן פון זיין געבוירן. — דאָס לייב, די ברוסטן, דער בויך דאָ, די זייטן, אַלץ דאָס, דאָס בין איך, זאַכאַרי גאַווריִלאָוויטש מירקין.—ער וויל זיך אָפּשניידן פון זיין לייב. ער, מירקין, איז עפּעס אַנדערש, און זיין לייב איז ווידער עפּעס אַנדערש.—איך, מירקין, בין אַ באַגריף, וואָס וועל אפשר נאָך ווייטער לעבן, ווען דאָס לייב, אָט דאָס, וועט זיין ערד, בלאָטע, אַש.

דאָס ראַזיר-מעסערל פאַלט אַרויס פון זיין האַנט. ער וואַרפט זיך אַ מינוט אויף אַ שטול, לענט אָן מיט ביידע הענט דעם קאָפּ און פאַרקלערט זיך:

— ווי אַזוי וועט דאָס זיין, אַז איך וועל זיין ערד, פאַר-פוילט, און דאָך וועל איך ווייטער זיין?

— דאָס איז דערפאַר, ווייל מיר זענען געוואוינט צו זען דעם טויט מיט דיזעלבע אויגן, אינם זעלבן ליכט, וואָס מיר זעען לעבן. טויט איז גאַר עפּעס אַנדערש, גאַנץ עפּעס אַנ-דערש. וואָס איז טויט? טויט איז דער וועג צו יענעם אומבאַ-קאַנטן, אייביגן, וואָס מיר קאָנען נישט באַגרייפן און וויסן. דער וועג דאָרט אַהין פירט דורך פאַרניכטונג. וואָס שנעלער עס קומט די פאַרניכטונג, אַלץ נעענטער זענען מיר צו דער אומבאַקאַנטער, אומבאַגרענעצטער אייביקייט, וואָס מיר קענען נישט. אויב אַזוי, וואָס פאַרצי איך עס? וואָס שלעפּ איך עס אָפּ? אדרבא, איך באַדאַרף זען וואָס פלינקער צו קומען דער-צו, אַז די וועלט איז פאַר מיר אויס, אויס!

הייסט עס, איך גיי אָפּ אין אַן אַנדער לאַנד. פּשוט איך גיי אַוועק פון דאַנען, ווייל דאָ איז מיר אומבאַקוועם.

נישט צוליב קיין זאַך, נישט צוליב וועמען. פּשוט איך וויל אַזוי. מיטן אייגענעם ווילן. דאָס באַדאַרף מיר קלאָר זיין, פאַר זיך.

געשטאַרקט ביי זיך דורך דעם לעצטן געדאַנק, הייבט ער אויף דאָס ראַזיר-מעסערל. גיט אַ טריט נעענטער: — וואו? ביים שרייב-טיש? אויפן דיוואַן? בעסער אויפן דיוואַן.

אויפן וועג פון שרייב-טיש צום דיוואַן פאַלט דער בליק אויף מאַמאָטשקאַס פאָטאָגראַפיע, וואָס ווערט איצט, צוליב דער גרינער שיין פון לאָמפּ, באַלויכטן מיט אַ היימיש ווארים ליכט, אַזוי ווי זי וואָלט אין שטוב געווען, מאַמאָטשקאַ מיטן ווייסן קעלנערל און די ווייסע מאַנזשעטן אויפן שוואַרצן קלייד, מיטן יונגן פּנים, מיטן לעבעדיגן פּנים.

ער שטעלט זיך אַ מינוט אָפּ ביי דער פאָטאָגראַפיע און וואונדערט זיך, וואָס מאַמאָטשקאַס פּנים איז אַזוי לעבעדיג, אַזוי ווי זי וואָלט אויפן שטיקל פּאַפּיר געצאַפּלט, ווי הינטער דער ראַם ערגעץ-וואו וואָלט זיין באַהאַלטן איר האַרץ, ניין, איר גאַנצער קערפּער, און זי שטרעקט אַרויס דורך אַ שטיקל פּאַפּיר איר לעבעדיג פּנים, מיט אירע לעבעדיגע אויגן.

— דאָס איז מיין אילוזיע. דאָס איז נאָר אַ שטיקל פּאַפּיר. דער ווילן פון מיין לעבנס-קראַפט מאַלט מיר פאַרשידענע זאַכן, ווי ער וואָלט מיר געוואָלט שטערן, לייגן מיר שטיינער אויף מיין וועג צו פאַרניכטונג, צו „יענעם אַלעם“. אָט, ריר איך דאָך אָן די פאָטאָגראַפיע (ער רירט זי אָן), קאַלט גלאָז, אַ שטיקל פּאַפּיר הינטערן גלאָז. אָט, ריר איך אָן זיך אַליין (ער רירט אָן זיין אייגן לייב ביי זיין ברוסט), וואַרים, לעבעדיג, מיינע חושים זענען נאָך וואַך.

— אָט דער קערפּער דאָ, וואָס איך זע דורכן גלאָז, דאָס פּנים, די הענט דאָ, זענען פאַרניכטעט. וואו און וואָס זענען זיי? (ער וויל זיך פאָרשטעלן זיין מוטערס לייב אין קבר, נאָר אַ לעבנס-אָדערל צעמישט דאָרט דאָס בילד און לאָזט נישט) און דאָ לעבט זי ווייטער אין אַ באַגריף. ביי וועמען? וואָס איז דער חילוק ביי וועמען? אַזאַ באַגריף שוועבט אַרום אין דער לופט. כאָטש דער עצם, וואָס טראָגט דעם באַגריף, איז שוין לאַנג נישטאָ. מאַמאָטשקאַ, הייסט עס, האָט שוין דורכ-געמאַכט דעם וועג פון פאַרניכטונג, און דערפאַר, ווייל מאַ-

מאַטשקאַ האָט שוין דורכגעמאַכט, קומט אים אויס דער וועג אַן אויסגערעכנטער און אַ באַקאַנטער.

און מיטאַמאָל דאַכט זיך אים: — ניין. עס איז אַזוי. פשוט ער זעט עס ווי מאַמאַטשקאַ ווינקט צו אים פון דער פאָטאָגראַפיע. יאָ, זי גיט צו אים אַ פאַרשאַרטן, כמעט נישט קיין אָנשטענדיגן וואונק, ווי זי וואָלט אים געוואָלט איינלאַדן צו עפּעס אַן אומאָנשטענדיגער, אינטימער זאַך. צו זיך אין קבר אַריין. זיך לייגן נעבן איר אין קבר אַריין, צו וואַרימען זיך נעבן איר.

— גאָט מיינער, וואָס פאַראַ געדאַנקען קומען צו מיר?!

דאָס זענען שוין טויט-אילוזיעס, — דערקלערט עס אים נאָך אַן איינציג לעבעדיג חושל, וועלכעס האָט זיך נאָך נישט געלאָזט איינגאַנצן פאַרוועבן פון טויטן געשפּין.

און ווי צו פאַרטרייבן פון זיך די אומאָנגענעמע, זינדיגע, אומאָנשטענדיגע געדאַנקען, וואָס זענען אים געקומען אין דער לעצטער מינוט פון זיין זיין, ווי זיך צו ראַטעווען אויף אַן אַנדערן וועג, דערמאָנט ער זיך אָן אַן אַנדער לייב, וואָס קלערנדיג וועגן דעם, געפינט ער זיך נישט אַזוי זינדיג, ווי וועגן זיין מוטערס לייב...

מירקין האָט דאָס לעבעדיגע געפיל, ווי ער וואָלט זיך געוועזן געפונען אויפן טייך ניעוואַ, צווישן די קריעס אייז, און איצט איז ער אַריבערגעשפּרונגען פון איין שטיק אייז, וואָס האָט זיך געהאַלטן אין טונקען, אויף אַן אַנדערס, אַ זיכערס, און דאָ האָט ער זיך לענגער אָפּגעשטעלט.

מירקין קומט בײַ זיך פאָר, ווי ער וואָלט צוריק אַ קינד געוואָרן אין דער אַלטער היים אין יעקאַטערינענבורג. ער בענקט נאָך מאַמאַטשקען. און דערפאַר, ווייל ער איז אַ קינד מעג ער נאָך אַלץ.

ער פאַלט אויף זיין דיוואַן אַ נאַקעטער, האַלטנדיג דאָס ראַזיר-מעסערל אין זיין האַנט, גראָבט איין דאָס פּנים אין קישן, און ווי ער מעג שוין אַלץ, דערלויבט ער זיך אַרויסצו-רופן צוריק אין זיין אילוזיע יענע איבערלעבענישן. וואס ער

האָט ערשט נישט לאַנג צוריק, נאָך דעם היינטיגן אָוונט, איבערגעלעבט. יענע איבערלעבענישן, וועלכע זיין מוטערס געשטאָרבן פּנים האָט אין אים אַרויסגערופן, אַ מינוט פאַר זיין טויט. יאָ, ער מעג שוין אַלץ. – סיי-ווי-סיי, ווענען איז דער חילוק, פון וואָס אַ זעלבסטמערדער קלערט, כדי זיין שטריק צו באַצוקערן? – פאַרענטפערט ער זיך אַליין איבער זיינע אומאָנשטענדיגע געדאַנקען, און לאָזט פריי זיין פאַנטאַזיע. אין דער אילוזיע קומט דאָס איבערגעלעבטע פאַר וואַרימער, טיפער, שטאַרקער, כאָטש פאַרנעפּלט. די גרענעצן פון מענטש און באַגריף ווערן אויסגעמישט. יאָרן פאַררוקן זיך. ער ווייסט זיך אַליין נישט מער, – צי ער איז מירקין, דער היינטיגער, צי ער איז מירקין, דאָס קינד, זאַכאַריושקאַ. און מאַריאַ איוואַנאָוונאַ בויגט זיך אַראָפּ איבער זיין בעט און נעמט אים איין אונטער איר שטאַרקער ברוסט. יאָ, איצט דערפילט ער, ווי עס בויגט זיך וועך אַריבער איבער אים, און נעמט זיין קאָפּ אַריין, זיין גאַנץ פּנים צווישן דער וואַרימקייט, אין דער געטלעכער מוטערלעכקייט, וואָס רוט צווישן אַ פרויס ברוסטן. ער דער-פילט דעם גאַנג פון בלוט אין די אָדערן, אונטער דער הויט פון יענעם סאָלידן קערנדיגן מוטערלייב. ער הערט ווי עס שלאָגט אונטער דער הויט, און די ברוסטן ווערן אָנגעגאָסן מיט מילך, קערנדיג און שטאַרק. און ער דערפילט זיך צווישן זיי, ווי זיין לעבן וואָלט געווען אַרויסגעכשופט פון זיין וועזן אַרויס. זיין נאַקעטע נשמה ווערט געהאַלטן דאָרט. יעדער טראָפּן פון דעם לייב, יעדער זיין באַריר, זיין קילקייט און זיין וואַרימקייט, האָט אין זיך די מוטערלעכסטע צערטלעכקייט, אויסגעמישט צוזאַמען מיט די ווייבליכסטע פריי-געגעבענע גלוסטיקייטן. אַלץ מעג מען פאַר אים, פאַר דעם קינד, און ער חזרט איבער אין זיך אַליין נאָכאַמאָל יענעס וואָרט:

– מוטער, טו אַלץ פאַר מיר, אַלץ „אַלץ“.

און ער דערפילט, אַז די מוטער טוט אַלץ...

זיינע חושים ווערן פאַרשכורט פון אילוזיעס, פון פאַר-פיומען, און אויף זיינע אויגנהייטלעך, און אויף זיינע ליפּן

שלאָגט מענטשלעך קאָכעדיגער גאַווער פון אונטער אַ קילער, גלאַטער, קערנדיגער הויט. זיינע הענט, פאַרחלשטע, שטרעקן זיך אויס וועמען אַרומצונעמען, און ער נעמט אַרום און דריקט צו צו זיך אַ גרויס מוטערלעך לייב, וואָס איז צוזאַמענגעקנעטן פון אַלע פרויען, וואָס האָבן אים ווען ליב געהאַט. פון מאַמאָטשקען, פון אָלגאַ מיכאַילאָוונען, ניגאָטשקען און מאַריאַ איוואַנאָוונען, און נאָך אומבאַקאַנטע און אומגעזעענע. דאָס גאַנצע ווייבער-וועזן האָט זיך פאַרייניגט אין דעם מוטער-לייב, וואָס ער נעמט אַרום איצט און הויכט אין אים איין זיין לעבנס-הויך...

אַזוי איז ער אָפּגעלעגן פון מינוטן צו שעהן פאַרחלשט אין דער אילוזיע. ווער קאָן ציילן די צייט?

ביז ער האָט זיך אויפגעוואַכט מיט דעם געפיל: — איצט האָב איך אַלץ דערגרייכט. איצט בלייבט שוין גאָרנישט איבריג. איצט איז ער אָנגעקומען צו דער גרוב.

און דער שפרונג מוז זיין מוטיג און פריילעך. מיט דעם טעם פון מוטער-לייב נאָך אויף זיינע ליפּן. איידער דער לעצ-טער הויך פון דער אילוזיע ווערט פאַרשוואונדן.

ער האָט זיך אויפגעזעצט, אויסגעשטרעקט זיין לינקע האַנט, געמאַכט אַ פויסט, און די אָדערן אויף זיין שלייפן-גע-לענק זענען אָנגעלאָפן און זענען ווי בלויע ווערים זיך גע-קומען צוזאַמענצוקריכן הינטער דעם איידעלן געוועב פון זיין הויט. זיין אָדערן-געלענק האָט אויסגעזען ווי אַ העלזל פון אַ הינדל. כּדי נישט צו זען דאָס, האָט ער פאַרמאַכט די אויגן, און מיט דער רעכטער האַנט געגעבן אַ פאָר צו דעם לינקן אָדער-געוועב.

ער האָט אַליין נישט געוואוסט, צי ער איז שוין טויט, אָדער נישט. ער האָט זיך געוואונדערט, וואָס ער לעבט, פילט גאָרנישט קיין שמערצן. ער האָט אויפגעעפנט זיינע אויגן און דערזען, אַז זיין האַנט מיטן ראַזיר-מעסערל איז אַ פינף צענטי-מעטער געבליבן שטיין, ווי אַ פאַרגליווערטע פאַר זיינע אָדערן און זיי נישט אָנגערירט.

— גאָט, איך קאָן נישט, איך קאָן נישט, — האָט ער אַ פאַרצווייפלטער אויסגעשריגן און דאַן האָט ער זיך אָנגעהויבן צו זידלען:

— וואָס פאַר אַ געמיינער פחדן איך בין! גאָט, ווען זיי וואָלטן געוואוסט, ווי שווער און פחדניש עס איז מיר דאָס אָנגעקומען, וואָלטן זיי דאָך מיך פאַראַכטעט. פאַרוואָס קאָן איך נישט?

און שוין נישט צוליב קיין אַנדערער זאַך, נאָר זיך אַליין צו באַשטראָפן, בלויז צוליב זיין געמיינער פחדנותקייט, האָט ער נאָכאַמאָל געפּרואווט.

די האַנט מיטן ראַזיר-מעסערל איז אָבער געבליבן שטיין ביים אָנהייב, פּשוט, ווי די האַנט וואָלט אים געוועזן ווידער-געשפּראָכן, און אָפּגעזאָגט צו דינען זיין ווילן.

— איך קאָן נישט! פּשוט איך קאָן נישט! — ער האָט פאַרצווייפלט, מיט כעס דאָס מעסער געגעבן אַ וואָרף פון זיינע הענט און אויסגעשריגן: — אָ, נידערטרעכטיגער פחדן!

ער האָט אָנגעהויבן צו לויפן איבער דער שטוב אַרויף און אַראָפּ אַ פאַרצווייפלטער, און געזוכט אין זיין געדאַנק אַ רעטונג, אַ שטרוי, אָן וועלכער ער זאָל זיך אָנכאַפּן: — נישט לעבן קאָנען און נישט שטאַרבן קאָנען. גאָט, ווי שרעקלעך!

זיין געדאַנק האָט שנעל געאַרבעט, ווי וועלנדיג וועבן פאַר אים אַ פלאַכטע, אויף וועלכער עס זאָל ווערן אונטערגע-האַלטן זיין פאַלנדיג לייב.

— אַז איך קאָן נישט שטאַרבן, הייסט עס, אַז איך בין נאָך נישט רייף צום טויט. הייסט עס, די נאַטור לאָזט מיך נישט, מיין אייגענער גורל לאָזט מיך נישט.

— אָבער איך בין דאָך אַ נידערטרעכטיגער מענטש. איך באַדאַרף דאָך נישט לעבן, איך טאָר נישט לעבן. איך טאָר נישט. מען דערוואַרט עס פון מיר, מיין גורל אַליין דערוואַרט-עס פון מיר.

— זי דערוואַרט דאָך דאָס פון מיר. מאָרגן אינדערפרי, די ערשטע זאַך דערוואַרט זי צו הערן די נייעס.

אַ גרויסער כּעס האָט זיך אָנגעצונדן אין אים איבער זיך אַליין.

ער איז זיך פאַרגעקומען, ווי אַ קרעציגער.

— איך וועל שלעפן מיין שמוציגן קערפּער מיט געוואַלט אין גרוב אַריין.

ער האָט זיך איינגעבויגן, ווידער גענומען דאָס ראַזיר־מעסער אין האַנט אַריין.

נאָר אינדעם האָט דער טעלעפאָן אויף זיין טיש פּלוצלינג אָנגעהויבן אויסטערליש הויך, ווי עס האָט זיך זאַכאַ־רין אויסגעוויזן, צו קלינגען.

— צו אַלדי טייוואָלים! געפונען אַ צייט! — האָט ער אויפגעציטערט. ער האָט נישט אַכט געלייגט אויפן קלינגען פון טעלעפאָן און ווייטער געפּרואווט אויפהייבן דאָס מעסער פון דר׳ערד.

אָבער דער טעלעפאָן האָט דענערווירט קלינגענדיג, און נישט געגעבן קיין מנוחה...

זיינע קניען האָבן זיך געפילט אונטערגעשניטן, און זיין האַנט האָט געציטערט.

עס איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָווגאַס שטימע אין רערל:

— זאַכאַריושקאַ! זאַכאַריושקאַ! איר זענט עס? גאָט צו דאַנקען! גאָט צו דאַנקען! איך ווייס נישט, פאַרוואָס איך ציטער? איך האָב מורא. דאָס האַרץ שרעקט מיך וועגן אייך. געדענקט אָן גאָט, טוט נישט קיין נאַרישקייט! אין גאָטס נאָ־מען! עס וועט זיך אַלץ דערקלערן!

עס איז געווען אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס פאַרשעמטע, ציטער־דיגע שטימע, וואָס האָט זיך געבעטן דורכן טעלעפאָן:

— פאַרוואָס שווייגט איר? זאָגט מיר צו, ווען נישט קום איך צולויפן צו אייך. איך ציטער אינגאַנצן.

— איך זאָג אייך צו, — האָט זאַכאַרי אַ שטאַמלדיגער און פאַרשעמטער אָפּגעענטפערט.

— אַ גוטע נאַכט.

— אַ גוטע נאַכט, — האָט זאַכאַרי נאָך געשטאַמלט.

קאַפּיטל 9

ווייסע רויזן

דער מענטש איז נאָך אַלעמען צו זיין הויט דער נאָ־ענטסטער, צו זיך אַליין — דער נאָקעטסטער. דער לעבנס־ווילן אין מענטשן האַלט יעדן אויגנבליק אין שפּינען בריקן איבער אָפּגרונטן — דעם נויטיגן שפּאַן פאַרן מענטשנס גאַנג.

אויפגעהויבן זיך אויפן צווייטן טאָג נאָך אַ לאַנגן און שווערן שלאָף, האָט מירקין געפונען אַ באַרעכטיגונג פאַר זיין טאָג לעבן. זיין לעבנס־ווילן האָט שוין געהאַט באַפוילן זיין געדאַנקען־מאַשין פאַר אים דאָס אויסצואַרבעטן.

— נו, בין איך אַ פּחדן. און וואָס איז? — האָט ער צו זיך געזאָגט.—וואָס איז פּחדנות? פּחדנות איז אַ זעלבסטדערהאַל־טונגס־געפיל, וואָס די נאַטור האָט איינגעפלאַנצט אין מענטשן. פּונקט אַזוי ווי זי האָט אַריינגעוואָרפן אין זיינע גלידער אַריין אַ ברענענדיגע תאווה, וואָס אָן איר וואָלט אוממעגלעך געווען אונזער פאָרטזעצונג, אַזוי האָט זי אין אונז אַריינגעגעבן דאָס געפיל פון מורא און פּחדנות, כּדי מיר זאָלן נישט אָוועקוואַרפן דאָס לעבן. פּונקט אַזוי ווי דער עגאָאיזם איז אַ טרייב־קראַפט פאַר אונזערע שטרעבונגען, אַזוי איז פּחדנות אַן אויפהאַלטונגס־געפיל, אין וועלכן מיר נויטיגן זיך פאַר אונזער לעבן.

אין די טיפענישן האָט ער געהאַט אַ באַוואוסטזיין, געגן

וועלכן ער האָט זיך נישט געקאָנט ווערן, אַז דאָס באַשאַפט ער אַליין פון זיין נידערטרעכטיגער טאַט פון נעכטן — אַ טוּגענד. אָבער אַ תּירוץ איז עס געווען איבערצולעבן דעם טאָג. דאָס פּחדנות איז אַ געפיל נישט פון אַ קראַנקן, נאָר פאַרקערט, דווקא פון אַ געזונטן מענטש. עס איז אַ פּועל-יוצא פון אַ אַ שטאַרקן לעבנס-שטראָם, וואָס לאָזט נישט ריזיקירן מיט זיך אַליין. דווקא שוואַכע, לעבנס-מידע נאַטורן באַווייזן אַרויס גבוּרות און אָפּפערווילִיקייט. געזונטע און שטאַרקע נאַטורן היטן אָפּ ווי אַן אויג אין קאָפּ זייערע לעבנס.

— יאָ, נאָך אַלעם האָב איך באַזיגט דעם טויט, — האָט ער זיך געזאָגט נישט אָן שטאָלץ, — באַזיגט דעם טויט, נאָך וואָס? פאַרוואָס, פאַר אַ לעבן?

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביי זיין שרייב-טיש, אונטערשפּאַרנדיג זיין קאָפּ מיטביידע אָרעמס. עס האָט זיך אים נישט געגלוסט אָנצוטון. נאָך וואָס? צו וואָס גיין אין גאַס מענטשן זען? ווי אַזוי וועט ער קוקן אין די אויגן אַריין ניבאָטשקען? און טויזנט מאָל נאָך שרעקלעכער, — ווי אַזוי וועט ער זיך באַגעגענען מיט איר, מיט אָלגאַ מיכאַילאָווּנען?

אַ פאַרצווייפלטער יאוש, צוזאַמען מיט אַן אומדערגרייכבאַרער בענקשאַפט האָט אים איצט אינגאַנצן באַהערשט. אויף די ראַנדן פון זיין מויל איז איבערגעבליבן אַ ביטערקייט, אַן איבערגעזעטיגטקייט, אין האַרץ האָט געהערשט אַ פּוסטקייט פון זעלבסטאומצופרידנקייט. ער האָט זיך געפילט ווי איינער וואָס טראָגט אין זיין קערפער אַ סם, וועלכער איז ראוי יעדן אויגנבליק צו ווירקן ערגער; ער האָט זיך געפילט ווי אַ קראַנקער מיט אַן אָנשטעקנדער קראַנקהייט. און מיט דער קראַנקהייט וועט ער גיין צו מענטשן? מיט זיין קראַנק לייב וועט ער זיך אָנרירן אָן ניבאָטשקען? ער וועט זי אָנשטעקן מיט זיין קראַנקהייט, זיין אייגן ווייב, זיינע ניי-געבוירענע קינדער.

— גאָט מיינער, שטאַרבן קאָן איך נישט, און ווי אַזוי וועל איך לעבן? ווי אַזוי וועט אויסקוקן מיין לעבן מיט דעם אייביגן יאָך פון אַ לאַסטיגער זינד?

ווי אַ געבונדענער האָט ער זיך געוואָרפן און נישט גע-קאָנט אַרויסקריגן זיך פון דער שרעק, מיט וועלכער ער איז געווען געפּעגטעט. „עס וועט נישט זיין דאָס לעבן, עס וועט נישט זיין דאָס לעבן״, — האָט ער געהאַלטן אין איין איבער-חזרן צו זיך די זינלאָזע ווערטער, כאָטש ער האָט נישט ריכ-טיג פאַרשטאַנען ווי אַזוי, דורך וואָס ער וועט עס פאַרמיידן.

— עס קאָן נישט זיין, עס טאָר נישט זיין, — האָט ער געוואָלט פאַרשטאַרקן זיין באַשלוס. אָבער עס האָט דאָך נישט געהאָלפן קלאָר צו מאַכן דעם וועג.

אינדעם האָט זיך זיין טיר אויפגעעפנט נאָך אַ קלאַפּ, און זיין דינסט האָט אים אַריינגעבראַכט אַ קליינעם בוקעט רויזן, איינגעוויקלט אין קלעק-פּאַפּיר.

— ערשט געבראַכט פון שטאָט, אַ שטאָט-שליח. קיין קאַרטע נישט געווען.

זאַכאַרי האָט אויפגעעפנט דאָס פּאַפּיר און געפונען אין זיין האַנט דריי ווייסע רויזן פון אַן אומבאַפלעקטער ווייסקייט. די טוי-טראָפּנס פון אַרויסגעשפּריצטן וואַסער זענען ווי טרערן געהאָנגען אויף די רויזן-אויגן-בלעטלעך.

— פון וועמען?

— נישט געזאָגט.

— וואו איז ער? — לאָזט זיך זאַכאַרי לויפן צו דער טיר.

— אַוועק, געווען באַצאָלט פאַרן שליחות.

זאַכאַרי האָט געהאַלטן די בלומען, ווי אַ זינדיגער מענטש אַ ספר-תורה; מורא געהאַט זיך צוצורירן צו זיי: ער האָט גע-וואוסט, פון וועמען זיי קומען.

אַ גלוסטונג האָט אים אָנגענומען צו באַרירן די אומשול-דיגע פּייכטע רויזן מיט זיינע אייגענע הענט, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט דורך זיי ריינגן — נישט געוואַגט.

— נעם, שטעל עס אין וואַסער, — זאָגט ער צו דער דינסט און כאַפּט באַלד צוריק, — ניין, איך וועל זיך שוין דערמיט אַליין אָפּגעבן. קאָנסט גיין צו דיין אַרבעט.

זאַכאַרי האָט זיך אַרומגעטראָגן מיט די רויזן און נישט געוואוסט, וואָס מיט זיי צו טון... ער האָט געהאַט דאָס געפיל, ווי ער איז קרעציג און עס האָט זיך אָנגערירט אָן אים אַ פינגער פון אַ ריינעם. אַ ציטער איז דורכגעגאַנגען דורך זיינע גלידער און געלענקן, אַ ציטער, וואָס האָט גערייניגט, געלייטערט און געהיילט.

דער טעלעפאָן האָט געקלונגען.

באַשטימט נישט צוצוגיין. געוואוסט, ווער עס שטייט ביי דער צווייטער זייט דראָט, אַזוי ווי מען קאָן דורך דעם טעלעפאָן נישט בלויז הערן, נאָר אויך זען. נאָר דער טעלעפאָן האָט געמאָנט און געטריבן צוצוגיין, כאָטש מיט אונטערגעשניטענע פיס און אַ בלוטלאָז פנים.

איר שטימע איז איצט געווען נישט ענערגיש, ווי נעכטן, נאָר ציטערדיג. ער האָט דערפילט אין איר שטימע דאָס קלאַפּן פון איר האַרץ און געזען, ווי זי פאַרשליסט אירע אויגן מיט אירע אויגן-הערלעך. קלאָר אָבער האָט ער דורכן טעלעפאָן געזען אירע אַראָפּגעבויגענע שוואַרצע ברעמען.

— דאָס זענט איר, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש? גאָט צו דאַנקען. קומט, איך בעט אייך, קומט, ווי שטענדיג, ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען. ניין, קומט גלייך, זאָפאָרט; איך מוז אייך זען.

— ווי אַזוי קאָן איך?

— ווי אַזוי קאָן איך? און איך בין דאָך בלויז אַ פרוי. פאַרוואָס זאָל איך טראָגן דעם גאַנצן יאָך אַליין?

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, דאָס האָט איר מיר געשיקט רויזן און ווייסע?

— יאָ, דאָס האָב איך אייך געשיקט רויזן און ווייסע, — האָט איר שטימע צוריקגעקריגן איר פעסטקייט.

זאַכאַרי איז שטיל געבליבן.

— זאַכאַרי, קומט דעם אויגנבליק, איך האָב אַ גאַנצע נאַכט געבאָדן זיך אין אַנגסטן; קומט, זייט שטאַרק, זייט גובר־

אַלץ. קומט, איר מוזט, אַז נישט — גאָט ווייסט, וואָס איך וועל טון.

זאַכאַרי האָט געשוויגן.

— פאַרוואָס שווייגט איר? פאַרוואָס פייניקסטו מיך אַזוי, — איז זי איבערגעגאַנגען אויף „דו". — איך בין דאָך אין אַלעם שולדיג. איך, איך, איך! — האָט זי כמעט געשריגן דורכן טעלעפאָן, און מען האָט געהערט, ווי איר האַרץ ליגט אין רערל פון טעלעפאָן.

— איך קום, איך קום, איך קום די מינוט! — האָט זאַכאַרי אָפּגעענטפערט.

— און גלייך אין מיין צימער. איך וואַרט אויף אייך.

ער האָט שנעל געמאַכט זיין טואַלעט, אויף גיך אויסגע־טרונקען עפּעס צו שטאַרקן זיך, און גענומען אַ דראָשקע און געהייסן זיך אייליג פאַרפירן אויף קאַזאַנסקאַיאַ צו אַלגאַ מי־כאַילאָוונאַס וואוינונג.

זי האָט אים כמעט דערוואַרט ביי דער טיר פון איר צימער און האָט אויסגעשטרעקט צו אים אַ בלייכע האַנט פון איר לויזן, אַראָפּהענגענדן מאָרגן־ראָק, אין וועלכן זי האָט זיך געפונען. די האַנט איז געווען אויסערגעוויינלעך בלייך, ווי עס האָט זיך אים אויסגעוויזן. ער האָט געקוקט אויף איר פּנים און ער האָט זי כמעט נישט דערקענט. אַ העלפט איז געוואָרן פון איר איבער איין נאַכט. איר פּנים — בלוטלאָז, ווי עס וואָלט זי ווער געמוטשעט. דערביי אָבער האָט איר פּנים אין דער בלייכקייט אויסגעזען נאָך פיל איידעלער און צוציענדיגער. אַ דערוואָרבענע דערפאַרונג, ביז איצט נישט באַקאַנט, האָט גע־לאָזט אַ צייכן אויף איר, ווי דאָס פּנים פון אַ בלייכער כלה „צומאָרגנס". אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים געקוקט אין די אויגן אַריין מיט אַזאַ פרייען, נאָענטן בליק, אַז זאַכאַרי האָט מיט איינמאָל דערפילט דורך דעם בליק די גאַנצע נאָענטקייט, וואָס האָט זיך איינגעוועבט צווישן זיי.

— איך ווייס פון אַלעם, זאַכאַרי; איך ווייס, וואָס איר האָט געטראַכט די נאַכט, וואָס איר האָט איבערגעלעבט. איך

וויס אַלץ. איך האָב זיך געפּייניגט אין שרעק מיט אייך צו־זאַמען. זעט, מיין האַרץ האָט נאָך נישט אויפגעהערט צו קלאַפּן.— זי האָט צוגעפירט זיין האַנט צו דעם זיידנס פון איר שלאָף־ראָק. — אַזוי אַ גאַנצע נאַכט, אַ גאַנצע נאַכט, ביז איך האָב אייך דערלעבט צו זען מיט מיינע אייגענע אויגן, גאָט צו דאַנ־קען!

— פאַרוואָס האָט איר זיך געשראָקן? — האָט זאַכאַרי געזאָגט און אויסגעמיטן איר בליק.

— איך ווייס נישט. מיין האַרץ האָט מיר עפּעס נישט גוטס געזאָגט. און איך האָב גאָט געבעטן פאַר אייך. איר זענט דאָך גאָרנישט שולדיג. איר זענט דאָך אַ קינד, אַ ריין, אומ־שולדיג קינד. איך, איך, איך! — האָט זי זיך געקלאַפּט אין האַרץ, און איז דערביי רויט געוואָרן, ווי אַ כלה־מיידל.

— אַלגאַ! — האָט זאַכאַרי אויסגעשריגן, — וואָס טוט איר? איך בין דאָך אַ נידערטרעכטיגער מענטש; איך טאָר דאָך נישט לעבן, און אַ פּחדן אויך, וואָס האָט נישט גענוג מוט גע־האַט צו זיין געמיין לעבן אַן ענדע צו מאַכן!

— ניין, ניין, — פאַרשטעלט זי אים דאָס מויל מיט איר האַנט, — דו ביסט אַן אומשולדיגער, אַ ריינער; דו ביסט דאָך אַ קינד, אַ פאַרוואָרלאָזט קינד, וואָס איך האָב גענומען צו מיר, איך בין אין אַלעם שולדיג. דאָס האָב איך אַלצדינג געטון; איך, איך אַליין, כדי דיך געזונט צו מאַכן, כדי דיך אויסצו־היילן. און איצט ביסטו געזונט און געלייטערט און אויסגעהיילט. און איך שעם זיך נישט, וואָס איך האָב עס געטון. ניין, איך שעם זיך נישט. יעדע איינע וואָלט עס געטון. איך האָב געזען, ווי דו האָסט זיך געמוטשעט... און נישט געקאָנט, — לייגט זי צו די לעצטע ווערטער פאַרשעמט און פאַרשמאַכט.

זאַכאַרי האָט פאַרביסן זיינע ליפּן און האָט זיך נישט געקאָנט העלפן, אַז זיינע טרערן זאָלן נישט אַרויסשפּריצן אויף זיינע אויגן־ראַמען.

— און איצט מוז אַלץ פאַרגעסן ווערן, אַראָפּזינקען אין דער נאַכט אַריין, אויסגעלאָשן ווערן אויף שטענדיג, אויף

שטענדיג אין געדאַנק, אין זכּרון — אין אַלע חושים. גאָרנישט טאָר דערפון איבערבלייבן, אַלץ מוז פאַרגעסן ווערן, אַזוי ווי עס וואָלט מיט דיין אייגענער געבוירענער מוטער געשעען, — ליגט זי צו אין אַ סודותדיגער שטילקייט.

זאַכאַרי שטייט אין שווייגן, און די גרימאַסע פון טרוקענעם געוויין שניידט, פאַרקרימט זיין אויבערשטע ליפ.

— זאָגסט עס מיר צו?

— יאָ! — זאָגט זאַכאַרי אין צושאָקלען מיטן קאָפּ.

— פאַרן גליק פון אונזער משפחה, — ליגט זי צו.

— יאָ, — ענטפערט אָפּ זאַכאַרי.

זי האָט גענומען זיין קאָפּ און ווידער צוגעבויגן; אַזוי עקלייענדיג אים אויף איר ברוסט, פאַרמאַכט זי די אויגן און שטייט אַזוי אַ ווײַלע. דאַן זאָגט זי ווי צו זיך:

— ווער וועט מיך משפּטן דערפאַר, וואָס איך האָב געטון פאַר מיין קראַנק קינד?

און דאַן קושט זי אים מוטערלעך אויפן שטערן און ווישט זיך די אויגן מיט איר געהאָפּטן טיכל.

זאַכאַרי האַלט זי אין איין אָנקוקן, ווי אַ שטומע חיה, וואָס קאָן נישט רעדן.

— נו, און איצט גיי אַריין צו ניבאָטשקען; זי איז זייער טרויעריג, פאַרענטפער זיך, פאַרוואָס דו ביסט נעכטן צו זיי נישט אַרויסגעקומען. זאָג, וואָס דו קענסט, לייקן, פאַר דעם גליק פון אונזער משפּחה.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, נישט איצט, נישט איצט.

— דו מוזט. אַלץ מוז אָפּגעווישט ווערן מיטאַמאָל, ווי עס וואָלט גאָרנישט געווען. (דאַן איז זי שטייף געוואָרן, אויסגעצויגן זיך אין איר גאַנצער לענג און האָט געזאָגט מיט אַ זיכערן, פעסטן טאָן, קוקנדיג אים גלייך אין די אויגן אַריין, אַזוי ווי זי וואָלט געוואָלט מיט דעם וואָרט אַלץ אָפּמעקן:) — זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, צווישן אונז איז גאָרנישט געווען. פאַרשטאַנען?

— גאָרנישט געווען, — האָט זאַכאַרי אָפּגעענטפערט אין דער שטיל.

זי האָט אים אָנגענומען ביי דער האַנט, און צוגעפירט צו דער טיר פון איר צימער און צוגעלייגט שוין מיט אַ זי־כערדיג מוטער-פריינטלעך שמייכעלע:

— זאַכאַרי גאַוורילאָוויטש, נינאָטשקאַ וואַרט אויף אייך, — און זי האָט אים געוויזן אויף דער טיר פון קאָרידאָר. זאַכאַרי האָט זיך פאַרבויגן פאַר איר טיפער, ווי אַן אַנדערשמאָל, און פאַרלאָזט איר צימער, און אונטער איר באַפעל איז ער גע־גאַנגען אויספירן איר געבאָט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז געבליבן שטיין, ווען זאַכאַרי האָט זי פאַרלאָזט אין דער טיר, וואו זי האָט אים באַגלייט, האָט פאַרזשמורעט אירע אויגן און איז געשטאַנען אַזוי אַ ווײַלע אין נאָכקלערן.

דאַן האָט זי זיך אויפגעוועקט און איז צוריקגעגאַנגען מיט דער גאַנצער רואיגקייט פון איר מוטערלעכקייט צו איר פעגלעכער באַשעפטיגונג.

קאַפּיטל 10

געביטן זיך מיט די ראָלן

דערמוטיגט דורך אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס ווערטער, האָט זאַכאַרי אָנגעקלאַפּט אין דער טיר פון זיין כּלהס שטוב.

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ — מען קאָן צו אייך?

— דאָס זענט איר? — וואונדערט זי זיך, ווען זי דערזעט אים — און שווייגט.

ער האָט זי געפונען נאָך אין איר מאָרגן-קלייד, כאָטש עס איז שוין געווען נאָך האַלבן טאָג — אין אירע פּיזשאַמעס, אין איר אויסגעהאַפּטענעם יאַפּאַנעזישן שלאָף-ראָק, אירע האָר צעוואָרפן אין טויזנטער קליינע קוואַלן לאָקן. אירע אויגן זענען געווען רויט — ווי עס האָט זיך אויסגעדאַכט זאַכאַרין — פון וויינען. זי האָט זיך אפילו נישט געמיט צו באַהאַלטן זיי פון אים. איר פּנים איז נישט געווען געפּודערט, און האָט איצט געהאַט די גאַנצע פרישקייט פון איר יונגער הויט, כאָטש זי איז געווען אויסערגעוויינלעך בלייך. זי איז געזעסן אין אירע אָריענטאַלישע מאָרגן-שטעקשיך אונטער זיך, ווי אַן אָריענטאַלישע פּרינצעסין, אָנגעשפּאַרט איר שוואַרצן קאָפּ האָר אויף די איידעלע געל-העלע פעלדער פון בוכאַרישן דיוואַן, וואָס איז געהאָנגען פאַר איר קאַנאַפּע, און האָט גערויכערט נערוועזיש, פאַרצוקט אַ ציגאַרעט פון אַ לאַנגן ציגאַרן-שפּיץ.

אין זאַכאַריס אויגן האָט זי אויסגעזען פּאַנייט. קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזאַ ערנסטע און פאַרטראַכטע, און איר בלייך געזיכט האָט מיטאַמאָל זיין האַרץ פאַרקלעמט.

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ — איך בין געקומען אייך אי-בערבעטן פאַר דער נעכטיגער פאַרנאַכלעסיקייט. — איך האָב זיך פאַרבלאָנדזשעט אין די גאַסן און נישט געוואוסט, אַז איר וואַרט אויף מיר, — האָט ער געזאָגט, וואונדערנדיג זיך איבער דעם, וואָס ער האָט אַזוי לייכט געפונען לשון.

— אָ, איבער דעם, נישט באַדאַרפט זיך מיען אַזוי פרי. מיר האָבן זייער גוט די צייט פאַרבראַכט מיט אייער פּאַ-פּאָטשקען.

זיי האָבן ביידע געשוויגן אַ ווײַלע.

נינאַ האָט זיך פלוצלינג אויפגעהויבן פון איר דיוואַן און נערוועזיש זיך איבער איר צימער אַרויף און אַראָפּ געדרייט, ווי עפּעס רעדנדיג צו זיך.

— באַדויער פון גאַנצן האַרצן — וואָס פאַרזוימט די גע-לעגנהייט, — לייגט ער צו, נישט וויסנדיג, וואָס ער רעדט.

— און וואו האָט איר די צייט פאַרבראַכט דעם ערשטן פר ילינגס-טאָג ?

— אָ, פאַרשידן, — שטאַמלט ער פאַר זיך.

נינאַ האָט זיך פלוצלינג אָפּגעשטעלט נעבן אים און און געקוקט אים אין פּנים אַריין.

— זייט זיך מודה — דאָס האָט אייך מאַמאָטשקאַ גע-שיקט צו מיר. — פון אייער אייגענעם ווילן — וואָלט איר דאָך נישט געקומען, — און ווי רעדנדיג צו זיך אַליין, לייגט זי צו:

— אָבער דאָס קאָן דאָך נישט ווייטער אַזוי אָנגיין ? — עס מוז דאָך איינמאָל פאַר אַלע מאָל אַ סוף נעמען.

— דאָסמאָל מאַכט איר אַ טעות. דאָסמאָל בין איך געקומען פון מיין אייגענעם ווילן, פון מיין אייגענעם געדאַנק, — האָט ער געזאָגט, און זיין שטימע האָט געקלונגען אויפריכטיג. נינאָטשקאַס פּנים האָט זיך מיטאַמאָל געענדערט. אָנ-

שטאָט די קאַלטקייט, די ביטערקייט, די פרעמדקייט, וואָס האָט ביז איצט אויסגעדריקט איר מינע — איז איר פּנים וואַרים געוואָרן און לײַדנדיג. אירע באַקן האָבן זיך צוזאַמענגעצויגן, ווי צו אַ פײַף. זי האָט זיך געשטאַרקט אויסצומײַדן די גרימאַסע פון צער, וואָס האָט זיך געשניטן אויף איר ווײַכער ליפּ און לאַנגער גאָמבע. עס איז איר נישט געלונגען. זי האָט זיך פאַרמישט, ווי זי וואָלט אַ טרער אַראָפּגעשלונגען און זי איז איר שטעקן געבליבן אין האַלז. אירע אויגן האָבן געהאַט אין זיך דעם חלב-גלאַנץ פון ווײַנען — דערבײַ אָבער האָבן זיי געשמייכלט.

זי האָט זיך ווידער אָפּגעשטעלט נעבן אים, און ווידער געקוקט אים אין פּנים אַרײַן. דאָסמאָל נישט פאַרשנדיג, נאָר באַהאַרציגט און בעטנדיג, און זי האָט זיך אָנגערופן מיט אַ צעבראָכענער שטימע:

— זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש, וואָס האָב איך אײַך געטון אַזעלכעס? פאַרוואָס האַלט איר מיך אין איין שטראָפן?

זאַכאַרי האָט געשמייכלט נאַריש.

— איך אײַך שטראָפן? — וואָס רעדט איר זיך אײַן?

— יאָ, זאַכאַרי גאַווריליאָוויטש... יאָ, יאָ, איר גייט אַרום, ווי גאָט אַליין וואָלט אײַער ריכטיגער פאָטער געווען, און ער האָט אײַך געשיקט איבער דער ערד, איבער די מענטשן אַ שופט צו זײַן. וואָס משפּט איר מיך? וואָס האַלט איר אין איין האַלטן די וואָגשאָל איבער מײַן קאָפּ? געוויס, געוויס בין איך זינדיג. געוויס. — נו, איז וואָס? צו אײַך און צו מאַמאָטשקען קאָן זיך קיינער נישט גלײַכן. איך בין שוין אַזאַ נאַטור. און לאָמיך אײַך זאָגן גאַנץ אָפן, ווען איר האָט אַזאַ מיינונג וועגן מיר, ווען איר האַלט מיך אין איין וועגן — אין איין טראַכטן איבער מיר — פאַרוואָס מײַדט איר מיך נישט אויס? — עס קומט דאָך אויס, ווי איר וואָלט זיך געווען געפריידט אויף דעם, וואָס איך קאָן נישט צוקומען צו אײַער הויך. איך ווייס נישט, צי אַלע ריינע מענטשן האַנדלען אַזוי ווי איר, צי אַלע ריינע מענטשן קוקן אַזוי אויף די אַנדערע, מיט אַזעלכע אויגן

זוי איר... אויב אַזוי – ווײַל איך נישט זײַן קיין רײנער מענטש, בין איך שוין צופרידן, אַז איך בין אַזעלכע, ווי איך בין – און איך וועל באַלט אין גיהנום קומען.

זי האָט גערעדט פלינק, מיט פייער, מיט אויפרעגונג, מיט ביטערקייט. – אירע האָר האָבן זיך צעוואָרפן דערבײַ, און עס האָט זיך אַנטדעקט אַ קלאַפּע פון איר מאָרגן-ראָק און אַרויסגעוויזן די רונדיקייט פון איר ברוינער נאַקעטער פּלייצע.

מירקין איז געשטאַנען אין מיטן שטוב און געלאָזט פאַלן איבער זײַן קאָפּ אירע ווערטער, ווי שטיינער – ביז זי האָט זיך איינגעשטילט. דאַן האָט ער זיך אָנגערופן רואיג, ווי פלעגמאַטיש אַ ביסל, נישט אויפהערנדיג באַריש צו שמייכלען.

– דאָס איז אמת, איך האָב אייך געמשפּט. איך פאַרלייקן דאָס נישט, נאָר ווייסט איר דען נישט, אַז אַלע וואָס טראָגן אַליין לאַסטן – זענען די ערשטע צו משפטן אַנדערע? אַלע, וואָס זענען אַליין אָנגעלאָדן מיט זינד.

עס איז מער געווען דער טאָן, דער שטילער און ערנסטער, ווי זײַנע ווערטער, וואָס האָבן זי פאַרוואונדערט. זי איז שוין איצט געזעסן צוריק אויף איר דיוואַן, און האָט אים אַ ווילדע אָנגעקוקט פאַרשנדיג – דאַן איז זי מיטאַמאָל איבערגעגאַנגען אין אַ נערוועאיש לאַכן, אין אַן אומנאַטירלעכן.

– איר זינדיג? איר אַ שוואַרצע נשמה – וואָס פּלאַפּלט איר, זאַכאַריושקאַ? איר זענט דאָך אַן אומשולדיג קעצל, וואָס האַלט זיך יעדע ווײַלע אין איבערוואַשן מיטן צינגל.

זאַכאַרי האָט איר צוריק אָפּגעענטפערט מיט אַ פרעכן שמייכלדיגן בליק.

– פון וואַנען ווייסט איר, וואָס בײַ מיר טוט זיך?

זי איז אַ ווײַלע ערנסט געבליבן, נישט אויפהערנדיג צו שמייכלען.

– יאָ, ווער קאָן וויסן? מען זאָגט, אַז שטילע וואַסערן גראָבן טיף. – נאָר אויב עס איז אַזוי, בין איך צופרידן.

– יאָ, – ענטפערט אָפּ זאַכאַרי, – איך האָב אָפּטמאָל באַטראַכט נאָך אײַערע ווערטער, וואָס איר פלעגט זאָגן וועגן

די גערעכטע. איר ווייסט, נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, איך האָב זיך איבערצייגט, אַז איר האָט רעכט. נישט שטענדיג זענען די גערעכטע געלייטערטע.

זי איז דערשטוינט געבליבן.

— וואָס איז עס מיט אייך היינט? איר אין דער ויאָלע פון אַ מתוודהדיגן! וואַרפט עס אַוועק, אַנישט בין איך אייך גרייט צו גלויבן, — לאַכט זי. — איר, זאַכאַריושקאַ, אין דער ראָלע! ניין, אַזוי בין איך אייך נישט געוואוינט צו זען, — לאַכט זי הויך.

זאַכאַרי העלפט איר מיטלאַכן.

— נו, געננג זיך געשלאָגן מיטן שטערן אין פּאָדלאָגע. איך בין נישט קיין פּאָפּ, פאַר וועמען זיך מתוודה צו זיין. אַז איר האָט עפּעס — באַהאַלט עס, עס וועט אייך בעסער מאַכן. קומט בעסער דאָ אַהער צו מיר. וואָס שטייט איר דאָרט אין מיטן שטוב, ווי אַ תשובה-טוענדיגער? קומט דאָ אַהער, אַז איר זענט שוין געקומען. דערציילט מיר בעסער, וואָס האָט איר נעכטן געטון אַ גאַנצן טאָג. מיר האָבן אייך געזוכט. אין ערגעץ נישט געווען אייך אויסצוגעפינען. אַ שאָד! געפאָרן זענען מיר מיט אייער פּאַפּאָטשקען אין „נאָוואָיאַ דערעווניאַ". אָך, ווי שיין עס איז געווען אַלץ אין דרויסן! שטעלט אייך פאָר — די פעלדער הייבן שוין אָן צו גראָזן, נאָך ליגט דער שניי, און עס סטאַרטשען שוין אַרויס גרינע קעפּלעך, און דאָס געזייעכץ קוקט שוין גרין אַרויס, און די ערד איז שוין אַזאַ אָפענע, אַזאַ וואַרימע, אַזאַ פייכטע. אָך, ווי גוט עס איז צו זיין אויפן לאַנד, ווען דער פרילינג קומט. איך האָב קיינמאָל נישט געוואוסט דערפון, אַז די נאַטור קאָן אַזוי אָפּוואַשן און אויפפרישן. מיר האָבן זיך דאָך ביידע געפילט, פּאַפּאָטשקאַ און איך, ווי ניי-געבוירענע. איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אַז גבריאל חיימאָוויטש האָט אַזוי ליב פעלדער און ביימער. ביי יעדן פויער האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און פאַרפירט מיט אים אַ געשפּרעך וועגן זריעה. אָך, ווי עס רויעט זיך אויף די פעלדער, ווי דער מענטש אַרבעט.

דאָס גאַנצע דאָרף איז אויף דער ערד: די ווייבער, די קינ־
דער, די מענער. און ווייסט איר, זאַכאַריושקאַ, אַז מען קוקט
זיך אַזוי צו, ווי דאָס אַלץ אַרבעט — ווערסטו פאַרשעמט
פאַר דיין ליידיגגיין. צום ערשטן מאָל בין איך פאַרשעמט
געוואָרן פאַר מיין לעבן. איך בין דאָך אייגנטלעך אַ פּאַראַזיט,
מיר אַלע זענען פּאַראַזיטן. גוט אַזוי אויסצובאָדן זיך איינמאָל
אין ווינט, אין פעלד — און זען אַרבעט. דו ווערסט גאָר
אַ ניי־געבוירענער. נישט אַנדערש, זאַכאַריושקאַ, מיר מוזן יעדעס
יאָר פאַרברענגען אַ שטיק צייט אויפן דאָרף. עס איז דאָך אַזוי
ווי גאָט דינען — ווי אין אַ קלויסטער זיין. דער מענטש
ווערט געלייטערט פון אַלע זיינע זינד דורך דעם אָנבליק פון
רויען פעלד. ווייסט איר דורך וואָס? — דורך דער טרוי־
עריקייט פון דער נאַטור. עס איז ווי די נאַקעטע פעלדער,
וואָלטן טרויעריג זיך געפריידט, געלייטערט זיך פון ווינטער.
איר, זאַכאַריושקאַ, וועט אפשר נישט פאַרשטיין. איר זענט סיי־
ווי־סיי שטענדיג אַ געוואַשענער, אַ געצוואָגענער. איך מיט אייער
פאָטער האָבן דאָס פאַרשטאַנען. מיר, מענטשן פון שטאָטישן
„קאַבאַק", וואָס מיר פרעגלען זיך דורכן יאָר אין רויך, אין
פאַרפיום פון קאַבאַרעטן, — מיר באַדאַרפן אָט דאָס לייטערנדיגע
טרויעריגע פרייען זיך פון דער נאַטור.

זאַכאַרי איז געזעסן מיט צוגעמאַכטע אויגן, און צוגע־
הערט זיך צו איר פריילעכער, קינדישער שטימע, וואָס האָט
אָפּגעקלונגען, ווי איר שטימע וואָלט זיך דורכן נעכטיגן טאָג
געוועזן געוואַשן אין די פרישע קוואַלן, אין די ווינטן, וועגן
וועלכע זי האָט דערציילט. עס האָט גאָר אַנדערש געקלונגען.
ער איז געזעסן מיט פאַרמאַכטע אויגן און אַריינגעקוקט אין
זיך. און אַ וואונדערלעכע זאַך: קיין חרטה־געפיל האָט שוין
מער נישט גענאָגט אין אים. ער האָט זיך געפילט ווי גע־
לייטערט דורך אירע ווערטער.

— וועגן וואָס קלערט איר, זאַכאַריושקאַ? — זאָגט זי,
אַדורכפירנדיג אירע פינגער צווישן זיינע האָר.

— איך קלער וועגן טרויעריגן פרייען זיך פון דער נאַטור, — זאָגט ער פון זיך.

— יאָ, עס איז אַזוי. איך ווייס נישט, פאַרוואָס דער נעכטיגער טאָג האָט אויף מיר אַ גרויסע ווירקונג געהאַט. עס איז דאָך לעכערלעך, עס איז אַזוי ווי איך וואָלט זיך פאַר וועמען מתוודה געווען. אַ גאַנצע נאַכט בין איך געלעגן און געקלערט וועגן זיך. איך פאַרשטיי אייך איצט, זאַכאַריושקאַ — איך פאַרשטיי אייער קוקן אויף מיר, אייער משפטן מיך. יאָ, איר האָט רעכט: איך בין דאָך געווען אַזאַ מיאוסע, ווי אַזוי האָט איר מיך געקאָנט גערן האָבן, איר מיט אייער שיינקייט! יאָ, איך זע זיך איינגאַנצן איצט, — איך וויל זיך ענדערן, זאַכאַריושקאַ, אינגאַנצן ענדערן. העלפט מיר צו ענדערן זיך, — זאָגט זי, און באַהאַלט איר שוואַרצן קאָפּ אין זיין ברוסט, און שטאַמלט אַרויס פון דאָרט: — איר זענט אַזאַ ריינער, איך בין אייך נישט ווערט...

זאַכאַרי האָט געשוויגן. אויף די ליפּן איז געלעגן אָנגעגרייט אַ וואָרט, אַ שרעקלעך וואָרט, נאָר אַן אינערלעכער אינסטינקט, פיל שטאַרקער פון אים, איז, ווי אַמאָל, געשטאַנען איבער אים און געהאַלטן זואַך — און פאַרמאַכט אים די ליפּן...

מיטאַמאָל נעמט זי אָוועק איר לאַכנדיג פּנים און ווישט זיך אָפּ מיט דער נאַקעטער האַנט די אַרויסגעשפּראָצטע טרערן אויף דער שיין פון איר שמייכל.

— זייט מיר מוחל, זאַכאַריושקאַ, איך בין אַ נאַר. איר ווייסט, זאַכאַריושקאַ, וואָס איך האָב באַשטימט: ניין, נישט לעבן ווי צוויי באַזונדערע מענטשן, אַז קיינער זאָל קיינמאָל ביים אַנדערן גאָרנישט פרעגן. פון נעכטן אָן האָב איך אַנדערש אָפּגעמאַכט: צווישן אונדז טאָר קיינמאָל קיין סודות נישט זיין. מיר וועלן לעבן איינער אין אַנדערנס לעבן. מיר וועלן גאָר אַנדערש לעבן, ווי אַלע היינטיגע. מיר וועלן זיין אַלטמאָדישע, ריכטיגער — מאַן-און-ווייב. נישט אַזוי, זאַכאַריושקאַ?

זאַכאַרי האָט געשוויגן

— ווי איר ווילט.

— זאָגט מיר, וואָס האָט איר נעכטן געטון? איך וויל אַלץ וויסן.

— נעכטן, — קלערט ער אַ ווײַלע, ווי ער וואָלט זיך וועלן דערמאָנען, — אָ, גאָרנישט באַזונדערס. אַרומגעשלײַכט זיך איבער די גאַסן, געזען, ווי דאָס אײַז שווימט איבער דער „ניעוואַ", דערנאָך צווישן פּסח-עולם אויף „ניעווסקי". אין אָוונט האָב איך פאַרבראַכט מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען.

נינאַ האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, האָט זיך פאַרשעמט אַליין פאַר זיך און פאַרשוויגן, נאָר מיט קיין אַנדער וואָרט האָט עס זיך נישט געלאָזט איבערטוישן — איז אַרײַנגעטראָטן אַ הפסקה אין זייער שמועס, אַ הפסקה, וואָס האָט בײַדען דענערווירט. נאָר קיינער פון זיי האָט נישט געוואוסט ווי די הפסקה אַוועקצושאַפן.

זי האָט אויסגעשטרעקט צו אים אירע גרויסע אויגן, און אים אָנגעקוקט. זאַכאַרי האָט אַליין נישט געוואוסט, צי זי לאַכט, אָדער זי וויינט.

שליסלעך האָט זי געזאָגט מיט מיטלייד, איבערפירנדיג אירע פינגער צווישן זיינע האָר:

— און פאַרוואָס זענט איר אַזוי בלייך, זאַכאַריושקאַ?

זאַכאַרי האָט געשמייכלט:

— איך בין בלייך? — נישט געוואוסט דערפון.

אויף דעם האָט זיך נינאָטשקאַ צעלאַכט.

— ווי סענטימענטאַל איך בין היינט. אַלץ דער נעכטיגער פרילינגס-טאָג שולדיג. עס איז אַזוי ווי מיר וואָלטן זיך געטוישט מיט די ראָלן. אויף מיר האָט דער ערשטער פרילינגס-טאָג געווירקט סענטימענטאַל און אויף אייך עפּעס אַנדערש.

— ווי אַנדערש? — פרעגט זאַכאַרי נייגיריג.

— כ'ווייס נישט. איר קומט מיר עפּעס פאַר היינט אַזוי פרעמד, אַזוי אַנדערש — איך דערקען אייך נישט. וואָס איז דאָס געשען מיט אייך נעכטן?

— ווי אַנדערש? — האַלט זאַכאַרי אין איין איבערחזרן זיין פראַגע.

— שווער צו זאָגן, — קוקט זי אים אָן באַפרעמדט, — ווי עס וואָלט אייך ווער... קאָן נישט וויסן, מ'דאַרף פרעגן מאַמאָטשקען, וואָס עס איז נעכטן געשעען מיט אייך. (און זי לויפט צו צו דער טיר און הייבט אָן צו רופן):

— מאַמאָטשקאַ, מאַמאָטשקאַ, מען קאָן צו אייך?

— וואָס טוט איר? — שרייט אויס זאַכאַרי מיט אַן אומ־נאַטירלעכער שטימע.

נינאָטשקאַ ווערט בלייך, קוקט אים אָן פאַרוואונדערט און זאָגט ווי פאַר זיך:

— זייט מוחל, נישט געוואוסט, אַז עס איז אַזוי ערנסט.

— וואָס ערנסט? — נאָר נאָך וואָס מאַמאָטשקען אינמיטן דרינגען?

נינאָטשקאַ ווערט פאַרשעמט.

— זייט מוחל, איר זענט דאָך געוואוינט מיט מאַמאָטש־קען. איר פאַרטרויט דאָך איר מער פון מיר.

זאַכאַרי האָט געשוויגן.

שפּעטער אין אָוונט האָט זיך אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס צימער געפונען גבריאל חיימאָוויטש. ער איז געקומען דורכ־רעדן זיך מיט אָלגאַ מיכאַילאָוונען איבער אַ משפּחה־ענין, וואָס איז נוגע דעם יונגן פּאָר. ער האָט זיך אָנגערופן צו אָלגאַ מי־כאַילאָוונען:

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר ווייסט, וואָס איך האָב היינט געזאָגט מיין זון: יונגערמאַן, האָב איך אים געזאָגט, דו באַ־דאַרפסט חתונה האָבן, וואָס פריער איז בעסער". און פון דעם, ווי די יונגע מענטשן פירן זיך אויף, זע איך איין, אַז מען באַדאַרף נישט לאַנג פאַרציען. דענקט איר נישט אַזוי?

— יאָ, איך מיין, אַז איר האָט רעכט, — זאָגט אָלגאַ מי־כאַילאָוונאַ, און אַ דריטלעכע שיין, ווי אַ לעצטער בליאַסק פון אַן אונטערגייענדיגער זון אויפן הימל, צינדט אָן אירע באַקן און מישט זיך באַלד אויס מיט דער איידעלער ווייסקייט פון איר הויט.

קאפיטל 11

„ווידער אויף דער קוואַסנעצאָוואַס וואוינונג"

גבריאל חיימאָוויטש האָט געלאָזט וויסן דעם זון, אַז ער האָט געקריגן אַ ידיעה פון אַקימאָוון, אַז דער עסק פונם יידישן סאָלדאַט, וואָס איז פאַרשיקט געוואָרן אין „אַרעסטאַנטסקע ראָטע", ווייל ער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו עסן טרפהס, וועט פאַרגעבראַכט ווערן פאַרן צאַר אין „פּעטערהאָף" אין פאַרלויף פון די נאָענטסטע טעג. דער עסק וועט צוגעשיקט ווערן דעם צאַר דורך אַקימאָוון (וועלכער וועט צום ערשטן מאָל צוגעלאָזן אין הויף). די גאַנצע זאַך, וועלכע איז עפּעס באַקאַנט געוואָרן אין די הויפישע קרייזן אויך דורך אַנדערע אומבאַוואוסטע קוועלן (גבריאל חיימאָוויטש האָט נישט געוואוסט פון דער „קוואַסנעצאָוואַס אינסטיטוט"), האָט געמאַכט אַ רושם אין די אָפיציעלע קרייזן, און עס זענען דאָ אַלע אויסזיכטן אויף דערפאָלג.

— און איצט מיין ייִנגל, קאָנסטו אַוועקגיין צו דיין ידענע פון דער פּוילישער פראָווינץ, ווי זי הייסט דאָרט, און איר לאָזן וויסן דערפון. זאָל זי בעטן, אַז עס זאָל אָפּלויפן גוט.

מירקין, וועלכער איז די לעצטע וואָכן געווען אַזוי פאַרנומען מיט זיך אַליין, האָט אינגאַנצן געהאַט פאַרנאַכלעסיגט

זיין פּראָפעסיאָנעלע באַשעפטיגונג, און איז נישט מער געווען באַהאַוונט, וואָס עס טוט זיך ביים באַרימטן אַדוואָקאַט. זייט ער האָט דאָס פאָריגע מאָל באַזוכט דאָס הויז פון דער „קוואָס-נעצאָווא“, — איז ער מער נישט דאָרט געווען. היינט, נאָך דעם פאָטערס ידיעה, האָט ער זיך געקליבן אַהינצוגיין, כדי צו ברענגען פערזענלעך די בשורה צו דער יידענע, מיט וועלכער ער האָט זיך אין אָנהייב געהאַט אַזוי אינטע-רעסירט.

ביי דער „קוואָסנעצאָווען“ אויף קוואַרטיר האָט ער כמעט נאָך געפונען אַלע איינוואוינער, ווי פריער. די עסקים פון די באַשולדיגטע האָבן זיך זייער לאַנגזאַם באַוואויגן, געוואַנדלט פון איין פּאַלאַטע צו דער אַנדערער — און עס איז אָפטמאָל אויסגעקומען די פאַראינטערעסירטע פערזאָנען צו זיצן חדשים-לאַנג אין פעטערבורג, ביז זיי האָבן זיך דערשלאָגן צו עפּעס אַ רעזולטאַט, אָדער אַפילו אַן אויפקלערונג אין זייערע עסקים.

אויף דער קוואַרטיר ביי דער „קוואָסנעצאָווען“ האָט זיך אויך נאָך אַלץ געפונען פרוי הורוויץ פון וואַרשע. די אי-בערזעצונג פון איר זונס נאָטיצן איז שוין אַפילו צוריקגעקו-מען פון פּראָפעסאָר, און זי האָט זיך געפונען ביי דער זשאַנ-דאַרמעריע, אָבער צו קיין רעזולטאַט האָט עס נישט געפירט. מען האָט אַפילו נישט געוואוסט, ווען דאָס געריכט וועט פאָר-קומען. נאָר מען האָט נאָך קיינעם נישט צוגעלאָזט צו אים, פשוט דערפאַר, ווייל מען האָט נישט געוואוסט, וואו ער גע-פינט זיך. די פרוי האָט פאַרלוירן אַ העלפט פון איר וואָג דורך דער צייט, וואָס זי געפינט זיך אין פעטערבורג. דאָך האָט זי נישט אַרויסגעוויזן קיין שום פאַרצווייפלונג. פאַרקערט, זי האָט אַלעמען אויף דער קוואַרטיר ביי דער „קוואָסנעצאָווען“ געמוטיגט מיט איר האַלטן זיך, מיט איר שטאַרקייט, מיט איר אָפּטימיסטישקייט. אַ געזונטקייט און אַ פרייליכקייט האָט אַרויס-געשפּראָצט פון דער פרוי, וואָס האָט זיך אויך איבערגעטראָגן אויף די אַנדערע. פון דער נאַטור זייער ענערגיש און אונ-

טערנעמונגס-לוסטיג, האָט זי פאַר די איינוואוינער פון דעם הויז איינגעאָרדנט אַן אייגענע קיך, און מיט דער הילף פון נאָך אַ פרוי, אַ צווייטע מוטער פון אַן אַנדערן פּאָליטישן באַשולדיגטן, האָט זי אויף אַ בשותּפותדיגן אופן צוגעשטעלט פאַר אַלע קוואַרטיראַנטן זייער טעגלעך עסן. עס האָט אויסגעזען, אַזוי ווי זי וואָלט געווען מער פאַראינטערעסירט אין די אומגליקן און גורלות פון די אַנדערע, איידער ווי פון איר אייגן קינד. זי האָט געוואוסט דעם צושטאַנד פון יעדנס עסק, און זי האָט יעדערן אָנגעיאָגט מיט איר לעבנס-לוסט צו מער ענערגישע שריט. ווען עס האָט שוין געהאַלטן דערביי, אַז יענער זאָל אָפּלאָזן די הענט און פאַרצווייפלען, האָט זי צוגעגעבן מוט און שטאַרקייט.

— וואָס פאַר אַ שלימזל זענט איר: און אַז ס׳גייט נישט אַזוי ווי מען וויל, לאָזט מען שוין אַלץ פאַלן איבער די הענט? זיי ווילן דאָך נאָר דאָס, אונז אויסמוטשען, אַז מיר זאָלן איבערלאָזן אונזערע אייגענע צו זייער אייגענעם גורל, אונז פאַרטרייבן פון דאַנען. אַ קרענק אויף זיי, לאָזט זיי נישט רוען, מאַכט גוואַלט. מען וואַרפט אייך פון איין טיר אַרויס— גייט אין דער אַנדערער אַריין.

און נישט קענענדיג קיין וואָרט רוסיש, נאָר אַ פויעריש פויליש (פרוי הורוויץ איז אויפגעהאָדעוועט געוואָרן אין אַ פוילישן דאָרף), פלעגט זי אָפּשלאָגן די טירן פון אַלע פּאַלאַטעס. וואו האָט זי נישט אָנגעשלאָגן? פון אַדוואָקאַטן איז אָפּגערעדט. זי איז געווען ביים פּראָפעסאָר, וועלכער האָט געזאָלט מאַכן די איבערזעצונג פון איר זונס אומפאַרשטענדלעכע נאָטיצן, און געצוואונגען אים כמעט, אַז ער זאָל מאַכן אַ פאַלשע איבערזעצונג. זי האָט געווירקט אויף אים מיט אַלעם מעגלעכן, מיט איר מוטערלעכקייט און מיט איר ווייבלעכקייט: מיט אירע טרערן און מיט איר שמייכל. איצט איז זי שוין אַפילו דערגאַנגען, אין וועמעס הענט עס געפינט זיך איר זונס עסק, און האָט זיך דערשלאָגן שוין דאָרט אַהין. מ׳האָט שוין זי אַפילו געסטראַשעט מיט אַרויסשיקן פון פעטערבורג, נאָר זי

האָט זיך פאַר קיינעם נישט געשראָקן, פאַר קיין נאַטשאַלסקען מונדיר.

אויך האָט זיך געפונען אויף דער וואוינונג דער מאָדנער הויכער ייד, דער „יושב ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה, וועלכע מען האַלט אין אַרויסשיקן, — ר' ברוך חאַמסקי. ר' ברוך האָט שוין פון לאַנג געוואָלט אַוועקוואַרפן די זינדיגע שטאָט. ער איז מיד געוואָרן פון צושלאָגן זיך צו די שתדלנים און פון דער וואוינונג ביי דער „קוואַסנעצאָוון", וועלכע האָט באַליידיגט זיין כבוד: (ער, אַ פאָטער פון דערוואַקסענע טעכ־טער, מוז זיך אויף דער עלטער אויפהאַלטן אין אַזאַ „הויז"), און פון דעם פרעכן פאַרהאַלטן זיך פון די פאַרשידענע באַ־אַמטע, וועלכע האָבן זיך געשפּילט מיט אים ווי מיט אַ באַלעם, אים געשיקט פון איין מיניסטעריום צום אַנדערן. וועגן דעם אויסגאַנג פון דער שתדלנות האָט ער זיך שוין לאַנג מיאש געווען, און וואָלט עס געווען געווענדט אָן אים, וואָלט ער שוין פון לאַנג געווען פאַרלאָזן פעטערבורג און איבערגעגעבן זיך צו די הענט פון גורל; אָבער פון זיין שטעטל האָט מען אים געהאַלטן אין איין אויפפאָדערן, אַז ער זאָל זען אַלץ צו טון, אַז די קהלה, וואָס זיצט שוין מכמה וכמה יאָרן אויף איר אָרט, זאָל ניצול ווערן. אַלס פאַראַנטוואָרטלעכער „יושב ראש", האָט ער נישט געוואָלט פאַרלאָזן פעטערבורג ביז ער וועט נישט האָבן אַלע מיטלען אויסגענוצט.

האָט ער געדולדיג געוואַרט, אַרומגעלאָפן אַ גאַנצן טאָג פון איין שתדלן צום אַנדערן, פון איין אַדוואָקאַט צום אַנדערן, פון איין פּאַלאַטע צו דער אַנדערער, געלאָזט פאַלן אויף זיך די אַלע דערנידערונגען און שפּאַסן, וואָס די באַאַמטע האָבן געטריבן מיט אים, אַזוי ווי ער וואָלט דאָס געקומען צו טראָגן אויף זיך אַ תשובה פאַר אַ זינד, און געדולדיג געהאַלטן זיך אויף זיין פּאָסטן, כאָטש ער האָט מער נישט געגלויבט אין זיין מיסיע. ער איז דורך דער צייט נאָך העכער געוואָרן, און נאָך דינער, און זיין אויסערגעוויינלעך לאַנגע באָרד איז נאָך לענגער געוואָקסן.

ווען מירקין האָט אויפגעזוכט די קוואַרטיר, האָט ער

שוין נישט געטראָפן די קוואַרטיראַנטן, ווי אַמאָל, ביים תהילים זאָגן. זעט זיך אויס, אַז זיי זענען אויך מיד געוואָרן, און האָבן זיך אײַנגעוואוינט אויף דער מאָדנער קוואַרטיר צו פירן זייער נאָרמאַל לעבן. עס איז געווען געגן אָוונט־צו, און די קוואַרטיראַנטן האָבן זיך אַלע געפונען אַרום טיש ביים אַראָפּהענגענדיגן לאָמפּ, וועלכער איז געוואָרן איבערגעמאַכט פון אַ גאַז־לאָמפּ אין אַן עלעקטרישן, און די מילך־ווייסע גאַז־באַלאָנען האָבן צעשפּרייט אַ שאָטנדיג ליכט אויף די אַלע מידע, באַזאָרגטע פּנימער פון די, וואָס האָבן זיך געפונען אַרום טיש. יעדער איינער פון די קוואַרטיראַנטן איז געווען באַשעפטיגט בײַ עפּעס אַנדערש. צוויי ייִדן, שוין מיט אונטערגעשוירענע בערד, האָבן געשפּילט אַ דאָמינע. דער הויכער, מיט דער אויסערגעווייבלעך לאַנגער באָרד, איז געזעסן נאָענט ביים לאָמפּ און האָט געשריבן אַ בריוו. אַ ייִדענע פון אַ ווינקל האָט פאַר זיך אַליין געגעסן פון אַ טעלער אַרויס. נאָר אסתּר־האָדעל, די די מאַמע פון ייִדישן סאָלדאַט, האָט מער צוליב געוואוינהייט איידער אויס פרומקייט געהאַלטן אין איין מורמלען מיט די ליפּן. און מיט אַלע האָט קאָמאַנדעוועט פרוי הורוויץ פון וואַרשע, אויסטיילנדיג זיך פון די איבריגע. מיט איר ענערגיש געזיכט, מיט די שטאַרק־אַנטוויקלטע מוסקול־ביינער פון איר פּנים, איז זי געשטאַנען ביי אַ פּראָוויזאָריש איינגעאָרדנט קיכל נעבן דעם גרויסן צימער, האָט מיט אירע אויפגעקאַשערטע אַרבל אָנגעגאָסן פון אַ טאָפּ געקעכץ אין אַ טעלער אַריין און אויסגערופן ביי די נעמען יעדן איינעם פון די איינוואוינער, אַז זיי זאָלן קומען נעמען זייערע טעלער זופּ.

— ר׳ ברוך, קומט אַהער, זייט מוחל. נעמט זיך אייער טעלער, עס ווערט קאַלט — האָט זי גערופן צום דאָזאָר פון פון דער טאָלסטינער קהלה.

— הערט נאָר, מאָסקאָוויטש, איר ווילט היינט עסן אָדער נישט? איך גיי באַלד אַהין און צעוואַרף אייער דאָמינע. וואָס מיינט איר, מירן אַ גאַנצע נאַכט דאָ שטיין און די טעלער

וואָשן פאַר אייך? — האָט זי אויסגערופן צו איינעם פון די שפּילנדיגע.

זעט זיך אויס, די קוואַרטיראַנטן האָבן מורא געהאַט פאַר איר, ווי קינדער פאַר אַ שטרענגער מאַמען, און יעדער איינער איז צוגעקומען צום קיכל, צוגענומען זיין טעלער און אים אַוועקגעטראָגן צו זיין אָרט. אַפילו דער „יושב-ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה האָט אויף אַ מינוט געמוזט אַוועקלייגן זיין שרייבן און פאָלגן פרוי הורוויץ'ס געבאָט. נאָר די טעלער מיט דעם זופּ, וואָס זיי האָבן אַוועקגעשטעלט פאַר זיך, האָבן זיי נישט געשטערט ווייטער אָנצוגיין מיט זייער באַשעפטיגונג. די שפּילערס אין דאָמינע האָבן געמיטלעך געזופּט זייער זופּ און ווייטער אָנגעגאַנגען מיטן שפּיל, צוברומענדיג פון דער זופּ אַרויס מיט אַ גמרא-ניגונדל. דער „יושב-ראש" פון דער טאָלס-טינער קהלה האָט זופּנדיג ווייטער געשריבן זיין בריוו, פאַר-זיכטיג, נאָר נישט צו פאַרגיסן אויף זיין באָרד און אויף זיין בויגעלע פּאַפּיר.

נאָר אסתר-האָדעל גרינשפּאַן פון דאָמבראָווע, די מוטער פון יידישן סאָלדאַט, זי אַליין האָט נישט געגעסן פון דעם גע-מיינזאַמען קיכל, וואָס פרוי הורוויץ האָט אָרגאַניזירט. זי האָט נישט געהאַט קיין גרויס צוטרויען צו פרוי הורוויץ'ס כשרות. און אַזוי ווי „קוואַסנעצאָוואַס" גוטהערציקייט, וואָס זי האָט געהאַט לכתחילה אַרויסבאַוויזן צו דער יידענע, און זי אויסגעטיילט פון אַנדערע, איינשאַפנדיג פאַר איר עסן באַזונ-דער, האָט געהאַט אויפגעהערט, האָט זיך די יידענע אין דער קופּקע באַגנוגנט מיט טרוקנס. זי האָט איצט פאַרצערט אַן אַלטע בולקע מיט אַ ציבעלע פון איר בוזים אַרויס (צו קיין אַנדערער שפּייז האָט זי זיך צוליב איר פרומקייט נישט צוגערירט אין דער טרפהנער שטאָט), געברומט דערביי, מער אויס געוואוינ-הייט איידער אויס פרומקייט, איר תהילים, אויסגעמישט מיט קרעכצן:

— אשרי יושבי ביתך — ווי און ווינד איז מיר.

קאַפּיטל 12

היימישע זופּ

אַז די איינוואוינער האָבן ווידער אַמאָל דערזען דעם אומגעריכטן גאַסט, דעם אַדוואָקאַטס באַהעלפער, זענען זיי אַלע אויפגעשפּרונגען פון אָרט. ביי יעדן איינעם פון זיי האָט זיך געהאַט דערוועקט אַ האָפענונג: אפשר צו אים (זיי האָבן פאַרשטאַנען, אַז עפּעס אויסערגעוויינלעכס האָט געמוזט געשעען). נאָר מירקין האָט זיי באַלד אַנטוישט, אָנווייזנדיג, צו וועמען ער איז געקומען.

— פאַרוואָס האָט זי מער מזל פאַר אונז אַלע? וואָס איז, זי איז אין אַ זיידן העמדל געבוירן? איר קינד האָט אַ מוטער און אונזערס אַ שטיין?

די נייעס, אַז איר עסק וועט פאָרגעבראַכט ווערן פאַרן צאַר אַליין און האָט די בעסטע אויסזיכטן אויף אַ גליקלעכן אויסגאַנג, האָט אַרויסגערופן נישט נאָר אַ סענסאַציע ביי די איינוואוינער פון דער קוואַרטיר, נאָר אַן אמתה קנאה און שנאה.

אַלע האָבן מיטאַמאָל די פרומע יידענע אין דער קופּקע אָנגעהויבן פיינט צו האָבן. נאָר די יידענע האָט זיך געלאָזט ווייניג שטערן פון די אַנדערעס קנאהשע בליקן. זי האָט זיך פרום געשאָקלט, פאַרגלאָצט די אויגן, אויפגעהויבן אירע

הענט און איר קאָפּ אין דער הויך און האָט אויסגערופן:

— דאָס האָט „ער זאָל לעבן״ זיך געמיט, עס איז מיט זיין כוח.

פרוי הורוויץ איז איצט אַריינגעקומען פון איר פראָווינציאַליש קיכל, און אַלס אַפּיקורסטע, וועלכע האָט געלעבט ביי זיך אינדערהיים אין אַן אַטמאָספערע פון אייביגן קאַמף מיטן יידישן פאַנאַטיזם, האָט זי זיך נישט געקאָנט צוריקהאַלטן צו מאַכן די באַמערקונג, וועלכע איז אַרויסגעקומען פון אירע פליישיגע ליפּן מיט די שאַרפע ציין, מיט אַ געפיל פון קאַמף, נישט פון קנאה:

— אסתר - האָדעל, איר ווילט וויסן, מיט וועמעס כוח דאָס איז געשעען? — אָט מיט וועמעס כוח, מיט זייערס דערינען! — האָט זי געוויזן מיט איר פינגער אויף דער טיר פון דער קוואַסנעצאָוואַס „אינסטיטוט״.

דער עולם האָט כיטרע צופרידן צוגעשמייכלט. אסתר-האָדעל האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס מען מיינט, האָט זי פרום צוגעלייגט.

— איר וועט אויך געהאָלפן ווערן, מיטן רבונו של עולמס הילף. אַלע גוטע מוטערס פון פרומע קינדער וועלן געהאָלפן ווערן — ווי דען אַנדערש!

— אַז מיר וועלן האָבן אַ צד ביים טיש, — האָט פרוי הורוויץ צוגעלייגט.

— דעם הייליגן רבינס תפילה.

— נישט דאָס, מיין ליבע מוטער. אָט ווער עס וועט זיך אָננעמען פאַר זיי — די געסט פון דערינען.

און ווענדנדיג זיך צום פאַרלוירענעם מרקין, האָט זי געזאָגט צו אים מיט אירע באַלעבטע אויגן פון איר ענערגיש געזיכט אַרויס, ווי אָנשרייענדיג אויף אים:

— אַליין קאָנט איר גאָרנישט, אַז מ׳העלפט אייך צו פון דערינען, זענט איר מאַכערס.

— זי האָט דען נישט רעכט? — זאָגט אַ ייד פון דאָמי־נע אַרויס, — אָט זיצן מיר שוין דאָ חדשים־לאַנג, מיר לויפן זיך די פיס אָפּ פון איינעם צום אַנדערן, און עס רירט זיך נישט פון אָרט. און אָט איז געקומען אַ יידענע מיט אַ „דיצלע" פון פוילן, און מיט אַ שווערער „דיצלע" אויך, קיין מענטש נישט געקענט, געפונען חן אין די אויגן פון אַ פּאַרוואַלטערין פון אַ „הייזל" און איז צום סאַמע קייסער דערגאַנגען. הלוואי וואָלט איך אַזאַ צד ביים טיש געהאַט.

— נאַר איינער, ווער ביסטו? וואָס איז דיין זון אַ פרוי־מער, צי וואָס? אַלע פרומע האַלטן זיך צוזאַמען, מעג עס זיין פון פאַרשידענע אמונות.

דורך דער צייט, ווען דער עולם האָט זיך אַזוי צוויש זיך דורכגעשמועסט, איז פרוי הורוויץ צוגעגאַנגען צו מיר קינען און אַרויפלייגנדיג איינע פון אירע נאַקעטע הענט, מיט וועלכע זי האָט ערשט די זופּ אָנגעגאָסן פאַר די איינוואוינער, אויף זיין אַקסל, האָט זי זיך אָנגערופן האַלב אויף פויליש, האַלב אויף שלעכט רוסיש:

— יונגערמאַן, אַ שאָד אייער צייט דאָרט ביי זיך אין ביורא. וואָס מאַכט איר זיך צום נאַר? איר וואָלט ליבער צו אונז קיין וואַרשע אַריבערגעקומען און זיך גענומען צו דער ריכטיגער אַרבעט! כ'לעבן, איר וואָלט מער נוצן געבראַכט, ווי צו זיצן ביי זיך אין ביורא און זיך אַליין אָפּנאַרן און נאַרן אַנדערע. איר ווייסט דאָך, אַז איר קאָנט גאָרנישט אויפטון.

זי האָט אים בשעת מעשה אָנגעקוקט מיט אַ גוט־מוטער־לעכן בליק פון אירע אויסערגעוויינלעך באַלעבטע אויגן. מירקין האָט געזען, ווי אירע שטאַרק אַנטוויקלטע יאַסלעס, מיט איר מויל פול מיט געזונטע ציין, באַוועגן זיך. אירע אויגן האָבן אים וואַרים אָנגערירט, און מיט איר שטאַרקער האַנט האָט זי אים פעסט געהאַלטן, ווי אַ מוטער איר קליין קינד.

מירקין האָט געהאַט בדעה צוערשט זיך אָפּצוטרייסלען פון דער פרוי און צו מאַכן אַ ברוגזדיגע מינע. אינערלעך האָט

עס אים פֿאַרדראָסן, איר דרייסטקייט אַזוי צו רעדן צו אים. נאָר עס איז זיך נישט געווען וואָס צו בייזערן. די פרוי האָט עס אַזוי גוטהאַרציג און אויפריכטיג געמיינט, און דערביי האָט עפּעס אַ וואַרימקייט און אַ היימישקייט געשלאָגן פון איר געזונטן, רירעוודיגן קערפּער, פון איר שטאַרקן נידעריגן האַלז, פון איר אָפן ליכטיג פּנים אַרויס, וואָס די אויגן און די שטאַרקע ליפּן האָבן באַלעבט.

ער האָט עס אויך גענומען גוטמוטיג, און שמייכלענדיג, האָט ער אָפּגעענטפערט:

— וואָס וואָלט איך דאָס געקאָנט טון ביי אייך אין וואַרשע?

— דאָסזעלבע, וואָס מיין מאַן טוט, וואָס מיין זון האָט געטון. פאַרוואָס זאָל אַזאַ געזונטער יונגערמאַן, ווי איר זענט, מיט אַ ברייט לעבן פאַר זיך, אויך נישט צולייגן אַ האַנט צו דער אַרבעט? וואָס טוט איר דאָ? דאָס איז דאָך אַלץ באַל-מוטשעריי מיט אייער פּאַפּיר-שרייבן. עס ברענגט דאָך קיין נוצן נישט, נישט אַנדערע און נישט זיך.

— וואָס פאַר אַ נוצן וואָלט איך געקאָנט ברענגען ביי אייך? — פרעגט מירקין נייגיריג, קוקנדיג בשעת מעשה אין איר באַלעבט פּנים אַריין, און וואונדערט זיך, פון וואַנען ער קען דאָס געזיכט? עס איז אים, נעמלעך, פאָרגעקומען, אַזוי ווי ער וואָלט שוין אַמאָל די פרוי געזען. מער נאָך — ער האָט שוין געהאַט מיט איר צו טון, און זי קומט אים פאַר זייער באַקאַנט.

— וואָס פאַר אַ נוצן? — פרעגט איבער די יידענע און גיט דערביי גנביש, וואויל-ווייבעריש אַ וואונק מיט האַלב-פאַר-מאַכטע אויגן, — איר ווייסט שוין, וואָס פאַר אַ נוצן, פאַר וועלכע מען טיילט נישט קיין לעקעכלעך, און מען וועקט אויף ביינאַכט.

זאַכאַרי איז רויט געוואָרן, אי צוליב איר וואויל-ווייבערישן וואונק, און אי איבער דער אָנצוהערעניש, וואָס זי האָט אים געגעבן, צו וואָס זיך צו נעמען. ער ענטפערט אָפּ:

— איך ווייס נישט, אויב איך וואָלט פעאיג געווען צו דער אַרבעט, וואָס איר מיינט.

— איז כאָטש מיט יונגעלייט רוסיש צו לערנען, צוצו־גרייטן צו אַ קלאַס. זיי קומען צולויפן יעדן טאָג פון דער פראָווינץ און מען ווייסט נישט, וואָס צו טון מיט זיי. עס פאַלט פון די הענט. אָ, אַרבעט וועט אייך שוין נישט פעלן: ווילט נאָר עפעס טון, נישט זיצן דאָ מיט פאַרלייגטע הענט און אָפּגעבן זיך מיט נאַרישקייטן, און איר זענט דאָך נישט צופרידן פון דער אַרבעט אויך.

— פון וואַנען ווייסט איר, אַז איך בין נישט צופרידן פון דער אַרבעט?

— אָ, דאָס קאָן מען דאָך גלייך אָנזען אָן אייך. וואָס מיינט איר, אַז מיר פאַרשטייען זיך נישט? אָט, אייער קאָלעגע, דער צווייטער העלפער, ווי רופט מען אים דאָרט, וויינשטיין, גאָספּאָרין וויינשטיין, איז זייער צופרידן פון דער אַרבעט. — דער באַרימטער אַדוואָקאַט אויך. אָבער איר? איר דרייט זיך דאָך אַרום, ווי אַ שאָטן, ווי אַן איבעריגער גאָר. מען זעט דאָך אָן אייך אָן, אַז די אַרבעט איז אייך נישט צום האַרצן.

מירקין איז ווידער רויט געוואָרן און אָנגעקוקט זי פאַר־וואונדערט, און מיט שרעק:

„פון וואַנען ווייסט זי דאָס?" אַ מינוט איז אים געווען, ווי ער וואָלט שוין פון וועמען געהערט די רייד, און טאַקע אפשר פון דער פרוי אַליין.

און עס איז געווען, ווי פרוי הורוויץ וואָלט געווען געוואוסט זיינע געדאַנקען, לייגט זי צו מיט אַן אמתן מוטער־לעכן אַנטייל:

— און אַ רחמנות אויף אייך אויך. איר זענט אַזאַ וואוי־לער, — שמייכלט זי אים אין פנים אַריין, און אירע באַלעבטע אויגן ווערן גוט.

ווידער קומט מירקינען פאָר, ווי ער וואָלט זי שוין ווען

עס איז געווען געהערט, אָט דעמזעלבן טאָן, דעם טיפן אָנטייל אין זיין גורל. ער געפינט זיך אַ מינוט ווי אין חלום — זיין געפיל איז וואַך, ער שמייכלט.

— פון וואַנען ווייסט איר דאָס, אַז איך בין אַ וואויילער? — לאַכט ער.

— אַז איר וואָלט נישט געווען קיין וואוילער, וואָלט איר צו אונז דאָ נישט אַריינגעקומען און אונז נישט קיין וויזיטן געמאַכט, און נישט געווען זיך אינטערעסירט מיט אַ יידענע דאָרט, וואָס איר זון איז פאַרפאַלן געוואָרן ביי די סאָלדאַטן. פאַרוואָס מאַכט אונז אייער קאָלעגע נישט קיין וויזיטן, און דער פאַרימטער אַדוואָקאַט?

— און איר מיינט, אַז די אַדוואָקאַטישע אַרבעט אונזערע איז נישט קיין וויכטיגע? דער קאַמף מיט דער ביוראָקראַטיע, וואָס מיר פירן; אונזער איינשטעלן זיך פאַרן געזעץ! — וויל זיך זאַכאַרי ראַטעווען.

— וואָס פאַר אַ קאַמף איז דאָס, מ'שטיינסגעזאָגט?! זיי לאַכן דאָך אייך גאָר אויס! און איר העלפט זיי נאָר מיט צו מאַכן אַן אָנשטעל, אַז עס זאָל אויסזען, ווי עס וואָלט אין דער אמתן געווען גערעכטיקייט. ניין, קעמפן, יונגערמאַן, באַדאַרף מען גאָר גאַנץ אַנדערש — פון אונטן אָן, פון פונדאַמענט, אים אַרויסצוצוויצן, אַז עס זאָל געבן אַ קנאַל, אַז די וועלט זאָל הערן! — גיט זי ווידער אַמאָל אַ וואויל-ווייבערישן וואונק צו אים, פאַררוקט איר ברוינעם אויג-אַפּל אין אַ ווינקל פון אויג-אויסשניט. אַ שטילער שמייכל גיט זיך אַ שנור אַריבער איבער אירע לענגלעכע צוגעמאַכטע ווייכע ליפּן, דאָס פּנים באַלויכטן אין פּראָפיל פון וואַרפנדיגער מילך-שיין, און אַ שאָטןליכט שניידט זיך אויס מיט דער שאַרפקייט פון זיינע קאָלירטע שטאַרקע ריסן אַזוי, אַז איר שמייכל און איר וואונק ווערט פאַרוואַנדלט אין עפּעס פאַרשייטעס און איידל-גוטס. —

זאַכאַרי קאָן זיך נישט העלפן, און זיינע אויגן, אָנגעצונדן דורך איר שמייכל, לאַכן מיט, און ער זאָגט:

— איך וועל זיך איבערלייגן. ווער ווייסט, אפשר איז דאָס אַ פּלאַן.

— געוויס איז עס אַ פּלאַן. איר וועט אויפלעבן, נישט זיך נאַרן דאָ. ווייסט, אַז איר וועט קומען, גלייך פאַרפאָרן צו מיר אויף קוואַרטיר. נישקשה, מיר זענען געוואוינט דערצו. יעדן טאָג קומען צו אונז אַזעלכע יונגעלייט, אַנטלאָפענע פון דער היים, וואַרפן דאָס בית-המדרש, די ישיבות, אַנדערע — זייערע היימען, זייערע פּאָטערס, מוטערס, אויך זייערע כּלות. יעדן טאָג געפין איך אַ פּאָר הינטער מיין טיר. זיי זאָגן, אַז זיי האָבן גערן מיין זופּ, וואָס איך קאָך, — שמייכלט זי ווי-דער צו אים מיט יענעם אומאָנשטענדיגן וואונק. — איר האָט נאָך נישט פאַרזוכט מיין זופּ? שאַ, אפשר וועט איר פאַר-זוכן?

און זי נעמט אים אָן אונטערן אָרעם און פירט אים צו צום טיש. מירקין האָט איר שוין געלאָזט טון, וואָס זי וויל; ער איז געוועזן ביי איר אין די הענט.

— מאַכט נאָר אַ פּלאַץ, לאָזט דעם אַדוואָקאַט פאַרזוכן פון מיין זופּ! — און זי האָט אים אַוועקגעזעצט ביים טיש און דערלאַנגט אים אַ טעלער זופּ.

איידער מירקין האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט ער זיך גע-פונען ווי אַ היימישער צווישן דעם פרעמדן עולם, און ער האָט זיך גוט געפילט אויך. עפּעס אַן אומבאַקאַנטע היימישקייט און וואַרימקייט האָט אים אַרומגענומען, אַזעלכעס, וואָס מאַכט פאַרגעסן אָן אַלע זאָרגן, אָן אַלע צרות. אונטער דעם שוץ פון פרוי הורוויץ פון וואַרשע האָט ער זיך מיטאַמאָל דערפילט, ווי עס קאָן אים גאָרנישט געשען.

— אייער זופּ שמעקט מיר גוט. אַ דאַנק אייך, — האָט ער געזאָגט, אויפהויבנדיג זיך צו גיין.

— איך האָף, איר וועט באַלד ווידער קומען זי צו פאַר-זוכן, — האָט זי אים אָפּגעענטפערט און צו אים אויסגעשטרעקט

אַ וואַרימע שטאַרקע האַנט, מיט וועלכער זי האָט פעסט אָנגע־נומען זיינע.

— איך האָף אויך אַזוי, — האָט ער אָפּגעענטפערט עפּעס אַ גליקלעכער, איבער וואָס ער האָט זיך קיין דערקלערונג נישט געקאָנט אָפּגעבן.

קאַפּיטל 13

אַ פּאַטערלעכע שטימע

אַז ער איז אַרויס פון דער קוואַרטיר, איז אים, ווי דאָס פריערדיגע מאָל, נאָכגעגאַנגען אויף די טרעפּ דער הויכער ייד מיט זיין לאַנגער באָרד, ר' ברוך, דער „יושב ראש" פון דער טאָלסטינער קהלה.

אָפּגעשטעלט זאָכאַרין אויף די טרעפּ, רופט ער זיך אָן:

— זי האָט רעכט, די יידענע, די פרוי הורוויץ פון וואַרשע — איר קאָנט דאָך גאָרנישט טון. עס איז דאָך אַרויס־געוואָרפענע צייט, אונזער זיצן דאָ.

— אָ, איר זייט עס, ר' ברוך? וואוהין, ווידער צו אייער אָוונט־געבעט דאָרט אַהין?

— אַלץ בעסער, ווי אַרומצולויפן איבער די פּאַלאַטעס און אויסצושטיין די בזיונות. אפשר וועט אַמאָל עפּעס דערפון אַרויסקומען. מיר זועלן אַזוי לאַנג בעטן, ביז עס וועט מקוים ווערן. עס מוז מקוים ווערן, און עס וועט מקוים ווערן, — זאָגט דער ייד, באַטאָנענדיג די לעצטע ווערטער.

— פון וואַנען האָט איר די זיכערקייט? אונזערע עלטערן האָבן דאָך אויך געבעטן!

— פון וואַנען איך האָב די זיכערקייט? וואָס מיינט איר, ס'איז שוין גאָר נישטאָ קיין יושר אויף דער וועלט, דערפאַר

ווייל מיר זעען עס נישט? דער רבונו של עולם לעבט אייביג, און ער האָט צייט צו וואַרטן. ער לאָזט יעדן קרוג אָנזאַמלען זיין מאָס וואַסער. דערפאַר ווייל עס איז פאַר אונזערע אויגן שוואַרץ, מיינט מען, אַז עס איז נאַכט אומעטום. הינטער אונז שיינט אָבער אַ ליכט, צי מיר זעען עס, צי נישט. ניין, יונגערמאַן, גאָט פירט זיין וועלט מיט יושר, כאָטש אונז דאַכט זיך אויס אַנדערש פון אויבן-אויף. אָבער סוף-כל-סוף קומט די גערעכטיקייט און זיגט. מיר אַליין וועלן עס אפשר נישט זען, וועלן עס אונזערע קינדער דערלעבן. דער מענטש איז פונקט ווי אַ פינטעלע אָנגעשריבן אויף אַ ספר-תורה. דאָס פינטעלע דערשיינט נאָר אויף אַ ווײַלע, ווען מען מישט אויף די סדרה; באַלד ווערט עס פאַרשווינדן, ווען מען האָט אָפּגעלייענט די סדרה. אָבער די ספר-תורה לעבט, און דאָס פינטעלע שטייט פעסט פאַרשריבן אין דער סדרה, אין פסוק, אויף זיין אָרט, און קיינער וועט עס שוין נישט אויסמעקן.

מירקין האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער ייד מיינט, דאָך איז אים דעם יידנס אויספיר געוועזן זייער אינטערעסאַנט און באַלערנד. אים האָט שוין אַלץ פאַראינטערעסירט, וואָס האָט געהאַט אַ שייכות מיט דער „קוואַסנעצאָוואַס" וואוינונג. דער מיסטישער ייד מיט זיין פאַרבאָרגענער תפילה ביינאַכט האָט נאָך איבערגעלאָזט אויף אים אַ שטאַרקן איינדרוק פון דער פריערדיגער באַגעגעניש, און איצט, ביי זיין איצטיגן צושטאַנד, איז ער פאַר אַלעם, וואָס האָט געקאָנט אויסשפּרייטן כאָטש אַ שטרוי איבער דעם אָפּגרונט, אויף וועלכן ער האָט זיך געפונען, געוועזן דאַנקבאַר. ער האָט עפּעס געזוכט, און ער האָט אַליין נישט געוואוסט וואָס. דורך דעם האָט ער זיך אַריינגעלאָזט מיט דעם יידן אין אַ טיפן שמועס.

— יאָ, מיין ליבער פריינט, אָבער עס איז דאָך נאָך נישט זיכער, אַז עס איז טאַקע אַזוי. מיר בלאָנדזשען און מיר ווייסן נאָך נישט, אויב דאָס גאַנצע גרויסע לעבן איז נישט איין לאַבירינט, איין פּלאָנטער, אָן אַן אויסגאַנג. קיין ריכטיגן באַווייז האָבן מיר נישט פאַר דעם, אויב די וועלט ווערט טאַקע

געפירט זמיט גערעכטיקייט, און אויב עס איז דאָ אַ לאָגיק אין אונזער געשיכטע. ביישפּילן, פאַקטן קען מען אויסטייטשן אַהין און צוריק.

— אָ, וואָס רעדט איר! — האָט אים איבער דער ייד — איך בין נישט קיין גרויסער געלערנטער און איך ווייס נישט, וואָס די גרויסע מחקרים זאָגן דאָרט אין דער וועלט. אָבער, ווי אַמאָל אין די יונגע יאָרן, אַזוי אויך היינט אויף דער עלטער, ווען מען האָט נאָר צייט, כאַפּט מען זיך צו צו אַ ספר. לשון קודש קען איך, גאָט צו דאַנקען; אַמאָל געשמט פאַר אַ משכיל. היינט — ווער האָט דערצו צייט? אָבער דאָך, אַ מענטש איז דאָך נישט קיין בהמה, ליג איך ביינאַכט, מ׳קאָן נישט שלאָפן, און מ׳קלערט וועגן דעם תּוך פון דער וועלט. טיילמאָל פאַלט מען דאָך אַריין אין ספקות, און ספקות פאַר אַן אַלטן מאַן איז נישט דאָס וואָס פאַר אַ יונגן. אַז איר פאַלט, גאָט באַהיט, אַריין אין ספקות, פאַרגעסט איר זיך באַלד. דער כּוח־החיים, די לעבנס־קראַפט, ציט אייך אַרויס דערפון און שלעפּט אייך מיט מיט זיין שטראָם. אָבער אַן אַלטער מאַן, ווי איך, חלילה, אַז מען פאַלט אַריין אין אַ ספק, איז פּונקט ווי מען וואָלט זיך געוועזן אָנגעשלאָגן מיטן פּנים און מיטן שטערן אָן אַ וואַנט. איר פאַרשטייט, דאָס קבר שטייט שוין אָפן, מוז שוין דאָס פּעקל זיין געפּאַקט; אַז נישט, איז נישט גוט. מילא, איינער גרייט זיך אָן חלק לעולם הבא דורך תהלים זאָגן, דורך עבודה; איז ער אַ בלינדע קו. אַ צווייטער גרייט זיך אָן די אַנדערע וועלט אויף אַן אַנדערן וועג. ער באַשאַפט זיך די צווייטע וועלט מיט זיין אייגענעם שכל. ער גייט און גייט, ביז ער דערגייט אַליין צו עפּעס.

— און צו וואָס זענט איר דערגאַנגען? — פרעגט מירקין.

— איך בין דערגאַנגען, איך בין דערגאַנגען מיט מיין נאַנצן מהות, אַז עס איז יאָ דאָ אַ שכל הישר, וואָס פירט דאָס גאַנצע. און דערגאַנגען בין איך דאָס אויף אַ פּשוטן אופן; מען דאַרף דערצו נישט זיין קיין גרויסער חוקר. מען דאַרף עס נאָר דערפילן, ווי איך האָב עס דערפילט. טיילמאָל זאָגט

מען אַ וואָרט, און מען פאַרשטייט אַליין נישט דעם געדאַנק פון דעם וואָרט. אַ וואָרט — דאָס איז פונקט אַזוי ווי אַ פרוכט; מען באַדאַרף אַ וואָרט קאָנען אויפעסן און דערפילן דעם טעם דערפון. נעמט כאָטש דאָס וואָרט, וואָס אונזערע חוקרים זאָגן, אַז פון פרטיות קאָן מען דערגיין צו כּלליות. דאָס הייסט, דורך דעם פּרט קאָן מען משפטן אויך דעם כּלל. אין פּרט איז דאָך יאָ דאָ שכל הישר. דאָס איז דאָך ידוע, וואָרים אויב נישט, וואָלטן מיר דאָך קיין קיום נישט געהאַט. פון קלענסטן ביז צום גרעסטן, סיי אין חי, סיי אין דומם, סיי אין צומח. איר קאָנט זיך פאָרשטעלן, ווי אַזוי דאָס מינדסטע ווערימל וואָלט אַ מינוט געקאָנט בלייבן ביי זיין לעבן, דאָס קלענסטע גרעזל בליען, דער שטיין וואַקסן, ווען עס וואָלט זיך נישט פירן פון פריער, לויט פעסטגעזעצטע געזעצן און חוקים? אויב אַזוי, טאָ פאַרוואָס זאָל נישט זיין קיין שכל הישר אין גאַנצן, אין גרויסן, אין דעם פירן פון דער וועלט? איך האָב געלעזן וועגן דעם אין חקירה־ספרים, און האָב קיינמאָל נישט פאַר־שטאַנען דעם טיפן מיין דערפון, ביז איך בין עס אַליין דער־גאַנגען דורך מיר. ווייסט איר, וואָס עס איז דער כּלל? דער כּלל איז אַ חי, פונקט אַזוי ווי דער קלענסטער פּרט. יאָ, דער „כּלל" לעבט. עס לעבט דאָס גרויסע גאַנצע. מיר זעען עס נישט, ווייל מיר זענען אַ קליינטשיג, אַ פיטשינג פעדימל אין גרויסן געוועב, און מיר זענען אַזוי איינגעטונקט אין דער פוסטקייט, אין די קליינלעכקייטן און נישטיקייטן פון אונזער אייגענעם פּרט, אַז מיר האָבן גאָר קיין צייט נישט צו פילן דאָס גרויסע לעבן אין כּלל. ווי מיר וואָלטן ווי קליינטשינגע ווערימלעך פאַרקראָכן אין די פינסטערע קאַמערן, אין די פינסטערע, קליינטשינגע קאָרידאָרן פון אונזער אייגענעם פּרט, און מיר האָבן גאָר קיין צייט נישט זיך אַרויסצורייסן אויף דער ליכטיגער וועלט און צו זען די גרויסע זון און דאָס גרויסע ליכט. רייסט אייך אַרויס, יונגערמאַן! רייסט אייך אַרויס פון די פינסטערנישן פון אייער אייגענעם קליינעם לעבן, און

איר וועט דערזען דאָס גרויסע ליכט. איר וועט דערפילן דעם גרויסן דופק, דאָס קלאַפּן פון דעם וועלט-האַרץ.

מירקין האָט זיך אָפּגעשטעלט, ווען דער אַלטער האָט פאַרענדיגט זיינע רייד, און אים אָנגעקוקט. אַ מינוט האָט ער געצווייפלט, און נישט געוואוסט, אויב דער אַלטער רעדט דאָס נישט צו אים מיט אַ באַזונדערער כוונה: ער ווייסט אפשר פון זיינע פאַרבאָרגענע איבערלעבונגען. ער קאָן אַלץ און ווייסט אַלץ וועגן אים, און מיט זיינע רייד מיינט ער אים צו טרעפן. דערצו האָט צוגעהאָלפן דאָס אויסטערלישע אויסזען פון דעם אַלטן אין דעם העלן ליכט פון דער ליכטיגער נאַכט, וואָס האָט אויסטערליש, פּערל-שימערירנדיג געלויכטן.

דער ייד האָט גערעדט אַ רוסישן יידיש, געמישט מיט העברעאישע ווערטער. דאָך האָט מירקין אים פאַרשטאַנען. עס איז געווען, ווי די ווערטער וואָלטן זיך מיט אַמאָל אַנטפּלעקט פאַר אים, ווי ער וואָלט זיי שוין לאַנג אין זיך געהאַט.

— איך האָב קיינמאָל נישט געפילט דעם דופק פון דער וועלט, — האָט מירקין אים געענטפערט אויף רוסיש. — איך האָב קיינמאָל נישט געהערט דאָס קלאַפּן פון דעם כלל-האַרץ, אַז איך זאָל קאָנען זאָגן, אַז עס איז דאָ אַזעלכעס. איך ווייס נישט, אויב דאָס איז שוין אַזאַ פעסט-אָפּגעמאַכטע זאַך, אַז דורך דעם, וואָס דער „פּרט״ לעבט, מוז אויך דער „כלל״ לעבן. און דערפאַר, ווייל עס איז דאָ לאָגיק אינם אָרגאַניזם פון „פּרט״, איז נאָך דערפון נישט געדרונגען, אַז עס מוז אויך זיין לאָגיק אינם אָרגאַניזם פון „כלל״. און נישט אַלע מאָל לויפט לאָגיק מיט גערעכטיקייט צוזאַמען, וואָרים גערעכטיקייט האָט נישט קיין פעסטגעזעצטע כללים. עס איז מער אַ באַגריף פון עמפּפינדונג און דער מענטש משפּט זאַכן, נישט מיט אַן אַבסטראַקטער מאָס, נאָר שטענדיג אין צוזאַמענהאַנג מיט זיין אייגענער פּערזאָן, ווי עס איז אים באַקוועם.

— און ווי אַזוי לעבט איר? — שרייט כמעט אויס דער אַלטער. — ווי אַזוי קאָנט איר זיך אויסהאַלטן? וואָס לערנט מען אייך אין די שקאָלעס, אין וועלכע איר האָט פאַרבראַכט

אַזוי פיל יאָרן? מען לערנט אייך אויסגעבן וואָס באַקוועמער און פאַרשווענדערישער אַ פאַרמעגן, וואָס איר פאַרמאָגט נישט, וואָס מען שאַפט איין פאַר אייך. איר זענט אַ פוסטער קרוג מיט אַ סך שנויצן, אָנצוגיסן דעם ווײַן, ווען איר האָט נישט.

און נאָך אַ ווײַלע הפסקה האָט ער געזאָגט אין אַ שטילן ערנסטן טאָן, ווי אַ געבעט:

— אונזערע חוקרים זאָגן, אַז דער מענטש האַלט אין זיין געדאַנק אָנגעבונדן די גאַנצע וועלט, דעם גאַנצן מהות, אַפילו דעם כביכול אַליין. מיר האַלטן אונטער די וועלט מיט אונזער געדאַנק. לאָזט אייגער פון אונז פאַלן דעם געדאַנק, לאָזט ער נישט בלויז פאַלן זיין אייגן לעבן, נאָר די גאַנצע וועלט, דעם גאַנצן כלל, און אַפילו גאָט אַליין. וואָרים אונזער געדאַנק און אונזער הארץ — דאָס איז דער פונדאַמענט, אויף וועלכן אַלץ שטייט. און ווי אַזוי קאָן זיך אַ מענטש אַזוי לײַכט אָפּזאָגן דערפון, און נאָך דערצו אַ יונגער מענטש? ווי אַזוי וועט איר אויספירן אייער לעבן, וואָס שטייט פאַר אייך? אויף וואָס פאַר אַ יסודות וועט איר עס אונטערשטיצן?

— מײַן לעבן, וואָס שטייט מיר פאַר, — האָט מירקין איבערגעחזרט, — מײַן לעבן באַלאַנגט נישט צו מיר. איך האָב עס געוואָלט אַוועקוואַרפן און נישט געקאָנט. טראָג איך עס ווי אַ פרעמדע זאַך, — האָט זיך פּלוצלינג מירקין מודה געווען פאַרן אַלטן.

דער אַלטער איז שטיין געבליבן, אָנגעקוקט מירקינען מיט גרויסע, אויפגעריסענע אויגן, אַזוי אַז מירקין האָט זיך אַ ווײַלע דערשראָקן. באַלד האָט ער אים אָנגענומען ביי דער האַנט, פעסט זי געהאַלטן און זיך אָנגערופן צו אים:

— יונגערמאַן, רײַסט זיך אַרויס פון די פינסטערע חדרים פון אייער קליינעם „פּרט”, אין וועלכן איר האָט זיך אַרײַנגעשטופּט. וואו וועלן אייך די פינסטערע חדרים דערפירן? צו אַ כף הקלע. דאָס איז דאָך שרעקלעך. איר זייט יונג, איר הייבט ערשט אָן. וואָס זינקט איר דאָרט אין אייער אייגענעם „איך” און נאָרעט זיך ווי אַ וואָרעם אין כריין? אַרויס פון דאָרט!

איר וועט דערפילן דעם דופק פון דער וועלט און איר וועט אָנקניפּן אייער געדאַנק מיטן גרויסן כּלל. איר וועט זיך דער־פילן גאָר אַן אַנדערער. זאָגט דאָס מיר צו, יונגערמאַן! אַ שאָד אייער לעבן.

דער אַלטער האָט אים לאַנג און פעסט געהאַלטן ביי דער האַנט און געקוקט אים אין די אויגן אַריין.

— ווער ווייסט, איך וועל עס אפשר פּראָבירן. סיי־ווי־סיי איז מיר אַלץ איינס, — האָט מירקין געזאָגט.

— מיט דעם פערד וועט איר נישט פאַרפאָרן אויפן גרויסן טראַקט. ניין, נישט פּראָבירן, נאָר אויף זיכער גיין. און נישט „אַלץ איינס". עס איז נאָר דאָ איין דרך: די, וואָס דער־הויבן מיט זייער געדאַנק די וועלט, און די, וואָס וואַרפן זיך. די, וואָס באַהעפטן זיך מיטן איבריגן לעבן, אָדער די, וואָס ווערן פאַרפאַלן אין זייער אייגענעם קליינעם טויט. איר האָט מיך פאַרשטאַנען?

— יאָ.

— זאָגט איר מיר צו?

— איך זאָג אייך צו.

דער אַלטער האָט אָפּגעלאָזט מירקינס האַנט.

— און דאָס, וואָס איר מיינט, אַז דער יושר איז פאַר־שידן, דאָס איז נאָר דער קליינער יושר, דער מענטשלעכער. דער גרויסער יושר, דער אייביגער, שטאַמט פון איין מקור, מעג ער נאָך אויסקוקן ווי פאַרשידן, און עס איז דער מקור החיים, דאָס ליכט, וואָס פירט צום גרויסן טראַקט.

— וואויל איז צו די, וואָס גלויבן.

— אָן ספקות איז קיין אמונה נישטאָ, ווי אָן פינסטערניש איז נישטאָ קיין ליכט. זאָל אייך נישט אַרן, וואָס איר האָט אַ מינוט געצווייפלט. עס וועט נאָר פאַרשטאַרקן אייער אמונה, — האָט דער אַלטער אַרויפגעלייגט זיין האַנט אויף מירקינס אַקסל, איידער ער האָט זיך דערווייטערט פון אים.

מירקין האָט אים אַ ווײַלע נאָכגעקוקט, און ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז דער אַלטער איז איינגעהילט אין ווייסע

קליידער. אין ווייסן גייט ער איבער די גאַסן פון פעטערבורג. ער האָט זיך געוואונדערט, פאַרוואָס דער אַלטער רופט נישט אַרויס קיין אויפמערקזאַמקייט.

עס איז געווען דאָס קראַנקע טאָג־ליכט, וואָס האָט זיך בעגאָסן פון אַן אויסגעבלאַסטן הימל — די ווייסע נעכט האָבן זיך אנגעהויבן.

קאַפּיטל 14

אין אַ מוטערס אַ האַנט

אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט מירקין געקאַנט ברענגען דער מוטער פון יידישן סאָלדאַט, אסתּר-האָדעל גרינשפּאַן, פון דאָמבראָווע, די פרייליכע בשורה, אַז דער צאַר האָט באַגנעדיגט איר זון. נישט נאָר געשאָנקען אים זיין שווערע שטראָף, נאָר אינגאַנצן באַפרייט אים פון זעלנערישן דינסט, אויף זיין גאַנץ לעבן.

ווי דער סענאַטאָר אַקימאָוו האָט דאָס איבערגעגעבן זיין פאָטער, האָט זיך דער צאַר טאַקע צעוויינט, אויסהערנדיג דעם ראַפּאָרט וועגן דעם יידישן סאָלדאַט. „זיין האַרץ איז אַזוי גע-רירט געוואָרן, — האָט אַקימאָוו איבערגעגעבן, — אַז ער האָט צוגעלייגט זיין האַנט צום צייכן פון דער „שוואַרצער מאה”, וועלכן דער צאַר האָט שטענדיג געטראָגן, און געזאָגט: „כאָטש אַ „זשיד”, אָבער פאָרט אַ גלויביגער מענטש”.

און ווי אַקימאָוו האָט איבערגעגעבן, האָט איבערהויפּט דער יידישער סאָלדאַט געהאַט גרויסע פּראָטעקציע אין הויף אויך פון אַנדערע זייטן, און דאָס זייער איינפלוסרייכע פּער-זאָנען האָבן זיך אויך געמיט וועגן דעם סאָלדאַט און זענען געווען באַזאָרגט וועגן זיין גורל.

עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז אין דעמזעלבן טאָג

וואָס מען האָט איר זון באַפרייט האָט מען די מוטער, די פרומע יידענע, אַרעסטירט. די סבה דערפון איז געווען פאָל־גענדע: אסתר־האָדעל האָט געהאַט אַ סגולה פון איר רבין פון דער היים, אַז בשעת מען וועט פאַרברענגען פאַרן משפט איר זונס עסק, זאָל זי דריי מאָל אַרומגיין דאָס הויז פון בית־דין און זאָגן גרויסע פסוקים תהילים. די „קוואַסנעצאָוואַ", וועלכע זי האָט אַריינגעצויגן אין איר סוד, האָט זי אַליין, צוליב אירע רעליגיעזע געפילן, אַהינגעפירט צום ווינטער־פּאַלאַץ, מיינענ־דיג אַז איר זונס עסק וועט דאָרט פאַרגעבראַכט — און אָנ־געוויזן דאָס הויז. די געהיים־אַגענטן, וואָס האָבן באַוואַכט דעם פּאַלאַץ, זענען אויפמערקזאַם געוואָרן אויף דער פאַרדעכטיגער פערזאָן אין ווייבערשע קליידער, און אָננעמענדיג זי פאַר אַ פאַרשטעלטן געפערלעכן רעוואָלוציאָנער, וועלכער דרייט זיך אַרום פּאַלאַץ, — האָבן זיי די יידענע אַרעסטירט.

נאָר דעם באַרימטן אַדוואָקאַט איז נישט שווער געווען איבערצייגן די פּאָליטישע פּאָליציי, אַז אסתר־האָדעל איז נישט קיין פאַרשטעלטער מאַנספערשוין און אויך נישט קיין רעוואָלוציאָנער. און מיט דער „קוואַסנעצאָוואַס" הילף איז אים געלונגען זי צו באַפרייען פון „עטאַפּ", דורך וועלכן די פּאָלי־ציי האָט זי געוואָלט צוריקשיקן אין איר געבורט־שטעטל.

אין אָוונט, ווען מען האָט באַפרייט אסתר־האָדלען פון קאָזע, — האָט מען אין דער „קוואַסנעצאָוואַס" וואוינונג געפּראַ־וועט די באַפרייאונג פון איר זון, און אויך מירקין האָט זיך דאָרט געפונען. מירקין איז שוין איצט געווען אַן אָפטער גאַסט ביי דער „קוואַסנעצאָווען" אויף דער וואוינונג. ווי עס האָט זיך נאָר געמאַכט אַ געלעגנהייט, האָט ער זי באַזוכט, כדי צו פאַרברענגען אין דער געזעלשאַפט פון דעם אַלטן ר' ברוך און די פרוי הורוויץ, מיט וועלכע ער איז אַזוי באַ־פריינדעט געוואָרן לעצטנס. דאָרט, ביי דער „קוואַסנעצאָווען" אויף דער וואוינונג, האָט ער פאַרגעסן אָן זיין צושטאַנד, אָן אַלע ריסן פון זיין נשמה — און געפילט זיך ווידער געהיילט און גאַנץ. עס איז געווען אַן אַנטלויפן פון זיך אַליין; וואָרים

דאָרט, אויף דער וואוינונג, האָט ער זיך געפילט היימיש און גוט — אַזוי ווי ער וואָלט אַ גאַנץ אַנדערער מענטש געווען און צו אַ גאַנץ אַנדערער וועלט באַלאַנגט.

היינט האָט ער געהאַט אַ באַזונדערע אורזאַך צו באַזוכן די וואוינונג פון דער „קוואַסנעצאָוועץ". צוזאַמען מיט אסתר-האָדלען האָט זיך אויך געקליבן אַהיימצופאָרן פרוי הורוויץ. זי האָט גאָרנישט געקאָנט אויסגעפונען וועגן איר זונס גורל, זיין עסק איז פאַררוקט געוואָרן אויפן הערבסט. זי האָט אַפילו נישט געוואוסט, אין וועלכער שטאָט ער געפינט זיך אין טורמע, צי אין פעטערבורג, צי ערגעץ אַנדערש-וואו. דער עסק האָט געהאַלטן נאָך אין אויסגעפאָרשט ווערן, און איר איז פאַרמיאוסט געוואָרן צו זיצן מיט „ליידיגע הענט" און וואַרטן אין פעטערבורג, אין דער צייט ווען „אירע קינדער" קאָנען זיך אָן איר קיין עצה נישט געבן אינדערהיים.

זאַכאַרי האָט זי געטראָפן דעם אָוונט אָנגעטון אין אַ בלוי געבלימלט היימיש ציצן קלייד (עס איז שוין געווען וואַרים אין פעטערבורג), נישט ביי איר פּראָוויזאָריש קיכל, אָדער קאָמאַנדעווענדיג ביים טיש, נאָר אין אַ ווינקל פון שטוב, אָנגעלענט איר שטאַרקן אויסמאָדעלירטן קאָפּ אויף אירע נאַקעטע אַרויפגעשטאַרצטע הענט, אַ פאַרזאָרגטע און אַ טרויעריגע. פון איין זייט — דער אומבאַוואוסטער גורל פון איר זון, וועלכן זי פאַרלאָזט איצט צו זיין אייגן מזל; פון דער צווייטער זייט — די קנאה, וואָס זי האָט צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע איינוואוינער פון דער „קוואַסצעגאָוואַס" וואוינונג געהאַט צו דער יידענע, וועלכע עס איז געלונגען איר קינד צו באַפרייען. אירע באַקן האָבן רויט געפלאַמט, אירע אויערן זענען רויט געווען, אין אירע אויגן איז געלעגן אַ חלבדיגער פייכטער גלאַנץ, וואָס האָט געשראָקן. עס איז געווען דאָס פרימיטיווע געשריי, וואָס ליגט אין די אויגן פון יעדער זי-חיה, ביי וועלכער מ'רויבט אַוועק איר קינד. זי האָט זיך דאָסמאָל נישט אומגעקוקט אויף מירקינען. זי האָט אים גאָרנישט באַמערקט — זי האָט קיינעם נישט געזען, זי איז געזעסן איינגעביסן מיט אירע ציין אויף אירע פליישיגע ליפּן, דער שטאַרקער, גע-

שליפענערביין פון איר קין-באַק האָט זיך באַוועגט דורך איר הויט, ווי זי וואָלט דאָרט עפּעס געקייעט.

מירקין האָט געקוקט אויף איר. ער האָט מורא געהאַט צוצוגיין צו איר. דורך דער צייט, וואָס ער קומט אַרויף אין דער „קוואַסנעצאָוואַס" קוואַרטיר, האָט ער זיך צוגעוואוינט צו דער פרוי. ער האָט ליב געהאַט צו הערן איר פעסטע, ענערגישע שטימע, צו באַאָבאַכטן אירע זיכערע באַוועגונגען און אַפילו צו ווערן באַפוילן פון איר — צו פאַרזוכן איר זופּ. עס האָט זיך געדאַכט, אַז איר קאָן מען נישט און מען טאָר נישט רעדן אַנטקעגן. נאָך קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזעלכע ווי היינט. שטענדיג אַ פריילעכע און אַ באַפעלנדיגע — איצט זיצט זי צום ערשטן מאָל פאַרלוירן, פאַרנומען מיט זיך אַליין. ער האָט דערשפּירט אַ טיף מיטגעפיל צו איר, און עס האָט אים גערירט איר מוטערלעכער וויי. ער האָט איר נישט געוואָלט שטערן — און ער האָט זי אויסגעמיטן. אָבער צום סוף האָט זי אים דאָך באַמערקט, און פון איר וויינענדיג פּנים געגעבן צו אים אַ ליכטיגן שמייכל.

מירקין האָט זיך דערנענטערט צו איר.

— פרוי הורוויץ, וואָס זיצט איר עפּעס אַזוי אַליין?

— וואָס זאָל איך, טאַנצן? — זאָגט זי אין אַ ביטערער גרימאַסע, ווישנדיג זיך איבער איר ליפּ.—איך לאָז אים, אַ ייִנגל, אַליין. ער איז דאָך נאָך אַ קינד. ווי אַלט איז ער—צוויי און צוואַנציג יאָר! אַליין נאָך אַ ציג געווען, ווען איך האָב אים געבוירן, קוים אַכצן יאָר אַלט געווען — לאָז איך אים איבער. איך ווייס, וואו איך לאָז אים איבער? וואָס עס טוט זיך מיט אים? וואו זיין געביין געפינט זיך?

— וואָס, איר פאָרט טאַקע אַהיים?

— וואָס וועל איך זיצן דאָ? ווי קאָן איך דאָ זיצן? איבערגעלאָזט אַ שטוב מיט קינדער אינדערהיים, איינס קלענער פון אַנדערן. און היינט מיינע „קינדער", וואָס וואוינען ביי אונז! ווער וועט זיך אַרומקוקן אויף זיי? איך בין דאָ — און מיין קאָפּ איז דאָרט. איך האָב אַפילו אַ טאַכטער — מוז זי,

ערשטנס, דעם פאָטער העלפן אין דער שולע און, צווייטנס, שלעפּט זי זיך אַליין אַרום מיט פּעקלעך אונטערן אָרעם. וועט זי אוודאי אויך אַ ליאַדע טאָג אַריינפאַלן.

אַ טרער האָט געגעבן אַ שפּראָץ אַרויס אויף אירס אַן אויג. די פרוי האָט זיך פאַרשעמט אַ ווײַלע, געגעבן אַ וויש איבערן אויג פלינק מיטן טיכל, וואָס זי האָט פון איר בוזים אַרויסגענומען, און געגעבן אַ לאַך מירקינען אין פּנים אַריין:

— אַ נאַרישע ציג, זייט מיר מוחל. וואָס האָב איך צו וויינען? וואָס וועט מיר אַרויסקומען פון וויינען?

מירקין איז פאַר גערירטקייט בלייך געוואָרן. ער האָט אָנגענומען דער פרויס האַנט און געזאָגט:

— פרוי הורוויץ, וואָס קאָן איך טון פאַר אייך? זאָגט מיר, איך וועל אַלצדינג טון.

— וואָס קאָנט איר טון? — שמייכלט זי צו אים מיט באַוויינטע אויגן: — גאָרנישט קאָנט איר טון. מיין זון קאָנט איר מיר נישט אַרויסראַטעווען; קיינער קאָן עס נישט. ער מוז זען וואָס ער קאָן טון פאַר זיך אַליין — דאָרט וואו ער איז. מיר זענען אָרימע מענטשן און קיין פּראָטעקציע האָבן מיר נישט — און ווילן נישט האָבן.

דאַן האָט זי זיך פּלוצלינג אויסגעדרייט צו מירקינען און האָט אים אָנגעקוקט — ווי עס האָט זיך אויסגעדאַכט מירקינען — מיט פאַראַכטונג. אירע אויגן זענען שוין טרוקן געווען, קיין שפּור פון טרערן. נאָר אַ ווילד פייער האָט געברענט אין זיי. אירע נאָזלעכער האָבן געציטערט, און אַרום איר מויל איז געלעגן אַ פאַרביטערטער, פאַראַכטנדיקער שמייכל, וואָס האָט געשניטן:

— מיינע קינדער זענען נישט, ווי איר דאָ, אַזעלכע איידעלע, וואָס ווען עס געשעעט זיי עפּעס, ווערן זיי באַלד פאַרלוירן. זיי זענען געוואוינט. אַז זיי האָבן זיך אונטערגענומען, ווייסן זיי, דאַרף מען גרייט זיין צו צאָלן. און איך האָב נישט קיין מורא פאַר זיי. עס וועט זיי גאָרנישט געשעען. און אַז יאָ — איז אויך פאַרפאַלן. מיר זענען געוואוינט דערצו. און

מיר ווייסן וואויל, אַז די וואָס ווילן לעבן — מוזן קאָנען שטאַרבן, יעדן אויגנבליק גרייט זיין צו באַצאָלן מיטן טויט. אָט וואָס — איך האָב נישט קיין מורא.

נאָר עס האָבן נישט געהאָלפן אירע ווערטער. ווי להכעיס אירע ווערטער — זענען אירע אויגן ווידער באַגאָסן געוואָרן מיט גרויסע טרערן, וועלכע האָבן אָנגעהויבן אַראָפּצורינען איבער אירע באַקן און געבליבן הענגען אינמיטן.

מירקין האָט נישט געקאָנט איבערטראָגן קיין ווייבערשע טרערן. עס האָט אים אויפגערעגט צו משוגעת. ער האָט זיך פאַרגעסן און אָנגעכאַפּט איר האַנט:

— פרוי הורוויטץ, הערט אויף, איך בעט אייך. איך האָב געמיינט, אַז איר זענט אַזאַ שטאַרקע.

— שטאַרקע אַהין, שטאַרקע אַהער — וואָס קאָן מען טון?

דאַן האָט זי מיט איר נאַקעטער האַנט געגעבן מיט אַ געבייזער (ווי בייז אויף זיך אַליין) אַ וויש איבער אירע באַקן און האָט שוין געשמייכלט צו אים:

— זעט איר, אַזוי זענען ווייבער. איינס זאָגן זיי און אַ צווייטס — טוען זיי.

און ווידער האָט זי שוין אים גוט-מוטערלעך געקוקט אין פנים אַריין און צוגעשמייכלט.

אין מירקינען זענען אַריין די ווערטער, וואָס די פרוי האָט געזאָגט וועגן „קאָנען שטאַרבן", און געשטאָכן ווי שפּיזן. „הייסט עס, אַז די וואָס קאָנען נישט שטאַרבן — קאָנען נישט לעבן. און איך בין איינער פון די".

נאָר פרוי הורוויץ האָט שוין באַמערקט די טרויעריקייט, וואָס האָט זיך געלייגט אויף אים. זי האָט אַלץ באַמערקט, און זי רופט זיך אָן צו אים מיט אָנטייל:

— פאַרוואָס זענט איר דאָס מיט איין מאָל אַזוי טרויעריג געוואָרן? האָבן דאָס אויף אייך מיינע ווערטער אַזוי געווירקט? אַזוי, זעט איר, איז אַ יידענע.

מירקין האָט זיך אויפגעכאַפּט.

— נישט דאָס, נאָר איך האָב געקלערט וועגן דעם, וואָס איר האָט געזאָגט. יאָ, איר האָט רעכט: די קאָנען נאָר לעבן, וואָס קאָנען שטאַרבן; אָבער די, וואָס קאָנען נישט שטאַרבן,— קאָנען נישט לעבן און נישט שטאַרבן.

עס איז עפּעס געווען, ווי פרוי הורוויץ וואָלט אים פאַרשטאַנען, און דאָס איז געווען צוליב דעם טאָן, אין וועלכן ער האָט אַרויסגעבראַכט די ווערטער.

— קאָנען שטאַרבן! יאָ, פאַר עפּעס, נישט גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין. נישט די קאָנען שטאַרבן, וואָס וואַרפן אַזוי לייכט אַוועק זייער לעבן, ווייל עס געפעלט זיי עפּעס נישט, נאָר ווען מען קאָן עפּעס נוצן ברענגען מיט דעם אַוועקגעבן דאָס לעבן פאַר אַ גרויסער זאַך. דאָס רוף איך אָן קאָנען שטאַרבן.

— און פאַרוואָס פאַר אַ גרויסער זאַך?

— אָ, עס זענען דאָ זאַכן אויף דער וועלט, פאַר וועלכע עס לוינט זיך אַוועקצוגעבן דאָס לעבן, גלויבט מיר.

— איר מיינט אַזוי?

— נישט איך מיין, נאָר איך ווייס עס. קומט נאָר אַריבער צו פאָרן, וועט איר שוין אַליין געוואויר ווערן.

מירקין האָט זיך פאַרקלערט.

— און נאָך אַלעמען איז עס וואונדערלעך, וואָס אַזאַ יונגערמאַן ווי איר, אין אַזאַ גרויסער שטאָט ווי פּעטערבורג, נעמט זיך צייט און מי אַוועקצוזעצן זיך מיט אַן אַלטער יידענע, — זאָגט זי צו אים מיט דאַנק אין די אויגן.

מירקין איז רויט געוואָרן.

— מיט אַן אַלטער יידענע. עס טוט מיר פאַרגעניגן. איך האָב ליב צו הערן, וואָס איר דערציילט, צו הערן אייך רעדן פון אייער היים, — און ווידער לייגט ער צו מיט אַ שמייכל: — איר זענט גאָרנישט אַזוי אַלט, פרוי הורוויץ.

— איר וואָלט געקאָנט מיין זון זיין, און איר ווייסט

וואָס? איר זענט אביסל ענלעך צו אים, נאָר איר טראָגט אַ שוואַרץ בערדל, און ער — בלויז נאָר שוואַרצע וואָנסעלעך.

— אויב אַזוי וועל איך מיר אויך לאָזן דאָס בערדל אָרומשניידן, וועל איך אינגאַנצן ענלעך זיין צו אייער זון, — שמייכלט זאַכאַרי.

— וואָס איז דאָס פאַר אייך אַזוי וויכטיג? — פרעגט זי, רויט ווערנדיג.

— אפשר איז עס פאַר מיר יאָ וויכטיג, — און ער האָט אָפּגעהאַקט.

זי האָט אויך געשוויגן

— פרוי הורוויץ, — רופט זיך פלוצלינג מירקין אָן, — איר מיינט, עס וועט זיך געפונען דאָרט אַרבעט ביי אייך פאַר מיר? — איך האָב זיך איבערגעלייגט. איך גלויב, אַז — איך וועל אייך פאָלגן.

— וואָס, איר מיינט עס מיט אַן אמת? גייט שוין גייט, אַנישט וועט איר דען פאַרלאָזן פעטערבורג און אייער רייך הויז?

— פאַרוואָס נישט? איך זאָג אייך יאָ, איך וועל עס פאַרלאָזן, איך מיין עס גאַנץ ערנסט. דענקט איר, אַז איך קאָן עפּעס דאָרט ביי אייך נוצן ברענגען? פרוי הורוויץ, זאָגט מיר?

עס איז געווען זיין ערנסטער און בעטנדיגער טאָן, וואָס האָט זי גערירט.

— נוצן ברענגען קאָנט איר געוויס. איר זענט אַ געביל־דעטער מענטש, און ביי אונז דאַרף מען אַזוי נייטיג אַזעלכע מענטשן. אָבער וואָס רעדט איר? איר זענט אַ רייכער יונגער־מאַן מיט אַ רייך לעבן פאַר זיך. וואָס וועט איר טון דאָרט ביי אונז? מיר זענען אָרים, מיט אייערס גלייכן קומען מיר זיך נישט צוזאַמען, און מיר לעבן זייער ענג. ווי אַזוי וועט איר זיך געפינען ביי אונז? איר וועט נאָר האָבן בלויז צרות.— און דאַן וואָס רעכנט איר צו טון? איז דען דאָס אַ לעבן פאַר אייך?

— דווקא דאָס וויל איך, איך מוז. דאָס אַנדערע איז מיר פּאַרמיאוסט. איך וויל אַוועק פון דעם אַנדערן לעבן. איך מוז אַוועק, איך מוז אָפּשניידן. איך האָב נישט קיין אַנדערע עצה. דאָס איז מיין איינציגע רעטונג — אַז נישט בלייבט...

נאָר מירקין האָט נישט געענדיגט דעם זאַץ. ער איז געבליבן שטעקן אין מיטן. פרוי הורוויטץ האָט אים אָנגעקוקט מיט מיטגעפיל. מירקין איז גערירט געוואָרן פון איר בליק. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז אַזוי מוז זי קוקן אויף איר'ס אַ קינד. זי האָט אים אָנגערירט מיט איר האַנט, און מירקין האָט דערפילט אַ ציטערנדיגע וואַרימקייט, וואָס איז דורכגעגאַנגען דורך זיין לייב.

— אַז איר ווילט נאָר — מיר וועלן אייך אויפנעמען מיט אָפענע אָרעמס. מיין מאַן וועט זיך זייער פרייען מיט אייך. איר וועט אים זייער גוט צונוץ קומען צו לערנען רוסיש אין אונזער שולע, לעקציעס צו געבן די יונגעלייט, מיין טאָכטער אַרויסצוהעלפן, איר קאָנט פּראַקטיצירן ביי אונז אייער פּראָפעסיע. אַדרבא — וועלן מיר האָבן אַן אייגענעם מענטש אַן אַדוואָקאַט.

— מיינט איר, אַז איך קאָן נוצן ברענגען? אַז איך קאָן ווערן מיט עפּעס העלפן?

— וואָס רעדט איר? איר הייבט דאָך ערשט אָן; איר האָט דאָך נאָך אַ גאַנץ לעבן פאַר זיך; איר זענט דאָך נאָך אַ קינד. אַזאַ יונגערמאַן, אַן עין-הרע, אַ געזונטער, אַ געבילדעטער. וואָס פעלט אייך? קומט צו אונז אַריבער. מיין מאַן וועט שוין אויסגעפינען פאַר אייך אַרבעט, אויב איר ווילט נאָר עפּעס טון, און אפשר וועלן מיר אויסזוכן פאַר אייך אַ כלה אויך.

מירקין איז רויט געוואָרן.

— וואָס האָט איר זיך פאַרשעמט? איר זענט שוין אַ בחור אין די יאָרן. שאַ, איך האָב דאָך גאָר געהערט, אַז איר זענט שוין, דאַכט זיך, אַ חתן מיטן אַדוואָקאַטס טאָכטער. ווי וועט דאָס זיין?

מירקין איז בלייך געוואָרן און דערשטוינט.

— אָ, דאָס מיינט איר, — זאָגט ער פאַרלעגן. — פון דעם איז גאָרנישט געוואָרן. עס וועט גאָרנישט ווערן. (ער האָט זיך געוואונדערט, וואָס ער קאָן אַזוי לייכט דאָס וואָרט אַרויס־ברענגען, וואָס האָט זיך אים אויסגעדאַכט ערשט פאַר אַ מינוט — פאַר אוממעגלעך. און מיט דעם, וואָס ער האָט דאָס פון מויל אַרויסגעבראַכט, איז ער אין זיין גאַנצן מהות זיכער געוואָרן, אַז ער וועט עס טון — און ווי אַמשנעלסטן).

די פרוי איז אויך אין פאַרלעגנהייט געבליבן, און כדי זיך אַרויסצוקריגן פון דעם, פרעגט זי:

— און ווען רעכנט איר דאָס צו אונז אַריבערצו־קומען?

— גאָר אין קורצן, גאָר אין קורצן

— און אַז איר וועט קומען, לאָזט פון אייך וויסן, אונ־זער אַדרעס האָט איר דאָך — אויף נאָוואָליפיע, צו הור־וויצן דעם לערער. אַלע וועלן אייך זאָגן, ווער דאָס איז.

מירקין האָט זיך אויפגעהויבן.

— ווען פאָרט איר? איר וועט מיר דערלויבן אייך צו באַגלייטן צו דער באַן?

— מ׳דאַרף נישט, מיר זענען נישט געוואוינט דערצו. אונזערס איינע, אַז זי באַדאַרף פאָרן, — טרעפט זי דעם וועג אַליין.

מירקין האָט גענומען איר האַנט און האָט זי צוגעטראָגן צו זיינע ליפּן.

— און מיט דעם באַדאַרפט איר אויך פאָרזיכטיג זיין. ביי אונזערס איינער איז נישט שטענדיג די האַנט צוגעפּאַסט צום קושן — מער צום קאָכן, — לאַכט זי.

— דערפאַר איז זי מיר טויזנט מאָל ליבער. — און מירקין נעמט נאָך אַמאָל איר האַנט און קושט זי שטאַרק.

— איר ווייסט וואָס איך וועל אייך זאָגן, — רופט זי זיך אָן, אַרויסבאַגלייטנדיג אים צו דער טיר, — אַז איר זענט נאָך גאָר אַ קינד, אַזאַ גרויסער, מיט אַזאַ שוואַרצער באָרד —

און איר דאַרפֿט נאָך האָבן אַ מוטער. איך האָב נאָך נישט געזען אַזאַ מאַנספּאַרשוין, — און זי האָט אים אַ ווייכן גלעט געגעבן מיט איר וואַרימער, אויסגעאַרבעטער האַנט איבער זיין שוואַרץ בערדל.

אַז ער איז אַרויסגעקומען אין דרויסן, איז ער פּאַרוואוּנדערט געוואָרן פון דעם ליכט, וואָס האָט געשפּילט איבער פּעטערבורג.

קאַפּיטל 15

זיי געטרייסט!

די נאַכט איז געווען פאַרוואַנדלט אין אַ קראַנקן טאָג, און דאָס פּערלדיגע ליכט — אין אַ קראַנקע שיין. מענטש און זאַך האָבן זיך באַוואויגן ווי אונטער שלייערס. אַלץ איז געווען פאַרשטעלט: הויז, בוים, מענטש און פערד. ווי שדים וואָלטן אַרומגעגאַנגען איבער די גאַסן: שדים-מענטשן, שדים-פערד, מיט אויסטערלישע, יענע-וועלטיגע אויסזעענס, מיט פּנימער ווי פון חלומות אַרויס, מיט שאָטן-פאַרשפּינטע גופים, ווי קראַנקע אילוזיעס.

וואָס טוט זיך דאָ? די ערד איז קיין ערד נישט, אַלץ שוועבט און באַוועגט זיך און ציט זיך עלאַסטיש אויס, און נעמט אָן מאָדנע פאָרמען. עס שווימט און רירט זיך. די הייזער ציען זיך אויס, ווערן לענגער און דינער, דאָן-קיכאָטיש, און די מענטשן מיט לאַנגע, שפּיציגע קעפּ. און די שאָטנס פון די מענטשן האָבן זיך ענדלעך באַפרייט, אָפּגעריסן זיך פון זייערע זאַכן, און שפּאַצירן אַליין פאַר זיך אַרום, גייען, וואוהין זיי ווילן, מישן זיך אויס מיט די לעבעדיגע מענטשן, און מען ווייסט נישט מער, וואָס עס איז אַ מענטש און וואָס עס איז אַ שאָטן...

און אַזוי ווי די ממשותדיגע זאַכן, אַזוי זענען די גע-

דאַנקען און די געפילן. עס מישן זיך אויס צוזאַמען פאַרלאַנגען מיט רעאַליטעטן, חלומות און וואָרהאַפטיקייטן, און מען ווייסט נישט מער, וואָס עס איז אמת און וואָס עס זענען וואונטשן.

אין דעם געוועב פון פערלדיגע שאַטנס איז זאַכאַרי געגאַנגען — אַליין אַ שאָטן — און ער האָט נישט מער געוואוסט, צי דאָס וואָס ער האָט איבערגעלעבט די לעצטע טעג זענען חלומות, אָדער וואָרהייטן.

געזאָגט האָט ער צו זיך: „מיין טאַטע-מאַמע האָב איך געפונען אויף דער קוואַרטיר פון דער „קוואַסנעצאָוועך". איז דאָס נישט קיין וואונדער?" וואָרים דער אַלטער ר' ברוך און די פרוי הורוויץ פון וואַרשע זענען אים פאַרגעקומען אַזוי נאָענט, ווי ער וואָלט זיי שוין דאָס גאַנצע לעבן געוועזן געקענט. דאָס גאַנצע לעבן זענען זיי געווען אַרום אים. ער האָט זיי נישט געזען. ער האָט אַפילו נישט געוואוסט דערפון. און דאָך זענען זיי געווען, און זיי האָבן אים געהיט און דערהאַלטן ביזן היינטיגן טאָג.

ער זעט זיך צוריק אין דער קאַלטער שטאָט, אין דעם ווייטן יעקאַטערינענבורג, אין אַ ווינטער ביינאַכט. אומהיימלעך רינגלט אַרום דער סיבירער פראָסט, אַרויסקומענדיג פון די וועלדער צו דער שטאָדט און זייער הויז. ער איז אַליין. פאַרלוירן אין זיין גרויסן שטודיר-צימער. ער ליגט איינער אַליין אין זיין בעט און ער קוקט מיט אָפענע אויגן אין דער קאַלטער נאַכט אַריין. די מאַמאָטשקאַ איז נישטאָ. עמיצער זיצט ביים בעט. עס איז נישט זיין דערציערין. עס איז אַ נישט-זעבאַרע פיגור. איצט ווייס ער, ווער דאָס איז געווען. דאָס איז, פאַרהוילן אין דער נאַכט, געזעסן ביי זיין בעט די פרוי הורוויץ פון וואַרשע, מיט אירע נאַקעטע, אַרויפגעשטאַרטשטע מוטער-הענט, ווי עמיצן צו באַשיצן, אָפצוראַטעווען, ווי אַ צערייצטע חיה, ווי ער האָט זי היינט אָוונט געזען, מיט אירע גליענדע אויגן, און זי האָט איבער אים געוואַכט.

איז עס נישט נאַריש אַזוי צו קלערן? דאָס זענען דאָך קינדערשע אילוזיעס. אבער דאָך זענען זיי גוט געווען, די

קינדערשע אילוזיעס. און ווען מען אַרט עס, וואָס אַ דערוואַקסענער מענטש גייט אין אַ ווייסער נאַכט איבער די פעטערבורגער גאַסן, און טראַכט וואָס ער טראַכט?

וואָס איז לייבלעכע פאָטער-מוטער? אַ פיזישע סבה. דאָס אַטאָמל, וואָס איז אַריינגעוואָרפן געוואָרן אין לעבן אַריין, איז טאַקע די פאַראורזאַכערין פון אַלעם און פון גאַנצן, דער ערשטער כוח, וואָס האָט עס געשאַפן. אָבער דאָס אַטאָמל איז שוין לאַנג פאַרשוואונדן און איינגעטונקט געוואָרן אין מבול פון לעבנס-עמפפינדונגען, וואָס דער חי טראָגט. יעדע סעקונדע לעבן פון חי איז וואַקסן אין אַנדערע וועלטן אַריין. מעג דער חי טראָגן אין זיך די אַלע אייגנשאַפטן פון ערשטן אַטאָמל, אָבער ער באַשאַפט טויזנטע נייע אייגנשאַפטן פון מינוט צו מינוט אין זיין וואַקסן.

— וואָס פאַר אַ שייכות האָב איך מיט מיינע פיזישע פאָטער און מוטער, וואָס האָבן מיך געבוירן? מאַמאָטשקען האָב איך כמעט נישט געקענט. דאָס וואָס זי איז געווען פאַר מיר, האָב איך זיך אַליין געשאַפן, — האָט ער צו זיך געזאָגט, — אַרויסגעוועבט פון מיין אייגענעם לעבנס-מוט, צוניפגעגאָסן זיך אַ געטראַנק צו אַ דורשט, וואָס איך האָב געהאַט. אפשר אין לעבן, אין דערווירקלעכקייט, איז זי גאָר עפּעס אַנדערש געווען, נישט מאַמאָטשקאַ. און מיין פאָטער? ווען איך וואָלט געהאַט די ברירה, וואָלט איך דאָך מיר געווען אויסגעקליבן דעם פאָטער-מענטש, וואָס וואָלט געווען צוגעפאַסט פאַר מיין אידעאַל, נישט צוגעשמידט צו אַ פרעמדן קערפּער דורך משפחהשנורן. פּאַפּאָטשקאַ איז דאָך מיר גאָר אינגאַנצן אַ פרעמדער, אַן אומסימפּאַטישער, און וואָלט ער נישט געווען מיין פאָטער — וואָס פאַר אַ נאָענטקייט וואָלט איך געהאַט מיט אים?

יעדער מענטש ווערט געבוירן אַליין, ווי אַ שטיין. עס זענען נישטאָ קיין משפחה-אינסטינקטן, אַן איינגערעדטע זאַך. זי שטאַמט פון ריין-מאַטעריעלע אורזאַכן, כדי צו פרעטענדירן אויף די אָנגעקליבענע רייכטימער. עס לעבן פיל שטאַרקער אין אונז די אַבסטראַקטע געזעלשאַפט-אינסטינקטן, ווי משפחה

דיגע. די נויט האָט אין אונז אַנטוויקלט אַ באַדערפניש צו לעבן אין געזעלשאַפטן, אין קבוצים. די הערשער-לוסט אין אונז, דער עגאָאיסטישער פאַרלאַנג פון איינהאַלטן אַנגעקליבנס — האָט באַשאַפן דעם פּאַטריאַרכיזם. דער געזעלשאַפטלעכער אינסטינקט וועקט אין אונז דערהויבענע און אידעאַלע טאַטן — לערנט אונז מקריב צו זיין זיך פאַרן כּלל. פאַרקערט, דער פאַמיליע-אינסטינקט מאַכט אונז ענגהאַרציג, שטאַרקט די אייגנ-ליבע. דערפאַר באַדאַרף מען אים באַקעמפן, אויסראָטן, פונקט אַזוי ווי מיר מיען זיך צו באַקעמפן אין אונז אַנדערע שלעכטע מדות.

אָבער אין אמתן זענען יאָ דאָ פאָטער און מוטער. זיי לעבן ערגעץ-וואו איינגעוואָרצלט אין דער טיפעניש פון אומ-באַקאַנטן, פאַרהוילענעם לעבן. אַמאָל באַגעגנט זיך דער מענטש מיט זיין „פאָטער און מוטער"; מערסטנס אָבער נישט.

מירקינען דאַכט זיך, אַז דער אַלטער ייד, וואָס האָט אים אַזוי וואַרים ביי דער האַנט אָנגענומען און גערעדט צו אים די ווערטער, וואָס ער האָט באַדאַרפט; די פרוי הורוויץ, וואָס האָט אים צוריקגערופן אין לעבן אַריין און באַפוילן אים צו גיין ערגעץ מיט אַ שליחות, — אַז זיי זענען זיינע ריכטיגע „פאָטער און מוטער". דאָס לעבן האָט זיי דורך אַ צופאַל אַריינגעוואָרפן אין דער „קוואַסנעצאָוואַס" וואוינונג. אים איז באַשערט געווען מיט זיי זיך צו טרעפן.

— עס איז דאָך ווירקלעך ווי אַ שפּאַס: מיין טאַטע-מאַמע האָב איך געפונען אויף דער וואוינונג פון דער „קוואַסנעצאָווען". אָבער ווער זענען זיי דאָס, זיינע נייע טאַטע-מאַמע, וואָס ער האָט געפונען? ווער זענען די איינוואוינער פון דער „קוואַס-נעצאָוואַס" וואוינונג! זיי קומען פון אַ וויטער, פאַרהוילענער וועלט, פון די טיפענישן פון יידישן תּהום, וואָס ער קען נישט, און האָט קיינמאָל נישט געזען. פון דאָרט האָט זיך אַרויס-געצויגן דורך אַ צופאַל די שנור, וואָס בינדט אים צו צום לעבן.

— הייסט עס, אַז דאָרט באַלאַנג איך, דאָרט ליגט אָנגעגרייט

פאַר מיר דער וועג, אויף וועלכן איך דאַרף גיין. עס וואַרטן אויף מיר די מעשים, וואָס איך האָב צו טון. עס ליגט דאָרט דער אינהאַלט פון מיינע טעג.

דורך אַ צופאַל, דורך אַ נאַרישן טעותדיגן צופאַל, בין איך געבוירן געוואָרן אין אַן אַנדער לעבן אַריין ביי אַנדערע „פאָטער און מוטער", אין אַנדערע אומשטענדן. און איך דאַרף פאַרריכטן דעם טעות, וואָס די נאַטור האָט געמאַכט. פונקט אַזוי ווי מען פאַרריכט אַ פעלער, ווי מען שניידט אָפּ אַ הויקער. מען דאַרף פאַרריכטן די נאַטור.

דאָרט האָב איך שטענדיג באַלאַנגט, און עס איז גענוג געווען אַן אַלטער ייד, וואָס זאָל מיך אָנגעמען ביי דער האַנט, און אַ פרוי, וואָס זאָל אָנווייזן מיטן פינגער דעם וועג, און איך ווייס שוין, וואָס איך האָב צו טון.

עס איז מיטאַמאָל ליכטיג געוואָרן אויף די פעטערבורגער גאַסן. ליכטיג, ווי בייטאָג, נאָך מער ווי בייטאָג. אַן אַנדער ליכט פון אַן אומבאַקאַנטער וועלט האָט באַהערשט די הייזער, די גאַס און די איינצלנע איינזאַמע מענטשן, וואָס האָבן זיך געשלייכט אויף די גאַסן. אַ פיאָלעט-רויטלעך ליכט, וואָס די באָרד-שיין האָט אַהער פאַרוואָרפן, איז אויף די גאַסן געווען פאַרשפרייט. אין אָט דעם ליכט זענען זאַכן און מענטשן באַלויכטן געוואָרן מיט אַזאַ קלאָרקייט, אַז עס האָט זיך געדוכט, אַז אַלץ שטייט אויפן ערשטן פלאַן. עס האָט נישט געהערשט קיין פערספעקטיוו אין דער נאַטור, און קיין זאַך האָט נישט געהאַט קיין שאָטן. די שאָטנס זענען פאַרשוואונדן, און עס האָט זיך בולט אויסגעשניטן, מיט דעם גאַנצן מהות, וואָג און מאָס, דער עצם פון יעדער זאַך. שאַרף און קאַנטיג האָבן זיך אַרויסגעהויבן פון דער לופט די קאָנטורן, און אָפּגעשניטן יעדע זאַך פאַר זיך אַליין. און פונקט אַזוי ווי די וועלט איז באַלויכטן געוואָרן פון דרויסן, אַזוי איז דער געדאַנק און דאָס געפיל באַהעלט געוואָרן פון אינעווייניג. ווי שפינוועבס פאַרוועבטע מטושטשעדיגע מחשבות זענען איצט געשטאַנען קלאָר, בולט, איינגעוואָרצלט אויף שטענדיג.

אַלץ איז געוואָרן קלאָר און ליכטיג: זיין ביז איצטיג לעבן, זיין ראַנגלען זיך מיט זיין גורל — דאָס האָט זיך אַלץ אַרויסגעאַרבעט פון אַ טעות, אין וועלכן ער איז, אָן זיין שולד, פאַרוועבט געוואָרן. און איצט שטייט ער אַ באַפרייטער. גאָרנישט איז פאַר אים און נאָך אים, נאָר ער אַליין. אַלץ איז ריכטיג, אַזוי האָט עס באַדאַרפט זיין, און ס'איז גוט, וואָס ס'איז געווען אַזוי. און מער פון אַלע זיינע מעשים איז אים קלאָר געוואָרן זיין פחדנות.

עס איז נישט געווען קיין נידעריגע פחדנות, דאָס ראַנגלען זיך מיטן טויט. עס איז געווען אַ קלאָרע, מעכטיגע גבורה־שאַפט, אַ קראַפט, וואָס האָט באַזיגט דעם טויט. אַ געראַנגל מיט אַ פינסטערן שאָטן. איצט פאַרשטייט ער אַלץ. ער האָט באַזיגט דעם נאַרישן, אומפרוכטבאַרן, אומבאַרעכטיגטן טויט — פאַר אַ קלאָר, ליכטיג לעבן, — אַ לעבן, וואָס ליגט דאָרטן, אויף יענער זייט, ווייט אַוועק פון נאָרד־ליכט, אַ לעבן נאָך נישט קיין געזעגנס.

אין דער ליכטיגער נאַכט האָט ער געזען זיין וועג קלאָר פאַר זיך; ביים אָנהייב פון דעם וועג שטייט אַ פרוי. בולט און שאַרף זעט ער איר פיגור. אירע גלידער זענען ווי פורמדיגע פליישיגע רערן, געפרעסט, אָנגעגאָסן מיט לעבנס־לוסט און גבורה, מיט חשק און ליבע. איר פליישיג לייב איז אַריינגעגאָסן אין אַן ענגער פאָרם פון אַ שוואַרץ קלייד. פון קלייד צאַפּלען אַרויס אירע נאַקעטע הענט, טועכדיג און שאַפנדיג. ער זעט זי ביי אַ גרויסער קיך, און זי האַלט אין אָנגיסן זופּ פאַר אַלע קינדער. און, ענדלעך, זענען די טעלער פול, זי האָט גענוג פאַר אַלעמען. און אַלע פאַרלאָזטע קומען צו איר. שטאַרק און ברייט איז איר ברוסט, די ברוסט פון דער מוטער, און ווייך, שאַרף־קאַנטיג שניידט זיך אויס איר פנים. די געשליפענע קינבאַקן זענען געווענדעט צו אים. אין אירע אויגן בלישטשען כעס און רחמנות־טרערן, מוטערלעך געוויין און ווייבערשע העלדישקייט. ווי אַ ווילדע פריער אויפן גורל פון איר זון, מיט דעמזעלבן לאַכנדיגן געוויין, קוקט זי איצט אויף אים, און זי

דירט אָן מיט איר האַנט זיין מיט אַנגסט-באַלאָפּענעם שטערן, און זי זאָגט צו אים: „זײ געטרייסט!"

זיכער און באַשיצט פילט זיך דאָס קינד אונטער דער מוטערס ברוסט. אים קאָן שוין גאָרנישט געשעען.

די נאַכט איז זאַכאַרי צום ערשטן מאָל איינגעשלאָפן. עס האָבן אים מער נישט געפּייניגט די קאָשמאַרישע נאַכט-חלומות. פון שלאָף אַרויס האָט זיין בלייך פּנים, איינגעראָמט אין שוואַרצן בערדל, געלויכטן זיך מיטן שמייכל פון גע-לייטערטקייט און געטרייסטקייט.

קאַפּיטל 16

אין אַ טעאַטער-לאָזשע

מיטן פרילינג איז אָנגעקומען קיין פעטערבורג, ווי יעדעס יאָר, דאָס מאָסקווער קונסט-טעאַטער אויף גאַסטראָלן. אויף טשעכאָווס „קאַרשן-גאָרטן" האָט גבריאל חיימאָוויטש פאַרגע-ברייט אַ לאָזשע, אין וועלכער ער האָט איינגעלאַדן די האַלפּערנס און די חתן-כּלה פּאָר.

דאָס טעאַטער האָט זיך ממש געבראָכן. די גאַלעריעס און אַ האַלבער פּאַרטער זענען געווען אָנגעפילט פון אַ פּובלי-קום, וואָס איז געווען הונגעריק נאָך עמאָציעס. די סטודענטן, קורסיסטקעס, פּראָפעסיאָנעלע אָרימע אינטעליגענץ, וואָס האָבן מיט אומדעהערטער מי און מאַטערניש אַריינגעקראָגן זיך אין טעאַטער (אַ טייל פון זיי האָט געוואַרט צוואַנציג שעה ביי דער קאַסע. אַנדערע האָבן זיך איינגעשאַפט די בילעטן פאַר פאַנטאַסטישע פּרייזן, וועלכע עס האָט זיי געקאָסט וואָכן און חדשים פון זייערע טעגלעכע באַקוועמלעכקייטן און אפשר אויך באַדערפנישן), זענען נאָך פאַר דער פאָרשטעלונג געוואָרן אַזוי אויפגערעגט און באַלעבט פון דערוואַרטונג, אַז עס איז זיי געווען אוממעגלעך איינצושטילן. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער עולם דערוואַרט דאָ נישט קיין טעאַטער-פאָרשטעלונג, נאָר אַ געשעעניש פון ערשטער וויכטיקייט, וועלכעס רירט אָן זייַנע

אינטימע אינטערעסן. די אויפרעגונג האָט אויך עלעקטריזירט דאָס מער זאַטע און באַקוועם זיצנדיגע פובליקום פון די ערשטע רייען און לאָזשען. אַלע זענען געווען אין אַ געהויבענער שטימונג, ביי אַלעמען האָט דער פולס שנעלער געקלאַפט, און אַלע זענען געווען ווי פאַרשלונגען אין דערוואַרטונג פון עפעס אויסטערלישעס.

אין גבריאל חיימאָוויטשעס לאָזשע איז מען נישט ווייניגער געווען אויפגערעגט פון דער אַלגעמיינער דערוואַרטונג, ווי אויף אַנדערע פלעצער. נאָר אין דער לאָזשע האָט מען נאָך געהאַט אַ באַזונדערע אורזאַך צו זיין אויפגערעגט. עס איז שוין אייניגע מינוט פאַר דער אויפהייבונג פון פאָרהאַנג, און דער יונגער מירקין האָט זיך נאָך אַלץ נישט באַוויזן. קיינער האָט זיך נישט געקאָנט געבן קיין קלאָרע דערקלערונג, און אַלע זענען געווען אין דערוואַרטונג אויף עפעס, וואָס וועט געשעען. דער יונגערמאַן איז פשוט די לעצטע טעג פאַרשוואונדן, און האָט זיך נישט באַוויזן ביי די האַלפערנס. כאָטש מען איז געוואוינט געווען צו זיין פירן זיך און מען האָט אַלץ צוגעשריבן צו זיין פלעגמאַטישער נאַטור, האָט אָבער זיין באַנעמען זיך די לעצטע טעג שטאַרק באַאומרואיגט אָלגאַ מיכאַילאָוונען, און זיין היינטיג טאַקטלאָז פאַרשפעטיגן זיך (נישט געקומען אַפילו אָפנעמען זיין כלה), האָט איר אָנגעזאָגט אַן אָנהייב פון אַ קאַטאַסטראָפע. אויסערלעך אָבער איז זי געווען מער רואיג פון אַלעמען: מער פון נינאָטשקען, וועלכע האָט דורך איר איבערגעטריבענער באַלעבונג און אינטערעס אין דער פאָרשטעלונג אַרויסגעצייגט איר אומרואיקייט; מער פון דעם פון כעס סקאַנדאַליעז רויט-געוואָרענעם גבריאל חיימאָוויטש; מער אַפילו פון איר מאַן סאָלאָמאָן אָסיפאָוויטש, וועלכער, פון גאָרנישט וויסנדיג, האָט נאַאיוו אייניגע מאָל נעפרעגט: „פאַרוואָס זעט מען נישט זאַכאַרין?" זי, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, האָט מיט איר אומגעצוואונגענעם שמייכל, מיט אירע גלייכגילטיגע באַמערקונגען און לייכטע באַוועגונגען אַריינגעבראַכט באַרואיגונג אין דער קליינער געזעלשאַפט. אָפענטפערנדיג אויף איר מאַנס

פֿראַגע, „אַז, ווי שטענדיג, וועט זאַכאַריושקאַ אוודאי אָנקומען, ווען די פֿאָרשטעלונג וועט זיך אָנהייבן, און וועט נישט ווערן אַריינגעלאָזט פֿון די היטערס אין טעאַטער (ווי עס איז דער מנהג ביי די מאָסקווער, כּדי נישט צו שטערן די שטימונג), ביז דער פֿאָרהאַנג וועט זיך אַראָפּלאָזן”.

כאָטש אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס רואיג פֿאַרהאַלטן זיך, און איר באַלעבט געשפּרעך מיט גבריאל חיימאָוויטשן האָט געהאָלפֿן אויפֿצולייזן די שפּאַנונג, וואָס האָט ביי אַלעמען געהערשט, דאָך זענען אַלע צופֿרידן געווען, ווען עס איז פֿינסטער געוואָרן, און די פֿאָרשטעלונג האָט זיך אָנגעהויבן, אַז זיי זאָלן נישט באַדאַרפֿן איינער קוקן דעם אַנדערן אין פּנים אַריין.

אַלע זענען געוואָרן אַריינגעצויגן אין די האַנדלונגען, וואָס זענען פֿאָרגעקומען אויף דער בינע. עס האָט זיך גע-דאַכט, אַז יעדער איינער פֿון די צוקוקערס האָט אויפֿגעגעבן זיין אייגן לעבן, און זיין אייגענע אומגעבונג, און איז אַריינ-געצויגן געוואָרן דורך דעם היינטיגן אָוונט אין דער וועלט, אין דעם לעבן, וואָס טוט זיך אויף דער בינע. אויך אין דער לאָזשע ביי גבריאל חיימאָוויטשן האָבן אַלע צוקוקערס גע-מאַכט זיך, ווי זיי וואָלטן געווען אינגאַנצן פֿאַרנומען מיט דער האַנדלונג אויף דער בינע, כאָטש אין אמתן האָבן אַ טייל פֿון זיי באַנוצט די פֿאָרשטעלונג נאָר אַלס אַ פֿאָרהאַנג, הינטער וועלכן זיי קאָנען באַהאַלטן זייערע באַזאָרגטע גרימאַסן, און איבערגעבן זיך צו זייערע אייגענע געדאַנקען.

אַממייניסטן האָט אויסגענוצט דאָס טעאַטער-שפּיל ני-נאָטשקאַ. זי איז אין היינטיגן אָוונט זייער ווייט געווען פֿון אַ פֿרעמדער דראַמע. זי האָט דערפֿילט, אַז עפּעס וואָלקנט זיך אין דער לופֿט און ציט אָן פֿאַר אַ שטורם. און זי איז שוין געווען גערירט פֿון דעם עלעקטרישן שטראָם פֿון דעם אָנציענ-דיגן דונער. זי האָט זיך נישט געשראָקן דערפֿאַר. זי איז אויך נישט נייגיריג געווען דעריבער. עס האָט איר נאָר פֿאַר עפּעס באַנג געטון.

צוערשט איז איר זאַכאַריושקאַ געווען אינגאַנצן גלייכגילטיג,

אַזוי לאַנג ווי עס האָט זיך איר געדוכט, אַז ער „אוכאַזשע־וועט" נאָך איר. זי האָט אים געהאַלטן פאַר איינעם פון די פיל פון אירע פאַרערער, יונגעלייט, וואָס זי איז געוואוינט געוואָרן, אַז זיי זאָלן זיך באַוועגן אַרום איר, ווי בינען אַרום אַ בלום, מען זאָל איר קוקן אין די אויגן מיט גלוסטונג — מיט איין וואָרט, אַז מען זאָל אויסגיין נאָך איר. נאָכדעם ווי זיי האָבן זיך פאַרקנסט, איז איר זאַכאַריושקאַ אינטערעסאַנט געוואָרן דורך דער נייגיריקייט, אַז דאָס איז איר באַשערטער, מיט וועלכן זי וועט זיין אָפיציעל פאַרבונדן, און עס וועט איר אויסקומען צו לעבן מיט אים אין איין וואוינונג, און אפשר נאָך אינטימער... אַז ער האָט זי אָנגעהויבן צו פאַר־נאַכלעסיגן, און נישט אַרויסגעוויזן קיין פיבערדיקן באַגער, ווי זי איז געוואוינט געווען פון אַלעמען וואָס האָבן זי אַרומגע־רינגלט, האָט זי זיך געפילט באַליידיגט און געקרענקט. זי איז אָבער צופיל שטאָלץ געווען, נישט נאָר בלויז דאָס אַרויס־צוּווייזן, נאָר אַפילו צוצולאָזן דעם געדאַנק, אַז זי פילט זיך דערפון געקרענקט. זאַכאַריושקאַ איז פאַר איר גאָרנישט מער געווען, ווי אַ צוקונפטיגער מאַן, מיט וועלכן מען האָט חתונה דערפאַר, ווייל אַן אָנשטענדיג מיידל פון אַ גוט הויז מוז דאָך סוף כל סוף חתונה האָבן. און וואָס איז דער חילוק מיט וועמען? ער מיט זיין פלעגמאַטישער נאַטור וועט נישט זיין אַזוי אויפדרינגלעך ווי אַנדערע, און זי האָט צוגענומען די אַלע אויפמערקזאַמקייטן פון אַלטן מירקין. ערשטנס, צוליב פאַמיליען־סענטימענט (זי האָט דורך דעם געוואָלט אונטער־שטרייכן, אַז די גאַנצע אַפערע מיט די מירקינס איז נישט קיין אינטים פאַרהעלטעניש, נאָר אַ פאַמיליען־זאַך), און, צווייטנס, אַביסל צו שטילן איר געקרענקטע אייגנליבע. עס איז געווען ווי אַ רייצן זיך מיט זאַכאַריושקען, מיט די היינטיגע יונגע־לייט, וועלכע פאַרשטייען נישט צו זיין אַזוי ראָמאַנטיש און גאַ־לאַנט צו דאַמען, ווי דער אַלטער דור. נאָר זייט אַ געוויסער צייט, זייט יענעם פרילינגס־אָוונט, פילט זי, אַז זי האָט זיך מיט אַן אמת פאַרליבט אין זאַכאַריושקען. זי זעט איין, אַז זי

האָט אים נישט געקענט, נישט פאַרשטאַנען זיין שוויַגן, זיין טיף איבערלעבן זאַכן. עס דאַכט זיך איר, אַז זי האָט מיט איר גערויש פאַרשריגן זיין שטילקייט. זי האָט מיט איר רעש פאַריאָגט אים, און זי האָט געבענקט נאָך אים.

זי האָט געבענקט נאָך זיינע וואַכיגע, רעדנדיגע בליקן און שטיל מויל. זי האָט געבענקט נאָך זיין סילועט, אַז ער זאָל זיצן ביי איר אין בודואַר, דאָרט אויפן פאָטעל, אין אַ ווינקל, מיט זיין בערדל-באַקראַנצט פּנים, און זאָל מיט זיינע לעבעדיגע אויגן נאָכקוקן אירע באַוועגונגען. זי האָט געבענקט נאָך זיין שטראָף-בליק, און נאָך דעם, אַז זי זאָל ווי אַמאָל מורא האָבן פאַר אים.

זי האָט מיט איינמאָל דערפילט די פוסטקייט פון איר ביז איצטיג לעבן, פון דעם שרייענדיגן פּעטערבורגער בולוואַר, פון אירע ביז איצטיגע חברים און פריינט. די אויסגעלאַסענע אָוונטן ביי סאָפיאַ אַרקאַדיעוונען, דער רויך און שוויס פון איבערגעזעטיגטע מענער און פון ראַפינירט-דורשטיגע פרויען, וואָס זוכן צו שטילן אַ פאַרהילטן באַגער. גאָט, וואָס האָט זי צו טון צווישן זיי? ווי קומט זי צווישן זיי? זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם קאַבאַרעט-פילאָזאָף, דעם טאַנץ-קריטיקער באָריס אַבראַמאָוויטש, וואָס זי האָט ביז איצט אַזוי גערן געהאַט. זי האָט שוין איצט דערפילט דעם ביליגן שאַנסאָנעט-פּאַרפיום, און דעם אומאָנשטענדיגן געשמאַק, וואָס עס הערט זיך פון זיינע קלוגע לעבנס-רייד. — „גאָט, ווי האָב איך געקאָנט דאָס פאַרטראָגן, און פאַרברענגען מיט זיי! און נאָך אים אַריינפירן, און צוזאַמענברענגען מיט זיי, און דאָס באַלט אין אָנהייב פון אונזער פאַרקנסן, ווען ער האָט אפשר געבענקט נאָך אינטימע שטילע איבערלעבענישן, נאָך פאַרחלומטע חתן-כלהדיגע נשמה-פאַרביגדונגען. ער איז דאָך אַזאַ ריינער, אַזאַ אומבאַפלעקטער, אַזאַ נאַאיוו קינד. פאַרוואָס האָב איך אים נישט פאַרשטאַנען? פאַרוואָס האָב איך אים נישט אַרויסגעפילט באַלט פון דער ערשטער מינוט? וואו איז געווען מיין געפיל צו דערקענען

מענטשן, וואָס איך רעד זיך אַזוי איין, אַז איך באַ־זיץ עס?

און איך האָב דאָך געבענקט נאָך חתן־כלה־חלומות. כ׳האָב דאָך דאָס געוואָלט. פאַרוואָס האָב איך זיך געשעמט דערמיט? און דווקא זיך געוואָלט פאַרשטעלן פאַר עפּעס אַנדערש, ווי איך בין, און וואָס איך וויל זיין, ווי איך וואָלט שטענדיג געוואָלט אַ מאַסקע טראָגן, אויף שטאָלצן אַרומגיין, כדי אויס־צוזען העכער, ווי איך בין אין דער אמתן".

זי האָט זיך דערמאָנט אָן זיינע פאַרשעמטע חתנדיגע נישט דערוועגנדיגע באַרירונגען, ווי ער האָט זי אַרומגענומען שליטנדיג זיך צוזאַמען איבער דער „ניעווא" אין ווינטער־שניי. ווי ער האָט גנבהדיגערהייט אויפגעשנופּט איר פאַרפיום־גע־שמאַק, אַ גלעט פון אירע האָר־לאָקן, אַ באַרירנג פון איר, טאַליע. זי האָט אים דענסטמאָל אין זיך אויוסגעלאַכט, זיין נישט־דערוועגנדיקייט, און זיין חתן־באַנעמונג. „דאָס איז דאָך שיין. איך האָב דאָך דאָס געוואָלט. פאַרוואָס האָב איך זיך פאַרשטעלט? איך האָב אים פאַריאָגט פון מיר מיט מיין גע־ריש, מיט מיין קאַבאַרעט־רויך. איך האָב עס געטון אַליין".

אַ פייכטער גלאַנץ האָט איצט אַ בלאַסק געגעבן פון אירע, וואויגן אין טונקעלן אודיטאָריום אַריין.

— און נאָך אַלעמען איז עס זיין שולד אויך. וואָס האָב איך געטון אַזעלכעס, וואָס עס איז מיר געקומען מיך צו האַלטן אין איין שטראָפן, אין איין משפּטן? מיט וואָס האָב איך באַ־רעכטיגט די אַלע פאַרדעכטיגונגען, וואָס ער האָט געוואָרפן אויף מיר? איך האָב זיך געשפּילט, איך בין אַ נאַר געווען, קינדיש ווי ער, נאָר אויף אַן אַנדערן שטייגער. פאַרוואָס קומט מיך אַזוי צו שטראָפן, און זיך אַרומצוטראָגן מיט אַזעלכע געדאַנקען וועגן מיר?

זי האָט לעצטנס געזוכט אַ געלעגנהייט צו האָבן מיט אים אַן אינטים געשפּרעך און אַלץ אויפצוקלערן. זי האָט געהאַט אַ פאַרלאַנג אים קלאָר צו מאַכן, אַז זי איז נישט דאָס,

וואָס ער מיינט, אַז זי איז. אַז די גאַנצע געזעלשאַפט מיט דער גרעפין, מיט דעם טאַנץ-קריטיקער, איז איר אַליין נמאס, און זי וויל אַ סוף מאַכן דערפון; אַז זי שטעלט זיך גאַנץ אַנדערש פאָר זייער צוקונפטיג לעבן, ווי ער מיינט. זי וויל דאָסזעלבע לעבן, וואָס ער. אַ שטיל באַשיידן לעבן, פאַרנומען אין אייגענעם גליק.

ער האָט איר נישט געגעבן קיין געלעגנהייט זיך אויס-צורעדן, שטענדיג זי אויסגעמיטן. געגומען אויף זיך זייער פאַרקנסונג, ווי עפּעס אַ פּסק-דין, וואָס מען מוז אויספירן. זענען זיי צונויפגעקומען, איז ווידער געקומען דער באַליידיג-טער שטאָלץ איבער זיין משפטן, און האָט איר פאַרשנורט דאָס מויל און פאַרמאַכט דאָס האַרץ. און אַנשטאָט ווערטער, אויפ-ריכטיגע ווערטער, אמתע, וואָס זענען נויטיג צו וויסן, זענען געקומען פאַרשטעלטע און פרעמדע, קאָמעדיאַנטישע.

— עס מוז אַן ענדע נעמען. ער מוז צס וויסן. באַלט, נאָך היינט — מיר מוזן זיך דורכרעדן. אַזוי ווייטער קאָן דאָך נישט זיין.

נאָר פאַרוואָס קומט ער נישט, פאַרוואָס שטראָפט ער מיך אַזוי? וואָס האָב איך אים געטון!

היינט מוז עס געשעען, נאָך דער פאָרשטעלונג. פון היינט ביינאַכט אָן מוזן אונזערע באַציאונגען אין אַ גאַנץ אַנדער ליכט באַלויכט ווערן, אָדער אָפּגעהאַקט. נאָר פאַרוואָס קומט ער נישט — גאָט, וואו איז ער?

אפשר האָט מאַמאָטשקאַ רעכט. ער דרייט זיך איצט אין די קאָרידאָרן אַרום, און וואַרט ביז דער פאָרהאַנג וועט זיך אַראָפּלאָזן.

ווי לאַנג ציט זיך דער אַקט היינט, עס מוז דאָך אַמאָל אַן ענדע נעמען!

ווען דער פאָרהאַנג איז אַראָפּגעפאַלן, האָבן אַ בייע-כוואַליע מענטשן, פאַרשפעטיגטע, זיך אַריינגעלאָזט דורך די טירן און געזוכט זייערע ערטער. די פרויען זענען געוועזן צו

שטאָלץ אַרומצוקוקן זיך, אויב זאַכאַריושקאַ איז נישט צווישן זיי. די מענער האָבן אומגעדולדיג געוואַרט. נאָר אַז דער עולם האָט זיך איינגעשטילט, אַוועקגעזעצט זיך אויף די ערטער, און זאַכאַריושקאַ איז נישט געקומען, איז די שטימונג אין דער לאָזשע ביי אָלגאַ מיכאַילאָוונען געוואָרן פיינלעך.

קיינער האָט שוין נישט גערעדט, אַפילו פאַר אָלגאַ מיכאַילאָוונען איז שוין שווער געווען אַ פּאַסיג וואָרט צו געפינען, און אירע באַמערקונגען איבער דער אויפפירונג פון ערשטן אַקט האָבן זיך נישט געקלעפּט, כאָטש אַלע האָבן צוגעשטימט צו זיי, מער מיט שאָקלען מיט די קעפּ, איידער מיט די מיילער.

נאָר גליקלעכערווייז איז די פּויזע נישט געווען קיין לאַנגע. דער פאָרהאַנג האָט זיך נאָר אַראָפּגעלאָזט, כדי דעם פאַרשפּעטיגטן עולם אין טעאַטער אַריינצולאָזן. באַלד האָט זיך ווידער די האַנדלונג אויף דער בינע אָנגעהויבן, און אַלע האָבן געקאָנט באַהאַלטן זייערע געדאַנקען אין דער טונקלקייט.

דער צווייטער אַקט פון דער פאָרשטעלונג איז געוואָרן אַזוי רעאַליסטיש פאָרגעשטעלט, אַז עס האָט זיך ווירקלעך געדאַכט, אַז מען געפינט זיך אינמיטן זומער אויף די פרייע בליענדע לאָנקעס, וואָס די סצענע האָט פאָרגעשטעלט. פון דער בינע האָט זיך געטראָגן דער געשמאַק פון געשניטן היי. עס האָט זיך געהערט דאָס קוויטשען און שושקען פון פאַרשידענע פויגלען, און עס האָט זיך געגלוסט, צוזאַמען מיט די העלדן פון דער דראַמע, אַראָפּצוואַרפן פון זיך די קליידער און צו גיין זיך אויסבאָדן. נישט צו קאָנען זיך דערקלערן פאַרוואָס — האָט די סצענע אַזוי געווירקט אויף ניגאָטשקען, אַז עס האָט זיך איר אויסגעדאַכט, אַז זי וועט שוין קיינמאָל נישט זען קיין זומער, שמעקן אָפּגעשניטן היי אויף די פרייע בליענדע לאָנקעס. אירע אויגן זענען פול געוואָרן מיט טרערן. פון מיען זיך צו-

ריקצוהאַלטן איר וויינען, האָט זי באַקומען אַ קאָפּ-ווייטאָג. נאָך דער ענדע פון צווייטן אַקט, האָט זי געמוזט פאַר-לאָזן דאָס טעאַטער און אַהיימפאָרן, וואָס זי האָט געטון אין איר מוטערס באַגלייטונג. זיי האָבן אין דער לאָזשע איבערגעלאָזט די מענער וואַרטן אַלץ אויף דעם פאָלנדיגן זאַכאַרין.

קאַפּיטל 17

מוטער און טאָכטער

אינדערהיים האָט שוין געוואַרט פאַר נינאָטשקען אַ בריוול.

זי איז בלייך געוואָרן ביים אָנבליק. זי האָט געוואוסט, אַז זי וועס עס אָנטרעפן און האָט אויך געוואוסט דעם אינ־האַלט. זי האָט זיך צוגעשלאָסן אין צימער, מיט ציטערנדיגע הענט אויפגעריסן דעם קאָנווערט און זי האָט געלעזן אַזוי:

„עס איז עפּעס וואָס געשעען, וואָס מאַכט מיך פילן, אַז איך האָב נישט קיין רעכט צוצורירן זיך צו אַ ריין ווען, וואָס איך האָב געהאַלטן אין מיין נידעריגן געדאַנק אין איין משפּטן—דורך דעם דערלויבט מיר צו דערווייטערן זיך פון אייך. איך בעט אייך, זייט מוחל אַ שוואַכן, וואָס האָט נישט געפו־נען קיין קראַפט אויף אַן אַנדערן וועג אייך צו באַפרייען פון אַ באַלעסטיגנד פאַרהעלטעניש".

זי האָט דורכגעוואָרפן איר בליק איבער דער קליינער, כמעט געטאָקטער אירקינס האַנטשריפט. איר ערשטער איינדרוק איז געווען: אַ ליגן, ער זאָגט ליגן פון אָנהייב ביזן סוף... דאָס נעמט ער אויף זיך אַ שולד, וואָס ער שרייבט אוודאי איר צו אין זיין געדאַנק, אין עס האָט זי אַרומגענומען אַן עקל און

אַ כּעס איבער זײַן היפּאָקריטישקײט און איבער זײַן פֿאַר־שטעלטקײט.

— פֿאַרוואָס האָט ער קײן מוט נישט אָפֿן צו זאָגן דאָס, וואָס ער דענקט וועגן מיר? נאָר צוצושרײַבן זיך נישט געפֿלויגענע און נישט געשטויגענע מעשׂים?

נאָך אַלעמען איז עס אַ ייִדישע געמײנהײט, און זי האָט מיט עקל אָוועקגעוואָרפֿן דאָס בריוול, ווי עס וואָלט איר ווײַטער מער נישט אָנגעגאַנגען — אינערלעך צופֿרידן, וואָס עס איז שוין אײנמאָל פֿאַר אַלעמאָל אַן ענדע געוואָרן.

זי האָט אָפּילו נישט געפֿונען פֿאַר נויטיק באַלד אַרײַנצוגײן צו דער מוטער און איר מיטטײלן דערפֿון, כאָטש זי האָט געפֿילט, אַז די מוטער וואַרט דאָרט מיט אומרו־איקײט.

עס איז איר געווען גלײַכגילטיק.

מער אויס נײַגיריקײט ווי אויס אינערלעכן אינטערעס, האָט זי נאָכאַמאָל אויפֿגעהויבן דאָס בריוול, און אַ צווײט מאָל איבערגעלעזן.

דאָסמאָל האָט זי עפּעס געפֿילט, און זי איז בלײַך געוואָרן.

— דאָס איז נישט דער וועג פֿון זאַכאַריושקען, זיך אַזוי צו דערנידעריקן, עס האָט עפּעס מיט אים געמוזט געשען.

„איך בעט אײַך, זײַט מוחל אַ שוואַכן, וואָס האָט נישט געפֿונען קײן קראַפֿט אויף אַן אַנדערן וועג אײַך צו באַפֿרײַען פֿון דעם פֿאַרהעלטעניש". — וואָס מײנט ער „אויף אַן אַנדערן וועג", און פֿאַרוואָס?

אין איר זכּרון איז דורכגעלאָפֿן דאָס בילד פֿון זאַכאַ־ריושקען בײַ זײַער לעצטן טרעפֿן זיך.

— וואָס איז עס געשען מיט אים? פֿון וואַנען די ענדערונג?

און ז׳י עפּעס וואָלט איר אַנטפּלעקט געוואָרן, האָט זי אָנגעהויבן אַרויסצוּלויפֿן פֿון איר צימער איז דער מוטערס

אריין און גערופן מיט אַן אוממענטשלעך קול איבערן וועג:

— מאַמע, מאַמע, מאַמע!

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ — ווי זי וואָלט זיך געוועזן געריכט אויף דעם געשריי — איז איר געקומען אַנטקעגן, דאָסמאָל נישט מיט איר געוויינלעכער מאַיעסטעטישער רואיקייט, ווי איר קאָן גאָרנישט געשעען, נאָר אַ בלייכע ווי די וואַנט, מיט אונטערגעהאַקטע קני.

אין איר דערשראָקן פּנים אַריין האָט די טאָכטער גע-האַלטן אויסגעשטרעקט דאָס בריוול און גערופן:

— זאָג, וואָס איז געשען מיט זאַכאַריושקען?

מער אויס געוואוינהייט איינצוהאַלטן איר גלייכגעוויכט און רואיקייט ביי אַלע אופנים, איידער אויס אינערלעכער רואיקייט, האָט זיך אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אָנגערופן:

— וואָס שרייסטו? וואָס ביסטו פון זינען אַראָפּ? און וועמער ווייסט, וואָס עס איז געשעען מיט דעם זאַכאַריושקען?

זי איז פלינק דורכגעלאָפן מיט איר בליק דאָס בריוול, דאַן האָט זי אויסגערופן מיט עפּעס אַ ביטערן, אומדערקלער-לעכן כעס, וואָס די טאָכטער האָט קיינמאָל נאָך נישט באַ-מערקט ביי איר מוטער:

— דאָס קאָן נישט זיין! ניין, ניין, ניין.

— פאַרוואָס נישט? פאַרוואָס קאָן עס נישט זיין? — האָט די טאָכטער אָנגעכאַפּט די מוטער ביי דער האַנט, און ווי דורך דעם וואָרט וואָלט זי געוואָלט עפּעס פאָדערן פון איר אַן אַנדערע זאַך, האָט זי געהאַלטן אין איין שרייען:

— פאַרוואָס נישט? פאַרוואָס קאָן עס נישט זיין? זאָג, זאָג, זאָג!

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט געקעמפט איינצוהאַלטן איר גלייכגעוויכט און עס איז איר געלונגען; זי האָט עס דערקלערט מיט אַ פייערדיגן מוטערלעכן אויסברוך:

— וואָס מיינט ער, וואָס? איצט אַזוי נאָענט פאַר דער חתונה. ווען אַלץ איז שוין גרייט, די גאַנצע שטאָט ווייסט דערפון, וועלן מיר זיך לאָזן בלאַמירן און אָננעמען זיין הי-

פּאָקריטיש שרייבן פאַר אַן אמת? דו זעסט דאָך, אַז עס איז היפּאָקריטיש.

— ניין, דאָס איז אמת, אמת, אמת! — שרייט די טאָכטער.

— וואָס שרייסטו, וואָס? די דינערשאַפט וועט זיך צו-בויפקומען. וואָס איז אמת?

— אַז עס איז עפּעס וואָס געשעען מיט אים ערנסטעס און פּאַטאַלעס. — און פּלוצלינג האָט זי זיך געשטעלט אין דער מוטערס פּנים אַריין מיט טרערן אָנגעפילטע אויגן, ווי זי וואָלט פון איר עפּעס געפאָדערט:

— וואָס האָט מען געטון זאַכאַריושקען? דו זעסט דאָך, ער איז טויט. עס האָט אים ווער געטויט. וואָס האָט מען גע-טון מיט אים?

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז בלייך געוואָרן. זי האָט געביסן איר ליפּ, נאָר אַן אינערלעכער אויפהאַלטונגס-אינסטינקט האָט געטון דאָס זייניגע, און וואַך-געהאַלטן איבער איר שכל און קלאָרקייט. זי האָט געקעמפט פאַר איר מוטערלעכקייט.

— איך האָב נישט געוואוסט, אַז דאָס פאַרהעלטעניש רירט דיך אַזוי טיף אָן. באַרואיג זיך, איך גלויב, אַז דאָס אַלץ איז אַ פאַטאַלער טעות, עס וועט זיך לאָזן נאָך אַלץ דערקלערן.

די טאָכטער האָט איצט אָנגעקוקט די מוטער. אין איר בליק איז עפּעס געלעגן פון אַ ווילד-געוואָרענער חיה, אַ פרעמ-דער בליאַסק, ווי אַ גרינער שטראַל. די מוטער האָט זיך דערשראָקן.

— נינאָטשקאַ, איך ווייס נישט, וואָס עס איז מיט דיר,— האָט די מוטער געזאָגט מיט אַנגסט-שרעק.

— דו ווייס נישט? אָבער איך ווייס, איך ווייס שוין אַלץ!

מוטער און טאָכטער האָבןביידע אַ ציטער געגעבן, ווי ביידע וואָלטן זיך דערשראָקן פאַר דעם וואָרט. נינאַ האָט גע-כאַפּט אירע הענט און פאַרדעקט מיט זיי איר פּנים, ווי זי

וואַלט עס נישט געוואָלט זען. נאָר דער דערהאַלטונגס-אינס-טינקט האָט שוין ווידער געאַרבעט אין אָלגאַ מיכאַילאָווגען. זי איז געבליבן שטיין ווי אַ טויט-געוואָרענע סטאַטוע אין איר גאַנצער געהויבענער שטעלונג, קאַלט און שטייניג, און האָט אָנגעקוקט איר טאָכטער.

— נינאַ, דו ביסט קראַנק, איך באַדויער דיך. איך בעט דיך זיך צו פּאַסן. קיין לייד באַרעכטיגט נישט דיין באַנעמען. איך קאָן דיך פאַרשטיין און מיטלייד האָבן מיט דיר, און דיר מוחל זיין. דו ווייסט אָבער אַליין נישט, וואָס דו רעדסט. דו וועסט זיך שעמען שפּעטער. דאָס איז פאַרצווייפלונג.

נינאָטשקאַ האָט געשוויגן. די מוטער, בלייך ווי די וואַנט, האָט געקוקט אויף איר מיט פאַראַכטונג.

דאַן האָט זי געזאָגט מיט אַ געמילדערטער שטימע, אין וועלכער עס האָט זיך געהערט רחמנותדיגע באַליידיגונג.

— איך האָב נישט געוואוסט, אַז דאָס פאַרהעלטעניש גייט דיך אַזוי טיף אָן. אויב אַזוי, וועט מען עס באַדאַרפן צוריקשטעלן. עס איז גאָרנישט ערנסטעס געשעען, נאָר אַוודאי קינדערשע חלומות און געגנזייטיג אומצוטרויען. מ'וועט באַדאַרפן אַלץ אויפקלערן.

— ניין, ניין. נישט דאָס, נישט דאָס! — האָט נינאָטשקאַ ווילד געשריגן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ איז ווידער בלייך געוואָרן.

— אין דעם צושטאַנד איז מיט דיר נישט צו רעדן. איך האָב מורא, אַז דו זאָלסט נישט זאָגן אַזעלכעס, פאַר וועלכן דו וועסט זיך באַדאַרפן שעמען. — און זי האָט זיך אויסגעדרייט און גענומען פאַרלאָזן דאָס צימער מיט פעסטע, שטאָלץ-באַ-ליידיגטע טריט.

אַז דער קרענקלעך-אויסזעענדיגער סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז צוריקגעקומען פון טעאַטער, איז ער נאָך אין זיין בעלץ אַריינגעקומען צו לויפן צו זיין טאָכטער.

— וואָס איז געשעען?

נינאָטשקאַ האָט אים נישט געענטפערט, נאָר איז צוגע־גאַנגען צו אים און האָט באַהאַלטן איר קאָפּ אין זיין אָפענעם פעלץ, און ערשט דענסטמאָל זענען געקומען די טרערן.

ער האָט רירנד, מיט זיינע ציטערנדיגע הענט, געטאַפּט איר קאָפּ, און גערופן מיט אַ פאַטעטישער שטימע, ווי זיין געוואוינהייט איז געווען:

— מיין קינד, איך וועל פאָדערן דיין כבוד, פון וועמעס האַנט דאָס זאָל נישט זיין.

נינאָטשקאַ האָט אים איבערגעלאָזט אַ שטייענדיגן, און איז אַליין אַוועקגעגאַנגען אין איר שטוב אַריין זיך אויסוויינען.

קאַפּיטל 18

אויף דער פּרוואו

— מיט וואָס דערקלערסטו דיין נעכטיג אויפפירן? עס איז דאָך נישט צו פאַרשטיין, סיידן דו ביסט פון זינען אַראָפּ, אָדער וואָס? וואו איז דיין דערציאונג? — האָט דער פאָטער אויפגענומען זיין זון זאַכאַרין אויפן צווייטן טאָג נאָך דעם פאַרלאָפענעם אָוונט אין זיין פּריוואַטן קאַבינעט, אין ביוראָ, וואוהין ער האָט אים אַרויסגעפאָדערט טעלעפאָניש.

גבריאל חיימאָוויטשעס פּנים האָט נאָך איצט געפלאַמט פאַר חרפּה, צי פאַר עפּעס אַנדערש. מען האָט אָנגעזען, אַז אין אים ברענט אַ כעס, וועלכן ער האַלט איין מיט אַלע זיי־נע כוחות, אַז ער זאָל נישט אויסברעכן אין אַ ווילד פייער. ער איז געזעסן אין זיין וואַקלענדיגער פאָטער־שטול און אויסגעבויגן זיך אויף הינטן, כמעט צו פאַלן. אין דער האַנט האָט ער געהאַלטן דעם גרויסן מאַסיוון פּאַפּיר־שניידער, ווי קראַמפּהאַפּ־טיג פעסט אָנגרייפנדיג אין אים. זיינע אויערן האָבן געפלאַמט, און זיינע וואַסערדיגע אויגן־אַפּלען האָבן זיך הויך אַרויסגע־הויבן פון דעם אויסשניט.

פאַרקערט פון זיין פאָטער, איז דער זון געוועזן רואיג. ער איז געזעסן געגנאיבער אים אויף אַן עק פון דער גרויסער לעדערנער פאָטער־שטול, וואָס איז געשטאַנען גרייט פאַר

בכבודיגע באַזוכער, און זיין פּנים האָט כמעט אויסגעדריקט גלייכגילטיקייט, ווען נישט אַ קוים-אָנזעענדיג שמייכעלע איבער די שוואַרצע וואָנסעס זיינע אין זיין שוואַרץ בערדל אַריין — אַ שמייכל, וואָס האָט געקאָנט קומען פון אַן אינערלעכער צופרידנקייט און אויך פון אַ להכעיסדיגן טריאומף. ער האָט זיין פאָטער פּשוט אָפּגעענטפערט:

— עס איז נישט שווער צו דערקלערן. איך האָב באַשטימט אַן ענדע צו מאַכן פון דעם פאַרהעלטעניש, און איך מיין, אַז נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ ווינשט עס זייער.

— אַן ענדע צו מאַכן פון דעם פאַרהעלטעניש? — פרעגט דער פאָטער דערשטוינט.

— איך מיין פון דעם פאַרקנסן מיט נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, און איך האָב שוין געטון דעם נויטיגן שריט אויך.

— דעם נויטיגן שריט אויך, — האָט דער פאָטער מעכאַניש איבערגעחזרט זיינע ווערטער, — וועלכן נויטיגן שריט?

— איך האָב נעכטן דורך אַ בריוו געלאָזט וויסן נינאַ סאָלאָמאָוונען, אַז איך באַפריי זי פון דעם פּאָר איר באַלעסטיגנדיגן פאַרהעלטעניש. און איך בין איבערצייגט, אַז זי האָט די ידיעה אויפגענומען מיט גרויס צופרידנקייט.

— וואָס? — שרייט דער פאָטער אויס אומנאַטירלעך, און כאַפּט זיך אויף פון זיין שטול און בלייבט שטיין. — דו ביסט משוגע געוואָרן, צי וואָס?

— איך פאַרשטיי נישט, וואָס איר רעגט זיך אויף? דאָס איז מיין עסק, און איך האָב געפונען פאַר נויטיג אַזוי צו האַנדלען.

גבריאל חיימאָוויטש איז בלייך געוואָרן, צוגעגאַנגען צום זון און געזאָגט, ווי עס האָט זיך זאַכאַרין דענסטאָל אויסגעוויזן, מיט אַן אויסערגעוויינלעך רואיגער שטימע:

— דו ביסט אַ ייִנגל, און מיט ייִנגלעך באַגייט מען זיך אַזוי: אָט ווי מען באַגייט זיך... — און ער האָט אויף זאַכארינס באַבאָרדטער באַק אָנגעקלעפּט אַ פּאַטש.

דער פאָטער איז פיל בלייכער געוואָרן, ווי דער זון. אין דער אויסערגעוויינלעכער פאַרבלייכונג פון זיין פאָטערס פנים האָט זאַכאַרי אָנגעהויבן צו באַגרייפן, וואָס עס איז גע־שעען. ער איז געבליבן ווייטער זיצן אויף זיין אָרט, נאָר דעם פאָטער פאַרוואונדערט אָנגעקוקט. דער פאָטער האָט אויך גע־קוקט אויף אים. ער האָט געזען, אַז זאַכאַרי איז בלייך. נאָר אויף דעם אָרט, וואו ער האָט צוגעקלעפּט זיין האַנט, האָט זיך ווי קין׳ס צייכן אָפּגעשפּיגלט די פאָרם פון זיין האַנט אין רויטע צייכנס. די פינגער זענען פאַרלוירן געוואָרן אין דער דיקלעכקייט פון זאַכאַריס שוואַרצע באַקן־בערד, — און דאָס, וואָס די פינגער האָבן דערגרייכט צו זאַכאַריס שוואַרצער באָרד, — האָט זיין פאָטער דערשראָקן.

— וואָס האָב איך געטון? — האָט דער פאָטער אויסגערופן מיט שרעק, ער האָט פאַרמאַכט זיינע אויגן מיט זיין האַנט, און ער האָט אַרויסגעשטאַמלט אַ וואָרט:

— זיי מוחל, זיך פאַרגעסן!

זאַכאַרי האָט נישט געקאָנט אָפּגעבן זיך קיין חשבון דער־פון. אָנשטאָט בייז צו ווערן אויף זיין פאָטער, האָט אים אָנ־גענומען אַ גרויס רחמנות אויף אים און נישט געקוקט אויף דער גאַנצער פאַרניכטונג, וואָס ער האָט דערפילט דורכן פּאַטש, האָט ער אָבער בשום אופן נישט געקאָנט בייז ווערן אויפן פאָטער (פון וואָס ער האָט פאַרדרוס געהאַט). פאַרקערט, ער האָט דערשפּירט אַ גרויסע פאַרלייכטערונג, ווי דורכן פּאַטש וואָלט אַראָפּ פון זיין נשמה אַ שווערע לאַסט, וואָס האָט גע־דריקט. אַן אינערלעכע צופרידנקייט און באַרואיגונג האָט אים אַרומגענומען. עפּעס ווי אַ מענטש, מיט וועמען ס׳איז געשען אַ גרויס אינערלעך גליק, און ער האָט זיך נישט גע־קאָנט צוריקהאַלטן דאָס אויסצודריקן.

— איך דאַנק אייך דערפאַר.

דאָ האָט גבריאל חיימאָוויטשעס כעס אויסגעבראָכן.

— וואָס דאַנקסטו מיר, אידיאָט, יינגל אומפאַראַנטוואָרט־

לעבער. צוריק געבן האָסטו מיר באַדאַרפט, ווען דו וואָלסט אַ מענטש געווען, נישט דאַנקען.

זאַכאַרי האָט פאַרשטעלטערהייט געשמייכלט, געשמייכלט ווי דורך אַ שלייער, און געשוויגן.

גבריאל חיימאָוויטש איז שוין צוריק געזעסן אויף זיין שטול מיט ביידע הענט אָנגעלענט אויפן טיש, און פאַרשטעלט דאָס פנים, גערעדט צו זיך, ווי עס וואָלט קיינער אין שטוב נישט געווען:

— אַ גאַנץ לעבן געבויט, קומט אַ יינגל און וואַרפט עס דיר אום. געמיינט — זיין ענדלעך אַ היים אויף די אַלטע יאָרן; ווידער אויף דער גאַס, אין האָטעלן. צו וואָס ווידער דאָס אַלץ? — פאַר וועמען?

זאַכאַרי האָט רחמנות געקראָגן אויפן פאָטער. ער האָט געוואָלט דעם פאָטער טרייסטן און נישט געפונען קיין ווערטער, וואָס אים צו זאָגן. און פון דעם האָט ער פאַרדרוס געהאַט און זיך געזידלט בשעת-מעשה, נאָר דאָך געשוויגן.

— איז אַ וואונדער, וואָס מ'גייט פון געדולד אַרויס? — האָט דער פאָטער ווידער גערעדט צו זיך. — נישט נאָר בלויז דאָס — משוגע קאָן מען ווערן, מ'קאָן אַ פאַרברעך באַגיין, יאָ אַ פאַרברעך, — קוקט ער אָן דעם זון און שרייט הויך אויס דאָס וואָרט, און דערנאָך לייגט ער צו מיט אַ פאַרשעמ-טער מינע: — זיי מוחל, זאַכאַרי, איך האָב נישט געוואָלט. ווי אַזוי האָב איך זיך אַזוי פאַרגעסן, גאָט! — האָט דער פאָטער געהאַלטן אין איין רעדן צו זיך.

— וועגן דעם דאַרפסטו נישט האָבן קיין עגמת-נפש. איך האָב פאַרגעסן, — זאָגט זאַכאַרי פאַר זיך.

— ווי אַזוי דאַרף איך נישט האָבן קיין עגמת-נפש? איך האָב מיין דערוואַקסענעם זון אין באַק געפּאַטשט. דו ביסט דאָך שוין נישט קיין יינגל; ביי דיר וואַקסט דאָך שוין אַ באָרד,— האָט דער פאָטער געשריגן.

זאַכאַרי האָט געשוויגן.

נאָר דער פאָטער האָט איצט געפונען ווערטער.

— וואָס, דו האָסט טאַקע געמאַכט די נאַרישקייט? פאַר־וואָס? פאַרוועך? וואָס איז דיר געשעען? אַלץ איז דאָך שוין פאַרטיג. דאָס הויז איז דאָך שוין גרייט, און דו ביסט געגאַנגען און האָסט גענומען אַ מיידל און זי פאַרשעמט פאַר גאָר־נישט אין דער וועלט? צעבראָכן זי אויך איר לעבן, — האָט דער אַלטער ווידער זיך געקאָכט. — ווי אַזוי האָסטו דאָס געקאָנט? ווי אַזוי האָטו דאָס געוואָגט? דו האָסט קיין האַרץ נישט? זי איז דאָך אַן איידעלע נשמה! און אַלגאַ מיכאַי־לאָוונאַ? ביסט אַריין אין אַ הויז און עס אַ תל געמאַכט. ווי אַזוי וועל איך קאָנען מיינע אויגן עפענען פאַר מענטשן? וואָס איז דיר איינגעפאַלן? די גאַנצע שטאָט האָט דאָך שוין גע־וואוסט דערפון. וואָס וועט מען נאָר זאָגן?

זאַכאַרי האָט געלאָזט פאַלן די ווערטער איבער זיך ווי שלעק; זיי זענען געווען די פאַרטזעצונג פון פאַטש, און וואָס ביטערער זיי זענען געווען, אַלץ בעסער. אָט אַזוי באַדאַרפן זיי זיין. פון האַרצן האָט זיך אַפילו געריסן:

— ניין, ניין! פאַרשעמט האָב איך זי נישט.

אָבער ער האָט צוריקגעשטופּט די ווערטער אין מויל אַריין, און איז געבליבן זיצן שטום.

— און וועגן מיר אַליין, — האָט דער פאָטער איצט געבראָמט די ווערטער פאַר זיך. — געמיינט אַ ניי לעבן אָנ־הייבן. איך האָב דערזען דעם טעם פון מיין גאַנצער אַרבעט. איך האָב פאַרשטאַנען, פאַרוואָס איך האָב אַ לעבן אַוועקגע־געבן, פאַר דיר אַ צוקונפט, דאָס „הויז מירקין" בויען. קומט אַ ייִנגל און פאַרדרייט אַלץ מיטן קאָפּ אַראָפּ.

מירקין האָט נאָך אַלץ געשוויגן. נאָר פּלוצלינג האָט זיך אין פאָטער ווידער עפּעס אויפגעכאַפּט, און ווי ער וואָלט זיך פאַרשעמט, וואָס ער איז אַ מינוט שוואַך געוואָרן, לייגט ער צו מיט אַ געהויבענער שטימע אָנקוקנדיג דעם זון:

— נישט אַזעלכע אומגליקן, ווי די, וועלן מיך צעברעכן. געקאָנט זיך מיט גרעסערע אַן עצה געבען, וועלן מיר זיך מיט דיר אויך אַן עצה געבן.

— זיי מוחל, נישט געקאָנט אַנדערש און געהאַנדלט לויט מיין אייגן איינזען, — זאָגט זאַכאַרי און הויבט זיך אויף פון זיין אָרט, און נעמט זיך צו פאַרלאָזן זיין פאָטערס קאַבינעט.

דער פאָטער האָט אים אַ מינוט אָנגעקוקט. אויף זיינע ליפּן איז געלעגן אַ וואָרט, וואָס האָט זיך געריסן; ער האָט אים געוואָלט זאָגן: „וואו פאַרלאָזטו מיך? וואָס וועט איצט מיט מיר זיין?" נאָר אָנשטאָט דעם האָט אים דער פאָטער צוגעוואָרפן: „דו האָסט געטון, ווי דו פאַרשטייסט, און איך וועל טון, ווי איך פאַרשטיי"...

מירקין האָט, אומפאַרענפערט, דעם פאָטערס קאַבינעט פאַרלאָזט.

אַז זאַכאַרי איז אַהיימגעקומען צו זיך, האָט ער גע־האַט דאָס געפיל אויסצוטון זיך זיינע קליידער, אָפּצושיקן דעם פאָטער דאָס זייניקע. אַזאַ אינערלעכע צופרידנקייט האָט רייך געמאַכט זיין האַרץ, אַז ער האָט שוין גאָרנישט באַדאַרפט און אין גאָרנישט זיך גענויטיגט. עס איז געווען ווי דורך דעם פּאַטש, וואָס דער פאָטער האָט אים געגעבן, האָט ער אַלע זיינע חובות באַצאָלט. ער איז שוין קיינעם גאָרנישט שולדיג.

ער האָט געקלערט, ווי אַזוי איינצוואָרדנען זיינע ווייטערדיגע געלט-ענינים. פון פאָטער, האָט ער באַשטימט, וועט ער מער קיין געלט נישט נעמען. אויף זיין נאָמען איז גע־לעגן אין באַנק אַ קליינער קאַפּיטאַל, זיין טייל פון זיין מו־טערס ירושה, וואָס דער פאָטער האָט אים פאַרשריבן, ווען ער איז פולייעריג געוואָרן. מיט דעם קאַפּיטאַל וועט ער זיך יאָ באַנוצן און וועט אים אויסגעבן ביסלעכווייז אין קליינע סו־מעס צו דערהאַלטן אַזוי לאַנג, ביז ער וועט זיך צו עפּעס דערשלאָגן. ער האָט באַשטימט וועגן די געלט-ענינים מיטצו־טיילן דעם פאָטער.

מיט דער צופרידנקייט פון אַ מענטש, וואָס האָט נאָר וואָס דורכגעמאַכט אַ געפערלעך שטיקל וועג און איז בשלום דערפון אַרויסגעקומען, האָט ער זיך גענומען איינאָרדנען זיינע

ענינים. נאָר באַלד איז געקומען אַ חרטה־געפיל, וואָס האָט אָנגעהויבן צו נאָגן זיין האַרץ.

ער האָט מיט איינמאָל דערזען דעם פאָטער אַ פאַרצוויפלטן זיצנדיג ביים טיש, ווען ער פאַרלאָזט אים. (די עוולה, וואָס דער פאָטער האָט אים געטון, אָן דעם האָט ער גאָר פאַרגעסן. עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז נישט דער פאָטער, נאָר ווער אַנדערש האָט אים באַצאָלט זיין שכר, וואָס איז אים געקומען). און דאָס, וואָס ער איז גערייניגט געוואָרן דורך אים, האָט נאָך מער געהאָלפן אויסצולעשן יעדע ביטערקייט און כעס, וואָס די טאַט אַליין האָט געקאָנט ביי אים איבערלאָזן. איצט האָט ער גאָרנישט מער פאַרמאָגט פאַר זיין פאָטער, נאָר רחמנות. און אפשר אויך ליבע. וועגן גינאָטשקען האָט ער ווירקלעך געטראַכט, ווי וועגן אַ ריינקייט, צו וועלכער ער האָט זיך באַצויגן מיט אַ געמיינער נידערטרעכטיגער באַציאונג. צו אָלגאַ מיכאַילאָוונען האָט ער געהאַט געמישטע געפילן: אי אַן אינטים פאַרנעפלט, פאַרליבט מוטער־געפיל, אי אַ זינדיג שעמעוודיג נקמה־געפיל. יעדנפאַלס איז זי ביי אים איבערגעבליבן אומבאַפלעקט און ריין. פאַרקערט נאָך, פאַרקניפט אין אַן אייביקן באַנד דורך יענער נישט־אָפּווישנדיגער טאַט. אַלע דריי מענטשן, מיט וועלכע ער האָט אַזוי רוי און ברוטאַל אָפּגעשניטן, האָבן געבלוטיגט אין זיין האַרץ פון דעם פרישן ריס. אָבער אָפּגעשניטן זענען זיי נאָך נישט געוועזן. ער האָט געהאַט דאָס געפיל, וואָס עס האָט אַ מענטש, וועלכן מען אָפּערירט און וואָס פילט אַ שטיק צייט נאָך דער אָפּעראַציע דעם נערוו פון אָבגעשניטענעם אבר. ער האָט זיך געפרעגט:

— האָב איך אַ רעכט אויף אַ רעטונג? איז עס שוין נישט צו־שפעט? דאָס איז דאָך אַ געמיינע פחדנות, וואָס איך טו — פשוט איך אַנטלויף, ווי אַ גנב, וואָס האָט געגנבעט? איך בין אַריינגעגאַנגען אין אַ משפחה — און האָב זי דערנידעריגט מיט מיינע נידעריגע אינסטינקטן און איצט אַנטלויף איך?

נישט אויף אַזאַ אופן באַדאַרף איך זי באַפרייען. איך

באַדאַרף באַצאָלן דערפאַר מיט מיין לעבן. קיין אַנדערער אויס־וועג איז נישטאָ. בחנם מיין אַנטלויפן פון דעם הענקערס פּעטליע — זי לויפט דאָך מיר סיי־ווי־סיי נאָך.

און אַן ענדע איז געוואָרן צו דער פריערדיקער אינער־לעכער רואיקייט און צופרידנקייט, ער האָט זיך געזען, ווי אַן אָפּגעהעשעטער הונט. ער איז אַנטלאָפן, אַנטלאָפן — און ווידער אָנגעקומען צום היצעלס שנור.

— ווי וועל איך אַנטלויפן? מיט וואָס קויף איך אָפּ מיין ווייטערדיק לעבן? וואָס פאַר אַ רעכט האָב איך דערצו?—

דער קאָפּ איז ווידער וואַרים געוואָרן, און די שטוב ענג, ווי אַ קבר — נישט אַרויסצוגיין.

ער איז געבליבן אַ פאַרלוירענער שטיין אין מיטן שטוב און האָט שוין ווידער נישט געזען קיין אויסוועג. עס האָט זיך אים פאַרגעשטעלט, ווי ער געפינט זיך אין אַ ראַם. די ראַם איז דאָס לעבן. אויסער דער ראַם איז גאָרנישטאָ, נאָר טויט און פאַרניכטונג, און עס יאָגט אים ווער אַרויס פון דער ראַם מיט קאַנטשיקעס. ער האַלט זיך אָן קראַמפּהאַפטיג אָן די לייסטלעך און וויל נישט אַרויסגיין, נאָר ער מוז, ער מוז.

מ׳האָט געקלאַפּט אין דער טיר.

מער אויס געוואוינהייט, ווי ווייסנדיג, וואָס ער טוט, האָט ער אויסגערופן:

— אַריין!

זאַכאַרי איז דערשטוינט געבליבן. עס איז געווען אַזוי איינפאַך — און דאָך, אַזוי אויסטערליש עפּעס. אַזוי פאַרשטענד־לעך — און דאָך, ווי אַ וואונדער וואָלט געשעען. אין דער טיר איז געשטאַנען אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ. אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ אַליין אין איר גאַנצער געשטאַלט. אַ מיסטיש־שרעקנדיגע רואיקייט איז געלעגן אין איר זייער אויסגעבלייכט פּנים, וואָס האָט אַרויסגעקוקט פון איר אויפגעהויבענעם וואואַלקע־שלייער. זי

האָט נישט אַרויסגעלאָזט קיין איין הויך פון איר מויל, נאָר אָנגעקוקט מירקינען. זי האָט זיך פאַר שוואַכקייט אָנגעלענט אויף אַ טיר-געזימס און געהאַלטן אים אין איין אָנקוקן. זאַכאַרי מירקין איז וואָס אַמאָל קלענער געוואָרן פון אירע בליקן. עס האָט זיך אים געדאַכט, אַז די, וואָס שטייט דאָרט, — האָט גאָרנישט וואָס צו טון מיטן לעבן, נאָר איז געקומען ווי אַ גע-שטאַלט מאָנען פון אים אַ גרויס געמאָנס.

— זייט מוחל, איך האָב געוואָלט אויף אַן אַנדערן אופן מאַכן אַן ענדע פון דעם אַלעם. איך האָב נישט געקאָנט, — האָט מירקין געזאָגט, אייַנבויגנדיג זיך פאַר איר אין דרייען.

— פאַרוואָס אַן ענדע? — האָט זי געפרעגט אין דער שטיל.

— איך קאָן נישט אַזוי לעבן, — האָט מירקין אויסגע-רופן פאַרצווייפלט.

— פאַרוואָס קאָנט איר נישט לעבן מיט אַ לאַך אין האַרצן, ווי מיר אַלע לעבן? ווי איך מוז לעבן? — האָט זי געפרעגט, און אירע אויגן זענען שוין איצט פול געוואָרן. — פאַרוואָס דער עגאָאיזם?

ס'איז מער געווען דאָס טראַגישע אין איר שטימע, וואָס האָט אים געריהרט, ווי די ווערטער אַליין, וואָס אין זיין צו-מישטקייט האָט ער זיי קוים געקאָנט ריכטיג פאַרשטיין. די ווייכקייט פון איר קול, וואָס האָט אין אים אויפגעוועקט אַ גע-פיל, וואָס האָט זיך געדאַכט, אַז עס איז שוין אָפּגעשטאָרבן. ניין, עס איז נישט אָפּגעשטאָרבן. די שטימע דערציטערט און כשופט אַרויס דעם זיס-זינדיגן טעם. ער הויבט אויף די אויגן און וויל זי אָנקוקן. ער דערזעט דעם שאָטן, וואָס פאַלט אויף אירע אויגן פון דער איבער איר הויט אַראָפּהענגנדיגער וואָלקע, און זיינע פינגער קאָרטשען זיך.

— פאַרוואָס טאַקע נישט לעבן מיט אַ לאַך אין האַרצן, ווי אַלע, ווי אָלגאַ מיכאַילאָווגאַ? וואָס איז ער מער מורנו פון פון אַנדערע? „מיט אַ לאַך אין האַרצן" — דאָס איז דאָך אויך

אַן ענין. וועגן דעם, אַז מ׳קאָן אַזוי לעבן, האָט ער גאָרנישט געקלערט ביז איצט. און אַז עס איז אַן עגאָאיזם פון זיין זייט אַנדערש וועלן צו לעבן, ווי אַנדערע — האָט ער אויך בישט געקלערט.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, — האָט ער געשטאַמלט אין זיך די ווערטער, איידער ער האָט זיי אַרויסגערעדט.

ער האָט דערפילט, אַז אַלע זיינע באַשלוסן ווערן צעגאַנגען, צערינען, אַז זיין האַרץ קנעט זיך אויס אונטער די בליקן פון אירע אַראָפּפאַלנדיגע אויגן. און אָט באַלד וועט ער פאַלן צו איר. ער וועט קושן דאָס קלייד, שמעקן איר פאַרפיום — און זאָגן דאָס וואָרט, וואָס ליגט שוין אויף זיינע ליפּן אָנגעגרייט פון לאַנג: „אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, מאַכט מיט מיר — וואָס איר ווילט״.

נאָר הינטער אים שטייט שוין ווער, וואָס היט אים. ער דערפילט דעם בליק פון פרוי הורוויצס אויגן. די טרערן שמייכלדיגע, מיט אירע שטאַרקע ווייבערשע הענט, אויסגעשטרעקט צו אים. ער דערפילט זיך פאַרקנסט צו איר, פאַרקנסט ווי אַ קינד. — אַ מוטער איז זי איבער אים, און ער וויל זיך גרויסן, אין אירע אויגן טון עפּעס אַזעלכעס, וואָס זאָל איר געפעלן, פאַר וועלכן זי זאָל אים רימען. זי זאָל אים ווי אַ מוטער גלעטן איבער דער באַק און צופרידן זיין פון אים.

ער הערט גאַנץ קלאָר איצט אירע ווערטער, וואָס זי רעדט וועגן אירע קינדער. „מיינע קינדער קאָנען שטאַרבן״. „די וואָס ווילן לעבן — מוזן קאָנען שטאַרבן״. ער וויל אויך ראוי זיין איר קינד צו זיין, צו קאָנען שטאַרבן. יאָ, ער פילט, אַז ער איז שטאַרק — ער קאָן אויך שטאַרבן ווי פרוי הורוויצס קינדער.

— אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, איר קאָנט פאַרלאַנגען פון מיר, אַז איך זאָל שטאַרבן, נאָר מיט אַ לאָך אין האַרצן קאָן איך בישט לעבן.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים נאָך אַ ווײַלע אָנגעקוקט. אין איר בליק איז געלעגן פאַרוואונדערונג און באַוואונדערונג, ווי זי וואָלט אים נישט דערקענט. זי האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, נאָר איר ליפּ האָט זיך אַ בלויזן טרייסל געגעבן. זי האָט זיך אומגעדרייט און פאַרלאָזט שנעל זיין צימער.

קאַפּיטל 19

אַן אַלטער ליבּ

אַז דער אַלטער מירקין איז געבּליבּן אַליין, האָט דער כּעס ערשט ריכטיג גענומען זיך פאַנאַנדערפלאַקערן אין זיינע גלידער, און צוזאַמען מיט דעם כּעס איז געקומען אַ פרישע ענערגיע און אַ גלויבּן אין זיך. דער כּעס זיינער האָט אין אים אויפגעוועקט דאָרט נייע קוואַלן פון אייגנליבּע, קוואַלן, וואָס דאַכט זיך, זיין פאָטער-ליבּע האָט לעצטנס געהאַט פאַרשטאָפּט.

— וועסט גאָרנישט מאַכן, גאָרנישטאָ אין דער וועלט, נאָר דו אַליין; נישט קיין פאַמיליע, נישט קיין פריינט. און אויבּ דו וועסט אויף זיך אַליין זיך נישט אַרומקוקן, וועט דיך דיין אייגן בּלוט אַ שטופּ טון אין קבר אַריין.

ער האָט געהאַלטן אין איין שפּאַנען איבּער דער שטוּבּ, און ווען ער האָט גערעדט מיט די ליפּן די אויבּנדערמאָנטע ווערטער, האָט זיין קאָפּ געהאַלטן אין איין אויפקלערן די לאַגע, און וואָס ער האָט צו טון.

— און איך בּין דאָך פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אַלעם, איך בּין דאָך דאָ אין שפּיל. ווער איז ער נאָך אַלעמען? אַ יינגל אַ נאַריש.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן שטוּבּ און פאַר

עמאָציע, וואָס אַ געוויסער געדאַנק, וואָס איז אים איצט איינ־געפאַלן, האָט אַרויסגערופן אין אים, האָט ער זיך אַ טרייסל געגעבן, פאַריאָגט אים מיט געוואַלט, נישט אַפילו געוואָלט איבער־חזרן אים אין געדאַנק נאָך אַמאָל.

— נאָר וואָס מ'וועט באַדאַרפן יאָ טון — ניגאַטשקען דאָס פאַרמעגן איבערלאָזן. זי האָט מער רעכט דערויף ווי ער, און זי איז מיר נעגטער אויך. — יאָ, נעגטער, כאָטש ער איז מיין זון.

דאַן האָט ער זיך איבער עפּעס פאַרוואונדערט: זעט זיך אויס, אַ מזל אַזעלכער, שוין אַזוי באַשערט, נישט קיין פאַמיליע צו האָבן. און איך, אַלטער נאַר, האָב עס מיט געוואָלט גע־וואָלט מאַכן, וואָס עס האָט זיך נישט געלאָזט.

און ווי זיין געוואוינהייט אין מסחר איז געווען, נישט אָפּצולייגן אַ באַשלוס, וואָס ער האָט געפאַסט, נאָר באַלד זיך אים נעמען אויסצופירן, איז ער צוגעגאַנגען צו דער קאַסע און אַרויסגענומען פון דאָרט אַ דאָקומענט, איבערגעוואָרפן אים מיט זיינע אויגן, דאַן האָט ער גענומען אַ פעדער און מיט רויטן טינט איבערגעשטראָכן און אויפגעשריבן „נישט גילטיג". דערנאָך האָט ער גענומען דעם דאָקומענט, איינגעריסן אים און געלייגט אים אין טאַש.

דאָס האָט אַביסל געשטילט זיין כעס. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אָפּרוען. וואָרים דאָס פאַרניכטן דעם דאָקומענט, וועלכער איז געווען זיין צוואה, האָט אים מער אָנשטרענגונג געקאָסט, ווי די סצענע מיטן זון. עס האָט זיך אים אויסגע־וויזן, אַזוי ווי צוזאַמען מיטן דאָקומענט האָט ער אויך צעריסן, איינמאָל פאַר אַלע מאָל, זיין באַנד מיט „משפחה", און ער האָט זיך איצט געזען ווי אַ „באָסיאַק", וועלכער האָט גאָרנישט געהאַט אין זיין לעבן, נאָר דעם האָטעל.

— איז שוין אַזוי באַשערט, זעט זיך אויס, — האָט ער געזאָגט, און אַ מינוט שוואַך געוואָרן, אָנגעלעגט זיין קאָפּ אויף זיינע הענט, שווער געאָטעמט און באַדויערט זיין אייגענעם „איד". עס האָט זיך אים אויסגעדאַכט, אַז זיין „איד" האָט זיך

אָפּגעשיידט פון אים, און זיצט אויף דער צווייטער זייט פון זיין שרייב-טיש. אָן איין ציטער אין האַרץ, כאָטש מיט אַ ציטערנדיגער האַנט, האָט ער געגומען דאָס טעלעפאָן-רערל און זיך געהייסן פאַרבינדן מיט די האַלפּערנס, מיט נינאַ סאָלאָ-מאָנאָוונאַ האַלפּערן. מיט קיין אַנדערע נישט, נאָר מיט איר אַליין. און אָפּגעמאַכט האָט ער ביי זיך: וועט זי זיך אָפּ-רופן, איז גוט, אַז נישט — איז אַלץ איינס.

נאָר צו זיין פאַרוואונדערונג האָט ער געקראָגן די פאַר-בינדונג פיל פריער און פיל לייכטער, ווי ער האָט זיך פאָר-געשטעלט.

דורכן טעלעפאָן האָט געקלונגען איר שטענדיג לאַכנ-דיג קול:

— איך הער אייך, גבריאל חיימאָוויטש.

— גאָט צו דאַנקען, — האָט דער אַלטער אויסגערופן דורכן טעלעפאָן, און אַרויסגעכאַפּט זיין ווייס טיכל און זיך אָפּגעווישט די אַנגסטן פונם שטערן.

— נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, איך ווייס נישט, וואָס עס איז דאָרט געוועזן צווישן אייך, נאָר איך מוז אייך זען. איך בעט אייך, זאָגט נישט אָפּ אַן אומגליקלעכן אַלטן מאַן. איך מוז אייך זען, כאָטש נאָר אויף איינמאָל, איך בעט אייך.

נאָר צו זיין פאַרוואונדערונג איז זי פלינקער איינגע-גאַנגען, ווי ער האָט געמיינט.

— געוויס, געוויס, פאַרוואָס נישט? ווען ווילט איר מיך זען? און וואו ווילט איר מיך זען, גבריאל חיימאָוויטש? איך בין גרייט.

— ווי הייסט וואו? נו, נאַטירלעך, ביי אייך. איך קאָן קומען צו אייך, ווען איר ווילט, כאָטש איצט.

— ניין, ניין. ביי מיר נישט, און איך וויל נישט, אַז מיינע עלטערן זאָלן וויסן דערפון, אַז איך האָב אייך געזען. איך וויל נישט, אַז ווער זאָל וויסן דערפון. איך וויל אייך זען, אייך אַליין, און נאָר צוליב אייך. אַלעס איבריגע גייט מיך נישט אָן.

— אַ דאַנק, אַ דאַנק אַ גרויסן. געוויס, אַז איר ווינטשט עס. נו, זאָגט וואו ווילט איר, אַז איך זאָל אייך טרעפן? דאָס, וואָס איך האָב צו רעדן מיט אייך, איז ערנסט.

— אַז איר ווילט, קאָנען מיר צוזאַמען הינטער זיער־שטאָט אַרויספאָרן און האָבן ערגעץ טיי. עס איז זונטאָג. איך וועל זיין פיר אַ זייגער אויף דער ענדע סאַדאָווע. איר קאָנט פאַרבייפאָרן מיט אייער אויטאָמאָביל און מיך מיטנעמען.

— וואו איר ווילט און ווי איר ווילט. איך וועל זיין. אַ דאַנק, אַ דאַנק.

— און איך וועל וואַרטן פונקט פיר, — האָט זי געזאָגט.— און ווי עס האָט זיך דעם אַלטן מירקין אויסגעדאַכט, האָט זיך עפּעס געהערט אין איר שטימע אַן אומפאַרשטענדלעכער טאָן.

ער האָט זיך גאַנץ אַנדערש פאָרגעשטעלט די זעאונג־ערנסט און פייערלעך, אין אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר. צו דעם צוועק וועט ער זיך איבערטון אין שוואַרצן, — האָט ער שוין געהאַט אָפּגעמאַכט ביי זיך, — נאָר אַז זי וויל עס עפּעס אויף אַזאַ ראָמאַנטישן אופן, וועסטו גאָרנישט מאַכן. באַדאַרף מען אַזוי טון. די גוטע יאָר ווייסט זיי, די היינטיגע, וואָס זיי טראַכטן.

ער האָט פאַרלאָזט זיין ביוראָ און איז אַהיימגעפאָרן צו זיך אין האָטעל אַריין. ער האָט נאָך געהאַט צוויי שעה צייט. האָט ער זיך אויסגעצויגן אויף דער קאַנאַפּע און זיך געהייסן אַ הייסן סאַמאָוואַר דערלאַנגען. הייסע טיי איז ביי אים געווען אַ סגולה צו באַרואיגן זיינע נערוון שוין פון לאַנגע צייטן אָן. דערנאָך האָט ער גענומען אַ וואַרים באָד, געלאָזט זיך פון אַ דינער זיין גאַנץ פעט לייב מיט אָ-דע-קאָלאָן אַזוי אויסרייבן, אַז ער האָט געפאַרעט, געלייגט זיך אויף דער קאַנאַפּע אויס־רוען, געפּרואווט אַ דרימל כאַפּן, וואָס עס איז אים נישט גע־לונגען, פרישע וועש איבערגעטון, דעם שוואַרצן סורדוט, אַ נייעם קראַוואַט, און זיינע שפּיצן באַקן-בערד מיט פּאַרפיו־מירטן אָ-דע-קאָלאָן באַשפּריצט, און אַריינגעזעצט זיך אין זיין

אויטאָמאָביל און געהייסן פאַרפאָרן אויף עק סאַדאָווא און ניעווסקי, וואָרים עס איז צייט געווען.

ער האָט זי שוין באַמערקט פון דערווייטנס, ווי זי איז אָנגעקומען פון דער זייט פון ניעווסקי אין אַ גרויסן גאַס-קאָסטיום, מיט אַ גרויסן בוקעט פיילכן אויף איר בוזים. איר פּנים האָט אַרויסגעקוקט פונם ברייטן ראַנד פון איר שוואַרצן שטרוי-הוט, מיט טרויער און אומנאַטירלעכער באַלעבונג. זי האָט געפּאָכעט צו אים פון דערווייטנס מיט אַ ווייסער הענטשקע, נישט קוקנדיג אויף דעם, וואָס די באַוועגונג רופט אַרויס אויפמערקזאַמקייט ביי די פאַרבייגייער. דער גרויסער אויטאָמאָביל האָט זיך אָפּגעשטעלט, און עס איז נישט אַזוי לייכט אָנגעקומען דעם שווערן מירקינען זיך צו באַוועגן, ווען ער האָט געוואָלט איר העלפן אַריינשטייגן אין אויטאָמאָביל. זי האָט אים געמוזט העלפן צו דער גאַלאַנטקייט, וואָס זי האָט געטון מיט אַ שמייכל פון איר נלאַנצנדיגע, אַזוי ווי שכורדיגע אויגן.

— זאָל ער פאָרן אין „אַרקאַדיאַ", ווי ס'לעצטע מאָל, — האָט זי באַפוילן דעם שאָפער.

— אַ דאַנק אייך, אַ דאַנק אַ גרויסן, וואָס איר האָט נישט פאַרלאָזט אַן אַלטן מאַן אין פאַרצווייפלונג, — האָט דער אַלטער מירקין געזאָגט באַלעבט און ערנסט, און רירעוודיג געקושט איר האַנט, נאָכדעם ווי דער אויטאָמאָביל האָט זיך גערירט.

— וואָס איז דאָ צו דאַנקען? מיטן זון האָבן מיר נאָר אָפּגעריסן, אָבער מיטן פאָטער, האַלט איך, בלייבן די באַציאונגען אַזוי ווי זיי זענען געווען, — זאָגט זי מיט אַ נאַטירלעכן שמייכל.

— איך האָב אייך געמוזט זען, געמוזט זען. איך האָב אייך עפּעס מיטצוטיילן זייער ערנסטעס, — זאָגט דער אַלטער.

— נישט דאָ, נישט דאָ. איר וועט מיר אַלץ זאָגן, ווען מיר וועלן זיין אויפן אָרט. איך וועל נישט הערן אויף דער גאַס, — האָט זי געזאָגט, ווי ברוגזלעך.

זיי זענען שוין ביידע שטיל געבליבן איבערן גאַנצן וועג.

אַז זיי זענען אָנגעקומען אין דעם עלעגאַנטן רעסטאָראַן, וועלכער איז שוין געשטאַנען אַ פּאַרטרונקענער אין גרינעביימער, האָט דער אַלטער מירקין געפרעגט:

— וואו פאַרלאַנגט איר צו נעמען טיי — אין אַלגעמיינעם זאַל?

— ניין, דאָרט וועט מען אונז שטערן. הייסט צוגרייטן אין אַ קאַבינעט, — האָט זי געזאָגט געשווינט.

דער אַלטער מירקין האָט אויפגעצויגן זיינע אַקסלען. זיינע אויערן זענען אומנאַטירלעך רויט געוואָרן.

ווען זיי זענען אַריינגעקומען אינם לופטיגן, מיט בלומען באַשטעלטן קאַבינעט, האָט זיך נינאָטשקאַ אַריינגעוואָרפן אויף דער ערשט בעסטער פּלושענער שטול, לויז געמאַכט איר פוטערנעם קאָלנער, אויפגעמאַכט איר זשאַקעט, און עס האָט זיך באַוויזן דאָס איידעלע געוועב פון איר שפּיצנדיג העמד איבער איר אויסגעהויבענעם האַרץ-ברעט פון איר סאַטין העלער בלוזע אַרויס. זי האָט זיך מיט אירע פינגער אַרונטערגערוקט די שוואַרצע געשניטענע לאָקן, וואָס האָבן זיך אַרויסגעריסן פון אונטער איר ברייטן הוט, און זי האָט געזאָגט אומגעדולדיג:

— וואָס האָט איר מיר צו זאָגן, גבריאל חיימאָוויטש?

— איר ווילט עס איצט, איידער מ'ברענגט נאָך דעם טיי?

— טיי גלוסט זיך מיר נישט, — זאָגט נינאָטשקאַ אומגעדולדיג, — עפּעס קאַלטס. זאָל ער ברענגען שאַמפּאַניער.

— פאַרוואָס שאַמפּאַניער אינמיטן טאָג? — וואונדערט זיך דער אַלטער, — און ווידער, זאָל זיין שאַמפּאַניער. ברענגט שאַמפּאַניער „מאָנאָפּאָלקע”.

— נאָר גוט געאייזט, — רופט נאָך נינאָטשקאַ נאָכן אָפּגייענדיגן קעלנער.

אַז דער קעלנער האָט זיי געלאָזט אַליין, רופט זיך אָן נינאָטשקאַ:

— נו, וואָס גבריאל חיימאָוויטש?

— גאָרנישט, — רופט זיך אָן דער אַלטער, — איך ווייס נישט, וואָס ס׳איז דאָרט פאָרגעקומען צווישן אייך און וויל אויך נישט וויסן. ווער קאָן אייך פאַרשטיין, היינטיגע? גע-מיינט, אַז עס איז שוין אַלץ פאַרטיג, און דאָ מיט איינמאָל — נאָר נישט דאָס. איך ווייס נישט, וואָס עס וועט דאָרט זיין צווישן אייך ווייטער. דאָס איז אייער אייגענער עסק — איי-ערער און זאַכאַריס. נאָר איך וויל נאָר איין זאַך, און דאָס האָב איך אייך געוואָלט זאָגן, און איך בעט אייך, פאַרשטייט מיך, נינאַ סאָלאָמאָנאָווגאַ, איך בין דאָך אַן אַלטער מאַן — און נאָך אַלעם ווייניג פרייד געהאַט אין מיין לעבן; איך האָב ערשט אָנגעהויבן צו פילן פרייד, צו פאַרשטיין אמתע פרייד, זייט איך האָב זיך באַקענט מיט אייך, זייט איך האָב זיך איינגערעדט, אַז איר באַלאַנגט, אַזוי צו זאָגן, צו אונז, צו זאַ-כאַריושקען. איר זענט אַ טייל פון מיין פאַמיליע. איר זענט, אַזוי צו זאָגן, מיינס אַ קינד, מיינס אַן אייגנס, און פאַר אייך אַרבעט איך. איך האָב פאַרשטאַנען דעם טעם פון מיין לעבן, פון מיין אַרבעט, פון מיין קאַמף. און דאָ מיט איינמאָל אַזאַ אומגליק, אַזאַ אומגליק. וואָלט איך געווען מיט צוואָנציג דרייסיג יאָר ייִנגער — אָ, וואָלט איך געוואוסט, וואָס איך האָב צו טון, — זאָגט דער אַלטער, און גיט זיך פון ביידע זייטן אַ צעשפרייט די באַקן-בערד.

— וואָס וואָלט איר דאַן געטון אַזעלכעס, גבריאל חיימאָ-וויטש? — פרעגט אים נינאָטשקאַ, און קוקט צו אים מיט אַ בליק פון הינטער אירע שווערע אויגן-לעפלעך — אַ בליק נישט אומקאָקעטיש.

— וואָס איך וואָלט געטון? — זאָגט דער אַלטער אין ערנסטן שפּאַס. — ווען איך וואָלט אייך נישט דערווידער גע-ווען, וואָלט איך אַליין געווען אַ קאָנקורענט פון מיין זון, דעם ייִנגל. איך וואָלט אייך דעמאָלט געבעטן, אַז איר זאָלט מיך ערן מיט דעם גליק. זייט מוחל אַן אַלטן נאַרישע רייד, — כאַפּט ער זיך צוריק, — עס איז פּשוט פאַר ווייטאָג צו פאַר-לירן אייך פון מיין פאַמיליע, — זאָגט דער אַלטער מירקין

מיט טיפן ווייטאָג און ווישט עפּעס אָפּ פון זיינע אויגן, — איר זענט דאָך נישט בייז אויף מיר דערפאַר?

נינאָטשקאַ האָט אים אָנגעקוקט נישט אָן אינטערעס און מיט אַ ביטערן שמייכל און געשוויגן.

דער קעלנער האָט זיי איצט געשטערט. נאָר נינאָטשקאַ האָט אים באַפוילן פלינק צו עפענען און האָט איר האַנט אויסגעשטרעקט צום גלאָז אומגעדולדיג. זי האָט אויסגעטרונקען אין איין שלונג מיט דורשטיקייט. דער אַלטער מירקין האָט אויך נאָס געמאַכט זיין גאָרגל.

אַז דער קעלנער האָט זיי פאַרלאָזט, האָט דער אַלטער מירקין ווייטער אָנגעהויבן:

— זייט מוחל נינאַ סאָלאָמאָנאָוונאַ, מיינע נאַרישקייטן. עס ווילט זיך נישט אַזוי אייך פאַרלירן פון לעבן. איר ווייסט עס אַליין נישט. איר ווייסט נישט, ווי איר זענט איינגעוואָקסן ביי מיר. און אויב פאַרלירן אייך אַלס אַ שנור (איך קאָן נישט העלפן; דאָס איז נישט אין מיין האַנט), וויל איך אייך נישט פאַרלירן, אַלס אַ טאָכטער. דערלויבט מיר דאָס וואָרט געברויכן, איך בין שוין געוואוינט דערצו. דערלויבט דאָס אַן אַלטן צעבראָכענעם מאַן. איך וויל, אַז איר זאָלט ווייטער בלייבן אַ טייל פון אונז. איך וועל נאָר דענסטמאָל פאַרשטיין מיין קאַמף און מיין לעבן. איך ווייס, עס איז אַ נאַרישע בקשה, וואָס איך בעט ביי אייך. נאָר איך בעט אייך, זאָגט מיר נישט אָפּ.

— גבריאל חיימאָוויטש, איך פאַרשטיי נאָך נישט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר. איך האָב געוואָלט זיין אייער טאָכטער; אַנדערע האָבן עס דאָך נישט געוואָלט. איר ווייסט דאָך אוודאי, אַז נישט איך האָב אָפּגעלאָזט דעם שדוך. זאָגט מיר, וואָס ווילט איר פון מיר.

— וואָס איך וויל פון אייך? — וואָס איך וויל פון אייך? אָט דאָס: איך וויל אייך באַשטימען פאַר אַ יורש פון מיין פאַרמעגן, אַזוי ווי איר וואָלט אַ קינד געווען. ביי מיר זענען זיי דאָך נישטאָ, קיין קינדער נישטאָ, נישטאָ, און דאָס, וואָס איך

וויל טון, איז נישט חלילה עפּעס צו פאַרגיטיגן אָן אומרעכט, וואָס אַ נאַריש ייִנגל איז באַגאַנגען. ניין, ניין, עס איז נאָר אויס דעם איינציקן גרונט, כּדי צו געבן אָן אילוזיע אָן אַלטן אומגליקלעכן מאַן, אַז ער האָט נישט אומזיסט געקעמפט, געלעבט. איך וועל דענסטמאָל פילן, אַז איר זענט נאָך אַ שטיק פון מיר, אַזוי צו זאָגן. איך בעט אייך אויף מיינע קני, זאָגט מיר דאָס נישט אָפּ, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ.

נינאָטשקאַ איז איצט אויסערגעווייגלעך בלאַס געוואָרן. אַרום אירע אויגן זענען נאָר שטיין געבליבן טונקל-פיאָלעטאָווע ראַמען. און די אָפּגעפּאַרבטקייט פון אירע ליפּן האָט זיך אומ-באַטירלעך אַרויסגעהויבן מיט דער רויטלעכקייט. זי האָט זיך אָנגערופן צו אים פאַרשעמט, מיט געבראָכענע ווערטער, אויס-מיידנדיג זיין בליק:

— און מיר ווילט זיך אויך נישט אייך פאַרלירן, גבריאל חיימאָוויטש. פאַרוואָס קאָן מען דאָס נישט איינאָרדנען אויף אָן אַנדערן וועג?

— אויף וואָס פאַר אַ וועג מיינט איר? — פרעגט דער אַלטער דערשראָקן.

— פאַרוואָס אַלס טאָכטער, אַלס קינד?

— גאָט איז מיט אייך. וואָס רעדט איר, נינאַ סאַלאָמאָ-נאָוונאַ? — זאָגט דער אַלטער בלייך ווערנדיג.

— איך פאַרשטיי נישט, פאַרוואָס נישט? איר האָט אַליין געזאָגט, אַז ווען איר וואָלט מיר נישט דערווידער געווען. איר זענט מיר נישט דערווידער.

— איך בין דאָך אַן אַלטער מאַן. איך קאָן דאָך אייער פאָטער זיין.

— איר זענט קרעפטיגער, מוטיגער און בעסער פאַר אַלע יונגע, און איר געפעלט מיר אויך בעסער — שטענדיג מיר געפעלן!

אויף דעם אַלטן מירקינס אויסגעפּאַרעט לייב האָבן איצט אַנגסטן אָנגעהויבן אַרויסצושלאָגן.

— נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, וואָס איז מיט אייך? וואָס טוט

איר מיט אַן אַלטן מאַן? ווי אַזוי וועט דאָס זיין? איר זענט דאָך מיין זונס כּלה געווען. וואָס וועט די וועלט זאָגן, אייער מאַמאָטשקאַ, אַלגאַ מיכאַילאָוונאַ?

נאָר ביים וואָרט מאַמאָטשקאַ האָט נינאַ געקראָגן לשון. זעט זיך אויס, אַז זי האָט זיך שוין פאַר גאָרנישט אָפּגעשטעלט.

— איך האָב געמיינט, אַז איר זענט געוואוינט צו טון זאַכן, וואָס זעען אייך אויס רעכט, און איר קוקט נישט, וואָס די וועלט וועט זאָגן. און וואָס אָנבאַטרעפט מאַמאָטשקען, איז דער שדוך מיט זאַכאַריושקען געווען מאַמאָטשקאַס, און ער איז זיך צעפאַלן. דער שדוך מיט אייך וועט זיין מיין אייגענער.

נאָר גבריאל חיימאָוויטש איז שוין געקומען צו זיך. ער איז קאַלט געוואָרן און ערנסט.

— דאָס, וואָס איר ווילט טון, נינאַ סאַלאָמאָנאָוונאַ, דאָס וואָס איר האָט מיר איצט געזאָגט — דערלויבט מיר עס אָנצורופן — איז פאַרצווייפלונג, איז אַוועקגעוואָרפן זיך, און איך וואָלט זיך באַטראַכט, אַלס אַ נידעריגן און געמיינעם מענטש, צו באַנוצן זיך מיט אַ מאָמענט פון אייער שוואַכקייט, ווען איך וואָלט עס נישט באַטראַכט פאַר אַ באַזונדערע גנאָד פון גאָט, ווי איר פאַרשטייט עס אַליין.

— ניין, ניין, ניין! דאָס איז נישט אויס פאַרצווייפלונג. איך פאַרזיכער אייך, אַז זאַכאַריושקאַ איז מיך קיינמאָל גאָרנישט אָנגעגאַנגען, און אייך האָב איך שטענדיג גערן געהאַט, — האָט זי געזאָגט און געמאַכט אַ טריט נענטער צו אים, און זי איז שוואַך געפאַלן אין זיינע אָרעמס.

ער האָט זי לייכט געקושט פאָטערלעך אויף איר שטערן.

— אָבער דאָס קאָן דאָך נישט זיין אימער ערנסט. איר וועט דאָך חרטה האָבן.

— ניין, ניין, ניין! — האָט נינאָטשקאַ געשטיקט אירע ווערטער אויף זיין ברוסט.

שפּעטער, אַז ער האָט די בלייכע נינאָטשקאַ אָפּגעפירט.

אין זיין אויטאָמאָביל אין שטאָדט אַריין, האָט דער אַלטער מירקין זיך געטראַכט, זי אונטערשטיצנדיג מיט זיין האַנט:

— דער טייוול ווייסט זיי, די היינטיגע. פאַרשטיין קאָן איך זיי נישט...

און דאַן האָט ער זיך פאַרטראַכט אין זיין געדאַנק און צוגעלייגט:

— זאָל מיר נאָך דאָס זיין באַשערט אויף מיינע אַלטע טעג!

און ווידער האָט ער צו זיך געזאָגט:

— נאָך אַלעמען, צו פרי אָפּגעריסן מיט העלענא סטעפאַנאָוונען. מען קאָן נאָך אַמאָל בּאַגיין אַ נאַרישקייט.

קאפיטל 20

ווערטער

אין דערזעלבער צייט איז עפעס פארגעפאלן אין דער האלפערן-פאמיליע, וואס האט אויף אלגא מיכאילאווונען געמאכט אזא איינדרוק, אז עס איז צעקראכן געווארן מיט אמאל ווי שפינוועבס דער פאנצער, וואס די מאדאם פונם הויז האט געטראגגן אויף זיך, און וואס האט זיך אויסגעדאכט, אז ער קאן גארנישט צולאזן צו איר אינערלעך וועזן. אלגא מיכאילאוונא האט צום ערשטן מאל אויף אן אמת דערפילט, אז זי איז א מוטער.

און געשעען איז עס אזוי:

אז מען איז געגאנגען די מירקינס אפשיקען די כלה-מתנות, מיט וועלכע נינאטשקא איז אזוי רייך באשאנקען געווארן, דורך דער צייט פון איר פארקנסונג, פון אלטן מירקין, האט זיך ארויסגעוויזן, אז איינס פון די רינגלעך, א דריי-גארנדיגער בלוי-ווייסער שטיין, געפאסט אין דער נייער אמע-ריקאנישער ארט אין פלאטין, איז פארפאלן געווארן. ער איז פשוט נישט געווען. נינאטשקא האט אים זעלטן געטראגן צוליב זיין אויפפאלנקייט. אין צעווארפנקייט האט זי נישט גוט אכטונג געגעבן אים תמיד צו באהאלטן אונטער א שלאס, האט אים איבערגעלאזט אויפן טואלעט-טיש, אדער אין באד-צימער. מיט

איין וואָרט: ער איז נישטאָ. דער חשד איז געפאַלן אויף אַנושקען, וועלכע איז געווען די איינציגע, וואָס האָט באַדינט ניגאָטשקען, און געהאַט צוטריט צו איר גאַרדעראָבע, און וואָס האָט אויך ביי דעם ערשטן אויספרעגן דורכן אַדוואָקאַט אַרויסגעוויזן אַזאַ נערוועאַישקייט און פאַרלוירנקייט, אַז דאָס געניטע אויג פון דעם באַרימטן אַדוואָקאַט האָט גלייך געכאַפּט, אַז ער האָט אָנגעטראָפן אויף דעם ריכטיגן אַדרעס.

אַזוי ווי פון אַנושקען איז גאָרנישט געווען אַרויסצוקריגן, אַ חוץ פאַרלוירנקייט און טרערן. און אַזוי ווי דער רינג האָט אַ חוץ זיין גרויסן ווערט, פאַרגעשטעלט מיט זיך אַ זאַך פון ערע, האָט מען זיך אַנטשלאָסן נאָך אַן אויפרעגנדער סצענע צווישן ניגאָטשקען, מוטער און פאָטער, איבערצוגעבן אַנושקען אין די הענט פון דער פּאָליציי (אַ זאַך, וואָס האָט געקאָסט פיל געזונט), כּדי זי זאָל מיט אַנדערע, מער איבערציינגנדע אַרגומענטן, ווי מיט ווערטער, אַרויסקריגן פון דעם אומגליקלעכן מיידל אַ מודה-זיין.

נאָך, דריי טעג האָט מען אַנושקען צוריקגעבראַכט אויף דער וואוינונג פון די האַלפּערנס. זי האָט געטראָגן אויף איר לייב און אויף איר פּנים בולטע סימנים פון די „פּאָליצייאישע אַרגומענטן". אירע אויגן זענען געווען באַהאַלטן אין די טיפע לעכער פון אויפגעבלאָזענע בלויע רינגען, אַזוי אַז מען האָט זיי קוים אַרויסגעזען. איר נאָז איז געווען אומנאַטירלעך דיק פון געשוואָלנקייט. פון איר ליפּ האָט אַרויסגעקוקט אַ מויל מיט פעלנדע ציין, ווי אויסגעהאַקטע שויבן פון אַ פענסטער אַרויס. אַנושקאַ האָט זיך טאַקע מודה געווען, אַז זי האָט צוגענומען דעם רינג. און דאָס האָט זי געבראַכט די פּאָליציי אויף דער וואוינונג וויי̆זן, וואו זי האָט אים באַהאַלטן. מען האָט געזוכט אויף דעם אָנגעוויזענעם אָרט — אין אַ שעניק פון איר געלעגער — און נישט געפונען אים. אַנושקאַ האָט געטענהט, אַז עס האָט אים ווער פון דאָרט אַרויסגענומען, אָדער ער איז פאַרלוירן געוואָרן אינם שטרוי. דער באַרימטער אַדוואָקאַט, ווי אויך די פּאָליציי, וועלכע זענען געווען געניט אין אַזעלכע

זאַכן — האָבן געהאַלטן, אַז עס האָט אים קיינער נישט צו־גענומען. אַנושקאַ האָט דעם צוגעגנבעטן רינג אָפּגעשטעקט עמיצן זייער אַ נאָענטן, ווײַלכן זי וויל באין אופן נישט אַרויס־געבן און אַז אַ פּאָר ווייטערדיגע „אַרגומענטן" וועלן אַרויס־טרייבן די ראָמאַנטישקייט, און זי וועט אַרויסגעבן איר „העלד".

עס האָט נישט געהאָלפן, וואָס נינאָטשקאַ, זעענדיג דעם מיידלס געשוואָלן פּנים פון די פּאָליציייִשע קלעפּ, האָט געקראָגן ספּאַזמען און געבעטן זיך, אַז מ'זאָל זי אָפּלאָזן, און זי וועט אַליין אַוועקגיין צו די מירקינס און זיי דערקלערן, וואָס ס'איז געוואָרן מיט דעם רינג. נאָר סיי די פּאָליציי, סיי די האַלפּערנס (דער אַדוואָקאַט צוליב אָרדנונגס וועגן, אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ צוליב „ערע", וואָס דער רינג שטעלט פאָר מיט זיך), זענען דורכאויס באַשטאַנען, אַז מ'זאָל נעמען אַנושקען אויף דעם ווייטערדיגן פאַרהער, און וואָס עס זאָל נישט געשען, אַרויסקריגן דורך אַלע אופנים פון איר דעם העלד, וועלכן זי פאַרשטעלט אַזוי הערצאיש מיט איר אייגן לייב. נאָר אַז מ'האָט אַנושקען אַרויסגעפירט פון שטוב צו נעמען זי אין צירק אַריין, האָט זי זיך אָנגעטראָפן אין דער טיר מיטן זון פון הויז, מיט מישענקען, וועלכער איז געקומען, אַרויפלויפנדיג אויף די טרעפּ אַרויף אָן אַן אָטעם, מיט די ביכער אונטערן אָרעם, פון גימנאַזיע, זעט זיך אויס. כאָטש דאָס באַגעגעניש איז געווען אַזוי צופעליג און עס האָט געדויערט קוים מער ווי עס האָט באַדאַרפט געדויערן — דאָך האָט עס אַרויסגערופן אויפמערקזאַמקייט ביי אַ טייל פון דער פּאָליציי, און דאָס נישט אינם האַלטן זיך פונם מיידל, נאָר דווקא אין דער נער־וועאישקייט פונם יונגנמאַן, וועלכער איז ביי אַנושקאַס אָנבליק זייער בלייך געוואָרן, און האָט פאַר שרעק זיינע ביכער אַרויס־געלאָזט פונם אָרעם. אַנושקאַ האָט געהאַלטן אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ צו דער ערד, נאָר האָט ביים אַרויפקומען פונם יונגנמאַן איין־איינציגן בליק געוואָרפן אויף אים פון די טיפע געשוואָלענע לעכער פון איר פּנים אַרויס. אין דעם בליק איז נישט געלעגן

נישט קיין בייזקייט, נישט קיין חרטה, נישט קיין ווייטאָג אַפילו, נאָר לייטזעליקייט און גליקלעכקייט. אויף איר גע־שוואָלענער ליפּ, איבער די אויסגעהאַקטע ציין, האָט גע־שפּילט אַ שמייכל, און איר בליק האָט אויסגעדריקט אַ באַ־רואיגונג.

כאָטש די סצענע האָט נאָר קוים געדויערט איין מינוט, וואָרים אַנושקאַ, ווי זי וואָלט זיך געווען געכאַפּט, אַז זי פאַרראַט עפּעס, האָט גלייך געוואָרפן איר קאָפּ צו דער ערד און ווי פריער, פאַרעקשנט, געצויגן דעם טוך איבער איר פּנים, אָבער שוין ווי געזאָגט: דעם יונגנמאַנס נערוועאישע צוקונג, זיין פאַרלירן זיך ביי איר אָנבליק, דאָס אַרויסלאָזן די ביכער פון זיינע הענט, און זיין אויסערגעוויינלעכע בלייכקייט — האָט אויף איינעם פון אַנושקאַס באַגלייטער געמאַכט אַן איינדרוק, ווי דער יונגערמאַן שטייט עפּעס אין אַ שייכות מיט אַנושקעס גנבה.

מ׳האָט אָנגעהויבן צו פירן די אויספאָרשונג אין דער ריכטונג. פון אַנושקען איז אוממעגלעך געווען עפּעס - וואָס אַרויסצוקריגן, עס האָט נישט געהאָלפן קיין קלעפּ, קיין אַנדערע אינקוויזיציע-מיטלען אַרויסצופּרעסן פון איר אַ וואָרט. ביים דערמאָנען מישענקאַס נאָמען האָט זי נישט פאַרלוירן אַפילו דאָס גלייכגעוויכט, און נישט אַרויסגעוויזן קיין נערוועאישקייט מער ווי אַן אַנדערשמאָל. זי האָט נאָר פאַרוואונדערט אַרויפ־געצויגן אירע שמאָלע אַקסלען און געטענהט, אַז זי ווייסט נישט פון וואָס צו זאָגן. עס איז נישט געווען קיין גענוגנדע באַווייזן צו באַאומרואיגן נאָך דעם באַרימטן אַדוואָקאַט און אַריינציען זיין זון אין דעם מיאוסן עסק, וואָס וואָלט אַרויס־גערופן אַ סענסאַציע אין דער פּרעסע. די פּאָליציי האָט זיך נאָך עפנטלעך דערפון אָפּגעהאַלטן. דערווייל האָט זי זיך באַ־גנוגנט מיט נאָכשפּיאָנירן דעם אַדוואָקאַטס זון, און אויספּרעגן די אַנדערע דינערשאַפט וועגן די געגנזייטיגע באַציאונגען.

זיי זענען אָבער באַלד געקומען אויף אַ שפּור: עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דעם אַדוואָקאַטס זון צוזאַמען מיט זיין

חבר מאַרקאָוויטש האָבן פאַרבראַכט די לעצטע אָוונטן אין צווייפלהאַפטע רייכע פלעצער,ביידע אין ציוויל-קליידער, אין אַ געזעלשאַפט פון מאָראַליש פאַרדעכטיגטע לייט... אויך האָבן די אַנדערע הויז-מענטשן, וואָס מ׳האָט פאַרהערט, געגעבן עפּעס ווינקנדיגע אָנצוהערענישן וועגן די באַציאונגען צווישן אַנגשקען און דעם אַדוואָקאַטס זון. זיי האָבן דערציילט, אַז זי האָט ביי אַלעמען געהאַלטן אין איין געלט באָרגן, און אַלעמען שולדיג געוועזן.

די פּאָליציי האָט דאָ געפונען אַ מעגלעכקייט, ווי זיך אָפּצורעכענען מיט דעם פּראָגרעסיוון יידישן אַדוואָקאַט, און האָט אָנגעהויבן צו פירן די אויספאָרשונג אין דער ריכטונג. כאָטש די אויספאָרשונג איז פאָרגעקומען שטרענג אין געהיים, כדי דער אַדוואָקאַט זאָל זיך נישט צו פרי כאַפּן, האָט ער דאָס דאָך דערשפּירט דורך זיין אויסערגעוויינלעכן חוש פאַר פּאָליצייאישע זאַכן (און אויך צוליב דעם, ווייל עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן זיין אייגענעם פּרעסטיזש, האָט ער זייער געוואַכט איבער דעם גאַנג פון דער אויספאָרשונג), און איז באַצייטנס געקומען אויף די שפּורן, ווי אַזוי די פּאָליציי וויל פאַרקירעווען די אויספאָרשונג.

נאָכדעם ווי איינער פון זיינע הויז-מענטשן האָט אים פאַרטרויט, אַז מען האָט זיך נאָכגעפרעגט ביי אים אויף מישענקען, איז דער אַדוואָקאַט זיכער געווען, אַז עס האַנדלט זיך דאָ וועגן אַ בלבול, וואָס די פּאָליציי וויל אויף זיין משפחה אַרויפוואַרפן, האָט ער באַלד געלאָזט אַריינרופן זיין זון, און איינגעשלאָסן זיך מיט אים אין זיין קאַבינעט. ביי מישענקען האָט עס נישט אַזוי לאַנג גענומען, ווי ביי דעם דינסטמיידל. ווי אַ קראַנק קינד האָט ער זיך מיט געוויין פון זיינע שיינע אויגן באַלד אין אַלעם מודה געווען...

אין איר בודואַר, אויף איר געוויינלעכער פאָטער-שטול, זיצט איר באַליבטע ווינקל, איז געזעסן אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ, און

צום ערשטן מאָל אין איר לעבן האָט זי נישט געדענקט וועגן דעם, ווי איר אויסזען דערשיינט פאַר דער עפנטלעכקייט, און זי האָט געטראָגן פאַר אַלעמען אין די אויגן אַ ווייסע ראָגעווקע, פאַרבונדן איבער איר שטערן, און מ'מוז מודה זיין, אַז די אַזוי נוצלעכע, אָבער נישט שיינע האָר-פאַרבינדונג האָט אַרויס-געגעבן מיטאַמאָל איר עלטער. פון איר קאָפּ זענען מיט איינמאָל אַרויסגעקומען די פאָר גרויע האָר, וואָס האָבן זיך ביז איצט באַהאַלטן אין דעם געדיכטן ים פון שוואַרצקייט. פון די אויגן האָבן זיך איר געגאָסן די טרערן איבער איר פּנים און געוואַשן דעם פּודער, געבראָכן אים אין געקעסטלטע שטיקלעך, און זי האָט נישט געקלערט וועגן דעם עפעקט, וואָס אירע טרערן וועלן מאַכן אויף דער פאַרב פון איר פּנים-הויט. זי האָט אומעסטעטיש אַפילו פאַרבראָכן די הענט איבער אירע קני, און האָט געהאַלטן אין איין שעפּטשען עפּעס דאָרט אומפאַרשטענדלעכע ווערטער.

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש, דער באַרימטער אַדוואָקאַט, האָט זיך, אַ דענערווירטער, געטראָגן אַרויף און אַראָפּ איבער דעם ווייכן דיוואַן פון אָלגאַ מיכאַילאָוונאַס בודואַר. זיינע האָר זענען היינט געווען צעשויבערט מער ווי אַלע מאָל. און מיטאַמאָל האָט זיך באַוויזן, אַז סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז שוין גאָרנישט קיין יונגערמאַן. נאָר די צוויי פינגער פון זיין רעכטער האַנט האָט ער געהאַלטן אויפגעהויבן אין דער הויך,—אַ סימן, אַז ער האָט עפּעס וואָס צו זאָגן זייער פּאַטעטישעס און איינדרוקס-פולעס. וואָרים ביי יעדער אַזאַ געטלעכער באַגנעדיגונג פלעגט ער אויפהויבן די צוויי פינגער פון זיין רעכטער האַנט, צי דאָס איז געווען אין הויכן געריכט, צי אין געזעלשאַפט, צי עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן אַ קהלשן עסק, אָדער וועגן אַ פּריוואַטער אינטימער זאַך.

— אין מיין שטוב, — האָט ער געזאָגט, און זיין שטימע האָט געציטערט מיט די טיפסטע טענער, — איז שטענדיג געוואָרן פאַרטיידיגט די גערעכטיקייט. דאָ אַהער האָבן זיך געראַטעוועט אַלע פאַרפאָלגטע און געיאָגטע צו זוכן שוץ און

רעטונג פאַר ווילקיר און אומרעכט. איצט האָט זיך אין מיין שטוב אַריינגענבעט די נידערטרעכטיקייט, די געמיינסטע זינד. איך וועל עס אַליין נעמען מיט מיינע אייגענע הענט און אויסראָטן און איבערגעבן אין די הענט פון געזעץ. און מעג זיך דאָס אומרעכט באַהאַלטן אין מיין האַרץ אַריין, וועל איך אויסרייסן עס מיט אַ שטיק פון מיין פלייש און איבערגעבן אַהין, וואו עס באַלאַנגט.

אָלגאַ מיכאַילאָוונאַ האָט אים נישט אָפּגעענטפערט, אַזוי ווי פאַרטיפט אין איר אייגענעם טרויער, וואָלט זי אים גאָר־נישט געוווען געהערט. זי האָט ווי פריער געהעשעט:

— אונזער שולד, מיין שולד.

דער אַדוואָקאַט, נאָך אַ ווײַלע הפסקה, איבערלויפנדיג אַ פּאָר מאָל ווידער די שטוב, האָט ווייטער גערעדט ווי צו זיך:

— פאַר אַ פּאָר וואָכן ערשט האָב איך פון מיין טיר אַוועקגעיאָגט אַ מענטש, וואָס איז ווינציגער שולדיג געווען, און האָט מער רעכט געהאַט אויף פאַרטיידיגונג און באַשיצונג, ווי מיין זון. יענער האָט דאָך קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון. נישט קיין לעבעדיגן מענטש האָט ער באַוועלהט, נאָר אַ פּרינציפּ, אַ טויטע זאַך. דאָך האָב איך אים אומרחמנותדיג פאַריאָגט. און ער, דערפאַר, ווייל ער איז מיין אייגן בלוט און פלייש, זאָל איך אים באַהאַלטן, באַשיצן דערפאַר, ווייל עס רירט מיין אייגענע הויט אָן? פאַרקערט, דווקא דערפאַר, ווייל עס איז מיין אייגן בלוט און פלייש, ווייל איך בין פאַראַנטוואָרטלעך, דערפאַר וועל איך אים איבערגעבן צום געזעץ. איך אַליין וועל אים איבערגעבן מיט מיינע אייגענע הענט. מיר באַדאַרפן דינען פאַר אַ משל פאַר אַנדערע. ווען נישט? ווי אַזוי וועל איך געפינען אין מיר די מאָראַלישע קראַפט צו שטיין אין פנים פון דער וועלט, פון מיינע שונאים, און צו פאַרטיידיגן דאָס, וואָס איך פאַרטיידיג?!

— ווערטער, ווערטער, ווערטער! — האָט זיך פלוצלינג דערהערט אַן אויסגעשריי, — איך בין שוין קראַנק פון די

ווערטער. אונזער גאַנץ לעבן האָבן מיר אָפּגעלעבט מיט ווער־טער. מיט שיינע, געריכטע, געטאָקטע — נאָר פּראָזן, בלויזע, ליידיגע, גאָרנישט טויגנדיגע. דאָס איז דאָך אונזער שולד, אונזער אייגענע שולד — מיינע און דיינע. מיר האָבן זיך געשפּילט, קאָקעטירט דורך אונזער לעבן. וואָס האָבן מיר גע־טון פאַר אונזערע קינדער? גאָרנישט! איך בין געווען פאַר־נומען מיט מיר, מיט מיין נאַרישער שיינקייט, מיט מיין ווייב־לעכקייט, און דו ביסט געווען פאַרנומען מיט דיר — מיט דיין שיין רעדן, מיט דיין ליבעראַלן קאָקעטישן רעדן.ביידע האָבן מיר געקאָקעטעוועט. ביידע זענען מיר געווען עגאָאיסטן, נידער־טרעכטיגע, געמיינע. מיר האָבן גאָרנישט אין זינען געהאַט, אפילו אונזערע קינדער נישט, נאָר זיך, זיך — זיך אליין!

סאָלאָמאָן אָסיפּאָוויטש איז געבליבן שטיין אין מיטן שטוב אַ בלייכער, און האָט אָנגעקוקט זיין ווייב מיט אויפ־געריסענע, דערשראָקענע אויגן. ער האָט זי כמעט נישט דער־קענט. קיינמאָל האָט ער זי נישט געזען אַזעלכע. אירע נישט־געמאַכטע האָר האָבן זיך ווילד אַרויסגעריסן פון איר פאַר־בונדענער ראָגעווקע, און ער האָט צום ערשטן מאָל דערזען די שלאַבריגע, איינגעפאַלענע, געפאַלדעוועטע הויט אַרום איר מויל און גאָמבע, וואָס האָט זיך אַרויסגעוויזן פונם טרערן־צעבראָכענעם פּודער.

— וואָס איז מיט דיר? — פרעגט דער אַדוואָקאַט דער־שראָקן.

— גאָרנישט. אַן אומגליק איז געשען. מ׳באַדאַרף דאָס קינד ראַטעווען, און דו וואַרפסט ווערטער; דו ווייסט דאָך, דו וועסט עס נישט טון.

דער אַדוואָקאַט איז שטיין געבליבן. זיין שטערן גע־קנייטשט און די צוויי פינגער פון דער האַנט אַראָפּגעלאָזט. צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן האָט ער נישט געהאַט וואָס צו ענטפערן אויף אַ פאָרוואורף, און ער האָט אויך נישט גע־ענטפערט.

זיין אומבאַהאָלפנקייט און זיין פאַרלוירנקייט האָט אַלגאַ

מיכאַילאָוונען אַפּנים געריִרט. זי איז צוגעגאַנגען צו אים און זי האָט איר פון טרערן פאַרגרימאַסעט פּנים אַוועקגעלייגט אויף זיין ברוסט און געשלוכצט, ווי אַן איינפּאַכע מוטער.

— אָסיפּ, נישט ער, נאָר מיר זענען שולדיג! אין אַלעם שולדיג!

ע נ ד ע